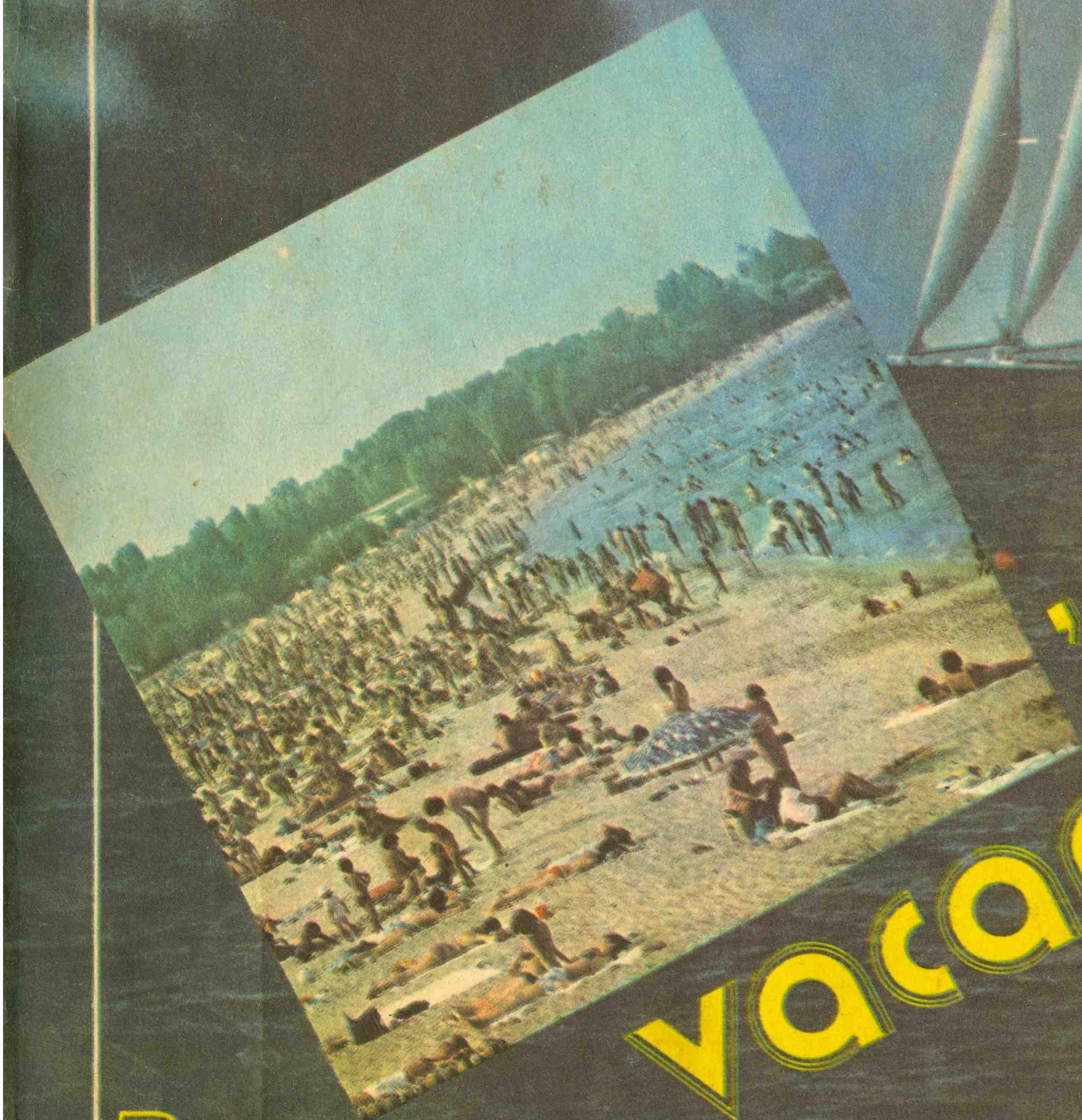
Bucurie Turism Tinerețe

'86 vacanța

O EPOCĂ DE GLORIE ÎN ISTORIA ETERNEI ROMÂNII

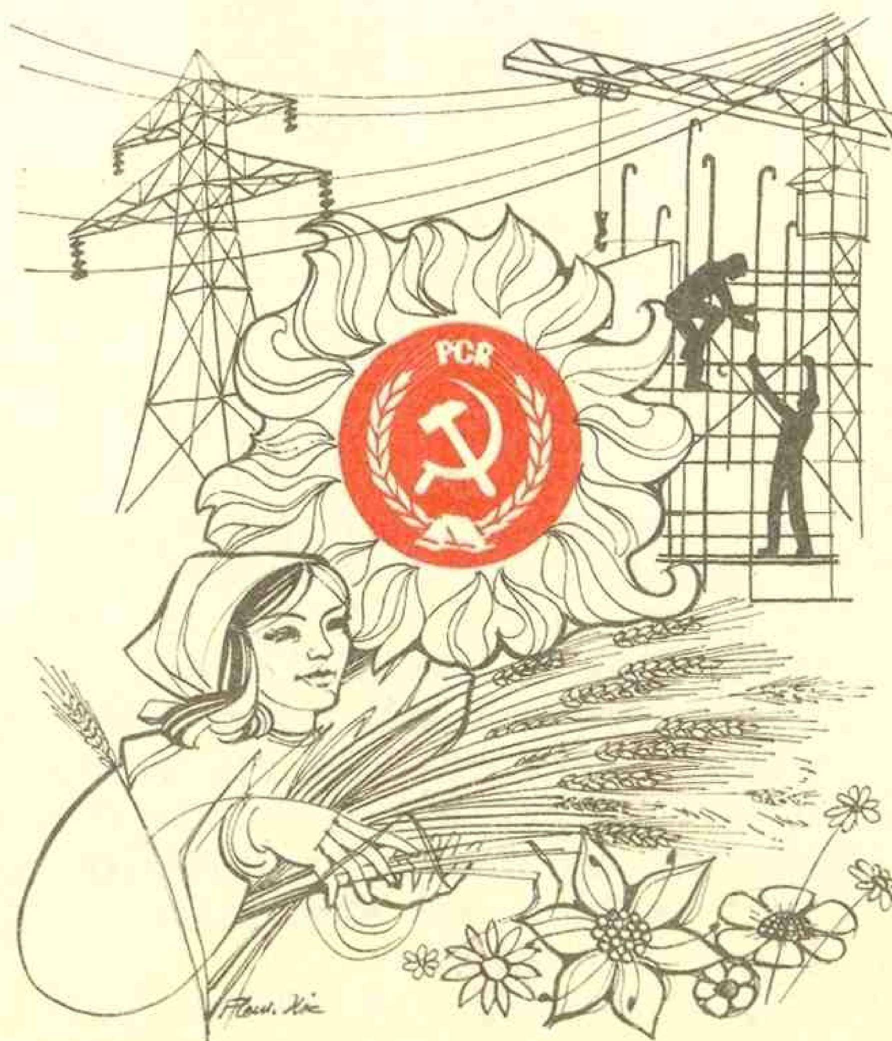

„Pagini de istorie" de Gheorghe Ioniță

O CONȘTIINȚĂ VASTĂ

De o conștiință vastă — aceea a istoriei trăite și asumate — aparținem toți prin realitatea propriei noastre biografii, dar este cert că în spațiul existenței fiecăruia intră și umanitatea generațiilor mai dinainte de noi, intră și evenimente care ne conțin ca idei, ne conțin ca aspirații, ca tensiune, ca încordare a luptei și nu de puține ori ca jertfă, ca sacrificiu și cîteodată și ca visare, ca nădejde și poate chiar ca eroare, intră — în spațiul existenței fiecăruia — și momente, stări ale victoriei ca și ale înfrîngerii, o experiență așadar cu mult peste marginile unei singure vieți și ale unei singure datorii. De o conștiință vastă aparținem toți și ea, prin evenimentele, prin alcătuirile ei de spirit, prin angajările ei de voință și abnegație ne prefigurează de mult, dintr-o perspectivă care e a realității acum și pe temeiul căreia se sprijină propria noastră identitate.

Este această vastă conștiință însuși actul de acum 65 de ani, făurirea Partidului Comunist Român. Și putem spune, fără nici o îndoială, că pe fundalul și la dimensiunea ei revoluționară, noi, generațiile de azi avem rădăcini vii și adînci în toată istoria țării și mai putem spune, de asemenea, fără nici o îndoială, că evenimentul pe care l-a constituit făurirea Partidului Comunist Român ne conține și ne legitimează în directă și strînsă, inepuizabilă legătură cu toate marile momente care au urmat, pînă azi, la scara celei mai complexe și dinamice realități, ca și în perspectivă, prin tot ceea ce înțelegem, putem și sîntem datori să înfăptuim, la scara

Desen de Ilie Florin

propriilor noastre cerințe și posibilități. Sub raportul creației, al angajării, în această constă însăși forța de identificare a libertății, această solidaritate implicită a spiritului creator specific culturii cu ideile și idealurile partidului, factor exponențial al intereselor întregului popor și devenit azi centrul vital al întregii națiuni. Istoria partidului este de aceea în bună măsură însăși istoria, biografia noastră, este această fierbinte și inestimabilă, amplă osmoză ca între țară și partea ei de cer, ca între oameni și pămîntul nașterii lor, ca între oameni și propriul lor grai. Ceva unic și identificabil cu însuși pulsul și simțul răscolitor al dreptății, ceva unic și identificabil cu însăși ideea de unire și unitate, forța ca și platforma — una dintre platformele politice și sociale — cu care s-a făurit, a evoluat și a crescut partidul ca să devină al țării, întreg, al poporului, un partid de masă.

Există o relație pe care istoria a pus-o și o pune permanent în evidență : două mari acte făuritoare se leagă viu între ele, anul 1918, anul marii uniri și anul 1921, anul apariției pe scena istoriei a Partidului Comunist Român. Se făurise o țară unică, în legitimitatea hotarelor și destinului ei pentru ca la scurt timp să se poată făuri și acea posibilitate a viitorului ei, să se poată auzi și vedea germenii acestui viitor și să se ridice clocotitor la suprafață chipul însuși al revoluției.

«Epoca Nicolae Ceaușescu» – tablou de Vasile Pop Negreșteanu

GLORIOSUL JUBILEU

Un jubileu glorios — 65 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român — o sărbătoare a inimii și conștiinței întregului nostru popor. Un jubileu care, în semnificația sa istorică, moral-politică și socială, este o cuprindere a înseși luptei, a înseși muncii și vieții noastre ca țară și ca popor, ca națiune al cărei puternic centru vital — partidul — s-a arătat și se arată îndreptățit să ne exprime și să ne conducă pe drumul unor nepieritoare victorii. Am nutrit și nutrim de aceea sentimente mari, înălțătoare, am trăit și trăim în lumea unor ferme convingeri care fac modul existenței înseși și alcătuiesc starea de conștiință cu care ne gîndim întregul trecut, întregul prezent și întregul viitor. Pentru că acest jubileu este arcul de boltă sub care istoria vie și densă a țării a primit și primește semnul plenar de cea mai profundă și mai expresivă identitate, aceea a realității prin care putem vorbi și comunica azi de la înălțimea unor înfăptuiri eroice, revoluționare, în toate domeniile de activitate. Și de la înălțimea însăși a condiției de om și umanitate, de la înălțimea ideilor și idealurilor pentru care, făurindu-se pe sine, partidul nostru comunist a făurit de fapt o nouă țară, primenind-o din temelii.

Cuvîntarea secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la adunarea solemnă organizată cu prilejul aniversării a 65 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român, un strălucit și cuprinzător document al propriei noastre contemporaneități, relevă întreaga dimensiune a drumului parcurs, un drum înalt, de epopee, un drum eroic și glorios, plin de jertfe și sacrificii, un drum al încrederii nestrămutate în victoria, în forța poporului de a-și lua în stăpînire drepturile și libertățile sale fundamentale și de a hotărî asupra propriului destin. L-au legitimat și îl legitimează evenimente cruciale ale istoriei, temelii adînci ale luptei pentru independență și libertate, culmi înalte ale gîndirii politice și sociale, crezuri de nezdruncinat ale unirii și unității prin care, ocupîndu-și un loc demn și respectat în istoria lumii, poporul român a putut privi, prin șirul lung, neîntrerupt al generațiilor, asupra propriei sale alcătuiri și asupra propriei sale meniri, într-o perspectivă care e a realității de fapt astăzi și rămîne dimensiunea sa de viitor.

„La a 65-a aniversare a partidului, sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, putem privi cu îndreptățită mîndrie la drumul parcurs, la mărețele realizări obținute în revoluția și construcția socialismului". Și, în aceeași ordine de idei: „avem un puternic partid, revoluționar și, mai presus de toate, avem un minunat popor care, în întreaga sa istorie milenară, nu s-a plecat niciodată în fața asupritorilor, a luptat și a dat cele mai mari sacrificii pentru a-și apăra ființa, pentru a-și apăra existența, iar azi urmează cu încredere politica Partidului Comunist Român care răspunde pe deplin intereselor vitale ale întregii națiuni, ale asigurării viitorului fericit al patriei noastre !".

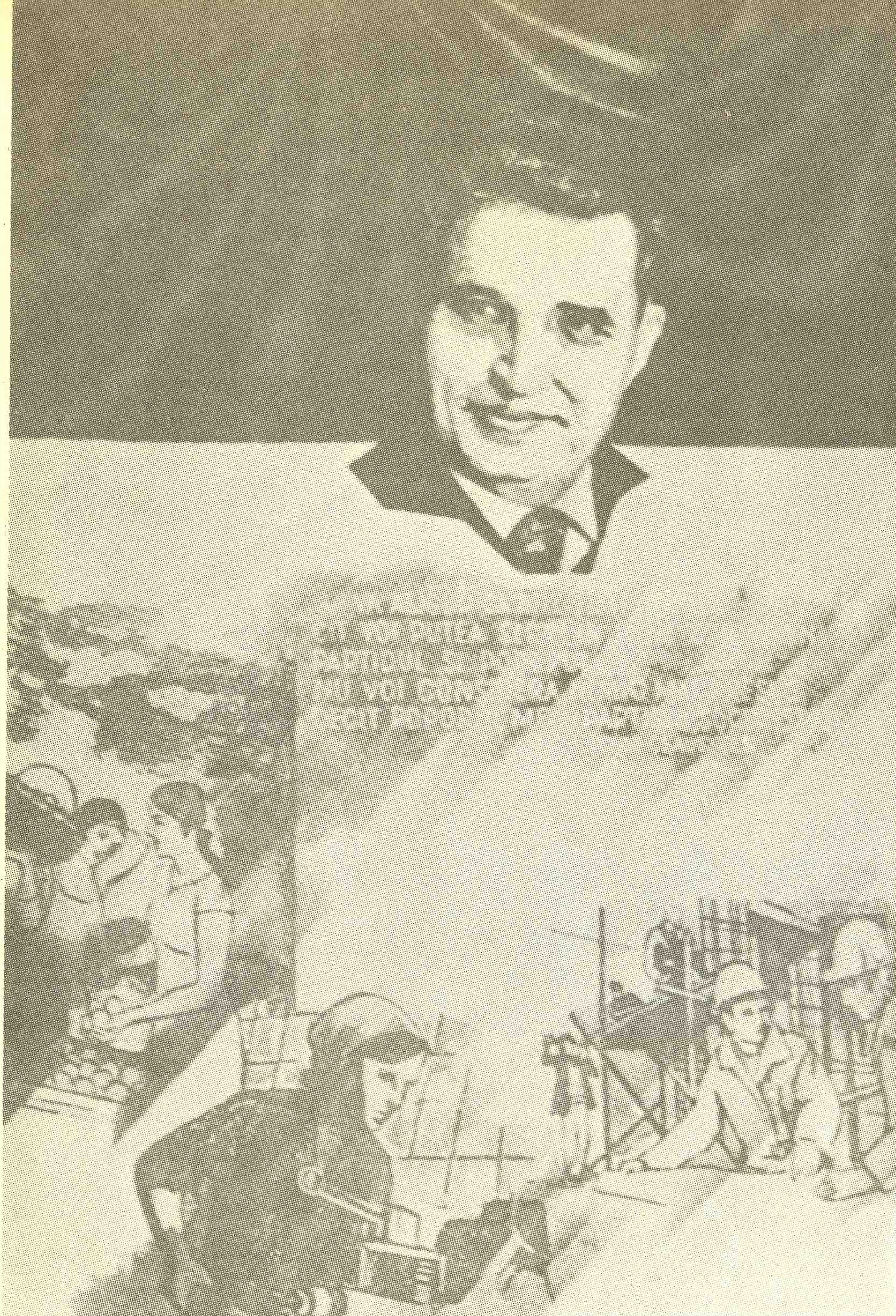
Exponent și apărător al intereselor fundamentale ale națiunii, partidul a inspirat, a organizat și condus revoluția de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă, a mobilizat și unit energii care au însemnat deșteptarea din rădăcini a țării, redeșteptarea ei națională, politică și socială, pe calea unor înfăptuiri fără precedent. Congresul al IX-lea al partidului este evenimentul care ne-a cuprins și ne cuprinde în toată amplitudinea unei noi epoci, aceea care poartă numele ctitorului ei și care, pe drept cuvînt, ne-a consacrat și ne consacră celor mai profunde împliniri, pe trepte înalte de progres și civilizație. Cinci mari forumuri comuniste alcătuiesc pînă acum arcul de boltă al acestei epoci și ele înseamnă tot atîtea orizonturi prin care ne-am împlinit și ne împlinim în lumina propriei noastre identități, la scara propriilor noastre cerințe și posibilități.

PREZENTUL ÎN PROIECȚIA VIITORULUI

La a 65-a aniversare a partidului nostru comunist, cînd facem bilanțul drumului glorios de luptă, al marilor realizări obținute de poporul român în făurirea celei mai drepte societăți din lume, a socialismului, avem dreptul să privim cu satisfacție și mîndrie la tot ce am realizat și să afirmăm, fără teama de a greși, că înfăptuirile revoluționare, marile transformări economico-sociale și edificarea cu succes a noii orînduiri nu ar fi fost posibile fără existența unui partid revoluționar care a știut să înfrunte teroarea sălbatică, ilegalitatea, a dat multe și multe jertfe din rîndurile membrilor săi, ținînd întotdeauna sus scopul luptei împotriva asupririi și exploatării, pentru apărarea intereselor supreme ale întregului popor, a independenței și suveranității României. Subliniind aceste adevăruri, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, sintetizează de fapt însuși modul nostru de a privi și aprecia istoria, îi legitimează întregul curs și întreaga semnificație. Mari ctitorii au schimbat radical înfățișarea țării, iar Congresul al IX-lea rămîne imprimat cu litere de aur în tot ceea ce s-a înfăptuit pe parcursul a peste două decenii. Epoca Nicolae Ceaușescu înseamnă verticala noastră de spirit, modul nostru de a gîndi și acționa, înseamnă o cuprinzătoare și temeinică reliefare a spiritului comunist, creator. Pe mari magistrale ale progresului și civilizației țara și-a apropiat și își apropie imaginea amplă a viitorului său dinamic și concret, imaginea unui inestimabil și măreț edificiu. Prin hotărîrile și obiectivele sale, Congresul al XIII-lea al partidului ne proiectează întreg acest viitor și face puntea vie de legătură cu sfîrșitul de secol, cu acele dimensiuni ale dezvoltării prin care ne vom situa la noi altitudini și prin care calitatea muncii și vieții va dobîndi un nou relief, o nouă condiție. Programul partidului este programul întregului popor, este programul edificării noastre în independență și libertate, este chipul nostru de a gîndi și acționa.

Trăim desigur în realitatea, în proiecția de idealuri, gînduri și aspirații ale propriei noastre lumi, ne edificăm propriul nostru destin și, în același timp, ne aducem o reală și permanentă contribuție la făurirea unei lumi mai bune și mai drepte pe planetă. Cauza păcii, a înțelegerii și cooperării internaționale au în președintele României un strălucit și consecvent apărător. Opera sa teoretică și practică este esențială în condițiile de azi și rămîne esențială în conștiința contemporaneității. Mai mult ca oricînd, spune președintele României, problema fundamentală a epocii în care trăim este de a face totul pentru a asigura existența omenirii, pentru a salva viața pe Pămînt!

Agravarea situației internaționale, pericolul catastrofal pe care îl reprezintă înarmările de orice fel, și în primul rînd cele nucleare, constituie o realitate în fața căreia, așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, trebuie spus adevărul și trebuie acționat fără întîrziere, trebuie să triumfe rațiunea, răspunderea pentru soarta umanității. În această privință, nu există granițe, nu există limite, ci consens, rațiune, răspundere, dorința cinstită de a face totul pentru salvarea vieții și apărarea vieții, a independenței și libertății popoarelor. „România consideră că ne aflăm într-o epocă hotărîtoare pentru însăși existența lumii. De aceea, subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, adoptarea unui program complex

de dezarmare, în centrul căruia să se afle dezarmarea nucleară și chimică, constituie o necesitate vitală pentru toate popoarele lumii". Este acesta apelul, glasul unei mari conștiințe, este rațiunea însăși prin care lumea își afirmă dreptul la viață, este această hotărîtoare și energică chemare pe care România o face tuturor popoarelor, tuturor națiunilor. O țară a muncii fiind, o țară a păcii, și prin aceasta exemplul ei fiind de un statornic și profund umanism. Gloriosul jubileu al partidului a relevat încă o dată aceasta, a relevat spiritul românesc în acțiune, această indisolubilă și vie unitate între partid și popor, între țară și conducătorul său. O unitate care e de fapt tot o ctitorie, una din ctitoriile epocii noastre.

INIMA ȚĂRII

Spunem, într-o cuprinzătoare sintagmă: **Partidul, Ceaușescu, România** și spunem de fapt adevărul unui timp în care istoria s-a alcătuit și se alcătuiește prin mari și inconfundabile biografii ale muncii, ale creației științifice și tehnice, într-un efort de edificare neabătută, ca o proiecție de conștiință vastă și întemeietoare, pornind de la realitate și ajungînd iarăși la realitate, într-o continuă transformare. Gloriosul jubileu al partidului, într-o asemenea stare ne-a aflat, urmărindu-ne în chip creator destinul și făcînd din realitatea la zi o oglindă fidelă a unui drum în permanentă ascendent, cu punctul ferm de pornire în Congresul al IX-lea și traversînd toate celelalte forumuri comuniste care alcătuiesc însăși arhitectura de idei și fapte revoluționare ale **Epocii Nicolae Ceaușescu.**

Un partid eroic, demn de istoria, de misiunea și rolul său, un partid al țării mîndru de munca și creația întregii țări și o țară mîndră de partidul său, un popor mîndru de cel căruia i-a încredințat cîrmele conducerii supreme și împreună cu care a obținut cele mai cutezătoare victorii în economie, în știință, în viața politică și socială, în afirmarea și întărirea drepturilor și libertăților sale fundamentale — iată semnificația de fond, uriașă, prin care **Partidul, Ceaușescu, România** rămîne ca o esențială operă a unității noastre de gînd și voință, acea axă mereu vie și trează a universului tuturor preocupărilor și aspirațiilor noastre. Congresul al XIII-lea al partidului a așezat întreaga dezvoltare economică și socială a patriei în perspectiva unor noi și fundamentale împliniri. O extraordinară experiență face arcul de boltă de la Congresul IX încoace și înscrie, pe mai departe, în viziunea anilor nouăzeci și a sfîrșitului de secol, o realitate care crește și își arată tot mai temeinic dimensiunile, demonstrînd însăși forța sa, capacitatea socialismului de a da expresie puterii de creație și angajare a poporului, manifestării sale plenare în toate domeniile de activitate. Opțiunea pentru socialism este decisivă și definitorie și ea fertilizează mereu gîndirea și acțiunea creatoare.

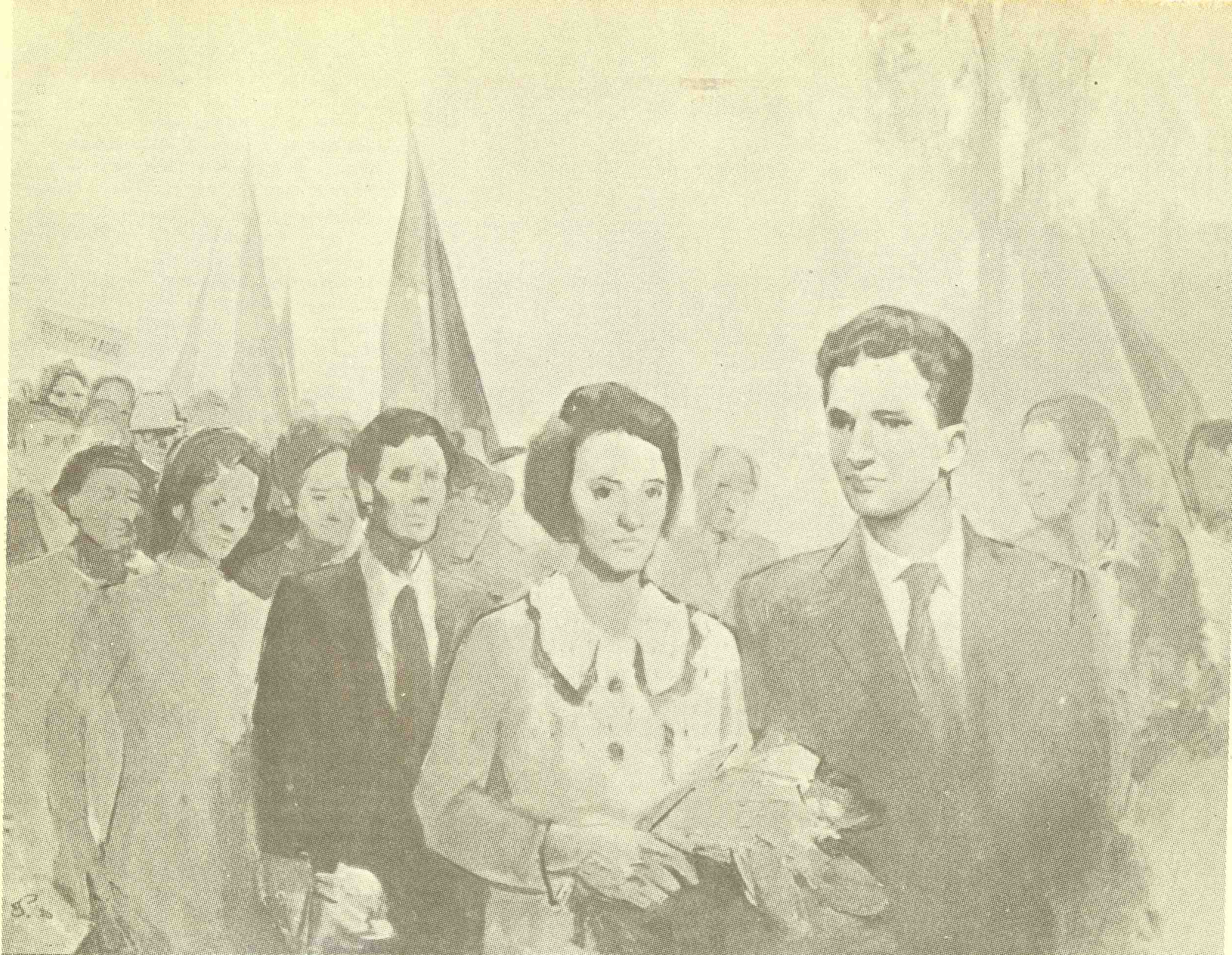
Făurirea partidului a reprezentat un act istoric de o excepțională însemnătate pentru întreaga devenire a patriei, revoluția inspirată, organizată și condusă de partid i-a potențat cu maximum de relief trăsăturile, vigoarea, curajul și abnegația, spiritul de libertate și demnitate, iar cele cinci mari forumuri comuniste ale Epocii Nicolae Ceaușescu i-au conferit temelii și altitudini istorice fără precedent. Multe, tot mai multe Românii încap azi într-una singură și tot mai multe vor încăpea mîine, în zorii acelor împliniri prin care, sub egida unei noi calități a muncii și vieții, ne plasăm pe orbita unei țări socialiste mediu dezvoltate. Viitorul poate fi folosit ca argument tot în aceeași măsură în care prezentul este o platformă de înfăptuire a obiectivelor înscrise în programul partidului și tot așa cum trecutul apropiat, dar atît de vast și al nostru, al fiecăruia, justifică pași mereu mai înalți și se fixează într-o dialectică a înaintării ferme, consecvente, pe multiplele coordonate ale progresului și civilizației.

Spunem **Partidul, Ceaușescu, România**, ca și cum am spune inima noastră, crezul și conștiința comunistă a acestui timp. Este rostirea unității noastre depline, este temeiul acesta al muncii, al gîndirii și creației prin care generațiile fac un viu și indestructibil legămînt între ele, dăinuind ca o altă mare ctitorie, aceea de la care pornesc toate razele de gînd și de faptă și în lumina cărora patria se înalță pe noi culmi.

DESTIN EROIC

Parte inseparabilă a istoriei partidului: s-au împlinit cincizeci de ani de la acel act pe care istoria l-a înregistrat sub titulatura procesului de la Brașov și-n care un destin și o viață de excepție s-au exprimat în sensul și pe potriva marilor idealuri cărora li s-au dăruit. Un tînăr erou comunsit, președintele de azi al României, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu își angaja, cu o energie ieșită din comun, întreaga vîrstă pe calea grea și plină de sacrificii a luptei revoluționare, sub steagul celei mai drepte și mărețe cauze. Procesul de la Brașov este una din ilustrările de netăgăduit ale acestei lupte, este unul din momentele care au marcat acest drum înalt și greu și pe parcursul căruia au trebuit să fie înfruntate nenumărate riscuri și primejdii și au trebuit să fie trecute multe dramatice încercări. Avea 18 ani și, după cum o atestă analele vremii, era deja o personalitate cunoscută în rîndurile partidului, i se încredințau de aceea sarcini de răspundere, era investit cu încrederea și stima celor care îl cunoșteau și îl urmau, impresionau fermitatea, hotărîrea și curajul care îi erau caracteristice, modul deosebit cu care privea realitatea ca și perspectiva pe care o relevă, scopul în numele căruia știa să mobilizeze și să unească energii.

Ceea ce s-a petrecut în urmă cu cincizeci de ani este strîns legat de lupta, de viața și activitatea partidului, este acea operă vie și amplă în care, pe deplin și temeinic angajat, partidul a putut și poate să se exprime prin biografii și vocații de ordin exponențial. Un nume răsărea la orizontul istoriei, un nume răsărea la orizontul condiției luptei, a zbaterilor, a jertfelor, a sacrificiilor pe care umanitatea noastră ca țară și popor avea încă și încă să le mai dea la scara tuturor gene-

«Demonstrație comunistă» – Tablou de Eugen Palade

rațiilor și să se edifice apoi în libertate și independență. În contextul lumii de atunci, al gravelor primejdii care planau ca urmare a ascensiunii fasciste germane și a sprijinitorilor ei, partidul nostru comunist se manifesta ca o forță reală, lucidă și clarvăzătoare, în mod profund și statornic pătrunsă de responsabilitatea față de destinele țării și ale poporului, militînd și acționînd în consecință pe multiple planuri, cu multiple mijloace și posibilități. Peste numai trei ani istoria avea să mai întîlnească din nou numele tînărului erou comunist judecat și condamnat la Brașov. Sentința de atunci nu-l învinsese, era purtătorul și apărătorul unor idealuri ferme și ele, aceste idealuri, aveau o rezonanță din ce în ce mai largă acum, în rîndurile clasei muncitoare, ale țărănimii și intelectualității, lucrau asupra conștiințelor și se instituiau ca o amplă conștiință de sine a libertății.

O LUPTĂ DUSĂ PÎNĂ LA CAPĂT

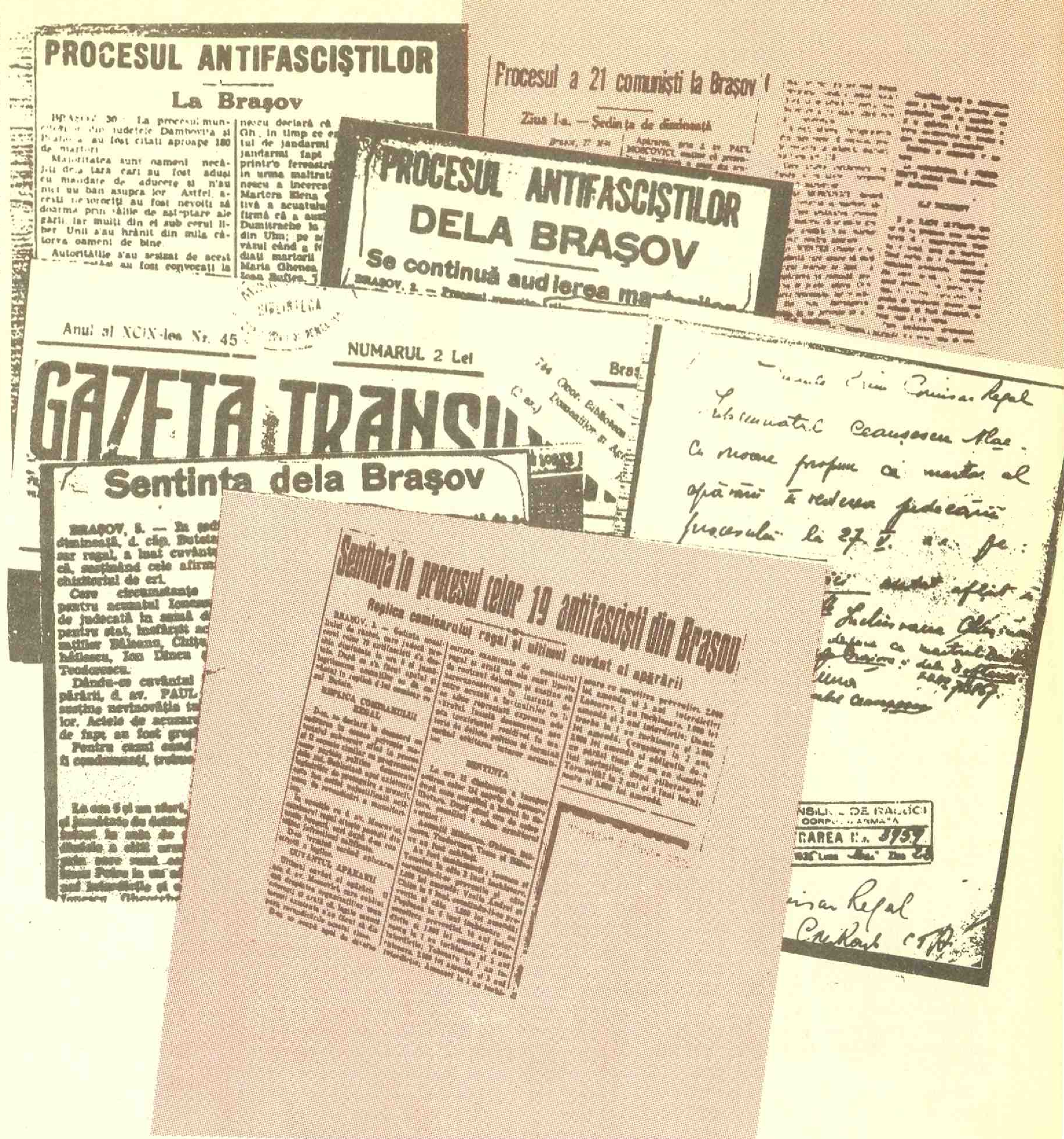
Cînd destinul țării, un destin de excepție, este legat de o viață ca și de o operă de excepție; cînd el, acest destin, în prefigurarea lui de odinioară, era ca o carte care abia începe să se scrie și să se cuprindă de fapte și idei de excepție; și cînd aceste fapte, în ordinea viitorului, se însumează unei realități care, deloc simple și întîmplătoare, avea și are să-și spună în întregime cuvîntul și să ne facă într-un fel părtași la scrierea acestei cărți ca și la citirea ei; și cînd toate acestea, ca lumina însăși a zilei și ca lumina însăși a adevărului, se petrec la scara unei întregi națiuni și la scara existenței fiecăruia: ce este, ce poate fi aceasta? O stare a propriei noastre conștiințe, un sentiment sau, și mai mult decît atît, o convingere, un suport prin care ne reprezentăm propria noastră durată și propria noastră participare la acele date ale istoriei care ne-au premers și care, de fapt, premergîndu-ne ne continuă?

Ceva din toate acestea sau poate că toate la un loc ne încearcă ori de cîte ori privim istoria mai mult sau mai puțin apropiată, cu evenimentele, cu mobilurile și tensiunile ei, care ne fac să ne atingem de noi și de ființa însăși a țării, ca de o experiență pe care am mai trăit-o parcă, o cunoaștem și totuși ea rămîne să ni se releve neîncetat. Acel act, acel episod de acum cincizeci de ani, bunăoară, procesul de la Brașov. Faptul că un tînăr comunist român era judecat și condamnat în acele vremuri, în instanța și după interesele acelui timp, putea părea normal, nu? Dar era tocmai acea „normalitate" pe care el, acest tînăr, voia să o schimbe. Cu ce preț? — chiar al propriei lui vieți, al tinereții sale care altfel se arăta și altfel se ridica pe căile unei lupte duse pînă la capăt. Căci, în ultimă instanță, aceasta este forța ca și credința pe care ni le insuflă marile exemple ale istoriei, indiferent de vîrstă: această luptă dusă pînă la capăt, neistovirea aceasta plină și de farmec și de dramatism și de căutări dar și de o inestricabilă și în același timp irezistibilă încredere în dreptatea cauzei și a tot ce implică ea, jertfă, demnitate, sacrificiu. Această luptă dusă pînă la capăt, deci, și această imensă, clocotitoare voință, puterea aceasta a cărei măsură nu atît anii și frămîntările ți-o dau, cît mai ales acea desăvîrșită și statornică aplecare spre ideal, acea fascinantă și la urma urmei neînduplecată lucrare a idealurilor.

Un tînăr comunist, așadar, era prigonit și purtat spre judecată acum cincizeci de ani, îi erau judecate și primeau sentințe drastice idealurile în numele cărora lupta și pentru înfăptuirea cărora partidul îi încredințase sarcini și răspunderi deosebite. Era cunoscut și urmărit mai dinainte, pentru că aceste idealuri aveau și o biografie de acum, purtau și un nume, aveau și fișe în dosarele organelor de urmărire dar aveau fișe deja și în istorie, cartea era abia la început, cartea începea să se scrie. Iar la Brașov, acum cincizeci de ani, s-au scris printre cele dintîi capitole. O biografie de excepție și un destin de excepție. Un nume de tînăr, erou comunist, un destin revoluționar. Era în 1936 și peste alți trei ani, istoria care ieșea în piețele publice și se înflăcăra la întruniri ale celor care o și făureau, la un întîi mai, avea să-l reîntîlnească pe noi baricade. Idealurile nu puteau fi arestate, închise în celule, sechestrate. Un tînăr erou comunist primea sentința în față și își încuraja tovarășii, nu-i era teamă, era hotărît, încredințat de dreptatea pentru care putea fi pe moment înfrînt și condamnat, putea fi prigonit, pedepsit, adus în fața forței de opresiune, a nedreptății, dar nu și în fața neputinței, a neîncrederii, și aceasta cu orice risc.

Procesul de la Brașov îi pecetluia, pentru un timp, soarta și tocmai de aceea acea carte care începea să se scrie este și glorioasă și dramatică și eroică, unică prin întregul său conținut. Dacă istoricii — este datoria lor — vor urmări cronologia evenimentelor și ideile care în esența lor aduc o vie înțelegere și poartă o rodnică răsfrîngere a scopurilor și temeiilor înseși ale lumii și realității de azi, pe noi, oamenii de litere, ne interesează, cred, semnificația și ne interesează, mai ales, această viață în matca și pe parcursul căreia o biografie atît de amplă și înfăptuitoare ne-a cuprins și ne cuprinde pe toți, această solidaritate prin

care numim și o revoluție și o revelație în destin. Acest suflu vital pe care tînărul erou comunist de acum cincizeci de ani, eroul și conducătorul de azi al României, secretarul general al partidului, președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu l-a imprimat și îl imprimă întregii societăți, văzînd infinit mai departe și adresîndu-se întotdeauna oamenilor istoriei, țării, poporului. Era acel moment o prefigurare a multor și multor însușiri de azi. Era un act de naștere politică și socială a celui care de mai bine de două decenii, în fruntea partidului și a țării, ne-a consacrat și ne consacră unui destin în permanență creator.

PROCESUL ANTIFASCIŞTILOR

La Braşov

Procesul a 21 comunişti la Braşov

PROCESUL ANTIFASCIŞTILOR DELA BRAŞOV

Se continuă audierea ma...

Anul al XCIX-lea Nr. 45

NUMARUL 2 Lei

GAZETA TRANS...

Sentinţa dela Braşov

Sentinţa în procesul celor 19 antifasciştii din Braşov

Replica comisarului regal şi ultimul cuvânt al apărării

AMINTIRI ISTORICE

Dacă istoria are amintiri, dacă se poate spune că istoria a avut și are mii de amintiri. Le trăim, pentru că ele sînt ale noastre, ceva din fibra și aerul lor ne pătrunde, chiar dacă nu noi le-am produs, chiar dacă nu noi am fost în clocotul vieții și trăirii lor celei mai exacte. Sînt ca să zic așa părți din noi testamentare și reliefuri ale noastre mai dinainte de noi. Pentru acei ce ne apropiem de cincizeci de ani, bunăoară, acest episod de acum cincizeci de ani, procesul de la Brașov în care istoria vedea mai întîi un tînăr și vedea mai ales curajul și tenacitatea lui, pentru ca apoi, în timp, să se cuprindă și de întreagă biografia lui iar mai tîrziu să consacre și cea mai deplină și mai eroică identitate.

Pentru acei ce ne apropiem de cincizeci de ani, așadar, acel episod de acum cincizeci de ani, procesul de la Brașov, un fapt de istorie și mai ales un fapt care a produs istorie dar și din care noi, cei ce ne nășteam atunci, putem spune că deducem și, nu numai atît, chiar deținem amintiri istorice. Un tînăr comunist român înfrunta instanțele timpului, se numea Ceaușescu Nicolae, partidul îi încredințase sarcini mari, iar gestul său hotărît, inspirat și energic îi depășea marginile vîrstei într-un sens care era al credinței în luptă, în victorie, în dreptatea idealurilor și aspirațiilor unei întregi țări, ale unui întreg popor. Era aceasta o primă și densă temelie a marii sale identități. Era un moment de luptă și viață ca un impact al istoriei în propria ei destărmurire și în propriul ei destin. Datele unei biografii se transformau astfel în amintiri istorice ale unei întregi și esențiale deveniri. Deveneau capitol strălucit al istoriei partidului. Cei ce se nășteau atunci și toți cei ce aveau să se nască intrau fără să știe în spațiul unor astfel de amintiri. Istoria țării este a doua mamă a noastră și ea ni le spune pe toate, ea ne învață tot. Ne învață să rostim numele acelora care s-au zbătut, au luptat și au suferit pentru noi și ne arată că faptele lor sînt și devin tot mai mult și ale noastre, că avem amintiri cu mult mai înainte de a ne ști și a putea privi cu limpezime în noi. Prin acel moment eroic de acum o jumătate de secol cunoaștem și înțelegem că idealurile nu au vîrstă și că doar eroismul celor care li se consacră decisiv și definitoriu le conferă și forță și amplitudine și destin. Dintr-o fișă pe care instanțele scriseseră Ceaușescu Nicolae, deținător de aspirații și idealuri de care se cutremurau, istoria a reținut, în toată maturitatea expresiei sale, pe cel care bărbătește avea să înfrunte și multe alte nedreptăți și oprelişti, pe Nicolae Ceaușescu, eroul care se și înfăptuise, eroul care era.

ÎNALTE, ALESE VIRTUȚI

Momentul de acum cincizeci de ani ilustrativ pentru arcul de timp care înseamnă un destin de excepție și o biografie exemplară, un moment care s-a înscris ca un capitol glorios al luptei partidului și a țării, pentru ca să se petreacă acea indisolubilă și continuă osmoză între idealuri și forța de a le exprima și înfăptui, acel moment care, odată cu scurgerea timpului ne apare și mai pregnant și mai sugestiv prin prisma realității de azi, a acestei revoluționare edificări de la altitudinea căreia țara se poate recunoaște și se recunoaște printr-un om, printr-un mare om, prin conducătorul și eroul său. Înalte, alese și puternice virtuți politice și sociale se afirmau atunci, dîrzenie, curaj, încredere, dăruire, forță de sacrificiu, elan și abnegație, rezistență, tenacitate, puterea de a duce pînă la capăt o luptă și dacă e nevoie de a o relua, de a-i da noi amplitudini de spirit și cutezanță, înalte, alese și puternice virtuți de conducător s-au afirmat și se afirmă prin tot ceea ce reprezintă azi mai măreț și mai durabil în epopeea construcției noastre socialiste, într-o epocă pe care cu mîndrie și recunoștință o numim **Epoca Nicolae Ceaușescu,** epoca adevăratei renașteri și înfloriri naționale.

Îl știm, îl vedem și-l simțim mereu prezent în opera de elaborare a politicii economice și sociale, științifice și culturale, în opera de transpunere în practică a programelor adoptate, în dialogul larg și permanent cu țara, cu oamenii, cu problemele lor, ale prezentului și viitorului, pe terenul gîndirii și acțiunii practice, revoluționare, la cîrma destinului națiunii, al libertății, al independenței și suveranității poporului, al conștiinței patriotice exemplare.

Calea progresului și civilizației noastre socialiste și comuniste, programele dezvoltării noastre multilaterale, în consens cu propriile noastre cerințe și posibilități, cunosc prin gîndirea și activitatea secretarului general al partidului o fundamentare originală, novatoare, cu implicații adînci în însăși dialectica și condiția lumii contemporane, în asigurarea păcii și înțelegerii internaționale, pentru făurirea unei lumi mai drepte și mai bune pe planetă. Ideea de pace și de dreptate în relațiile internaționale îi datorează mult, de aceea opera și demersurile sale sînt cunoscute și respectate peste hotare, apelurile, îndemnurile și contribuțiile sale în materie de umanism și umanitate fiind de acum un reper și o doctrină de importanță universală.

Un legămînt, o unitate indestructibilă, un liant care-și și expresia integrității noastre moral politice și sociale, este expresia ca și condiția propriului nostru destin: partidul și țara, partidul — conștiință înaltă și înfăptuitoare, partidul — centru vital al întregii națiuni, partidul și eroul său și al țării, partidul și conducătorul său. Am trăit în această primăvară un glorios jubileu — 65 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român — am trăit, de fapt, cu toată puterea evidenței, un jubileu al celei mai înaintate și mai prodigioase conștiințe a luptei și edificării noastre în contemporaneitate.

Se cuprinde în traiectul și în amploarea acestei lupte și faptul eroic, exponențial, de acum cincizeci de ani. Acel proces în care, prin instanțele vremii de atunci, era judecat și condamnat nu numai un tînăr, ci înseși idealurile de viitor, și se încerca a fi judecat și condamnat însuși viitorul. Solidariza prin vocea și convingerile tînărului erou comunist devenirea însăși a istoriei și solidarizau, dobîndeau viață și încredere prin el toate năzuințele și așteptările celor în numele cărora lupta și se angaja, dăruindu-și anii cei mai frumoși și mai fierbinți.

Este exemplul tinereții și-al permanentei dăruiri eroice, revoluționare. Faptul întreg ce-a dat și dă-ntregirea unei epoci unice-n destin.

A.I. Zăinescu

Cu motonava pe

MAGISTRALA ALBASTRĂ

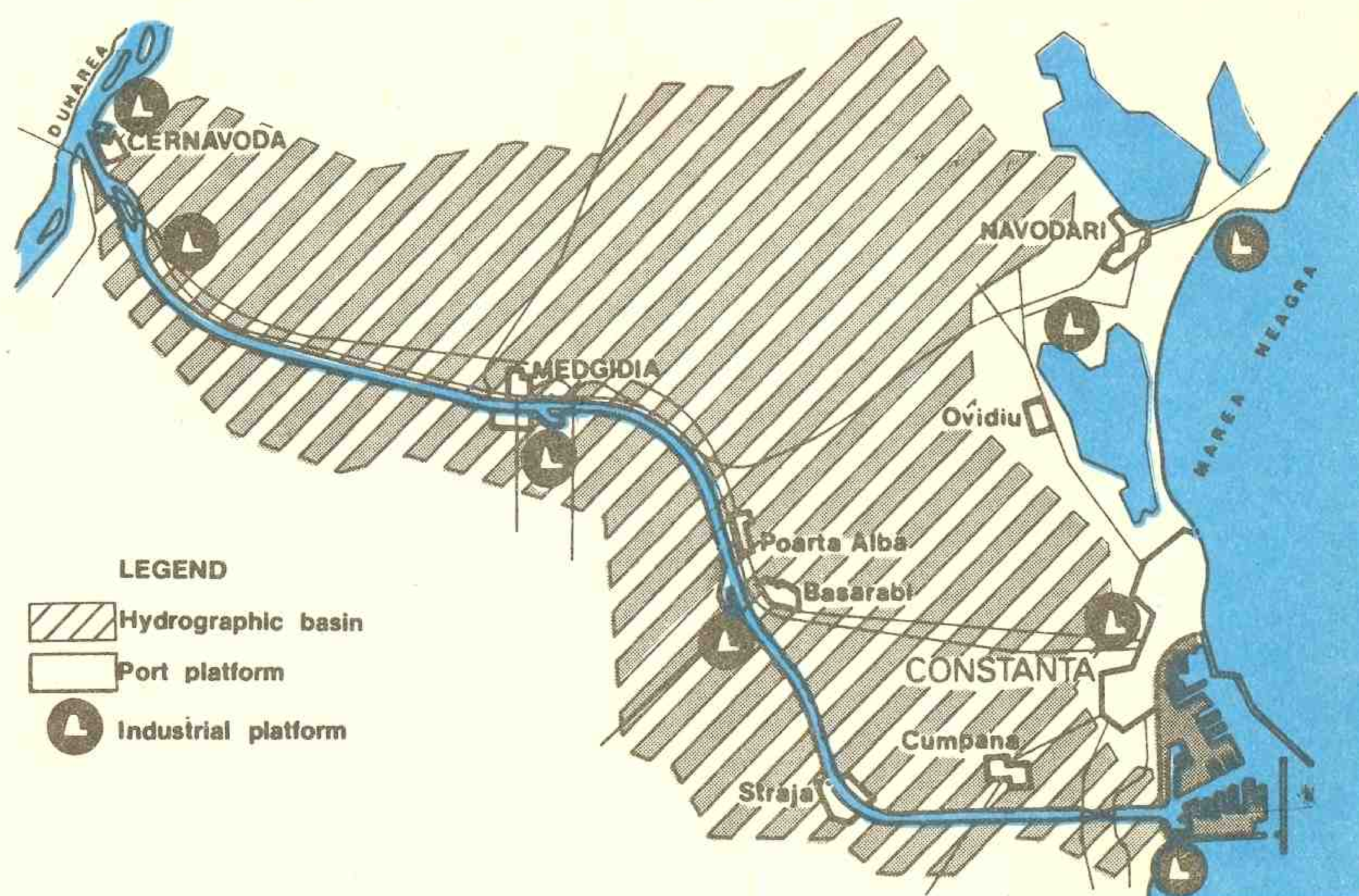
La puţin timp după inaugurare am avut prilejul să parcurg cu motonava „Malnaş" Canalul Dunăre-Marea Neagră între Agigea şi Cernavodă, să admir plin de curiozitate şi mîndrie de român această unică, ingenioasă şi desăvîrşită operă de artă tehnică. Magistrala Albastră este, într-adevăr, o lucrare de o deosebită complexitate care scurtează cu circa 400 km vechiul traseu Cernavodă-Galaţi-Sulina-Constanţa şi la a cărei edificare tineretul, prin abnegaţia şi romantismul revoluţionar care-l caracterizează, a avut un rol covîrşitor.

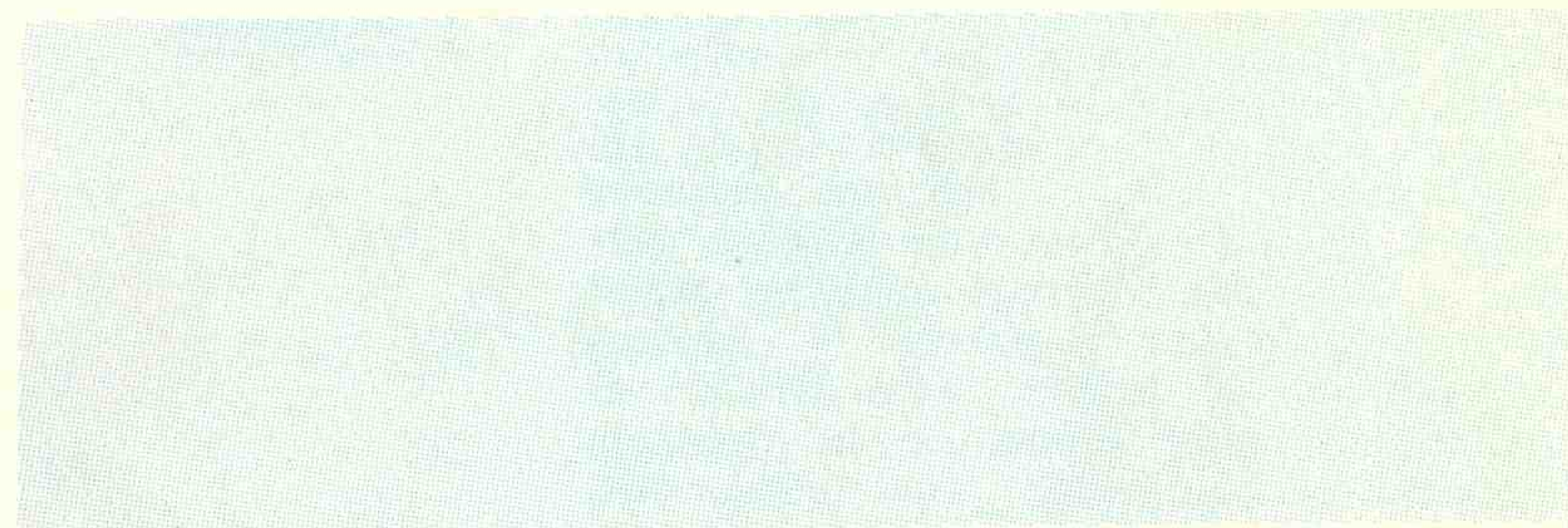
Cei 64,2 kilometri ai canalului, adînc de 7,5 metri şi lat de 70—90 metri au fost construiţi în numai opt ani şi jumătate (1975—1984), realizîndu-se astfel visul constructorilor din secolul trecut, iar după unii istorici, o idee emisă încă din antichitate. Această operă exclusiv românească se înscrie, prin datele sale tehnice, alături de marile căi de navigaţie create de om pe Terra: Panama, Suez şi Volga-Don. El este prevăzut cu două ecluze la capete şi are în componenţă trei porturi noi cu 61 dane de aşteptare şi operare, acvatorii însumînd 43 hectare şi platforme portuare ocupînd 36 hectare, precum şi noul port Constanţa-Sud care, în final, va fi unul din cele mai mari porturi maritime europene. Cei 300 milioane metri cubi excavaţi echivalează cu volumul a 120 piramide Keops. Numai pentru un metru linear de canal a fost nevoie de dislocarea a 135 metri cubi de piatră şi 300 metri cubi de arocamente. S-au construit 46 kilometri de ziduri de sprijin, s-au turnat în ecluze, poduri şi alte obiective 3,6 milioane metri cubi betoane, s-au folosit peste 11 mii tone tabliere şi 20 mii tone de echipamente, s-au restabilit şi modernizat 167 kilometri şosele şi 87 kilometri de cale ferată. Astfel s-a asigurat navigaţia în dublu sens a convoaielor de nave fluviale cu o viteză de 8—9 km/h şi cu o capacitate de pînă la 18 mii tone, deci a unui trafic anual de vreo 80 milioane tone. La făurirea grandioasei opere au colaborat reprezentanţii a 63 de meserii, cei mai numeroşi fiind mecanicii, şoferii, sudorii, betoniştii şi dulgherii. Ca să reliefăm mai bine performanţele acestei noi căi de navigaţie româneşti, să amintim că realizarea Canalului Panama, lung de 81 kilometri a necesitat 160 milioane metri cubi escavaţi şi 3,9 milioane metri cubi betoane şi a durat 28 de ani, iar Suez, lung de 164 kilometri, cu un volum de escavaţii de 275 milioane metri cubi a fost terminat în 10 ani.

Acum iată-mă din nou pe vaporul plin de turişti care părăseşte portul Agigea din vecinătatea ecluzei lungă de 300 metri şi lată de 100 metri. Aici, lîngă mare, canalul are o deschidere de 220 metri la suprafaţă şi de 150 metri la bază. Navigînd cu 23 kilometri pe oră trecem curînd pe sub podul rutier Agigea în sunetele melodioase scoase de sirena vasului, în chip de salut. Spectaculosul pod, lung de 226 metri, este suspendat deasupra apei prin zece cabluri de oţel prinse de un singur pilon în forma literei A, înalt de 83 metri. După ce eleganta siluetă a acestei construcţii de o rară măestrie tehnică se estompează la orizont, nava pătrunde între maluri tot mai înalte, tot mai abrupte. Este zona de dealuri de la Cumpăna şi Straja, zonă care a dat mult de furcă constructorilor în adîncirea canalului. Taluzurile sînt săpate în trepte pînă la buza betonată a albiei, mustind pe alocuri de vinişoare de apă. Rocile, stratificate orizontal, sînt la vedere. Iată loesul galben-roşcat-vineţiu, iată apoi calcarele dure care şi-au arătat toată îndărătnicia în timpul lucrărilor. La kilometrul 48 ne aflăm în zona cu înălţime maximă a malurilor. Marginea acestora se zăreşte undeva sus, la peste 70 metri deasupra apei. Aici s-au luptat eroic brigăzile de tineri cu stînca şi apa iar victoria a fost de partea lor. Duritatea rocii n-a putut ţine piept tehnicii şi elanului tineresc. Acum aici se înalţă maiestuos, ca martor peste veacuri, Monumentul Tineretului.

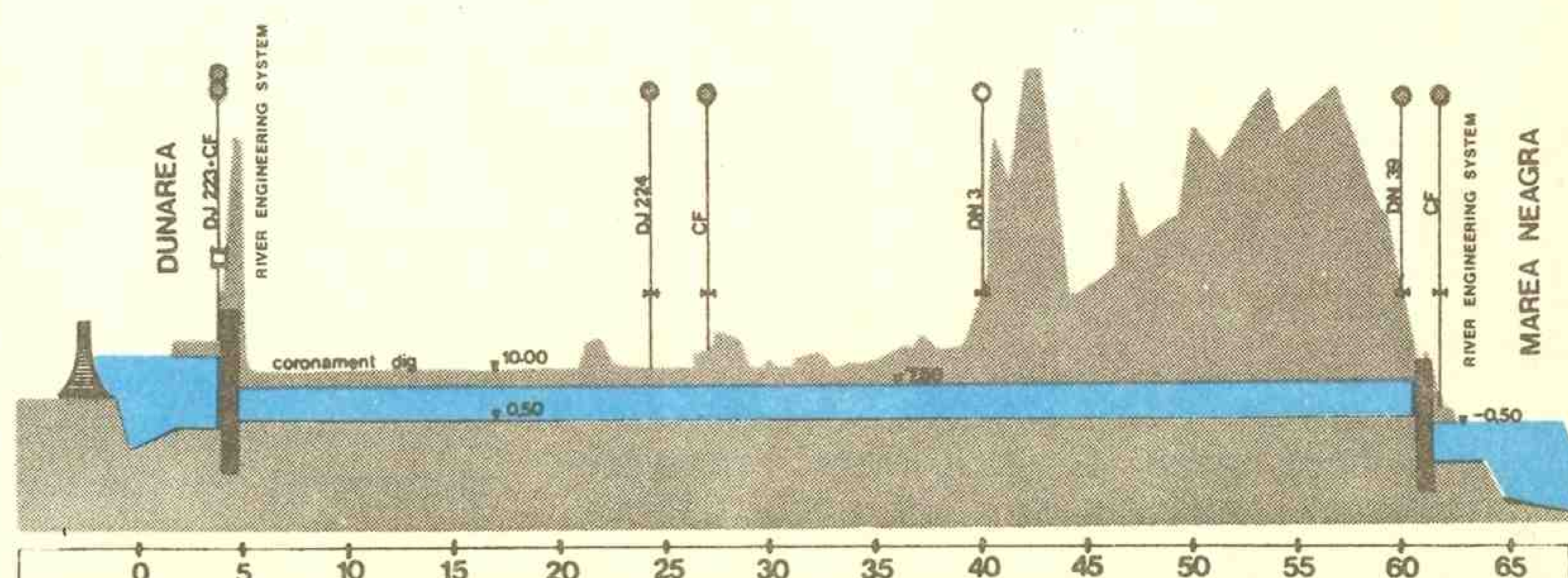
Podul rutier de la Basarabi îmi apare ca o linie între apă şi cer, unind malurile, ca o poartă a văzduhului pe sub care trebuie să trecem în rafale de vînt şi sunet de sirenă. Da, în sunet armonios de sirenă care exprimă respectul şi admiraţia noastră, a călătorilor, pentru această creaţie grandioasă a omului, pentru biruinţa constructorilor asupra malurilor opuse care au trebuit să se lase unite pe deasupra apei. De pe puntea superioară, cu chipul scăldat de soare, privesc în voie viile podgoriei Murfatlar. Mai departe dealurile scad în înălţime iar malurile, betonate pînă sus, nu mai cad în trepte. Apa verde a canalului e spintecată cu uşurinţă de nava care răsună de zgomotul plin al motoarelor, de vocile vesele ale turiştilor, de melodiile orchestrei. Dincolo de maluri — pe care zăbovesc pescari amatori cu undiţa în apă — în localităţi pulsează viaţa cotidiană. La kilometrul 35 trecem pe lîngă podul de cale ferată Nazarcea, lung de 141 metri, care traversează Canalul Poarta Albă-Midia-Năvodari, desprins chiar aici din trupul de apă al celui pe care navigăm. În prezent acest nou canal se află în plină construcţie, şi aici brigăzile de tineret fiind la datorie din prima zi a începerii lucrărilor, în vara anului 1984.

La kilometrul 25 intrăm în Medgidia, al doilea oraş ca mărime al judeţului. În stînga se profilează clădirile dispuse în amfiteatru şi complexul polisportiv cu stadion modern de 35 000

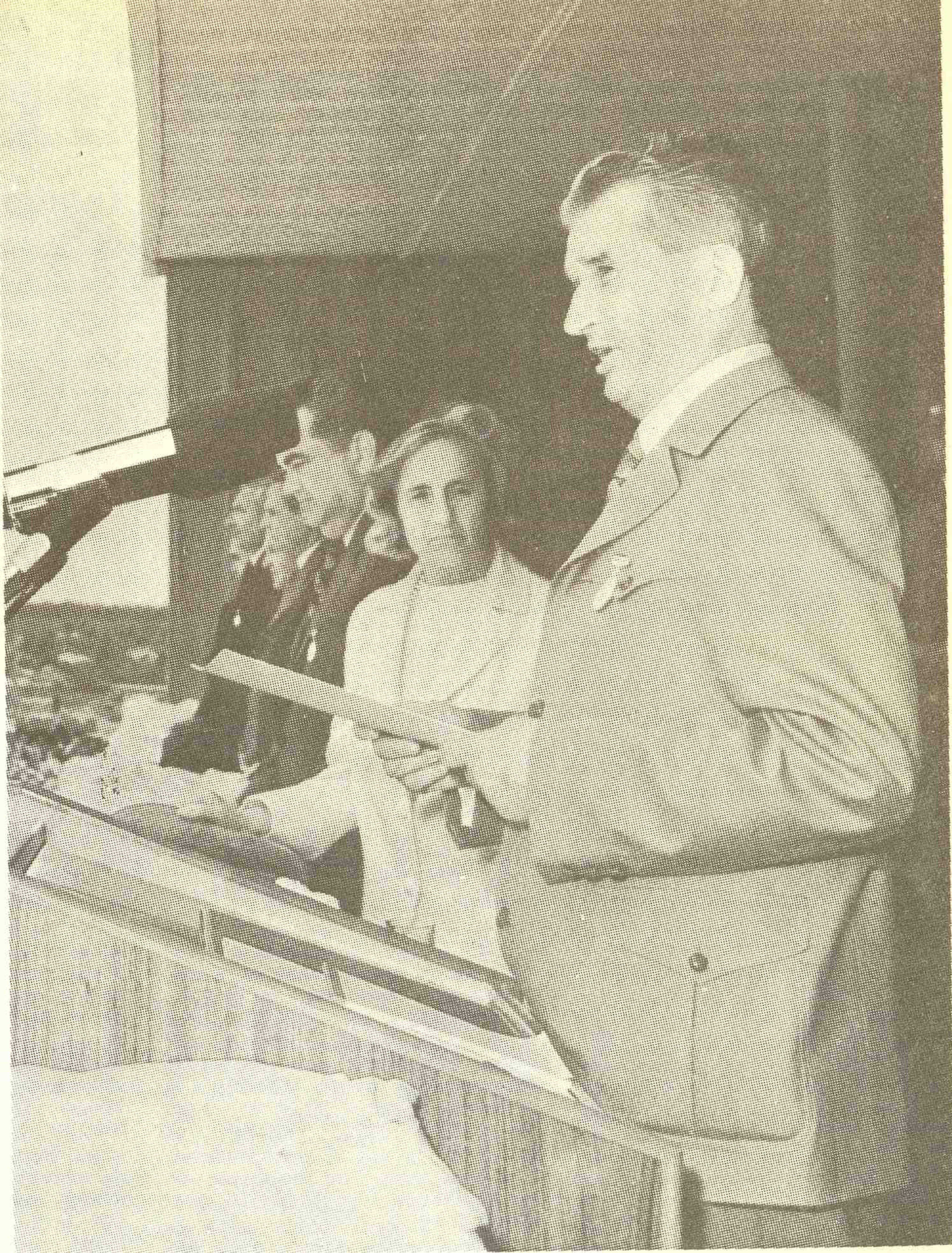

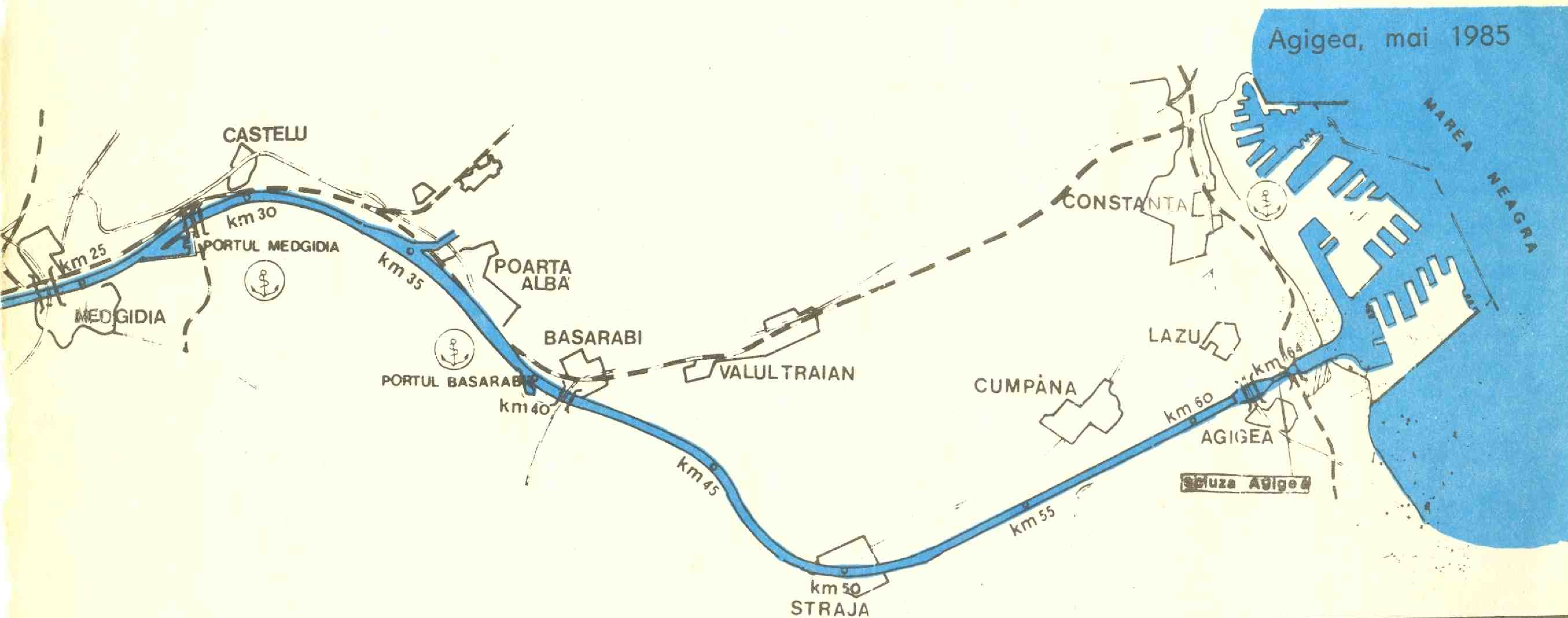
Profilul longitudinal

„În această epopee
s-au unit
dîrzenia, munca, priceperea,
știința, tehnica avansată
și cutezanța revoluționară,
hotărîrea întregului nostru popor
de a făuri cu succes
comunismul
pe pămîntul României,
de a asigura națiunii noastre
un loc demn
în rîndul popoarelor
libere și independente
ale lumii!"

NICOLAE CEAUȘESCU

Agigea, mai 1985

locuri. Mai intii trecem pe sub podul de cale ferată de 292 metri, apoi pe sub cel rutier lung de 689 metri. Ca și la Basarabi, portul comercial și industrial se află în construcție. El va prelua anual un trafic de pînă la 10 milioane tone, bazinul său fiind racordat la canal. Va fi dotat cu o gară de pasageri, magazii, depozite moderne și macarale pe potriva sa. Dincolo de Medgidia relieful se liniștește și mai mult, fără ca peisajul să devină monoton. Aici, pe valea Carasu, în inima ținutului dintre Mare și Dunăre, motonava despică apa limpede oferindu-ne în înaintarea sa insesizabilă priveliști blînde, farmecul lor rezultînd din plutirea în văzduh a pescărușilor și din schimbarea treptată a imaginilor. Dincolo de Mircea Vodă, la kilometrul 5 apare în fața noastră podul mixt — rutier și de cale ferată — lung de 571 metri din fața ecluzei de la Cernavodă, punctul terminus al croazierei pe Magistrala Albastră. Lîngă pod îmi reține atenția masivitatea celei mai mari stații de pompare din țară. Surplusul de apă este folosit la irigații și obținere de energie electrică. Dincolo de ecluză, la kilometrul zero, se află portul Cernavodă, de capacitatea celui de la Medgidia.

Făcînd cale întoarsă în fața ecluzei, parcurgem invers canalul, în sensul curgerii apei, în timp ce soarele bate pieziș scăpătînd la asfințit. După șase ore de călătorie debarc la Agigea cu sufletul încărcat de imagini și impresii de neuitat. M-am convins o dată în plus de capacitatea de creație a tehnicii și științei românești, de priceperea și abnegația muncitorească, de forța și vigoarea poporului nostru. Sînt convins că, în urma experienței dobîndite pe șantierul Canalului Dunăre-Marea Neagră, este pe deplin posibilă realizarea celor două noi căi navigabile: Poarta Albă-Midia-Năvodari și Dunăre-București, cu implicații complexe asupra dezvoltării economico-sociale a zonelor respective, ca și asupra întregii țări.

Ștefan Negrea

Unii dintre ei n-au luptat, nu și-au trecut ființele prin focul nimicitor, printre obuze, gloanțe, tunuri, grenade. Erau prea fragezi ca să țină arma în mînă. Erau prea fragezi și tocmai de aceea s-au înfipt în ei amintirile și nu le-au mai putut vreodată înfrînge.

Alții au luptat și au trecut la cîțiva milimetri de moartea care și-a făcut loc în trupurile fraților lor, al părinților, al prietenilor. Ei au ținut steagul victoriei în mînă, s-au bucurat de ceea ce au înfăptuit și apoi s-au retras discret la muncile din timpul păcii. O parte din numele lor cărțile le-au fixat între coperți la rubrici și ordine de zi, la citare pentru fapte de vitejie. Pe alții, care au fost doar simpli soldați, patrioți fără grade în armată, literele de plumb i-au fixat în paginile ziarelor.

Dar mulți, purtînd și ducînd în memoria lor amintiri sfîșietoare au rămas anonimi. Pentru ei, în dreptul nesomnului lor, în semn de respect, s-au scris paginile ce urmează.

ANONIMI ÎN ISTORIE

FÎNARUL

I-am bătut la poartă. Într-un tîrziu ne-a răspuns femeia lui. Stingherită. Surprinsă. Și-a șters mîinile de marginea unui șorț. Ne-a rugat să-l așteptăm. Și s-a dus de l-a căutat prin grădină. O grădină mare cu pămîntul proaspăt săpat, așezat cu grijă, se vedea bine asta, de mîinile unui bătrîn, migălos tipicar. Copacii — cireși, vișini, meri —, erau văruiți proaspăt. Și în ziua aceea însorită la Cipău, în apropiere de Iernut, pe fosta stradă a Gării, azi numită a Muncitorilor, la numărul 88, Iosif Iernuțan ațipise în fînarul din spatele casei. După poziția corpului, după cutele feții, adînci și uscate, după tresărirea mușchilor feții, bătrînul în vîrstă de 66 de ani, pensionar, veteran de război, parcă cerceta orizontul unor amintiri ce se ridicau ca un abur, deasupra Mureșului, cu apele în revărsare în fața Oarbei de Mureș.

I-am spus de ce am venit. De fapt știa și el cînd i s-a spus că-l caută un ziarist de la București. Pe Iosca, așa i-au zis și pe front și așa îi mai zic și azi vecinii, toți care-l caută de ani de zile îl caută pentru a-i smulge din memoria, din ce în ce mai infidelă, petala dureroasă a unei amintiri. Sensibili sînt oamenii aceștia. Și nici unul dintre supraviețuitorii unei asemenea grozăvii cum este războiul nu-și deschide sufletul. În spatele porților sale, deseori fragile, unde se bănuiesc faptele de vitejie, eroism, patriotism, se află ființe fragile cărora le sîngerează visele și-n somn.

„Ce să vă spun despre Oarba de Mureș ? Și azi mai aud șuieratul gloanțelor, țăcănitul mitralierelor, brandurilor, tancurile, bombardamentele aviației germane. Așa îmi zuruie în ureche ca un pumn de greieri. În august 1944 eram la Tîrgoviște, în pădurea Teiș, unde împreună cu unitatea săpam tranșee de poziții. La 23 August am auzit de la ofițerii noștri că trebuie să plecăm. La 11 seara, eram pe drum, motoarele mașinilor mormăiau, ca noaptea, și mai avurăm noroc și de o pană. Am ajuns la pădurea Otopenilor unde am luptat împreună cu gărzile patriotice la apărarea Bucureștiului. Am luptat și la apărarea podului Băneasa și la cea a Aeroportului. Cel mai bine îmi amintesc de un bombardament de aviație germană, cînd vreo 70 de avioane au întunecat cerul într-un raid nemaipomenit. Atunci ne-am aruncat pe burtă pe unde am izbutit, suflul bombelor era așa de puternic că ne ridica cu tot cu arme, cam la o jumătate de metru de la pămînt. În jurul nostru cîmpul era făcut tot flenduri. După ce am izbăvit și cu acele lupte am pornit-o spre Tîrnăveni, cu regimentul 4 motomecanizat. Am intrat în țară seara și ne-am adăpostit într-un cimitir. La 17 septembrie, dacă nu mă înșel, am trecut Mureșul pe la „Făgădaie“, unde azi e uzina de apă. Cînd ne-au zărit nemții au început să tragă și cu armament greu și atunci am pierdut un bun prieten, un soldat care cînta foarte frumos. I-au nimerit barca tocmai în mijloc și pentru o clipă, în aer, s-au văzut numai țăndări de scîndură, bucăți de uniformă și de carne vie. Oarba de Mureș trebuia cucerită, dealurile sale avînd o poziție strategică pentru mersul războiului la acea vreme. Noi am atacat în repetate rînduri cota 495, denumită Dealul Comenzii. Odată am ajuns cu greu în vîrful ei, am luat prin surprindere un loc unde erau amplasate șapte mitraliere și am făcut prizonieri germani. După ce am ocupat cota nemții ne-au încercuit iar noi am luptat pînă ni s-au gătat munițiile. Apoi am alergat printre morți și răniți ca să strîngem cartușe. Din tot batalionul nu au mai rămas decît treizeci de suflete. Noaptea au venit dorobanții. Am reușit să ne regrupăm și ne-am pregătit pentru un nou atac. Fiind din părțile locului am ajutat pe dorobanți, i-am dus „prin rupturi“, cum se zice pe la noi, adică prin pădure. Pe locul unde e monumentul s-au dat lupte strașnice. Au murit mulți soldați și azi mă mir cum am putut scăpa cu viață. Dealurile Oarbei le-am luat pînă la urmă din mîinile nemților. Cu mari jertfe, și mari suferințe. Am făcut prizonieri și capturi de armament, dar morții nu i-am putut învia. După aceea am plecat cu un batalion de asalt, unde am fost însoțitor de care de luptă, și am eliberat țara. Am trecut granița, iar cînd s-a făcut pace, la 9 Mai 1945, eram în Munții Tatra. Cînd gornistul a sunat încetarea luptei a fost așa o mare bucurie că soldații își aruncau bonetele ostășești în înaltul cerului. Dar fericirea pentru unii a fost de scurtă durată pentru că nemții, deși se făcuse pace, ne-au mai tocat încă 12 zile. După care s-au predat.

Iosif Iernuțan își îndeasă șapca pe ochi. Își strînge haina de parcă deodată i s-ar fi făcut frig. Iosif Iernuțan, unul dintre puținii supraviețuitori din părțile locului, ale luptelor de la Oarba de Mureș, privește și azi din curtea sa vîrfurile acelor dealuri de peste Mureș. Cu tot efortul de a nu le lăsa să se ivească în colțurile ochilor săi curg două lacrimi mici. Și el crede că eu nu le văd, și-și îndeasă șapca, încă odată, pe ochi.

IOSIF IERNUȚAN — „ȘI AZI MAI AUD ȘUIERATUL GLOANȚELOR, ȚĂCĂNITUL MITRALIERELOR, BRANDURILOR, TANCURILE, BOMBARDAMENTELE AVIAȚIEI GERMANE, AȘA ÎMI ZURUIE ÎN URECHI CA UN PUMN DE GREIERI.“

PORUMBUL

Era un porumb înalt în preajma Oarbei de Mureș. Înalt și bogat. Toamna se anunța a fi lungă. Într-o casă semeață din Luduș, îl ascult pe profesorul de istorie Gheorghe Pop, în vîrstă de 55 de ani. S-a născut la Oarba iar la vîrsta de 13 ani a văzut războiul din spatele frontului. Era acasă în vacanță.

Se auzise și la noi în sat că a căzut guvernul Antonescu. Cam pe la 24 August nemții și ungurii au trecut granița pe la Vidrăsău, iar în sat de teamă, panică, bărbații s-au retras cu toții sub malul Mureșului. La scurt timp au apărut tancurile. Satul a fost ocupat. S-au săpat tranșee, căci nemții intenționau, se pare, să rămînă peste iarnă acolo. Totuși cîțiva bărbați n-au părăsit satul. Pe Grec Ștefan, Natea Mihail și Laszlo Iosif i-am găsit la reîntoarcere morți. Pe la 14 septembrie au căzut prin porumb niște manifeste aruncate din avioane. Pe ele scria să ne ridicăm împotriva forțelor hitleriste. Cam tot atunci au apărut și primii cercetași sovietici. Ni s-a spus să ne reîntoarcem în sat. În drumul nostru pe dealurile din împrejurimile Oarbei se vedeau turme de oi moarte, iar printre oi ostași sfîrtecați laolaltă români și nemți. Satul fusese ars pînă la temelii și tot ce și-a găsit tata din gospodărie a fost o lampă de grajd, o lopată și un hîrleț. Sacul cu cereale ce-l îngropase la plecare dispăruse. Norocul nostru, dacă asta poate fi numit noroc, a fost că în acele timpuri triste iarna s-a petrecut destul de moale. Am locuit în pivniță cu taica Aurel căruia i-au trebuit trei ani ca să-și încropească gospodăria. După ce s-a terminat războiul a început curățarea zonei de luptă. Atunci au mai murit în accidente și soldați și copii și elevi. Parcă într-adins, deși nu mai avea putere, războiul mai întindea încă mîna morții după viețile noastre.

Oarba de Mureș este un loc dureros și pentru cei de vîrsta mea. Mai sînt puțini care trăiesc în sat. S-au risipit prin țară parcă fugind grabnic de amintiri dureroase. Adevărul e că nu poți locui într-o amintire, în care mereu vine cineva și te întreabă zîmbind : A fost greu atunci ? Se spune că lanurile acelea de porumb unde au fost secerați sute de ostași români, au dat rod cam trei ani după război, știuleți cu boabe roșii, sîngerii. Iar mătasea păpușoiului parcă era păr de om.

MONTAJ DIN BAZORELIEFURILE MONUMENTULUI EROILOR PATRIEI (ACADEMIA MILITARĂ, DETALIU)

MÎNZUL

I-au spus „Mînzul". Aşa l-au poreclit. Pentru că făcea ce făcea şi prin ploaia aceea de gloanţe, scăpa teafăr. Îşi ducea sarcina la bun sfîrşit şi cînd mulţi dintre prietenii săi de arme, focşăneni ca şi el, nu mai sperau să-l revadă, cum se termina răpăitul şi bubuitul armelor îl vedeau sărind din groapă în groapă şi din cîteva mişcări abile pe care mitraliera nu le putea bănui ajungea în tranşee la ai săi.

I se spunea mînzul. Şi la 17 ani cînd a vrut să lupte şi a fost încorporat la Regimentul 3 Artilerie, care făcea parte din Divizia a opta cavalerie, armata a patra, care se afla pe acea vreme în rezervă. În noaptea dintre 22 şi 23 august, la Brăila a aflat că începuse insurecţia armată contra Germaniei fasciste. Şi primele lupte le-a dat apărînd gara. După două zile a ajuns la Bucureşti. Mai precis în Colentina. De acolo s-au îndreptat spre Băneasa unde a participat la distrugerea unui puternic centru de observaţie aflat în casa verde a lui Antonescu. Au cucerit pădurea şi-au curăţat-o de zvastici. Au lăsat locul altor unităţi armate româneşti. Şi au plecat să reîmplinească ţara.

I se spunea mînzul. Şi cînd a străbătut Valea Prahovei şi cînd au trecut prin comuna Cristian şi cînd au înaintat pe Tîrnave şi cînd au ajuns pe Valea Mureşului şi cînd au intrat prin Acăţari, Cucerdea, Ceacalaca, Bogata. Şi cînd au depus jurămîntul la casa popii din Sălcud, că vor merge înainte cu soldaţii sovietici contra Germaniei naziste. Apoi au ajuns la Iernut şi au primit ordin să traverseze şoseaua, să ocupe poziţii „sub cotă". Acţiunea urma să se desfăşoare pe capul de pod de la Cipău. Dar nu s-a reuşit trecerea decît a unui singur tun, căci nemţii şi-au dat seama de manevre şi au deschis un foc puternic. Mînzul servea acest tun de calibrul 76,2, împreună cu Gheorghiceanu Gheorghe, Zaharia Vasile, Tănase Andrei, Nenciu Ioan...

...Inamicul avea o poziţie foarte bună. Cînd începeam cu artileria noastră tocam fiecare metru de pămînt dar le pricinuiam puţine pagube. Erau apăraţi de dealuri. De sus de pe vîrfuri puteau să vadă şi acul pe cîmpul de luptă. Eram descoperiţi şi la orice manevră mai mare pe care o făceam, riscam să ne împănăm pălăria cu o floare de gloanţe. Cam la trei militari doi şi-au jertfit viaţa pe altarul Oarbei, aici pe Valea Mureşului căzînd, după cum se ştie circa 11 000 de soldaţi. A fost greu. Trebuia să urcăm pantele dealurilor cu arma la gît, să ne agăţăm cu tot felul de lăncii şi funii de vîrfurile lor. Ziua se murea. Noaptea la fel. Căci inamicul lumina locurile ca-n palmă. S-au distrus şi multe animale. Dar şi noi am făcut mulţi prizonieri. Eu am prins un ofiţer neamţ, care aşa fanatic era, că atunci cînd l-am adus în tabără o ţinea sus şi tare că tot ei vor cîştiga războiul.

De la Oarba, mînzul a plecat cu corpul de armată spre direcţia Satu Mare, a eliberat România şi fiecare petec de pămînt, fiecare groapă pe care au lăsat-o în urmă luptele a înghiţit o lacrimă de sînge. Mînzul a luptat din greu la Tisa, Budapesta, Debrecen, Balaton, şi pe teritoriul Cehoslovaciei, pînă la graniţele Austriei. În luptele din Ungaria a împlinit 18 ani. A mers peste 1 000 de km de front iar la 20 de ani a fost eliberat din armată. Pentru faptele de vitejie a primit decoraţii sovietice, cehoslovace şi româneşti. Mereu îi revin în minte cuvintele camarazilor săi care îl încurajau astfel, în misiunile sale ; „Du-te tu mînzule, tu n-ai copii, n-ai nevastă, cunoşti armele nemţilor. Iar eu, ei nu ştiau asta, îmi doream doar atît. Dacă o fi să mor, să fiu lovit la cap sau în inimă. Să mor deodată. Să nu mă chinuiesc. Eram cunoscut ca un bun cercetaş şi un bun ochitor".

Mînzul n-a primit nici o rană fizică în tot războiul. Şansă ? Cine se poate lăuda că ştie să se ferească de întîmplările războiului. În schimb are răni sufleteşti care nu s-au închis niciodată. În ele tresar amintirile camarazilor săi, focşăneni, constănţeni, ardeleni, unii cu nume, alţii fără nume, pe care i-a lăsat în pămîntul ţării, al Ungariei şi al Cehoslovaciei.

Mînzul. Un focşănean de statură mică, Cu ochii iscoditori. În 1948 monta reţele de telecomunicaţii aeriene. După naţionalizare a lucrat la Direcţia Poştelor şi Telecomunicaţiilor. Vocea amintirii, sau, probabil, a unei femei frumoase, l-a chemat la Tîrgu Mureş, unde este electromecanic P.T.T.R. Loc din care veghează, de la cîţiva zeci de kilometri, la liniştea Oarbei de Mureş.

Mînzul. Veteran de război. Ioan Artenie. 60 de ani.

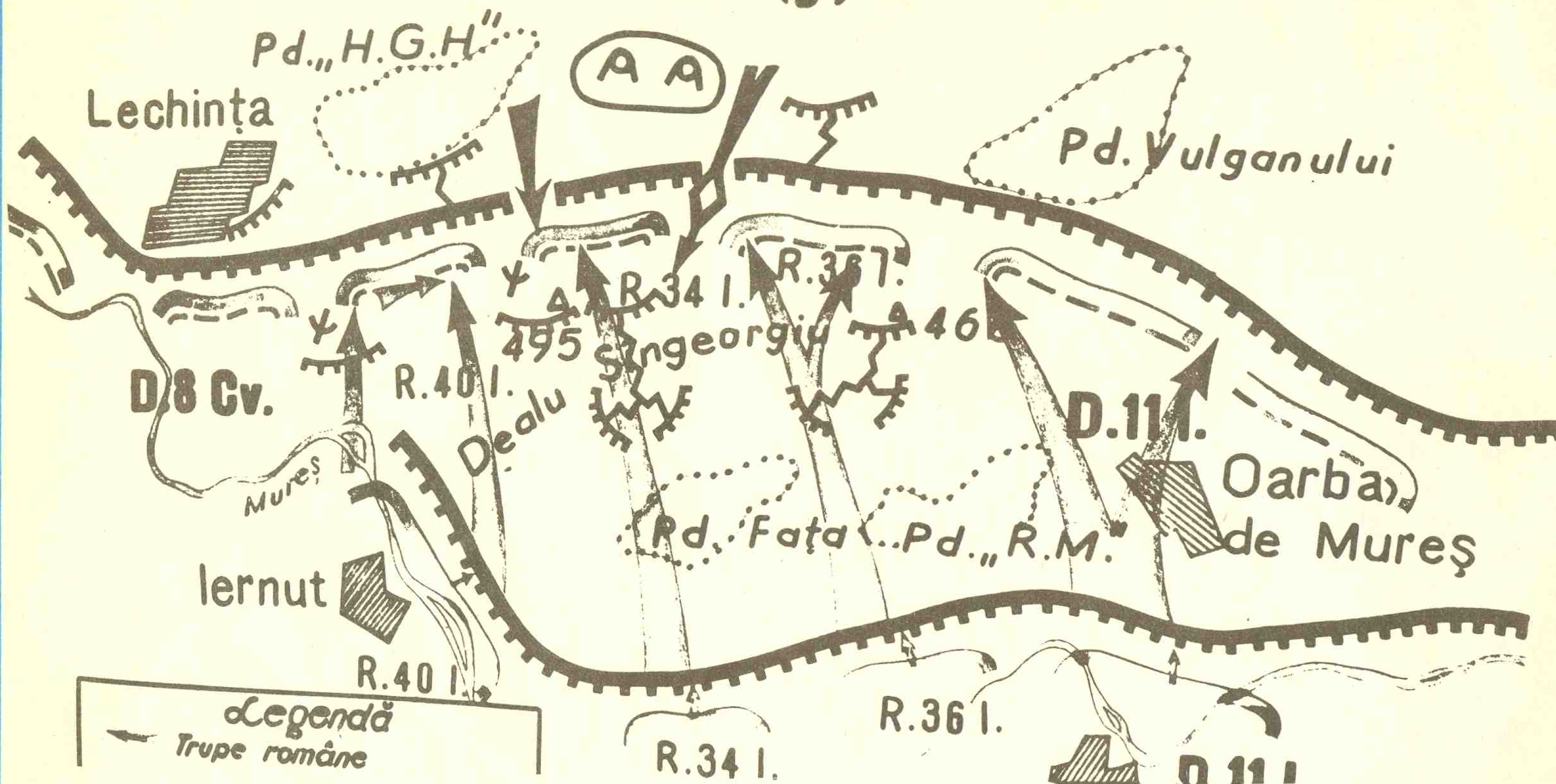
IOAN ARTENIE — „A FOST GREU. TREBUIA SĂ URCĂM PANTELE DEALURILOR CU ARMAMENTUL, SĂ NE AGĂŢĂM CU TOT FELUL DE LĂNCII ŞI FUNII DE VÎRFURILE LOR. ZIUA SE MUREA. NOAPTEA LA FEL".

RÎUL DE SÎNGE

Păr alb, încă bogat. Ochelari de baga. Înalt, cu un spate masiv. Ovidiu Enăcică, locotenent în rezervă. Fost director adjunct al Băncii naţionale, filiala Mureş, funcţie din care a ieşit la pensie. Profesor de ştiinţe juridice şi economist. Azi are 69 de ani. Pensionar cu amintiri care nu pot ieşi la pensie. Nu au dreptul să iasă la pensie. Scrie deseori în presă, iar cînd l-am întîlnit tocmai era proaspăt tuşul din cuvintele publicate în revista culturală, lunară, „Vatra". Drumul său pînă la Oarba de Mureş a pornit de la nord de Iaşi, unde se afla, în ziua de 23 August cu divizia 11, acelaşi regiment cu care avea să lupte şi pe Valea Mureşului. De acolo s-au îndreptat spre Bucureşti de unde au plecat spre Rîmnicu Vîlcea, loc de refacere a regimentului 2 Dorobanţi din divizia amintită. De aici direcţia spre Ardeal. Au dat lupte aprige pe Tîrnave. Au sosit la Tîrnăveni. Unităţile au fost amplasate spre Cucerdea şi Oarba de Mureş. Ascult cîteva dintre fragmentele amintirilor sale. Notez aproape telegrafic...

Nemţii aveau poziţia dominantă. Dimineaţa am înaintat spre linia 1, protejaţi de o ceaţă deasă ne-am îndreptat spre Cipău. Ceaţa s-a ridicat şi nemţii ne-au zărit. Au deschis focul. Ne-am adăpostit în spatele caselor. Seara am plecat către poziţie. Am stat sub pădurea de salcîmi pe care am denumit-o „România Mare". Pe „Dealul Viilor" erau amplasate unităţi din linia 1. Atunci mi s-a încredinţat funcţia de aghiotant de batalion. Nu toţi ostaşii aveau arme. Unii au luat de la cei morţi. Dotarea era modestă. A fost o perioadă grea. Nemţii nu au dat nici un pas înapoi. Deşi noi atacam de două, trei ori pe zi. Ne hrăneam mai mult cu struguri. Schimbul de focuri înceta pe la 11 noaptea. Atunci încercam să ne aprovizionăm. Cu alimente şi muniţie. Am cucerit de cîteva ori creasta dar am fost loviţi cu puternice contraatacuri. Aveam în faţă o divizie SS, de militari fanatici şi extrem de bine înarmaţi. Am avut mulţi morţi, răniţi, dar şi nemţii au primit lovituri grele. Cînd s-a spus că Mureşul era înroşit cu sînge nu s-a exagerat şi nici nu s-a făcut o metaforă aşa cum s-ar putea crede azi. Al doilea inamic al nostru la Oarba a fost vremea. Ploua. Teren mocirlos. Pămînt alunecos. Nu se mai uscau hainele pe noi. Gropile erau pline cu apă. Săpam mereu altele care se umpleau la scurt timp cu apă. În gropi nu puteai sta. Afară nu puteai ieşi că te pîndea moartea. Şi era multă, multă ceaţă.

După Oarba de Mureş, la începutul lunii octombrie unitatea în care lupta locotenentul Ovidiu Enăcică a primit ordin să urmărească retragerea nemţilor. Gura Arieşului, Cîmpia Turzii, Cojocna Cluj. Lupte grele cu jertfe multe. A ajuns pînă la Tătărăşti (judeţul Satu Mare), acolo au fost încercuiţi şi a căzut prizonier. În 1945, luna iunie, a fost eliberat şi a început o nouă viaţă.

„NEMȚII AVEAU POZIȚIE DOMINANTĂ" — DETALIU DINTR-O HARTĂ CU POZIȚIILE DE LUPTĂ DE LA OARBA DE MUREȘ.

CRAI NOU

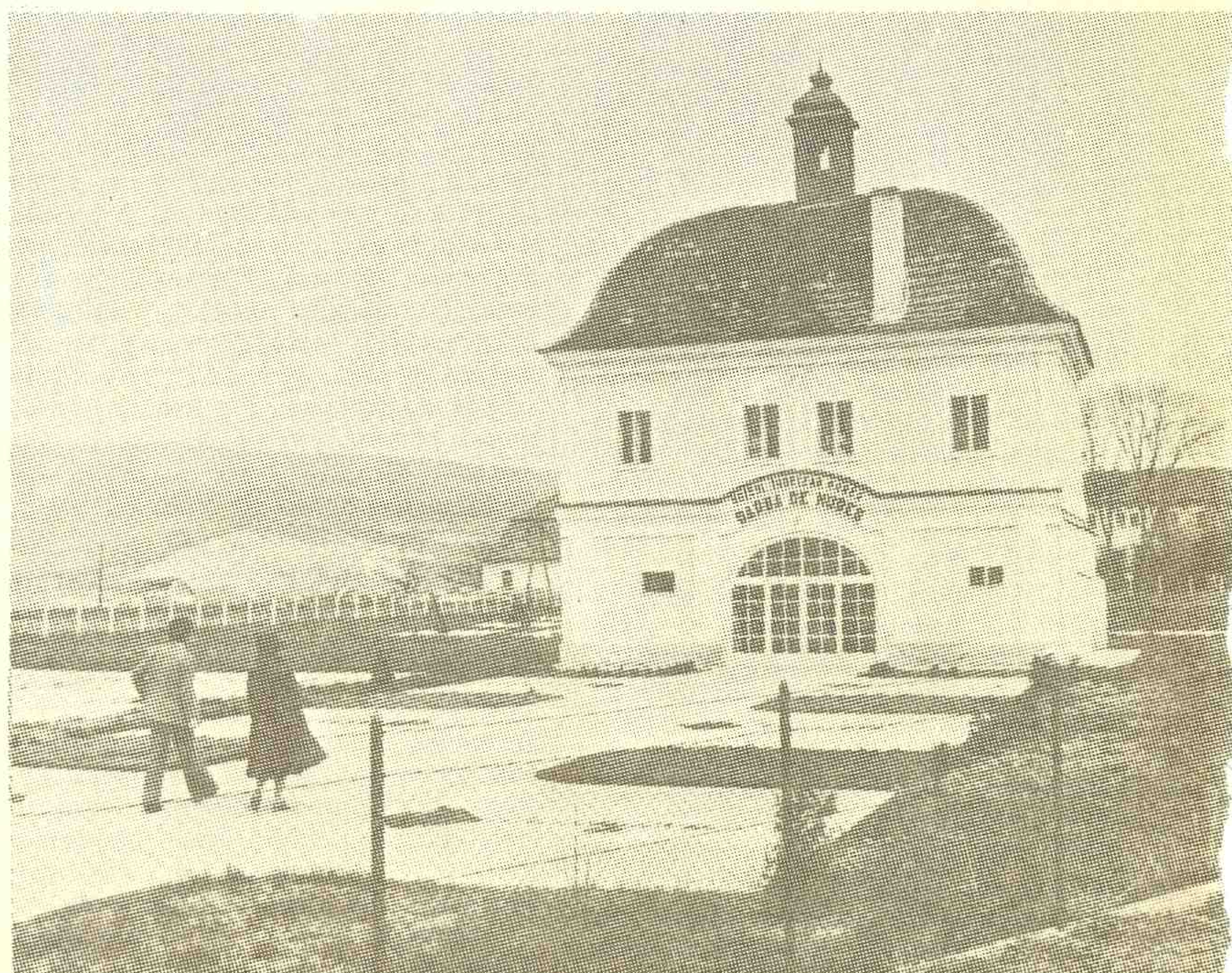
Cea mai groaznică și grozavă amintire a bătrînului din fața mea, ale cărui trăsături nu-i trădează încă vîrsta s-a petrecut într-o noapte eroică, sfîșietoare prin jertfele făcute. Sute de morți. Oftează...

...Am primit ordin să trecem Mureșul noaptea. Punctul de traversare — La Castel. Cam prin zona unde-i acuma muzeul. Ora: 2 noaptea. Ne-am amplasat forțele, pentru a acoperi trecerea rîului. Era o ceață groasă deasupra Mureșului. Aveam impresia că vedeam fantome negre, care arau cîmpul din fața noastră. Ne-am apropiat cam la jumătatea distanței de dealul ce urma să-l atacăm. În semiîntuneric se vedeau grupuri de soldați. Deodată au apărut rachete luminoase cu parașută. Atunci nemții ne-au zărit. Trecerea trupelor a fost observată. Au deschis focul. A început o canonadă puternică încît în cîteva ore pe Mureș era răsturnat mult armament, iar apa înroșită de sîngele oamenilor și al cailor. Cîte plînsete, strigăte de ajutor, țipete de durere am auzit atunci. Am înaintat culcat pînă sub poalele Sîngeorgiului. Acolo mai multe mitraliere tocau rîul. Morți și răniți cu grămada. S-a pregătit un contraatac al germanilor dar noi am observat și am schimbat poziția și dispozitivul de tragere. Ei credeau că ne vor lua prin surprindere. Veneau în salturi scurte. Ca să nu îi observăm. I-am lăsat să se apropie și i-am întîmpinat cu grenade. Apoi am tras cu tot armamentul de care dispuneam. Ne-a venit în sprijin, din flanc, o altă unitate care observase situația dificilă în care eram. Nemții s-au retras și au reatacat poziția de vreo trei ori și cu tanchete și blindate. Am luptat, am rezistat, am murit. Am respins toate aceste atacuri iar cînd Soarele era de două suliți înălțime am auzit o bubuitură în direcția cotei 495. Ai noștri reușiseră să arunce în aer una din cazematele nemților. Oarba de Mureș a rămas pentru mine locul unde s-au purtat cele mai crîncene lupte cu cele mai mari jertfe care s-au putut da în cel de-al doilea război mondial pentru apărarea și cucerirea unei singure localități. De aceea cred că Oarba poate sta, prin eroismul soldaților români, alături de Mărășești, Mărăști, Oituz, așezări eroice din primul război mondial. În plus Oarba de Mureș este unul dintre locurile de suflet ale României de azi pentru că aici s-a manifestat puternic dorința de a lupta și elibera Țara Mare, România noastră, de sub ocupația trupelor horthyste și hitleriste.

Vasile Pop. are azi 63 de ani. S-a născut la Murgești, comuna Acățari. A fost el însuși elev al unor somități ale vremii cum sînt Constantin Zamfir și Constantin Banu. A fost dascăl de limbă română și muzică. A fericit cu învățătura sa multe generații de elevi. Azi este unul dintre cei mai valoroși culegători de folclor poetic și muzical. Dintre lucrările strînse între copertile cărților amintim „Pe Mureș și pe Cîmpie" și „Folclor din cîmpia Transilvaniei", cea din urmă aflată în atenția Editurii Muzicale din București. Formarea sa este legată de Moldova, în special Iași, unde s-a refugiat cu familia, după semnarea odiosului Dictat de la Viena. Ca o revanșă, în timp, el a eliberat Iașul cu arma în mînă. Apoi cu Regimentul 2 Dorobanți a luptat la eliberarea Transilvaniei, a unor localități din Ungaria și Cehoslovacia, iar în ziua de 9 Mai 1945, împreună cu camarazii săi, a ocupat ultimul post de radio, la Zubri, în apropiere de Moravia.

Cu cîțiva ani în urmă i s-a solicitat colaborarea de către specialiștii Muzeului Militar Central cărora le-a predat peste 80 de scrisori și documente. În una dintre acestea, datată 11 martie 1945, adresată de pe frontul cehoslovac părinților săi, sergentul major T.R. Vasile Pop scria printre altele: „Gîndul meu se îndreaptă spre cei ce și-au jertfit viața în acest război, dînd obolul lor pentru a asigura pacea și liniștea familiilor noastre. Jertfa vieții lor n-a fost zadarnică. Ardealul a revenit iarăși la patria mumă. Am izgonit adevărații dușmani ai neamului de pe pămîntul veșnic românesc".

Fiind profesor de muzică are apropiați de sufletul său pe Ciprian Porumbescu și George Enescu. Una dintre creațiile pe care le ascultă cu cea mai limpede mulțumire este „Crai Nou", prima operetă românească. Ea îi împrimăvărează de fiecare dată privirile și îi înalță amintirile. Doar este unul dintre marile simboluri ale renașterii naționale.

PUNCTUL MUZEAL EXISTĂ, CHIAR PE LOCUL DENUMIT STRATEGIC „LA CASTEL". OAMENII IERNUTULUI VEGHEAZĂ LA ÎMBOGĂȚIREA LUI.

ÎMPLINIREA

„Glorie eroilor români căzuţi pentru apărarea patriei" stă scris pe piatra monumentului sever, ridicat la Oarba de Mureş. 10 metri înălţime, trepte de piatră. Prin porii nevăzuţi ai pietrei se mai aud parcă strigătele de vitejie dar şi de durere ale celor căzuţi. Gropi comune, făcute de branduri, bombe. În rapoartele de luptă se arată că ofiţerii şi soldaţii români s-au jertfit pînă la sacrificiu.

La ce te-oi fi gîndit sublocotenente Mărcuş în momentul de vîrf al luptei de pe Dealul Sîngeorgiului cînd ai înfipt în baionetă o eşarfă tricoloră şi ai pornit cu soldaţii tăi la asalt, la moarte? Sau tu Gheorghe Pănoiu, căpitan în rezervă, logodnicul Ecaterinei Teodoroiu, frumoasa şi semeaţa eroină de la Jiu, din primul război mondial? Îi rămăsesei dator cu un cuvînt de iubire şi te-ai grăbit să ajungi la ea ca să i-l spui. La ce oare vă gîndeaţi voi cei 11 000 de infanterişti din diviziile 9 şi 11, ale Corpului Motomecanizat, ostaşi ai Regimentelor 34 şi 36, militari ai regimentului 3 Dorobanţi, mulţi dintre voi neştiuţi, pe nume? Care sprijiniţi azi un monument de piatră rece. Care sprijiniţi dealurile cu osemintele voastre, să nu alunece şi să nu să surpe de durere. Voi care aţi scris, cu sîngele duşmanului cotele 409, 463, 495, locuri unde se află azi balize de marcaj. La ce v-oţi fi gîndit voi în nopţile acelea ude, în clipele acelea sfîşietoare, în faţa ploilor de foc. La cine eroii noştri fragezi, care n-aţi apucat să îmbătrîniţi nici după patruzeci de ani?

Cei vii se gîndesc la voi. Şi la monumentul vostru. Dacă vi s-ar putea trimite o scrisoare aţi afla de camarazi de arme care vin mereu să vă vadă. Sava N. Panait, din comuna Horia, judeţul Constanţa, împreună cu patru dobrogeni, veterani de război, cu care a atacat cotele Dealului Sîngeorgiului, scrie primarului astfel — „...noi cei din divizia a 9-a Constanţa credem că vom veni (n.a. au fost şi anul trecut), poate şi la 9 Mai 1986, cu ocazia împlinirii şi sărbătoririi victoriei împotriva fascismului".

Primarul Iernutului — azi cam de vîrsta pe care o aveaţi cînd aţi intrat în mormintele amintirii —, se gîndeşte la fapte mari pe vreme de pace. E plin de speranţe Vasile Cornel — că va inaugura o tabără de sculptură chiar în luminişurile de pădure din apropierea monumentului. Acolo artiştii vor aşeza creaţii durabile, semnul trecerii voastre, semnul trecerii lor. Sculpturile vor „încălzi" severitatea monumentului. Punctul muzeal „Oarba de Mureş", înfiinţat în urmă cu un an — spune Ştefan Luca — secretarul cu propaganda, a fost făcut cu sentimentul că aşa cum în urma eroilor a rămas pacea şi libertatea, în urma noastră, pe locurile acestea, pline de porumb şi grîu, trebuie să rămînă semnul distinct al unei treceri cu folos.

Punctul muzeal există. Chiar pe locul denumit strategic „La Castel". Oamenii veghează la îmbogăţirea lui, cu documente, cu obiecte. Caută şi aşteaptă răspunsuri din ţara întreaga. Sînt scrisori care nu li se adresează, în primul rînd lor, ci memoriei eroilor.

De pe geamurile muzeului se zăresc dealurile Oarbei de Mureş. Spinările lor cenuşii mai sînt încă brăzdate de obuze, de branduri, de bombe. Plouă şi de pe rîu se jupoaie ceaţa.

Pe cîmpul verde, printre franjurile ceţii, văd parcă alergînd un copil cu o eşarfă tricoloră...

Să fie cea a sublocotenentului Mărcuş?

Marian Constantinescu

AUGUST 1944

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

ÎN INIMA DELTEI

„Mola prova"... Printr-o elegantă volută, în tunetul zecilor de cai putere, „vaporul tineretului" se desprinde de mal. Mare aventură spre inima deltei, spre Roşu, începe. Un singur drum — „marele bulevard al Sulinei" — ne conduce la staţiunea tineretului din inima Deltei Dunării. Primul pas „pe apă" îl faci urcînd la bordul vasului şi, odată instalat într-un confortabil fotoliu, porneşti pe drumul aventurii. Accesul pînă la Roşu este în sine o veritabilă excursie, un periplu pe oglinda lacurilor şi canalelor, prin lumea stufului şi păsărilor. Cele aproape 4 ore de drum se scurg pe nesimţite, timpul fiind repartizat întoarcerii capului la stînga şi la dreapta, în jos pe plantul colorat ce ne oferă primele imagini din Roşu. Drumul traversează aproape întreaga deltă, de la Tulcea pînă aproape de mare. La început alunecăm pe apele uşor învolburate ale braţului Tulcea iar de la Ceatalul Sfîntu Gheorghe, din dreptul milei 35, intrăm pe braţul Sulina. Milă după milă, prin faţa ochilor defilează casele pescăreşti ale satelor Ilgani şi Partizani iar la mila 26 — Maliucul — cea mai modernă aşezare a deltei. După cătunul Gorgova, la puţin timp, trecem prin faţa Babei Rada, cătun cu o unică căsuţă văruită proaspăt; în dreptul milei 20, pe partea stîngă, ne întîmpină intrarea în „Marele M" al Dunării Vechi — dublă buclă a vechiului curs natural — astăzi secţionată liniar de cursul canalului Sulina. Însoţiţi în permanenţă de pescăruşii guralivi ce dansează deasupra punţii, salutăm hotelul „Lebăda", amplasat la mila 16, la prima ieşire a „marelui M", şi părăsim drumul de apă al Sulinei.

Pe apele Caraormanului

Un elegant viraj spre dreapta ne aduce la intrarea în canalul Caraorman. De acum încolo, departe de linia de navigaţie maritimă a canalului Sulina, departe de imensele vapoare, pescadoare şi cargouri ce defilau prin faţa hublourilor, intrăm în lumea de basm a stufului şi canalelor liniştite, lume populată cu pelicani şi pescăruşi. Un nou viraj, de data aceasta spre stînga, şi, din apele Caraormanului, intrăm pe cele ale Litcovului. Sălciile ce brodează malurile se închid aproape circular deasupra noastră formînd o arcadă verde, arc de triumf spre inima deltei.

După aproape trei ore de drum pe apă trecem de Caraorman, aşezare ce găzduieşte una dintre cele mai frumoase rezervaţii din deltă — pădurea de stejar şi dunele de nisip — şi intrăm pe oglinda albastră a lacului Puiu. Traversarea lacului ne oferă o întîlnire neaşteptată: colonia de pelicani din Puiu. Cu strigăte ascuţite, vînturîndu-şi aripile, pelicanii ne atenţionează că le-am încălcat teritoriul. Intrăm pe un nou canal, şi mai îngust, închis aproape complet de brîul stufului verde, şi ieşim la lumină pe faţa ghiolului Roşu, pe malul căruia este instalată tabăra de vacanţă, punctul terminus al călătoriei noastre. Pînă aici am traversat aproape întreaga deltă, de malul mării despărţindu-ne „o azvîrlitură de băţ".

Roşu — staţiunea tineretului din deltă

Amplasată pe malul Grindului Roşu, în centrul complexului de lacuri Roşu, Roşuleţ, Lumina şi Puiu, staţiunea tineretului este o oază multicoloră, înconjurată de ape. Căsuţele, pontoanele dormitor, terenurile de sport, rondurile de flori, panourile solare divers colorate şi instalaţiile eoliene, cu aripi graţioase de libelulă, par miniaturi de machetă, pierdute în verdele stufului. Formula de vacanţă la Roşu este completă; de la concursuri de pescuit şi schi nautic pînă la focuri de tabără şi excursii cu bărci remorcate, întregul arsenal al jocurilor de vacanţă este prezent. Pescarilor pătimaşi nu le rămîne decît să se strecoare prin hăţişul stufului în japşele Gabardiniţa şi Gabardineţ, locuri specializate în marile capturi de ştiucă şi crap „la metru".

O zi de vacanţă la Roşu rămîne de neuitat, timpul căpătînd alte dimensiuni iar la sfîrşitul unei vacanţe ne vom promite de a reveni cît mai curînd.

Dan Pasere

MONUMENTELE CONSTANȚEI

Omagiere a iluștrilor săi fii, cinstire a sacrificiilor lor pentru dreptate și libertate națională

Un oraș trăiește și-și dezvăluie trecutul și prin statuile, busturile și monumentele sale — este o aserțiune care, credem, nu necesită explicații spre o înțelegere și mai exactă. Dintotdeauna, memoria dăltuită în piatră ori turnată în bronz atestă — dincolo de perpetuul ei memento — o reală disponibilitate sufletească a celor prin osîrdia cărora a fost încrustată pentru pururea aducere aminte. Reamintind existența unui om, marcînd evenimente, fapte — monumentele, aceste borne afective ale istoriei și sufletului nostru, punctează însăși existența preocupărilor și aspirațiilor înaintașilor; fără prezența lor, nu doar orașul — oricare ar fi el — și-ar pierde din personalitate, trădînd un trecut istoric fără istorie, dar și locuitorii săi ar părea mai săraci ori poate, chiar, mai singuri pe lume.

Din fericire, Constanța — cel mai vechi oraș de pe teritoriul țării noastre, cu o existență neîntreruptă de peste 2 500 de ani — are privilegiul de a beneficia de mai multe semne ale recunoștinței fiilor ei și din perspectiva implantării de monumente. În rîndurile de față le vom privi atît din punctul de vedere al realizării lor artistice, cît, în primul rînd, al evidențierii semnificației lor. Și ne vom concentra atenția mai ales asupra acelora ce prezintă oameni ale căror fapte, mai puțin cunoscute tinerelor generații, merită cu prisosință a fi reînviate și cunoscute.

Primul dintre monumentele statuare ridicate la Constanța este cel care îl înfățișează pe marele poet roman **Publius Ovidius Naso** (43 î.e.n. — 17 e.n.). Născut la Sulmona, Ovidiu capătă în tinerețe o educație aleasă și se va consacra de timpuriu artei poetice — domeniu al creației în care a lăsat opere ce constituie fala patrimoniului cultural universal. În prima parte a creației sale, motivul artistic cultivat este cu precădere cel erotic, mult gustat de tineretul aristocratic al Romei din ultimii ani ai erei vechi — acum el scrie **Ars amandi** („Arta iubirii") și **Remedia amoris** („Leacurile iubirii"); spre maturitate, registrul său tematic se lărgește, capătă o și mai mare profunzime — acum creîndu-se vestitele **Metamorphoses** și **Fasti**.

În toamna anului 8 e.n., din motive nu îndeajuns de clare (a participat la un complot împotriva împăratului Augustus, a știut de existența lui și nu l-a dezvăluit ?, era în cunoștință de cauză de anumite practici amorale ale unora dintre membrii/membrele casei imperiale ?), împăratul îl surghiunește pe poetul-idol al tineretului roman la Tomis, unde va rămîne pînă la sfîrșitul vieții.

În modesta cetate tomitană (în comparație cu marile metropole imperiale romane), aflată, în plus, la perimetrul civilizației cunoscute de Ovidiu, acesta se va afla în mijlocul băștinașilor geți — despre viața și obiceiurile cărora ne va lăsa prețioase mărturii — și al coloniștilor greco-romani. Rafinatul poet nu-și va neglija preocupările de creație literară; ele se vor concretiza în mai multe elegii trimise la Roma soției, prietenilor și împăratului — adunate ulterior în două volume separate, avînd titlurile **Tristele** și, respectiv, **Scrisori din Pont**. Este de adăugat că el a scris un poem și în limba geților, din păcate pierdut. A fost înmormîntat, în anul 8 e.n., în perimetrul cetății.

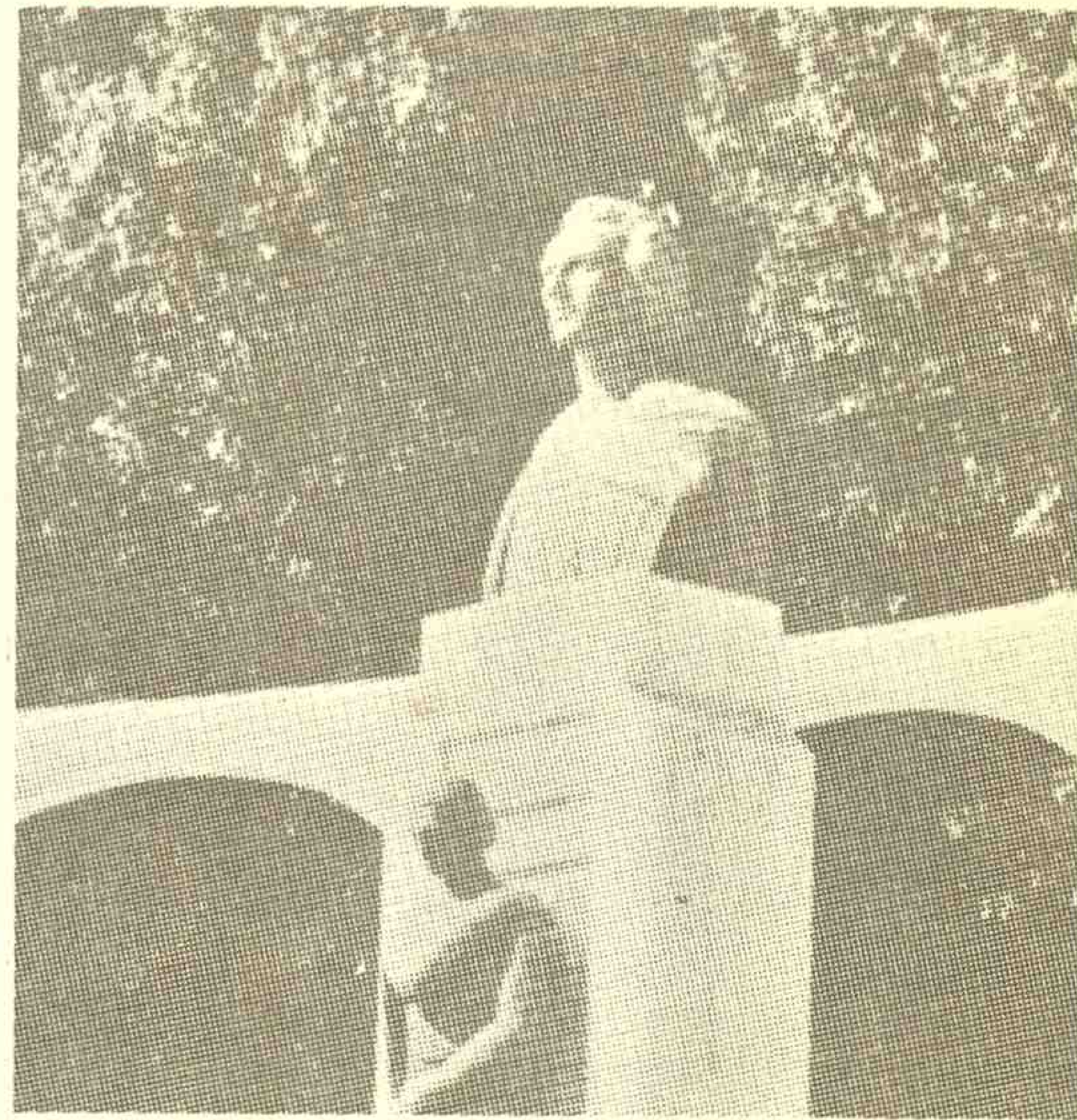
Statuia, din bronz, este opera sculptorului italian **Ettore Ferrari** și îl înfățișează pe Ovidiu aplecat asupra tristeții sale, într-o atitudine adînc meditativă. A fost dezvelită în august 1887, prilej de o adevărată sărbătoare la care au participat toți constănțenii, în frunte cu prefectul Remus Opreanu, inițiatorul, trei ani mai devreme, al „Comitetului pentru statuia lui Ovidiu". Statuia se află pe un soclu de marmură albă, pe care este încrustată o placă (săparea literelor inscripției s-a efectuat în 1940) avînd inserat un pasaj din **Tristele** — respectiv epitaful pe care însuși poetul și-l scrisese în exilul său tomitan:

„Sub astă piatră zace Ovidiu, cîntărețul
Iubirilor gingașe, răpus de-al său talent;
O, tu, ce treci pe-aice, dac-ai iubit vreodată,
Te roagă pentru dînsul să-i fie somnul lin".

Inițial, statuia a fost amplasată cu fața spre nord, construcția Palatului Primăriei impunînd, după 1921, mutarea pe actualul loc. În cursul ocupației inamice din 1916—1918, statuia a fost dată jos de pe soclu pentru a fi luată ca pradă de război; numai intervenția unor ofițeri germani a stopat originala „inițiativă culturală", monumentul fiind adăpostit în subsolul Primăriei pînă în noiembrie 1918, la revenirea autorităților românești la Constanța. În 1925 o replică a acestei statui a fost dezvelită în orașul natal al poetului — Sulmona (oraș înfrățit cu Constanța). Ovidiu rămîne în conștiința românilor, pentru totdeauna, ca un poet latin de geniu, adoptat pe aceste meleaguri ale etnogenezei lor — ca simbol de cultură și limbă latină.

În fața intrării nr. 1 în Port, pe Faleza Cazinoului, este amplasată statuia lui **Anghel Saligny** (1854—1925).

De numele său este legată propulsarea științei inginerești și a tehnicii construcțiilor românești la dimensiuni europene, cu netăgăduite merite pionierești. Inginerul și profesorul român — cu aprofundate studii de specialitate în Germania — reprezintă, pentru epoca sa, o chintesență a geniului creator al neamului, profesionalismul recunoscut fiindu-i dublat de un nestrămutat patriotism și atașament față de nevoile social-economice ale țării. El folosește, pentru prima dată în lume, în 1884, betonul armat în construcția unor silozuri; numele său, însă, în primul rînd, rămîne asociat de marile edificii dobrogene — construcția podului de peste Dunăre (între 1890—1895) și a portului Constanța, inaugurat, oficial, în septembrie 1909 (în anii următori, lucrările de extindere vor continua, sub aceeași conducere a lui Saligny, căruia i se datoresc și planurile monumentalelor Silozuri). Statuia, din bronz, este opera sculptorului **Oscar Han.** Ea îl înfățișează pe marele inginer privind portul, dar și scrutînd zările, acolo unde se profilează dimensiunile contemporane ale actualelor instalații portuare; opera a fost realizată în 1957 și amplasată în 1964.

● Bustul lui Eminescu

● Bustul lui Vasile Pârvan

În noul parc constănțean cuprins între str. Mircea cel Bătrîn și bd. Tomis (cartierele Tomis I—II) a fost reamplasat bustul profesorului și fostului primar al orașului **Ion Bănescu** (1850—1909).

Diriguitor al învățămîntului dobrogean după 1879, director al Școlii Normale din Constanța, înființată în 1893, la stăruința sa, el a rămas în memoria concetățenilor și prin valoroase inițiative edilitare — luate în vremea cînd s-a aflat în fruntea Primăriei orașului (1900—1901, 1905—1907). Astfel, acum se ia inițiativa parcelării părții

de nord a Constanţei (delimitată de străzile Ştefan cel Mare, I. G. Duca, Călăraşi), înfiinţîndu-se aşa-numitul cartier românesc, în antiteză cu cosmopolitul Peninsulei ; tot în timpul primariatului său debutează lucrările de construcţie a Cazinoului (proiectat de Petre Antonescu într-un autentic stil românesc), ce trebuia să reprezinte, în viziunea lui I. Bănescu, „simbolul triumfului românismului la Mare" ; schimbarea primarului va duce, însă, şi la revederea radicală a planurilor (se turnaseră doar fundaţiile), rezultînd în 1910, construcţia plină de zorzoane — tipice stilului arhitectonic occidental al timpului — a Cazinoului, aşa cum apare şi astăzi. Cealaltă mare iniţiativă edilitară a lui I. Bănescu este alegerea Mamaiei ca staţiune turistică şi începutul amenajării ei ca atare (este inaugurată în 1906). Bustul, turnat în bronz, este opera sculptorului **Dimitrie Paciurea** şi a fost terminat încă în 1911; inaugurarea are loc în 1916, iniţial fiind amplasat în piaţeta din spatele actualului magazin universal „Tomis".

Pe Faleza Cazinoului, în acel unghi retras al ei, parcă dinadins ales pentru pelerinaj, se înalţă bustul lui **Mihai Eminescu** (1850—1889), poetul naţional al românilor, căruia urmaşii i-au transpus în bronz şi piatră testamentul său poetic : „... Să mă lăsaţi să mor / La marginea mării".

Contrar celor ştiute pînă acum cîţiva ani, Eminescu a văzut, totuşi, marea, în iunie 1881.

O scrisoare — inedită pînă în 1969, cînd este reprodusă, în facsimil, de revista constănţeană „Tomis" prin osîrdia cunoscutului eminescolog, profesorul Augustin Z. N. Pop — trimisă din „Chiustenge", la 16 iunie 1881, Veronicăi Micle, este lămuritoare în această privinţă. Din ea rezultă că poetul a stat la Constanţa zece zile, locuind în mansarda de la **Hôtel d'Angleterre** (situat în zona peninsulară a oraşului, poate pe locul unde se află astăzi sediul — renovat — al Întreprinderii miniere „Dobrogea", pe str. N. Titulescu).

Iată ce scria Eminescu de la Constanţa, în vara lui 1881 :

Constanţa 16 iunie 1881

Draga mea Veronică,

Iartă-mă cu nu ţi-am scris de atâta timp, dar am întârziat la Giurgiu, la Costinescu, unde am scăpat odată vaporul, care nu pleacă de cât de trei ori pe săptămână şi am venit aci unde poşta nu pleacă în toate zilele. Am venit ieri şi am făcut deja două băi în mare, care promit a'mi face mult bine, deşi pe aici e frig ăncă şi apa mării nu e destul de caldă pentru băi. De aceea sunt unul din cei de'ntâi, sosiţi aci pentru băi, şi nimeni nu se scaldă ăncă afară de mine. N'o să stau aci de cât vr'o zece zile şi apoi iar mă'ntorc la Bucureşti.

O să mă'ntrebi ce efect mi-a făcut marea pe care-o văz pentru'ntâia oară ? Efectul unei nemărginiri pururea mişcate. Dar abia de două zile aici, n'am văzut-o în toate feţele — căci ea e schimbăcioasă la coloare şi în mişcări, de unde unii autori o şi compară cu femeea.

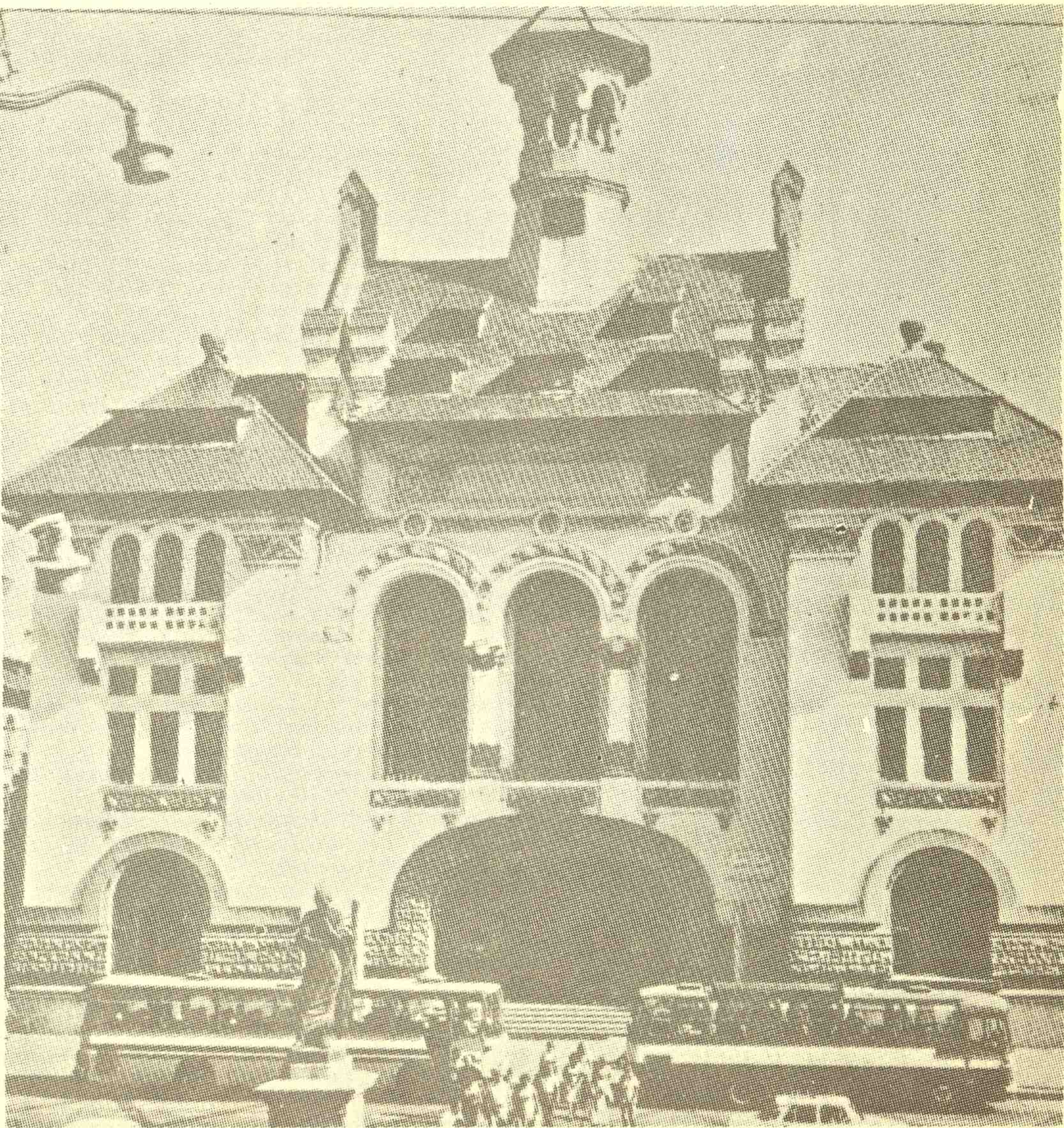
Constanţa sau Chiustenge este un mic oraşel, dar îndestul de frumos. Nu are a face de loc cu Rusciucul. Casele au oarecare eleganţă în clădirea lor, căci piatra e eftenă aci şi clădirile sunt din piatră patrată, iar primăria, decînd stăpânesc Românii şi există un consiliul comunal, a făcut foarte mult pentru orânduiala şi înfrumuseţarea oraşului. O terasă pe ţermul înnalt dă o frumoasă privelişte pe toată întinderea mării şi cînd luna e de asupra apei, ea aruncă un plein de lucire slabă, care pluteşte pe-o parte a apei. Restul rămîne în întunerec şi noaptea marea îşi merită numele ei de neagră.

Viaţa e cam scumpă aci dar nu atât de exagerat de scumpă precum mi se descria mai ales de când s-au deschis câteva oteluri. La anul să ştii că venim amândoi aci, căci băile de mare întăresc bătăile inimei. Cu toate că omul pare a întineri de ele, privirea mării linişteşte, mai ales sufletele furtunoase.

Şed într-o mansardă şi privirea mi-e deschisă din două părţi asupra mării, pe

● Monumentul Victoriei

● Muzeul de Istorie Naturală şi Arheologie

care aș vrea să plutesc cu tine. Dar aceasta nefiind cu putință, te sărut cu dulce, draga mea Veronică și rămân

al tău
Eminescu

Adresa mea :
Chiustenge (Constanța)
Hôtel d'Angleterre

Inițiativa ridicării unui monument al lui Eminescu, la Constanța, au avut-o profesoara Zoe Verbiceanu și avocatul poet Ioan N. Roman (care-l cunoscuse în tinerețe și l-a ajutat materialicește pe geniul poeziei românești) ; aceștia au și constituit, la sfîrșitul anului 1930, **Comitetul Pro-Eminescu,** ce a avut un merit deosebit în popularizarea și susținerea ideii înălțării monumentului ; sub patronajul său (secretar și, după moartea lui I. N. Roman în iulie 1931, animator al lui devenise magistratul Valerian Petrescu) au loc numeroase prelegeri și conferințe despre Eminescu, susținute de personalități precum T. Vianu, M. Sadoveanu, S. Mehedinți, L. Rebreanu, dr. Gh. Marinescu ș.a. După relatarea pictorului N. Tonitza, avocatul-poet amintit mai sus s-a opus categoric hazardului unui concurs pentru alegerea sculptorului. „Pe gura, pe ochii și pe fruntea celui mai mare poet al neamului nostru nu voi putea îngădui să se preumble, vulgare, degetele oricui ipsosar analfabet. Ar fi un sacrilegiu. Chipul lui Eminescu se cuvine să fie modelat, cu evlavie adîncă și cu excepțională înțelegere de mîna celui mai mare sculptor al românimei contemporane. Pe acest sculptor îl voi alege eu, și eu singur îmi voi lua întreaga răspundere a alegerii". La recomandarea lui T. Vianu, **sculptorului Oscar Han** i se încredințează modelarea bustului lui Eminescu. La 15 august 1934 are loc solemnitatea dezvelirii monumentului, moment de seamă în viața culturală dobrogeană interbelică. Poetul este reprezentat tînăr, pe soclul bustului profilîndu-se chipul statuar al uneia dintre muzele anticii inspiratoare ale liricii — **Terepsichore** sau **Erato.**

În scuarul din fața **Casei Armatei** (clădire ce datează din anul 1904, destinată Prefecturii județului) este amplasat bustul lui **Vasile Pârvan** (1882—1927).

De numele lui sînt legate începuturile arheologiei dobrogene (după ce, de fapt, primele cercetări sistematice fuseseră efectuate, la sfîrșitul veacului trecut, de Gr. Tocilescu), munca pasionată și rezultatele deosebit de spornice obținute situîndu-l pe Pârvan între cei mai mari arheologi europeni ai timpului său. Pe pămîntul românesc transdunărean, el inițiază la începutul deceniului al doilea, săpăturile de la Histria, cetate pe care o readuce la lumină în 1913, precum și cele de la Callatis (Mangalia) și Ulmetul (Pantelimon) ; în 1915—1916, el decopertează o parte a zidului de incintă al Tomisului romano-bizantin (secolul al VI-lea), din zona porții de incintă și a turnului măcelarilor (vis-à-vis de Hotelul Continental). Activitatea științifică a marelui savant român, profesor la Universitate, concretizată în numeroase rapoarte și studii de specialitate — este întreruptă prematur, la numai 45 de ani. Cu toate acestea, V. Pârvan lasă în urma sa o nouă înțelegere a istoriei vechi a țării, așa cum a avut răgazul a o expune în lucrări fundamentale pentru istoriografia românească — **Începuturile vieții romane la Gurile Dunării** (1923), **Getica** (1926) și **Dacia. Civilizațiile străvechi din regiunile carpato-danubiene** (tipărită la un deceniu după moarte). Bustul este creația **sculptorului Ion Irimescu** și a fost dezvelit în anul 1957, cînd se împlineau 75 de ani de la nașterea ilustrului arheolog român. Soclul aparține, de fapt, bustului inițial ce a tronat aici, dezvelit în 1932, cel al avocatului-poet I. N. Roman ; în plus, așezarea oarecum dosnică a bustului lui V. Pârvan impune reamplasarea lui — cel mai nimerit fiind în Parcul arheologic, în zona zidului de incintă.

Singurul bust din oraș care nu are o legătură directă cu acesta aparține poetului **Dimitrie Th. Neculuță** (1859—1904). Este amplasat în Parcul Teatrului dramatic. Socialist cunoscut, poetul s-a remarcat la sfîrșitul veacului trecut printr-o notabilă

● Monumentul Independenței

activitate publicistică și poetică (era cizmar de meserie) în paginile revistelor și ziarelor socialiste, creația sa avînd un pronunțat caracter social revendicativ. Este opera sculptorului **Doru Popovici** și a fost dezvelită în anul 1958.

În scuarul din fața Muzeului de artă populară este amplasat bustul lui **Andrei Ionescu.**

Militant de seamă al clasei muncitoare din România, al partidului comunist, Andrei Ionescu (1874—1943) și-a desfășurat o bună parte a activității revoluționare la Constanța (începînd din 1911, cînd se stabilește aici, venind de la Galați). Tîmplar de meserie, el a propagat intens în tinerețe ideile socialiste, participînd ca delegat al social-democraților români la Congresul Internaționalei a II-a, de la Stuttgart (în 1907). După stabilirea la Constanța devine principalul lider al socialiștilor constănțeni, impunîndu-se ca o autoritate de necontestat și cu mare prestigiu în rîndurile clasei muncitoare locale, ale fruntașilor vieții publice în general. La Congresul din mai al partidului, delegatul constănțean este unul dintre cei mai activi și respectați participanți, el fiind președintele Prezidiului în ziua de 9 mai, respectiv, cînd s-a votat transformarea partidului în Partidul Comunist Român. În deceniile interbelice, Andrei Ionescu — posesor al unei întinse și profunde culturi marxiste —, om de mare puritate morală și aleasă noblețe sufletească, rămîne un animator de seamă al mișcării muncitorești dobrogene ; el va conduce nemijlocit sau va fi îndrumătorul unor organizații de masă legale ale partidului, precum Blocul Muncitoresc-Țărănesc, Sindicatele Unitare, Comitetul pentru apărarea deținuților antifasciști. Deși arestat în repetate rînduri, de fiecare dată ieșea din închisoare cu încrederea nestrămutată în triumful cauzei muncitoare și al partidului ei comunist. Bustul este opera **sculptorului Cristea Grosu** și a fost dezvelit în decembrie 1974, cînd se aniversa centenarul nașterii revoluționarului constănțean.

În parcul Gării este amplasat bustul lui **Filimon Sîrbu** (1916—1941).

Mișcarea antifascistă și cea revoluționară de tineret din oraș este legată, în anii '30, și de numele strungarului Filimon Sîrbu, militant de seamă al clasei muncitoare din țara noastră. Născut pe meleaguri hunedorene, în satul Herepea, F. Sîrbu se mută la Constanța, odată cu familia ; aici absolvă, după trei ani de studiu, în 1933, cursurile Școlii industriale de ucenici, iar în următorii trei ani va lucra ca strungar la Atelierele S.P.M. (actualul șantier naval — Întreprinderea de Construcții Navale Constanța). Aici se încadrează în mișcarea revoluționară de tineret, este primit în rîndurile U.T.C. ; în 1936, este arestat, implicat în marele proces antifascist de la Constanța (din decembrie) și condamnat la șase luni închisoare. În perioada martie 1938 — mai 1941, pe cînd își satisfăcea serviciul militar pe granița de nord-vest a țării, sergentul F. Sîrbu va desfășura o susținută activitate revoluționară în rîndurile militarilor. În mai, după lăsarea la vatră, este primit — în cursul unei ședințe conspirative ce a avut loc la Țăndărei — în rîndurile partidului comunist și i se încredințează conducerea Comitetului județean Constanța al U.T.C. La 22 iunie, lună în care a organizat mai multe celule uteciste și a inițiat acțiuni de mobilizare a tinerilor constănțeni împotriva fascismului și a războiului hitlerist — F. Sîrbu este arestat (împreună cu alți patru uteciști) ; în urma unui sumar proces — în cursul căruia Lițu, cum era apelat de către prieteni, va dovedi un curaj și o demnitate ce-i va impresiona chiar și pe membrii (militari) ai completului de judecată — F. Sîrbu este condamnat la moarte „pentru instigație la sabotaj" și executat la 19 iulie 1941. Ultimele cuvinte ale eroului clasei muncitoare F. Sîrbu, în fața plutonului de execuție, au fost „Trăiască România liberă ! Trăiască Partidul Comunist Român !". Bustul este opera **sculptorului constănțean Daniel Suciu** și a fost dezvelit la 10 august 1976, cînd se împliniseră șase decenii de la nașterea revoluționarului care și-a dat viața pentru triumful idealurilor de libertate socială și națională ale poporului român.

În Cimitirul central al orașului este amplasat **Monumentul soldaților francezi.**

În cursul așa-numitului război al Crimeii (1853—1856), o parte a ostilităților dintre Rusia și aliații anglo-franco-otomani s-au derulat și pe teritoriul Dobrogei. În iulie 1854, o coloană de soldați francezi, condusă de generalul Espinasse, este decimată de flagelul devastator al holerei ; o parte din cei decedați au fost îngropați la Constanța, pe malul mării, în dreptul Cazinoului de astăzi. În 1904, cînd erau în curs lucrări de amenajare a bd. Elisabeta (str. Carpați de astăzi), au fost dezgropate, întîmplător, și cadavrele francezilor ce-și sfîrșiseră zilele departe de țara lor. Prin grija statului român și a rezidenților francezi în oraș, în frunte cu fotograful-comerciant Anatole Magrin (primul fotograf al orașului), este săpată o criptă în care se reînhumează osemintele și se înalță totodată un obelisc pe care este gravată inscripția **La France à ses soldats morts pour la patrie 1854—1855.** Monumentul a fost dezvelit la 9 mai 1904 (inițial, în vechiul cimitir al orașului, în zona intersectării str. Țepeș Vodă cu actualul bd. Lenin, de unde este dislocat în 1925).

Tot în Cimitirul central al orașului a fost amplasat **Monumentul eroilor dobrogeni din primul război mondial.**

Monumentul este o expresie a recunoștinței cetățenilor orașului față de sacrificii-

● Monumentul Eroilor Regimentului 34 Infanterie

● Edificiul roman cu mozaic

le armatei române în primul război mondial (1916—1918), fiind realizat prin subvenții publice. Are la bază un cub de piatră, pe care se sprijină un trunchi de piramidă cu baza pătrată, tot din piatră. Deasupra lui se află un vultur din bronz, cu aripile larg deschise; pe obelisc, lateral dreapta, este reprezentată decorația „Crucea comemorativă" cu bareta „Dobrogea". Inscripția din față conține cuvintele „Veșnica amintire 1916—1918", cea din spate „Pentru preamărirea virtuților ostășești a eroilor căzuți pe cîmpul de onoare s-a ridicat acest monument în anul 1921"; lateral dreapta se află înscris „Eroilor morți în luptele din Dobrogea în anul 1916. Patria recunoscătoare", în timp ce inscripția din stînga conține — spre veșnic aducerea aminte — cuvintele „V-ați luptat cu vitejie vărsîndu-vă sîngele pentru întregirea neamului. Cinste vouă și pildă generațiilor viitoare". Monumentul a fost înălțat în 1921.

În parcul dintre str. Mircea cel Bătrîn și bd. Tomis (străzi ce despart cartierele Tomis I și Tomis II), în zona bustului lui I. Bănescu, se află **Monumentul eroilor Regimentului 13 Artilerie.**

El a fost ridicat în memoria artileriștilor ce s-au jertfit pentru patrie în cursul războiului de reîntregire a neamului din anii 1916—1918. La capătul unei coloane de aproape 3 metri este amplasat un vultur din bronz cu aripile desfășurate, sprijinindu-se pe o bară de metal. La începutul perioadei interbelice, în perimetrul delimitat de bd. Carol (azi — bd. Tomis), străzile Valea Albă (azi — 30 Decembrie 1947), Fericirii (azi — Ion Adam) și Crișanei se aflau cazărmile amintitului Regiment, în curtea căruia fusese ridicat obeliscul — simbol al recunoștinței perpetui a neamului (acest perimetru încorporează astăzi ansamblul de blocuri Tomis II și parcul amintit). Monumentul a fost înălțat în anul 1925.

Pe strada Traian, ce-și desfășoară traiectul pe malul nordic al Portului, este amplasat **Monumentul eroilor Regimentului 34 Infanterie.**

În cursul marilor bătălii pentru apărarea gliei strămoșești de năvălirile dușmane, desfășurate în iulie—august 1917, armata română a oprit, prin mari sacrificii, înaintarea inamicului; printre unitățile care s-au distins în înfruntarea cu dușmanul s-a numărat și Regimentul 34 Infanterie, format mai ales din dobrogeni; își avea, de altfel, garnizoana la Constanța, în perimetrul delimitat de străzile Mircea cel Bătrîn, Smîrdan și Decebal. În memoria bravilor ostași români a fost ridicat un impunător monument (are o înălțime de aproape șase metri). Construcția este placată în față și spate cu două bronzuri figurale; în față, basorelieful reprezintă un personaj feminin înaripat ce ține în mîna stîngă cununa de lauri, iar pe un genunchi sprijinind capul unui soldat rănit; celălalt basorelief întruchipează o scenă de luptă în care soldații români pornesc la atac de baionetă, doar în cămăși, din spatele unor fortificații de unde gornistul dă semnalul pentru atac. Monumentul are forma paralelipipedică și este placat cu marmură albă; în partea superioară este amplasată o urnă în care se află flacăra sacră sculpturală. Pe fața masivului monument se află inscripția „Mărășești, Neajlov și Mărăști. Glorios am știut să murim apărîndu-ne țara", iar pe cealaltă parte este înscris „Dobrogea. Slavă eroilor căzuți în Regimentul 34".

Monumentul a fost inițial plasat pe str. Mircea, în fața cazărmilor Regimentului amintit; lucrările de sistematizare ale zonei, din ultimul deceniu, au impus demontarea și reamplasarea lui (refăcut de același autor) în actualul loc, în 1978. El este creația **căpitanului sculptor Gh. Zuanel** și a fost dezvelit în septembrie 1938.

În Parcul Falezei Cazinoului se află **Monumentul eroilor marinari sovietici.**

Declanșarea victorioasă a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, din August 1944 a permis Armatei Roșii să parcurgă rapid întreaga Dobroge, deja eliberată prin eroismul și sacrificiile proprii armate a statului român, astfel încît, la 28 august, cu aproape 24 de ore înainte de sosirea avangărzilor trupelor sovietice la Constanța — întreaga regiune dintre Dunăre și Mare trăia bucuria eliberării complete de sub ocupația hitleristă. În semn de omagiu față de eroismul marinarilor sovietici, dovedit în luptele din anii 1941—1945, a fost înălțat un monument dedicat vitejiei acestora. El este din marmură neagră lustruită, placat cu basoreliefuri și gravat cu inscripții în limbile română și rusă. Basorelieful din partea stîngă reprezintă o compoziție de luptă navală cu cinci marinari înarmați, iar cel din partea dreaptă înfățișează un tanc hitlerist atacat pe țărm de un marinar (grenadier) sovietic. Cele trei aplici surprind marinarii în poziții de luptă. Inscripția din față conține rîndurile „Eroilor marinari sovietici ai bazei navale Constanța a flotei Mării Negre căzuți în lupta contra cotropitorilor fasciști în marele război patriotic 1941—1945", iar cea din dreapta „Glorie eternă eroilor căzuți pentru libertatea și independența patriei noastre". Monumentul a fost dezvelit în anul 1947 (este datat: 3 XI 1946).

În Cimitirul central al orașului se află amplasat **Monumentul eroilor sovietici 1941—1945.**

De o înălțime impozantă (peste opt metri), el este construit din piatră. La marginea superioară a coloanei dreptunghiulare este placată o stea din bronz, iar la cea inferioară, sprijinindu-se pe un postament, se află două drapele, tot din bronz. Pe fața postamentului este placată o suprafață de marmură pe care se află încrustată, în limbile română și rusă, inscripția „Glorie ostașilor armatei sovietice care și-au dat viața în lupta pentru eliberarea omenirii din robia fascistă".

În Parcul Consiliului popular județean, în chiar inima orașului, se află o esplanadă de circa 600 m² pe care este amplasat **Monumentul Victoriei.**

Însemn durabil al dăinuirii și luptei neînfricate, al statorniciei și eroismului, Monumentul Victoriei — întruchipînd Patria victorioasă, poate de o mamă, de o soție sau de o soră — înaltă spre cerul mării ramura din stejarii Carpaților, însemn al victoriei, al libertății, al păcii. Gestul larg, înalt, triumfător despică orizonturi și deschide drumuri noi. Maiestoasele basoreliefuri din jurul soclului reprezintă scene inspirate din anii revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944, redînd generațiilor de astăzi și celor ce vor veni mărturia dăltuită a eroismului și sacrificiilor ostașilor și patrioților români cărora le este închinat impunătorul Monument al Victoriei (înalt de peste șapte metri). Creație a **sculptorului Boris Caragea,** monumentul este turnat în bronz, soclul pe care-i plasat fiind din beton (înalt de aproape trei metri); schița de proiect gips datează încă din 1958. A fost dezvelit în anul 1968.

Pe esplanada Casei de cultură a sindicatelor (clădire dată în folosință în 1983) este amplasat ultimul — în ordinea cronologică, în care le-am prezentat — dintre monumentele orașului, respectiv, **Monumentul eroilor din Războiul de Independență.**

Obținerea independenței naționale de stat a României și revenirea Dobrogei la patria-mamă (în noiembrie 1878), după patru veacuri și jumătate de dominație otomană — s-au făcut în urma luptelor eroice și sacrificiilor bravei armate române pe cîmpurile de luptă de la Plevna, Grivița, Rahova, Smîrdan. În memoria dorobanților și călărașilor, ce au înscris nepieritoare fapte de vitejie, a fost ridicat acest monument. Înălțat pe un vast platou de mozaic (avînd dimensiunile de 60 m × 60 m), cu borduri de marmură, grupul statuar — turnat în bronz — reprezintă un dorobanț în poziție de atac, la armă și baionetă, și un ofițer cu drapelul într-o mînă și sabia în cealaltă, îndemnînd ostașii la atac. Partea superioară a soclului, de formă paralelipipedică, placat cu marmură albă, este gravată — în cele patru părți — cu numele localităților unde s-au acoperit de glorie ostașii români: Plevna, Grivița, Rahova, Smîrdan. Pe același platou, cincisprezece metri mai înapoi, este amplasată o coloană placată în marmură albă, urcînd parcă spre infinit, avînd pe cele două laturi turnată inscripția „1877—1977", iar pe celelalte două — doi delfini, însemnul emblematic al pămîntului românesc dintre Dunăre și Mare. Monumentul este opera **sculptorului Marius Butunoiu.**

Stoica Lascu

● Bustul lui Ion Bănescu ● Bustul lui Filimon Sîrbu ● Bustul lui Andrei Ionescu

NUME, LOCURI, AMINTIRI...

OAMENI CARE AU FOST PRIN DOBROGEA

Numele multor scriitori şi poeţi români sînt legate de cel al Dobrogei. Obîrşia statornicei sau vremelnicei lor şederi pe pămînturile cuprinse între apele Dunării şi cele ale Pontului Euxin a fost, poate, exilul — şi Ovidiu este numai primul din şirul unor mari luminaţi ce ispăşeau aici păcatul de a se fi născut mai devreme decît timpul spiritual al epocii lor. Numele lui reprezintă însă şi pecetea pusă din timpuri imemorabile peste o mişcare literară, a cărei cronică s-a scris continuu, ani de-a rîndul.

A fost, poate, acea fascinantă şi nestăvilită chemare a întinderilor albastre, drum aşternut imaginaţiei de „vînturile — valurile" poetului Mihai Eminescu. A fost, poate, curiozitatea acelei „Terra incognitum", pe care o reprezenta Dobrogea, pînă cînd, un alt Appolodor — l-am numit pe inginerul de geniu Anghel Saligny — a înălţat drum de fier la Cernavoda, peste apele revărsate ale Dunării, legînd trainic Dobrogea de ţară.

Au fost, cine ştie cîte alte resorturi nebănuite vreodată ale vieţii... Au rămas, nume, oameni, locuri, amintiri.

ALEXANDRU MACEDONSKI — PREFECT LA CERNAVODA

În după amiaza zilei de 1 decembrie 1878, pasagerul Sophia, care efectua curse regulate între Gurile Dunării şi Viena, navigînd sub pavilion austriac, făcea ultimele manevre de acostare la cheiul portului fluvial Cernavoda. Călătorii se îngrămădiseră ca de obicei la tribord, aşteptînd nerăbdători debarcarea. Pe punte, undeva, mai în dreapta, se remarca un tînăr destul de înalt, cu mustaţă şi joben, îmbrăcat se vede după cele mai recente caiete de modă pariziene. Avea 24 de ani şi încerca probabil în gînd o comparaţie între Parisul balurilor, Florenţa expoziţiilor de artă şi a muzeelor, Veneţia gondolelor alunecînd pe Canal Grande şi acest mic tîrg prăfuit din margine de ţară, ba chiar de lume, unde descindea într-un semi-exil, pentru a-şi lua în primire postul de prefect al unui judeţ cu reşedinţa la Rasova şi ea, nimic mai mult decît o comună oarecare, cu doar cîteva case, urcate şi acelea pe panta dealului din faţa Dunării de frica inundaţiilor, ce se abăteau cu regularitate, an de an.

Tînărul acesta prezentabil nu era altul decît Alexandru Macedonski, fiul primului general al Ţării Româneşti şi ministru de război. Pe poetul, deja consacrat la vremea aceea, îl aduceau aici înseşi versurile şi pamfletele sale antimonarhice, apărute în revista Junimea şi în ziarele: Plevna, Fulger, Oltul, Telegraful, Trăsnetul, Dunărea, dar, mai ales, cele publicate în Ghimpele.

În scurt timp, datorită condiţiilor improprii, reşedinţa judeţului este mutată de la Rasova, la Cernavoda, dar şi aici poetul „nopţilor" avea să rămînă mai puţin de un an, pînă la 1 aprilie 1879, cînd este numit guvernator — administrator al plăşii Gurile Dunării, avînd reşedinţa la Sulina.

De data aceasta, Macedonski şi-a luat în serios funcţia, Sulina fiind în vremea aceea un oraş cu o viaţă bogată, alertată şi de prezenţa Comisiei europene a Dunării de jos, el depunînd o susţinută şi conştiincioasă activitate cu caracter social-administrativ. Se păstrează pînă astăzi un firman iscălit de consulul Sublimei Porţi Otomane, care îi mulţumeşte poetului pentru activitatea sa laborioasă.

Numai că, după un an, guvernul de la Bucureşti îl va revoca iarăşi şi poetul va trebui să se întoarcă în Capitală, ducînd în bagaje şi nostalgia nopţilor accestui tărîm de o mirifică frumuseţe.

EUROPOLIS N-A FOST DOAR O LEGENDĂ

Să poposim în continuare în acelaşi perimetru geografic. De Sulina, oraşul despre care multă vreme se spunea că „moare în picioare", este strîns legată viaţa şi opera fiului unui alt general al acelor vremuri de sfîrşit şi început de secol, Panait Botez. Este vorba de cel ce avea să se numească Jean Bart, după numele unui celebru corsar francez din timpul lui Ludovic al XIV-lea.

Portretul lui Jean Bart, acest Pierre Lotti al Balcanilor, îl face mai bine decît nimeni altul G. Călinescu, într-un articol publicat în „Adevărul literar şi artistic" din 21 mai 1933: „Jean Bart era unul din acei scriitori mai în vîrstă care nu ies decît rar în lume şi atunci nu pot să facă, prin încruntarea şi tăcerea lor, decît impresia unui dispreţ profund pentru tot ce nu-i priveşte deaproape, ca şi pentru tineri.

Înalt, aspru şi brăzdat adînc la faţă, cu părul tare şi cărunt, dat fîlfîitor pe spate şi cu nobleţe, ca al unui comandant de vas în bătaia vîntului, el îţi amintea numaidecît prin figură că a făcut parte din tagma acelor comandanţi pe ape, la care sentimentul de răspundere se împerecheazā cu cea mai desăvîrşită politeţă şi mondenitate. Şi într-adevăr, omul acesta viguros şi leonin, care privea lumea cu asprime de Cepaneu insultînd cerul, şi emiţînd sunete guturale, ca scurte comenzi pe bord, se dezvăluia interlocutorului ca o fire blîndă, prietenoasă, modestă, fără emfază şi visătoare.

Cei ce l-au cunoscut mai aproape vorbesc de lungile lui reverii, care îl prindeau acasă sau pe stradă, pironindu-i ochii în tavan sau pe cerul siniliu. Marinarul obicinuit cu un singur element vast, făcea

probabil, în închipuire, pe pereţi sau în azur, navigaţii fabuloase, ce-l răpeau de pe uscat".

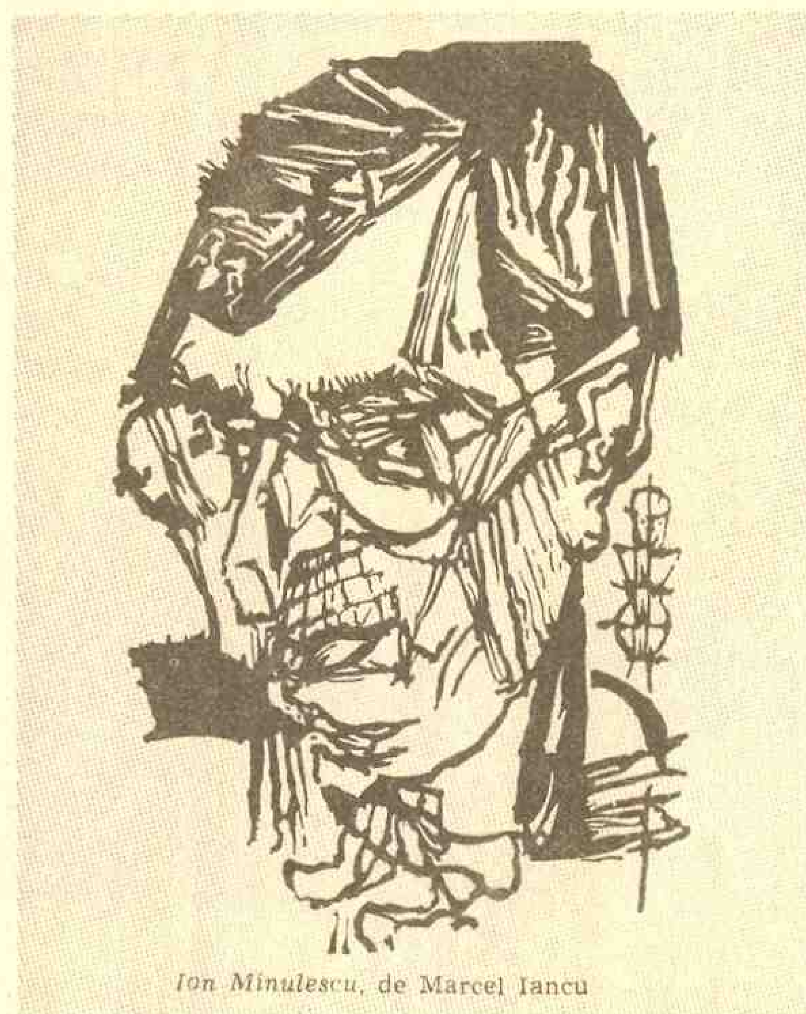
De la Jean Bart au rămas însă pagini nemuritoare, iar Sulina, cel mai răsăritean oraş al României, îi datoreşte o parte însemnată a trecutei sale celebrităţi evocată cu atîta talent de scriitor — aceea de oraş Porto Franco. Căci Europolis n-a fost doar o frumoasă şi naivă legendă...

HOTEL CAROL, CAMERA 106...

Constanţa începutului de veac era marcată de minaretele ascuţite din care se făceau auzite de două ori pe zi invocările către Alah ale muezinilor, de casele mai răsărite ale angrosiştilor de cereale, ce făceau bani „mari" cu nave mici şi de străzile înguste, colbuite, ducînd invariabil către malul mării.

Cea mai mare clădire a oraşului era hotelul Carol, o casă din piatră masivă care a dăinuit pînă astăzi şi care, renovată de curînd, îşi va recăpăta vechea funcţionalitate devenind un hotel internaţional de lux. Poziţia sa — pe promontoriul stîncos al mării din imediata vecinătate a Cazinoului, îi conferă o atracţie deosebită.

Aici, într-una din camerele de la etajul întîi, cu vedere la mare, au

Ion Minulescu, de Marcel Iancu

locuit în 1906 poeţii Ion Minulescu şi Dimitrie Anghel. Ambii îndeplineau funcţia de „salariaţi permanenţi la domeniile statului", o ocupaţie destul de prozaică în comparaţie cu pasiunile muzelor ce-i mistuiau, dincolo de orele de slujbă cotidiană.

În această cameră de hotel, larg deschisă imensităţii albastre a mării, Ion Minulescu a scris „Marinele" din „Romanţe pentru mai tîrziu" şi este aproape sigur că şi Dimitrie Anghel a suferit o influenţă puternică, chiar dacă marea nu este leit-motivul poeziei sale.

Iată însă, mai elocvent, ce scria Ion Minulescu în ziarul „Românul", numărul său de marţi, 13 mai 1914: „Literaţii noştri au scris scene din viaţa Capitalei şi a oraşelor de provincie — nu vorbesc de scenele vieţii de ţară, care sînt false, pretenţioase şi triviale. Ei bine, dintre cele două dintîi, prefer pe cele de provincie, nu fiindcă şi-au găsit interpreţi mai talentaţi, ci fiindcă, în simplitatea patriarhală a desfăşurării lor, găsim — cînd voim să ne dăm bine seama ce se poate găsi în ele — o întreagă doză de rafinament, cu mult mai puternică oricărei părţi proporţionale din viaţa Capitalei.

UN NUME, O STRADĂ...

Liceul Mircea cel Bătrîn, veche şi prestigioasă citadelă a învăţămintului dobrogean, care aniversează acum 90 de ani de existenţă (şi totuşi, cel mai vechi liceu din Dobrogea este „Spiru Haret" din Tulcea) l-a avut profesor în anul cu care a debutat acest secol XX, pe romancierul Ion Adam, la a cărui moarte prematură Nicolae Iorga avea să scrie: „...literatura română pierde una din cele mai originale naturi de artist" (Nicolae Iorga... „Oameni care au fost", vol 1).

Ion Adam, astăzi mai puţin prezent în memoria literară a contemporaneităţii, a scris în perioada cît s-a aflat la Constanţa romanele: „Sybaris" şi „Rătăcire" şi a editat împreună cu I.V. Soricu şi V. Daşcovici cotidianul „Tribuna Dobrogei".

De numele său şi al lui St. O. Iosif, Ilarie Chendi, Emil Gîrleanu, Corneliu Moldoveanu este legată înfiinţarea Societăţii Scriitorilor Români şi tot Ion Adam este cel care, în 1907, din însărcinarea ministrului şcolilor, Spiru Haret, a pledat convingător în apărarea învăţătorilor învinuiţi de guvern că ar fi instigat pe ţărani la răscoală (Vezi Enache Puiu, „Personalităţi ale culturii în Dobrogea", rev. Tomis, 1969).

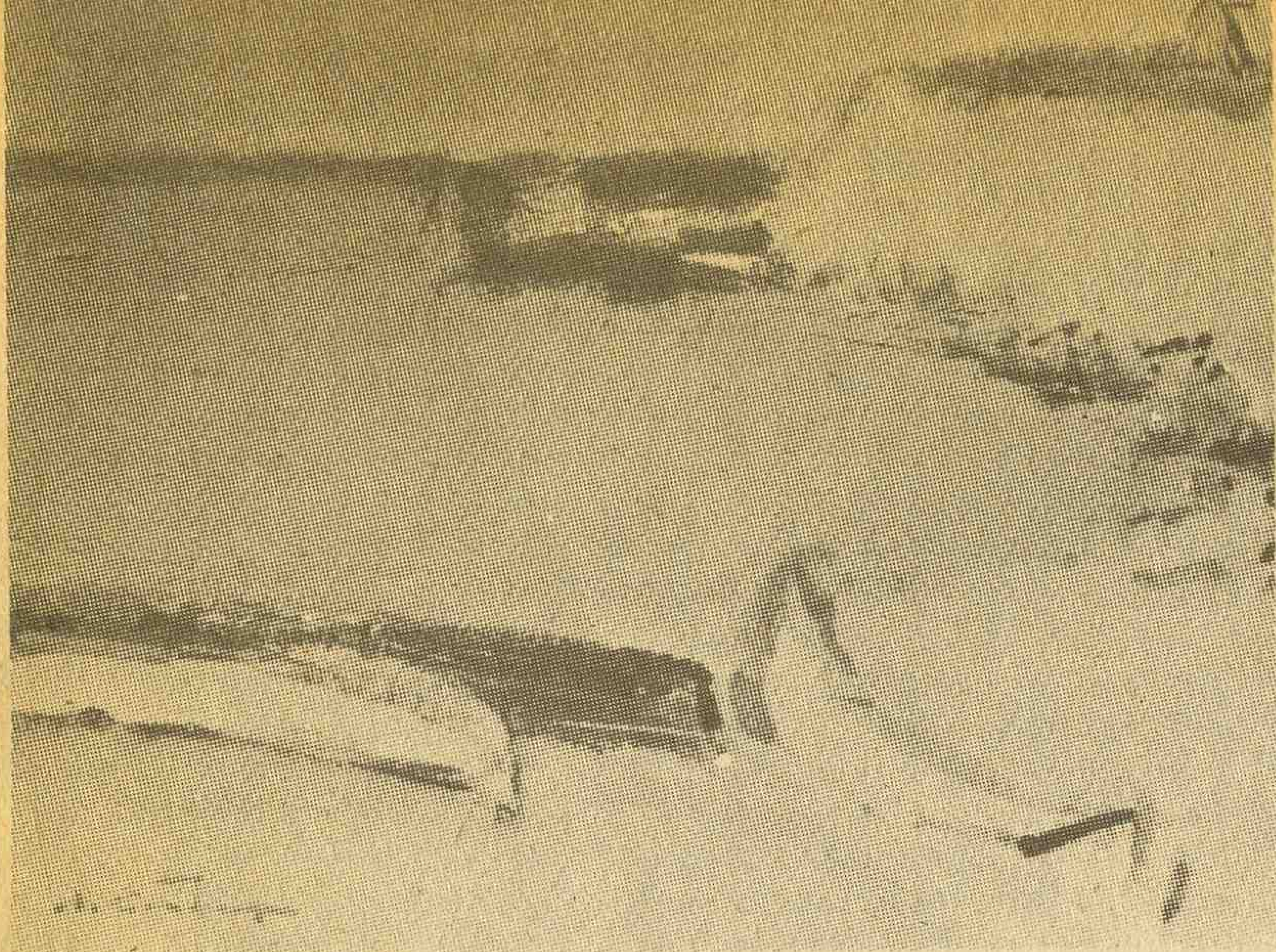
A fost înmormîntat în Cimitirul central din Constanţa şi doar o stradă a oraşului, ce-i poartă numele, mai aminteşte astăzi de unul din acei frecvenţi animatori culturali de la începutul veacului, scriitori şi poeţi care, chiar dacă nu au lăsat opere nemuritoare, s-au constituit într-o necesară şi rodnică punte de legătură între clasici şi literatura dintre cele două războaie mondiale.

ALEXANDRU GHERGEL — UN „MECENA" AL POEZIEI CONSTĂNŢENE

O vreme tot profesor, apoi avocat şi, în cele din urmă, decan pe viaţă al baroului din Constanţa a fost poetul Alexandru Ghergel, coleg de clasă la Liceul din Piteşti cu Ion Minulescu (împreună cu care a „editat", pentru o perioadă de timp efemeră o interesantă revistă literară a elevilor).

Simbolist, descinzînd din cercul Literatorului lui Alexandru Macedonski, Alexandru Ghergel a venit adeseori în contact cu Titu Maiorescu, Pompiliu Eliade, Ovid Densuşianu, Ion Minulescu şi alţii, cu care păstra legături strînse.

Poet prolific şi, totodată, un veritabil „Mecena" al şezătorilor literare organizate la Constanţa în primele decenii ale secolului şi mai tîrziu, Al. Ghergel s-a stins din viaţă în ultima lună a anului 1951, în casa unui pensionar ceferist de pe strada „30 Decembrie", imobil ce se mai păstrează şi as-

Augustin Costinescu: „La țărm"

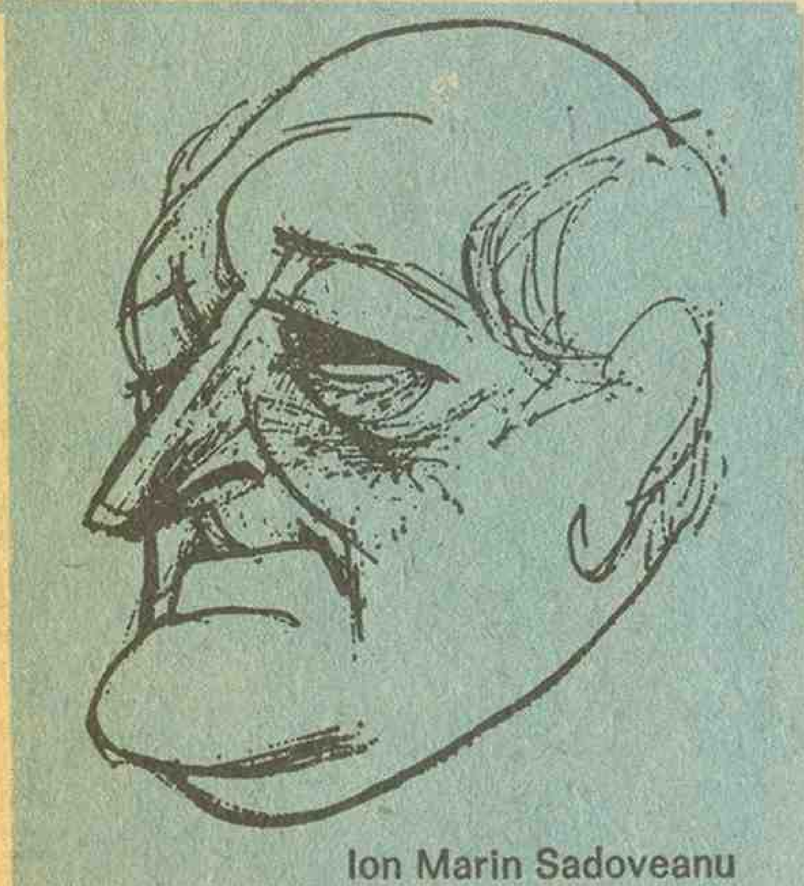
tăzi. O bună parte din viață poetul a locuit, de asemenea, pe strada „Mihai Viteazul" într-o casă care poate fi încă privită, dar numai de către avizați fiindcă, nici o placă, cît de mică, nu semnalează locuitorilor Constanței și vizitatorilor ei despre poetul Al. Ghergel...

ION MARIN SADOVEANU : „MAREA — NEMARGINITA MEA DRAGOSTE"

În 1890 se stabilea la Constanța și familia doctorului N. Marinescu-Sadoveanu (de la numele moșiei Sadova), tatăl viitorului scriitor, publicist, conferențiar de mare cultură și un pasionat al teatrului din toate vremurile, — Ion Marin Sadoveanu.

Familia a locuit într-o vilă, ulterior distrusă de bombardament, situată chiar deasupra portului Tomis, pe strada Karl Marx (astăzi, în locul respectiv a fost amenajat un spațiu verde).

Elev al gimnaziului clasic Mircea cel Bătrîn, pe care îl absolvă printre primii, în 1908, viitorul scriitor avea să mărturisească : „Contactul pe care îl luam cu marea era cea mai intensă prezență a vieții mele

Ion Marin Sadoveanu

de pînă atunci", iar într-o scrisoare adresată lui Sorin Negruzi afirma: „Ea (n. n., marea) este una din marile și nemărginitele mele dragoste".

De altfel, Ion Marin Sadoveanu nu a rămas numai la simple afirmații declarative ; lucrarea sa „Constanța — pe urme de piatră și amintiri de oameni", piesa „Molima" — jucată cu George Vraca și Aura Buzescu — doi „mari" ai teatrului românesc, în rolurile principale, romanele „Ion Sfîntul" și „Taurul mării" își trag toate seva inspirației din timpul petrecut de autorul lor pe țărmul Pontului Euxin.

PETRU VULCAN — CREATORUL PRIMEI REVISTE LITERARE DIN DOBROGEA

Incontestabil, un animator deosebit de activ al vieții culturale din Dobrogea în primele decenii ale acestui secol a fost Petru Vulcan, care a locuit la Constanța, pe strada Decebal, la nr. 40 și apoi la nr. 31.

Autor de proză, poezii și teatru, fondator al Bibliotecii și al Cercului literar Ovidiu (în 1897), Petru Vulcan este și creatorul primei reviste literare din Dobrogea, intitulată la fel de simbolic, „Ovidiu" (1898).

De asemenea, P. V. a fost un fervent publicist și editor al vremii, dezvoltarea presei dobrogene datorîndu-i foarte mult acestui pasionat al cuvîntului tipărit în plumb. Tot ceea ce a apărut în acea perioadă (firește, era vorba de cotidiene sau periodice cu o existență destul de nesigură și, uneori, efemeră, în raport de cei ce le subvenționau...) : Poporul, Lumea nouă, Familia, Revista idealistă, Adevărul literar, Revista poporului (cu cea mai îndelungată apariție, pe care a și condus-o timp de 12 ani) poartă semnătura lui Petru Vulcan.

ALTE ȘI ALTE NUME ILUSTRE...

Sînt, cred, puțini la număr cei ce cunosc faptul că marele om politic Mihail Kogălniceanu a locuit și el o vreme pe strada Mircea din Constanța, într-o casă situată undeva, în imediata vecinătate a mării, pe lîngă fostul teatru „Elpis" (actualmente Teatrul de păpuși).

Nu sînt mulți bănuiesc nici cei ce știu că Hortensia Papadat Bengescu, marea noastră scriitoare, și-a petrecut mai mult de 10 ani din viață la Constanța, locuind chiar în centrul orașului, — pe strada Mihai Dumitru la nr. 8.

În comuna suburbană Valul lui Traian se mai păstrează căsuța poetului Dumitru Olariu, fondatorul revistei Litoral, iar lîngă Medgidia a trăit mulți ani romancierul de talent I. Valerian, autorul romanului „Carasu".

La Mangalia, în sudul litoralului a existat pînă de curînd (a fost demolată de niște ignoranți) o casă a lui Nicolae Iorga în care ilustrul savant, istoric și literat își petrecea vacanțele la mare.

Municipiul Tulcea păstrează la rîndu-i urmele pașilor lui Alecu Văcărescu, Nicolae Dunăreanu, Urmuz, Pavel Dan și cîți, oare cîți alții... ? !

Rîndurile acestea ne-au fost inspirate nu de un mărginit patriotism local, ci numai și numai de respectul, de marea considerație ce o datorăm făurarilor spiritualității pe aceste meleaguri, celor ce, prin viața și opera lor, au asigurat permanența acestei spiritualități în timp.

...Sînt locuri pe lîngă care nu poți trece nepăsător, pentru că aici au gîndit și au creat oameni de seamă ai culturii românești, iar a le readuce numele în amintirea contemporanilor nu este decît un act de pioasă smerenie în fața memoriei lor.

Constantin Ismăileanu

George Luis Borges

CENUȘA

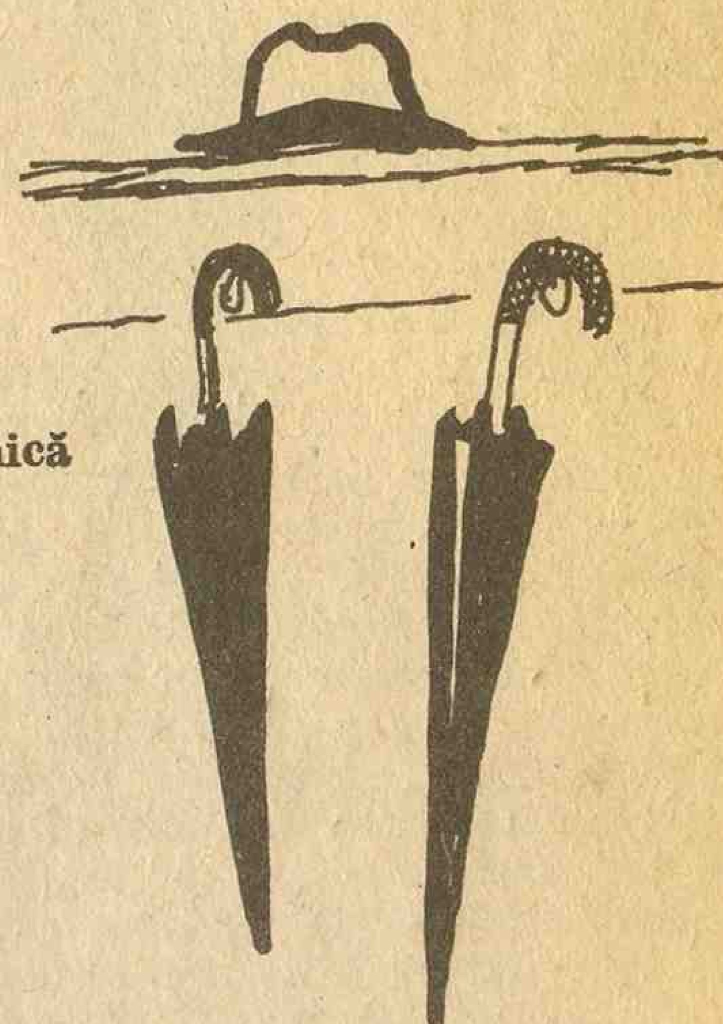

O cameră de hotel, banală,
ora golită de metafore, sieste
cea care ne pulverizează-n uitare. Răcoarea
apei naturale gîlgîind în gîtlej.
Haloul străveziu, aburos
care-nconjoară orbii noaptea și ziua,
adresa cuiva care poate-a murit...
Risipirea somnului și a viselor,
Dedesubt, ceva neclar, între Rin și Ron,
o tristețe profundă și scurtă. Toate acestea
încep să cristalizeze un început de vers...

Mario Benedetti

(URUGUAY)

FIECARE CLIPĂ

Mascul grăbit
femelă-n declin
nu cheltuiți vremea
iubiți-vă.

Contopiți-vă într-un sărut
adulați carnea încă vie
cheltuiți-vă în contopirea unică
distrugeți-vă !

Știind că Timpul va trece
că timpul chiar a trecut
pentru amîndoi
bătrîn grăbit
bătrînă trecută...

E ATÎT DE PUȚIN...

E atît de puțin
ceea ce cunoști
e atît de puțin
ceea ce cunoști despre mine.
Ceea ce cunoști
sînt norii mei
tăcerile mele
gesturile mele
tristețea casei mele
văzută pe dinafară
jaluzelele melancoliei mele
și lacătul de la ușa
singurătății mele.
De fapt nu știi nimic...
Cel mult te gîndești
că este atît de puțin
ceea ce cunosc eu despre tine.
Adică norii tăi
tăcerile tale
gesturile tale
tristețea casei tale
văzută pe dinafară.
jaluzelele melancoliei tale
bătaia de la ușa însingurării tale.
Dar tu mă chemi
Dar eu nu te chem...

Traducere de
Maria și Mircea MICU

ÎN LOC DE CUVÎNT — ÎNAINTE !

Cine a fost mai întîi ? Costineştiul sau restul lumii ?... Dacă dilema universală provocată de găină şi măria-sa OUL încă se mai află sub semnul întrebării, în ceea ce ne priveşte, răspunsul e evident : Costineştiul a fost dintotdeauna PRIMUL, căci el începe mereu cu cel puţin un an înaintea restului lumii...

...Teoretic, existenţa estivală a STAŢIUNII TINERETULUI COSTINEŞTI începe în a 15-a zi de mai, exact în clipa în care **primul** turist roteşte entuziasmat **prima** cheie, în **prima** broască, ce scoate primul „oac-oac" al sezonului, deschizîndu-se asemeni unui cuminte Sesam din poveştile cu zîne bune şi costineşti curajoşi... În căsuţa de lemn domneşte o aromă de „Proaspăt vopsit" şi un iz de „bine aţi venit !" Cam tot în jurul acestei ore, în oala-eroină a Cantinei 1 se execută cu patos simfonia **primei** ciorbe de sezon şi concertul **primului** papricaş, venite în întîmpinarea apetitului generat de **prima** zi de plajă... Teoretic, **primul** soare de Costineşti ATUNCI explodează într-o ploaie de raze aurii, difuzate generos către **primele** epiderme evadate din Imperiul Hibernării.

Practic însă, Costineştiul din micile noastre vacanţe şi concedii începe undeva mult înainte pe axa timpului ; de fapt, chiar geografic vorbind, el debutează mai întîi nu în locul fixat de edili pe harta globului (imaginaţi-vă o hartă a globului pe care ar figura Costineştiul : ar fi inundată de soare !), ci în sufletul ctitorilor săi permanenţi, îmbrăcînd la început elegantul veşmînt al ideilor, care urmează să fie ridicate apoi la exponentul deciziilor şi traduse în viaţa acelui veşnic Tărîm al Tinereţii fără bătrîneţe.

...Într-o bună (dar ploioasă) zi de noiembrie, cînd şcolile funcţionau din plin, neţinînd cont că multora nu le trecuse încă bronzul de pe trup, l-am întîlnit pe străzile Bucureştiului pe directorul cultural al staţiunii. Arăta straniu în contextul citadin, ornat cu semafoare, pleoştite umbrele de toamnă şi trecători grăbiţi. Mergînd pe fluxul inducţiei matematice (dar, de fapt, pe Bd. 1848), curînd mi-am dat seama că tocmai în aceste zile urmează să fie eliberat certificatul de naştere al lui „Costineşti '86"... şi poate că atunci mi-a şi venit ideea să-i dedic noului născut şi totuşi anticului prieten, aceste cîteva pagini, din care dv. să vă reamintiţi, sau să aflaţi despre ceea ce înseamnă, de fapt, timp de 11 664 000 secunde pe an, Costineştiul nostru, cel de toate zilele.

PRIMA CUNOŞTINŢĂ — GARA COSTINEŞTI

...Unele nici nu catadicsesc să oprească. Altele, ce-i drept, îşi încetinesc mersul iar celelalte staţionează chiar cîteva frînturi de clipă... Însă oricare-ar fi regimul de mers al trenurilor ce leagă Ţara de Marea cea Mare, Gara Costineşti rămîne statornică pe amplasamentul său, acordînd politicos auditoriului primul „Bine aţi venit în Staţiunea Tineretului Costineşti". Geamantane cu violenţă închise prin sărituri de pe dulap, rucsacuri din care scot nasul saci de dormit, sacoşe de plajă gata să adăpostească sticluţa de bronzol şi prosopul flauşat, genţi sport suportînd cu greu povara inscripţiilor, pungi de polietilenă ascunzînd grija mămicilor faţă de pofta de mîncare inerentă vacanţelor, echipament sportiv divers — exceptînd, eventual, schiurile — toate încap ca prin minune, alături de vajnicii lor purtători, în minicarul de protocol, ce aşteaptă cuminte fiecare fluierat de tren „acostat" la peronul gării.

...Un drum presărat cu flori şi hurducături — prin satul COSTINEŞTI, aşezare menţionată pe hartă, populată cu oameni harnici şi ospitalieri ieşiţi în faţa porţilor pentru a răspunde prin zîmbetul tradiţional semnalelor sonore prin care vehicolul estival îşi face cunoscută prezenţa. Ca vîntul năpraznic zboară... gîndul (!) către ceea ce ne-aşteaptă în intervalul înscris pe bilet... Ca un vînticel mai slab, Locarul străbate labirintul Costineştiului, după care Everestul de bagaje şi turişti este depus la poalele etapei următoare, intitulată scurt şi cuprinzător :

Eu Costineşti,

...BIROUL DE CAZARE SAU LOCUL UNDE TURIŞTII ÎNCEP SĂ FIE CU ADEVĂRAT TURIŞTI

Unul, doi, trei, patru ghişee. Patru chenare ce înrămează feţele serviabile a tot atîţia recepţioneri. În schimbul unui zîmbet poţi afla unde este cazat bunul tău prieten „X", în schimbul unui „vă rog frumos" poţi primi orice altă informaţie, iar în schimbul biletului de odihnă primeşti, cît ai clipi din... palme (!), o cazare ca-n vis, care să întregească-n chip fericit clasorul amintirilor plăcute din Costineşti.

...Dacă la gura ghişeului răsare, accidental, vreo neînţelegere, 3 paşi la dreapta şi... iată-vă în împărăţia Mai-marelui Cazării... Încă din vremurile în care mulţi dintre dv. se mai delectau încă, satisfăcuţi, cu suzeta, Tudor Roşca se ocupă cu o dăruire de... astronom (?!?) de constelaţia (!) problemelor aferente acestui important sector de activitate estivală. Adevărat artist în meseria sa, şeful Cazării din Costineşti concediază operativ orice nemulţumire de moment : frunţile încruntate nu au ce căuta în staţiune !

...După ce vi s-a pecetluit soarta : minihotel, vile A, vile B, căsuţă de lemn, cort..., sus ancora ! vînt la pupa ! şi direcţia „reşedinţă", cu cîntec înainte MARŞ ! : „Locuinţa mea de vară / E la ţară..."

OBICEIURILE BUNE NU SE UITĂ LA CLUB

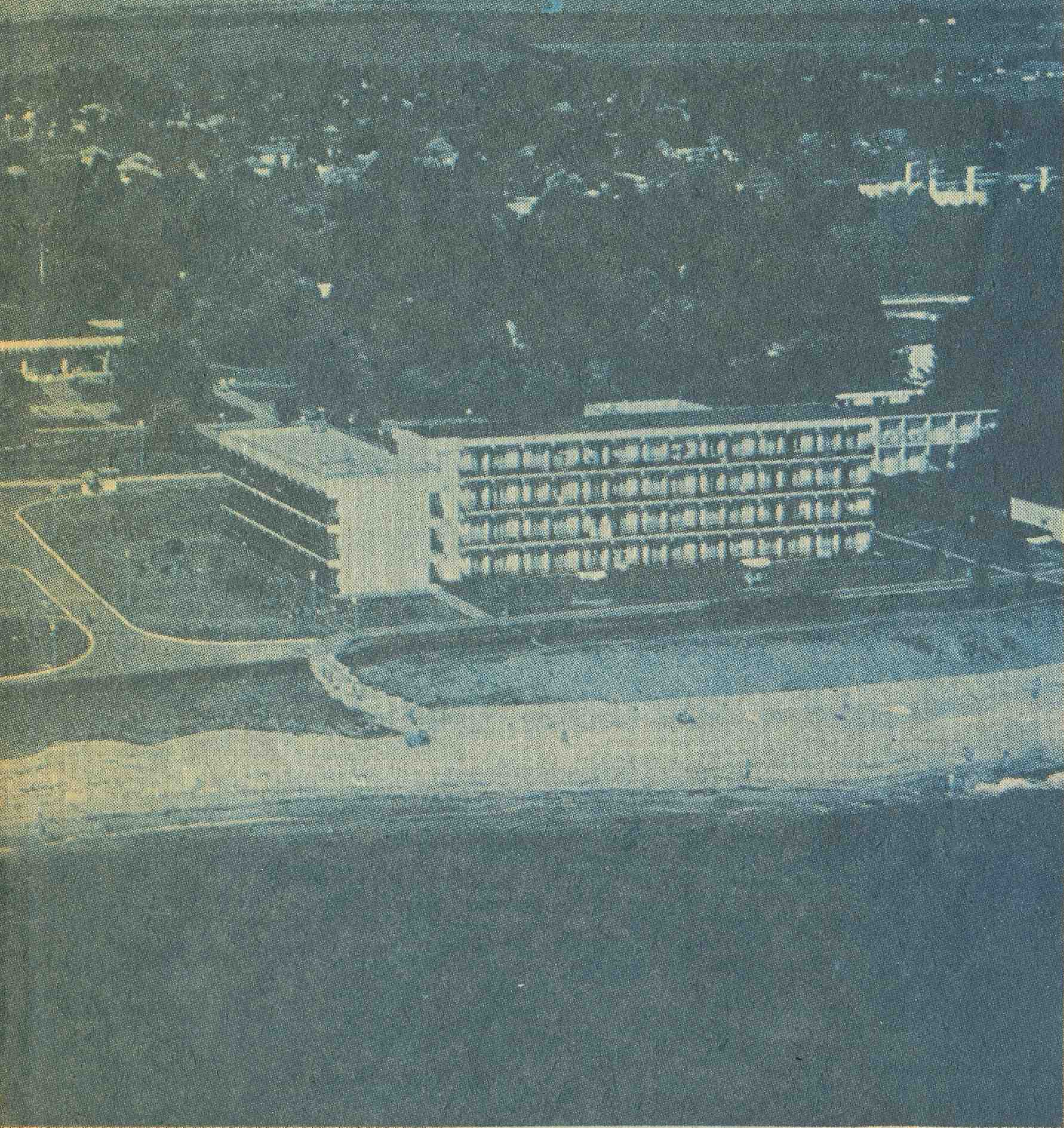
Pentru adepţii unei existenţe estivale cumpătate şi liniştite, cît şi pentru cei al căror bioritm nu-i împinge nici pe ringul de dans şi nici pe zgura terenurilor de tenis, elementul central este... CLUBUL cu acelaşi nume !

...A savura un Ness cu multă frişcă, a răsfoi ziarele proaspete de la Bucureşti, a vizita o expoziţie trecătoare — iată deci că abandonul tabieturilor nu e nicidecum obligatoriu la intrarea în Costineşti.

Pe lîngă acestea, pe teritoriul subintitulat „Clubul central" poţi să te pui la punct cu ultimele figuri în materie de ping-pong, poţi să baţi la uşa comandamentului taberei studenţeşti, la cea a Biroului de turism extern sau, bunăoară, dacă nu mai ai la ce uşi să baţi, îţi poţi bate partenera la table şi (nu neapărat în ordine firească) îţi poţi cumpăra un bilet de tren de la Agenţia de voiaj. ...La care însă poţi renunţa ulterior, după ce în prealabil te-ai convins cît de minunat este Coupe-Jacques-ul cu breton de frişcă şi papion de vişină pe care ţi-l servesc, amabile „cofetăresele" de pe Terasa aceluiaşi Club Central.

...În zilele de festival sau în preajma acţiunilor răsunătoare freamătă şi o altă încăpere

Tu... Costinești!

a Clubului : Sala de ședințe. În această autentică Maternitate a ideilor mărețe se pun la cale evenimentele cele mai spectaculoase ale Costineștiului, iar în zilele obișnuite aici se derulează filmul întîlnirilor internaționale dintre tinerii români și cei de peste hotare veniți să se aprovizioneze pentru un an cu aerul îmbătător de Costinești.

...O boare de vînt înclină cușmele arborilor și iată că de pe terasa Clubului se poate zări Comandamentul stațiunii ; la fereastra de sub cer directorul cultural vorbește la telefon cu Țara...

SPECTATOR ÎN AMFITEATRUL VACANȚEI

O aruncătură de privire peste aleea principală, cu grijă, să nu călcăm straturile de flori, și iată-ne interpretînd cu patos rolul de spectatori în Teatrul de vară. Amintind razant de anticele arene romane, Teatrul de vară, prin originalitatea arhitecturii, dar mai ales a programelor din „inventar", este cu siguranță prima vioară a Costineștiului cultural. De la superbe programe artistice dedicate aniversărilor țării, la incitante dialoguri cu reprezentanți de prim rang ai literaturii noastre, de la Festivalul filmului pentru tineret, la cel al Jazz-ului, de la piese de teatru, la concursuri de frumusețe, de la spectacole de varietăți, la întîlniri cu medaliații noștri olimpici, spectatorul vacanțelor reface în fiecare an un traseu care se dovedește a fi de fiecare dată altul, mai bogat, mai inedit. Și ce poate fi mai romantic, decît să asculți vocea domoală a unui scriitor de geniu, istorisind despre tinerețe, deasupra să te acopere puzderie de stele și din cînd în cînd, cîte un fluierat de tren să-ți amintească de goana timpului, de care cu desăvîrșire uitaseși...

GHICI, CINE VINE LA DISCO-RING ?

Dacă n-am fi trecut în prealabil prin celelalte (n-l) locuri ale stațiunii am fi putut jura cu mîna pe cozoroc că Disco-Ringul adună în fiecare seară întreg efectivul Costineștiului.

Sînt mulți matematicienii care au vrut să determine, folosind tehnicile moderne de calcul, densitatea pe metru pătrat din Disco-Ring, însă toate încercările de acest gen au eșuat și nu pentru că știința lor ar fi fost îndoielnică, ci pentru că odată ajuns la Disco-Ring, fiecare uită de ce a venit. Antrenul general, ajuns aici la superlativul său absolut, este de-a dreptul copleșitor. Jocurile fascinante ale luminilor, muzica revărsată în torente din boxele cît niște... căsuțe de lemn pline cu decibeli, profite-rolul care-și joacă cu brio... rolul !, micii, care aici nici nu par așa de mici, țopăiala generală intitulată „dans", totul te însoțește în acea Terra, incognita dar fericită, specifică Marilor Vacanțe.

Disco-Ring-ul se aude cu claritate din orice punct al stațiunii ; — e un fel de Giocondă auditivă a Costineștiului și, cu siguranță, că nu rareori însuși zeul mărilor, Neptun, profită de muzica Ringului, pentru a-și provoca la dans vestalele din adîncuri.

PE SCURTIMILE DE UNDE ALE RADIOVACANȚEI

Toate statisticile efectuate pînă acum în perimetrul Costineștiului demonstrează cu claritate că „primadonul" vacanțelor petrecute în această oază a tinereții îl constituie Măria-sa SUNETUL. Și pentru a accentua și mai mult această concluzie (a unor redutabili, de altfel, statisticieni) o mînă de mag a creat la un moment dat ceea ce astăzi numim RADIOVACANȚA — COSTINEȘTI. De la ea au pornit și noțiunile înrudite : studioul Radiovacanței, Poșta Radiovacanței, Terasa Radiovacanței, gogoși à la Radiovacanța și... Radiovacanța-Mamaia, o încercare de „mamaizare" a Radiovacanței-Costinești, însă cu un adaos sporit de năut...

Radiovacanța-Costinești a devenit în scurt timp inamicul public nr. 1 al plictiselii și tovarășul de viață al miilor de tineri ce populează zilnic plaja stațiunii. Din cele 11 difuzoare se revarsă — respectînd dozajul unei rețete strălucite — muzica și umorul inerente vacanțelor ; timp de 6 ore, de la cele 3 microfoane pitite în umbra studioului sînt emise spre cele 4 zări ale stațiunii anunțuri, informații, știri, glume, curiozități, versuri și nu în ultimul rînd interviuri cu oameni celebri, veniți să-și refacă vitalitatea și să împrumute niscaiva energie miraculoasă de la acest perpetuum mobile al litoralului nostru.

...Cum și-ar putea revedea, bunăoară, familia Manciu fetița rătăcită pe plajă, dacă n-ar fi Radiovacanța să le medieze întîlnirea ? Sau cum ar putea Liviu U. să-i facă o dedicație soției sale, dacă n-ar exista prezentator la rubrica Telex-Melodii ? Sau cum ar putea afla cei peste 1 000 de lupi de mare că Pontul Euxin este astăzi prielnic naufragiilor, dacă n-ar recepționa sfatul radiofonic al Salvamarului, și cum, bunăoară, ar reuși să ia legătura cei de pe nisip cu Ivan Patzaichin, Mircea Sîntimbreanu, Mircea Diaconu și foarte mulți alții dacă n-ar exista fidel mediator — Radiovacanța ?

RENUMELE ? VOX MARIS !

Cînd Sunetul, Culoarea, Bunul Gust și Veselia s-au hotărît, în sfîrșit, să organizeze o masă rotundă, a fost fixat ca loc de întîlnire enigmaticul VOX MARIS — celebrul HAN ultramodern al Costineștiului. Și cum nu puteau fi lăsate singure atîtea personaje, a fost creat un veritabil animator — în rolul de gazdă, un altul corect, pentru a se preocupa de problemele de arbitraj, plus o mînă de oameni inimoși care să se îngrijească de bunul mers al lucrurilor.

Vox Maris este acea prelungire a realului în ireal pe care numai la Costinești o poți găsi ; și nu pentru că n-ar exista și în alte locuri cele ce există atît de bine aici, încît nu veți descoperi persoană (sau person !) aflată în Vox Maris, care să se uite măcar la ceas în timp ce pe ring — dansatorii, sau în timp ce orga de lumini probează științific multitudinea de combinații posibile pe care le suportă spectrul luminos.

De fapt Vox Maris nici n-a existat. A existat doar o sumă algebrică de „plus"-uri și un cocteil exotic, o lumină violet și un rock îndrăcit, un disc-jockey competent și o atmosferă intimă și pentru că toate acestea trebuiau să poarte-un nume, un singur nume (transformat ulterior în renume) li s-a spus VOX MARIS.

CINE CAUTĂ, GĂSEȘTE... PERLA MĂRII !

„...— Cum se numea bunica lui Gruia lui Novac ?" „...Baba Novac !!!"... O cascadă de rîs se prăvălește din direcția spectatori-

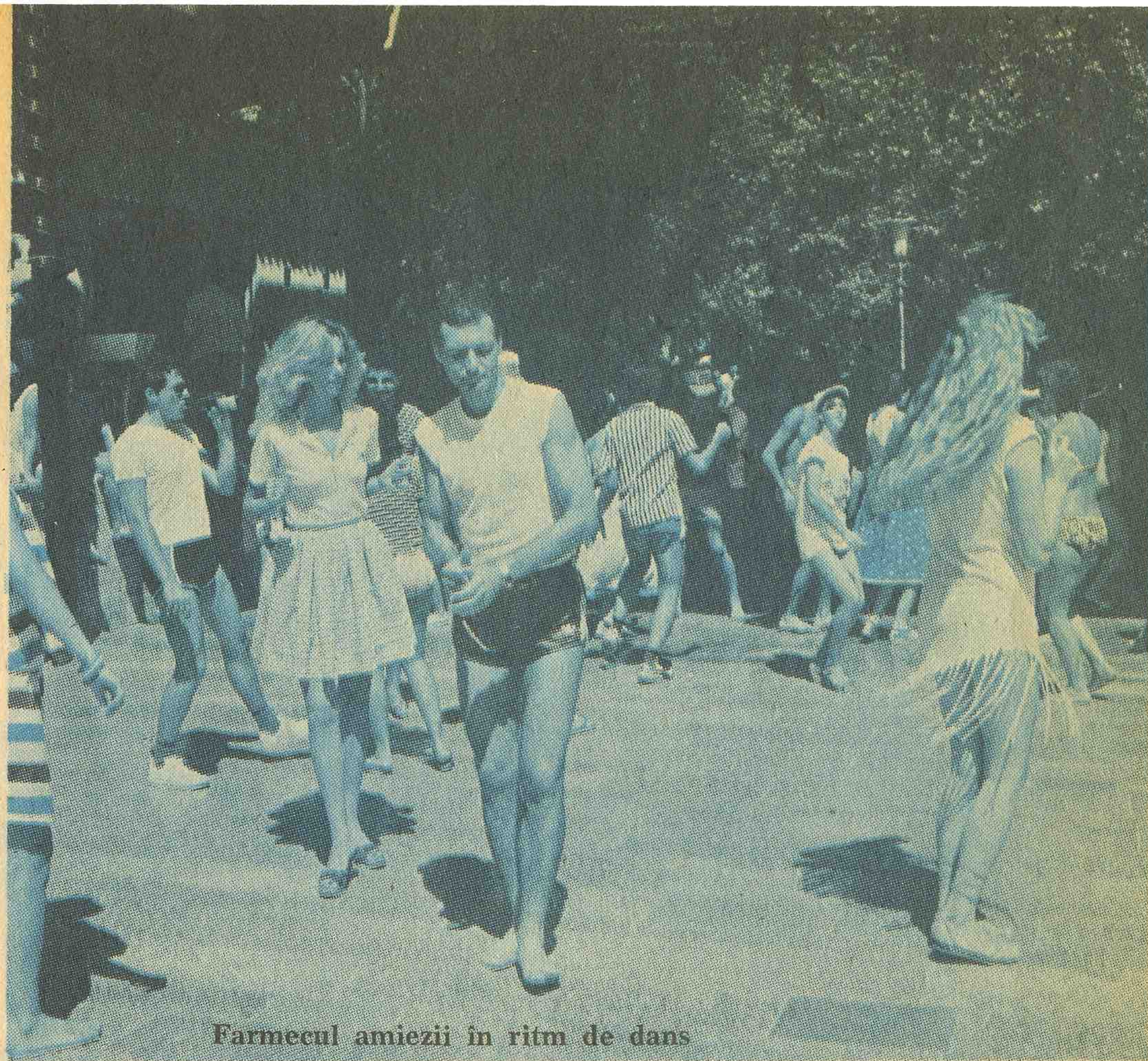
lor, iar formaţia CRISTAL intonează cîteva acorduri din peliculele cu Stan şi Bran.

...Stimaţi cititori, ne aflăm la Perla Mării, într-una din serile cu maximă tensiune, cînd Radiovacanţa organizează aici tradiţionalele-i spectacole de divertisment : „Cine ştie, cîştigă... Experienţă !"

Ringul de dans, metamorfozat în scenă, etalează 6 perechi de concurenţi voluntari, spre care sînt aţintiţi sute de ochi, de două ori mai mulţi decît numărul total al spectatorilor treji ! Printre mesele încărcate cu bunătăţi pendulează ospătarii gentili, împărţind în dreapta şi-n stînga zîmbete, fripturi mai mari decît farfuriile şi mormane de cartofi-pai.

Dacă un turist silitor ar fi întrebat la lecţia despre Costineşti care e definiţia Perlei Mării, cu siguranţă că alocuţiunea sa ar începe cam aşa : „Perla Mării este acel loc de vacanţă, aflat în punctul unde lumea tocmai începe să creadă că, iată Costineştiul s-a sfîrşit ; unde, prin orice clepsidră în loc de timp curge bună dispoziţie şi unde se dezvoltă vertiginos concluzia potrivit căreia **aici** Costineştiul nu numai că nu se sfîrşeşte, ci abia începe".

Şi, cu toate că, prin definiţie „perla" este acel detaliu preţios care se lasă îndelung căutat în pîntecele scoicilor şi adîncurile marine, nu disperaţi ! Fiţi consecvenţi, căci cine caută, nu se poate să nu găsească, la hotar de Costineşti şi de zi-lumină, o enigmatică şi inedită, PERLĂ a MĂRII.

Farmecul amiezii în ritm de dans

FORUMUL – UN TRIUNGHI ÎN CARE SE APLICĂ TEOREMA VACANŢELOR

Ipotenuza — un hotel mic şi singular în decorul staţiunii. Catetele, un restaurant de înaltă ţinută „artistică" şi o terasă în aer liber, mare, cît istoria Costineştiului, trecută, prezentă şi viitoare. Toate trei poartă acelaşi nume = FORUM, şi au aceeaşi destinaţie : să-i facă pe turişti să se simtă minunat.

N-am încercat să vedem cărui mare hotel al Capitalei îi face concurenţă interiorul FORUM-ului, şi nici cu ce formaţie renumită vor să se întreacă băieţii reuniţi sub genericul : HOLOGRAF.

Limitrofă simultan cu cerul şi marea, terasa pare a fi unică în ţară. Poate tocmai din acest motiv o bună parte din manifestările muzicale de mare anvergură ale staţiunii au ca loc de desfăşurare Terasa Forum.

Şi pentru a rămîne tot în perimetrul acestui triunghi fabulos, merită să ne amintim şi de „întîmplările" culturale petrecute în Sala Polivalentă a hotelului, unde ilustrul Mircea Sintimbreanu evoca tinereţile domniei-sale, iar geneticianul Constantin Maximilian — pe cele ale omului pe pămînt ; unde cu succes se derula filmul zilelor cărţii pentru tineret şi Iosif Sava ne introducea, cu timbru-i inconfundabil, în atmosfera muzicii lui Bach, şi de unde, ieşind în linişte, purtîndu-ne prea-plinul sufletesc, ne-am oprit deseori să ne lăsăm zîmbetul în faţa caricaturilor pline de sensuri ale Salonului naţional de grafică satirică...

RESTAURANTUL TINERETULUI – LOCUL DE UNDE PLECI MAI TÎNĂR DECÎT AI VENIT

Dacă stai rezemat de Obelisc şi-ţi fixezi ca obiectiv bungalow-urile din nordul staţiunii, în drumul său privirea e musai să treacă şi pe la Terasa Tineretului ; o îndeamnă baldachinele portocalii ce opresc stelele să cadă în farfuriile mesenilor, dar mai cu seamă harul cu care grupul timişorean PRO MUZICA acompaniază dansul dezlănţuit de pe ringul de sub cupolă...

Fiind amplasat în aer liber, orarul restaurantului este condiţionat, fireşte de evenimentele meteorologice curente. Nu ne amintim însă să se fi oprit vreodată procesul tehnologic al antrenului estival, căci pare-se că ploile ocolesc intenţionat suprafaţa respectivă, şi aşa... morcovită (!) la culoare.

De reţinut, deci : pe lîngă toate celelalte, la Restaurantul Tineretului se mănîncă, se bea, se dansează, se ascultă muzică, se spun glume, se istorisesc poveşti pescăreşti, iar la anumite ore se consumă faimoasa şi delicioasa ciorbă de burtă : „Made in Terasa Tineretului !"

QUOD ERRAT DEMONSTRANDUM

Nu. Nici pe departe. Şi încă ar mai fi atît de multe, că nu ne-ar ajunge nici 10 almanahuri estivale ca să epuizăm infinitele ipostaze ale miracolului costineştean, reprezentînd simultan pentru unii un dolce farniente, iar pentru alţii un examen perpetuum, ce nu admite restanţe... Cum am putea uita, bunăoară, alunecarea lină a wind-surfurilor pe unda albastră a... negrei mări, sau meciurile înfocate disputate pe terenurile umbrite de verde, ori forfota bucătarilor, precedînd ora prînzului, sau cum să nu ne amintim de gălăgiosul fotograf Sagona, de „Costel"-ul de pe Terasa Radiovacanţei, cu profiterolurile sale impozante şi unice, de bazarul cu pepeni cît nişte dirijabile, cu strugurii încărcaţi de vitamine şi nostalgii de început de toamnă.

Este clar : Costineştiul nu se uită cu una cu două. Şi aceasta în primul rînd pentru că cei care l-au făcut să fie aşa, cum e el, cu soare mult şi cer senin, cu flori şi muzică, blatişti şi tonete cu îngheţată, cu nopţi intenţionat albe şi insolaţii pasagere, cu pizza delicioasă şi directori inimoşi, într-un cuvînt : toţi edilii minunaţi ai acestui Burg al tinereţii luptă în fiecare an, cu forţă şi pasiune sporite, să-şi menţină imperiul la aceleaşi cote valorice, întru mulţumirea şi fericirea nenumăraţilor şi nenumărabililor veşnici prieteni ai Costineştiului.

Marina Almăşan

COSTINEŞTI '86 : manifestări cultural-artistice

● **„SERILE DE MUZICĂ ŞI POEZIE ALE COSTINEŞTIULUI" — ediţia a IV-a — 15 mai—20 iunie 1986 (în colaborare cu C.J.C.E.S. Constanţa).**

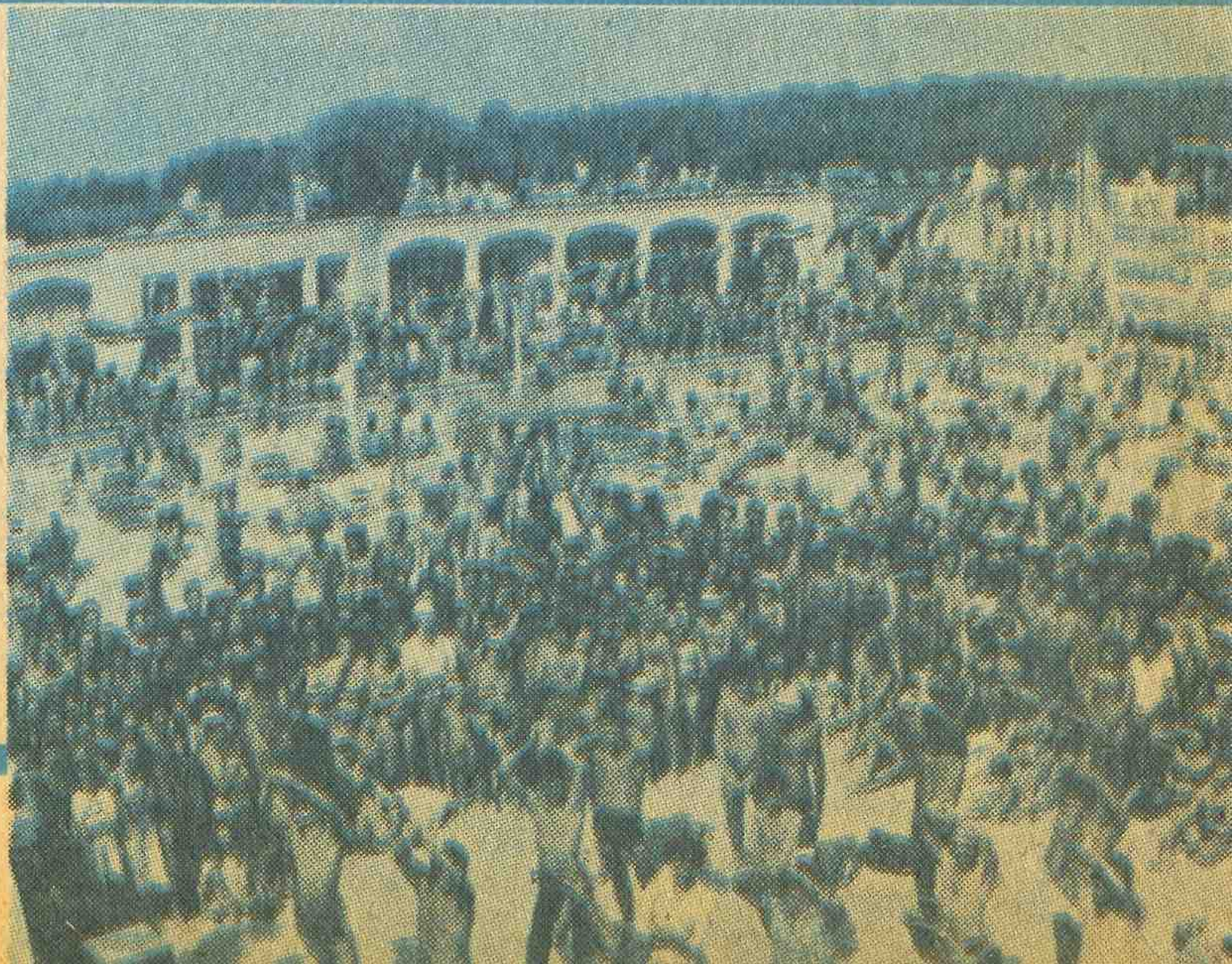
● **„SALONUL REPUBLICAN DE GRAFICĂ SATIRICĂ PENTRU TINERET" — ediţia a VI-a — 21 iunie—4 august 1986.**

● **„DOBROGEA — PĂMÎNT ŞI SUFLET ROMÂNESC — TRECUT GLORIOS, PREZENT CREATOR, VIITOR LUMINOS" — ediţia I-a.**

● **„GALA TINERILOR ACTORI" — ediţia a IV-a, 18—22 iulie 1986.**

● **„FESTIVALUL DE JAZZ" — ediţia a VI-a, 9—12 august 1986.**

● **„ZILELE CĂRŢII PENTRU TINERET" — ediţia a IV-a, 18—27 august 1986.**

Cu sociologia în vacanță

Să lăsăm de o parte — doar sîntem în vacanță ! — disputele terminologice. Să uităm pentru o clipă — atît cît durează în plan psihic concediul fiecăruia — că sociologia, ca orice știință, are o construcție teoretică riguroasă și exigențe metodologice specifice. Nu vom prezenta, deci, teorii sociologice și nici cercetări științifice care vizează marea teorie. Vom dezvălui doar latura cotidiană a științei despre societate.

Și pentru că sîntem în apă pînă la brîu, să vedem ce au relevat anchetele sociologice privind motivația oamenilor pentru petrecerea concediului pe țărmurile însorite și mîngîiate de doi atomi de hidrogen și unul de oxigen (fără a mai aminti, din lipsă de spațiu — nu de cunoștințe ! — de celelalte elemente chimice și fizice ce populează 71 la sută din suprafața Terrei).

Contrar părerii acreditate de simțul comun, oamenii nu se duc în stațiuni balneo-climaterice marine, în primul rînd, pentru a face cură helio-marină și talazoterapie. Nu ! Cel puțin așa susțin cercetătorii de peste ocean : în proporție de 14 la sută bărbații doresc să înoate ; 7 la sută să facă băi de soare ; 69 la sută să vadă lumea și 10 la sută să fie văzuți de alții. Femeile au altă ierarhie a motivelor : 10 la sută vor să înoate ; 43 la sută să facă băi de soare ; 7 la sută să vadă lumea și 40 la sută să fie văzute de alte persoane. Așadar, pe plajă tinerii nu-și expun corpul razelor soarelui, ci privirilor celorlalți. Și au ce vedea, pentru că în criza economică mondială a fost angrenată serios și industria textilă... Sigur, s-au făcut ca întotdeauna în anchetele sociologice diferențieri după sex, vîrstă, nivel de școlaritate etc. Greu de crezut — nu este așa?! — dar bărbații au într-o mai mare măsură decît femeile disponibilitatea de a fi spectatori. Această caracteristică se accentuează odată cu vîrsta.

Dar, să reproducem un scurt fragment dintr-un „interviu turistic" cu o tînără foarte tînără.

Sociologul : — De ce preferați să vă petreceți vacanța la mare?

A. C. : — Să mă distrez, să cunosc oameni frumoși.

Sociologul : Vi s-a prescris cură helio-marină ?

A. C. : — Cetățene, tovarășe, domnule, am un bilet la Costinești, nu la Sanatoriul de la Mangalia !

Cu asta, sociologul s-a lămurit (despre replică este vorba, nu despre persoana intervievată).

Pe plajă se întîmplă, însă, fel de fel de drame. Mai ales cînd își vîră coada în apă gelozia. Cercetările — mai mult sau mai puțin sociologice — s-au interesat și de acest aspect : de ce sînt unii oameni geloși ? Față de acest sentiment, femeile sînt mai vulnerabile decît bărbații ? Dar, mai întîi, ce se înțelege prin gelozie ? O „umbră de amor", „un strigăt de durere", „o simpatie suferindă". Ne-am propus să nu dăm definiții așa că ne sprijinim pe metafore. De altfel, această stare afectivă, amestec de mînie și ură, angoasă și iubire, neîncredere, rușine, umilință, și mîhnire, i-a ispitit mai mult pe artiști și filozofi decît pe oamenii de știință. Totuși, cercetările moderne au arătat că gelozia se întîlnește mai frecvent la persoanele care au o imagine de sine nefavorabilă. Altfel spus, oamenii care nu se prețuiesc suficient au tendința de a aprecia că sînt în pericol de a pierde în beneficiul altora ceea ce ar constitui posesiunea lor (iubirea, succesul, prestigiul etc.). Cu cît nivelul de cultură al unei persoane este mai ridicat, cu atît mai puțin probabil că va fi copleșită de gelozie. Dar, atenție : tinerii sînt cei mai susceptibili de a se abandona geloziei oarbe. Persoanele mature și vîrstnice sînt scutite de amarul sentiment al geloziei (probabil, și pentru că o dată cu înaintarea în vîrstă năvalnica, fierbintea iubire îmbracă haina caldă, statornică a atașamentului față de companion).

Răspunsul — oricare ar fi el — la întrebarea dacă femeile manifestă o mai mare predispoziție pentru gelozie decît bărbații este riscant. Opiniile specialiștilor sînt contradictorii. Observațiile nesistematice nu ne pot orienta. Inegalabilul William din Stratford-on-Avon credea că „Vorbele veninoase ale unei femei geloase sînt mai otrăvitoare decît colții cîinilor turbați" (Comedia erorilor). Unele studii comparative întăresc opinia că femeile au o mai accentuată dispoziție spre gelozie. Dacă ne-am imagina gelozia întinsă pe o scară cu șapte trepte, bărbații s-ar situa pe treapta a cincea și femeile pe treapta a șasea (Cea de a șaptea treaptă indicînd gelozia maximă).

La țărmul planetei tinereții

Așa cum spuneam însă, concluziile unor astfel de anchete sociologice sînt discutabile sub raport metodologic, iar puterea lor de predilecție rămîne valabilă în spațiul socio-cultural în care au fost realizate. „Planeta Costinești" — din păcate sau, poate, din fericire — nu a fost sondată cu „geloziometrul". I s-a pus în schimb, cu deplin temei, diagnosticul de „planeta veseliei". Da, la Costinești se rîde, se rîde sănătos, la orice oră, pe orice vreme, pe toate tonurile. Vreau să cred că lucrurile nu s-au schimbat din acest punct de vedere, că se rîde la fel ca în urmă cu pătrar de veac, ca în amintirile mele din tabăra cu corturi a Costineștilor. Rîsul — au dovedit-o cercetările serioase — constituie antidotul stressului psihic. Învățați să rîdeți pentru a rămîne mereu tineri și sănătoși. Dacă nu aveți pe moment altceva mai bun pentru a vă amuza, vă propun cîteva... panseluțe.

● **Dragostea, ca și vinul, te îmbată. Deosebirea : o dată multiplul îl vezi unic ; a doua oară unicul îl vezi multiplu.**

● **Asemănare : fotbaliștii trag de timp, ziariștii de spațiu.**

● **Dacă scriitorii trebuie mai mult să citească decît să scrie, de ce nu se numesc cititori ?**

● **Scara rulantă : o scară fixă care costă mai mult.**

● **Prima impresie despre celălalt se formează prin comparație cu propria persoană. De aceea este atît de imperfectă !**

● **Cererea în căsătorie : autopropunerea pentru a fi promovat... în funcția de soț.**

● **Rugămintea unui obez : Doctore, slăbește-mă !**

● **Compensație : dacă nu mai ai nici un fir de păr în cap, ai în schimb chelie !**

Septimiu Chelcea

COSTINEȘTI '86 : manifestări cultural-artistice

● **„SERBĂRILE MĂRII ȘI ALE TINEREȚII" — ediția a VII-a, 30—31 august 1986.**

● **„GALELE COSTINEȘTIULUI" — ediția a II-a, 6—11 septembrie 1986.**

● **„ZILELE LITERATURII TURISTICE" — în colaborare cu Editura Sport-turism — 2 manifestări, luna septembrie, 1986.**

● **„GALE ALE FILMULUI TURISTIC ROMÂNESC" — în colaborare cu Studioul cinematografic „Al. Sahia" — 4 manifestări, iulie—septembrie 1986.**

● **„CĂLĂTORIE PRIN MARILE CIVILIZAȚII ALE LUMII — (conferințe ilustrate cu diapozitive) sub patronajul Muzeului de istorie al R.S.R., în fiecare serie, o manifestare.**

„MEMORIILE" GALEI
TINERILOR ACTORI

Intrate în obişnuinţa vieţii culturale de la Costineşti (la ţărmul mării, evident, vara, în „capitala" estivală a tineretului), zilele Galei Tinerilor Actori, care în 1986 se află la a patra lor ediţie, formează deja o tradiţie şi îşi cîştigă un tot mai meritat prestigiu competitiv. Premiile obţinute la această manifestare teatrală de interes republican au devenit, dincolo de satisfacţia lor imediată, un prilej de justificată mîndrie. Banderolele cu inscripţia unor asemena premii aşezate pe diagonala unor afişe cu spectacole teatrale din toată ţara atrag spectatori, se constituie într-un oficiu de publicitate eficace, demn de toată încrederea. Iar printre actorii tineri, apropierea acestei tinereşti, dar puternice competiţii, reprezintă un prilej de entuziasm, de fervoare, de pregătire intensă şi, bineînţeles, de speranţe. De la prima sa ediţie (iulie 1983) Gala... s-a impus ca un context teatral exigent, din care au fost excluse repede improvizaţia, simpla prezentare. Partea cea mai interesantă a ei rămîne în continuare şansa surprizelor, faptul că nimic nu se poate şti dinainte, orice actor putînd să răstoarne pronosticuri, să se autodepăşească de la o ediţie la alta (cum s-a întîmplat, de pildă cu Marian Rîlea), să-şi modifice imprevizibil, spectaculos stilul, opţiunea, anvergura. Gala Tinerilor Actori este un concurs cu adevărat deschis, care adună forţe din toate teatrele din ţară, oferind juriului (şi el format din tineri oameni de teatru, regizori, critici, dramaturgi şi desigur actori) posibilitatea de a discerne nu numai noi talente, ci şi o atmosferă generală de lucru la nivelul noilor generaţii de slujitori ai scenei însărcinaţi cu greaua misiune de a duce mai departe bunul renume al mişcării teatrale româneşti.

Semnul de atracţie al Galei... este, printre altele, diversitatea, fie cea repertorială, fie cea interpretativă. S-au făcut auzite pe scenele ei cele mai diferite texte, de la cele tragice sau politice, pînă la cele burleşti sau melodramatice. Tinerii concurenţi nu au speculat vreo preferinţă pentru un anume gen de recital, încercîndu-şi virtuţile dincolo de puterea de impresionare a cuvintelor. S-au obţinut astfel lauri pe texte mai puţin impresionante, şi, deopotrivă, numele unor mari autori nu au atras după ele succesul, dacă valoarea în sine a interpretării nu s-a ridicat la un nivel competitiv. Unii actori au încercat chiar să exprime cît mai multă emoţie scenică prin cît mai puţine cuvinte. Dar aceasta nu înseamnă că unele texte ample, dense în conţinut de idei nu au atras aprecierea jurilor şi a întotdeauna numerosului public tînăr. Dar ce nu s-a pronunţat în spaţiile celor trei ediţii de pînă acum ale Galei : vodeviluri şi fragmente de mari tragedii, discursuri filozofice gen Dostoievski, anecdote şi jocuri de limbaj, poezie, proză, fragmente dramatice, melodii, repertorii antice şi folclorice, poeme ale spiritului ori ale fiinţei, digresiuni, apeluri sociale. S-au consumat şi o mare sumă de gesturi : exerciţii fizice, dans, pantomimă, prestidigitaţie. S-au definit toate sentimentele umane etc.

La fel de variate au fost stilurile interpretative. Unii au utilizat recitativul clasic, alţii au mers pe subtilitatea cuvîntului prin mişcarea corpului, interiozarea i-a atras pe unii, iar pe alţii, dimpotrivă, spectacolul exterior, unii au speculat ritmul şi cumulul vorbirii, iar alţii au mizat pe tăceri, unii s-au prevalat de capacitatea de exprimare a gestului, alţii au căutat să se exprime prin expresivităţi de mască. Ca să nu mai vorbim că, firesc, unii au folosit modele, în timp ce alţii s-au încercat doar pe ei înşişi. Fermecător a fost de fiecare dată faptul că nu s-a impus nici o restricţie, nu s-au creat antipatii sau preferinţe pentru vreun gen de exprimare sau altul. Fiecare din aceste elemente de maximă diversitate poate fi controlat prin momentele celor trei Gale ; ele s-au însumat pur şi simplu într-o paletă de nuanţe scenice de-a dreptul îmbucurătoare pentru ceea ce manifestarea poate reprezenta pentru viitorul fenomenului teatral românesc. Am revăzut, de pildă, după un timp pe unii dintre cei întîlniţi pe scenele Galei (laureaţi sau nu, de fapt e mai puţin important, deoarece nivelul de competitivitate s-a dovedit a fi mai în urmă mulţumitor în general) fie la Teatrul Tineretului din Piatra Neamţ, fie la secţia din Suceava a Teatrului Naţional din Iaşi, fie la Baia Mare, ori la Oradea, şi de fiecare dată am simţit că anume ceva din spiritul Galei de la Costineşti a persistat, devenind între timp un reper de valoare.

În linia necesarei unităţi pentru orice diversitate artistică se înscrie unitatea de gest (bun gust) şi pregătire. Cu excepţia primei ediţii, la care s-au înregistrat rare, dar fireşti ezitări de început, nu s-au mai manifestat atitudini artistice facile, gratuite şi nici bîjbîieli profesionale. Ilustrativ pentru acelaşi viitor al teatrului românesc, care preocupă cel mai intens bogata asistenţă a Galei tinerii actori sînt în cea mai mare majoritate bine pregătiţi, vădesc o înţeleasă maturitate a vieţii scenice şi îşi iau totul în serios. Renunţînd adesea la tentaţiile mării, ale veselei staţiuni, concurenţii, cei mai mulţi, au repetat ziua şi noaptea, au trăit cu mare emoţie toate momentele competiţiei. Am plecat de la Gale cu convingerea că despre mulţi dintre cei ce s-au prezentat se va mai auzi, se va mai vorbi : Miriam Cuibus, Ioan Georgescu, Mihai Cafriţa, Valentin Voicilă, Tudorel Filimon, Carmen Trocan, Claudiu Bleontz, Magda Catone şi alte tinere talente, care populează deja spaţiul valoric teatral al ţării. Realitatea acestei aprecieri este confirmată de două ediţii încoace de iniţiativa includerii în timpul Galei a unor recitaluri extraordinare susţinute de mari actori ai generaţiilor consacrate. Semnificativ e faptul că vecinătatea unor maeştri ai recitalului teatral cum ar fi Silvia Popovici, Irina Răchiţeanu-Şirianu, Ovidiu Iuliu Moldovan, Mihai Mălaimare, Radu Gheorghe nu a provocat vreo inhibiţie în rîndurile tinerilor actori, ci, dimpotrivă, a lăsat să se observe că transferul de calitate între generaţii este asigurat.

Un public excelent, fără îndoială cald, ca şi anotimpul, dispus la aprobări furtunoase, dar şi la dezaprecieri mai mult sau mai puţin „tăcute", a acompaniat în permanenţă manifestările Galelor. Şi e reconfortant să constaţi că între noile promoţii actoriceşti şi publicul ce va fi al acestora în cine ştie ce colţ de ţară există deja o comuniune de simţire. Actorii au sentimentul previziunii în legătură cu dezvoltarea naturală a gustului public. Uneori a fost vizibilă opţiunea repertorială în funcţie de pregnanţa acestui gust, alegerea a dovedit o reciprocă preocupare pentru arta majoră.

O serie întreagă de calităţi ale Galelor, asupra cărora încă nu am pronunţat toate atributele favorabile (meritate) demonstrează că iniţiativa semnată de Uniunea Tineretului Comunist prin Biroul de Turism pentru Tineret, în colaborare cu Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste şi Asociaţia Oamenilor din Instituţiile Teatrale şi Muzicale (A.T.M.) şi trecută în organizarea atentă a Staţiunii Tineretului Costineşti s-a dovedit a fi bine venită. Galele Tinerilor Actori de la Costineşti vor intra de drept în biografiile artistice ale actorilor de mîine şi vor însemna pentru mişcarea teatrală românească un examen de încredere la nivelul celor dintîi bucurii din preajma scenei, bucurii a căror valoare de impuls nu mai trebuie demonstrată.

Valentin Taşcu

costinești

Farmecul teatrului, farmecul mării

Scor: 2-1

...COSTINEȘTI = Soare, Marea mult iubită de noi toți, Vacanță, Distracții, Veselie, Tinerețe... un loc minunat la țărmul Mării Negre, o stațiune splendid amenajată, de care cu ușurință te îndrăgostești sau... te poți îndrăgosti... Acest loc al vacanțelor zburdalnice, nimeni nu și-ar fi putut închipui, în urmă cu trei ani, că poate deveni și o mare scenă de teatru, o punte a lansării tinerelor talente în fața publicului tînăr. Cîțiva oameni inimoși s-au gîndit cu înțelepciune să îmbine „plăcutul cu utilul", să completeze programul ghidușiilor vacanței, să-l amplifice, dîndu-i și aerul elevat și necesar al educației prin cultură. Printre o serie de manifestări culturale de prestigiu dedicate filmului, artei plastice, poeziei, muzicii și-a aflat un loc de frunte și teatrul. În 1983 a bătut primul gong al Galei tinerilor actori ! Biroul de turism pentru tineret din cadrul U.T.C.-ului, direcția instituțiilor de spectacole din Consiliul Culturii și Educației Socialiste și biroul secției de critică al Asocației Oamenilor de Teatru și Muzică au fost inițiatorii acestei Gale devenită de acum tradițională. Ce înseamnă această Gală ? Printr-un regulament generos ea oferă tuturor tinerilor actori din țară posibilitatea confruntării într-o competiție de prestigiu.

Se pare că nicăieri în lumea cea largă nu există un astfel de „festival" al tinerilor actori. El s-a consolidat la Costinești și prestigiul său, chiar după numai trei ani, s-a instaurat în lumea teatrului și în rîndul Marelui Public care a primit cu mult entuziasm această manifestare culturală.

Pare de necrezut, să vezi cum tinerii părăsesc plaja, tocmai cînd soarele este mai îmbietor și se transformă în spectatori în sala polivalentă a Hotelului „Forum" care devine repede neîncăpătoare. Seara, mîngîiați de briza mării, mii de oameni se adună la Teatrul de vară. În trei ani Teatrul de vară și-a schimbat înfățișarea și și-a sporit numărul de locuri și din cauza afluenței publicului la Gala tinerilor actori. Dar cel mai de necrezut fapt este că o discotecă (splendid utilată) — ne referim la „Vox Maris" — se poate transforma într-o sală de spectacol în care mari actori ai teatrului românesc, cu generozitate, oferă recitaluri extraordinare. Toate acestea se întîmplă în iulie, la Costinești, și atestă bucuria publicului în fața întîlnirii cu teatrul și mirifica sa lume.

La margine de mare, la concurență cu dansul, scăldatul, sportul, cuvîntul lui Blaga sau Shakespeare și-a cîștigat adepți. Repertoriul Galei a marcat întotdeauna o notă elevată, a dat posibilitatea contactului cu marile valori ale poeziei și teatrului românesc și universal.

Mai mult sau mai puțin grijulii față de tinerii actori din colectivele sale, teatrele i-au ajutat sau... nu. Ei au venit cu sincera dorință a afirmării fiecare după... mintea și capacitatea sa. Cei foarte buni, dintre cei buni au plecat cu satisfacția cuceririi marilor premii. La prima ediție a Galei din 1983, Miriam Cuibus de la Teatrul Național din Timișoara, aflată astăzi la Naționalul din Cluj-Napoca, obținea primul trofeu printr-un impresionant recital de poezie, „Corabia lui Sebastian" de Anatol Baconski, alături de Valentin Voicilă prezent cu un monolog din „Îngrijitorul" de Harold Pinter. Și tot atunci „Jucăria de vorbe" după Tudor Arghezi în interpretarea actorilor Teatrului Tineretului din Piatra Neamț aducea o nouă afirmare pentru Ana Ciontea, astăzi actriță la Teatrul Giulești din București. Existînd la Piatra Neamț o susținută și tradițională preocupare pentru actorii tineri, în ediția următoare Mihai Cafrița într-un recital, în care Shakespeare și Vasile Voiculescu se întruneau în armonia poeziei urmează ca laureat al Marelui Premiu. Ultima ediție lansează pe Tudorel Filimon cu un text de Dumitru Solomon și pe Ioan Georgescu cu un monolog din Augustin Buzura. Lor li s-au alăturat Claudiu Bleonț, Magda Catone, Carmen Ciorcilă, Adrian Pintea, Marian Rîlea și mulți alți tineri actori, interpreți de frunte în teatre din țară și Capitală.

Amintirile Galelor păstrează la loc de cinste, ca momente rare de artă, recitalurile extraordinare (epitetul este pe drept acordat) ale unor mari actori veniți cu tot sufletul în mijlocul tinerilor : Irina Răchițeanu-Șirianu, Silvia Popovici, Iulia Buciuceanu, Mihai Mălaimare, Ovidiu Iuliu Moldovan în compania lui Iosif Sava și Aurelian Octav Popa, Radu Gheorghe, Silviu Stănculescu și Mircea Albulescu. Iată o sumară dovadă că la Costinești „se întîmplă" fapte artistice de seamă, că euforia unei vacanțe poate fi marcată și de întîlnirea cu Marea Artă a teatrului românesc.

Ce va urma ? Nu știm încă ! Ce a fost ne îndreptățește să credem că la Costinești „teatrul este la el acasă", primit ospitalier de organizatori și public. Această Gală mai are un merit, care nu trebuie ignorat ; toți participanții, alături de invitați (critici, regizori, actori, oameni de frunte ai mișcării teatrale) au posibilitatea timp de aproape o săptămînă „a discuta", „a dezbate" deschis problemele artei interpretative, ale teatrului... la marginea mării... Și tot de necrezut, o fac cu mare conștiinciozitate, uitînd de multe ori de soare și plaja îmbietoare !

Iată că undeva pe lume, la un mic golf al unei mări, numite poate pe nedrept Neagră, teatrul de bună calitate, într-o competiție deschisă spiritului tînăr, trăiește intens, sfidînd parcă pesimistele păreri că scena pierde în fața ecranelor.

Am uitat ceva ! Fiecare Gală și-a avut... spectacolul său de Gală, dirijat tinerește, inventiv, de un regizor de frunte al „tinerei generații" : Alexandru Tocilescu, cel care în această stagiune a oferit un „Hamlet" mult discutat pe scena Teatrului „Bulandra". Ar mai fi multe de spus... Multe lucruri bune și chiar unele observații critice referitoare la popularizarea de către cei de specialitate a acestei unice manifestări. Toate „faptele culturale" sînt importante, dar poate că tinerețea și farmecul lor inventiv ar merita o mai mare atenție, mai ales cînd există efortul construirii minuțioase a unei manifestări de acest gen.

Iulie... plajă, Soare, Costinești... toate acestea devin, la o anume dată... un plăcut decor pentru teatru și cei care-l iubesc... Să sperăm că în timp gîndul bun al celor ce au inițiat această Gală nu va îmbătrîni... nu se va prăfui... Entuziasmul tinereții e greu a fi stăvilit, deci Gala odată pornită va fi îmbogățită cu noi idei puse conștiincios în slujba educației prin cultură... La Costinești în iulie, Marea pierde competiția farmecelor sale în fața Teatrului... E vacanță... fotbalul e sau a fost în focurile unui Campionat Mondial... și referirea la acest sport al marii popularități ni se poate permite... „Marea" pierde la scor elocvent în fața „atacului" Teatrului adus cu dibăcie de organizatori într-o competiție importantă, din care spiritul tînăr pleacă îmbogățit...

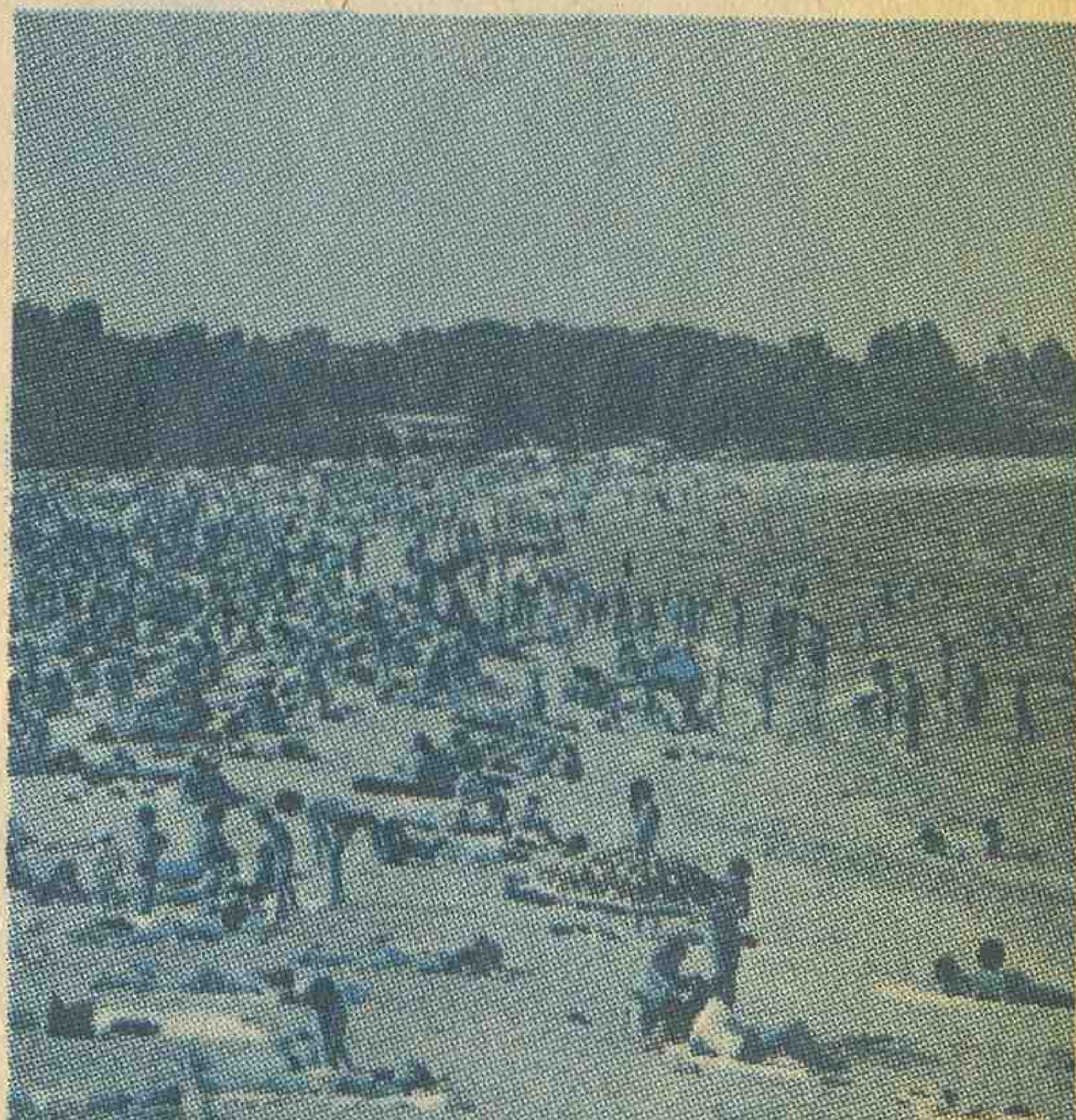
Ileana Lucaciu

Ceva plutește în amiază...

Un anunț : Începem !

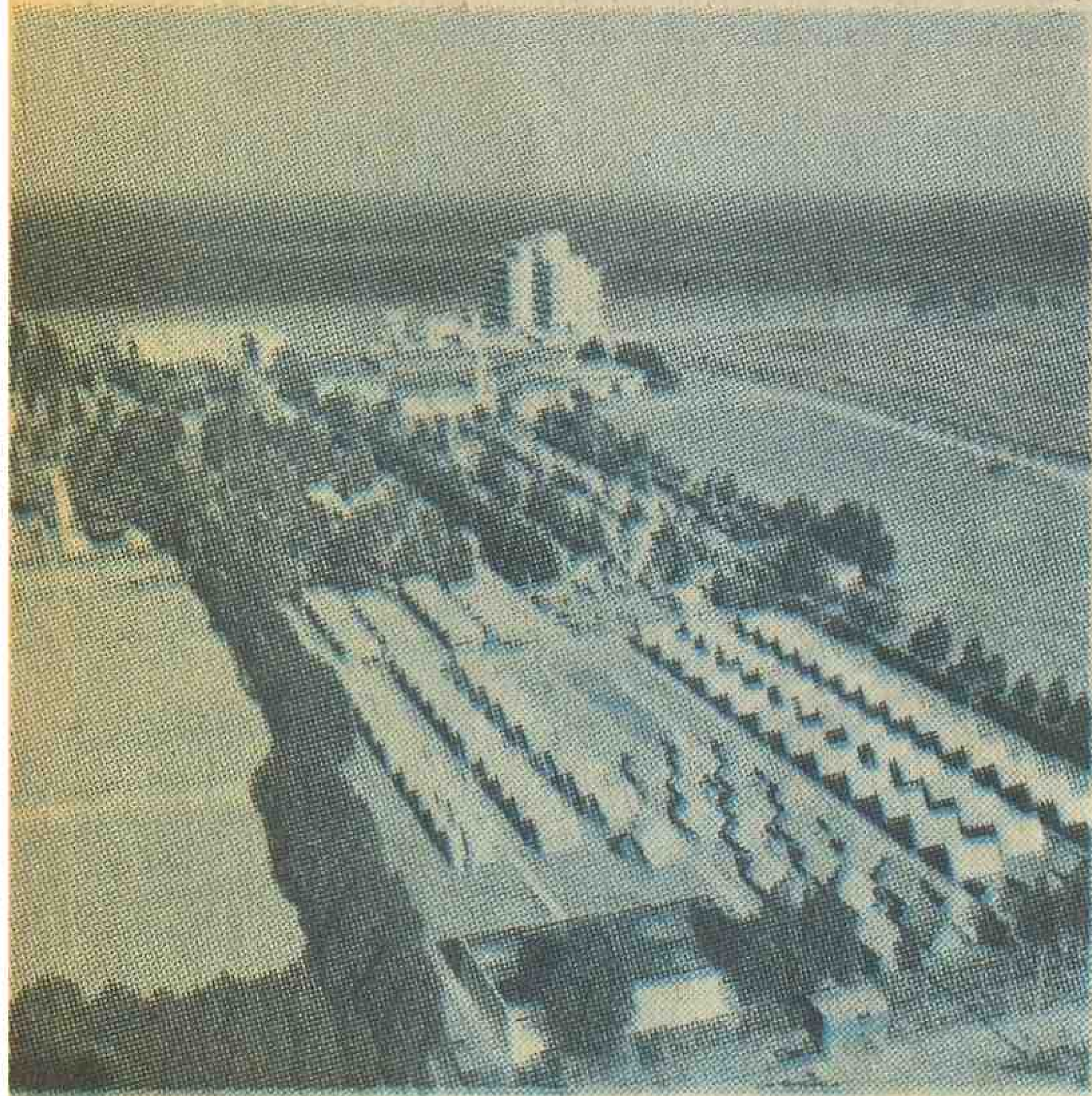

MOZAIC DE COSTINEŞTI

SÎNT ÎN PRIMA MEA VACANŢĂ DE STUDENT. *Era în vara lui 1960... Tocmai terminasem anul întîi de facultate („filologie română“), făcusem două săptămîni de „muncă patriotică“ (la Cosoba, lîngă Tărtăşeşti) şi — imediat după — mă îndreptam, înarmat c-un bilet primit de la „asociaţie“, spre Costineşti... Puteam să spun şi eu — ca, mai tîrziu, Horaţiu (nu Horaţiu poetul, ci Horaţiu Baltazar Câmpeanu, personaj din filmul românesc* Să mori rănit din dragoste de viaţă) : «*Sunt în prima mea vacanţă de student !*».

N-am spus-o, căci nu m-a întrebat nimeni, dar am simţit-o din plin : deşi, pe vremea aceea, Costineşti-ul nu era decît o tabără de corturi (singura clădire fiind cantina, alături de care se afla o mare terasă acoperită, pentru „serile de dans“), farmecul acelor locuri compensa cu prisosinţă absenţa confortului ultramodern.

Ciudat — şi răscolitor, totodată — mi se pare faptul că acest farmec l-am resimţit cu aceeaşi acuitate peste douăzeci de ani şi mai bine, cînd întîmplarea m-a adus din nou la Costineşti... Sînt, oare, un „bătrîn sentimental“ ? Oricum, faptul demonstrează fără echivoc inteligenţa celor ce au gîndit şi construit actuala staţiune, cît şi — asumată ca superioară datorie — grija gospodarilor de-acum ai Costineşti-ului, care ştiu, în fiecare primăvară, să readucă natura „la ea acasă“ : spre binele şi încîntarea miilor şi miilor de tineri care vin, peste vară, aici. Dar, să nu-mi uit vorba...

O întîlnire de gradul III. *Am avut atunci, în vara lui '60, şi-o întîmplare nostimă — pe care nu ştiu cum s-o relatez : în cheie comică sau ca pe-o „iluminare“ ?... Pentru că ne aflăm în spaţiul unui almanah, am s-o povestesc cum s-a petrecut.*

Într-o seară, după ce bărcile Salvamar-*ului fuseseră trase pe mal şi răsturnate cu fundu-n sus, la uscat, am intrat în mare şi m-am avîntat în larg... Am înotat multă vreme, pînă ce ţărmul nu mai era decît o groasă dungă neagră, de-asupra căreia se holba ochiul roşu al soarelui — cînd, deodată, în stînga mea, am auzit un clipocit. M-am întors scurt, tocmai bine ca să mai apuc (să văd) un cap negru ce se afunda în apă... Cum şi pe-atunci Costineşti-ul era o tabără internaţională, raţionamentul meu — stîrnit de cea mai admirativă invidie — a fost următorul : «...negrul ăsta ori vine din larg, ori m-a ajuns din urmă — deci, e mai bun decît mine...».*

Sigur că, tradus în cuvinte, gîndul sună destul de coerent ; atunci, însă, n-a fost decît o vagă şi fulgerătoare impresie — căci, la mult mai puţin timp decît mi-ar trebui s-o repet cu voce tare, nu unul, ci două capete negre mi-au răsărit în preajmă.

Omnivor, adică mănîncă oameni. Simt şi azi, strîngîndu-mi inima, spaima care m-a cuprins atunci : convins că am de-a face cu două exemplare din rasa feroce a selacienilor, am început să mă agit frenetic — căci toate poveştile cu marinari mutilaţi sau chiar hăcuiţi de rechini, poveşti citite-n copilărie şi adolescenţă, năvăliseră peste mine cu puterea şi concreteţea superbelor fiinţe ce se aflau la numai cîţiva metri de făptura-mi neajutorată.

Spre marea-mi surprindere, însă, rechinii nu m-au atacat — ci, după ce mi-au dat ocol cîtva timp, în cercuri tot mai largi, s-au îndepărtat... către ţărm, lăsîndu-mă în cea mai deplină nedumerire.

Obosisem de-a binelea — cred că şi transpirasem ! — şi, sfidînd orice risc, m-am hotărît să mă odihnesc „făcînd pluta“... Cît să fi stat aşa ? — cînd, o voce bărbătească, bine timbrată, m-a „trezit la realitate“ : Hei, ce ţi s-a-ntîmplat, ţi-e rău ?

O barcă se-ndrepta spre mine : la vîsle, doi marinari, pe bancheta din spate, o femeie tînără, iar în faţă, în picioare, un ofiţer (de marină, bine-nţeles)... Nu, nu mi-e rău, da' acu' cîteva minute mi-au dat tîrcoale doi rechini !... *Ofiţerul rîde, şi rîsul lui nu-mi convine deloc.* De unde eşti ? *Zic :* Din Bucureşti... Şi la Bucureşti n-ai învăţat că-n Marea Neagră nu există rechini ? *Între timp, barca se apropie de tot, şi mă prind c-o mînă de marginea ei.* Da' ăştia ce erau ? *El rîde-n continuare, zîmbesc şi ceilalţi :* Delfini ! *Îl întreb, totuşi :* Şi delfinii nu se dau la oameni ? *Rîde iar :* Cum o să se dea ? ! Delfinii nu sunt omnivori, nu mănîncă oameni ! *E rîndul meu să izbucnesc în rîs, curăţindu-mă de toată spaima...* De ce rîzi ? *mă-ntreabă el, contrariat. Îmi permit luxul de-a fi sincer :* Pentru că mi-a trecut frica... Hai, urcă-n barcă, să te ducem pîn' la ţărm... Nu, mulţumesc, mă-ntorc singur !

★

Efectul Coandă sau efectul-surpriză ? *În vara lui 1982, după ce nu mai călcasem deloc prin Costineşti (deşi aproape că nu trecuse vară fără ca eu să nu fi fost la mare), întîmplarea — manifestată sub forma unei invitaţii din partea C.C. al U.T.C. — mă readuce în staţiunea primei mele vacanţe de student ; eram, de-acum, cronicar de film al revistei* Săptămîna, *trecusem (cam de mult) de anii studenţiei şi veneam aici „în calitate de acreditat“ (de presă) pe lîngă* FESTIVALUL FILMULUI PENTRU TINERET... *O neîntreruptă sărbătoare !*

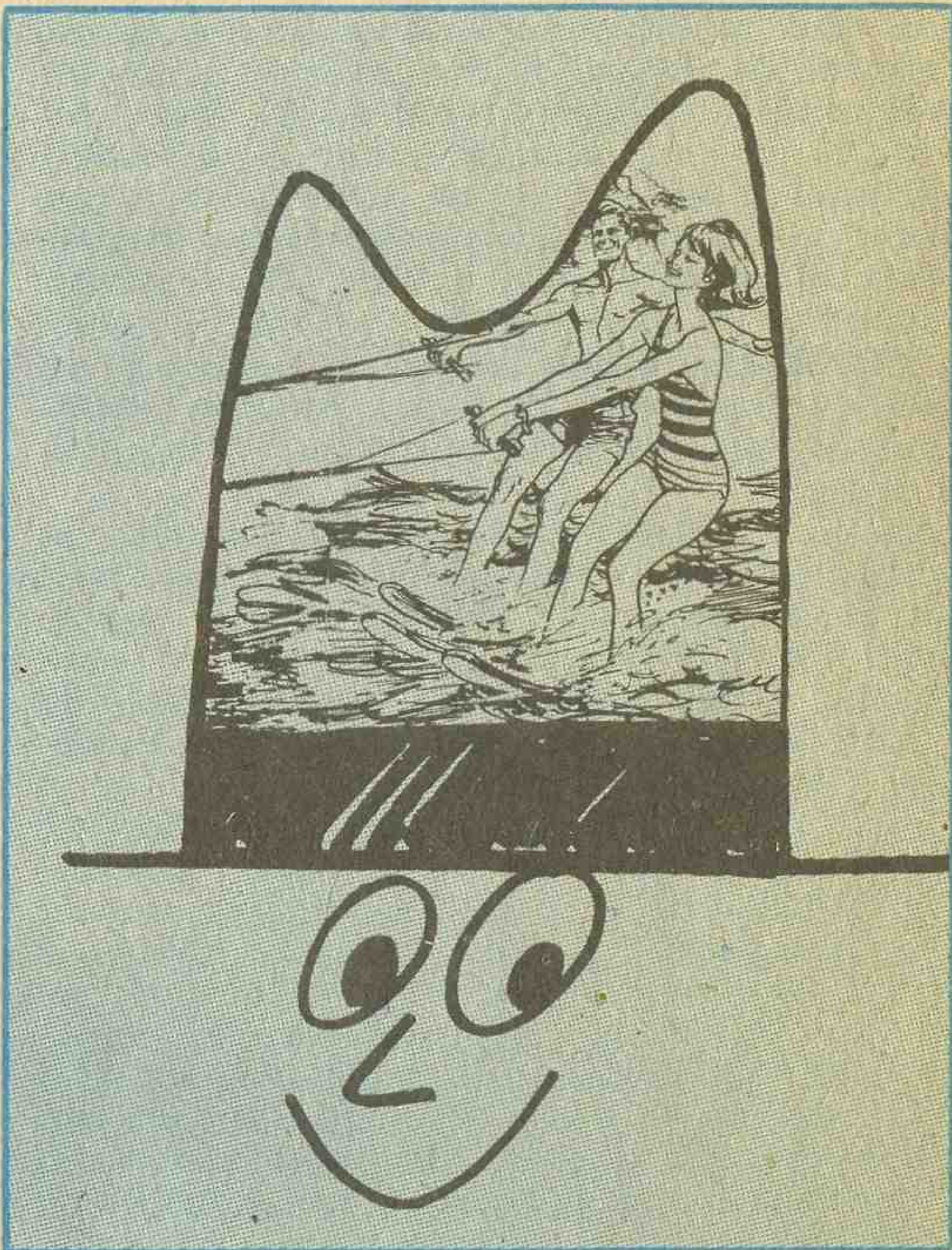
Ideea însăşi — a organizării festivalului — mi s-a părut sărbătorească, şi, prin intermediul relatărilor (scrise şi vorbite, deopotrivă), îi urmărisem cu cea mai mare atenţie ediţiile de pînă atunci... Cu atenţie şi cu satisfacţie — deoarece, citit prin grila propriului meu sistem de valori, palmaresul festivalului nu cuprindea, în atribuirea principalelor premii, nici o eroare „de neiertat“ : semn că aici, la Costineşti, filmul românesc se judecă (pe sine) cu competenţă şi seriozitate.

Cum va fi, însă, de data aceasta ? cînd eu însumi mă voi afla la faţa locului : ca participant — acum, întîia oară — la un festival de film... Întrebarea m-a tot bîzîit, de cum am ieşit din Bucureşti — deşi elegantul autocar al B.T.T.-ului, plin ochi cu foşti şi (sau numai) viitori „festivalişti“, parcă zbîrnîia de cîte idei se-ncrucişau în focul discuţiilor.

Abia după ce-am trecut de Constanţa, şi marea s-a arătat uimiţi ochilor noştri, discuţiile au scăzut (ca vervă şi intensitate), iar sîcîitoarea întrebare s-a retras undeva, în cine-ştie-ce cotlon al gîndurilor.

Să măsori, fie şi retroactiv, proporţiile unei surprize mi se pare un gest hazardat : deşi „termenul de comparaţie“ — Costineşti-ul anului 1960 — era, orice s-ar zice, suficient de contrastant... Surpriza mea, de proaspăt festivalist, se exprimă cel mai bine într-o afirmaţie de genul acesta : Costineşti-ul anilor de-acum nu se poate măsura decît cu sine.

Ca atare, odată îndeplinite formalităţile de cazare, m-am precipitat către mare : după oboseala şi emoţiile drumului, o baie „vesperală“ nu putea decît să-mi limpezească spiritul — în vederea întîlnirii cu noul Costineşti.

Leii tineri. *De-a doua zi, chiar, mai vechiul meu cunoscut şi prieten* Ioan Butoi-Stănescu *(pe-atunci, încă director al ansamblului artistic U.T.C. — acum, director la A.R.I.A. : motiv pentru care nu mai apuc să-l văd nici de trei ori într-un an) îmi zice : «Nu vrei să le dai o mînă de ajutor băieţilor de la* Secvenţa *?».*

Cum, în drum spre Costineşti, citisem primul număr al Secvenţei *(tipărit la Bucureşti) şi aderasem fără rezerve la „programul“ său „estetic“ — a se (re)vedea, pentru deplină lămurire,* Secvenţa nr. 1 / anul II —, *întrebarea lui Butoi mi s-a părut tentantă şi măgulitoare... Şi iată-mă, în aceeaşi seară, într-un grup de tineri — dintre care cel mai „bătrîn“ era, pare-mi-se,* Ion Cristoiu *(alături de el fiind* Cornel Nistorescu, Sorin Preda, Ioan Lazăr, Dan Dumitrescu *şi alţii — inclusiv „mascota“ redacţiei, celebrul* **Gab. G. Florea**).

Cred că nu mi-a venit prea greu să mă alătur celor de la Secvenţa *: deşi eu trecusem de 40, iar unii dintre ei nu împliniseră nici 30 (de ani)... Tentativele mele, de integrare în atmosfera eminamente tinerească a Secvenţei, au fost facilitate şi de faptul că*

— în succesivele „redacții" ale foii — am întîlnit și oameni care se apropiau (mai mult sau mai puțin vertiginos) de atingerea celui de al 8-lea „lustru de viață" : Grid Modorcea *(condei infatigabil, campion absolut în scrierea de interviuri),* George Stanca *(subtil ca ironist pe cît de talentat e ca poet),* Cornel Brahaș *(masiv și în ceea ce scrie), precum și cei trei caricaturiști :* Linu, Pim și Mihai Matei.

Poștărelul Cristinel. *Deși „materialele" apărute-n* Secvența *nu sunt semnate — ele fiind, în bună măsură, emanația unui proces de „creație colectivă" —, fie-mi îngăduit să reproduc aici o „propunere de subiect" pentru un film românesc, propunere făcută de Mihai Matei : «O tînără se îndrăgostește nebunește de factorul poștal care deservește cartierul. Își scrie singură mii de scrisori pentru a-și putea vedea cît mai des iubitul. Călit de atîtea drumuri, acesta ajunge campionul țării la 10 000 m marș și se căsătorește cu campioana la 100 m garduri».*

În laconismul său, textul mi se pare de o forță expresivă realmente ieșită din comun — fiind unul dintre cele mai bune tipărite în această „fițuică" : a cărei apariție (și menținere „la suprafață") o datorăm măiestriei de gazetar a lui Ion Cristoiu.

Zile și nopți, munci și zile. *Pentru mine, noul Costinești este cel pe care l-am cunoscut în zilele și nopțile — mai ales nopțile ! — festivalului : șampanie bine frapată, efervescența scrierii* Secvenței *ne ținea treji pînă dimineața, cînd ne îndreptam spre camere pentru un somn de două-trei ore — sau nu mai dormeam deloc, prelungindu-ne surescitarea pe plajă și potolindu-ne-o cu cîte-o zdravănă baie în mare...*

Noul Costinești ? ! Pentru mine, poate — și pentru încă doi-trei ca mine... Pentru miile și miile de tineri, care vin peste vară aici, există un singur Costinești : cel de-acum — adică una dintre cele mai frumoase și mai complexe stațiuni de odihnă ridicate în ultimii douăzeci de ani pe litoralul Mării Negre.

Acești tineri n-au „termen de comparație" în trecut — ci, poate, cel mult în viitor... Și e foarte bine că este așa.

Nicolae Ulieriu

MATURITATEA UNUI ARTIST DE EXCEPȚIE

JOHN McLAUGHLIN

Ani la rînd s-a bucurat de renumele de a fi „cel mai rapid chitarist al lumii", un adevărat „guitarero". Mai apoi se autoproclamă „instrument al muzicii divine". Egoismul, aroganța și lipsa de modestie îl aduseră în pragul eșecului, pierzîndu-și nu numai popularitatea, dar și respectul colegilor și al criticii.

McLaughlin 1985 este un alt om. Un om care a reușit să-și recîștige respectul celor din jur, un om care s-a regăsit pe sine. Doar virtuozitatea i-a rămas aceeași.

ÎNCEPUTURI

Se naște în 1942 în ținutul Yorkshire din Marea Britanie.

Cîntă cu Georgie Fame, Brian Auger și Graham Bond înainte de a pleca în S.U.A. unde este descoperit de celebrul trompetist Miles Davis — unul dintre marii săi idoli — care îl invită să participe la imprimarea discului „Bitches Brew" ce avea să pună bazele noului curent jazz-rock.

Asta se întîmpla în 1968. Peste noapte devine unul dintre cei mai bine cotați instrumentiști, un star, un cap de afiș. Miles Davis însuși îi dedică compoziții.

Trei ani mai tîrziu, în 1971, formează prima Mahavishnu Orchestra, trupă legendară în componența căreia apar alți patru muzicieni de excepție : Jerry Goodman (vioară), Jan Hammer (Keyboards), Rick Laird (bas) și Billy Cobham (baterie). Două albume grandioase, „The Inner Mountain Flame" și „Bird Of Fire", consacră definitiv cvintetul aducîndu-i elogii atît din partea admiratorilor de jazz cît și din cea a iubitorilor rock-ului. Forța explozivă a celui din urmă îmbinată cu tehnici jazzistice de improvizație culminînd cu solouri amețitoare de chitară, acestea sînt caracteristicile muzicii grupului. În jurul lui McLaughlin se formează un adevărat cult. Entuziasmat, însuși Milles Davis îl numește „the one, the Killer" (trad. aprox. „chitaristul ideal").

PREȚUL SUCCESULUI

Îmbătat de faima creată în jurul său, începe să creadă tot mai mult într-o menire mesianică a muzicii sale. Mahavishnu John McLaughlin este acum numele său, iar orchestra se transformă într-un simplu grup de acompaniament.

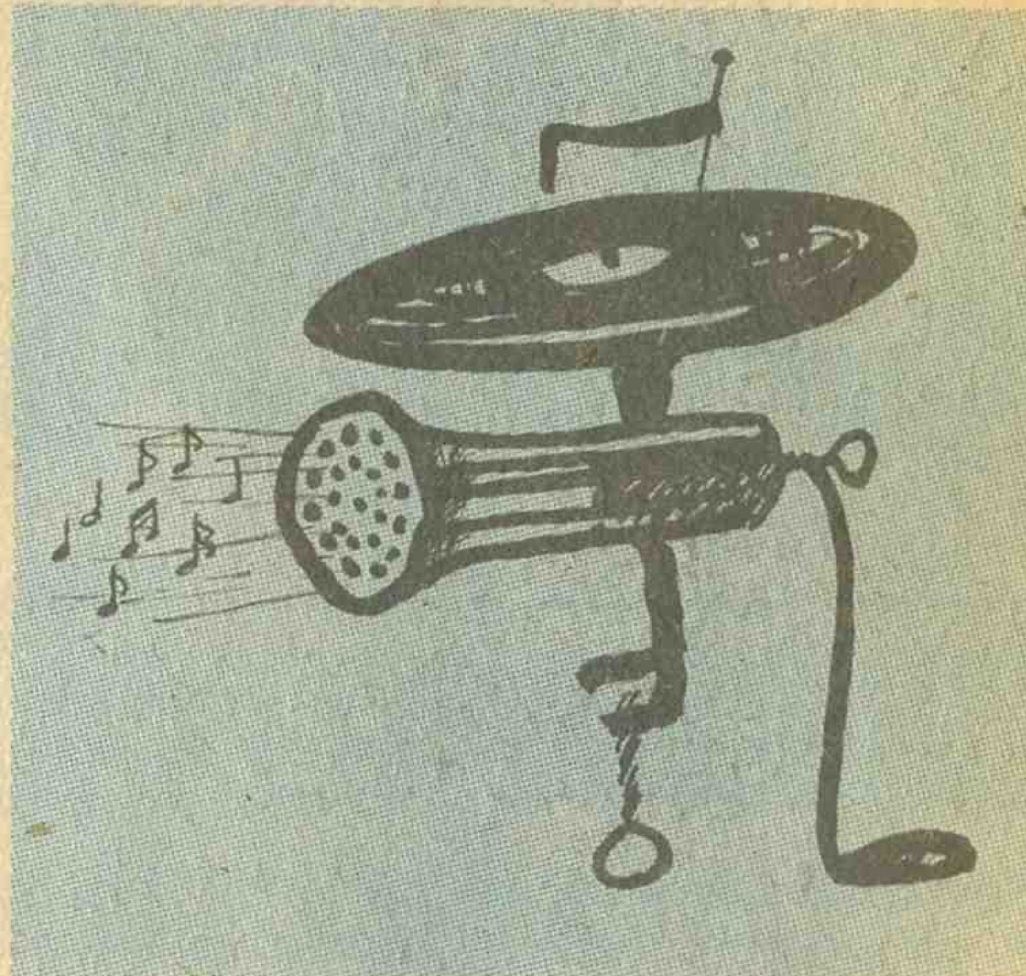
În 1974, refuzînd să mai suporte dominația „marelui Mahavishnu", membrii grupului îl părăsesc.

A doua Mahavishnu Orchestra cu Jean Luc Ponty, Gayle Moran, Michael Walden și Stu Goldberg nu are nici pe departe intensitatea și puterea de seducție a primei. Are, de altfel, o viață scurtă, dizolvîndu-se în mai puțin de doi ani.

CĂUTĂRI

Renunțînd la titulatura de „Mahavishnu" și părăsind genul muzical care-l făcuse celebru, McLaughlin descoperă muzica orientală. Formează împreună cu trei muziceni indieni grupul Shakti al cărui sound este obținut numai cu ajutorul instrumentelor clasice orientale. Grupul, însă, nu are succes decît în Orientul Îndepărtat, unde și activează o perioadă.

Reîntors în S.U.A. și la chitara electrică, scoate în 1978 albumul „John McLaughlin — Elextrix Guitarist". Printre muzicienii care participă la înregistrări se află nume celebre din domeniul jazz-ului și rock-ului : Carlos Santana, Jack Bruce, Tony Williams, Jack DeJohuette, Chick Corea, Stanley Clarke, și chiar foștii săi colegi din prima Mahavishnu Orchestra, Jerry Goodman și Billy Cobham. Urmează înregistrări cu The One Truth Band și două albume solo („Belo Horizonte" și „Music Spoken Here") cu un succes limitat.

Se simte din nou atras de chitara rece. Împreună cu Paco DeLucia, celebrul chitarist de flamenco, și cu Larry Coryell (înlocuit mai apoi de Al DiMeola) alcătuietșe un trio de chitări acustice. Succesul îi surîde din nou. Cele două LP-uri — „Friday Night In San Francisco" și „Passion, Grace & Fire" — intră chiar și în topurile de muzică pop. Concomitent au loc turnee în Europa și cele două Americi.

Muzica grupului se deosebește radical de tot ce făcuse McLaughlin pînă acum. Viteza de execuție este înlocuită de intensitatea trăirii. Cei trei chitariști, atît de diferiți ca stil, temperament și formație, se completează reciproc în armonii pline de farmec.

REGĂSIRE

McLaughlin însuși se schimbase. Arogantul, impulsivul și dominatorul superstar se transformase într-un om liniștit, modest, apropiat. Iar cînd, în 1984 trece din nou la chitara electrică înființînd un nou grup, nu ezită să-l numească tot Mahavishnu Orchestra. Acum, însă, virtuozitatea sa nu-i mai înăbușă pe ceilalți membri ai formației. Fiecare dintre colegii săi are loc pentru improvizații proprii, de la bateristul Danny Gottlieb la saxofonistul Bill Evans, de la basistul Jonas Hellborg la tînărul Mitchell Forman (keyboards electronic). Descoperind sintetizatorul de chitară, McLaughlin a găsit și un cîmp experimental nelimitat cu sounduri dintre cele mai neașteptate.

McLaughlin 1985 este un om care s-a regăsit pe sine, un artist care și-a recîștigat simpatia nu numai a publicului larg, dar și a colegilor de breaslă.

Planuri pentru 1986 are o mulțime : va apare într-un nou album alături de Miles Davis, va continua turneele cu Mahavishnu Orchestra, va relua colaborarea cu Paco DeLucia și Al DiMeola, va reactiva grupul Shakti după o pauză de șapte ani.

Un alt mare chitarist, Carlos Santana, spunea într-un recent interviu : „Există muzicieni care vor numai să distreze publicul, alții care fac muzică doar de dragul muzicii. Eu cred, însă, că menirea muzicianului este aceea de a prezenta celor care-l ascultă o muzică care să-i facă mai buni, mai încrezători în forțele proprii, mai optimiști".

Este exact ceea ce face John McLaughlin.

UNIUNEA TINERETULUI COMUNIST — BIROUL DE TURISM PENTRU TINERET
CONSILIUL CULTURII ŞI EDUCAŢIEI SOCIALISTE
UNIUNEA ARTIŞTILOR PLASTICI

SALONUL REPUBLICAN DE GRAFICĂ SATIRICĂ AL TINERETULUI * EDIŢIA VI *

costineşti 86

UN SALON „FĂRĂ TITLU" DAR CU RENUME

Oamenilor le place să rîdă şi sperăm că unul dintre motivele unui rîs sănătos, tonic, optimist ce va străbate-n lung şi-n lat Costineştiul, şi nu numai, în această vară, îl va constitui umorul Salonului republican de grafică satirică pentru tineret, organizat, acum, pentru a şasea oară.

Pentru asta s-a făcut aproape totul : tineri de la 16 la 35 de ani au trimis lucrări ; un juriu răbdător, dar drept, le-a cercetat cu atenţie, şi fără nici un surîs condescendent a pus de-o parte pe cele care au avut darul (harul ?) de a-i face să rîdă (sincer) şi pe ei. Mai ales pe ei ! (Un juriu cu umor !). Organizatorii (din umbră) fac tot ce trebuie pentru ca cei 30 de „fericiţi", primiţi ca exponenţi ai satirei desenate să fie cît mai bine „văzuţi" de publicul, atît de exigent, oaspete al staţiunii tineretului Costineşti.

S-a făcut aproape totul, spuneam, mai rămîne verificarea întîlnirii cu publicul. Pînă atunci să anticipăm cîte ceva : elevi, studenţi, tineri absolvenţi, profesionişti sau amatori, autorii de grafică satirică selecţionaţi în acest an la Salonul republican sînt talentaţi au adică „mînă bună" de desenatori, au „ochi" critic, ştiu să imagineze situaţii, să le rezolve plastic, să slujească ideea prin imaginea grafică, să ilustreze un gînd, un text, o vorbă de duh, au — mulţi dintre ei — gust, fantezie, abilitate. Alţii au chiar şi originalitate. Şi mai sînt cîţiva, cei „remarcabili", remarcaţi deci şi de juriu şi lăudaţi ca atare. Laureaţii acestei ediţii sînt artişti în toată puterea cuvîntului care cunosc tehnica de declanşare a rîsului pe toate clapele unei claviaturi bogate — surîs, rîs, hohot, rîs ironic, rîs indulgent, umor tăios, incisiv, neiertător, iertător, mai naiv, mai plin de candoare, mai sec, mai subtil, mai sofisticat, mai direct, ehe ! RÎS.

Ei mai ştiu, de exemplu, de ce se poate rîde, pînă unde se poate rîde, cît se poate rîde, au, adică, spirit de selecţie a motivelor oferite de realitate, măsură, şi spirit autocritic.

Rîsul gratuit, forţat, moralizarea cu orice preţ fără haz şi evident fără vreun efect pedagogic, umorul negru, grotescul, vulgarităţile nu se vor vedea, aici.

Poate că o mai categorică implicare, o renunţare la prudenţa bătrînească, în contradicţie cu tinereţea lor spirituală, sau croirea unor idei bune dintr-un umor care „a intrat la apă" se mai văd ici-colo.

Pe simeze, lucrările vor demonstra însă ce înseamnă simpla glumă desenată şi ce înseamnă umorul care vizează aspecte ce ţin de ordinul nuanţelor : rutina, oboseala, amorţeala intelectuală, îmbătrînirea spirituală precoce, stereotipia gesturilor, snobismul, poltronismul, frica, laşitatea, duplicitatea, convenţionalismul, falsitatea, servilismul, superficialitatea.

Oglindă critică a moravurilor, grafica satirică a tinerilor se impune autoritar alături de cea a eşalonului artiştilor de mult consacraţi.

Semnalăm un „mare premiu" de zile... mari : Dan Silviu Turculeţ ; un desenator ce introduce o notă aparte, inedită : atmosfera de o mare frumuseţe — Dan Perjovschi ; un debut de excepţie : tînărul de 16 ani Nicolae N. Moldoveanu ce s-a instalat dintr-o dată, fără trac, în rîndul autorilor de grafică satirică subtilă, rafinată dovedind o surprinzătoare maturitate.

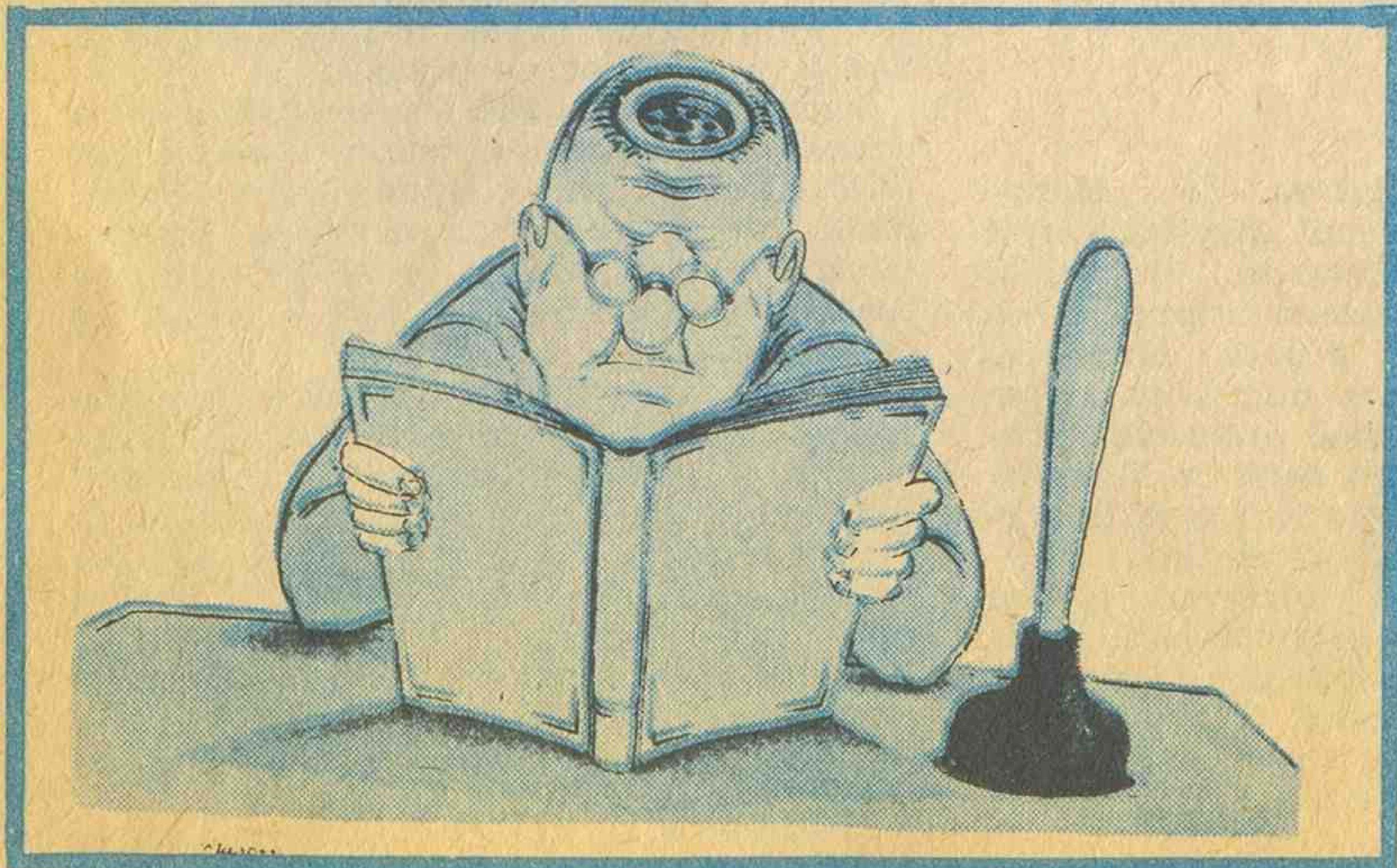
Buni sînt, şi în acest an, Marcu Cristian, Tenie Răzvan, Pavel Constantin, autori de şarje, de replici tăioase, de efecte sigure.

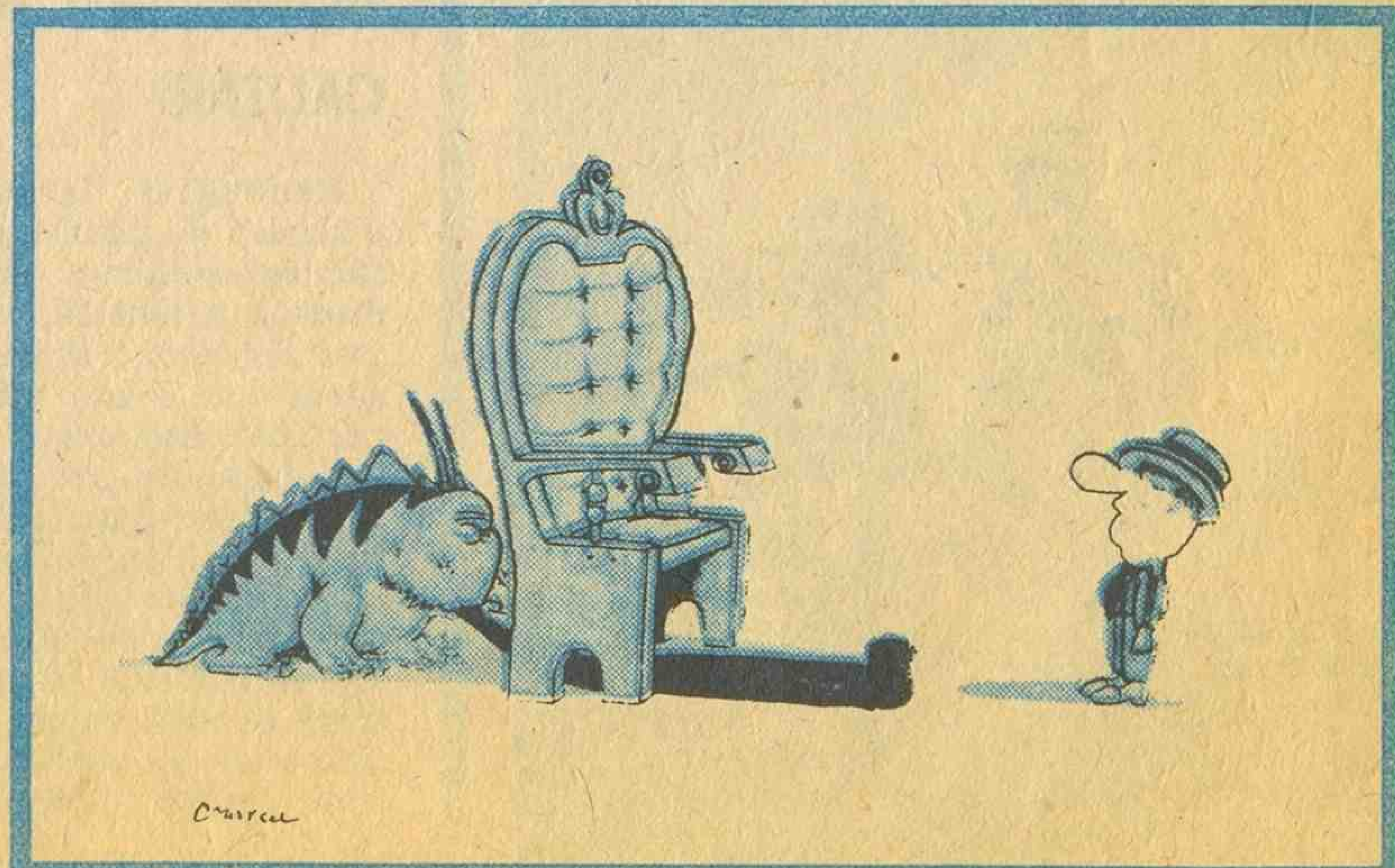
Lor, şi celorlalţi participanţi, le dorim în primul rînd să nu li se tocească vîrful ascuţit al creionului cu care desenînd, înţeapă ; să nu li se epuizeze rezervoarele de haz (propriu) şi generatoarele de rîs să funcţioneze continuu, luminîndu-ne ceasurile de relaxare cu un umor de calitate, să rămînă mereu tineri, sensibili, proaspeţi, actuali, neiertători, lucizi.

Sperăm, deci să se rîdă în vara-aceasta la Costineşti şi în celelalte baze de odihnă ale tineretului, sufletul mai bine zis să surîdă, decît gura să rîdă, cum ne-nvăţa Voltaire.

Simona Vărzaru

CRISTIAN MARCU Premiul Staţiunii tineretului Costineşti:

VIAȚA LA SUPRAFAȚA OCEANELOR

De mai bine de un secol, după cum prea bine se știe, oceanografii își îndreaptă atenția spre adîncimile „planetei albastre", adăugind în permanență alte și alte segmente pe verticală studiului submarin. Zona de suprafață a fost însă neglijată, ea intrînd mai serios în atenția cercetătorilor de-abia în ultimii ani.

Importanța acestei zone este neașteptat de mare. În primul rînd pentru că, începînd cu primii milimetri de la suprafața mărilor și oceanelor, unde se efectuează toate schimburile între apă și atmosferă, schimburi termice și gazoase, transferuri de materie și energie, aici se dezvoltă o populație animală și vegetală adaptată la condiții ecologice cu totul deosebite care constituie așa-numitul **ecosistem neustonic,** capabil să absoarbă și să transfere materia organică parvenită atît din straturile profunde ale oceanului cît și din atmosferă, servind astfel ca agent de legătură între suprafața oceanelor și comunitățile planctonice de dedesubt.

Din păcate însă, acest ecosistem este prea adesea supus diferiților factori de poluare. S-a constatat, spre exemplu, o netă diminuare a numărului de organisme vegetale și animale în locurile unde poluarea superficială cu produși petrolieri este mare.

Se știe că prin suprafața oceanelor (de circa 360 milioane kilometri pătrați, reprezentînd 71 la sută din suprafața Terrei) trece aproximativ trei pătrimi din energia solară pe care planeta o absoarbe. De asemenea, majoritatea resurselor terestre în apă dulce, o mare parte din producția anuală în oxigen și bioxid de carbon, o mare cantitate de materii specifice și cantități încă insuficient evaluate de poluanți de origine umană. Ori, proprietățile specifice interfeței sînt capabile să modifice transferurile de materie și energie care au loc prin ea. Energia termică, de exemplu, provine în mare parte din radiațiile solare și efectele ei asupra structurii termice a straturilor marine superficiale sînt imediate. Transferurile se fac în sensul mare—aer, atunci cînd apa supergicială este mai caldă decît aerul și în sens invers, în cazul opus. De asemenea, vaporii de apă formați sînt la originea mișcărilor aerului care, la rîndul lor, acționează asupra celor ale mării. Totodată, s-a arătat că micile organisme vegetale și animale care trăiesc în stratul superficial, prin simpla agitare a acestei pături datorată mișcărilor lor, pot mări evaporarea și, probabil, transferurile de gaze de circa trei ori. Numai aceste cîteva aspecte sînt suficiente pentru a ilustra rolul pe care îl joacă pătura superficială a oceanelor în privința climei.

În ceea ce privește micile viețuitoare de la suprafața oceanelor, se poate spune că cercetările asupra faunei și florei marine ultrasuperficiale s-au dezvoltat în ultimii ani, impulsul fiind dat de specialiștii sovietici. Aceste cercetări au arătat că în vecinătatea interferenței ocean—atmosferă există complexe de organisme planctonice adaptate condițiilor specifice de mediu, distingîndu-se două categorii : **pleustonul** și **neustonul.** Pleustonul cuprinde animale, plante și chiar obiecte care, parțial introduse în apă, servesc adesea ca suport pentru alte organisme. Neustonul propriu-zis este format din microorganisme, ca și din animale și plante, dintre care unele trăiesc la suprafață, constituind **epineustonul,** iar celelalte, care sînt și cele mai diverse și mai numeroase, trăiesc imediat sub suprafața mării și constituie **hiponeustonul.**

Importanța majoră a ecosistemului de interfață în procesele biologice și biochimice ale ansamblului mediului oceanic este atît de evidentă încît unii cercetători și oameni de știință tind să admită existența unei n e u s t o n o s f e r e ca element bine definit al biosferei. Acest mediu deosebit de bogat este însă foarte instabil.

Care ar fi cîțiva dintre principalii factori care îl influențează ? !

În primul rînd, lumina, cunoscut fiind faptul că, dacă anumite radiații, în cursul zilei, cînd lumina este intensă, nu pătrund decît puțin sau aproape deloc în zona pelagică de dedesubt, în schimb, spectrul solar este practic complet în zona primilor milimetri.

Un alt factor este conținutul bogat în oxigen al zonei. Se știe că apele superficiale, în contact direct cu atmosfera, sînt caracterizate prin concentrații mari în oxigen, acest strat fiind aproape totdeauna suprasaturat. De asemenea, organismele care trăiesc la suprafața apelor sînt supuse unor frecvente variații de temperatură și de concentrații în săruri minerale, după cum, acțiunea climei este mult mai mare asupra maselor de apă profunde.

Care sînt micile organisme care trăiesc în zona de suprafață și în ce mod s-au adaptat ele la condițiile de viață deosebit de caracteristice acestei zone ?

În primul rînd bacteriile care intervin în degradarea materiilor organice și care au, totodată, un rol trofic : sînt consumate de diverse protozoare, pot să servească drept hrană și pentru stadiile tinere ale diverselor specii zooplactonice, și intervin în sinteza unor vitamine (în special B 12) și a factorilor de creștere.

Bacteriile constituie **bacterioneustonul** și unele studii efectuate în Marea Neagră au arătat că în zona superficială pot exista și de o mie de ori mai multe bacterii decît în straturile imediat inferioare.

O a doua categorie o constituie **fitoplanctonul,** adică fracțiunea vegetală a ecosistemului neustonic care rămîne încă insuficient cunoscută. În orice caz, pînă în prezent, nu a fost identificată nici o specie vegetală care să fie tipic neustonică.

În fine, cea de a treia categorie de organisme din zona de suprafață sînt micile animale care pot fi grupate în alte două categorii : prima cuprinzînd specii mici, specifice numai zonei neustonice și care își efectuează întregul lor ciclu biologic în apele superficiale, iar cea de a doua cuprinzînd specii care trăiesc numai temporar la suprafață, migrînd apoi în apele de adîncime, și care este constituită din ouă, larve și pui de pești, adică **ichtioneustonul.**

Să examinăm acum cîteva modalități de adaptare la condițiile specifice acestei zone :

— se constată, în primul rînd, o mărire a flotabilității prin scăderea greutăților specifice și creșterea suprafeței portante (ca de exemplu la ouăle bogate în vitelus ale unor pește), sau prezența bulelor de aer în poziție dorsală la larve și pui de pești ;

— colorația bleu sau bleu-vert caracteristică pentru numeroase specii neustonice constituie, de asemenea, o adaptare la viața de suprafață. După unii specialiști ea ar servi ca ecran fotosensibil sau de protecție față de radiațiile luminoase, după alții ar fi o culoare de protecție față de speciile de pradă din aer, culoarea bleu făcînd invizibile micile organisme de suprafață.

De asemenea, micile specii de suprafață au o foarte mare mobilitate, înoată cu rapiditate mare, își schimbă brusc direcția de mișcare și pot executa cu ușurință salturi foarte mari. După unii autori înotul sacadat și salturile constituie tot un mijloc de apărare față de speciile de pradă din apă și din aer. Pot fi citate și alte exemple.

În fine, nu putem încheia fără a pomeni pe scurt cîteva lucruri legate de poluare și de efectele ei în zona de suprafață.

Se știe că, dacă, așa cum am spus, elementele trofice sînt foarte bogat reprezentate în ecosistemul neustonic, din păcate, tot la suprafață și în spumă, se concentrează poluanții biologici cei mai activi : hidrocarburi și derivați, pesticide, detergenți, unii produși cancerigeni și chiar metale grele, ca spre exemplu, mercur. Acțiunea poluanților se manifestă, în primul rînd, asupra neustonului, a cărui abundență, mai mare sau mai mică, indică gradul de poluare. Rolul ei nefast apare nu numai la hiponeustonul permanent ci și la cel temporar, la ouăle și larvele de pești, crustacei și moluște, adică la numeroase stadii larvare și juvenile de care depinde pescuitul marin.

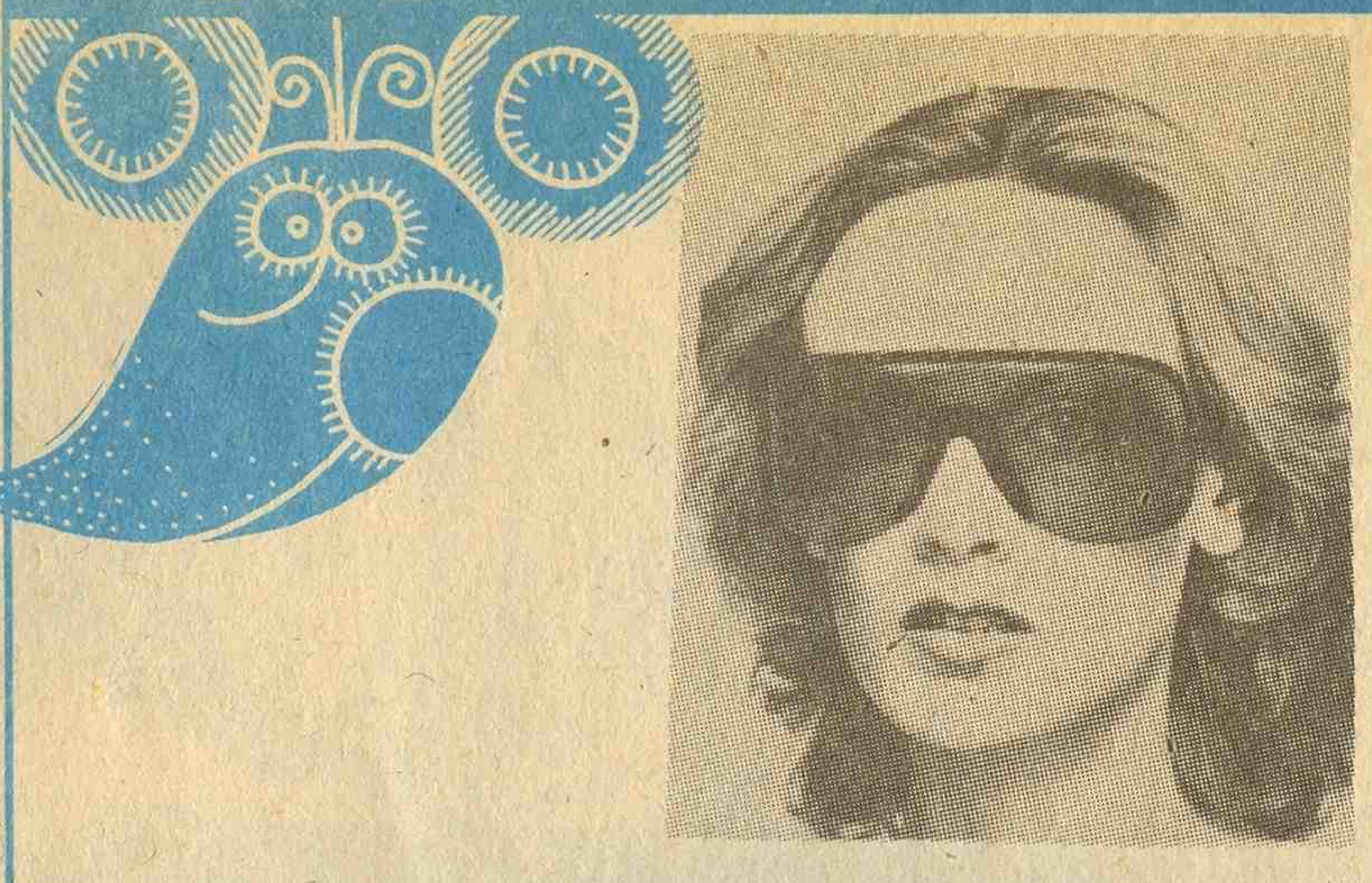
Astfel, s-au găsit pungi de hidrocarburi în stomacul unor pești, ca spre exemplu : **Scomberesox saurs,** o specie de scrumbie. Pe de altă parte, dezvoltarea unor microorganisme pe uleiuri și derivați indică posibilitatea unor procese naturale care să contribuie la eliminarea unor hidrocarburi răspîndite pe suprafața oceanelor.

Trebuie însă menționat faptul că aceste procese nu sînt niciodată rapide și, totodată, produșii de degradare pot avea un anumit grad de toxicitate, și pot altera populațiile planctonice.

În orice caz, o bună cunoaștere a acestui mediu este indispensabilă, nu numai pentru exploatarea resurselor naturale ale oceanelor ci și pentru favorizarea creșterii unor anumite specii marine în viitor.

Petru Idriceanu
(După „La Recherche")

OCHELARII

De la apariție pînă în zilele noastre

Folosirea ochelarilor este necesară, multor persoane, pentru obținerea unei acuități vizuale satisfăcătoare. Acest „ajutor optic", ca și microscopul sau aparatul de fotografiat, a constituit o necesară și minunată invenție.

Ochelarii, sub aspectul corecției vizuale, se pare că nu au existat în antichitate. Plinius în secol I înaintea erei noastre povestește că împăratul Nero, care se pare că era miop (întrucît nu vedea bine la distanță), urmărea luptele gladiatorilor privind printr-un smarald (probabil concav) care-i corecta viciul de refracție.

Arheologii niponi au publicat o fotografie a unei figurine de acum 5 milenii de pe insula Hokkaido, care are pe față 2 uriașe lentile înrămate folosite pentru ocrotirea ochilor, a căror formă se aseamănă oarecum cu ochelarii zilelor noastre.

La începutul erei noastre chinezii au cunoscut ochelarii, pe care îi utilizau nu pentru corectarea vederii, ci împotriva razelor solare și ca talisman.

În secolul al XI-lea apar primele mențiunări privind utilizarea ochelarilor cu scop optic, în mînăstirile Europei, folosiți de călugări la citirea și copierea manuscriselor. Prezentau lentile semisferice din cristal de stîncă sau din beriliu (piatră semiprețioasă). Numeau acest ajutor vizual „lapis ad legendum" sau piatra de lectură. Se pare că de la beriliu ar proveni denumirea dată în germană ochelarilor „berille-brille". „Piatra de lectură", ochelarii secolului al XI-lea. erau plasați înaintea textului și nu a ochilor.

Se pare că italienii la Veneția în jurul anului 1300 au fost printre primii care au fabricat curent aceste „besicles" din sticlă de cristal. Pe mormîntul florentinului Salvino Dogli Armati, mort în 1314, stă scris că a fost inventatorul ochelarilor. Există la Veneția și o factură din 1316 care atestă confecționarea unor „besicle", cu etui. Se foloseau, pentru ochelari, lentile confecționate la Murano. Deci, se presupune că primii ochelari au fost confecționați în secolele XIII—XIV, la Veneția. Odată cu secolul al XIV-lea numeroși intelectuali, artiști (pictori-sculptori) își corectează viciile de refracție prin „besicles". Pînă-n secolul al XVII-lea, această formă de corecție a vederii era utilizată mai ales de oamenii bogați și era socotită ca obiect de valoare. În Evul Mediu „dracul" era reprezentat grafic prin „besicles" pentru a putea mai bine să vadă păcatele oamenilor.

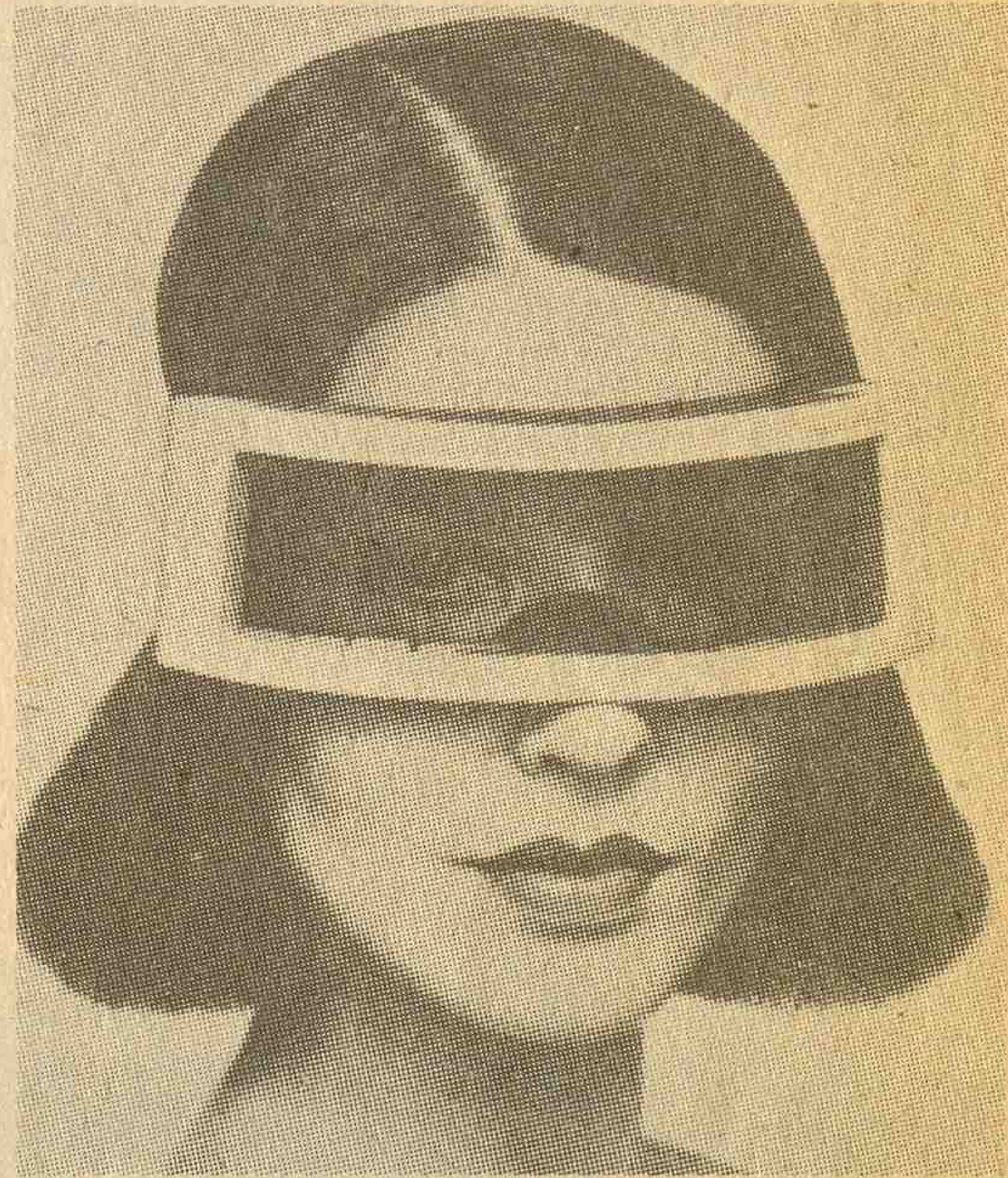
La început „besicles" (ochelarii) erau ținuți cu mîna, deci incomozi prin instabilitatea unei aceeași distanțe față de ochi și, mai apoi, prin presiunea pe care o determinau prin apăsarea pe nas; s-au utilizat diferite alte sisteme pentru a evita inconvenientele citate; atașați de o bonetă, articulați sau cu fir pe după urechi, sau cu brațe pe urechi. Concomitent, în Germania la sfîrșitul secolului al XVII-lea, se utiliza monoclul, mai ales de către doamne. Au fost utilizate și formele: pince nez, lorgnion.

Ochelarii, sub forma celor din zilele noastre, apar la sfîrșitul secolului al XVII-lea, avînd folosință curentă ulterior. Sticlele au început a fi șlefuite în ateliere și vîndute de către comercianți ambulanți sau opticieni. Se pare că, la timpul său, Spinoza își cîștiga existența șlefuind în atelierul său lentile de ochelari. În secolul al XIX-lea ochelarii devin produse industrializate și de bună calitate. Tot acum apare funcția de maestru optician pregătit profesional pe bază de studii, iar ochelarii încep a fi fabricați pe baze științifice. S-a ajuns ca astăzi lentilele să fie de calitate foarte bună, iar monturile (ramele) bine adaptate, conform indicațiilor medicului specialist, practice, ușoare și elegante.

În privința ramelor de ochelari, pe alocuri, s-au creat modele uneori bizare, cu forme variate, fanteziste, cu sau fără lentile colorate sau cu oglindă, de plastic sau de metal (aurite-argintate), marmorate etc. Cîțiva opticeni occidentali confecționează monturi din carapacea unei specii de broaște țestoase din marea Caraibelor denumită Karett, foarte laborioase și costisitoare.

În zilele noastre corectarea viciilor de refracție se poate face la persoanele la care portul ochelarilor este contraindicat datorită unor stări patologice oculare sau specificului activității profesionale (artiști, sportivi, unele locuri de muncă etc.) prin utilizarea lentilelor (sticlelor) de contact. Confecționate dintr-un metacrilat-polimer cu un conținut de 40% apă, care permite contactul corneei cu oxigenul din atmosferă, indispensabil pentru metabolismul corneean, ca și pentru formarea de lacrimi care să o umecteze și să asigure prin lizozimul pe care-l conțin o protecție a ochilor împotriva infecțiilor. Polimerii utilizați la confecționarea sticlelor de contact, avînd o flexibilitate corespunzătoare, o greutate redusă și fiind muiate, nu irită corneea. Lentilele de contact corneene au un diametru de 14 mm, o grosime de 0,5—0,7 mm, o greutate sub 1 gr, pot fi albe sau colorate, sînt bine tolerate și pot corecta majoritatea viciilor de refracție. Pentru ambliopi se folosesc astăzi ferren-lupe, care ameliorează oarecum slaba acuitate vizuală a acestora.

Utilizarea ochelarilor de soare cu lentile colorate

Ochelarii cu lentile colorate (de soare) au început să facă parte integrantă din obiceiurile noastre fiind purtați și după ce soarele dispare, uneori chiar și seara. În special îi preferă femeile, din cochetărie, iar alții cu predispoziție spre timiditate îi folosesc pentru a-și proteja stările emotive.

Ca indicație medicală, lentilele colorate, filtrante, au aplicații limitate, fiind recomandate pentru ochii sănătoși, ca mijloc de protecție la locul de muncă, în unele ramuri industriale și pentru a proteja retina de arsurile provocate prin razele ultraviolete sau infraroșii, la luminozitate mare (în special vara) și pe terenuri înzăpezite (iarna), mai ales pentru conducătorii autovehiculelor, schiori, alpiniști etc.

Se recomandă, de asemenea, folosirea ochelarilor colorați în unele boli oculare: miopii foarte progresive, leziuni degenerative sau inflamații palpebrale conjunctivale,

cornene, sclerale sau iridiociriale, aniridie etc. În afara cazurilor indicate, lentilele colorate devin inutile sau chiar nocive cînd sînt utilizate permanent. Ochiul este constituit în așa fel, încît să poată reacționa împotriva luminii puternice, pupila contractîndu-se mai mult sau mai puțin, după intensitatea razelor solare pe care le primește. Cu ajutorul pupilei și al pleoapelor, el are facultatea de a se adapta la lumină, permițînd pătrunderea razelor luminoase în doze rezonabile. Normal și fiziologic, în ochi — cel mai important organ informațional despre lumea din afară — se produc în cazul luminii (excitantul specific al analizorului vizual) reacții fizico-chimice. Diminuarea parțială a razelor luminoase ce pătrund în globii oculari pot perturba echilibrul funcțional al ochiului, privînd neuronii retinei de stimulul lor care este lumina. Folosirea excesivă și neindicată a lentilelor colorate poate uneori să aibă consecințe neplăcute pentru vedere prin :

— diminuarea vederii, mai ales în condițiile unui iluminat slab sau moderat (seara sau noaptea) ;

— perspectivele unei insuficiențe de convergență a globilor oculari (deci tulburări de acomodare și uneori determinarea unui strabism) ;

— declanșarea unui glaucom acut sau subacut, în cazul unui glaucom cronic prodomal cu unghi închis și cu un viciu de refracție nediagnosticat ;

— declanșarea unei pseudofotofobii (imposibilitatea de a vedea fără ochelari colorați la lumina de zi), ceea ce creează o dezadaptare a ochiului ;

— provocarea unei degenerescențe a epiteliului pigmentar al retinei, mai ales macular (central), ceea ce va duce progresiv la pierderea vederii centrale a formelor obiectelor și distingerii culorilor.

Efectele excitației vizuale declanșate de lumină au o rezonanță asupra întregului organism, explicînd reacțiile tonice, dinamice, kinetice, ale luminii asupra organismului ; astfel că reducerea efectelor razelor luminoase prin folosirea excesivă neindicată a lentilelor colorate poate provoca diminuarea randamentului de muncă, tulburări de caracter, tulburări cu caracter sexual, tendințe de autoizolare ș.a.m.d.

Deci, prescrierea ochelarilor cu lentile filtrante colorate trebuie să fie un act exclusiv medical, făcut cu discernămînt, fără a fi ignorate consecințele utilizării lor permanente. Aceste lentile filtrante trebuie să întrunească unele condiții : să absoarbă excesul de raze solare, cele scurte-ultraviolete (invizibile cu ochiul liber), cele mijlocii pe care le vedem și vrem să ne ferim ochii și cele lungi — infraroșii, calorice.

Deci, indicațiile pentru purtatul ochelarilor cu lentile colorate, în condiții normale, la munte sau la mare sînt următoarele :

— să nu deformeze vederea, mărind sau micșorînd imaginea și obligînd ochiul să corijeze defectele sticlelor, fapt ce determină oboseala vizuală musculară sau cerebrală, provocînd dureri de cap sau tulburări vizuale ;

— să se evite de asemenea alegerea unor rame cît mai moderne în detrimentul calității lentilelor colorate și a distanței interpupilare a ramei ;

— să se înlăture folosirea permanentă a ochelarilor de soare, mai ales după apusul soarelui ;

— să se evite ochelarii cu lentile prea închise, care obligă ochii să facă eforturi vizuale, forțînd pupila să se dilate și deci lăsînd liberă trecerea razelor infraroșii, care pot determina opacifierea cristalinului, mai ales la copii.

Alegerea culorii sticlelor : fiozal (verde-gălbui) deformează mai puțin culorile, maroul (umbral) absoarbe albastrul, indicîndu-se pentru altitudini uropunktal (zeiss), ultrasin (Busch) sînt indicate din punct de vedere medical, albastrul și galbenul nu sînt deloc protectoare.

Pentru conducătorii de autovehicule se recomandă în primul rînd coborîrea apărătoarelor de soare (parbrize filtrante), iar în cazul folosirii ochelarilor cu lentile colorate acestea să fie periodic scoși, profitînd în special de staționările autovehiculului respectiv.

Dr. Aurel Rosin

Întîia călătorie a unui român cu vaporul

Drumurile locuitorilor pămînturilor noastre pe mare sînt vechi, multe, foarte multe dintre ele neștiute. Cunoaștem relativ bine cîteva călătorii de la începutul întîiului mileniu al erei noastre, apoi altele și altele...

Ioan Casian (cca 360—400) a plecat din satul lui de pe valea Casimcei (Dobrogea) și a ajuns în Palestina, Egipt, Italia și în sudul Franței, unde a întemeiat două lăcașuri de cult. **Dionisie Exiguul** (cca 470—475) a călătorit la Constantinopol și la Roma. Mult mai tîrziu, **Petru Cercel**, domn al Țării Românești între 1583—1585, a traversat, din Italia, Mediterana ca să ajungă la Constantinopol. Un nepot de-al lui Petru Șchiopul, **Aslan**, a ajuns în Egipt, iar după un secol și ceva doi transilvăneni, **Andrei Pinxner** și **Georg Schüller**, s-au oprit din drumurile lor prin lume tocmai în Indiile Orientale și, respectiv, în extremitatea meridională a Africii. La jumătatea secolului al XVIII-lea, tot un transilvănean, **Samuilă Dămian**, a traversat Atlanticul, a umblat prin America și prin Mexic.

Toți acești călători au tăiat valurile nesfîrșite ale apelor cu corăbiile, pasageri fericiți fiind unii, alții tare nefericiți, dar cu speranțe în suflet, precum frumosul domn cu alură renascentistă, Petru Cercel.

Cine, dintre români, a fost primul care a călătorit cu vaporul ?

Se pare că acesta nu e altul decît marele cărturar muntean, boierul Constantin Radovici din Golești în timpul „călătoriii" sale în apusul Europei din anii 1824, 1825, 1826, în urma căreia a rezultat o celebră carte de memorialistică, intrată demult în tezaurul culturii noastre clasice.

În **Însemnare...**, Dinicu Golescu scrie și despre drumul făcut de el cu vaporul de la „Triești la Veneția". Noul mijloc de transport pe apă l-a entuziasmat pur și simplu prin aspectul și comoditățile oferite pasagerilor, prin viteza pe care o atingea. Chiar nota în jurnalul său luminatul boier, cu patima comparaților, care nu l-a părăsit, cum se știe, nici o clipă în timpul „excursiei" vest-europene : **„Cînd am mers de la Triești la Veneția, călătorind cu vaporul, am mers 8 miluri ; iar cînd m-am întors, vrînd să aflu și drumul ce fac celelante corăbii, am intrat în corabie ; dar mi-am blestemat ceasul întru care am hotărît să am acea băgare de seamă, că am călătorit pînă în Triești 40 de ceasuri..."**

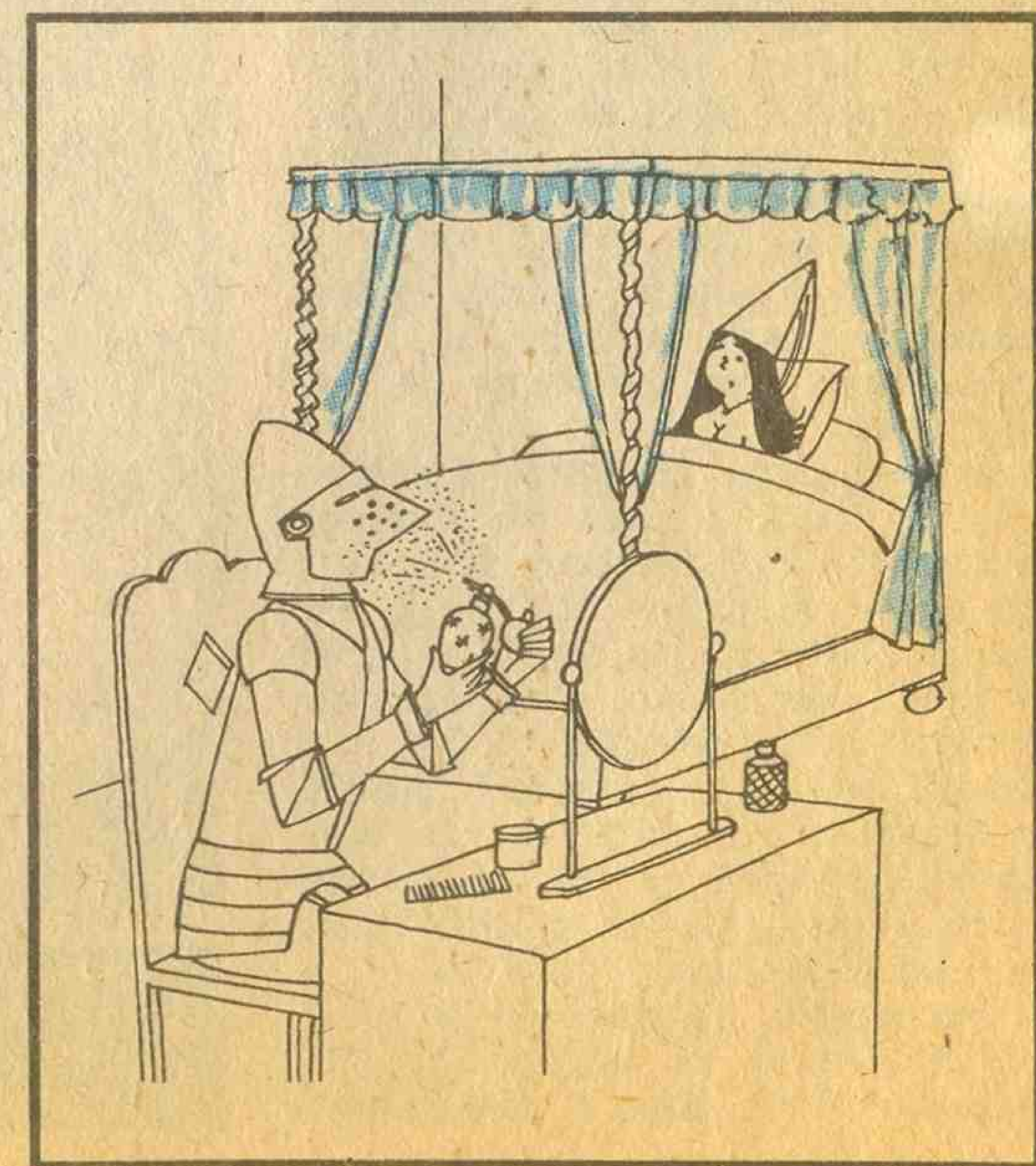
Dincolo de drumul propriu-zis, interesantă și în premieră românească absolută este descrierea vaporului la bordul căruia a călătorit boierul din Golești. O reproducem, nu doar ca o simplă curiozitate, ci pentru a observa, citind-o, capacitatea memorialistului de a sesiza „pulsul" tehnicii care la începutul secolului al XIX-lea se impunea insistent în fața tehnicilor tradiționale :

„Vaporul este o corabie care merge pe mare cu un meșteșug de foc, ce este în camera corăbii, iar afară să vede numai un coș de fier, lung ca de 4 stînjeni, prin care ese fumul, și doo roate mari de fier, întocmai ca roatele de la mori, ce umblă în apă, una de o parte, afară din corabie, și alta de ceilantă parte, într-o osie de fier, care este mai naltă decît fața apii de șase palme ; roatele intră în apă o parte, și 3 părți rămîn afară. Această osie cu roatele, întorcîndu-să foarte iute, gonește corabiia atît de tare, încît simte trupul omului cum corabiia sparge marea ; și roatele lasă în urmă doo coade de spumă lungă. Și cum or pune în cuptor un lemn mai mult, să duduie toată corabia. Înnăuntru, unde este acel meșteșug, nu lasă pe nimeni să bage seama, dar, după oareșce băgare de seamă ce am putut face, este un cuptor zidit în cămara corăbiii, care are un coș de fier drept în sus, prin care iese fumul ; la spatele cuptorului, împotriva gurii, un alt coș de fier, care este scos din cuptor înspre mehanica ce au, prin care ese căldură cu abureală, întocmai ca la cazanul care scoate rachiul, la care, la fund, îi arde focul, și capacul strînge lacrămă de abureală. Așa acel abur al coșului mișcă cea dintîi roată, unde sînt poate întreite decît la un ceasornic, și cea din urmă roată, prin dinții ei și prin dinții ce sînt pe osie fier, sucește osia dimpreună cu roatele. Și căci aburul este care face cea dintîi mișcare a roatei, de aceia, silește toate roatele, și să cutremură toată corabia. Și bez acest meșteșug are și cataruri cu pînze, ca cînd este vîntul spre locul unde va să meargă, întinde pînzele și mai slăbește iuțeala roatelor, împuținînd focul".

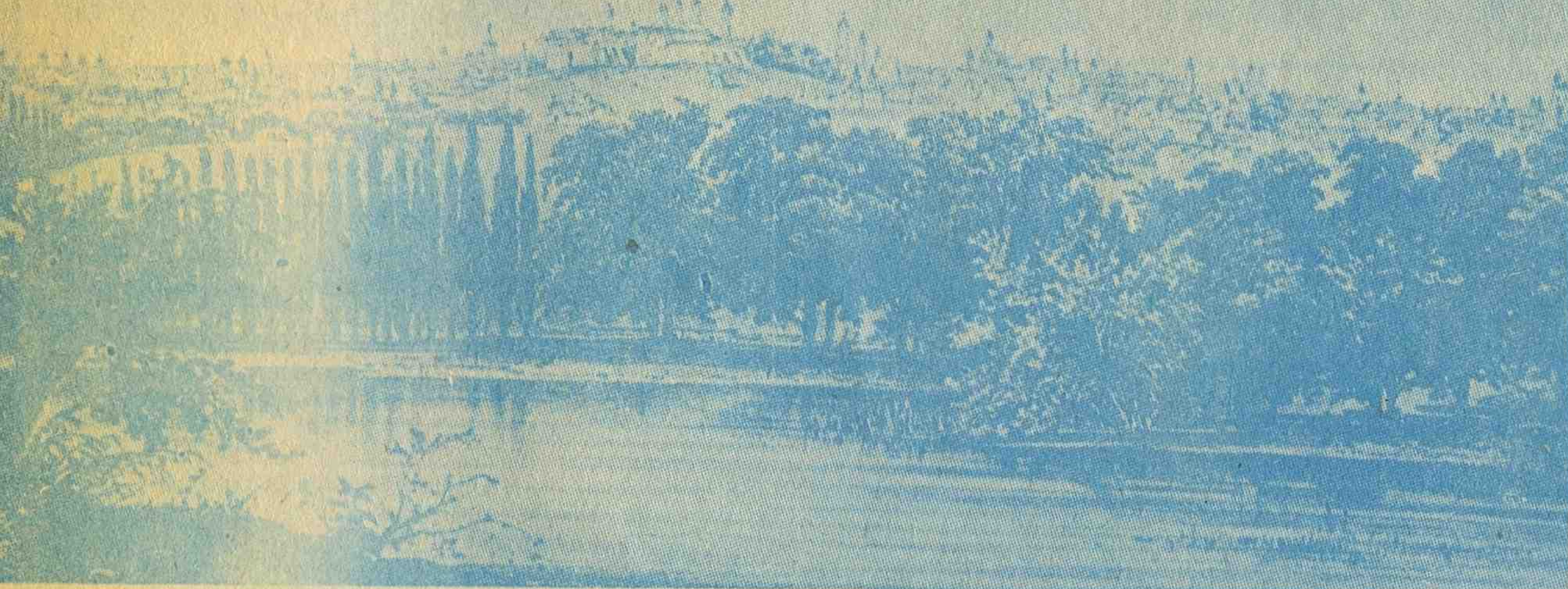
Vaporul cu aburi descris de Dinicu Golescu și pe care el a călătorit a rămas, de mult, doar în amintirea constructorilor contemporani ai vapoarelor ultramoderne. Faptul însă că prezența sa pe mările lumii a fost semnalată în literatura noastră la începutul secolului trecut e o dovadă că receptarea tehnicii avansate a vremii nu trecea neobservată de români, care vor fi ei înșiși, curînd, promotorii unor idei și tehnici cu valoare de premieră mondială.

Valentin Borda

De la «Cărămidarii de jos»

la Strada Atomiştilor

Oraşul are o biografie lungă şi zbuciumată. Oraşul are, de aceea, şi amintiri. Multe. Frumoase ori întunecate. Pierdute în negura timpului ori, dimpotrivă, abia aşezate în memoria pietrei, a locurilor, în istorie. Amintiri de evenimente, de oameni şi preocupări mai vechi sau mai noi ale lor. Amintiri ale unor imagini intrate mai demult în legendă.

Toate acestea au devenit nume de străzi, de bulevarde ori de alei şi au format toponimia Bucureştilor de ieri şi de azi.

Dar nu numai ele şi nu numai de ieri, ci şi din prezentul cel mai prezent, din actualitatea cea mai proaspătă au intrat în ceea ce numim, cu un termen consacrat, **nomenclatorul străzilor**.

Uneori, cînd motive diverse mă împiedică să-mi port paşii pe vechi şi bătrîne străzi, ori pe artere noi şi moderne, străjuite de arbori tineri şi de blocuri noi, de pe care schelele au fost coborîte de un an, doi, practic un soi de călătorie imaginară şi străbat atunci oraşul de la un capăt la altul pe străzile şi la orele preferate.

Procedura mea e simplă. Iau **Ghidul străzilor din Bucureşti**, apărut acum cîţiva ani, elimin din el acele părţi de oraş aflate în plină epocă de construcţie (adică în zonele în care s-a demolat şi se demolează spre a se face loc noului centru civic), parcurg lista străzilor şi mă pierd prin cartiere atras de toponimie...

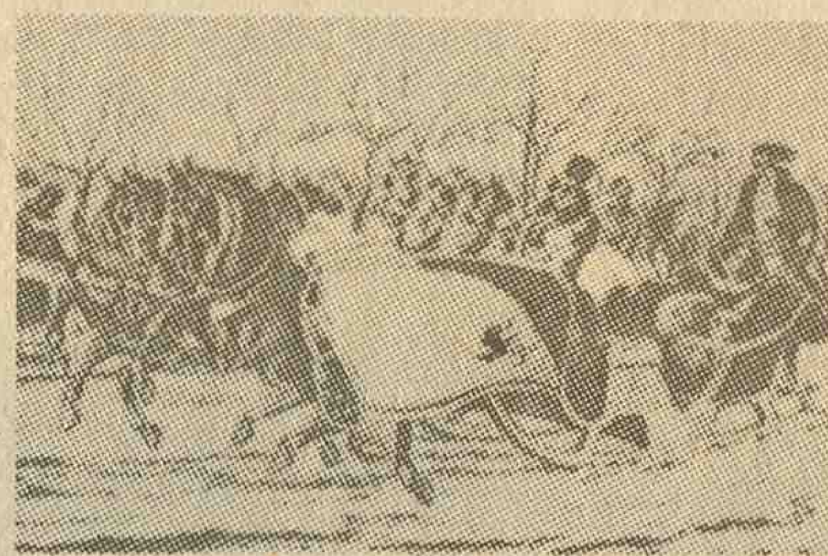
O asemenea călătorie înseamnă, în fond, o fără de seamăn lectură a Bucureştilor de ieri, de azi — şi de ce nu? — şi de mîine. Fiindcă, lăsînd la o parte o sumă de nume arbitrare, aproape toate celelalte spun, exprimă ceva: un moment istoric, o tradiţie, un portret de aşezare, îmi oferă pe loc un fel de micro-monografie a colectivităţii în una din etapele vieţii ei.

Bucureştii patriarhali au dispărut demult în negura timpului, dar dacă cineva m-ar ruga să-i ofer cîteva sugestii despre ei, i-aş spune să citească mai cu atenţie numele unora dintre străzile lor de azi: Cişmelei, apoi, cele opt „puţuri" de pe tot atîtea vechi, foste uliţe: **Puţul lui Crăciun, Puţul de Piatră, Puţul cu Plopi, Puţul cu Roată, Puţul Înalt, Puţul cu Tei, Puţul lui Zamfir, Puţul cu Apă Rece.** (Oare cîte clipe de odihnă şi de plăcere nu le vor fi oferit ele, odinioară, poeţilor Bucureştilor, de la Anton Pann şi pînă la Eminescu?!). Şi încă, tot de pe atunci, ori de mai aproape: **Vatra luminoasă, Trei Scaune, Grădina cu Cai, Livedea cu Duzi, Hanul cu Tei, Cuţitul de Argint...**

Locurile şi „punctele" desemnate de ele au rămas doar o simplă amintire, iar cel care s-ar încumeta să le afle „tîlcurile" ar trebui să răscolească arhive şi istorii, să parcurgă spaţii de timp ce se apropie tot mai mult, cu cît trece vremea de legendă. (Cine mai ştie, bunăoară, că **strada Berzei** de azi, fostă **Cuibul cu barză**, de care vorbeşte atît de frumos Constantin C. Giurescu în amintirile lui, îşi leagă numele de existenţa reală a lăcaşului păsării respective pe un stîlp din apropiere?).

Mai abitir însă — încercînd să mă transpun în ipostaza străinului de Bucureşti, lucru de altfel deloc uşor — mă las tentat să citesc istoria aşa-zis măruntă a tîrgului de odinioară. Şi atunci călătoria mea începe în aglomerarea din centru şi se termină undeva la marginea aşezării: străzile **Lipscani, Blănari, Cavafi, Covaci, Gabroveni, Şepcari, Şelari, Căldărari.** Depărtîndu-mă de atelierele şi tarabele negustorilor de toate felurile, ajung, rînd pe rînd, în alte şi alte puncte ale oraşului, pierzîndu-mă printre cei care formau altădată o parte importantă a locuitorilor aşezării de pe malurile Dîmboviţei. Azi meseriile lor, ca şi cei care le practicau, au dispărut, s-au retras parcă în spaţiul romantic al poeziei; dar au rămas străzile: **Cărămidarii de Sus** şi cei **Jos**, strada **Cărăuşilor**, apoi cele ale **Căruţaşilor, Cărbunarilor, Chiristigiilor, Lînăriei, Podarului, Tabacului, Surugiului, Morarilor.** Şi încă: **Strada Cîmpul Morilor**, Strada **Clopotarii Vechi**, Strada **Precupeţii Vechi** etc.

În toponimia bucureşteană se poate citi istoria ca într-o carte. Şi în această carte, lesne de parcurs de către oricine, evenimentele mai mari şi mai mici şi-au ocupat locul ce li se cuvenea — cum s-a întîmplat aidoma în memoria cetăţii prin scurgerea nepotolită a deceniilor şi a veacurilor. Bunăoară, din îndepărtate vremi patriarhale, ne-a rămas numele unui **„Drum între Tarlale"**, apoi al altuia ce se pierdea pe atunci în vestite podgorii: **Şoseaua Viilor.** (Cîţi bucureşteni din noile generaţii mai ştiu oare asta?). După aceea (dacă nu cumva chiar de mai înainte), calea pe care intrau în tîrg şirurile încărcate cu sarea atît de trebuincioasă tuturor, de la vlădică pînă la opincă, s-a numit şi a rămas pînă azi **Drumul Sării.** Nu departe de el, pe locul în care au şezut cu tabăra lor pandurii lui Tudor Vladimirescu, la 1821, înainte de a intra în Bucureşti, a fost „botezat" **Drumul Taberei** şi astăzi aici se ridică unul dintre cele mai mari şi mai frumoase cartiere ale Capitalei României.

Vedere panoramică a Bucureştilor la jumătatea sec. al XIX-lea — Desen de R. Bieltz (sus) ● Plimbare cu sania la Şosea la jumătatea secolului trecut — Stampă de epocă (mijloc) ● Bucureştii — fotografiaţi în 1867 de pe Dealul Mitropoliei (jos)

Şi pentru că tot mă las furat de nostalgii, pentru că simt nevoia să privesc vechi litografii şi fotografii ale tîrgului Bucureştilor de odinioară, între două călătorii pornite de la una sau mai multe imagini gîndul mă poartă numaidecît la poetul „Nopţilor", Alexandru Macedonski. Descriind acele vremuri de început ale Capitalei de azi a românilor, sensibilul şi inspiratul scriitor nota: **„Felul cum s-a încropit printre păduri cari, la vremea veche, alergau oarbe peste Ţara Românească, prăvălindu-se cu talazuri de verdeaţă din creştetul Carpaţilor pînă la Dunăre, nu poate să fie altul decît al legendei, şi anume: o bisericuţă la început, probabil cea a lui Bucur, apoi două-trei case şi alte două-trei cîteva bordeie, trei-patru stîne de oi, şi aşa neîncetat, pînă ce un domn a zidit un schit, altul o mînăstire, un egumen un metoh, slujitorii acestuia colibe şi împrejmuiri, cu popi, cu militari, cu ciocoime, cu tot ce e azi. Bucureştii despre cari e vorba, cei de la început, mult trebuie să fi mîngîiat privirile cînd, după zile de umblet prin păduri întunecoase, răsăreau ei cu micile lor case printre plopi şi ulmi, între trandafiri şi iasomii, şi cînd, turnuri de bisericuţe licăritoare în soare-apune ori în zori ce zîmbeau prin schinteieri şi ce vorbeau cu limbi de clopote..."**.

Evenimentele importante ale istoriei moderne a patriei s-au

stradal: Revoluţia de la 1848 (avem **Bulevardul 1848, Bulevardul Nicolae Bălcescu, Bulevardul Magheru, Bulevardul Ana Ipătescu, Calea 13 Septembrie** etc), apoi Unirea Pricipatelor (avem **Splaiul şi Piaţa Unirii, Bulevardul Al. I. Cuza, Anul 1864** — stradă). Războiul de Independenţă a fost şi el „introdus" în denumirile străzilor: **Calea Victoriei, Splaiul Independenţei, Calea Rahovei, Calea Călăraşi, Calea Plevnei, Calea Griviţei, Dorobanţi**, strada **Smirdan** — cele mai multe dintre ele devenind mai tîrziu „şosele" cu acelaşi nume. Marea Unire din 1918 a determinat, cum era şi firesc, şi reţinerea acestei date memorabile din istoria neamului: **Bulevardul 1 Decembrie 1918.**

De evenimente importante petrecute în Bucureşti ori în alte locuri, dar care, toate, au avut o puternică rezonanţă în viaţa patriei amintesc şi străzile: **1 Mai** (bulevard şi piaţă), **9 Mai, 13 Decembrie, 23 August, 30 Decembrie,** apoi strada şi bulevardul **Eroilor** etc., ca să nu mai spun de numele, foarte numeroase, de voievozi (de la **Şerban Vodă** şi pînă la **Constantin Brîncoveanu**), hatmani, cluceri, paharnici ori, mai încoace, de ofiţeri, soldaţi etc.

Citesc în **Ghidul străzilor din Bucureşti** punctele de reper ale unei întregi istorii. Dar, oare, se poate întreba cineva — şi pe bună dreptate — numai atît? Aci să se oprească sugestiile unui lung şi foarte bogat nomenclator? Fără îndoială că nu. Componenţa istorică a unei asemenea liste nu este nici pe departe singura. Ei i se adaugă numaidecît şi una culturală (avem străzi cu nume de scriitori — de la Cârlova şi pînă la Eminescu, Creangă, Slavici şi alţii, de pictori (de la Ioan Andreescu şi pînă la Nicolae Tonitza), de sculptori (Constantin Brâncuşi), de muzicieni (George Enescu), de savanţi, medici, etc. Ba, mai mult, notez (ca o curiozitate) existenţa unor străzi cum sînt cele ale **Geniului, Inspiraţiei** sau **Metaforei.** Apoi, **Strada Presei** şi **Strada Tipografilor.**

Tot ariei culturale aparţin, desigur, străzi precum: **Şcoala Ciocan, Şcoala Floreasca, Şcoala Herăstrău**, ori altele cu numele împrumutate de la vechi cărturari ca Dosoftei mitropolitul Antim Ivireanul, Eufrosin Poteca şi încă mulţi alţii pe care spaţiul nu-mi mai permite să-i amintesc.

Spuneam că citesc în nomenclatorul străzilor Bucureştilor anului 1986 ca într-o carte de istorie. Se cuvine să adaug că în călătoriile mele imaginare prin Capitală citesc în el şi ca într-o carte de mitologie românească (avem străzile: **Făt Frumos, Ileana Cosinzeana, Zînelor, Zmeului** şi altele) sau de folclor — strada **Zurgălăilor.**

Bucureşteanul îşi iubeşte cu patimă oraşul lui, dar îi place, pe de altă parte, să colinde şi ţara să-i cunoască frumuseţile şi comorile cu care a inzestrat-o natura de milenii. De aceea — aidoma mie în călătoria imaginară pornită de la o carte — ca să-i păstreze permanent vie imaginea celor văzute de-a lungul nul a dat multor străzi numele şi de-a latul patriei, bucureşteade aici. Şi mai ales sugerează perspectivele —mereu altele şi mebucurat şi ele de eternizarea nulocurilor văzute pe unde a umblat. Opţiunile lui au fost strict sentimentale, dacă nu cumva întîmplătoare: întîlnim, astfel, un bulevard — **Rîmnicu Sărat**, apoi, nici mai mult, nici mai puţin de patruzeci de străzi şi de alei cu nume de văi — de la **Valea Albă** şi **Valea Argeşului** pînă la **Valea Ursului** şi **Valea Viilor.**

Dintr-un peisaj românesc nu lipsesc, n-au lipsit niciodată, apele. Se cuvenea, deci, să fie prezente şi în „peisajul" stradal bucureştean: **Rîul Doamnei, Rîul Dorna, Rîul Mare, Rîul Rece, Rîul Sadului, Rîul Şoimului, Rîul Tîrgului, Rîul Vedea, Rîul Sabarului.** Avem apoi străzile: **Someşului, Someşul Cald, Someşul Mare, Someşul Mic, Buzău, Rîmnicu Sărat, Dîmboviţa, Bisca Mare** şi **Bisca Mică, Slănic, Slătioara** etc., etc.

Statistic vorbind (dacă statistica va fi avînd vreo valoare în cazul de faţă) pe locul următor al preferinţelor par a fi situate „poienile", şaisprezece la număr — de la **Poiana** (pur şi simplu **Poiana**) şi **Poiana cu Aluni** pînă la **Poiana Vadului** şi **Poiana Verde**, pentru ca imediat să le urmeze un „buchet" de opt flori de cîmp, buchet ce merită a fi privit mai de aproape, adică trecînd în revistă denumirile fiecăreia: **Floare Albastră, Floare de Colţ, Floare de Crîng, Floare Galbenă, Floare de Gheaţă, Floare Roşie, Floarea Soarelui, Floare de Vîrf;** bineînţeles, era nevoie şi de cei care le îngrijesc, veghindu-le creşterea. De aceea avem şi **Strada Florarilor...**

Citindu-le numele, zăbovind o clipă asupra acestei onomastici a frumosului, a iubirii de natură — trăsătură caracteristică a bucureşteanului, şi care nu l-a părăsit în nici una din zilele istoriei lui, îmi dau încă o dată seama cît de multă dreptate avea Tudor Arghezi cînd scria despre oraşul străbătut de el în lung şi în lat „cu bastonul". **„Urbanismul** — nota locatarul casei albe din livada de cireşi de la Mărţişor —, **care a reglementat în toată Europa contrastele, simetriile şi alternanţele, dintre suprafeţele clădite şi zonele numite verzi, a fost surprins să găsească la ivirea lui pe lume, aci, un oraş într-o grădină, gata făcut, şi s-a simţit destul de contrariat în ceea ce priveşte organizarea ştiinţifică municipală. E o tradiţie ca fiece locuinţă, cît de neînsemnată, cu prispă şi cu stîlpii de sprijin ai streaşinii, să aibă, pe lîngă gospodină cu tulpan a casei, care le stropeşte după-amiaza, şi cîteva brazde de muşcate, garoafe şi zorele, o boltă de viţă şi pomi."**

În tabloul atît de bogat şi de divers al străzilor Bucureştilor trebuie subliniată cu pregnanţă încă o componentă, poate tot atît de importantă cît toate celelalte amintite, la un loc: componenta actualităţii şi a modernităţii. Căci, dacă cele de pînă acum vorbesc, ori sugerează, celui ce ne vizitează Capitala, mitologia, istoria, peisajul natural, atmosfera şi specificul de odinioară al fostului tîrg, preocupările şi preferinţele locuitorilor de ieri — într-un cuvînt date importante despre civilizaţia şi cultura de ieri, atunci componenta actualităţii grăieşte despre modernizarea Bucureştilor, despre puternica cetate a industriei, ştiinţei, tehnicii, culturii melui, intrînd în nomenclatorul reu înnoitoare — pe care le are oraşul de pe malurile Dîmboviţei.

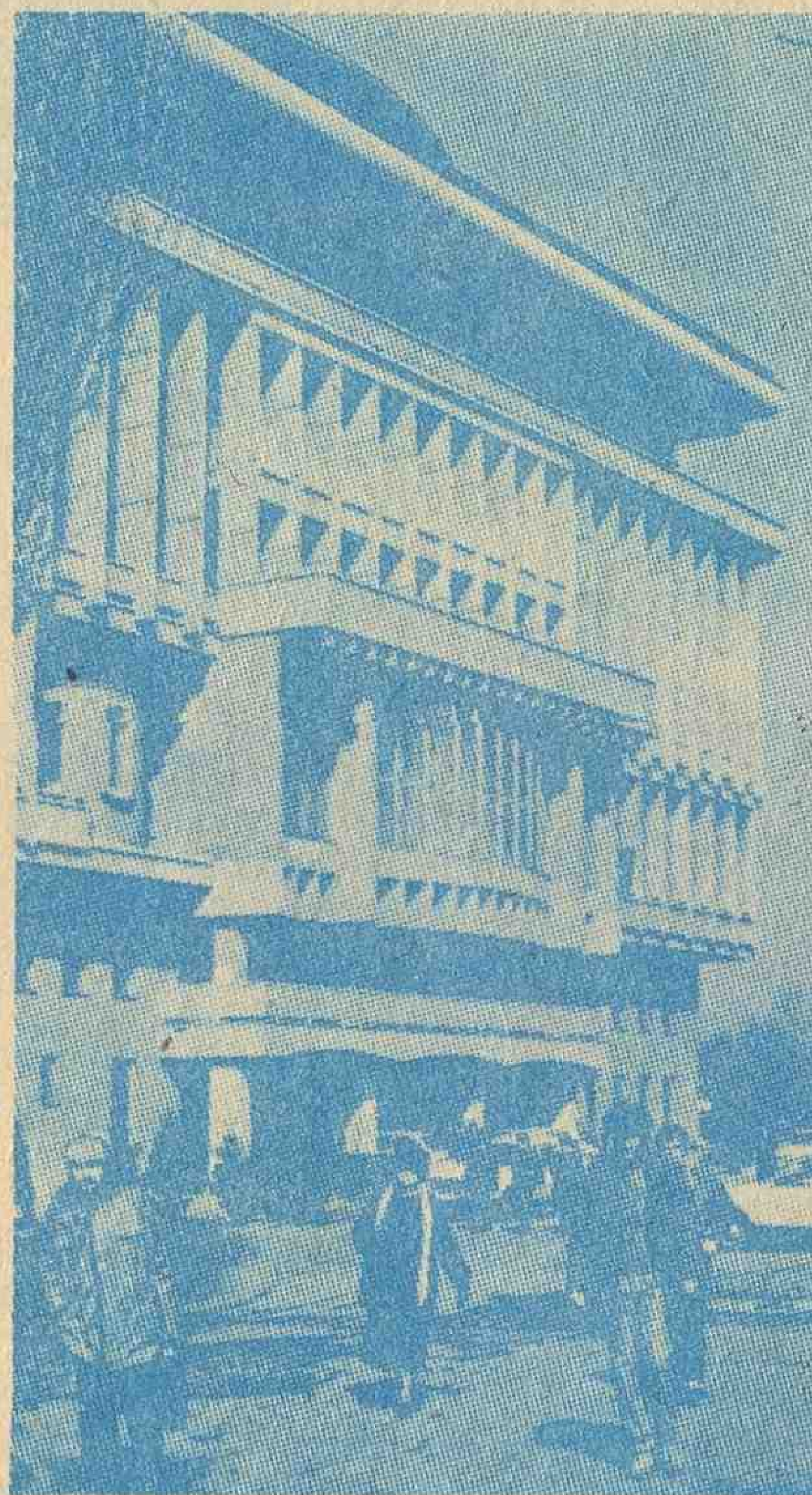
Iată doar cîteva nume din multe altele cuprinse în această panoramă toponimică a noului: **Bulevardul Metalurgiei, Bulevardul Constructorilor, Bulevardul Energeticienilor** şi **Strada Energiei, Strada Atomiştilor** şi **Strada Fizicienilor** (pe platforma de la Măgurele), **Bulevardul Laminorului, Strada Inovatorilor, Strada Macaralei.** Şi ca o garanţie a drumurilor mereu deschise către împlinire şi progres, către frumuseţe: **Bulevardul Pionierilor.**

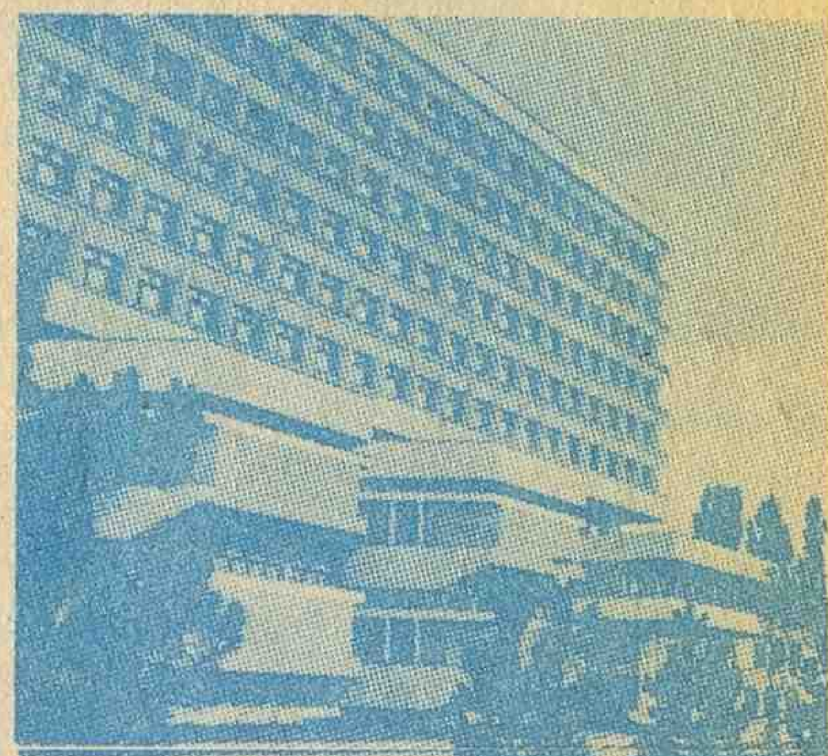
Toate sînt artere noi şi moderne. Ele străbat cartiere abia construite, cu zeci de mii de apartamente în blocuri ridicate în anii socialismului — adevărate oraşe în marele, frumosul oraş Bucureşti. Aproape toate sînt căi de acces către mari unităţi industriale bucureştene — simboluri al hărniciei şi priceperii celor care le-au proiectat şi le-au dat viaţă.

Oraşul este în schimbare şi în schimbare sînt şi multe dintre cartierele şi străzile lui. Noi bulevarde, străzi, alei se vor ivi în anii următori pe harta Bucureştilor în devenire. Între ele, fără îndoială, **Bulevardul Victoria Socialismului**, aflat acum în construcţie, va fi cea mai mare şi cea mai importantă arteră.

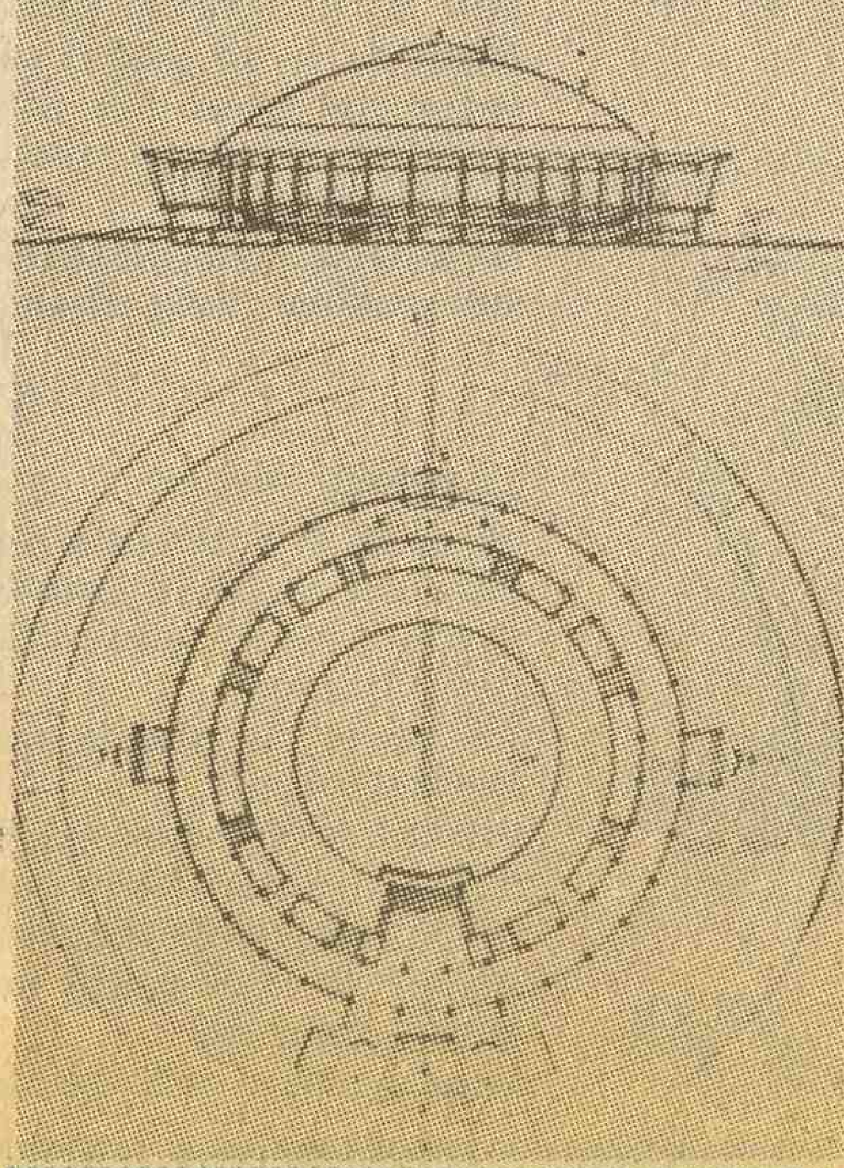
Cum se va desfăşura, imaginară sau nu, o călătorie prin Bucureştii anului 2000? Iată o întrebare la care răspunsul este greu de dat azi. Cum nu e uşoară — dar cu cîtă pasiune şi dăruire se face! — modernizarea Capitalei României acum, în anul cînd aştern aceste rînduri pe hîrtie.

Florentin Popescu

(Din vol. **„Carte de dragoste pentru Bucureşti"** în curs de apariţie la Editura Eminescu

COSTINEȘTI Centru de cultură muzicală

Intrarea, în cursul lunii iulie, în vacanță, a marilor instituții muzicale, lipsa de grijă a unor organizatori muzicali pentru inițierea unor concerte de vară la care să participe Filarmonicile, teatrele muzicale ale țării, prejudecăți de multă vreme înrădăcinate după care în zile de vacanță publicul și în special tinerii doresc să frecventeze doar teritoriile muzicale „mai lejere" au anulat de multă vreme orice idee în planul organizării unei reale și eficiente stagiuni estivale, idee mereu vehiculată la sfîrșitul anului muzical, dar mai totdeauna fără rezultate în practica vieții de concert.

Vara anului 1985 ne-a adus o bucurie deosebită în această direcție. Prin osirdia conducerii Stațiunii (cum au remarcat mereu ziarele) în timpul verii, încîntătoarea localitate de la țărmul mării a devenit în zilele de vacanță un epicentru al culturii muzicale naționale. Printre manifestările găzduite aici un loc deosebit l-a avut serialul de concerte organizat cu ajutorul Orchestrei simfonice din Constanța. Sub bagheta sigură și inspirată a lui Paul Staicu am ascultat pe parcursul a 4 „medalioane" (dedicate unor compozitori ca Bach, Haendel, Mozart, Enescu) momente semnificative din istoria artei sonore de la Brandenburgicele 3 și 6 la Muzica Apelor, de la Simfonia 40 de Mozart la Suita 1 de George Enescu.

În fiecare seară, Sala Polivalentă a Hotelului FORUM a fost arhiplină, deși la aceeași oră, în celelalte săli ale stațiunii, aveau loc concerte de muzică populară sau ușoară, seri de teatru ori de film. Sute de tineri prezenți în zilele lunii august la Costinești au fost bucuroși că au putut asculta unele dintre capodoperele artei muzicale, că au putut dobîndi, prin prelegerile ce „legau" diferite pagini ale concertelor, elemente hotărîtoare de estetică și stilistică muzicală care le-au facilitat drumurile spre înțelegerea marii muzici.

Paralel cu această suită concertistică au mai avut loc pe parcursul lunilor de vară, la Costinești, multe alte manifestări pe teme muzicale din care aș aminti serile de muzică și poezie susținute de Ovidiu Iuliu Moldovan și Aurelian Octav Popa, dezbaterea intitulată VĂ PLACE MUZICA ?, diverse colocvii cu tinerii despre valorile formative ale artei sunetelor.

În zilele de vacanță ale anului 1985 Costineștiul a devenit, deci, și o reală Universitate de educație muzicală pentru tineret.

Inițiativa va continua în vara 1986... Visăm o stagiune continuă a ansamblului simfonic din Constanța în care să trecem în revistă valori fundamentale ale muzicii de la preclasici la creatorii contemporani din țară și de peste hotare, un Festival dedicat creației tinerilor compozitori români, cîteva serate în care sub genericul Muzică — Literatură — Plastică să subliniem, cu ajutorul unor specialiști, cîteva probleme ale relațiilor interdisciplinare, seri de muzică și poezie în care alături de cîțiva dintre marii muzicieni ai țării să-și dea concursul actori ca Leopoldina Bălănuță, Ion Caramitru, Ovidiu Iuliu Moldovan, Florian Pitiș și în sfîrșit (în organizarea Colegiului Criticilor Muzicali din Asociația Oamenilor de artă din instituțiile teatrale și muzicale) o GALĂ A GALELOR dedicată prezentării celor mai tinere talente din școlile de artă și Conservatoarele țării.

Costineștiul poate deveni cel mai puternic dintre centrele muzicale ale țării... Farmecul muzicii autentice se poate dezvălui plenar în farmecul vacanțelor și tinereții dornice de cultură.

Iosif Sava

I

ASCULTAM UN PIAN
cum ii înfrunziseră
picioarele în nisipul plăjii
nu era decît în imaginația mea
pianul pe care plaja îl înghițea ușor
cu fiecare clapă mișcată imperceptibil
nu era decît în imaginația mea
cîntecul acela mai dulce ca polenul
dus de vînt peste piersici
dar a fost destul ca să înțeleg
că pescărușii își fac cuib
numai din spumă de val
marea era atît de nepăsărită
încît lipseam și eu din imaginația mea

II

MIROSUL DE SARE
mai viclean decît gerul
încercînd să-și facă autoportretul
în ochiul de geam din ianuarie
construind la ora 5,43
trefle gotice în sufletul desferecat
sufletul oglindit pînă la orizont
și dincolo la fel de ruginiu
spre veșnicul orizont
al orizontului de la orizont
mirosul de sare mirosul de transpirație
în fața imensei guri de foc
dacă nu sînt oțelar
decît în dimineața asta la Costinești
știu că șarja fiecărei zile
este bun comun

III

ÎN CLEPSIDRA PLAJEI NISIPUL
curge din mare și iată-mi chipul
sînt adîncul feroce
spînzurînd de o voce

fără pleoape
precum meduza din palmă
ochiul meu are o calmă
tremurare de ape

lăcrimez peisajul pustiu
în urmele șterse de undă
e destul dacă știu
cît cîntărește o secundă

nici clasice nici echivoce
aici nu sînt oglinzi baroce

IV

DOAR PRIN URGIE CĂLĂRIND PE APĂ
mai ară omoplatul os de plug
un vicleșug tot altul vicleșug
cu fiece zvîcnire se dezgroapă

ce potopire cît nespus belșug
o noapte care scîrțîie sub pleoapă
printre aceleași degete îmi scapă
o mare de speranță un coșciug

sînt naufragiat și țărmul nu e
decît în ce-ar putea să fie
între cuvintele din nici o poezie
în stînca fără de statuie

sălbatica mea zbatere n-o cînt
spre mine strig spre mine doar pămînt

V

DESPRE MARE
scriu și la comanda crestelor
cînd nu ai decît dragoste
nimeni nu-ți poate fura memoria
despre mare
pot să tac o mie de ani
despre mare
gîndul meu poate păși
sărat și umed picurînd
printre locurile exacte
unde vor face plajă mîine
tineri frumoși
ca și peste o mie de ani

VI

SFIDEZ NOAPTEA CU SĂLBĂTICIE
de trup jinduind neînțeleasa mare
pustietatea de apă
milioanele ei de brațe nedefinite
sfidez noaptea cu gîndul
la îmbrăcarea în nesfîrșire
fluturătorul veșmînt
al tuturor celor de dinaintea mea
al tuturor celor
de după sălbăticia trupului meu
jinduind neînțeleasa mare
mîine voi fi mirele mării

VII

DIMINEAȚA ABURIND CA UN MÎNZ
nu vreau nu vreau poate spre prînz
cînd umbra se înghesuie și latră
inimă de piatră

nu vreau nu vreau de cu seară
leul din cer bate-n ochi cu o gheară
cît e întuneric nu nicidecum
pai al vieții sifonul acum

nici frumos nici urît nici la cîntători
cum să mori cînd să mai mori
intr-o pendulă spînzurînd stupid
de nici un zid de nici un zid de nici un zid

peltic tac orele în vaier
nici aerul nu se susține-n aer

VIII

CÎT MAI DEPARTE VINERI
subțire în lung de dig
trec tineri
și numai cu sufletul meu îi strig

nici o umbră în zîmbetul tăios
costume multicolore
scîrțîie ore
pe creștetul valului jos

pace de scut în soare
neînțeles peisajul departe
absență și așteptare
împarte

dacă nu închid ochiul ușor
s-ar putea să și mor

Toma Michinici

Agenţia B.T.T. Prahova

VĂ PROPUNE

TURISM CU MANUALUL DE ISTORIE

Ploieşti. Muzeul de istorie

Judeţul Prahova păstrează în teritoriul său adevărate comori de informaţie istorică din cele mai vechi timpuri — unelte şi obiecte din paleolitic, urme funerare dacice. O mare importanţă istorică o au descoperirile de la Tîrgşor, Budurea, Ploieşti Triaj, care atestă existenţa populaţiei daco-romane în secolele IV-IX pe cuprinsul judeţului.

Dintre evenimentele politice mai importante petrecute în Evul mediu menţionăm pe cele de la 8 noiembrie 1473 cînd Ştefan cel Mare l-a învins pe Radu cel Frumos pe rîul Vodna, lîngă Gherghiţa ; sau în anul 1596 cînd domnitorul Mihai Viteazul face din Ploieşti centru militar şi îl declară tîrg domnesc. Mai reţinem faptul că domnitorul Constantin Brîncoveanu zidise case domneşti la Urlaţi şi Mizil.

În timpul revoluţiei din 1848, Nicolae Bălcescu a venit în zona Telega spre a ridica la luptă pe ciocănarii de la ocnele de sare.

De asemenea în primăvara şi vara anului 1859, domnitorul Al. Ioan Cuza a concentrat unităţi militare din Moldova şi Muntenia la Floreşti, făcînd astfel primul pas pe calea unificării armatei naţionale.

Ca urmare a exploatării petrolului în a doua jumătate a secolului al XIX, Ploieştiul a devenit unul din cele mai dezvoltate oraşe ale României.

În anul 1871 s-au înfiinţat primele cercuri socialiste, iar în 1891 s-a construit Clubul muncitorilor din Ploieşti.

În anii avîntului revoluţionar 1918—1921 mişcarea grevistă s-a desfăşurat cu o mare intensitate, mişcare care s-a amplificat în lunile ianuarie-februarie 1933, cînd, pentru două zile, proletariatul a fost stăpîn pe oraşul Ploieşti, silind autorităţile să elibereze pe conducătorii clasei muncitoare.

În primul dar, mai ales, în al doilea război mondial, muncitorii din judeţ au participat activ la mişcarea de rezistenţă ; în Valea Prahovei a acţionat grupul de partizani „Carpaţi" iar în zilele insurecţiei din August 1944 oamenii muncii din judeţ au participat alături de armata română la curăţirea zonei petroliere de trupele hitleriste.

În urma luptelor din 23—24 august 1944 forţele insurecţionale au luat prizonieri peste 9 000 de militari hitlerişti. În 28 august 1944 hitleriştii depuneau armele în apropiere de Ploieşti constrînşi de comandamentul şi de unităţile Armatei 4 române. Generalii Reiner Stachel şi Alfred Gerstenberg, comandanţii rămăşiţelor trupelor care încercasă să ducă la îndeplinire misiunea dată de Hitler în noaptea de 23—24 august de a înăbuşi în sînge insurecţia, erau anihilaţi.

Forţele insurecţionale din Ploieşti au rezistat cu succes încercărilor germane de a ocupa oraşul ; pe Valea Prahovei au continuat acţiunile pentru dezarmarea inamicului.

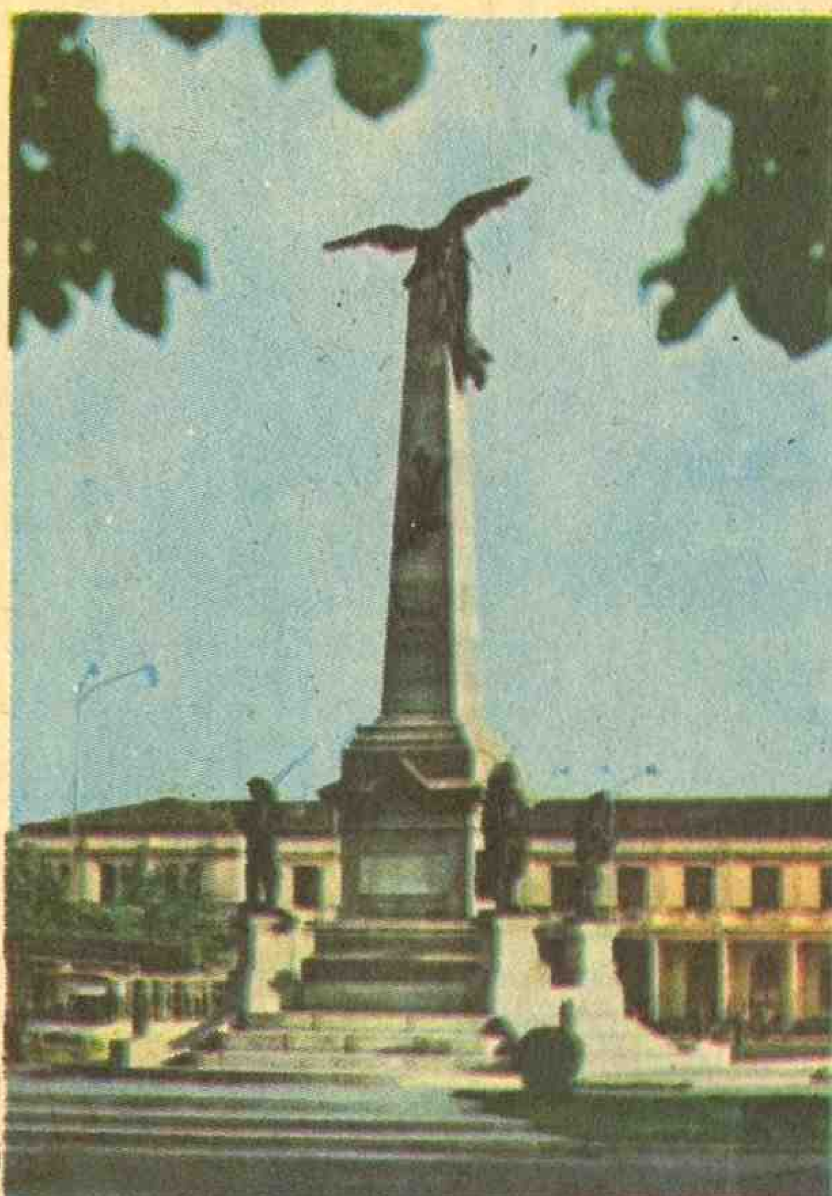
Aceste aspecte prezentate mai sus din istoria judeţului pot fi cunoscute prin vizitarea muzeului judeţean Prahova.

Aspecte ale luptei populaţiei din judeţul Prahova şi din alte zone ale ţării le putem cunoaşte vizitînd muzeul Doftana, amenajat în clădirea închisorii de tristă faimă din timpul regimului burghezo-moşieresc. Închisoarea a fost zidită în anii 1894—1897. Aici au fost întemniţaţi ţăranii răsculaţi în 1907 iar în perioada interbelică un număr însemnat de membri ai P.C.R. Exponatele învie în memoria vizitatorilor condiţiile extrem de grele în care erau deţinuţi comuniştii, regimul de distrugere morală şi fizică. Cu toate acestea comuniştii au reuşit să transforme închisoarea într-o veritabilă şcoală politică.

Ajungînd în pitorescul oraş de munte Buşteni, întîlnim, lîngă gară, monumentul „Ultima grenadă" ridicat în memoria eroilor căzuţi în luptele din oraş. Sculptorul Dimitriu Bîrlad s-a inspirat dintr-un episod real, reprezentînd pe caporalul Muşat care, cu toate că pierduse un braţ în bătăliile din 1916, a cerut să fie reprimit în armată ; cît timp mai avea un braţ, nu renunţa la marele efort obştesc de apărare a patriei.

Pe muntele Caraiman care străjuieşte oraşul Buşteni, se află ridicat un monument al eroilor din primul război mondial. Construit la o altitudine de 2 291 metri, monumentul omagiază jertfele date de ostaşii români, amintind de noaptea de 14 spre 15 august 1916, cînd trupele române, animate de sentimentul arzător al înfăptuirii dezideratului unităţii noastre naţionale, au început marşul lor victorios prin trecătorile Carpaţilor.

M. Ion

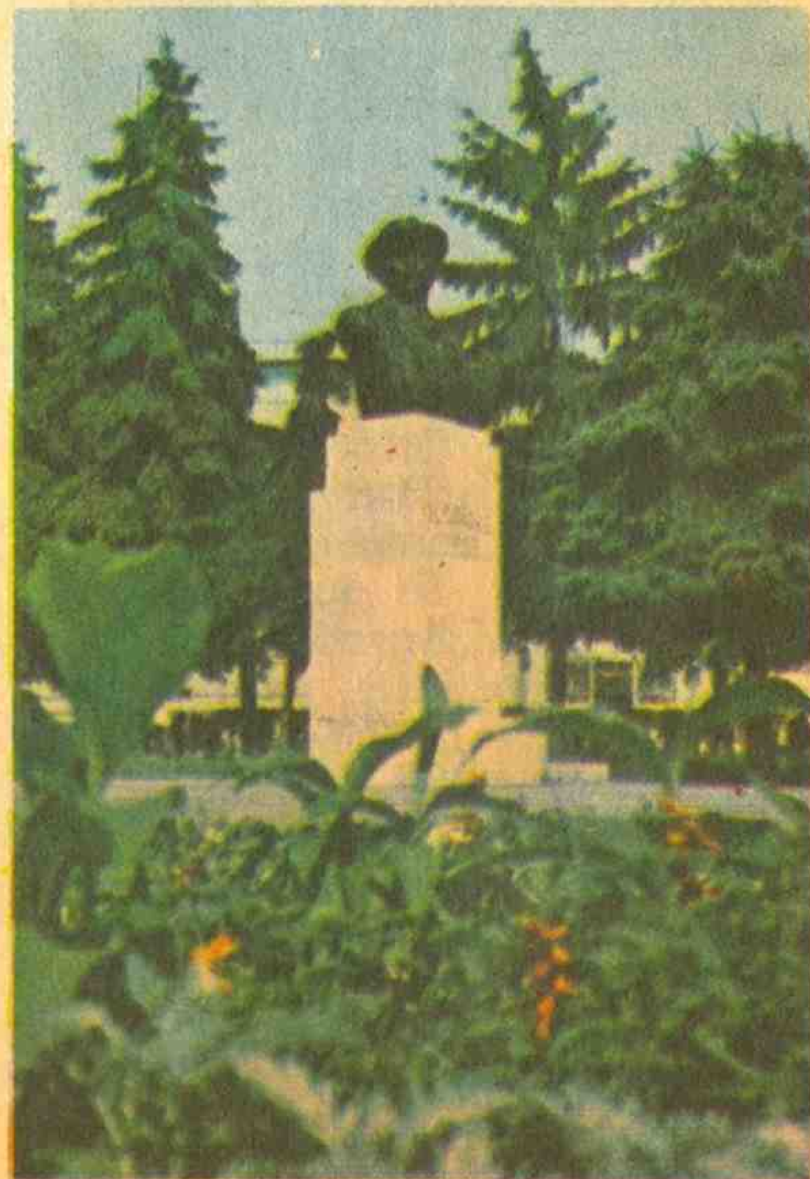

Reşedinţa judeţului Prahova, municipiul Ploieşti un oraş în permanentă transformare

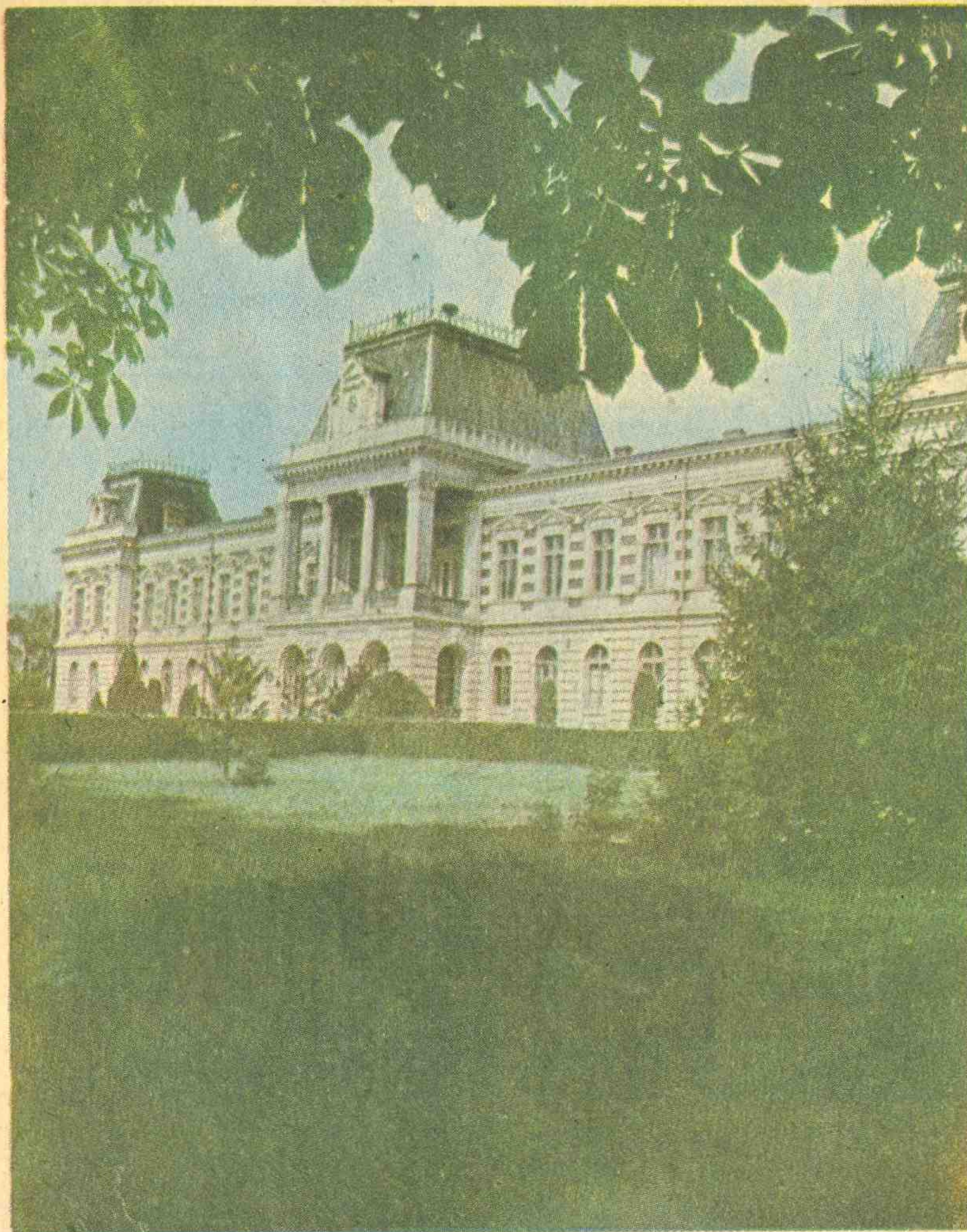

CĂLĂRAŞI —
fabulosul oraş dintre cîmpii şi ape

Dunărea, în curgerea ei infinită către mare, îşi rupe trupul de apă ceva mai sus de Călăraşi în două: o parte îşi vede de drum netulburată, tăind în malul Dobrogei pereţi adînci în care crabii îşi fac culcuş iar mai sus viile leagă rod bogat, iar ce rămîne se îndreaptă parcă anume spre un oraş fabulos, tărîm de legende. În oraşul Călăraşi se intră, cum e şi firesc, pe o poartă, fie şi imaginară. La o primă vedere, oraşul are trei intrări: portul, gara şi şoselele, adică pe apă şi pe pămînt, cu vaporul, cu trenul sau cu maşina. Ar mai fi şi văzduhul, dar curse aeriene la Călăraşi nu s-au introdus încă, deşi aeroport există din perioada interbelică, iar din 1979 s-a înfiinţat o aerobază dotată cu avioane şi elicoptere utilitare pentru împrăştierea îngrăşămintelor chimice pe cîmp. Deşi poarta spre cer aşteaptă să fie deschisă, gustul călărăşenilor pentru zbor, pentru avioane fiind una dintre tradiţiile cu care ei se mîndresc, aici fiinţînd după război un puternic aeroclub şi o şcoală de planorism, totuşi, metaforic vorbind, locuitorii acestui oraş de la marginea sudică a Bărăganului au gustat din plin ultimele decenii din voluptatea înălţimilor.

Scurgerea vremii a produs la Călăraşi multe răsturnări cu valoare de simbol. Cea mai veche cale de transport, apa, cunoaşte în zilele noastre, în special după anul 1979, cînd combinatul siderurgic a produs prima şarjă, schimbări spectaculoase. Un canal lung de cîţiva kilometri, care scurtează legătura între Borcea şi portul mineralier al combinatului, aflat în construcţie, schimbă geografia locurilor. Drumul aflat pe creasta digului, care apără de inundaţii cîmpia obţinută prin desecarea vechiului Iezer, se va îmbogăţi în curînd cu un pod peste canal. Va fi o construcţie impunătoare ce nu va avea prea multe lucruri comune cu vechile poduri de lemn încropite pe drumul ce şerpuia pe malul apei.

Au dispărut pentru totdeauna podurile din Balta Iezerului pentru că de fapt a dispărut şi balta, pe latura din stînga a fluviului întinzîndu-se digul-şosea spre Chiciu. Erau cîteva poduri de lemn în baltă şi unul de oţel la ieşirea din oraş, pe care abia dacă încăpea o căruţă, cu un singur sens de circulaţie. Prin reţeaua podului îşi făceau loc copiii cu ani în urmă pentru a sări în apă. A mai rămas stăvilarul, o construcţie solidă cu o deschidere de peste 200 de m, neutilizat pentru că din baltă a mai rămas un firicel simbolic, numit canalul Jirlău, pentru colectarea apelor uzate şi a izvoarelor Iezerului. În locul stăvilarului şi în încăperile care adăposteau instalaţiile pentru ridicarea porţilor de fier care stăvileau apa s-a amenajat un rustic restaurant, Dumbrava, căutat de călărăşeni şi de călătorii în drum spre mare. Alături de stăvilar, pe malul stîng al Jirlăului, într-o zonă în care înainte vreme nu era decît pădurea, se află în construcţie un hotel, care se va adăuga restaurantului „Pescăruş", aflat chiar pe faleza Borcei.

Călăraşi, sediul politico-administrativ. Impunător edificiu construit în anul 1895

Intrarea în grădina restaurantului „Dumbrava"

Pe o lungime de peste 5 km de-a lungul Borcei şi a Jirlăului oraşul are un parc cum puţine oraşe se pot lăuda că posedă şi care fac din Călăraşi — în partea sudică — o adevărată grădină. În urmă cu mai puţin de 10 ani cei care se pregăteau de o expediţie de pescuit scoteau rîmele pentru momeală dintr-un mal rîpos pe care se aruncau gunoaiele oraşului. Rîpele au fost taşate, s-au plantat arbuşti ornamentali, flori, s-a însămînţat gazon şi s-au ridicat şi cîteva statui. Aspectul zonei e de nerecunoscut. În locul stînei pentru oi împinsă în baltă a apărut o grădină zoologică ce face faima oraşului, cu peste 100 de specii de păsări şi animale.

Parcul municipal, deschizînd o frumoasă privelişte spre braţul Borcea, posedă o bază turistică de invidiat, cu ştrand, plajă, bazin olimpic, lac de agrement cu hidrobiciclete şi bărci, arene sportive cu 2 mii locuri, acvariu şi cinematograf, fiind în construcţie o bază nautică pentru sportul de performanţă, precum şi o discotecă modernă.

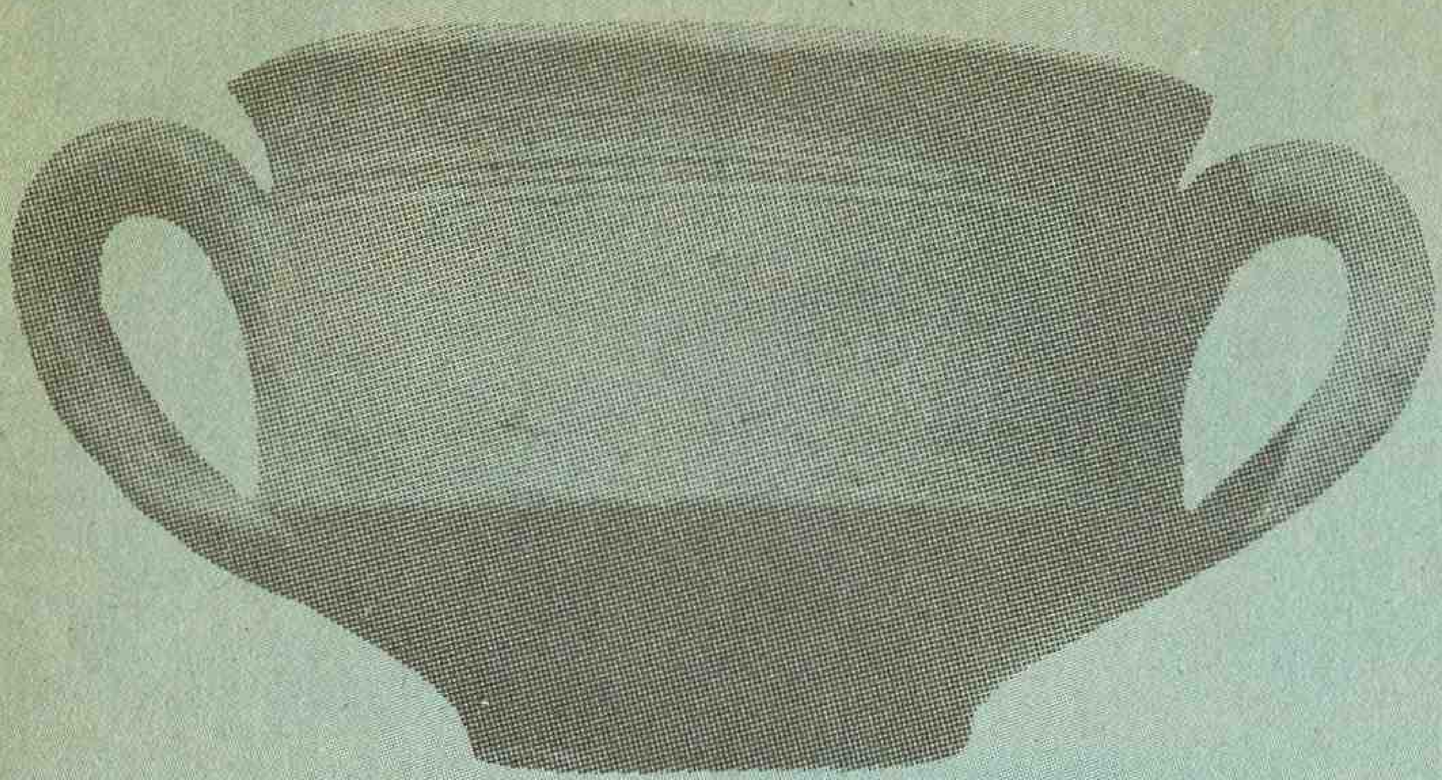
Un obiectiv turistic de prim rang este Muzeul judeţean Călăraşi, înfiinţat în 1951 şi cuprinzînd peste 10 000 de piese, în special de arheologie şi istorie veche, oglindind dezvoltarea societăţii omeneşti pe aceste meleaguri.

Un interes aparte îl prezintă figurinele antropomorfe şi vasele pentru provizii aparţinînd culturii Gumelniţa, tezaurul monetar roman, cazanul scitic, precum şi un bogat inventar getic. Dincolo de Călăraşi, pe şoseaua pe care satele se înşiră ca o salbă, de-a lungul Bălţii Borcei, una dintre cele mai pitoreşti zone din ţară, se află vechiul altar dentrolatric de la Coslogeni, un obiectiv turistic uşor de vizitat.

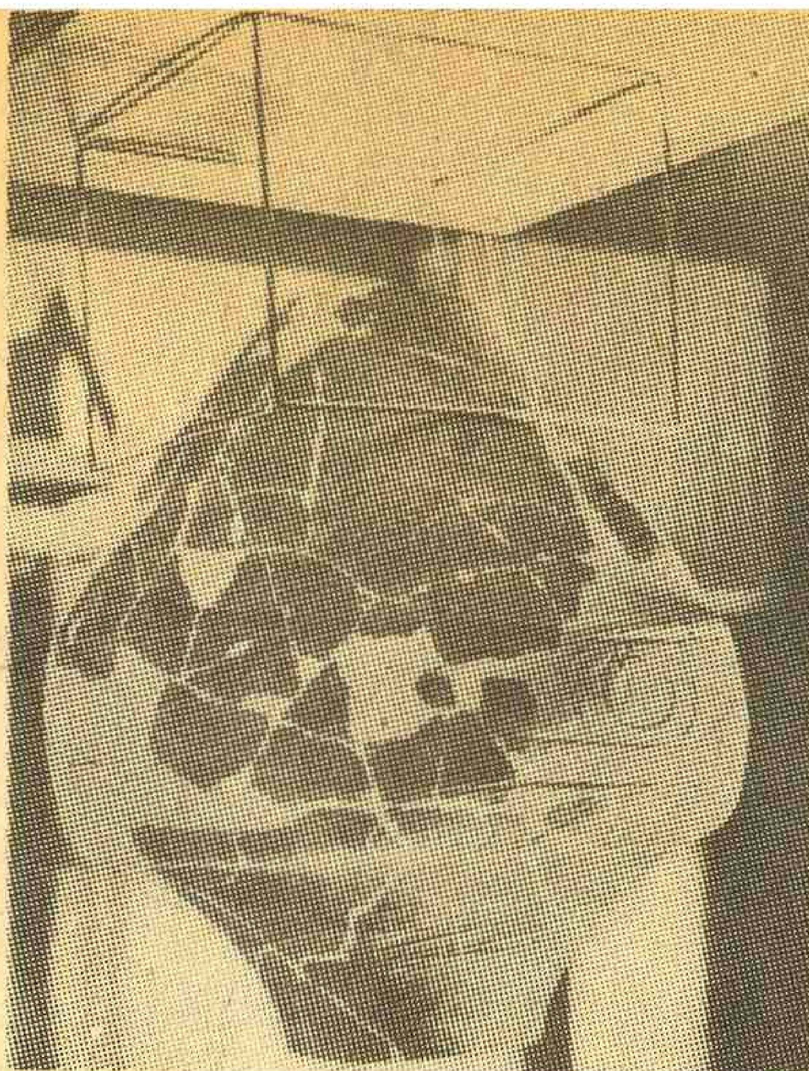
Dimineaţa devreme, dinspre fluviu se ridică o pîclă aburoasă cu miros de sălcii şi baltă pe care vîntul o împrăştie peste oraş.

Gara fluvială cu singurele curse regulate pînă la Ostrov cunoaşte animaţia de patru ori pe zi, la plecarea şi sosirea vapoarelor cu ostroveni veniţi după tîrguieli sau cu coşuri de legume şi fructe în piaţa centrală a oraşului. Pe ponton este amenajat un loc de joacă unde uneori doi copii, născuţi pe apă, joacă o miuţă între două plase de sîrmă cu care au împrejmuit mini terenul. Un panou indică orele de plecare şi de sosire a vaselor de pasageri la Ostrov. O cale pe apă care face legătura între două provincii istorice, între Dobrogea şi Muntenia. Călărăşenii vin aproape zilnic în port pentru a vedea „ce face apa, creşte sau scade?". E o întrebare cotidiană pentru ei, de vreme ce mulţi au bărci pe care le-au legat în ordine de ţăruşii înfipţi în mîlul de pe fundul apei.

Cadrul natural al Călăraşilor este pitoresc, cu ostroave cu vegetaţie de baltă, cuprinzînd sălcii şi plopi şi o faună cu numeroase specii de păsări. Cu ani în urmă am intrat în Balta Borcei cu barca, era într-o primăvară cînd apele veniseră mari. Am intrat printr-un prival şi ne-am oprit lîngă digul incintei. Prin desecări succesive şi îndiguiri balta a dispărut aproape cu totul, ici şi colo mai păstrîndu-se ochiuri de apă pentru pescuitul amatorilor. Se cultivă plante agricole ca în oricare parte a Bărăganului. Au fost păstrate multe hectare de păduri şi plopi şi sălcii alternînd cu şleauri de stejar brumăriu, arţari tătărăşti, jugastru, frasini. Găseşti aici, printre liane de viţă sălbatică, păducei, sîngerei, lemn cîinesc şi cătină roşie, un adevărat rai pentru botanişti. Anual se valorifică prin Plafar peste 10 tone de fructe de pădure — măceş, păducel, porumbar, din care se fac gemuri şi sucuri de fructe. Cine crede că iepurii, vulpile sau mistreţii nu mai pot fi văzuţi decît la grădina zoologică se înşeală; să vină în Balta Borcei la Călăraşi, pentru a-i vîna. Despre păsări să nu mai vorbim: orice grădină zoologică ar invidia „colecţia" ornitologică, care aici trăieşte în libertate din care enumăr fluierarii, prigoriile, dumbrăvencile albastre, mierla, cucul şi privighetoarea. Nu-i pentru nimeni un secret că oraşul Călăraşi este aşezat pe un traseu turistic şi încă unul dintre cele mai pitoreşti. Călăraşii sînt aşezaţi la jumătatea distanţei dintre Capitală şi poarta maritimă a ţării. Drumul pe aici este atrăgător în primul rînd

Ceaşcă dacică (sec. I î.e.n.) Muzeul judeţean Călăraşi

Vas din epoca neolitică aflat în Muzeul judeţului Călăraşi

pentru că şoseaua DN 3 este presărată cu multe popasuri, Hanul din Salcîmi, Chiciu, Regie, Ostrov şi în al doilea rînd pentru că dealurile Dobrogei îşi dezvăluie în această zonă un farmec deosebit. De la punctul de trecere peste Dunăre, de la Chiciu, la bordul bacului Vadu Oii, se vede o zonă largă: Dunărea, în sus şi în jos, Gura Borcei, Balta Borcei, Dobrogea, fostul Iezer. Cîteva puncte de interes nu numai turistic, ci şi arheologic: insula Păcuiul lui Soare, pe care a existat o veche cetate-oraş, aceeaşi cu cetatea celebră bizantină Vicina, stăpînită şi de Mircea cel Bătrîn împreună cu întreaga Dobroge, inclusiv cetatea Durostorum, Silistra de azi, Tropaeum Traiani de la Adamclisi şi cetatea antică în curs de restaurare. La monumentul de la Adamclisi, dovadă a vechimii noastre pe pămîntul Dobrogei, se poate ajunge fie cu vaporul, fie cu autobuzul. Şi într-un caz şi în celălalt drumul trebuie continuat de la Ostrov, pe o şosea în serpentine pînă la dealul pe care se înalţă monumentul şi de pe care se poate vedea în zilele senine pînă departe. Ca de pe un far se văd Dobrogea într-o parte, Dunărea şi în continuare Cîmpia Română aşa cum de pe vîrful Ceahlăului se vede toată Moldova. De la Călăraşi un autobuz te lasă pe malul Dunării vechi, la popasul Chiciu, cu restaurant şi hotel, chiar lîngă gura Borcei. La ieşirea din oraş, printre zăvoaiele de plop alb şi negru, sălcii şi stejereţ, căprioarele îşi întind botul umed pentru a smulge firele de iarbă.

Am în faţă o fotografie îngălbenită de timp. Reprezintă malul Borcei, acum 50 de ani, dinspre apă spre oraş. Cîteva tufişuri sărace, cîteva case pe malul apei şi dintre toate se ridică semeţ un turn de apă cu metereze cenuşii, zidit din piatră cum se lucra odată, solid să ţină cîteva sute de ani. Şi turnul ţine încă, simbol al trainiciei faptei călărăşenilor. Este înconjurat de blocuri de patru etaje, aşa că se înalţă, cel puţin aşa pare privit dinspre apă, ca o căciulă deasupra celorlalte clădiri. Acest turn ca şi alte clădiri care dovedesc gustul şi mijloacele tradiţiei a fost păstrat. Unele au fost păstrate pentru că sînt frumoase, iar un oraş fără case frumoase e ca un om fără amintiri, iar altele pentru că prezentul nu a creat încă alte clădiri care să le înlocuiască: palatul administrativ, primăria, localul fostului liceu Ştirbei Vodă, Cazarma pompierilor, Muzeul judeţean. Hanul central a rezistat peste opt decenii în plin centrul oraşului. Chiar zilele acestea a fost demolat, iar în locul lui s-a dat în folosinţă un nou şi modern hotel de 250 locuri în imediata apropiere a sediului politico-administrativ. Tot aici, în centrul civic şi administrativ, se va înălţa casa de cultură a sindicatelor şi ceva mai departe, lîngă port, casa ştiinţei şi tehnicii. În spatele poştei noi se află o clădire a cărei faţadă nu va mai putea fi niciodată admirată iar de pe balconul de deasupra intrării nu se vor mai zări decît cablurile circuitelor din centrala telefonică: este clădirea Teatrului popular al cărui colectiv a obţinut de-a lungul vremii prestigioase succese, cel mai important fiind distincţia obţinută la Festivalul teatrelor de amatori de la Monaco.

Centrul oraşului Călăraşi: primăria şi magazinul „Select" ● Ştrandul din Călărasi

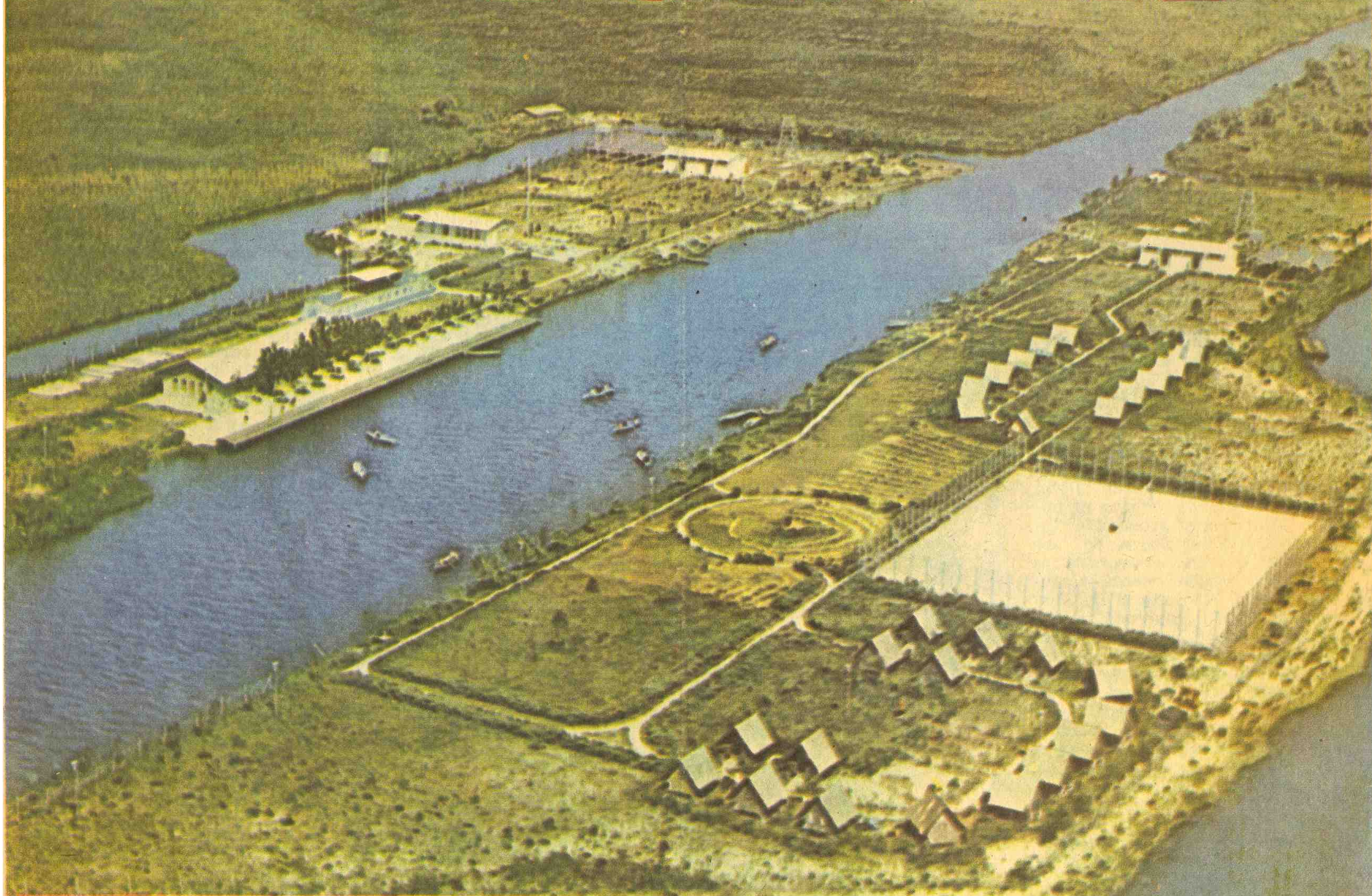
Şoselele sînt aproape neschimbate. O intrare dinspre Bucureşti care trece pe lîngă combinatul siderurgic, o alta dinspre Slobozia, una dinspre Feteşti, de-a lungul Borcei şi în fine ultima dinspre Constanţa. Din toate părţile, oraşul este înconjurat de drumuri, dinspre oraşe şi sate, dinspre cîmpii şi ape.

De o parte a şoselei care duce la Modelu se întinde cîmpia, Bărăganul, iar de cealaltă, lunca Borcei. Între Modelu şi perimetrul oraşului cîmpia a fost împărţită între o livadă de piersici şi două obiective industriale de importanţă republicană. Unul dintre acestea, Combinatul de celuloză şi hîrtie, foloseşte ca materie primă paiele din Cîmpia Română. Pe acest teritoriu grîul se culege an de an neîntrerupt de multe, foarte multe anotimpuri. Dar niciodată pînă acum nu au fost folosite paiele la fabricarea hîrtiei. Acum cîţiva ani am petrecut cîteva ceasuri în schimbul de noapte printre muncitorii acestui combinat. Înainte de a intra în noaptea cu pricina, înainte ca pleava care avea să mi se aştearnă pe faţă, pe umeri, să-mi intre prin porii încinşi ai obrajilor sau să mi se aşeze pe păr încărunţindu-mă brusc, mi-am amintit, pregătindu-mi în casa părinţilor mei din Călăraşi un termos cu cafea pentru noaptea pe care aveam s-o întîmpin şi s-o simt desfăşurîndu-se pînă în zori, că într-unul din rafturile bibliotecii mele, într-un blid pe care olarul uitase să-l ardă, aveam un pumn de boabe de grîu. La muzeul judeţean astfel de relicve de acum cinci sute, de o mie sau două mii de ani sînt numeroase. Blidul mi-l umpluse cineva cu noaptea unor grăunţe cărora nimeni, niciodată n-avea să le mai simtă gustul dulce de făină. Spun noaptea unor boabe pentru că fuseseră carbonizate de-un fulger de acum o mie de ani şi regăsite tot la lumina unui fulger, printr-o coincidenţă care a luminat vatra cu pricina. E un semn, dacă vreţi, al veşniciei oamenilor pe aceste meleaguri.

Călătorul care coboară cu trenul dinspre Ciulniţa, de la altitudinea de plus 43 m spre Lunca Borcei are senzaţia că oraşul care-i răsare în faţă ca dintr-o vale este o oază. O oază de verdeaţă, de frumuseţe şi hărnicie. Oraşul a lăsat în urmă praful şi vîntul, noroiul şi viscolul de altădată. Şi dacă la intrarea în oraş, pe şosea, mirajul căldurii dă senzaţia, în zilele cu vipie din Bărăgan, a unui oraş ireal, să ştiţi că nu vă înşelaţi: Călăraşii au fost, sînt şi rămîn un oraş fabulos al cîmpiei şi al apelor.

Florian Popa Micşan

AGENȚIA B.T.T. TULCEA

Între ape și... străbătut de ape: Satul de vacanță Roșu — punct turistic de primă mărime

CUNOAȘTERE, CULTURĂ, CIVILIZAȚIE

PRIN AGENȚIILE JUDEȚENE DE TURISM PENTRU TINERET

Este de domeniul evidenței: a vorbi despre o anume agenție județeană de turism pentru tineret înseamnă să te raportezi la o largă varietate de acțiuni turistice, toate vizînd educația, divertismentul, cultura, civilizația... Orice agenție își întocmește astfel de programe de activități, încît să corespundă într-o măsură cît mai mare dorințelor tinerilor de a-și petrece plăcut și util timpul liber, vacanțele ori concediile în cadrul natural, generos oferit de munții, dealurile și cîmpiile României. Și tot aceste agenții sînt cele care facilitează tinerilor împlinirea aspirațiilor de a cunoaște îndeaproape înnoirile — peceți ale timpului prezent, trăirile și pulsul prefacerilor socialiste, emblemele de muncă și faptă exemplară ale generației noastre — semnele vocației de constructor a poporului nostru...

Iar bucuriile prezentului sînt înfățișate în strînsă și firească legătură cu trecutul glorios de luptă al poporului nostru, cu activitatea revoluționară a partidului, a clasei muncitoare. Participarea mereu mai numeroasă a tinerilor la acțiunile întreprinse de agențiile județene de turism pentru tineret sînt o dovadă elocventă a prețuirii adusă faptei revoluționare a înaintașilor noștri de către tînăra generație a patriei, indică fără putință de a greși setea nestăpînită a tinerilor de cunoaștere, de instruire, largul ecou pe care frumusețile patriei îl află în sufletele noastre...

De această dată, ne propunem să surprindem succint cîteva din jaloanele între care se desfășoară activitatea turistică prin intermediul Agenției județene Tulcea a B.T.T. — o agenție care beneficiază de o frumusețe de prim rang în peisajul românesc: mirifica Deltă a Dunării...

Pentru că este vară — anotimp al exuberanței, al tinereții — este și... Agenția Tulcea a B.T.T., o agenție ce-și află marginea la țărm de mare și de Dunăre, dar fără de limite, atunci cînd vorbim de modalități de a face turism, de a te destinde...

Aceasta a fost impresia pe care am trăit-o parcurgînd cu ochii minții cuvintele interlocutorilor mei, doi dintre „veteranii" turismului pentru tineret. Aveam să aflăm că, pe lîngă o puternică bază materială, agenția este „dotată" și cu multă dragoste pentru turism. Demonstrația urmează...

CONTINUITATE ȘI MODELARE ÎN ACTUALITATE

— Așadar, în turismul tulcean pentru tineret, anul 1986 reprezintă o perioadă deosebită...

— Desigur, și aceasta pentru că acest an cuprinde semnificații aparte pentru devenirea patriei. În luna mai s-au împlinit 65 de ani de la crearea Partidului Comunist Român — fapt care ne-a mobilizat în a organiza acțiuni deosebite, cu un bogat conținut politic și educativ. Am procedat la organizarea unor acțiuni turistice în programul cărora au fost prevăzute vizitarea unor obiective ca: Muzeul de istorie a P.C.R., a mișcării democratice și revoluționare din România, Complexul muzeistic Văcărești, Muzeul de istorie al R.S.R., muzeul de la Doftana.

Pînă la finele anului, la acest gen de acţiuni estimăm că vor participa peste 4 000 de tineri din judeţ.

Omagierea glorioasei aniversări a partidului reuneşte însă şi alte acţiuni menite a veni în intîmpinarea dorinţelor tinerilor în a le face cunoscute trecutul de luptă al poporului român, activitatea revoluţionară a partidului. Avem prevăzute şi s-au şi desfăşurat acţiuni turistice în judeţul Tulcea cît şi în judeţele limitrofe care au incluse în program vizitarea unor obiective ca: Monumentul independenţei de pe colnicul Hora, cetăţile daco-romane din judeţele Tulcea şi Constanţa, statuia lui Mircea cel Bătrîn, Mausoleul eroilor şi muzeul din Mărăşeşti, Monumentul eroilor de la Soveja, Monumentul eroilor de la Adamclisi etc.

În luna ianuarie, la acţiunea desfăşurată sub genericul „Conducător de ţară, creator de istorie" am organizat excursii de cîte două zile la Bucureşti, la care au participat peste 800 tineri, cu care prilej s-a vizitat expoziţia omagială „Mărturii ale dragostei, preţuirii şi recunoştinţei adînci manifestate de întregul popor şi partid faţă de tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretar general al P.C.R., preşedintele R.S.R.". Tot astfel, am alcătuit itinerarii, sub genericul Ctitorii ale Epocii Nicolae Ceauşescu la obiective care vorbesc de puternica dezvoltare economică şi socială a patriei, în judeţele Tulcea, Constanţa, Galaţi, Brăila, Vrancea, Ialomiţa, Călăraşi, Buzău, Prahova. La aceste acţiuni au participat cîteva mii de tineri, elevi, muncitori, specialişti din diferite localităţi ale judeţului nostru.

O NOUĂ DIMENSIUNE A DIALOGULUI CU NATURA

— Ce anume nu trebuie să omitem cînd vorbim de Agenţia Tulcea a B.T.T.

— Delta Dunării, cu universul ei mirific...

— Şi care ar fi legătura dintre agenţie şi Deltă?

— Dragostea tinerilor pentru natură, pentru frumuseţile ei nerepetabile. Agenţia vine în sprijinul împlinirii aspiraţiei tineretului organizînd excursii cu durată variabilă pe diferite trasee din Deltă, atît în sezon cît şi în extrasezon. Cu hidrobuzul „Tineretul" — o zi pe traseul Tulcea-Crişa-Roşu-Lacul Fortuna-Maliuc-Tulcea, cu nava Dormitor „3 100" — excursii itinerante ca de altfel şi cu pontonul dormitor, de circa 4 zile, pe trasee, cum ar fi Tulcea-Maliuc-Crişan-Sulina-Canalul Busurca-Roşu-Crişan-Mila 23-Tulcea etc.

Pentru tinerii care vizitează Tulcea organizăm aşa numite acţiuni de orientare şcolară, în cadrul cărora se vizitează zona de vest a municipiului, platforma industrială, se efectuează turul oraşului.

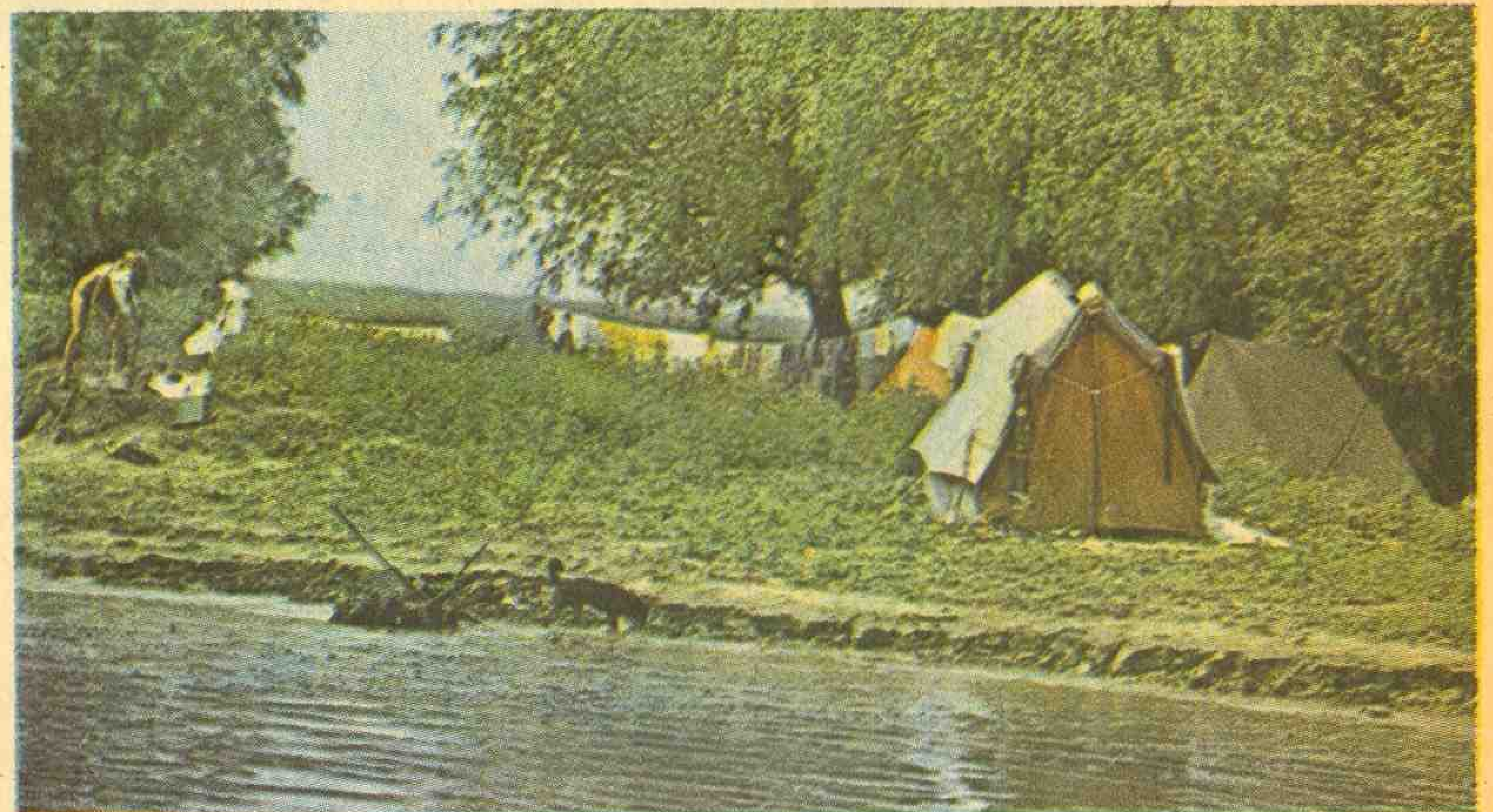
Pentru tinerii din Tulcea cuprindem în programul agenţiei, îndeosebi la sfîrşit de săptămînă, drumeţii în zonă, concursuri de orientare turistică, întreceri sportive. De asemenea, sprijinim cercul de turism de la Combinatul metalurgic Tulcea în vederea întreţinerii în bune condiţii a spaţiilor de la Cabana Ilgani şi pentru amenajarea zonei în aşa fel ca un număr sporit de tineri să-şi poată petrece aici timpul liber în mod instructiv-educativ.

— Un punct distinct în programul agenţiei îl ocupă Satul de vacanţă Roşu.

— În acest sens trebuie să amintim că pentru fiecare perioadă a sejurului în acest deosebit de frumos punct turistic realizăm programe atractive, în care agrementul se îmbină fericit cu instruirea. Partidele de pescuit sportiv, plimbările de agrement cu bărcile sînt urmate de seri culturale, de vizionări de filme, de expuneri interesante....

— Aşadar, o invitaţie, pe traseele turismului pentru tineretul tulcean...

ŞTIAŢI CĂ...

...ORGANIZEAZĂ an de an excursii pe trasee ce străbat întreg teritoriul ţării pentru peste 21 000 de tineri din întreprinderile şi instituţiile judeţului?

...A ACORDAT sprijin cercurilor de turism, tinerilor care şi-au manifestat dorinţa de a organiza diverse activităţi turistice — numărul acestor tineri ridicîndu-se, pentru anul trecut, la peste 40 000?

...ASIGURĂ anual pentru un număr de peste 600 tineri odihna în bazele B.T.T. cît şi în alte baze închiriate?

...AN DE AN a organizat excursii în străinătate la care au participat circa 1 500 tineri, din care 1 200 în R.P. Bulgaria?

...ÎN LUNA SEPTEMBRIE va fi gazdă primitoare şi organizatoare a Zilelor turismului tulcean pentru 2 000 tineri, acţiune amplă care cuprinde atît vizite la principalele obiective economice din judeţ, cît şi deplasări în mirifica Deltă a Dunării?

...ASIGURĂ realizarea unui sejur plăcut în Satul de vacanţă pentru circa 400 tineri pe sezon?

...OFERĂ servicii de calitate pentru toţi cei 10 000—11 000 de tineri care vizitează anual judeţul?

Agenţia judeţeană a B.T.T....

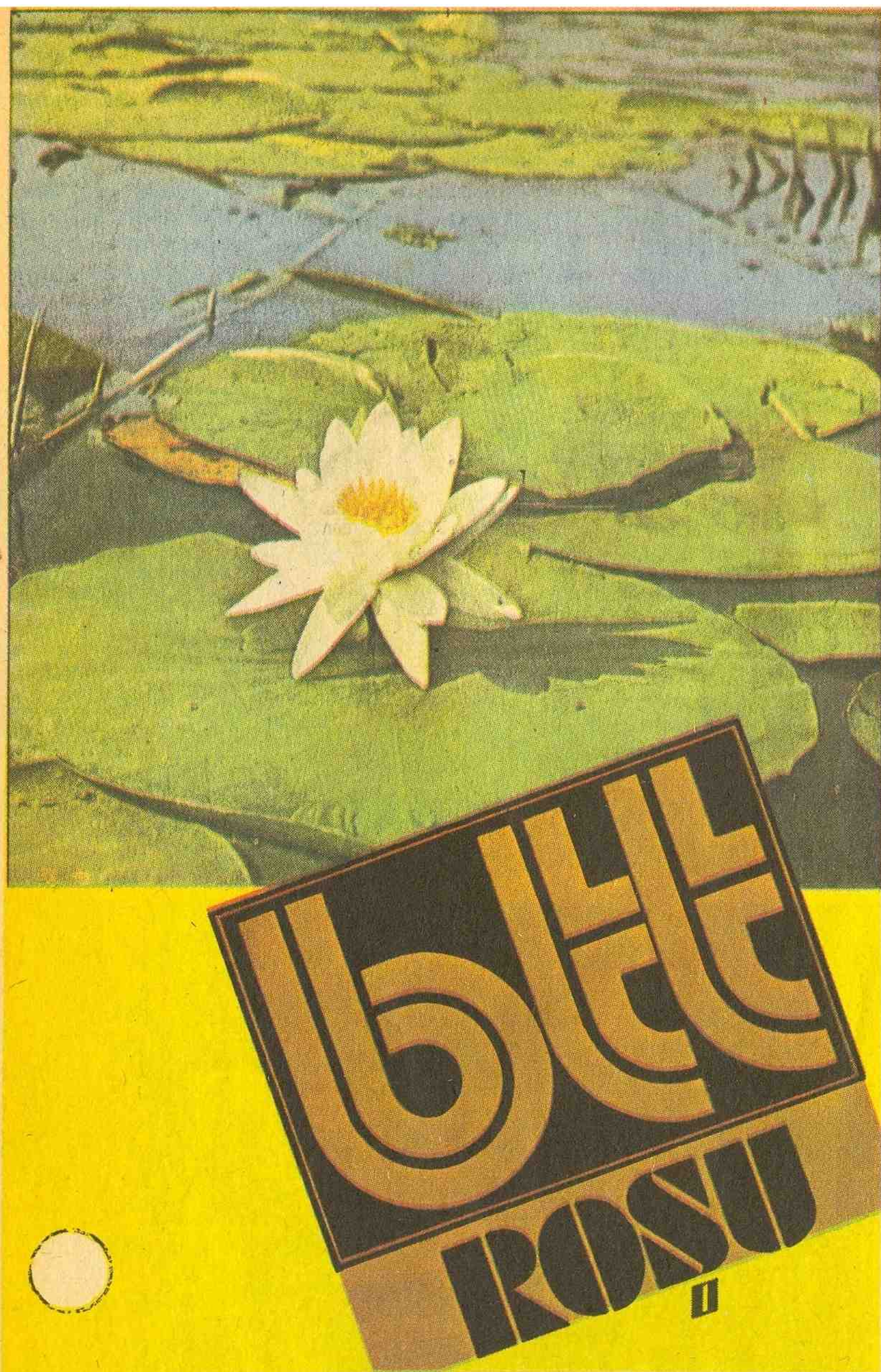
Un „intermezzo" turistic:

Satul de vacanţă Roşu

Undeva între cer şi pămînt, undeva între pămînt bătătorit şi mare se află şi punctul turistic pentru tineret al cărui inedit este pe departe de neegalat în peisajul românesc: Satul de vacanţă Roşu. *Situat în Delta Dunării, între lacurile Roşu, Puiu şi respectiv Lumina, satul de vacanţă, o insulă a „Universului de tînăr" într-o mare de verdeaţă, polarizează an de an atenţia sutelor de tineri vizitatori. Pentru că, pe lîngă nebănuitele frumuseţi ale naturii, pe care ajungi, aici, să ţi le apropii, să le simţi, să le cunoşti, Satul de vacanţă Roşu posedă tot ceea ce face parte din „panopticul" turismului modern: o bază materială dezvoltată: bărci pentru plimbări în „cotloanele" neştiute ale împrejurimilor dar şi pentru pescuit sportiv — care, în paranteză fie spus, nu mai este deloc sportiv pentru că, de fiecare dată, „scorul" este favorabil pescarului şi adesea „astronomic", dată fiind abundenţa în peşte a locului —, un club înzestrat cu cele trebuitoare în vederea desfăşurării unor atractive seri cultural-distractive, pentru dans, cantină, terenuri de sport etc. Roşu are o capacitate de cazare de 126 locuri (60 în căsuţe tip Dora — cu cîte două camere a două paturi, cu grup sanitar, fiecare căsuţă avînd şi instalaţii solare pentru încălzirea apei —, alte 60 locuri în căsuţe tip camping, 6 locuri în vila „Nufărul"). Farmecul locului este dublat de atractivitatea programului pe care gazdele ni-l pregătesc şi care, evident, poate suferi, şi suferă, modificări. Spre exemplificare vă prezentăm un program-cadru pentru 6 zile pe care ni l-au pus cu amabilitate la dispoziţie gazdele:*

6 ZILE DE VACANŢĂ

Ziua I

— **ora 16,00 — La club** — înscrierea tinerilor pentru jocurile din „Cupa Deltei — '85", la următoarele discipline sportive: volei, minifotbal, tenis de masă, tenis de cîmp.

— **ora 17,00 — La debarcader** — pescuit sportiv, plimbări agrementale cu bărci la rame, jocuri de plajă și marinărești. — **La club** — înscrieri pentru participarea la concursurile de muzică populară, muzică ușoară, muzică folk, umor, recitare, dans.

— **ora 20—22,30 La club** — seară cultural-distractivă și dans;
— prezentarea filmului „Delta necunoscută"
— Vizionarea programului TV.

Ziua a II-a

— **ora 9,00 — Terenurile de sport** — „Cupa Deltei-85": preliminarii la volei, minifotbal, tenis de cîmp.
— **La club** — preliminarii la șah și tenis de masă.
— **La debarcader** — concurs de pescuit sportiv;
— excursie cu bărci la rame pe lacurile „Puiu" și „Potcoava", canalele din împrejurimi.

— **ora 16,30 — Terenurile de sport:** continuarea întrecerilor (preliminarii)
— **La club:** Expunere: Activitatea U.T.C. și U.A.S.C.R. — privind participarea tineretului la înfăptuirea Programului Congresului al XIII-lea al P.C.R.
— Audiții muzicale
— Studierea colecțiilor de reviste și ziare (Scînteia, Scînteia Tineretului, Delta).
— **La debarcader** — pescuit sportiv, canotaj popular, plajă, baie.
— **ora 19—22,30 — La club** — Discoteca Tineretului (dans)
— Concurs de muzică ușoară.
— **Platforma sud** — Foc de tabără (programul va fi realizat cu concursul participanților la tabără).

Ziua a III-a

— **ora 9,00 — La terenurile de sport** — „Cupa Deltei — 85", la volei, minifotbal, tenis de cîmp
— **La club** — „Cupa Deltei — 85", la șah și tenis de masă.
— **La debarcader** — jocuri marinărești.
— excursii cu bărci la rame pe lacul Roșu.

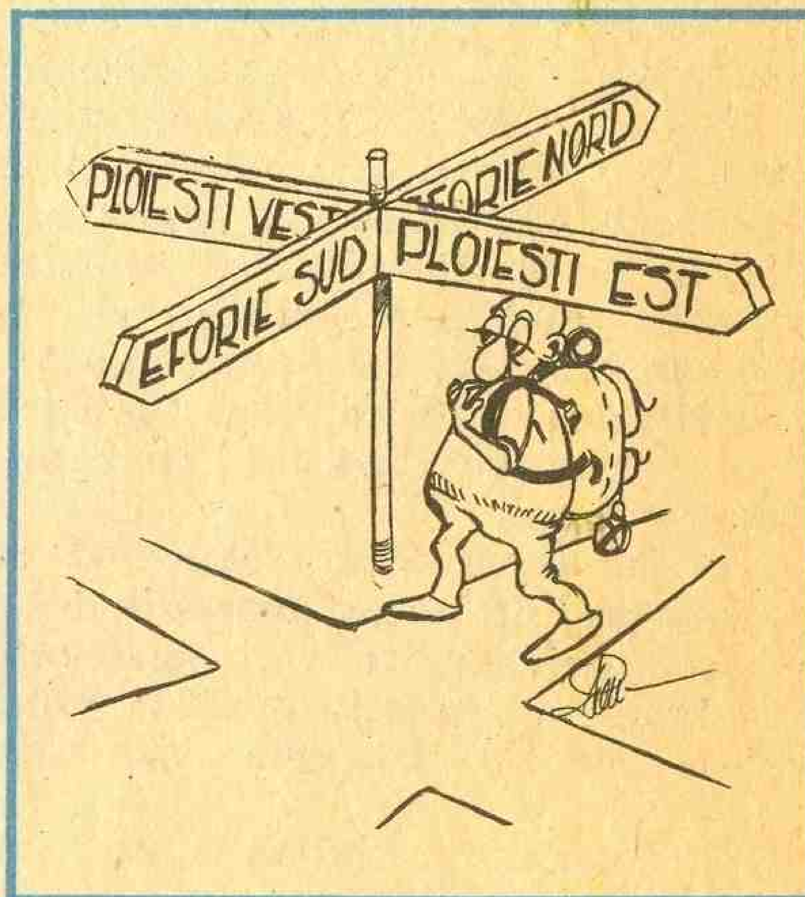
— **ora 16,30 — La club** — „Cupa Deltei — 85", la șah, tenis de masă.
— Dezbatere: „Roadele politicii partidului de dezvoltare a tuturor județelor țării — județul Tulcea."
— **La debarcader** — Excursie cu șalupa la Caraorman cu vizitarea pădurii și a cherhanalei cu același nume pentru grupurile R.D.G.
— **ora 20,30—22,30 — La club** — Concurs de muzică populară, folk, recitări dotate cu premii.
— Jocuri de cabană, dans.
— Vizionarea programului Tv.

Ziua a IV-a

— **ora 9,00 — Terenurile de sport:** „Cupa Deltei — 85", semifinale la volei, minifotbal, tenis de cîmp.
— **La club** — „Cupa Deltei — 85" — la șah și tenis de masă.
— Delta Dunării, în imagini — prezentare, fotografii.
— **La debarcader** — Plimbări agrementare cu bărci la rame.
— Pescuit sportiv.
— **ora 16,00 — La terenurile de sport:** Întreceri sportive la volei, minifotbal, tenis de cîmp, între învingătorii finalelor și selecționate ale tinerilor ce nu s-au clasat pe locul I.
— **La club:** Expunere: „Cunoașterea legilor țării, datorie de onoare a fiecărui cetățean".
— Concurs de recunoaștere a florei și faunei Deltei Dunării.
— **La debarcader** — Excursie cu bărcile în împrejurimile taberei.
— Pescuit sportiv.
— **ora 20—22,30 — La club** — Vizionarea filmelor „Lebedele", „Histria", „Heracleea".
— Jocuri distractive și de cabană.
— Concursuri de recitări și umor.
— Discoteca tineretului.

Ziua a V-a

— **ora 9,00 — Terenurile de sport** — „Cupa Deltei-85", finalele la volei, minifotbal, tenis de cîmp.
— **La club** — „Cupa Deltei-85", finalele la șah și tenis de masă.
— Audiții muzicale.
— Expunere: Poziția U.T.C. și U.A.S.C.R. față de principalele probleme din mișcarea internațională de tineret și studenți.
— **La debarcader** — Jocuri marinărești.
— Concurs de canotaj popular, jocuri de plajă.
— **ora 16,30 — La terenurile de sport:** Întreceri sportive între cîștigătorii finalelor la volei, minifotbal și tenis de cîmp, cu echipaje de pe pontoanele excursiilor de 4 zile.
— **La club** — Vizionarea programului Tv.
— Jocuri de șah și remy.
— Jocuri recreative — distractive.
— **ora 19,30—23,30 — La club** — Seară cultural distractivă și de dans.
— Premierea cîștigătorilor din cadrul „Cupei Delta — 85".
— **Platforma sud:** Foc de tabără.

Ziua a VI-a

— **ora 9,00 — La debarcader:** — plimbări agrementare cu bărci la rame pe canalele și ghiolurile din împrejurimi.
— pescuit sportiv.
— **ora 12,30:** Îmbarcarea și deplasarea cu hidrobuzul „Tineretul" pe traseul: tabăra Roșu-Lacul Roșu-Canalul Busurca-Brațul Sulina-Crișan-Maliuc-Tulcea.

DELTA DUNĂRII

GHID TURISTIC

Delta Dunării se află la întretăierea paralelei 40 latitudine nordică cu meridianul 29 longitudine estică. Frumuseţea şi originalitatea cadrului său natural fac ca Delta să fie considerată drept o zonă turistică cu caracter de unicat şi de prim rang nu numai printre celelalte zone turistice din ţara noastră ci şi din Europa.

● Suprafaţa totală a Deltei este de 5800 km² din care 4 423 km² pe teritoriul R. S. România şi 1 377 km² pe teritoriul U.R.S.S.

● Delta Dunării se numără printre deltele mari ale globului, fiind a treia ca mărime în Europa după Delta Volgăi (12 000 km²), şi Delta Kubanului (9 000 km²) şi a 21 în lume.

● Acţiunile turistice specifice Deltei află condiţii optime de practicare aproximativ 5 luni pe an, din luna mai pînă în luna octombrie, perioadă caracterizată printr-o temperatură medie de 19°C, prin cantităţi reduse de precipitaţii (sub 20 mm), prin numărul mic al zilelor ploioase, nebulozitate redusă, durata mare a strălucirii soarelui.

● Particularităţile cadrului natural, climatul blînd precum şi celelalte condiţii de mediu au determinat dezvoltarea unei flore şi faune diverse, fără comparaţie în restul Europei. Marea varietate şi bogăţie de specii din avifaună a făcut ca Delta să fie cunoscută de turişti ca un „paradis al păsărilor".

● În stufărişuri, pe grinduri, în zăvoaie, trăieşte o „populaţie" înaripată formată din 327 specii, care reprezintă 80,5 la sută din avifauna României (care cuprinde un număr de 401 specii).

● Aici pot fi întîlnite: cerbul, căpriorul, vulpea, dihorul de stepă, dihorul pătat, bursucul, ca şi speciile de mamifere de apă vidra, nurcă, hermina, nevăstuica etc.

● Rezervaţiile naturale din Deltă ocupă o suprafaţă de 41 500 ha, dintre care amintim rezervaţiile Roşca — Buhaiova — Hrecişca; Perişor — Zătoane; Periteaşca — Leahova — Portiţa. **Rezervaţiile naturale Roşca — Buhaiova — Hrecişca şi Letea, alături de Parcul naţional Retezat şi Pietrosul Mare al Rodnei au fost incluse în reţeaua mondială a rezervaţiei biosferei care numără în prezent peste 170 de ecosisteme reprezentative de pe toate continentele lumii.**

Excursii în Delta Dunării

I. Excursii de o zi cu hidrobuzul „Tineretul", pe traseul Tulcea-Crişan-Roşu-Mila 23-Lac Fortuna-Maliuc-Tulcea.

Grup 60 + 1 + ghid, preţ informativ: elevi 154 lei, tineri retribuiţi 178 lei.

În preţ este inclus transportul şi se asigură un prînz pescăresc, se vizitează hotelul „Lebăda", Satul de vacanţă Roşu, Satul pescăresc Mila 23, cherhanaua, Satul Maliuc.

II. Excursii de 2 zile cu nava dormitor „3100", pe următorul traseu: Tulcea-Ceatal-Sf. Gheorghe-Partizani-Maliuc-Crişan-Mila 23-lac Fortuna-Maliuc-Tulcea.

Preţ informativ: elevi — 337 lei, tineri retribuiţi 368 lei.

Se vizitează satul pescăresc Mila 23, hotelul „Lebăda", cherhanaua, se organizează pescuit în zona lacului Fortuna, se vizitează comuna Maliuc.

Grupul va fi format din minim 45 tineri, plecarea în excursie se face în ziua 1 ora 14, întoarcerea în ziua a treia, ora 10.

III. Excursii de 4 zile cu pontoane dormitor, pe traseul Tulcea-Maliuc-Crişan-Sulina-Canalul Busurca-Satul de vacanţă Roşu-Canalul Litcov-Crişan-Dunărea Veche-Mila 23-Lacul Fortuna-Maliuc-Tulcea.

Preț informativ : elevi — 530 lei, tineri retribuiți — 580 lei, puncte de staționare : 1 zi la Sulina, 2 zile la punctul B.T.T. Puiu.

Se vizitează orașul Sulina (cu program de plajă la mare și participarea la acțiunile de la clubul tineretului), punctul Puiu (plajă, pescuit sportiv, plimbări de agrement cu barca, jocuri sportive, discotecă la clubul Satului de vacanță Roșu), Satul pescăresc Mila 23, și cherhanaua, comuna Maliuc. (În cazul scăderii nivelului apelor de la punctul B.T.T. Puiu se pleacă direct la Tulcea). Grupurile vor fi formate din 36 persoane, programul începînd cu cazarea din preziua excursiei, asigurîndu-se 4 pensiuni complete, plecarea în ziua I a excursiei, orele 9, și întoarcerea în ziua a patra, orele 16,30.

IV. **În perioada de sezon se organizează excursii de o zi în Deltă** pe traseul Tulcea-Maliuc-Crișan-Mila 23 sat-Canal-Șontea-Lac Fortuna-Maliuc-Tulcea.

Transportul se face cu bac motor, plecarea la ora 9, întoarcerea la orele 16. Grup minim 50 tineri. preț informativ : elevi — 58 lei tineri retribuiți 90 lei.

CU CERCURILE DE TURISM PE ITINERARIILE TINEREȚII

Constituite în unități economice, instituții, localități rurale, de către tinerii iubitori ai naturii, ai turismului, în general, cercurile de turism oferă, prin activitățile ce le întreprind, imaginea prospețimii proprie tinereții, exuberanței — rostuită spre petrecerea cît mai utilă și plăcută a timpului liber. Din cele 89 de cercuri active din județ, 22 își au „sediul" în întreprinderi economice, 6 în instituții, 42 la sate, 8 — în sfera serviciilor și 11, în școli.

Între acestea, se detașează **Cercul de turism „Delta Dunării"**, de la Centrala „Delta Dunării" cu al cărui președinte ne-a fost dat să ne întîlnim în capitala județului, Tulcea. De o exuberanță molipsitoare, Vasile Loghin, inginer din cadrul centralei, avea să ne prezinte o „desfășurare" de forțe nemaiîntîlnită pînă aici. Și aceasta, pentru că a vorbi de Cercul de turism „Delta Dunării" înseamnă să vorbești despre circa 1 000 de tineri, cîți participă la acțiunile întreprinse de cerc, tineri de felurite profesii din cele 14 unități ale centralei. La un atare număr de „candidați" pe itinerariile tinereții este, evident, nevoie de o inimă — care, aici, poartă numele de consiliu al cercului de turism — și care elaborează „strategia" deplasărilor... Și, firesc, urmează acea înșiruire care dă dimensiunea dragostei acestor tineri pentru natură, fie vorba de deltă, munte ori șes. Căci ei îndrăgesc deopotrivă valurile mării, ca și colinele și piscurile semețe ale Carpaților, văile munților noștri, cum este și Valea Prahovei — ținta atîtor și atîtor acțiuni turistice ale cercului.

Tot ei sînt aceia pe care îi aflăm pe pontoanele dormitor, pe itinerariile Deltei Dunării, unde participă cu dorința, ca și cu fapta, la programul amplu de dezvoltare și amenajare complexă a Deltei Dunării. Și nu o dată, regăsim în aceste deplasări numele unor tineri, împătimiți ai naturii, ai turismului, cum sînt : Adina Ionescu, Lidia Filip, Anica Șotrea, Leonid Popov, Nicu Pavel, Doru Drăgulescu, Cristina Cioacă, Atena Ciortan.

Pentru viitorul apropiat și-au propus să înființeze un cerc de turism specializat — cerc nautic, pentru că, după cum chiar ei o și afirmă, **„aici avem poate cele mai bune condiții din țară pentru a face turism, și îndeosebi turism nautic"**. Un deziderat care, și prin faptele lor, capătă consistența certitudinii...

DESPRE SERVICII — DESPRE CALITATE

Una dintre cele mai importante laturi ale activității agenției este aceea a prestărilor de servicii — domeniu în care s-a înregistrat un substanțial spor calitativ. Suportul material este unul dintre cele mai bogate din țară, căci Agenția B.T.T. Tulcea dispune printre altele de : 3 șalupe remorcher („Greaca", „Păpurișul", „Furtuna"), o navă de pasageri, renumita „Tineretul", cu 63 locuri, o navă dormitor — ND 3100 — de 56 locuri în cabine de cîte 4 locuri, un bac motor — „Dumbrava Roșie", o șalupă remorcher — „Arundo", un ponton de acostare, o șalupă rapidă — „Sirena", pentru intervenții etc.

● Cele mai cunoscute servicii pe care ți le poate oferi agenția sînt cele de cazare, masă și... de ce nu, divertisment de la Satul de vacanță Roșu din Deltă. Acest punct turistic este binecunoscut de acum nu numai datorită frumuseții peisajului, Roșu fiind la mijloc de ape, și ci datorită facilităților pe care ți le poate oferi : pescuit, sport, seri culturale de neuitat...

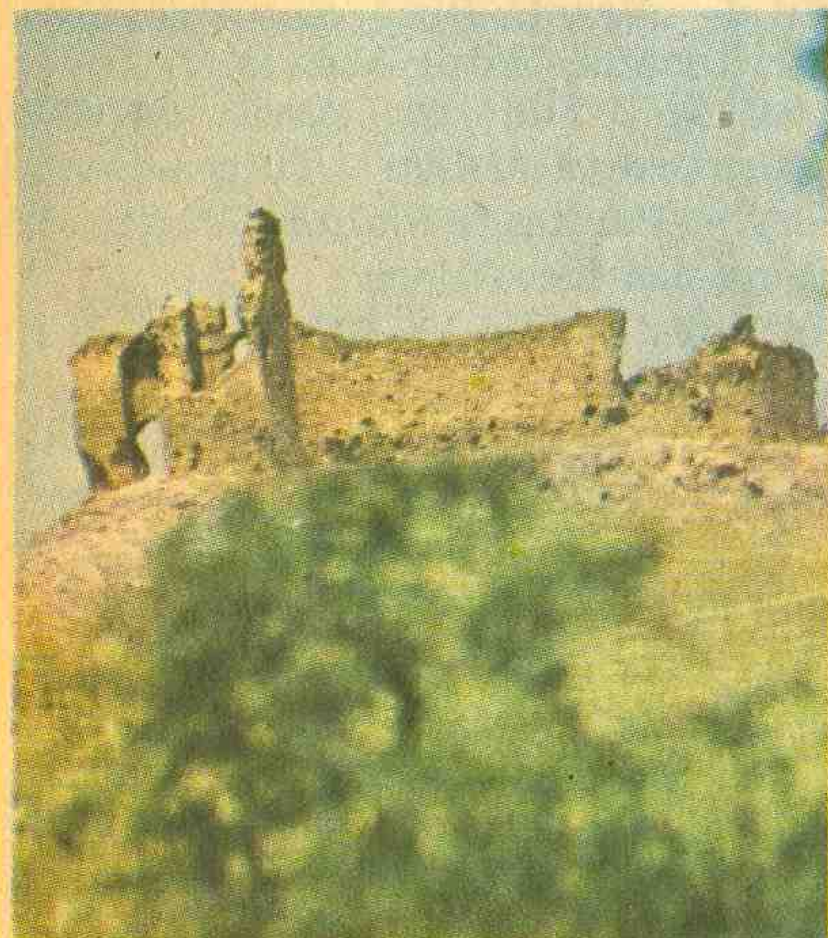
● Agenția poate asigura derularea unor programe de cîte 1—6 zile în Delta Dunării, cu deplasări pe litoral cît și în R.P. Bulgaria.

● La fine de săptămînă agenția invită tinerii în zonele de pădure, Celic-Dere sau Cocoș, la Ilgani, unde se află cabana C.M. Tulcea, la scurte excursii cu pontoanele dormitor.

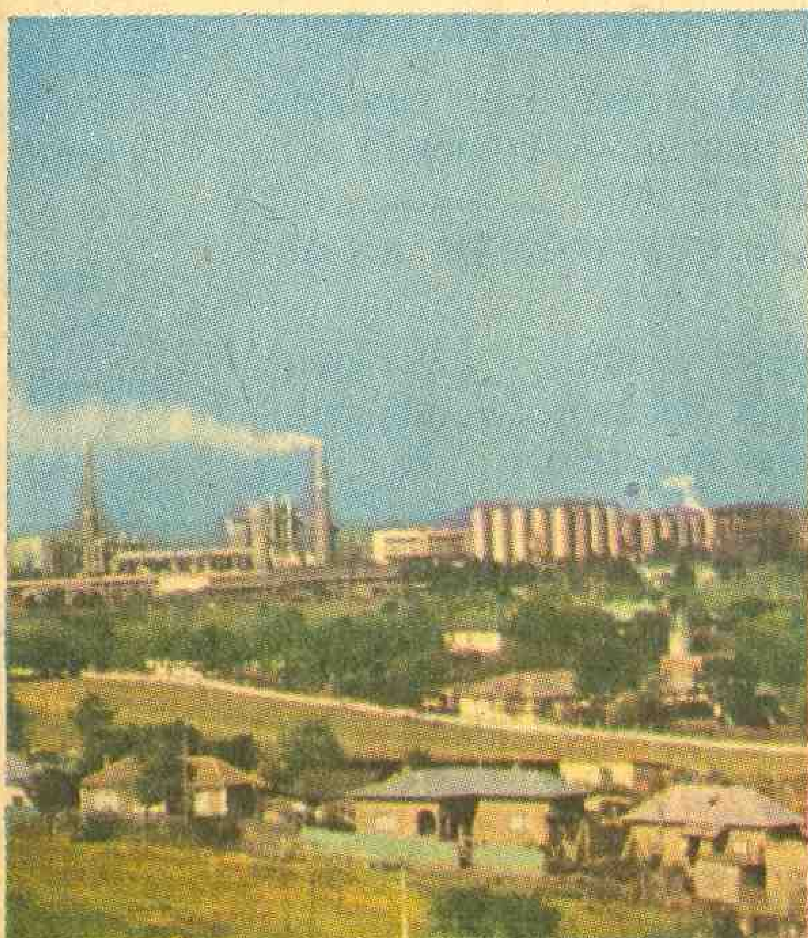
● Tot agenția este aceea care se preocupă și de rezervarea unor locuri la transport C.F.R., cu vaporul, își oferă serviciile celor care doresc să viziteze Litoralul — cu servicii la Costinești și Constanța.

● La cerere, agenția organizează excursii pentru vizionarea unor competiții sportive, poate efectua rezervări de locuri la diferite spectacole, ori alte manifestări culturale, sportive din diferite zone ale țării.

● ADRESA AGENȚIEI : Tulcea, strada Babadag, bloc 1, telefon 915/1 24 96.

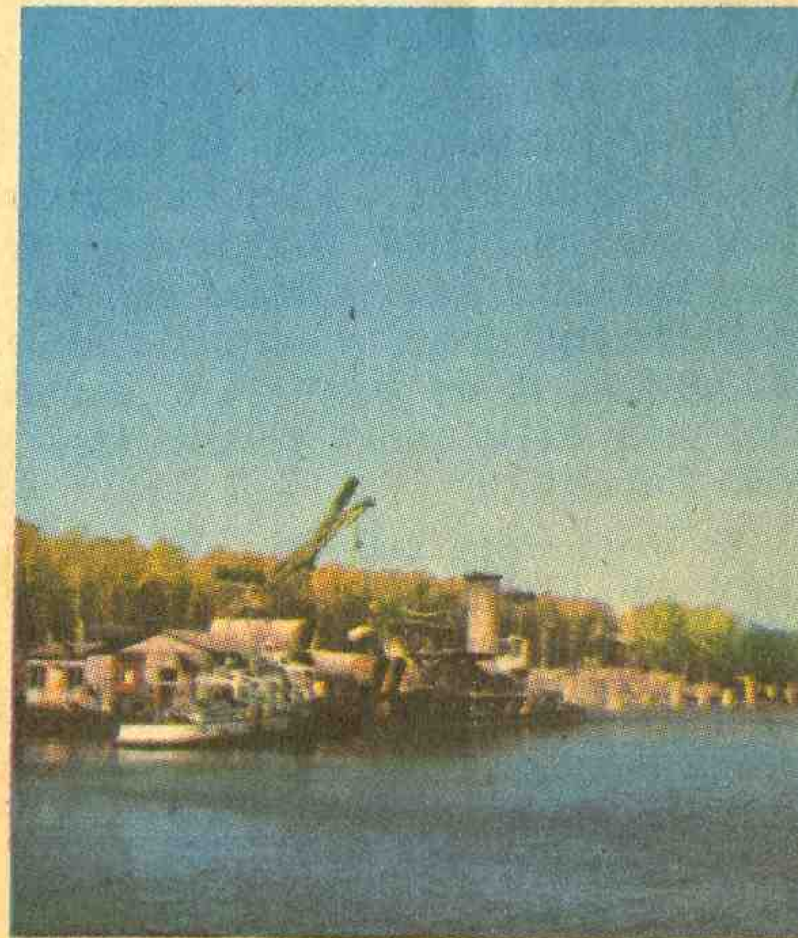
Vestigii ale trecutului și...

...certitudinile viitorului

Loc de popas pe uscat...

...și la apă

INVITAȚIE
PE TRASEELE AGENȚIEI
B.T.T. TULCEA

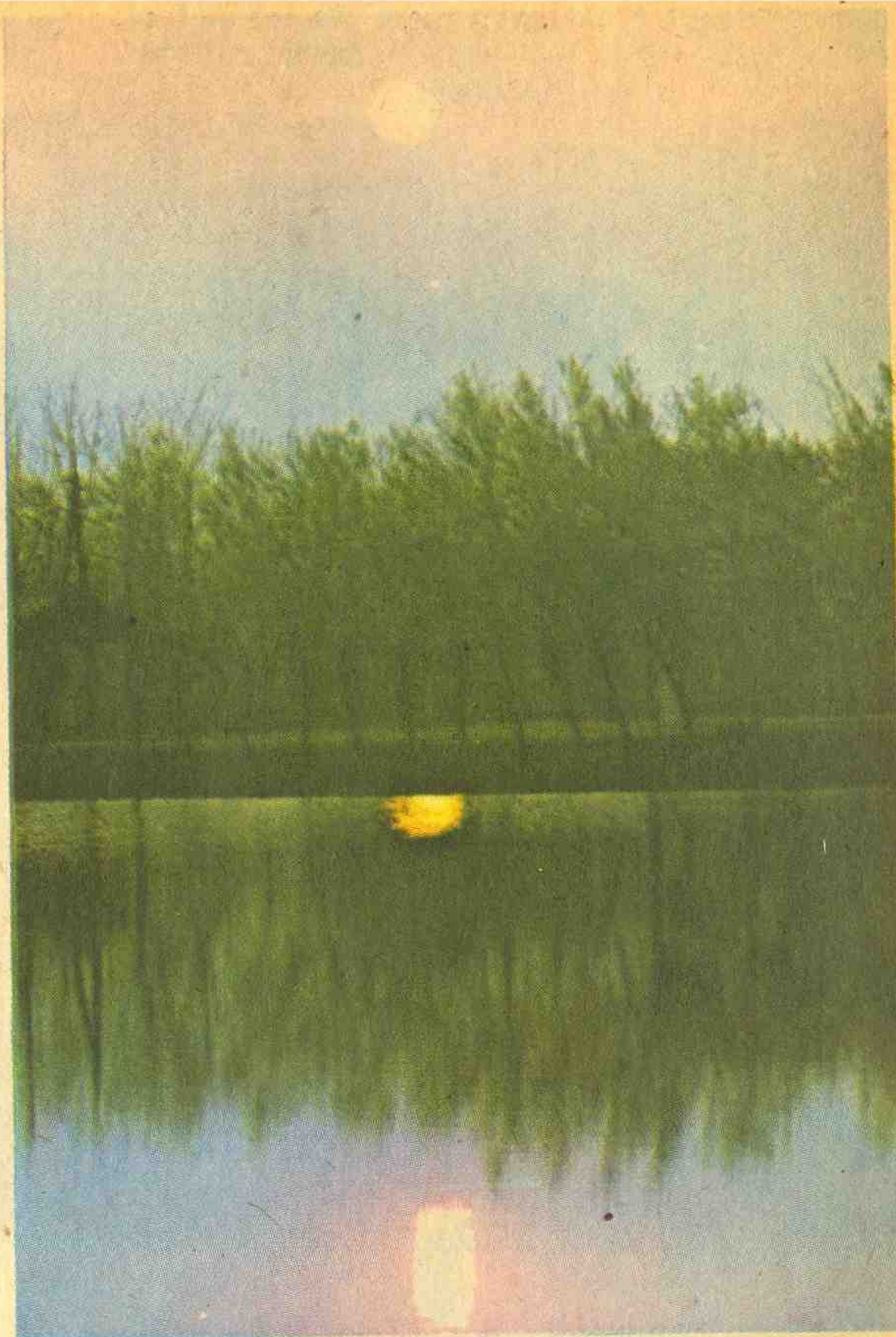
EXCURSII DE O ZI

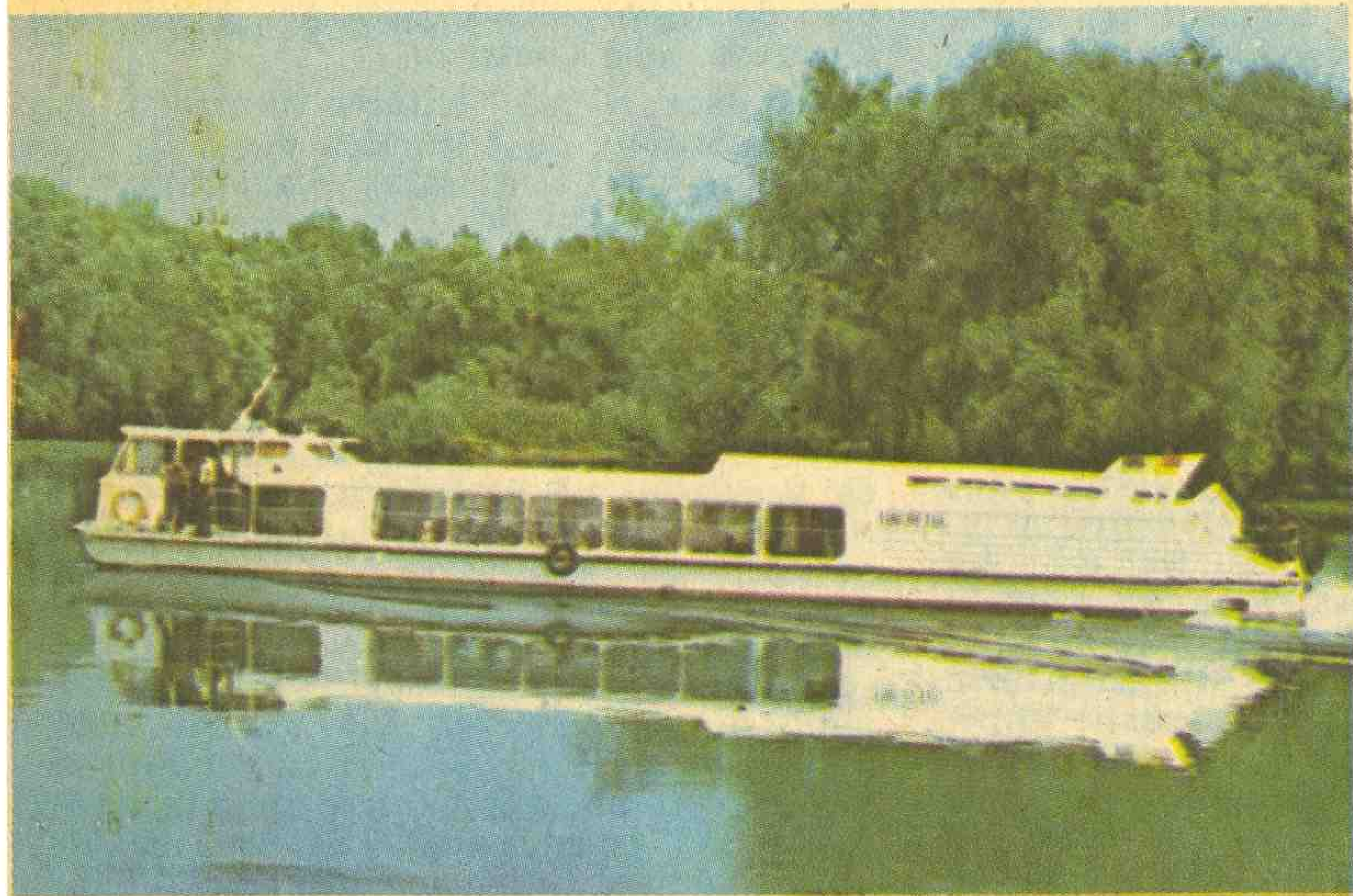
I. **LA BUCUREȘTI** (transport: tren, vagoane special rezervate).
Se vor vizita: Muzeul de istorie al partidului și a mișcării democratice și revoluționare, Muzeul de istorie al R.S.R., Muzeul militar central, Palatul Republicii, Palatul M.A.N., Ateneul Român, Teatrul Național, Complexul expozițional Casa Scînteii. Plimbare cu Metroul. În București se asigură autocare pentru vizionarea obiectivelor cuprinse în program.

II. **TULCEA-CONSTANȚA-CANAL DUNĂRE-MAREA NEAGRĂ-ECLUZA AGIGEA**
— transport autocar, grup 44 + 1 + ghid, preț informativ: elevi, 88 lei; tineri retribuiți, 95 lei.
Se vor vizita: Șantierul Naval Constanța, Canalul Dunăre-Marea Neagră, Ecluza Agigea.

III. **TULCEA-MĂCIN-BRĂILA-GALAȚI-ISACCEA**
— transport autocar, grup 44+1 + ghid, preț informativ: elevi — 82 lei, tineri retribuiți — 100 lei.
Se vor vizita: Șantierul Naval Brăila, Șantierul Naval Galați.

IV. **„TURUL EXPLOATĂRILOR MINIERE"** — pe traseul **Tulcea-Somova-Cerna-Altin-Tepe-Babadag-Sarichioi-Mahmudia.**
— transport autocar, grup, 44 + 1 + ghid, preț informativ elevi — 75 lei, tineri retribuiți — 90 lei.
Se vor vizita exploatările miniere Somova, Cerna, Altîn-Tepe, Mahmudia.

TURISMUL NAUTIC — REPER TULCEAN

Cu hidrobuzul „Tineretul" al agenției B.T.T. Tulcea orice început e de bun augur...

EXCURSII DE 6–8 ZILE

I. **Tulcea-Brăila-Brașov-Tg. Mureș-Cluj-Oradea-Alba Iulia-Sibiu-Rm. Vîlcea-Pitești-București-Giurgiu-Russe (R.P.B. — 1 zi)-Giurgiu-București-Hîrșova.**

II. **Tulcea-Brăila-Galați-Focșani-Brașov-Sibiu-Deva-Timișoara-Drobeta Turnu Severin-Craiova-Alexandria-Giurgiu-Russe (R.P.B. — 1 zi)-Giurgiu-București.**
— transport autocar, grup 44 + 1 + ghid, preț informativ 1 250 lei.
Se vor vizita Muzeul județean Brașov, Cetatea Brașovului și fortificațiile din țara Bîrsei, Muzeul Scheii Brașovului, Muzeul de artă Tg. Mureș, Casa memorială Avram Iancu-Tg. Mureș, Muzeul de istorie și etnografie al Transilvaniei — Cluj, Casa „Matei Corvin" — Cluj, Muzeul memorial „Emil Racoviță" — Cluj, Obeliscul lui Horea, Cloșca și Crișan, Statuia ecvestră a lui Mihai Viteazu — Alba Iulia, Muzeul Bruckenthal — Sibiu, alte obiective de pe traseu.

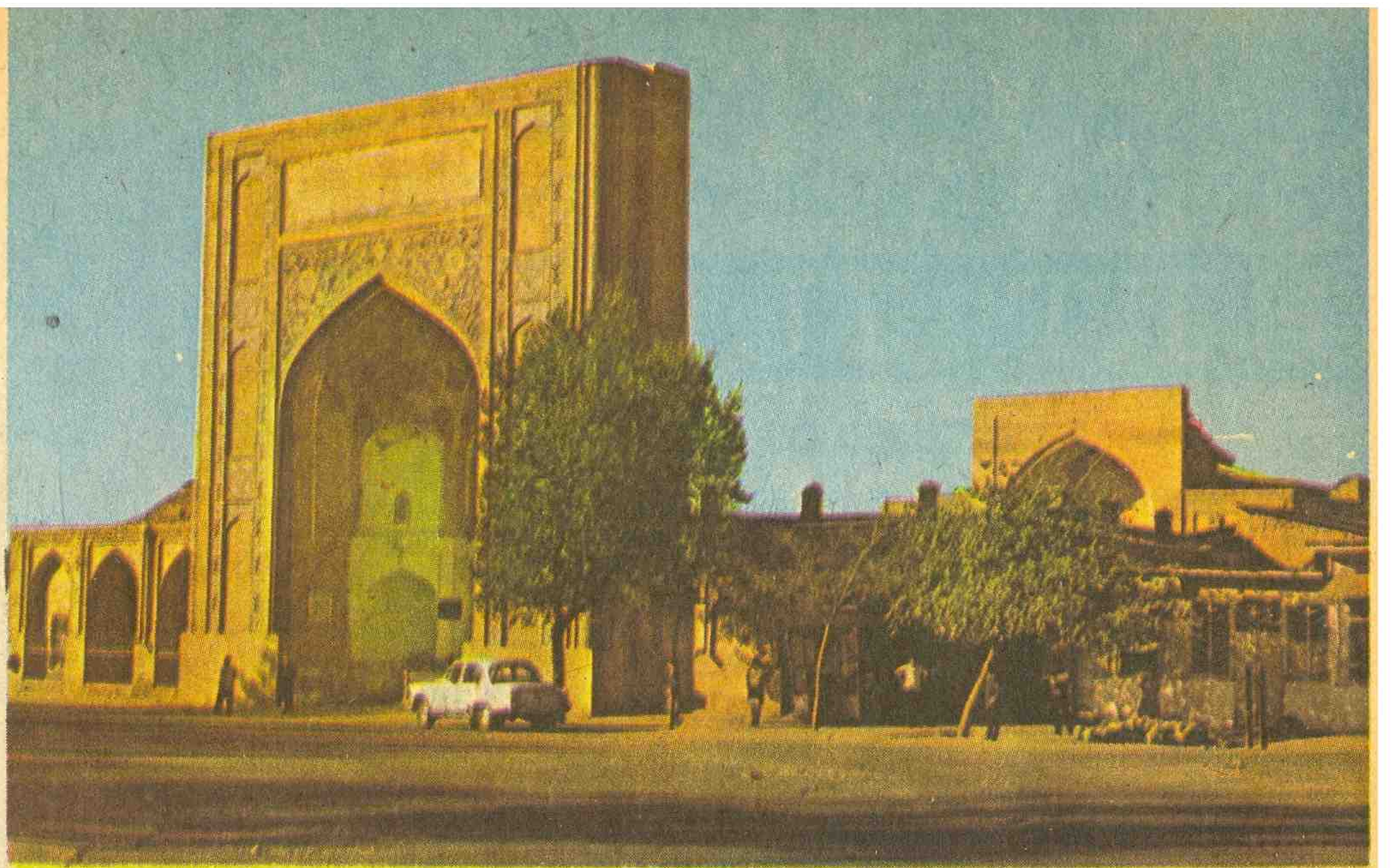
III. **Tulcea-Brăila-Focșani-Bacău-Piatra Neamț-Suceava-Iași-Vaslui-Bîrlad-Galați.**
— transport microbuz, 16 locuri, preț informativ: elevi — 1 300 lei, tineri retribuiți — **1 500 lei.**
Se vor vizita: Muzeul Unirii Focșani, Muzeul de istorie Bacău, Casa memorială „George Bacovia" — Bacău, Muzeul memorial „Calistrat Hogaș" — P. Neamț, Cetatea Neamțului — P. Neamț, Casa memorială „Ion Creangă" — Tg. Neamț, Muzeul „Ștefan cel Mare" — Tg. Neamț, ruinele cetății de scaun a Moldovei — Suceava, Muzeul Unirii, Palatul culturii din Iași, Mausoleul lui Constantin Țurcan (Peneș Curcanul) — Vaslui, alte obiective de pe traseu.

Emeric Szekely

La revedere Tulcea, pe curînd !...

Medresa Barak Khan, monument din secolul al XVI-lea strălucește sub soarele darnic al Tașkentului

ORAȘUL fîntînilor arteziene

Plecasem mulțumit din Novosibirsk spunînd, poate pentru totdeauna, adio Siberiei.

Trei ore de zbor, timp în care am putut observa trecerea destul de netă de la verdele compact și viguros al taigalei siberiene la galbenul roșietic al nisipurilor deșertice ale Kazahstanului și apoi ale Uzbekistanului. De la înălțimea avionului nu-mi este greu să descifrez oaza de verdeață abundentă a Tașkentului, formată din nenumăratele parcuri și peluze de iarbă ori grădini interioare ascunzînd vile sau blocuri mari nou construite. Îmi dădeam astfel seama că orașul este nou, vîrsta lui de numai un deceniu și jumătate fiind puternic marcată de devastatorul cutremur din 26 aprilie 1966. Deși reconstruit din temelii într-un timp record, Tașkentul mai este dominat de macaralele ce de sus îmi păreau un fel de cîrlige minuscule.

...Din îndepărtata Siberie mai făceam așadar cîțiva „pași" spre casă (vreo trei-patru mii de kilometri!?), apropiindu-mă de capitala mai recentă a Uzbekistanului; o numesc mai recentă deoarece străvechea capitală — frumosul oraș Samarkand — a rămas astăzi un fel de capitală... turistică.

La ora prînzului aterizez pe aeroport, singura poartă aeriană situată în imediata vecinătate a orașului, spre deosebire de celelalte aeroporturi sovietice aflate la 30—50 kilometri distanță. Știind dinainte că la marginea orașului se află două lacuri — Waht și Rahat — despărțite de o șosea, mă folosesc de un taxi, luat împreună cu o pereche de localnici avînd aceeași direcție cu mine, și mă trezesc în inima unui... ștrand, unde îmi alesesem dinainte locul de cort, pentru prima noapte.

De jur-împrejurul lacului mii de oameni se răcoreau în apa cristalină făcîndu-și mai suportabilă temperatura de peste 40 de grade la...soare care, în condițiile Asiei Centrale, părea și mai ridicată. Vă puteți deci imagina lesne cum puteam arăta eu în trening, în mijlocul acestor oameni bronzați (de soare, firește, peste culoarea lor în general mai tuciurie!) stînd pe iarbă, pe nisip ori pe bănci special amenajate, mîncînd piersici, caise, struguri și alte bunătăți ale naturii în timp ce mie „îmi lăsa gura apă"; de o săptămînă nu mai știam ce-i aia o fructă... Mă acomodez repede cu peisajul, nu prea încîntător aici la margine de oraș încă în construcție; îmi instalez cortul sub privirile nedumerite ale trupurilor goale, uitîndu-se la mine ca la unul picat din lună. În cîteva minute eram ca și unul de-al lor: cu slipul pus pe mine mă pierdeam ușor în mulțime, înotînd și eu la fel ca ceilalți; numai ochii îmi erau tot timpul pe cort. Recunosc că la un moment dat nu mai pot suporta „războiul psihologic" dus cu nevinovăție de tinerii din jurul meu și-l atac pe unul să-mi spună de unde se pot cumpăra fructe; și dac-ați ști ce fructe au uzbecii!?; sau cel puțin așa îmi apăreau mie atunci.... Cînd aud că trebuie să merg un kilometru pînă la primul magazin sau chioșc, lăsîndu-mi cortul atîta vreme singur, înghit în sec și-mi spun că a doua zi dimineață piața de fructe va fi primul meu obiectiv.... turistic.

Seara, pe la apusul soarelui, lumea se retrage, precum facem și noi bucureștenii părăsind salba de lacuri din nordul orașului, iar eu rămîn singur doar cu șoseaua pe care continuau să zburde herghelii de cai putere; deasupra capului păsări argintii ce-și luau zborul de pe aeroportul aflat la numai cîțiva kilometri îmi întrețineau singurătatea care de altfel nu mă îngrijora cîtuși de puțin. Cum prin Siberia nu prea avusesem nici timp nici condiții pentru a mă ocupa de... spălat rufe, socotesc că cel mai nimerit lucru este să o fac aici; tot nu aveam (nici nu puteam avea în acele condiții!) ce face pînă la căderea definitivă a nopții. Îmi scot frumușel din rucsac tricourile pe care mi le spălasem cu sîrg și pe la Paris ori la Lago Maggiore, apucîndu-mă serios de treabă; fac același lucru cu ciorapii, batistele și alte boarfe adunate „la murdare" prin Siberia. Abia la orele 23 apar stelele și luna în chip de seceră, pe un cer senin; eu mă gîndeam cu dor la cerul meu de acasă pe care „umblă" aceleași stele și aceeași lună numai că...

...A doua zi mă înființez direct în piață dar nu înainte de a-mi lăsa rucsacul la cel mai mare hotel al orașului, „Uzbekistan", potrivit unei reguli de-a mea devenită deja tradiție. În piață există și un bazar cu de toate. Mirosul mîncărurilor parfumate cu fel de fel de mirodenii specifice locului îmi pătrundea în nări într-un fel agresiv și tentant. El era degajat de mîncarea ce se servea direct dintr-un ceaun suficient pentru o sută de persoane; vă dați seama, sper, că n-am rezistat și mi-am comandat și eu o porție de ciorbă cu carne de oaie în care erau puse de-a valma tot soiul de legume; mi-am luat deci masa în aer liber, într-o atmosferă specific uzbekă, dominată de fesurile negru-argintii ale bărbaților de toate vîrstele. Plătesc cele cîteva zeci de copeici și-mi continui drumul spre tarabele după care jinduiam parcă și mai tare acum, chiar dacă eram cu burta plină; mie îmi trebuiau totuși fructe! Sondez mai întîi terenul pentru a vedea ce prețuri au, oprindu-mă la o frumoasă țigăncușă cu struguri și piersici. Îmi cumpăr fără să cîrtesc la preț (destul de pipărat dealtfel, două ruble) un kilogram de struguri negri, un fel de Hamburg de prin părțile mele, și un alt kilogram de piersici uriașe, lucioase și roșii la culoare. În cîteva minute sacoșa rămîne goală, iar eu abia dacă îmi mai puteam purta pîntecele bine pus la cale, devenit, contrar stării lui obișnuite, perfect rotund...

Dacă s-a întîmplat să încep descrierea micului meu periplu prin Tașkent tocmai cu aspecte... gastronomice, nu-i mai puțin adevărat că șederea mea aici a fost marcată și de unele momente mai dense pe planuri mai complexe..., unele dezvăluind chiar anumite subtilități.

SUPERLATIVELE Deltei Dunării

- Cea mai bogată faună ornitologică din lume (peste 250 de specii);
- Cea mai compactă suprafață stuficolă de pe glob (240 000 ha);
- Cel mai tînăr de pe continentul Europa (în fiecare an înaintează cu cca 30 m de uscat mai mult);
- Cel mai mare lac din țară (Razim cu o suprafață de 20 000 ha);
- Cea mai scurtă iarnă din țară (20 de zile cu 0°C);
- Cea mai întinsă plajă de pe litoralul românesc (cca 30 km lungime și 1—2 km lățime, între Sf. Gheorghe și Sulina);
- Cea mai mare altitudine în Deltă (47 metri — insula Popina);
- Cea mai mare adîncime în Deltă (36 metri, pe brațul Chilia);
- Cel mai vechi braț de vărsare a Deltei (Sf. Gheorghe);
- Cel mai mare grind (Letea care are o suprafață de 17 000 ha);
- Cel mai lung braț de vărsare (Sf. Gheorghe, lung de 113 km);
- Cel mai lat braț de vărsare (Chilia cca 1 000 metri în zona de mijloc).

Tudor Alexandru

O scurtă caracterizare generală a orașului ar putea începe cu faptul că, deși la reconstrucția lui au contribuit toate republicile unionale, unitatea arhitectonică și urbanistică — puternic influențată de stilul tradițional al artei uzbece — nu i-a fost cu nimic știrbită; cu toate acestea pot fi recunoscute fără prea mare dificultate cartierele sau anumite construcții singulare înălțate de ruși, ucraineni, de republicile baltice sau de cele „surori" din Asia Centrală. Bătîndu-i străzile în lung și-n lat timp de aproape o săptămînă, i-am putut descifra alte două trăsături definitorii; și nu cred că s-ar găsi cineva să mă contrazică, ele fiind realități întîlnite la tot pasul: mai întîi, Taşkentul este cel mai verde oraș pe care l-am cunoscut; mi s-a părut că nu albul clădirilor — de o dominanță categorică — este cel care prevalează, primind vegetația în complementaritate, ci lucrurile se petrec exact invers: verdele a lăsat să fie „spart" în monotonia lui plăcută de zidurile imaculate. Și nu am constatat aceasta doar din avion sau de pe stradă; pentru a mă convinge că nu-i doar o impresie, m-am urcat la ultimul etaj — al 23-lea — al hotelului „Uzbekistan", situat în centrul orașului.

În al doilea rînd, edilii l-au înfrumusețat într-un mod original, sute de fîntîni arteziene fiind amplasate în scuaruri ori în mari piețe, în parcuri sau la întretăierea de străzi, în fața Teatrului Academic de Stat „Alișer Navoi" sau a Muzeului Lenin ori, să nu vă surprindă!, la marginea orașului. Cele din zona centrală funcționează pînă noaptea tîrziu. Arșița din timpul zilei este mult atenuată de vaporii ce se degajă continuu din jeturile de apă, înscriind pe cerul albastru jocuri și forme multicolore, înviorătoare.

În timpul preumblărilor mele am avut posibilitatea să-i cunosc și unele aspecte de „intimitate" citadină; de la transportul în comun la suprafață, bine organizat și dotat cu toate tipurile de mijloace de transport — inclusiv acele „marșrutka", asemănătoare cu „maxi-taxiurile" noastre de pe străzile Capitalei — pînă la cel subteran — metroul — cu stații dominate tot de culoarea albă, de-abia dat în folosință de cîțiva ani, aflat în extensiune pe alte coordonate geografice ale orașului; de la cantinele-restaurant curate, frumos întreținute și bine aprovizionate — unde, firește, am luat și eu masa de mai multe ori — pînă la bucătăria „în aer liber" din cadrul bazarului, unde, precum v-am zis, mi-am permis un prînz copios; de la Muzeul Lenin, adăpostit într-o clădire reprezentativă pentru ceea ce înseamnă combinația dintre tradiție și modernitate în arhitectură, pînă la „Muzei Prikladnovo Iskustva", adică Muzeul de artă populară și de etnografie, amenajat cum nu se poate mai nimerit într-un fel de conac al unui fost mare bogătaș de odinioară. Aici merită să ne oprim cîteva clipe în plus. Mai întîi fiindcă vreau să vă spun că — spre surprinderea mea — l-am nimerit destul de greu, oamenii necunoscîndu-i exact situarea în spațiu; apoi, deoarece, odată ajuns aici, am primit — ca și în alte părți — un... ghid personal.

Clădirea avea să-mi revină în minte peste numai cîteva săptămîni, cînd mă aflam în celălalt capăt de lume, în Granada Spaniei, mai precis la Alhambra. În ce privește exponatele, mărturisesc că nu regret nici o clipă ora de căutări pe străduțele întortochiate și înguste din cartierul cel mai puțin lovit de cutremur, pînă cînd să depistez muzeul. Iată cîteva mostre care-mi susțin opinia: Secția de instrumente muzicale numără zeci, sute de tipuri de mandoline, care aici se numesc rudab, dutar, ghidjak sau doira; aflu că ornamentația însăși, încrustată pe instrumente, ar fi de natură să influențeze favorabil sonoritatea lor. Un grup de specialiști ai Laboratorului experimental al Muzeului se ocupă de reconstituirea instrumentelor muzicale după modele vechi, provenind mai cu seamă din cele trei mari centre de cultură străveche ale Uzbekistanului — Samarkand, Buhara și Hiva. Un interes justificat prezintă și arta decorativă în ceramică; în sălile rezervate artei populare a ceramicii se pot distinge „școli" independente, originale, precum cele din Riștan, Khorezm, Samarkand, Ghijdouvan și altele. Am rămas surprins cînd ghida mi-a spus că un mare meșter, pe nume Rakimov, a studiat ani de zile în detaliu tehnicile culorilor utilizate acum 10—12 secole de către cei din Afrasiab (fostul centru mongol al Samarkandului); artistul uzbek contemporan le-a deslușit compoziția coloranților. Mă gîndeam la albastrul nostru de Voroneț dacă nu merită osteneala să-i deslușim și lui tainele; sau poate, între timp, cine știe...

Alte cîteva săli sînt ocupate de arta metalului unde, alături de creații de odinioară sînt expuse noile lui transfigurări sub mîna meșterilor uzbeci de astăzi. Aflu că bronzul uzbek era alcătuit acum sute de ani din șapte metale, dar utilizarea lui la fabricarea monedelor a condus la diminuarea ponderii acestui metal în arta decorativă; cu toate acestea, multe din vasele (mai ales cele pentru ceai) utilizate și astăzi de bătrînii uzbeci pot fi văzute pe mesele lor. Explicația primită în legătură cu utilizarea de o manieră „exagerat" artistică a lemnului nu mă surprinde: lipsa acestui material dintre marile bogății ale republicii determină pe artiști să-l lucreze cu cea mai mare atenție și chiverniseală, scoțînd din el numai opere de înaltă ținută artistică. În sfîrșit, regret că nu am putut lua cu mine o pasăre confecționată, tot artistic desigur, de data asta din os sau corn. Creatorii de figurine în aceste materiale au o fantezie polivalentă, practic fără limită; am putut vedea dansatoare uzbece, culegători de bumbac ori de struguri, păsări și animale de toate felurile, ciobani și alte „personaje" întruchipate atît de inspirat în aceste materiale nobile. Periplul meu prin Asia Centrală sovietică nu a fost prea bogat; de la Tașkent mi-am permis doar o deplasare la Samarkand pentru a vedea, în primul rînd, Reghistanul restaurat — inima de odinioară a fostei capitale — și observatorul astronomic al lui Ulugbek, dominînd, de pe o colină de la margine, întreg orașul.

Medresa Kukeldeș (sec. XVI), după restaurare

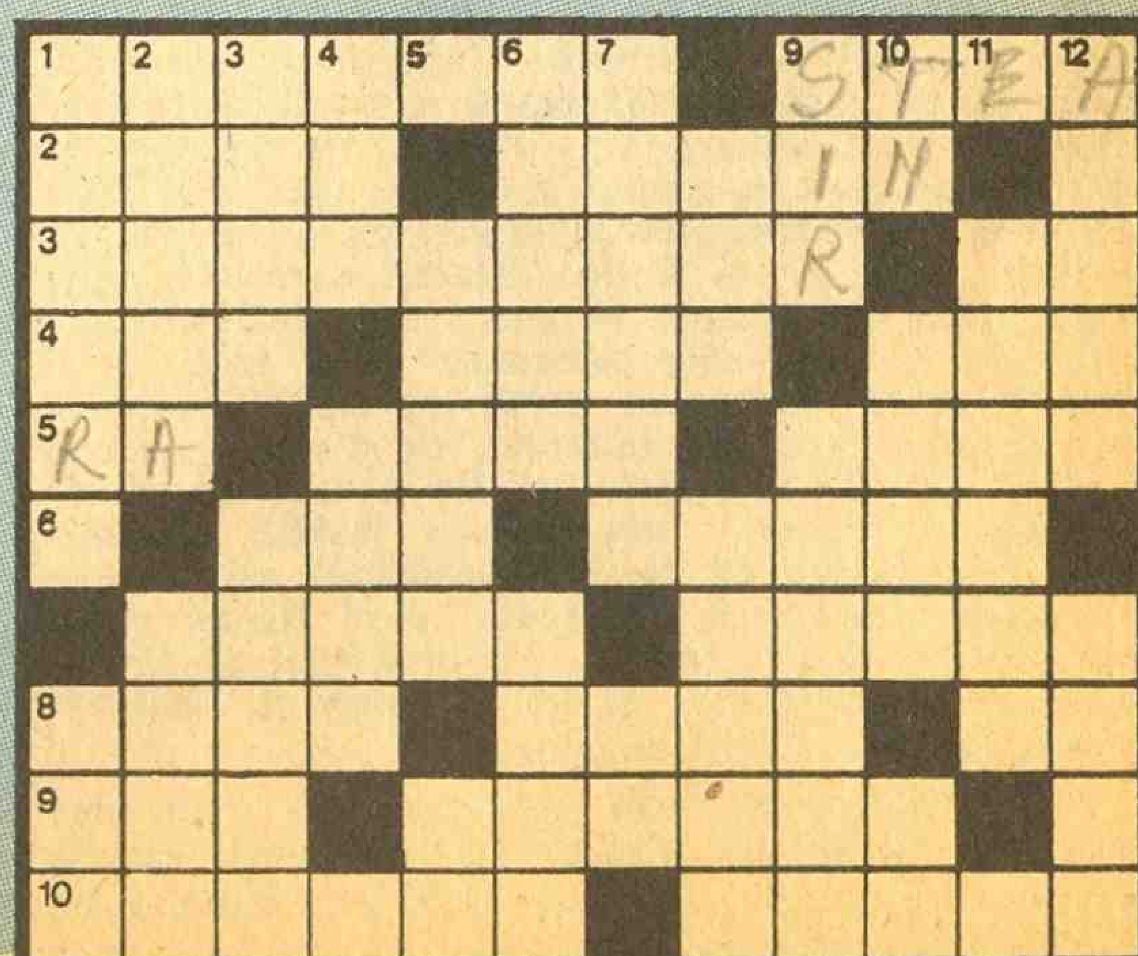
Constantin Chifane-Drăgușani

PRETEXT MARIN

ORIZONTAL: 1) Far (fig) — Vedetă celebră. 2) Barcă cu motor — Tancul remorcherului — Toate pînzele sus! 3) Distrugător — Marea și iar marea! 4) Puse la cale dau viață pînzelor — Navală — Rău de... uscat. 5) N-are nici o milă (mold.) — Constructor de vase — Indică direcția... dar nu-i busolă. 6) Ochi de mare (pop.) — Port (în țara noastră). 7) Mare — Limbă vorbită în Irlanda. 8) Pe nisip — Comună în județul Buzău — În cart! 9) Monocromatic — Rău de mare (pl.). 10) Corabie arabă — Zegras (-de-mare).

VERTICAL: 1) Pasarele — Port. 2) Pînză — Vas. 3) Rade (pl.) — Țărm. 4) Vedete — Coaste. 5) Face parte dintr-un anumit echipaj (dim.) — Capele! 6) Din „familia" lui Dana, Rada etc. — Ușor, greu. 7) Arbore (pl.) — Velier la tribord 8) Dană — Vase cu aburi. 9) Convoi — Pupa. 10) Ton... sec! — Ancora — Articol de plajă moldovenesc. 11) Marea Neagră. 12) Timone — Marină.

Mihai Pătrașcu

Treci Dunărea — şi fie c-o treci pe la Ruse, pe la Negru Vodă ori Vidin, un timp te însoţesc vocabulele limbii române, făcînd trecerea mai uşoară parcă, mai catifelată, nu ca pe o rece şi fermă linie de hotar, ci ca pe o firească şi caldă isoglosă umană. Am trecut de mai multe ori Dunărea şi, mărturisesc, fiecare trecere nu doar mi-a verificat, ci mi-a întărit această stare de spirit şi sentiment. Ultima oară cînd am fost oaspete al ţării vecine şi prietene, trei locuri s-au impus cu osebire pe harta inimii mele: Kazanlîk, Stara Zagora, Sofia. Voi face cîte un scurt popas, cu cuvîntul, în fiecare din ele, lăsînd cititorului dreptul şi surpriza de-a uni aceste puncte într-un original triunghi sprijinit cu vîrful pe inima Bulgariei, înţelegînd prin inimă capitala fiecărei unităţi de limbă şi teritoriu de pe bătuta noastră, de paşi, planetă.

KAZANLÎK – STARA ZAGORA – SOFIA: UN TRIUNGHI CU VÎRFUL ÎN INIMA ŢĂRII

KAZANLÎK — NUME DE FLOARE

Kazanlîk. Cuvînt vechi, impus prin secolul al XV-lea, prin influenţă, cu asprime, turcească — dar şi mai veche aşezare, numită cîndva şi Sentopolis (aşezare aflată acum sub apele barajului „Gh. Dimitrov") după conducătorul trac Sevst, mărturie stînd şi mormîntul trac, cu valoroase picturi murale, din secolele I—III e.n., descoperit aici. Kazanlîk, aşadar, undă necontenită a vieţii, dăinuind, în ciuda oricăror vicisitudini, şi aducînd pînă la noi o vigoare împovărată de nobleţe.

Multe am văzut în Kazanlîk — şi poate s-ar cuveni să vorbesc mai întîi de reperele vieţii noi, pe care o duce poporul bulgar aici. Ceea ce voi şi face, amintind despre binecunoscuta — şi în ţara noastră — Uzină de produse hidraulice, una din cele mai vechi şi mai mari din întreaga Bulgarie. Cu bazale puse în 1926, ca atelier de reparat avioane de şcoală, trecînd şi prin ipostaza de filială a unor firme cehe şi italiene (după cum bătea vîntul aspru al istoriei), uzina îşi structurează activitatea abia în anii socialismului, în 1950, specializîndu-se pe aparatură pneumatică şi pentru industria extractoare, aici realizîndu-se toate ansamblele hidraulice ale maşinilor de transportat şi ridicat (electrocare, electrostivuitoare, tractoare). Inginerul Iordan Lazarov, directorul unităţii, îmi vorbea despre colaborarea şi, mai ales, frumoasele perspective ce se deschid, pe mai departe, între uzina pe care o conduce şi întreprinderi similare din ţara noastră.

Aş vrea însă să trec, în continuare, accentul observaţiei mele asupra unor alte aspecte ce ţin de viaţa şi munca oraşului Kazanlîk, a împrejurimilor sale, cu speranţa că şi ele vor găsi interes la cititor, mai ales că unele sînt în general mai puţin cunoscute. Kazanlîkul este, iată, centrul unei veritabile industrii a trandafirului. Valea care începe cu cîţiva zeci de kilometri mai înainte, chiar din comuna Rozelor, numita şi renumita Vale a Trandafirilor (Rozova Dolina) lungă de vreo sută de kilometri şi lată de vreo douăzeci, îşi are la Kazanlîk nu doar o industrie de profil, ci un institut de cercetări adecvate. Este impresionant să asculţi cum din trei tone de trandafiri roşii abia iese un litru de ulei, un fel de concentrat al parfumului, în timp ce pentru acelaşi litru (ce cunoaşte un preţ dublu faţă de kilogramul de aur) sînt necesare patru tone şi jumătate de trandafiri albi. Şi totuşi oamenii s-au încăpăţînat să dezvolte această îndeletnicire (pămîntul şi clima i-au ajutat), să-i alcătuiască o tradiţie (aceste flori au fost aduse din Persia în secolul al XVII-lea) care n-a mai putut fi înfrîntă. Deşi se atestă, cu documente, faptul că germanii, în timpul celui de-al doilea război mondial, ofereau mari stimulente — între care tot soiul de premii — celor care acceptau să-şi taie trandafirii şi să cultive în locul lor cartofi, strategie deloc străină de lansarea pe piaţă a parfumului sintetic al Reichului. Se pare însă că au rămas cu premiil neacordate. Astăzi tradiţia este încununată de marea sărbătoare ce are loc în prima duminică din mai, cînd însuşi şeful statului oficiază actul desprinderii primului trandafir, deschizînd astfel o lungă şi înmiresmată campanie de recoltare.

Kazanlîkul este însă cunoscut şi prin alte fapte şi întîmplări. Există aici un vestit centru de covoare şi ceramică, precum şi o fabrică de instrumente muzicale. Despre el se mai spune că se află la exact două sute de kilometri distanţă de Ruse, Sofia şi mare, constituindu-se într-o autentică placă turnantă a căilor ferate bulgare. Istoria mai adaugă faptul că un vechi drum între Baltica şi Marea Egee ar fi trecut şi prin Kazanlîk.

Dar Kazanlîkul este mai ales un popas pios în istoria culturii şi luptei pentru libertate a poporului bulgar. Pe drumul spre el, avînd de-a dreapta munţii Sredna Gora şi de-a stînga Stara Planina (sau Balcanii) se află oraşul Sopot, în care s-a născut Ivan Vazov. Alături, la Karlovo, s-a născut Levski. În continuare, la Kalofer — Hristo Botev. Totodată, aici, în zonă, s-au dat neîntrerupte lupte pentru neatîrnare şi dreptate socială. Nu departe, pe vîrful Buzlugea, s-au desfăşurat ultimele lupte ale cetelor de voluntari bulgari (formate în România) conduse de Ştefan Caragea (prins şi spînzurat la Ruse) şi Hagi Dimităr (din Kazanlîk, ucis la Buzlugea) care voiau să răscoale poporul împotriva turcilor şi să atragă astfel atenţia Europei asupra soartei lor triste. Doi tineri din ceata lui Hagi Dimităr — Hristo Ianikov şi Ştefan Oreşkov — au fost spînzuraţi în Kazanlîk, pe acel loc fiinţînd astăzi un monument, cu un vers din Hristo Botev săpat sub numele eroilor: „Cel ce cade-n luptă pentru libertate / Acela nu moare!" Tot aici s-au dus lupte grele în 1877—1878, pentru independenţă. Pe acelaşi vîrf, Buzlugea, a avut loc primul Congres al Partidului Comunist Bulgar (ceea ce l-a determinat pe Todor Jivkov să afirme mai tîrziu că „De pe vîrful Buzlugea a zburat ca un vultur partidul nostru").

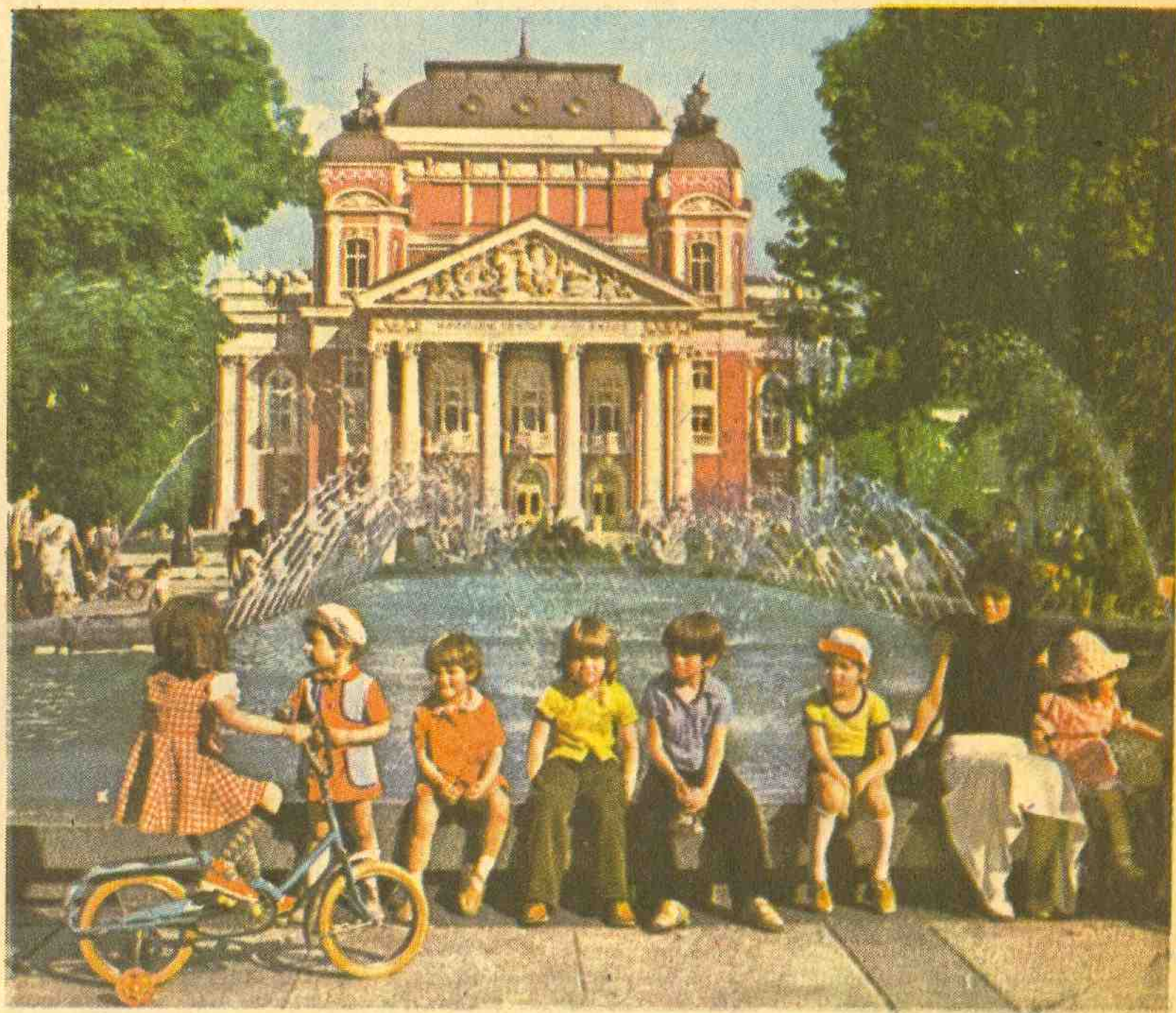
Am amintit toate aceste episoade, pentru că ele au o strînsă legătură cu România, istoria noastră avînd nu puţine pagini comune, de luptă, cu istoria acestui popor. Multe din florile roşii de pe Valea Trandafirilor urcă în petale stropi din sîngele eroilor, alături de recunoştinţa şi cinstirea urmaşilor.

STARA ZAGORA — ORAŞ ZIDIT PE OSEMINTE DE EROI

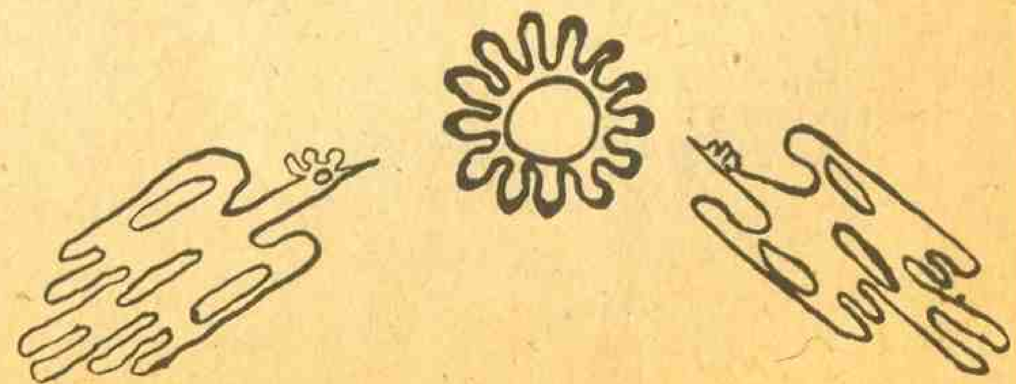
Chiar aşa sună versurile: „Stara Zagora Stara Zagora / Oraş zidit / Pe oseminte / De eroi" — citate în traducere liberă — cunoscute de cel puţin unul din doi oameni ai locului. Capitală a judeţului cu acelaşi nume, Stara Zagora îşi află rădăcinile îndepărtate la hotarul dintre legendă şi adevăr. Pe vremea tracilor, aşezarea se numea Vereea — şi marele Burebista se pare c-a avut oarece legături cu ea. Romanii au numit-o Ulpia Augusta Traiana. O grecoaică, împărăteasă, a dat oraşului numele ei: Irinopolis. Au venit turcii şi şi-au etalat ambiţia otomană: Eski Zagra. În sfîrşit, pe deplin meritatul Stara Zagora („Vechiul loc de după munte") s-a impus ca un factor de conştiinţă în viaţa şi lupta poporului bulgar pentru apărarea fiinţei naţionale, pentru demnitate şi dreptate. În septembrie 1875, aici a izbucnit o mare răscoală împotriva turcilor. Războiul de independenţă din 1877—1878 şi-a aflat la Stara Zagora una din înaltele sale metereze. În mai multe rînduri, oraşul a fost ars de n-a rămas piatră pe piatră, ultima oară în 1877, cînd din cei 12 000 de locuitori, 8 000 au fost măcelăriţi.

Adevărata dreptate a adus-o Ziua de 9 Septembrie 1944, cînd, în rînd cu ţara, Stara Zagora trece pe calea prosperă a socialismului. Muncitorii impun filozofia de clasă în practica socială, asigurînd locului o autentică renaştere. Industria îşi implantează aici cîţiva piloni de nădejde. Se dezvoltă energetica, mai mult de jumătate din producţia de cărbune a ţării fiind extrasă din zonă. Apare şi se impune chimia — şi-mi face o cinste şi o plăcere faptul că unii interlocutori de la Combinatul chimic din Stara Zagora mi-au vorbit cu frumoase cuvinte de apreciere şi recunoştinţă despre schimburile de experienţă avute cu chimişti români de la Săvineşti şi Craiova, asigurîndu-mă de bazele trainice ale unei colaborări în domeniu. În mod deosebit se dezvoltă aici industria construcţiilor de maşini, cu ramura ei de viitor — robotica.

În Stara Zagora însă există şi o puternică viaţă culturală. Opera de aici este a doua, după Sofia, din ţară. Fiinţează, de asemenea, un teatru dramatic şi o foarte veche staţie de radio. O amplă mişcare de masă antrenează cîteva zeci de mii de artişti amatori. Locuitorii oraşului, melomanii, păstrează lîngă inimă întîlnirea cu Opera română din Cluj-Napoca şi recitalurile lui Nicolae Herlea. Stara Zagora mai este numit şi oraşul poeţilor, care, preluînd o veche tradiţie, pun aripi şi ritmuri noi vieţii şi muncii de azi a concetăţenilor lor.

Cîţiva dintre cei mai tineri locuitori ai Sofiei odihnindu-se pe bordura fîntînii arteziene din faţa Teatrului naţional „Ivan Vazov".

Desen de Nicolae Gadonschi

SOFIA „CREŞTE DAR NU ÎMBĂTRÎNEŞTE"

Sofia este un oraş tînăr — cu numai opt ani peste centenar — şi cu toate acestea, puţine lucruri se ştiu despre vîrsta sa de început. S-a reţinut, cu aproximaţie, că pe-atunci nu număra mai mult de 12 000 de locuitori. Statisticile încep să se înviorieze întrucîtva începînd cu acest secol. În 1900, de pildă, Capitala trăieşte momentul electrificării : 1 700 de becuri, din care 100 pe străzi. Un an mai tîrziu apare şi primul tramvai electric ; multă vreme n-au existat decît 6 linii însumînd 23 km. Tot în 1 900 se adoptă şi stema oraşului : un scut împărţit în patru, fiecare compartiment găzduind în ordine : zeiţa apărătoare a oraşelor ; efigia bisericii Sf. Sofia (care a dat şi numele Capitalei) ; silueta muntelui Vitoşa ; templul lui Apollo. În 1911, stemei i s-a adăugat deviza : raste, no ne staree — creşte, dar nu îmbătrîneşte.

Frumoasa deviză, pe măsura sufletului iubitor al sofioţilor, o bună bucată de vreme n-a avut, din păcate, prea multe de simbolizat. Abia după actul de la 9 Septembrie, faptele, viaţa şi munca oamenilor devin generoase, din ce în ce mai generoase. Acum da, acum multe şi demne realizări pot fi urcate în stemă. Dacă ar fi să amintesc fie şi numai industria, ceva nou în peisajul locului, ar trebui vorbit de cele aproximativ 400 de întreprinderi, grupate pe 72 de mari platforme industriale. Am cunoscut una dintre aceste unităţi : Uzina de electrocare „6 Septembrie", din ampla familie industrială „Balkankar". Am văzut astfel cît de bine funcţionează noile tipuri de electrocare şi electrostivuitoare, realizate în sute de variante, dintre care unele cunoscute şi apreciate şi în ţara noastră. Ca o consecinţă directă a industrializării, faţa Capitalei bulgare este schimbată, înnoită : clădiri frumos pastelate zîmbesc soarelui ; din loc în loc, într-o modernă simetrie a înălţimilor, blocuri-turn ţin pe umeri cerul ; spaţii verzi, apoi, multe spaţii verzi sînt tot atîtea oaze amenajate pentru copii.

Spre a o vedea mai bine am urcat, ca orice turist care se respectă, pe muntele Vitoşa — împreună cu doi confraţi, Spiridon Stănel de la revista „Albina" şi Mihai Albu de la Întreprinderea de difuzare a cărţii din Bucureşti — însoţiţi de Anghel Novacev, un neobosit ghid, împătimit de frumuseţile drumeţiei, în ciuda pensiei pe care o rontăie de cîţiva ani buni de zile. Am străbătut comuna suburbană Boiana — cu legenda ce vorbeşte de cele două surori, Boiana şi Iana, care se certau pe măritiş, cea de-a doua fiind nevoită să plece în altă parte a Sofiei, unde chiar există o gară şi un cartier cu numele Iana. De la 1 200 de metri înălţime (de unde, mai sus, încep vestitele „poduri de aur", fenomen al naturii) Sofia arată ca un uriaş bulgăr multicolor, aruncat în poala verde a pădurii alpine. De oriunde însă ai privi-o — de pe cei cinci munţi ce-o străjuiesc : Vitoşa, Plana, Lozen, Liulin şi Stara Planina — Sofia este, pe rînd, aur gălbui ori mat, galben intens, gutuie, ori carmin stacojiu, patinat de vreme, după cum anotimpul se sprijină pe arbori şi culoare. Şi pe sentimentele oamenilor, în goana lor frenetică de-a crea punţi între oameni. Un astfel de sentiment se numeşte şi Spaska Kanurkova de la Editura Narodna Kultura, o mare îndrăgostită de limba română, din care a şi tradus peste 50 de cărţi. De data aceasta mi-a vorbit despre pregătirea pentru tipar a trei volume din opera lui Caragiale, a cărei selecţie îi aparţine. Poate că şi din acestea, mă gîndesc — sentimentul culturii ori cultura însăşi — ar trebui urcat ceva în stema de creaţie şi mîndrie a Sofiei. Cert este însă că acum, astăzi, sînt numeroase argumentele ce-i revitalizează vechea emblemă creşte, dar nu îmbătrîneşte, căreia i s-a adăugat nu demult sintagma şi permanent înfloreşte, nescrisă încă pe scurt, dar probată la tot pasul.

Cupolele aurite ale octogenarei catedrale „Alexandr Nevski" strălucesc în lumina blîndă a toamnei sofiote.

Aş vrea să închei aceste însemnări cu o reîntoarcere în punctul iniţial : Kazanlik. Acolo, lîngă monumentul eroilor ridicat în cinstea celor doi voluntari morţi în 1868, sub chiar versurile închinate lor de Hristo Botev, a fost cioplită, pentru călătorul obosit şi însetat, o fîntînă. O vorbă locală zice că cine bea apă din această fîntînă devine locuitor al Kazanlikului. Am gustat din această apă. Într-adevăr, este foarte bună, răcoroasă şi limpede, ca o călătorie dinspre adîncuri. Şi m-a cuprins un dor de Carpaţi, ca o aripă fără de care existenţa mea n-ar fi posibilă.

Ion Andreiţă

****

DIN ISTORICUL CĂILOR FERATE ROMÂNEŞTI

● Cea mai veche cale ferată din ţara noastră este Baziaş — Oraviţa, fiind construită între 1854—1856. Sectorul Anina — Oraviţa, realizat între 1860—1863 a constituit multă vreme o adevărată minune a tehnicii, condiţiile grele de relief impunînd străpungerea a 15 tuneluri, trasarea a 30 de viaducte şi a altor zeci de podeţe.

● Linia Timişoara — Jimbolia este considerată a doua ca vechime din ţară, construită între 1856—1857, după care a fost realizată calea ferată Constanţa — Cernavodă (1858—1860).

● La 4 octombrie 1868 este adoptată legea pentru construirea unei reţele de căi ferate în Principate. Pe această bază este concesionat unui consorţiu anglo-austriac construirea unor artere feroviare în Moldova şi Muntenia.

● La 31 octombrie 1869 este inaugurată calea ferată Bucureşti — Giurgiu, a cărei construcţie începuse în 1865. Primul tren pe această linie a pornit din gara Filaret, cea dintîi gară a Capitalei. Ulterior, în 1870 linia a fost prelungită cu 2,6 km, pînă la Dunăre.

● Între 1867—1869 este construită calea ferată Petroşani — Simeria, prelungită în 1892 pînă la Lupeni.

● Între 1867—1873 este realizată calea feroviară Braşov — Cluj — Oradea.

● În 1871 intră în folosinţă linia Timişoara — Arad.

● 25 septembrie 1872. Are loc inaugurarea Gării de Nord, a cărei construcţie demarase în 1868.

● La 21 mai 1878 este pus în circulaţie primul tren accelerat pe linia Bucureşti — Viena.

● Ia fiinţă prima direcţie a căilor ferate din ţara noastră — 23 aprilie 1880.

● 1879. Din acest an se poate circula cu trenul de la Bucureşti la Predeal.

● 1881. Inginerul Anghel Saligny realizează pe linia Adjud — Tîrgu Ocna primele poduri combinate (cale ferată şi şosea) din ţara noastră, iar pe linia Filiaşi — Tîrgu Jiu, primele poduri metalice cu console.

● 1882. Este inaugurată linia ferată Predeal — Braşov.

● 1887. Intră în circulaţie linia Bucureşti — Feteşti.

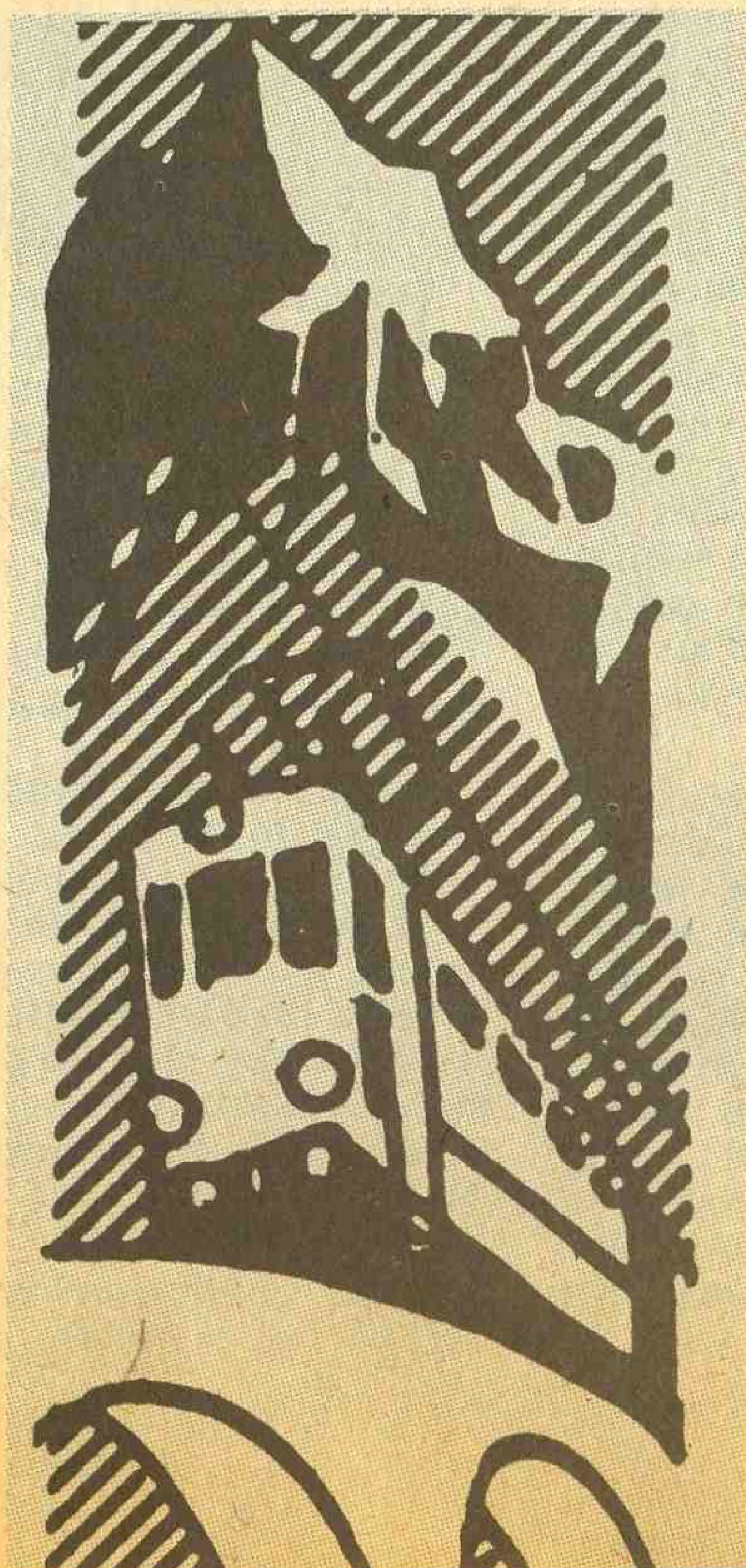
● 1889. Statul român răscumpără de la concesionari toate liniile ferate de pe teritoriul ţării, devenind singurul proprietar al acestora. La acea dată, lungimea reţelei feroviare din România măsura 2 469 km.

● 1890. La staţia de cale ferată Buftea este montat primul aparat de telecomandă centralizat pentru manevrarea mecanică a acelor şi semnalelor de cale ferată.

● 1 octombrie 1895. Este inaugurat podul de cale ferată de la Dunăre, între Cernavodă şi Feteşti, construit începînd din 1890 după proiectele inginerului Anghel Saligny. La acea dată, cu ai săi 4 088 metri lungime (un pod peste Dunăre, altul peste braţul Borcea şi un viaduct peste balta Ezerului, desfiinţat în 1969) era cel mai lung pod din Europa continentală.

● 1897. E dată în exploatare calea ferată Podu Olt — Turnu Roşu.

● 1906. Inginerul Nicolae Cosmovici brevetează cu succes cutia de ungere continuă pentru osiile vagoanelor, pentru evitarea supraîncălzirii materialului rulant, invenţie preluată de numeroase ţări.

● 1913. Pe traseele Arad — Ghioroc — Pîncota şi Ghioroc — Radna este introdusă pentru prima dată în ţara noastră tracţiunea electrică.

● 1923. La uzinele din Reşiţa începe fabricarea primelor locomotive (cu abur) din ţara noastră.

● 1929. Pe linia Braşov — Întorsura Buzăului e dat în circulaţie tunelul Teliu (4 370 metri), cel mai lung din ţară pînă azi.

● 1948. Este pusă în circulaţie calea ferată Bumbeşti — Livezeni (31 km), construcţie dificilă pe traseul căreia au fost realizate 37 tuneluri şi 107 poduri şi viaducte.

● 1949. Intră în exploatare linia ferată Salva — Vişeu.

● 1954. Se dă în folosinţă Podul Prieteniei, construit peste Dunăre la Giurgiu — Ruse. La vremea respectivă era cel mai mare pod combinat (cale ferată şi şosea) din Europa.

● 1951. La Uzinele „Electroputere" din Craiova începe fabricarea primelor locomotive Diesel electrice româneşti, iar din 1967 şi a celor electrice.

● 1955. La Ploieşti se dă în exploatare primul triaj mecanizat din ţară.

● 1963. La Uzinele de vagoane din Arad încep a fi produse primele vagoane de călători, după proiecte româneşti.

S. Alexandru

(Culese din lucrarea „Istoria ştiinţei şi tehnicii în România, Date cronologice")

la Schleswing-Holstein, de unde va încerca să încheie o pace separată cu puterile occidentale.

După aceea, a „distribuit rolurile" pe care trebuiau să le joace oamenii din anturajul său în noul guvern nazist.

Urmînd exemplul lui Hitler, Doenitz s-a hotărît să-l destituie oficial din toate funcțiile, așa cum dovedește această scrisoare :

„Domnule Ministru al Reichului, dat fiind situația actuală, am decis să mă lipsesc de ajutorul dumneavoastră. Din momentul de față sînteți destituit din toate funcțiile și responsabilitățile avute, adică din aceea de ministru de interne, membru al guvernului Reichului, comandant al armatei rezerviștilor și șef al poliției. Vă mulțumesc pentru serviciile aduse Reichului".

Doenitz, a dat ordin comandanților armatei germane să pună capăt oricărei rezistențe în fața aliaților.

Dar Himmler nu vroia să iasă din scena politică. În acest sens, l-a vizitat pe feldmareșalul Ernst Busch — comandant al forțelor germane din Schlwing și din Danemarca — cu speranța de-a și-l face aliat. Dar Busch nu se gîndea decît la negocierea condițiilor propriei capitulări. Himmler s-a întors la Flensburg unde escorta sa era din ce în ce mai puțin numeroasă.

La 8 mai Himmler și-a redus la patru numărul mașinilor și a făcut primul gest de renunțare, răzîndu-și mustața. Se gîndea în ce loc să se retragă pentru a nu fi recunoscut. A fost sfătuit să se predea și să răspundă la acuzațiile care i se aduc lui și SS-ului.

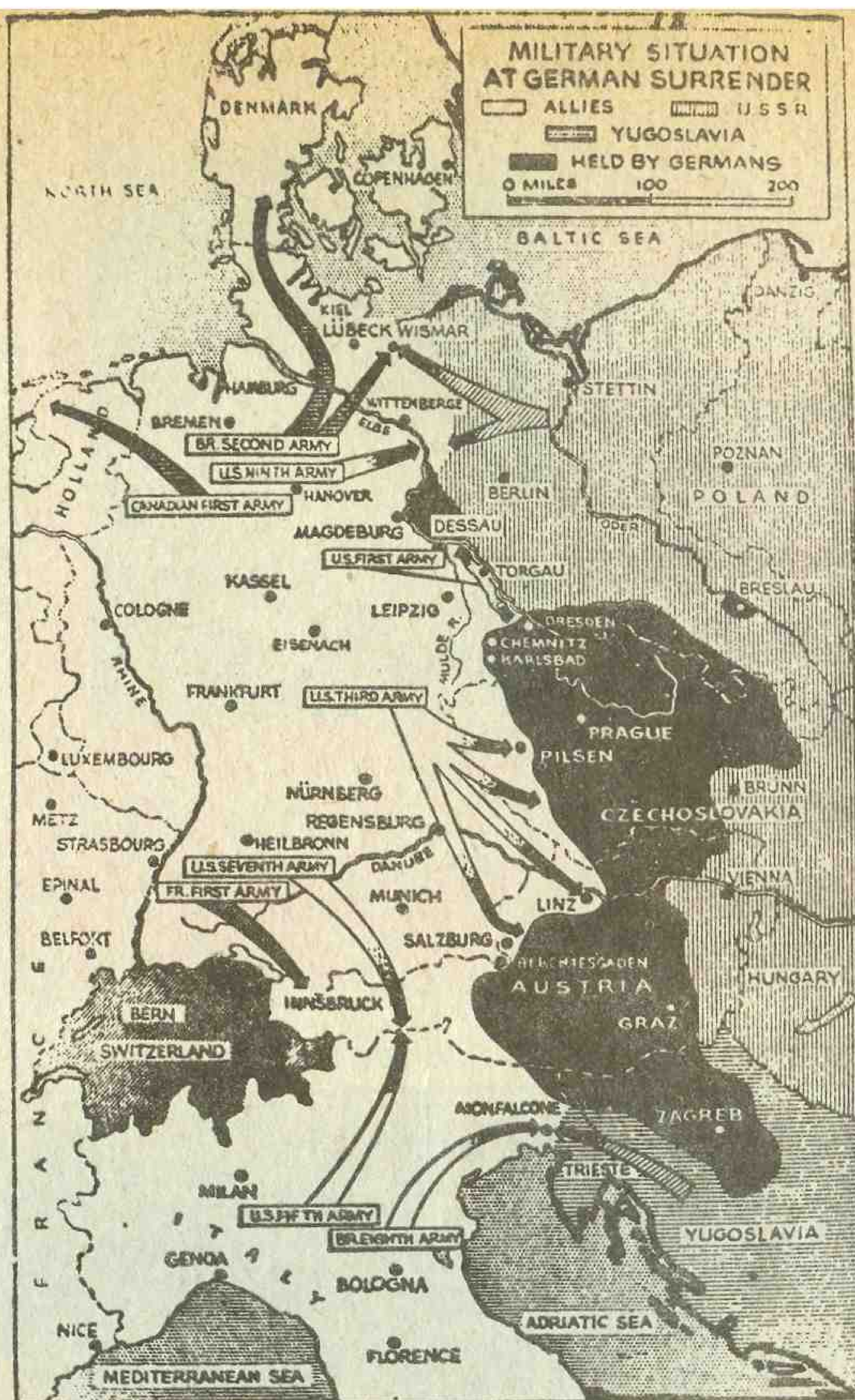
La 10 mai a părăsit Flensburgul și însoțit de puținii oameni care i-au mai rămas, s-a îndreptat spre Marna. Le-au trebuit zece zile pentru a ajunge aici. Și-au continuat drumul dormind în gări sau sub cerul liber. Au abandonat cele patru mașini și fără să fie recunoscuți, au traversat estuarul fluviului Elba, în mijlocul unui grup de refugiați. Și au continuat drumul pe jos, ajungînd astfel la Bremerhaven, după ce au parcurs un traseu de 150 de kilometri.

Grupul s-a format din Himmler, Brandt, Ohlendorf, Karl Gebhardt, colonelul SS Werner Grothmann și comandantul Macher. Și-au scos însemnele de armă pretinzînd că fac parte din poliția rutieră. Himmler avea un ochi acoperit cu o eșarfă neagră iar actele erau pe numele de Heinrich Hitzinger. Actele erau ale unui cetățean condamnat de către Tribunalul Poporului iar Himmler le păstrase sperînd să-i folosească cîndva.

La Bremerhaven și-au dat seama că nu vor putea trece de barajul autorităților militare. Căpitanul Tom Silvester comanda lagărul de refugiați 031 situat lîngă Lunesburg. Un mare număr de soldați germani în încercarea lor de a ajunge acasă erau constant opriți de barajele instituite de britanici. Erau reținuți pînă li se verifica identitatea. Dacă păreau suspecți, erau trimiși pentru o anchetă suplimentară, într-un lagăr ca acela pe care-l comanda căpitanul Silvester.

La 23 mai ora 14, un convoi a dus în lagărul 031 un grup de suspecți opriți la un post de control de lîngă Bremerhaven. Căpitanul Silvester a fost informat că trei dintre suspecți cer insistent să fie primiți de comandant. Silvester a dat ordin ca cei trei să fie aduși la el în birou și introduși unul cîte unul. Iată ce povestește căpitanul :

„Cel care a intrat primul în biroul meu era mic, urît și îmbrăcat sărăcăcios, dar a fost imediat urmat de alți doi oameni înalți avînd o alură marțială. Atitudinea lor mi-a părut suspectă și am dat ordin unui sergent să-i supravegheze permanent și să nu permită nimănui să comunice cu ei fără aprobarea mea. Odată ieșiți din biroul meu, omul cel mic și-a scos eșarfa neagră care-i acoperea ochiul stîng, și-a pus o pereche de ochelari și mi-a spus calm : Sînt Heinrich Himmler". Lăsînd prizonierul sub pază severă, căpitanul a plecat în căutarea ofițerului din serviciul de informații. Intrînd în birou, cei doi ofițeri l-au rugat pe Himmler să-și pună semnătura pe o hîrtie pentru a o compara cu cea aflată în dosarele lor. Crezînd că i se

Situația militară la ora capitulării Germaniei naziste

cere un autograf cu titlu de amintire, Himmler a refuzat la început dar s-a supus cu o singură condiție : hîrtia să fie distrusă după examenul de comparare.

După stabilirea autenticității identității prizonierului, s-a trecut la percheziționarea acestuia. Căpitanul Silvester povestește :

„L-am percheziționat personal după care am predat efectele unui sergent care le-a verificat și el încă o dată. Himmler avea actele pe numele de Heinrich Hitzinger care era de meserie factor poștal. Într-un buzunar de la vestă am descoperit un mic tub de alamă, semănînd cu un tub de cartuș care conținea o fiolă de sticlă. Am înțeles ce era dar l-am rugat pe Himmler să-mi precizeze. Acesta mi-a răspuns că este un medicament care-i calmează durerile stomacale. Am mai găsit un astfel de tub fără fiolă și am tras concluzia că aceasta trebuie să se afle asupra lui disimulată într-un loc ascuns. Nu îl rugasem încă să deschidă gura. Am trimis să ni se aducă pîine, brînză și ceai. I-am oferit lui Himmler să mănînce în speranța că îl voi vedea scoțînd ceva din gură. L-am observat foarte atent în timp ce mînca și nu am văzut nimic deosebit".

Cu excepția fiolei găsite în vestă, nu s-a mai găsit otravă asupra prizonierului. Colonelul Murphy s-a decis să-l transporte pe Himmler la cartierul general al Armatei a 2-a care se afla la 15 kilometri de lagăr.

Colonelul Murphy a redactat următorul raport :

„Eram sigur că Himmler a reușit să disimuleze otrava, singurele locuri posibile fiind gura și rectul". L-am rugat să se îmbrace și am dat telefon să-mi fie trimis un medic, pentru interogarea «personalităților» de talia lui Himmler.

Himmler a fost transportat la Centrul de anchetare din Velznerstrasse și încredințat sergentului major Edwin Austin care nu cunoștea identitatea prizonierului. Dar Austin l-a recunoscut imediat pe Himmler. Austin, care nu a reușit să împiedice pe generalul Prnetzmenn să se sinucidă, spărgînd între dinți o capsulă de cianură, era ferm hotărît să nu îl lase pe Himmler să facă la fel.

Arătîndu-i patul i-a spus prizonierului în germană să se dezbrace. Himmler a spus că nu înțelege. L-a privit pe Austin și i-a spus :

„Nu știi cine sînt ?"

„Știu — i-a răspuns Austin — dar asta nu vă împiedică să vă dezbrăcați".

Supus, Himmler a început să se dezbrace. Colonelul Murphy și căpitanul Wells, doctor, au venit să-l inspecteze pe prizonier. Au examinat toate locurile unde ar exista posibilitatea disimulării unei capsule cu otravă. După aceea, doctorul l-a rugat să deschidă gura și a observat imediat intr-o cavitate situată în partea dreaptă a maxilarului inferior o ușoară protuberanță. Rugîndul să se apropie de lumină, doctorul i-a introdus două degete între maxilare, dar Himmler cu o mișcare violentă l-a mușcat de degete.

„A făcut-o" — a strigat doctorul.

Colonelul și sergentul s-au aruncat asupra prizonierului culcîndu-l la pămînt, pentru a-l împiedica să înghită otrava. Doctorul l-a apucat de gît încercînd să-l facă s-o scuipe.

Toate metodele au fost încercate timp de un sfert de oră, dar în ciuda vomitivelor și spălăturilor stomacale și a respirației artificiale, otrava și-a făcut efectul.

Două zile mai tîrziu Himmler a fost îngropat lîngă Luneburg. Sergentul major Austin, gropar de meserie, i-a săpat un mormînt într-un loc secret unde nu se afla nici o inscripție.

Traducere și adaptare de Vladimir Haiduc

Ultima ieșire în public a siniștrilor histrioni care au condus Germania fascistă : Procesul de la Nürnberg

FRANCIS CARCO
— membru al Academiei Goncourt —

MEMORII dintr-o altă viață

Umbra lui Toulouse Lautrec

Am descoperit Montmartre într-o seară cu ninsoare bogată de la începutul anului 1910, ieșind din metrou în Piața Clichy. Totul era alb: fulgii pluteau în aer. Pe imperialele omnibuzelor călătorii țineau umbrelele deschise și ședeau zgribuliți în paltoanele lor, cu gulerele ridicate. Pe sub arborii de pe bulevard, pietonii se strecurau cu pași furișați și nesiguri. Vîntul răvășea boa-urile femeilor. Le întîlneai ici și colo în cafenele ținînd companie pictorilor și scriitorilor. Revăd machiajul acestor păpuși ciudate, cu voci sparte. Roșu și negru. Un negru opac, funebru, definitiv, care contrasta cu roșul de o nuanță acidă. Erau femei frumoase... Vreau să spun planturoase, amintind cumva de grenadirii din vechea gardă... Mă obișnuisem cu zăpada, nu mă mai mira. Mai degrabă femeile mă puneau pe gînduri. Le descopeream aidoma acelora din colecția *Gil Blas* ilustrată pe care-o aveam cînd eram copil, visînd la Montmartre. Eram uluit de asemănarea pe care o constatam între desenele lui Steinlen și aceste creaturi așezate la masă în fața paharelor de absint din care gustau la intervale regulate. Unele îl cunoscuseră pe Lautrec. Acest mare artist, dizgrațios fizic, cu nasul gros și cu buze umede răsfrînte, și-a marcat atît de puternic scurta trecere prin lume, redînd acest tip de femei foarte în vogă la vremea lui.

Le vedeam de-aproape, mai vii încă decît cele de pe pînză sau desenate, cu dinții lor falși, cu părul vopsit, cu fardurile stridente, chicotind aspru sau reținîndu-și cu greu tusea.

Pascin

L-am întîlnit pe Pascin pentru ultima oară în fața unui bar. Locuia pe Bulevardul Clichy la no. 36. Ferestrele atelierului său, așezat în spatele imobilului, dădeau în stradă și cînd vedeam lumină îl strigam și el venea și ne deschidea. Ne cunoscusem prin intermediul lui Mac Orlan. Își alesese locul foarte bine: din balconul de la etajul cinci putea — cînd se întorcea acasă din pelegrinările nocturne — să vadă zorile insinuîndu-se prin negurile nopții.

În cursul călătoriilor sale prin Europa Centrală și America de Sud, peste tot a căutat vecinătatea anumitor străduțe secrete, cu atmosferă, populate de negri și mateloți. Melonul care-l purta întotdeauna tras pe ochi, costumul său bleumarin și impermeabilul, părul negru în dezordine, surîsul său etern și privirea profundă și caldă pe care ți-o dăruia, inspirau simpatie. Se pierdea în reverii, dispărea timp de săptămîni apoi apărea deodată, cu mîna întinsă, discret și afectuos, gata să-și petreacă toată noaptea cu tine. Această impresie de aventură perpetuă pe care o degaja, de diletantism vagabond era temperată de maliție. Uneori se punea pe confidențe sau bîrfe, dădea rețete culinare sau de băuturi, povestea amintiri. Una din distracțiile sale favorite era să dea de băut la toată lumea. Trebuia să-l vezi atunci pe Pascin — radia de bucurie, povestea și făcea tot felul de trăznăi și pe măsură ce se îmbăta se dezlănțuia tot mai tare. În fine, dimineața, departe de a se simți obosit, propunea să schimbăm circiuma. Mergeam în Montmartre, unde continuam să ne distrăm, spre mirarea chelnerilor de la cafenea.

Jules Depaquit

Despre întîmplările neobișnuite ale umoristului Jules Depaquit se poate scrie o carte. Era adesea eroul unor aventuri ciudate pe care le povestea de multe ori el însuși cu mult haz, cu o voce scîrțîitoare, al cărei timbru este de neimitat.

Înarmat cu un permis de clasa întîi pentru Sedan, unde locuia mama sa, obținut prin cine știe ce mijloace, într-o dimineață

Toulouse Lautrec: „Autoportret" ● „Dansul la Moulin Rouge".

Depaquit ia trenul din Gara de Nord, și fiind, se vede, pentru prima oară în posesia unui astfel de permis, nu s-a gîndit să se ducă la clasa I, ci, în virtutea inerției, s-a instalat într-un vagon de clasa a treia. Pe drum se prezentă controlorul. Scriitorul îi arată permisul. Conductorul, disimulîndu-și surpriza de a vedea un călător care are dreptul la confort, înghesuit între boccele și călători de clasa a treia, crede că este vorba de o eroare. Colac peste pupăză, Jules uitase să semneze permisul și nu avea asupra lui nici un act de identitate. Toate acestea i-au părut controlorului foarte bizare. Îi puse unele întrebări la care scriitorul nu a răspuns mulțumitor și atunci controlorul îl obligă să coboare la stația următoare.

— Îi veți explica șefului de gară.

— Și mama... care mă așteaptă, mai murmură Depaquit.

Desigur, șeful de gară nu este găsit imediat. Jules a trebuit să-l aștepte cu valiza în mînă pe peron. În sfîrșit, este introdus într-un birou, unde este supus unui nou interogatoriu amănunțit, și mînia — în fine — îi dezleagă limba. Se-nfurie, țipă, amenință administrația căilor ferate cu un proces. În acest timp, șeful de gară telefonează publicației „Journal", care eliberase permisul, își dă seama de eroarea controlorului și se pierde în mii de scuze. Prea tîrziu! Trenul plecase. Jules a trebuit să se resemneze să-l ia pe următorul, dar — din răzbunare — în loc să se urce la clasa I, se duse tot la vagon de clasa a treia, lăsîndu-i cu gura căscată pe șeful de gară și pe controlor.

Și tot Depaquit povestește că într-o dimineață un creditor îi bate la ușă și amenință să intre cu forța. Depaquit din spatele ușii zice:

— Domnul Depaquit a plecat.

— Nu-mi spune mie chestii de-astea. Îți recunosc vocea... Dumneata ești... Deschide ușa!

Jules se conformează, neavînd încotro.

— Ei bine, vezi că minți! țipă creditorul.

— Nu mint, se apără Depaquit. Domnul a ieșit de vreo oră. Vă jur!

Creditorul, puțin derutat, nemairecunoscîndu-l foarte bine, se lasă convins întrucîtva. Dar, deodată, vede la intrare pantofii debitorului. Își revine și urlă:

— Domnule Depaquit... De ce te încăpățînezi? Uite... Pantofii sînt aici. Iată-i acolo, lîngă ușă. Nici nu i-ai atins azi!

— Eu ?!?!

— Dumneata, desigur.

Atunci sărmanul Jules exclamă:

— Ce te bagi dumneata? Știi dumneata că dimineața eu nu ies decît în papuci?

Pierre Mac Orlan

Pe vremea tinereții noastre, cînd toate ne lipseau — dar nu și fantezia! — Pierre Mac Orlan a găsit odată un mijloc original de a rezolva în mod gratuit problema lenjeriei de pat. Cum era bine văzut de proprietăreasa unei „case cu perdelele lăsate", într-o seară avu ideea de a se juca de-a strigoii cu pensionarele care, din cine știe ce motiv, șomau. S-a acoperit cu trei cearceafuri imaculate și scoțînd suspine și țipete lugubre se lăsă urmărit din cameră în cameră de un convoi de fete vesele, îmbrăcate și nu prea. Cu pași bine chibzuiți se apropie la un moment dat de scară și apoi dintr-un salt dispăru pe stradă cu cearceafurile în cap — în chip de fantomă — lăsînd, vorba aceea, „bouche-bée" pe glumețele în imposibilitate de a-l urmări.

— Ah, banditul! țipară femeile, cînd înțeleseră, în fine, stratagema.

Prea tîrziu! Cînd patroana a auzit toată istoria s-a încruntat și le-a admonestat:

— Doamnelor, cînd eram la vîrsta dumneavoastră, mă distram ceva mai inteligent!

I s-a întîmplat lui Pierre Mac Orlan într-o zi o aventură despre care localnicii încă mai amintesc cu stupefacție.

Mac Orlan era pe cîmp la vînătoare, atent să tragă, cînd o pasăre bizară trecu în zbor. Pierre a doborît-o dintr-un foc, apoi, privind zburătoarea, începu să se scarpine foarte încurcat în cap. Cel fel de pasăre era? Nu mai

intîlnise niciodată ceva de genul acesta. Un cioc mare, un aer ridicol, labele palmate, un penaj gri fumuriu. Pierre a ezitat mult timp apoi o aruncă în tolbă și seara s-a consultat cu vecinul său. Vecinul rămase perplex. Se duse și întrebă și alți vînători, dar toți ridicau din umeri.

— Dracu' s-o ia, n-am mai văzut așa ceva.

A căutat prin cărți, dicționare — fără nici un succes ! Mac Orlan, intrigat de-abinelea, luă drumul spre Paris. Acolo află că nimeni nu cunoștea specia aceea de pasăre misterioasă. După consultații cu naturaliștii, pentru calmarea opiniei publice, declară că a împușcat din întîmplare o becață de o specie necunoscută în Franța. Misterul a rămas nedezlegat pînă în ziua de azi.

Amedeo Modigliani

Timp de mulți ani — cu foamea în stomac și golind pahar după pahar, pentru că un prieten mai degrabă se gîndește să-ți ofere un pahar decît un dejun — Modigliani a dus existența cea mai falsă. Femeile, seduse de frumusețea lui, mureau după el : străine, fetele cele mai sărace, în fine, cele mai diverse. Dar Modigliani le părăsea înainte de a se atașa de ele. Imediat ce se simțea înlănțuit fugea și-l puteai întîlni în cîrciumi și baruri, cu un creion în mînă și un caiet de schițe. Era un bărbat brun, care păstrase — poate fiindcă era italian — un pronunțat gust pentru interminabile discuții despre politică și despre artă. Îi plăcea vermutul. Purta de obicei o haină de catifea de culoare deschisă, o pălărie cu boruri largi și un fular în culori vii. Refuza permanent să-și ia în serios sărăcia și boala. A avut un prieten foarte bun, Zborowski, care pentru a-l ajuta să supraviețuiască n-a ezitat să-și vîndă îmbrăcămintea, ceasul, încălțămintea. Din cînd în cînd îl ajuta și cu bani. Zborowski îl iubea pe Modigliani și credea cu putere în arta lui. Se priva de orice ca să-l ajute : de mîncare, de tutun, de cărbuni în timpul iernii.

Nefericitul Modi ! Au trecut aproape cinci ani pentru a convinge amatorii cei mai pricepuți să-l admită în colecțiile lor. Zborowski se ocupa de plasarea pînzelor. Î se rîdea în nas. Era refuzat. El nu se descuraja. Lăsa pînzele. Revenea. Și pînă la urmă a izbîndit.

Robert de la Vaissière

La „Bon Bock", pe cînd își lua odată cina, scriitorul și publicistul de talent La Vassière aude o reflecție nu prea politicoasă la adresa lui, făcută de un alt client. Se ridică, își potrivește monoclul în arcadă și cu nonșalanță se îndreaptă spre masa de la care pornise remarca ironică. Dar fiind foarte miop, La Vaissière se înșeală și administrează o pereche de palme unui domn care-l privi stupefiat ; era — nici mai mult dar nici mai puțin — decît un maestru de arme, care, evident, nu făcuse nici o observație. Un duel părea inevitabil. La Vaissière se și pregătise, dar din fericire duelul a fost împiedicat de diligențele lui Marc Brésil.

În altă seară, în Piața Saint-Georges, La Vaissière, care mergea să se culce, era împiedicat să doarmă de reclama luminoasă a unui anticar. Enervat la culme, se sculă, se cățără pe acoperiș și demontă un imens „W" a cărui lumină îl deranja. Curînd se strînseseră la el în cameră cîțiva asemenea „W" uriași, pentru că anticarul zelos înlocuia foarte repede litera furată.

În cele din urmă anticarul se plînse autorităților și poliția descoperi curînd firele acestei „afaceri tenebroase". A fost dus la comisariat, unde a trebuit să dea explicații ! Ce putea să explice ? Că avea un talent deosebit să se bage în asemenea întîmplări ieșite din comun ?

Traducere și adaptare de
Elisa Madolciu

UPPSALA

De cîte ori nu am auzit pomenindu-se de vechea capitală scandinavă, sediu regal și religios încă din secolul al XII-lea ? !

Catedrala din Uppsala, a cărei construcție începută în anul 1290 a durat 145 de ani și care astăzi se mîndrește a fi, cu lungimea și turnurile ei de cîte 118 metri fiecare, cea mai mare biserică scandinavă, a fost și este locul de incoronare și căsătorii al regilor Suediei. Dar importanța acestui vechi oraș, situat la numai 66 de kilometri nord de Stockholm, este mult mai mare : aici a luat ființă în 1477 prima universitate scandinavă, a cărei existență tumultuoasă a fost adesea amenințată de capriciile regilor, de foc sau nepăsare, dar a cunoscut și perioade de înflorire, ca de pildă în timpul domniei reginei Christine (1632–1654), cînd în Uppsala se aduna floarea înțelepților, învățaților și diplomaților vremii.

De la gara Uppsala, drumul te poartă mai întîi pe lîngă muzeul orașului, apoi prin fața primăriei, peste unul din podurile așternute peste rîul Fyrisan, ce desparte longitudinal orașul, apoi pe lîngă catedrală. În spatele acesteia, o clădire cu o cupolă rotundă. Este „Gustavianum", cea mai veche clădire a universității suedeze.

Citim un anunț afișat pe ușa de la intrare : muzeul nu se deschide decît grupurilor organizate de turiști, a căror vizită trebuie anunțată din timp. Tocmai intenționam să ne retragem, cu părere de rău, cînd am auzit motorul unei mașini. Era un „Volvo" care a oprit în parculețul din fața clădirii, din care, am văzut coborînd vreo 15 pasageri. Erau turiști. Plini de speranță, ne-am alipit și noi grupului, neștiind dacă își aveau asigurată programarea necesară, conform afișului. Am avut noroc. Ghidul s-a prezentat la administrație și după cîteva minute, ușile vechi și cam șubrezite, ni s-au deschis.

Clădirea cuprinde alături de un muzeu de artă veche, cu colecții egiptene, nordice și clasice, o sală aparte, pentru a cărei vizitare am urcat în grabă cîteva zeci bune de scări înguste și întunecoase. Pe o ușă simplă din lemn, vopsită în alb, pătrundem într-o încăpere circulară, nu prea mare, deosebit de înaltă și destul de bine luminată de geamurile lungi și înguste ce o împrejmuiau. Este „Teatrul anatomic", amfiteatrul în care studenții medicinişti din secolele trecute făceau cunoștință cu tainele anatomiei și disecției. Ne-am așezat și noi în băncile înguste ce scîrțîiau zgomotos, închipuindu-ne modul de desfășurare al unei asemenea lecții de anatomie : pe masa aflată jos, în centrul încăperii, materialul de studiu, preparat în prealabil cu grijă, era expus auditoriului. Nu știu dacă din cele aproximativ 150 de locuri cît cuprinde sala, toți studenții ar fi putut vedea arterele, venele sau nervii, de pildă. Este sigur însă, că părți esențiale ale corpului uman se puteau vedea cu ochiul liber, chiar din rîndul cel mai de sus al amfiteatrului.

Unul din gîndurile ce mi-au străfulgerat mintea în acele clipe a fost, dacă nu cumva, Olaus (Olof) Rudbeck, care a inaugurat în 1663 acest amfiteatru, ar fi vreun descendent „olah", adică valah de-al nostru ! ? Vizităm în treacăt clădirea actuală a Universității, inaugurată în anul 1887. Uși masive, holuri mari, o aulă pentru 2000 de persoane, săli de cursuri, laboratoare, cancelarii, atmosferă sobră, adîncită poate și de liniștea estivală.

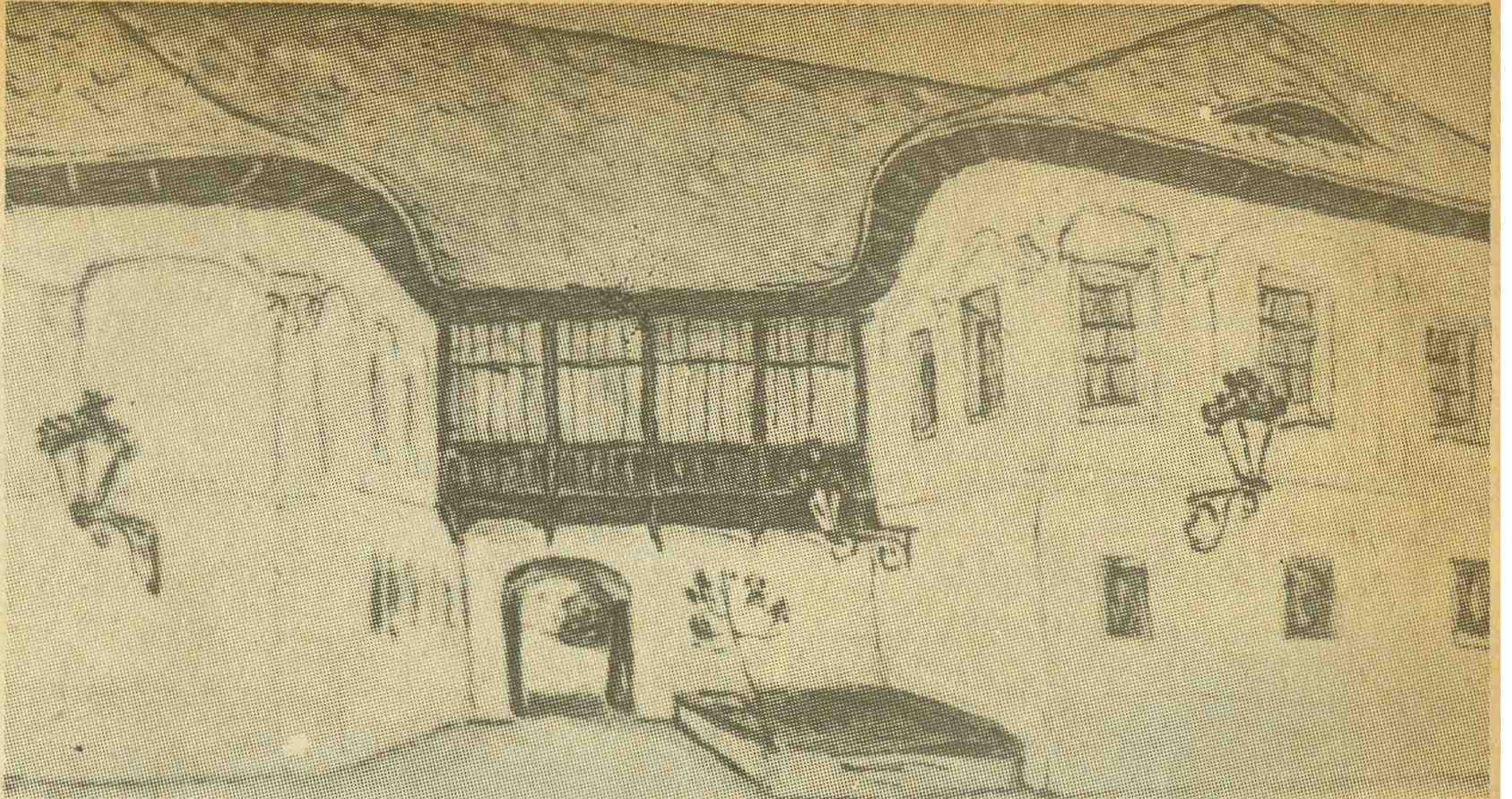
Ne grăbim pe aleea ce duce spre bibliotecă, pentru a ne încadra în timp. Biblioteca universitară a cărei construcție a fost terminată în anul 1841, este așezată în unghiul dintre Gustavianum și clădirea nouă a universității, pe o ridicătură ce se înalță cu mult deasupra orașului. Cu cele peste două milioane de volume și aproape 30 000 de manuscrise, „Carolina redi-viva", cum este numită, este cea mai mare bibliotecă a Suediei. Piesa de rezistență a acestei instituții de cultură este „Codex Arginteus" a episcopului Ulfilas, o traducere gotică a cărților celor patru evangheliști, scrisă pe pergament roșu cu litere argintii și datînd din anul 500 e.n. Originalul este bine păstrat și ascuns : numai două persoane cunosc locul unde este tăinuită cheia sub care este închis acest unicat. Două pagini sînt expuse vizitatorilor muzeului, într-o vitrină separată, bine păzită și ea, acoperită tot timpul cu o cuvertură deasă de culoare închisă, pentru ca lumina naturală și artificială să nu poată deteriora prețiosul exponat, vitrina descoperindu-se numai pentru cîteva clipe, cît timp grupurile de turiști trec prin fața ei.

Merită poate tot atîta atenție și noua achiziție a bibliotecii, celebra „Carta Marina" a lui Olaus Magnus (alt „valah" ?), marea hartă a nordului Europei, tipărită în anul 1539 la Veneția, de altfel, unul din cele două exemplare existente actualmente în lume, foarte bine păstrată și uimitoare prin bogăția detaliilor.

Nu putem părăsi Uppsala fără a aminti de pietrele runice ce domină din curtea Gustavianum-ului istoria orașului și a întregului Nord. Scrise pe ambele părți cu inscripții adînc săpate în piatră, așezate toate în aceeași direcție, cu o înclinație de un anume unghi, ele povestesc despre tradiții și legende străvechi ale locuitorilor acestor meleaguri, despre obiceiuri de cult, despre oameni și locuri demult uitate, aidoma inscripțiilor egiptene, poate cu deosebirea că runele se ridică deasupra pămîntului, ca un obelisc închinat lui Odin, pe cînd cele egiptene s-au păstrat îngropate în piramide.

Miorița Câmpean

Spiru Vergulescu : „Hanul lui Manuc“

Etnospaţiu estetospaţiu şi mutaţii în structura condiţiei umane

De la programul estetic din Introducţia „Daciei Literare“ la contribuţiile lui Blaga din „Spaţiul mioritic“ şi cele mai recente ale lui Ernest Bernea despre primele trei categorii kantiene (timp, spaţiu, cauzalitate) la români, ideea determinării spaţiale a culturii şi structurii psihice a poporului trăitor într-o anume matrice spaţială tinde să devină un adevăr fundamental al filosofiei culturii. Incidenţele altor ştiinţe confirmă „prezumţia“ filosofică. Profesorul Nicolae Dunăre arăta într-un articol publicat în „Viitorul social“ că vechile comunităţi româneşti de locuire s-au dezvoltat în spaţiile intra- şi peri-carpatice, în poiene şi lăzuiri ale codrilor seculari, sub forma unor nuclee demografice şi nu a unor reţele sau blocuri compacte de populaţie aşa cum s-a întîmplat în arealurile care nu limitau posibilităţile de circulaţie precum Cîmpia Panonică sau Mazowsze. Îndeletnicirile productive, de la păstorit la albinărit şi prelucrarea lemnului, sînt la rîndul lor determinate ale spaţiului şi factorului climatic.

Structura spaţio-biologică a zonei carpato-ponto-danubiene a condiţionat prin urmare atît habitatul, cît şi specificul şi dezvoltarea economică, istorico-politică şi culturală a naţiunii române. Începînd însă din secolul trecut, odată cu modernizarea tehnică şi apariţia mijloacelor rapide de tratament şi comunicaţie (în special mass-media), lumea se comprimă pe multiple planuri, fenomenul localist tinde să dispară în formele lui tradiţionale. Trăirea lui însă, devenită structură culturală, şi-a căpătat o altă identitate şi autonomie existenţială, în planul valorilor spirituale. Treptat, pe măsură ce **homo peripateticus** îşi îmbogăţeşte orizontul spaţial călătorind, aderenţele la repertoriul scenografic al naturii tind să se realizeze pe structuri receptorii mult mai complexe. Etnomodelul ca generator spaţial fundamental de cultură (sau chiar unic) devine o simplă parte a unui sistem mult mai amplu, cu componente reale şi imaginare. Explicaţia este evidentă. Omul tradiţional, sedentar prin excelenţă, trăia în perimetrul unui spaţiu determinat. Cel actual şi mai cu seamă omul viitorului tind să devină **homines planetarii** care nu se simt străini în nici un colţ al globului. Turiştii din ţările nordice ale Europei sau R.F. Germania îşi petrec week-end-ul la Atena, Cairo, Casablanca sau Tunis. Petrecerea loisirului săptămînal care în secolul trecut se restrîngea în cel mai fericit caz la o excursie în marginile scăldate de verdeaţă ale oraşului — impresioniştii au excelat în poetizarea acestor momente — se consumă astăzi în scotocirea rafinată a unor colţuri inedite ale continentului sau chiar în excursii pe continente sau mări apropiate. Vacanţele sînt rezervate însă unor adevărate aventuri geografice. Pe aeroportul Heathrow de lîngă Londra un grup de adolescenţi, probabil elevi de liceu, aşteaptă cursa de Australia unde urmează să petreacă o spectaculoasă şi instructivă vacanţă. Concomitent, un grup de tineri îmbrăcaţi în poncho-uri şi cu desagi peruvieni de lînă în spate debarcă într-un oraş elveţian după o fascinantă explorare pe viu a enigmelor paleoastronautice din Peru. Cultura se face mai puţin astăzi prin surogatele palide vehiculate în sălile de clasă sau în bibliotecă şi mai mult prin contacte directe, prin trăirea tensionată a însăşi realităţii. Cel puţin o parte a planetei noastre călătoreşte frecvent mii de kilometri mînată de interese sau de plăcere. Nomadismul a intrat definitiv în portretul-robot al contemporanului nostru pentru care Terra a devenit o vatră timpuriu cunoscută şi prea strîmtă. Cosmosul apropiat este „Lumea Nouă“ pe care şi-o doreşte în secret. „Colomb est mort, vive les nouveaux Colombs !“.

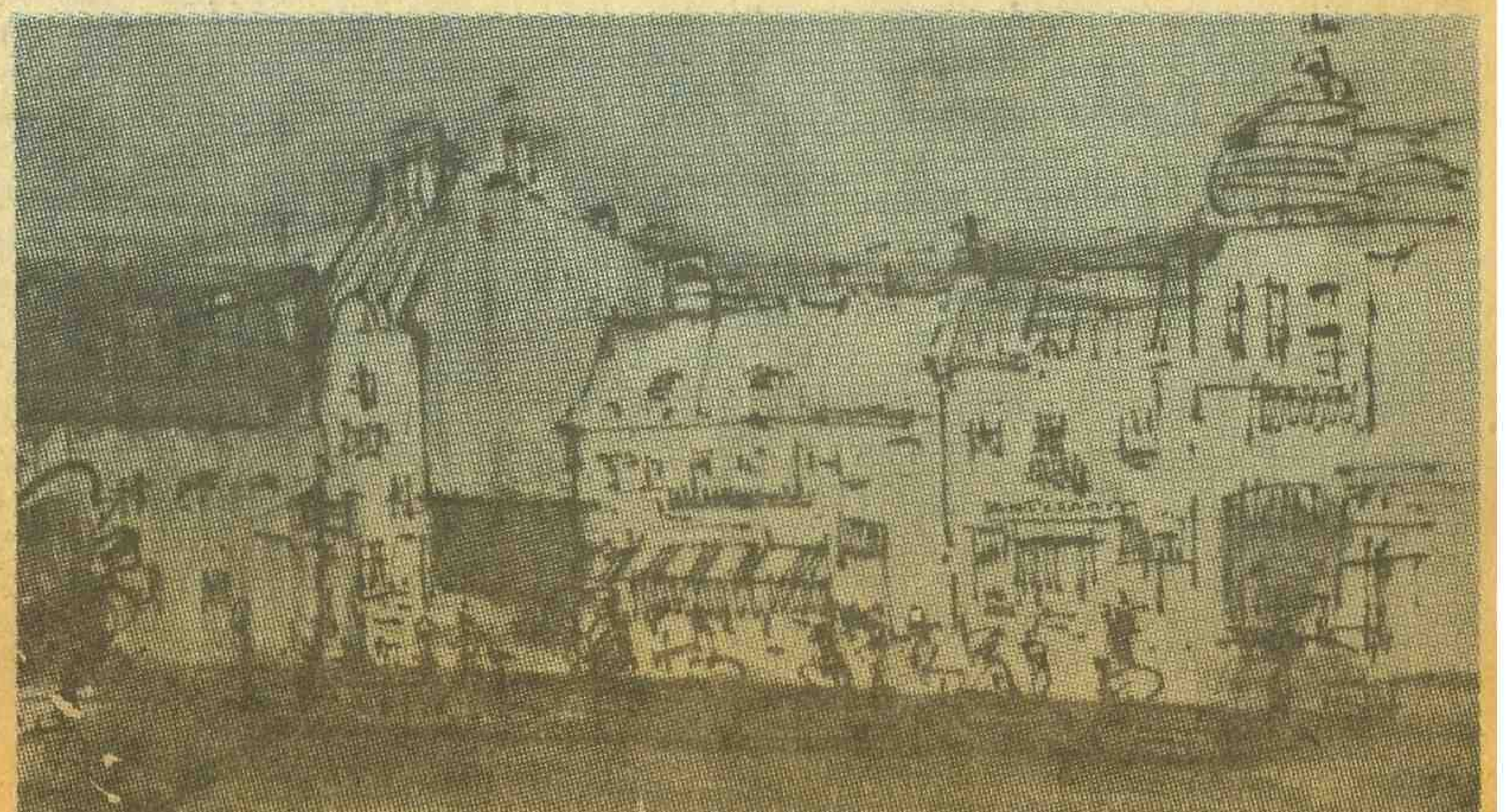
Ce se întîmplă însă cu intuiţia spaţială a omului care nu mai trăieşte într-un cadru spaţial mai mult sau mai puţin fix ci în realitatea unui film în perpetuă derulare ? Se transformă oare conştiinţa lui într-un cadran pe care este înregistrată cea mai mare parte a scenografiei naturale a planetei şi pe care indicatorul emoţiilor spirituale oscilează haotic asemenea acului unui vitezometru ? Fără îndoială că orizontul şi sensibilitatea spaţială a omului cresc considerabil. Cultura nu mai este dată numai de numărul diplomelor ci şi de cel al călătoriilor. De la înălţimile alpestre ale Europei sau Americii de Sud pînă la jungla malaeziană sau peisajul aproape scoţian al Noii Zeelande, „totul“ sau mai exact tipurile morfologice fundamentale, ca şi excepţiile, fenomenele rare, îi sînt în linii mari cunoscute. Totuşi grila propriei sensibilităţi selectează o frîntură (sau mai multe) din caleidoscopul naturii pe care îl adoptă ca pe un spaţiu propriu, substituindu-se vechii dimensiuni a spaţiului matrice. Este asemenea unui pasaj dintr-o simfonie care devine melomanului fragment favorit. Încetîndu-şi sau mai exact diminuîndu-şi forţa impresivă, **etnomodelul** spaţial se transformă în **estetomodel**, în acea structură spaţio-culturală pe care individul o adoptă ca fiind cea mai adecvată structurii sale psiho-intelectuale. Hemingway şi-a „părăsit“ locurile de baştină frecventînd cu pasiune Cuba şi Spania. Th. şi H. Mann au adoptat Elveţia, Tadeusz Kosciuszko întinderile campestre (şi) oamenii tînărului stat american, fără a-şi abandona patria de origină. Pradă aceleiaşi nevoi, Panait Istrati co-adoptă patriei sale lumea mediteraneană (nu şi spaţiul francez pentru care sînt valabile alte motivaţii). Dacă partea dependentă a biografiei individului, naşterea şi copilăria-adolescenţa, l-au legat de un spaţiu la care nu are aderenţe sufleteşti sau care sînt oricum limitate, nomadismul societăţii contemporane îi oferă posibilitatea de a transcende indigenţa relativă a spaţiului natural. Se depăşeşte una dintre alienările care fisurează personalitatea omului actual. În locul unei ordini predeterminate de factori impuşi dinafară, care nu are nimic a face cu înclinaţiile sale profunde, se instituie o ordine ideală, congruentă cu structura psiho-intelectuală a individului.

Care sînt raporturile dintre **etno-** şi **estetospaţiu ?** Înseamnă oare deplasarea istorică a centrului de greutate dinspre cel dintîi spre cel din urmă depeizare, ruperea cordonului ombilical care leagă individul de „alveola“ spaţială care l-a plămădit psihologic şi cultural la vîrstele dependente ? Se vor transforma aglomerările etnice tradiţionale într-o nouă distribuţie, estetofilă, a aglomerărilor umane ? Ideea este interesantă dar utopică. Se constată chiar la nivelul individului de rînd tendinţa de ajustare a etnicului la estetic. O parte dintre locuitorii statelor nordice ale S.U.A. s-au mutat, într-un proces care durează deja de cîţiva ani, în sud, în statele cu soare strălucitor cea mai mare parte a anului, cu decor tropical şi climă blîndă. Nu putem vorbi însă actualmente de o preponderenţă a esteticului asupra etnicului. Nostalgiile spaţiale se satisfac mai degrabă prin călătorii, lecturi, filmografie, fotografie, arte, decît prin abandonarea etnospaţiului în favoarea estetospaţiului. Cadrul existenţial şi sufletesc al copilăriei îşi păstrează forţa atracţională — psihanaliza a demonstrat convingător acest lucru — pentru întreg restul vieţii ancorînd aproape fără putinţă de sustragere individul în etnospaţiu. (În cazul personalităţilor creatoare legătura anteică indivizibilă este cu deosebire vizibilă. Să ne gîndim la multiplele emergenţe, explicite sau implicite, ale etnospaţiului, cu toate implicaţiile sale, în opera unui Eminescu, Creangă, Sadoveanu, Goga, într-un mod aproape unic, Rebreanu, P. Istrati, Marin Preda...). Există apoi sistemul de adaptări de natură economică, lingvistică, psihologică sau socială care menţin individul în cadrele comunităţii originare şi implicit al etnospaţiului. La rîndul lor cultura, artele, literatura, preluînd, între datele „abisale“ ale fiinţei naţionale, matricea spaţială caracteristică, îi conferă existenţă culturală în forme strălucitoare inculcînd în sufletul colectiv efigia ambientului geologic şi vegetal naţional.

Radu Bagdasar

Desene de Augustin Costinescu

MOŞTENIREA

Scenariu literar de TITUS POPOVICI

KOSSOVOPOLJE

Noapte fără lună. Cu copitele învelite în şomoioage de paie, caii înaintează fără zgomot. Din cînd în cînd se aude fier izbind fier, teacă de sabie scăriţă, vîrf de lance coif... Un fel de tîrşiială enormă, furişată, ca şi cum s-ar strecura prin noapte mulţimi nenumărate de şoareci uriaşi...

O tuse răsură nefiresc de tare. În clipa următoare, ienicerul vinovat de-a fi tulburat liniştea poruncită, e prins de ceafă de un braţ de fier.

Sultanul Murad, a cărui barbă albă are parcă o lucire fosforescentă, umblă — ca de obicei — cu pieptul gol, sub ilicul de piele de capră, îl înfundă cu faţa în glodul frămîntat de copitele cailor.

— Ce-am poruncit eu? Ce-am poruncit eu, cîine?

Îi apasă ceafa cu talpa cizmei împintenate.

Un cavaler bizantin, Sevastocratul Kondilas, tînăr — îi spune, cu o închinăciune elegant-slugarnică, lui Bayezid lîngă care se află călare şi a cărui faţă e acoperită complet de apărătoarea coifului cu ţugui şi cefarniţă de zale negre:

— Avîntul războinic şi vigoarea tatălui vostru, ilustrul sultan-autocrator Murad, sunt admirabile, cu toată vîrsta înaintată... Sunt fericit că prea Iluminatul meu stăpîn, Împăratul Ioan, m-a trimis să fiu martor al acestei campanii...

Bayezid încuviinţează cu o înclinare a capului.

Murad, din nou pe calul pe care l-a încălecat dintr-un salt, tătărăşte, face un semn energic, înainte. Mîneca flutură pe braţul negricios, încă vînjos. Bayezid, căruia îi era destinat semnul, se înclină foarte adînc, pe coama calului, ridică şi el braţul, apoi se pierde în noapte...

...De undeva, foarte de departe, se aud, nedesluşit, zbierete vesele, frînturi de cîntece...

...Sub un cort imens, cît o piaţă, lungi mese gata să se dărîme sub povara mîncărurilor — jumătăţi de vite, berbeci întregi, hălci de cărnuri de vînat, peşti mari de Dunăre — a vaselor de cîte cincizeci de ocale pline cu vinuri — petrec cavalerii apuseni, în strălucitoare „pourpoint-uri de mătasă, de brocard, de caşmir, avînd — fiecare — pe piept şi pe spate, ilustrul blazon al familiei...

Urlă cît îi ţine gura, nici unul nu se ascultă decît pe sine; înfulecă şi beau zdravăn.

Un trubadur firav şi blond-spălăcit recită ceva, acompaniindu-se cu o liră, dar vocea lui se pierde în hărmălaie.

La o masă mai lăturalnică, gazdele — Cneazul Lazăr al Sîrbilor, om îmbătrînit înainte de vreme, priveşte cu un trist şi inutil repros această orgie, ţinînd mîna pe grumazul fiului său, Ştefan Lazarevici. Într-un capăt al mesei, izolat, un tînăr înveşmîntat în negru, jumătate călugăr, jumătate oştean, se roagă cu ardoare, surd şi orb la ce se petrece în jurul lui...

O clipă neaşteptată de tăcere... Vocea fornăită a trubadurului:

> Atunci Godeffroy de Bouillon,
> Bătu la poarta Ierusalimului,
> Iar Conetabilul de Bourbon...

Un nobil gras, roşcovan, asudat, — a cărui tunică de mătase cu un dragon roşu brodat cu fir de aur e pătată de vinuri şi sosuri, Mareşalul de Franţa Enguerand de Marigny-Coucy, se ridică şi zbiară cu o voce de bas dogit:

— Gura! Viteji Cavaleri! Să bem în cinstea tînărului dar cu atît mai neînfricatului Rege al Ungariei... SIGISMUND DE LUXEMBURG!

Un bărbat în jur de douăzeci de ani, cu o barbă blondă surprinzător de lungă — îi ajunge aproape pînă la brîu — se ridică. E foarte înalt, suplu, îi domină pe toţi. Ia o cupă de

Grafică de Bogdan Stihi

aur, cît un lighean, şi, întorcîndu-se spre cneazul Lazăr, i-o închină:

— Bea! Mulţumesc pentru insigna onoare, dar vom bea în cinstea ilustrului Cneaz Lazarus al Serbilor care, chemîndu-ne în ajutorul său, ne dă prilejul să ne încercăm, pe spatele infidelilor, tăişul spadelor!

— *VIVAT! CRESCAT! FLOREAT!* răcnesc cavalerii care, în ridicarea lor precipitată, cu cupele în mîini, răstoarnă băncile şi jilţurile pe care pajii lor, frumoşi adolescenţi cu pletele încadrîndu-le feţele rotunde, trandafirii, se grăbesc să le aşeze la loc.

Cu ochii gînditori, dar cu buzele zîmbind, Cneazul Lazăr primeşte închinarea...

Îşi goleşte cupa...

Nobilii apuseni se întorc, gălăgioşi şi neînfrînaţi, la ale lor.

*

În fruntea ienicerilor, Bayezid înaintează în noapte.

În urma lui, cu marele steag verde al Profetului desfăşurat, muezinul Bedr-ed-Din, care şopteşte fanatic: Allah-il-Allah-Allahu Akbar!

În cortul care vuieşte de zbierete, de muzici ţipătoare, intră Mircea, Voievodul Ţării Româneşti.

E un bărbat în puterea vîrstei, cu barbă neagră şi părul retezat sus, deasupra frunţii, căzîndu-i pe umeri. Poartă veşmînt de zale, pieptar şi apărătoare de oţel călit, astfel ca să nu strălucească în soare sau în vreo rază trădătoare de lună. E acoperit de noroi, vine din cercetare. Îl însoţeşte vărul său, Neagotă Spătar, bărbat tînăr, frumos — dar pleşuvind înainte de vreme.

— Domnilor! strigă el, încercînd să acopere hărmălaia... Domnilor! O parte din ordia otomană...

Nu-l ascultă nimeni...

Cu faţa strîmbată de mînie, Mircea scutură cu putere umărul Mareşalului Enguerrand de Marigny:

— ...urcă spre podişul de deasupra Cîmpiei Mierlei...

Nobilul Mareşal, pe a cărui faţă curg şiroaie de sudori, se întoarce, priveşte prin el ca prin sticlă, apoi se face vînăt de furie.

În clipa aceea Sigismund, care a văzut scena, sare de la locul lui, vine lîngă Mircea şi-i spune Mareşalului, cu un zîmbet cuceritor:

— Este nobilul Prinţ Mirkea al Valahiei! Prin frumoasa şi bogata ţară a căruia vom trece spre casă, după zdrobirea infidelilor, — şi care ne anunţă că numiţii infideli ar încerca o mişcare de învăluire...

— Tinere Prinţ, spune Mareşalul, mai binevoitor, dar plin de superbie, cei ce poartă numele de Marigny au luptat împotriva spurcatei semilune de la Întîia Cruciadă de fericită amintire, pînă azi...

Prima parte a scenariului literar MOŞTENIREA a apărut în lucrarea «Călătorie în timp ● Turism şi Istorie»

Trubadurul improvizează grăbit :

De spaimă Saladin fugea,
Şi Marigny îl urmărea,
Ţinînd în mînă spada sa,
Care ca soarele lucea !

— Mai pe urmă, Boucicault, mai pe urmă, — zice cu modestie Mareşalul. Apoi spre Mircea pe care — spre vădita lui neplăcere, Sigismund îl ţine mereu, protector, pe după umeri : Păgînii nu luptă noaptea. Se tem de „djini"... duhurile necurate ale deşertului.

— Parcă la Caffa, bunicul ori tatăl dumitale, ori cineva care purta acelaşi nume, a fost prins noaptea de emirul Saddahedin şi purtat la lumina făcliilor legat de coada unui catîr riios...

— Pentru aceste cuvinte, Comite de Castlemaine după încheierea victorioasă a bătăliei te chem la luptă cavalerească, pe viaţă şi pe moarte, cu lancea, spada şi pumnalul, călare şi pe jos...

Pajul său i-a şi prezentat pe o tavă de argint mănuşa de oţel, pe care înfierbîntatul Mareşal o aruncă la picioarele Contelui englez, care o ridică, spunînd calm :

— Accept. Vei muşca ţărîna, dacă infidelii îţi vor mai lăsa dinţi cu care să poţi muşca !

Sigismund de Luxemburg l-a tras pe Mircea de o parte. Spătarul Neagotă nu se desparte de Voievod ; pare a-l păzi.

— Floarea cavalerimii europene ! Nu te uita, bunul meu principe la vorbele lor... Judecă-i după fapte...

Şi-l priveşte cu subînţeles. E mai înalt cu mult decît Mircea şi asta îl face să creadă că-l şi domină ; de aceea e binevoitor.

— Îmi pare bine că ne-am cunoscut. M-ai cucerit. Vei avea, oricînd, bunăvoinţa şi protecţia mea...

Cu dinţii strînşi, Mircea se înclină imperceptibil.

— Sînt măgulit din cale-afară...

— Ar fi bine însă ca aceste frumoase sentimente ce nutrim unul faţă de celălalt să fie pecetluite printr-un tratat. Vom fi noi cei onoraţi să vă numărăm printre vasalii noştri, spune grav Sigismund. Şi-i întinde, cu superbie, mîna.

O expresie de uluire se întinde pe faţa lui, deoarece Mircea nu se grăbeşte — aşa cum se aştepta Sigismund — să strîngă această mînă cu degete încărcate de inele.

— Tratatele se cer a fi cumpănite în amănunt, ca să nu fie în ele sămînţă de ceartă... spune Mircea, privindu-l în ochi ; apoi îi ia mîna şi i-o strînge.

— Domnilor ! se întoarce Sigismund, ar fi vremea să întocmim planul de bătălie...

— Prin glasul regelui tînăr a vorbit înţelepciunea ! strigă Mareşalul de Marigny.

Cu un gest năvalnic mătură totul din faţa lui, apoi — în timp ce ceilalţi nobili se adună ciopor în spatele lui, — începe să închipuie aşezarea oştilor cu tot ce-i cade sub mînă : tăvi de argint, cupe, cuţitoaie late de tăiat carnea.

— Aici suntem noi ! În mijlocul Cîmpiei Mierlei al cărei nume va intra în Istorie, cu ajutorul Prea Curatei Fecioare ! zise el, trîntind cu zgomot pe masă un chiup uriaş de lut smălţuit, care se sfarmă în bucăţi, stropind cu vin în toate părţile...

— Să fie un semn bun acesta ? chicoteşte contele de Castlemaine ; Mareşalul nu-l bagă în seamă.

— Iar aici... un mare vas de tuci e trîntit cu zgomot... este Infidelul

— Nu, zice liniştit Mircea. Infidelul se va afla, dacă nu se şi află aici... şi aici...

Şi aşează două vase de argint pe flancuri.

Mareşalul pare că se va năpusti asupra lui, ca un mistreţ zădărît, dar mîna fină a lui Sigismund care-l apasă pe umăr şi o privire semnificativă, ca şi cum ar fi ceva stabilit între ei doi de mai dinainte, îl potolesc. Cu un zîmbet mieros se adresează lui Mircea :

— Întrucît Prinţul român pare a fi îngrijorat de soarta marginilor... i-o încredinţăm spre apărare pe aceea din dreapta... unde curge un pîrîu...

— Pîrîul curge la stînga... La dreapta e o pădure, spune liniştit Mircea.

— Şi nu vă veţi mişca de acolo, continuă Marigny. ca şi cum nu l-ar fi auzit, pînă cînd nu veţi auzi acest semnal...

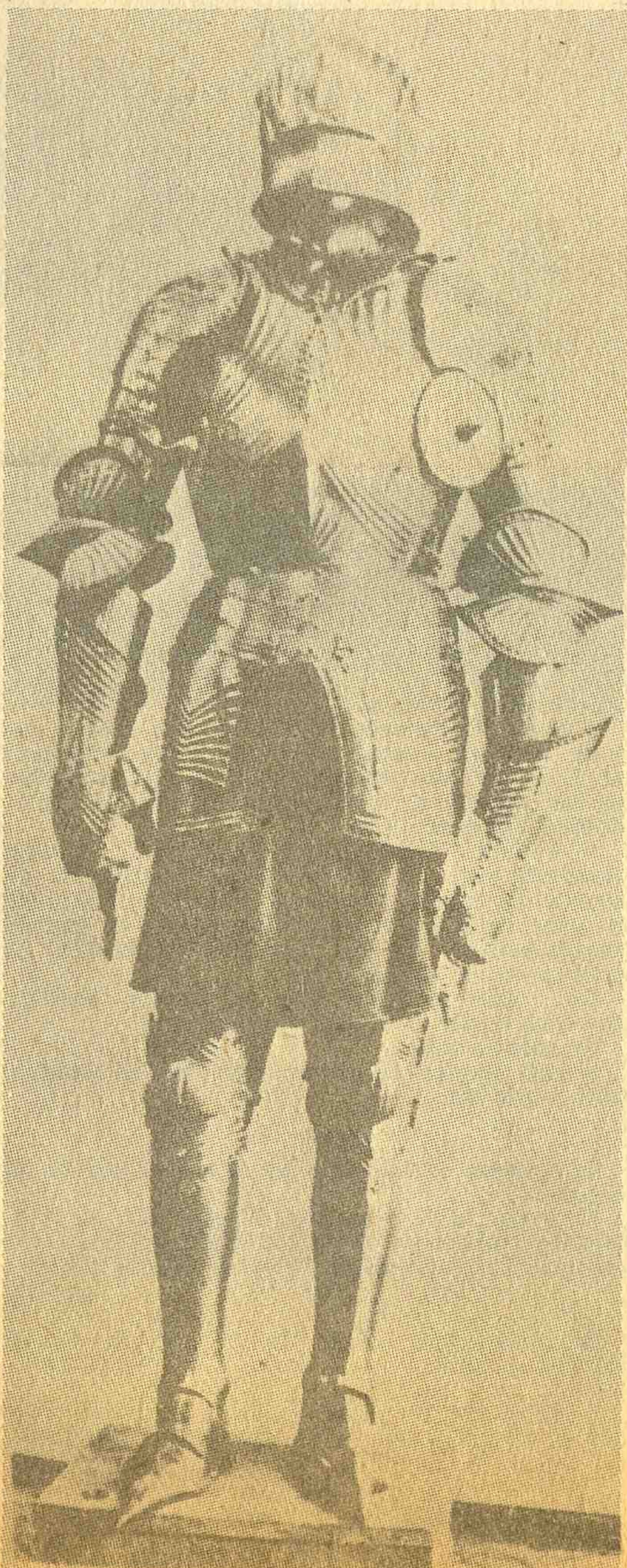
Un gest şi doi trîmbiţaşi intonează sunete înalte.

— E semnalul de halai... Semn că am învins. Atunci veţi porni şi veţi veni spre centrul cîmpiei... unde va lupta.. căci aşa se cuvine, oştirea ilustrisimei noastre gazde, Prinţul Lazarus.

Cneazul Lazăr mulţumeşte printr-o înclinare plictisită... Continuă să dea porunci în şoaptă căpeteniilor care vin şi pleacă...

Mircea vine lîngă el. Tînărul său fiu, Stefan Lazarevici, îi zîmbeşte cu prietenie.

— De ce i-ai chemat ?... Dacă biruim, se vor împăuna ei... Iar dacă nu...

— Cum va fi voia domnului, spune Cneazul Lazăr, pe a cărui faţă s-a întipărit presimţirea morţii şi o mare seninătate.

— Tată ! ride Stefan, ai început să judeci ca păgînii... „Inch-Allah" voia Domnului... Dar noi... noi unde sîntem ?

Bătrînul Lazăr le uneşte mîinile.

— Să fiţi prieteni. Să fiţi fraţi. Ţările noastre sunt aşezate în bătaia tuturor vînturilor şi numai în prietenie... numai împreună...

Daţi-vă sărutarea de viaţă şi de moarte...

Cei doi tineri se îmbrăţişează...

— Cneazule Miloş Obilici — se adresează Mircea tînărului înveşmîntat în negru, care pare rătăcit într-o lume de gînduri, tot mai stărui în acea hotărîre pe care ne-ai împărtăşit-o ?

— Am jurat, ce mai întrebi ? spune Miloş Obilici cu un glas înfundat, parcă de om bătrîn. Am straie turceşti, ştiu turceşte... cuţitul mi-e ascuţit... vrea să bea sînge de sultan... Am jurat. Voi făptui.

— Numai să nu fie mai rău, spune cu un glas şi o privire ciudate Mircea.

— Cum poate fi mai rău decît este ?

— La noi este o vorbă : schimbarea domnilor, bucuria proştilor...

(Miloş a sărit în picioare, cu mîna pe plăselele pumnalului.)

— Nu te mînia, cneazule. Să-ţi ajute dumnezeu, spune Mircea părînd deodată foarte bătrîn. Se întoarce spre Lazăr : Mă duc la locul ce mi-a fost hărăzit de cei ce le ştiu pe toate... Mă duc la ai mei...

Cavalerii apuseri s-au luat de-a binelea la harţă :

— N-am venit atîta drum ca să las altuia cinstea de-a duce provocarea la luptă ! Ne cheamă d'Artois şi provocăm pe oricine care ne contestă acest drept !

Ca nişte cocoşi, ceilalţi se îmbăţoşează :

— Primim ! Unde ? Cum ? Cînd ?

*

Precedat de doi paji, aleşi dintre cei mai arătoşi, un cavaler în armură argintie — nu se mai ştie cine e — înaintează în galop nebun, cu lancea plecată ca şi cum ar fi gata în fiece clipă să străpungă pe cineva.

Şi deodată calul se poticneşte. Picioarele i se afundă în nămol. Din alura marţială a grupului nu mai rămîne nimic... Cei trei cai se poticnesc într-un pămînt moale, necunoscut...

— Sunaţi ! Sunaţi ! răsună, înăbuşită de coif, vocea cavalerului. Şi în timp ce trompetele răsunară în pustiu, — căci în jur sunt numai mărăcinişuri şi stufărie deasă, — cavalerul se înalţă în scări, îşi ridică viziera şi cu o voce răsunătoare strigă :

— Sultane Murad ! Eu, marchizul Phillippe d'Artois de la Marche d'Eu, — te chem la luptă dreaptă şi-ţi arunc mănuşa mea...

Aruncă mănuşa de oţel care se scufundă într-un ochi de mocirlă.

În clipa următoare, zbîrnîind ca un roi de albine înfuriate, un nor de săgeţi se abat asupra lui. Îl izbesc în obraz, prin viziera deschisă ; cînd îşi duce mîinile la ochi, o săgeată îi străpunge subţioara... Calul, străpuns, se prăvale greoi, pe o latură, în nămol.

Pajii, înnebuniţi, o iau la goană, dar săgeţile îi culeg unul după altul, în timp ce din desişuri se aude psalmodierea ascuţită a muezinului şi urletul de luptă, prelung, al oştirii otomare.

— Ruşine, Blasfemie ! S-o spălăm în sîngele spurcat al infidelilor ! răcneşte Mareşalul de Marigny, ridicîndu-şi spada dreaptă. Cine mă iubeşte, mă urmează !

Vizierele coboară cu un surd zgomot metalic. Lăncile se pleacă.

„Floarea cavalerimii apusene" porneşte o şarjă eroică ; fiecare îşi urlă din răsputeri numele, ori deviza familiei :

— Castlemaine !
— Trémouille ! Trémouille !
— Schilberger !
— Wagenstein !
— De la Vienne !
— Tayaut !
— Tue ! Tue !
— Gott mitt Uns !
— Dieu et mon Droit !
— Nevers !
— Vive Dieu !

Şi se pierd, strălucitori şi coloraţi,, cu penajele fluturînd în ceţurile cenuşii ce se tîrăsc deasupra Kossovopoljiei...

*

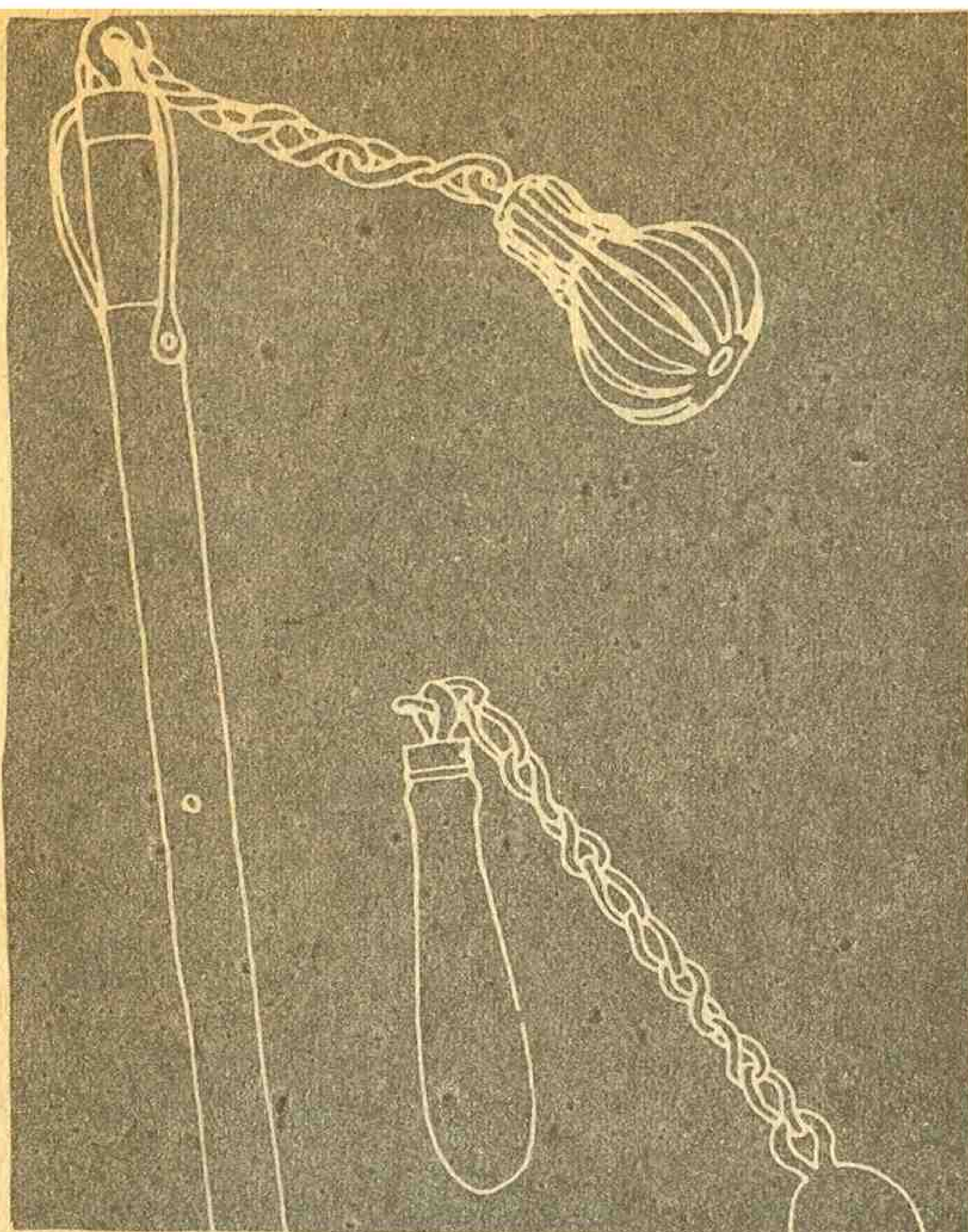
Un pîlc de pădure la poalele unei coline — unde aşteaptă mica oaste a lui Mircea, făcîndu-se — după obiceiul ei, una cu arborii, cu desişul, cu tufişurile, cu pămîntul...

De undeva, ori din toate părţile parcă, se aude, cînd mai încet, cînd mai tare, zvonul bătăliei...

Calul lui Mircea paşte slobod.

Voievodul se plimbă încet printre oştenii lui, făcîndu-le semn să se ridice la ivirea sa. E cu gîndurile în altă parte, dar mîna lui pricepută pipăie tăişurile, pişcă strunele arcurilor, cercetează ascuţişul săgeţilor...

Pe un cal roib, în spume, spătarul Neagotă se iveşte în goană nebună, gata să se năruie la picioarele lui Mircea.

— Măria Ta... Apusenii... au fost prinşi cu toţii...
— Cneazul Lazăr ?
— A pierit... Măria Ta... În spatele oştii sîrbeşti s-au ivit ienicerii...
— Sigismund al Ungariei ?
— A lăsat marginea şi a luat-o spre miazănoapte... socot că spre casă ! Măria Ta... noi, noi ce facem acuma ? Stăm aici ca proştii... şi aşteptăm să ne potopească ?
— Repede te sperii, vere Neagotă...

*

Trupul Sultanului mort, cu pumnalul înfipt în inimă pînă la gardă, e întins pe un covor de Smirna năclăit de sînge...
Miloş Obilici în straie turceşti sfîşiate, cu faţa sîngerînd de lovituri, e ţinut de doi ieniceri. Rîde sfidător, cu dinţi albi.
Bayezid, mereu cu faţa acoperită de apărătoarea coifului, ascultă subtilul compliment al „observatorului“ bizantin Sevastocratul Kondilas.
— Încercînd, fără a reuşi, să ne ogoim regretul sfîşietor pentru moartea augustului vostru tată, o, Mare Sultan Bayezid, vă felicităm pentru izbîndă... Aţi fost... un fulger...
Muezinul ridică braţele descărnate :
— Bayezid Ilderîm ! Bayezid Fulgerul !
Bayezid îşi scoate coiful cu ţugui : o faţă fină, prelungă, inteligentă ; barba neagră-corb e tăiată cu îngrijire. Sub cămaşa de zale se ghiceşte strai de mătase.
Priveşte corpul fără viaţă al tatălui său, Sultanul Murad.
În timpul acesta răsună, egală şi melodioasă, vocea lui Kondilas purtată pe aripile elocinţei greceşti :
— Cîinii de sîrbi... fraţi ai noştri numai cu numele... îşi merită pedeapsa, căci au ridicat mîna nelegiuită asupra slavei Bizanţului, răpindu-i provinciile sale... Thessalia, Epirul, Macedonia...
Nimeni nu-l ascultă.
Aclamaţiile nebuneşti ale oştirii devin asurzitoare :
— Ilderîm! Ilderîm! Ilderîm!
Cu paşi măsuraţi, cu fruntea în pămînt, Bayezid se apropie de Miloş Obilici. Îl priveşte lung... îi zîmbeşte.
— Eşti un viteaz! spune el, cu voce mişcată.
Apoi, cuiva în spate : Să fie jupuit şi apoi legat de patru cămile, care să-l rupă în bucăţi...

Cîmpia e acoperită de leşuri...
Corbii de pradă, nenumăraţi, s-au ivit atraşi de mirosul sîngelui... Croncănitul lor sinistru e acoperit de corul unui sobor de preoţi, în patrafire de aur şi argint, care cîntă jalnic, zguduitor: GOSPODE POMILUJE...
În urma lor, cu capul gol — întreaga lui înfăţişare, zdrenţuită, plină de sînge arată că a luptat ca o fiară — înaintează Cneazul Stefan Lazarevici, cu coroana de aur pe cap, urmat de cîteva din căpeteniile rămase în viaţă ale oastei sîrbeşti...
La trecerea lor, cîţiva oşteni sîrbi se dau la o parte, lăsînd să se vadă trupul stîlcit, făcut una cu pămîntul ud, al bătrînului cneaz Lazar, cu pieptul ciuruit de săgeţi... Un bătrîn oştean, plîngînd, încearcă să-i curețe de nămol orbitele ochilor...
— O, tată, amară moştenire mi-ai lăsat... şopteşte Stefan Lazarevici.
Preoţii se opresc.
În faţă, pe o movilă, e Bayezid, călare, sub un imens steag verde de mătase, pe care — în extaz — muezinul il poartă ridicat în bătaia vîntului.
La poalele movilei, în genunchi, cavalerii apuseni ; pe fiecare un ienicer îl ţine de o frînghie petrecută laţ în jurul gîtului.

Strălucitor în rafinatul costum de gală al cavalerilor bizantini, Sevastocratul Kondilas stă în mijlocul lor şi-i încurajează :
— Nu vă faceţi sînge rău. De Cristos iubitul şi de Cristos iubitorul nostru Împărat-Autocrator Ioannis, va plăti răscumpărarea.. După ce i-o veţi înapoia, graţios şi prea supus, împreună cu legiuita dobîndă... vă veţi putea revedea scumpele meleaguri natale.
— Ticălosul !
— Se pretinde creştin !
— Schismatic !
— Eretic !
— Sodomit !
— Îţi dau întîlnire, Sevastocratule Kondilas, în cîmp deschis, fără cartier, cu lancea... începe greoi Guy de la Trémouille, deoarece are gura plină de sînge închegat. Ienicerul care-l ţine în laţ îl zmuceşte scurt, ca pe un cîine neascultător.
Fluierele, tobele, meterhanalele turceşti izbucnesc într-un imn discordant, asurzitor.
Stefan Lazarevici urcă spre Bayezid, cu capul plecat.
Ajuns în faţa Sultanului, îşi scoate sabia, o sărută şi o depune la picioarele lui.
O zvîcnire a genunchiului îmbrăcat în fier al Sultanului şi calul pune copita pe lama roşie de sînge.
Mereu cu ochii plecaţi, Stefan Lazarevici îşi ia de pe cap coroana, o întinde, ca pe o ofrandă, lui Bayezid.
În tăcerea de moarte, se aude răsuflarea — ca dintr-un singur piept — a oştirii învingătoare şi vocea metalică a lui Bayezid :
— Primim umilita-ţi plecăciune, Stefan Bey ! — prin care te închini pe veci nouă, jurînd că duşmanii noştri vor fi şi ai tăi, că în războaiele noastre ne vei fi alături cu deplină credinţă, că vei plăti haraciul ce-ţi vom cere şi că vei asculta în toate, ca pe un părinte pe trimisul nostru care va locui de azi încolo la curtea ta. ca să te păzească de greşeli.
Îi ia coroana din mîinile întinse.
Faţa i se îmblînzeşte. Vino, spune cu căldură. Vino la adăpost...
Palid ca un mort, cu ochii halucinaţi, Stefan Lazarevici îşi lipeşte obrazul de scăriţa de oţel a lui Bayezid, în gestul supunerii.
Aplecîndu-se în şa, sultanul îi pune mîna pe creştet, apoi îi aşează coroana pe cap.
ALLAH-IL ! ALLAH ! ALLAHU AKBAR ! se revarsă urletul de biruinţă deasupra cîmpiei.
În depărtare, abia se mai aude soborul de preoţi : Gospode pomiluje...

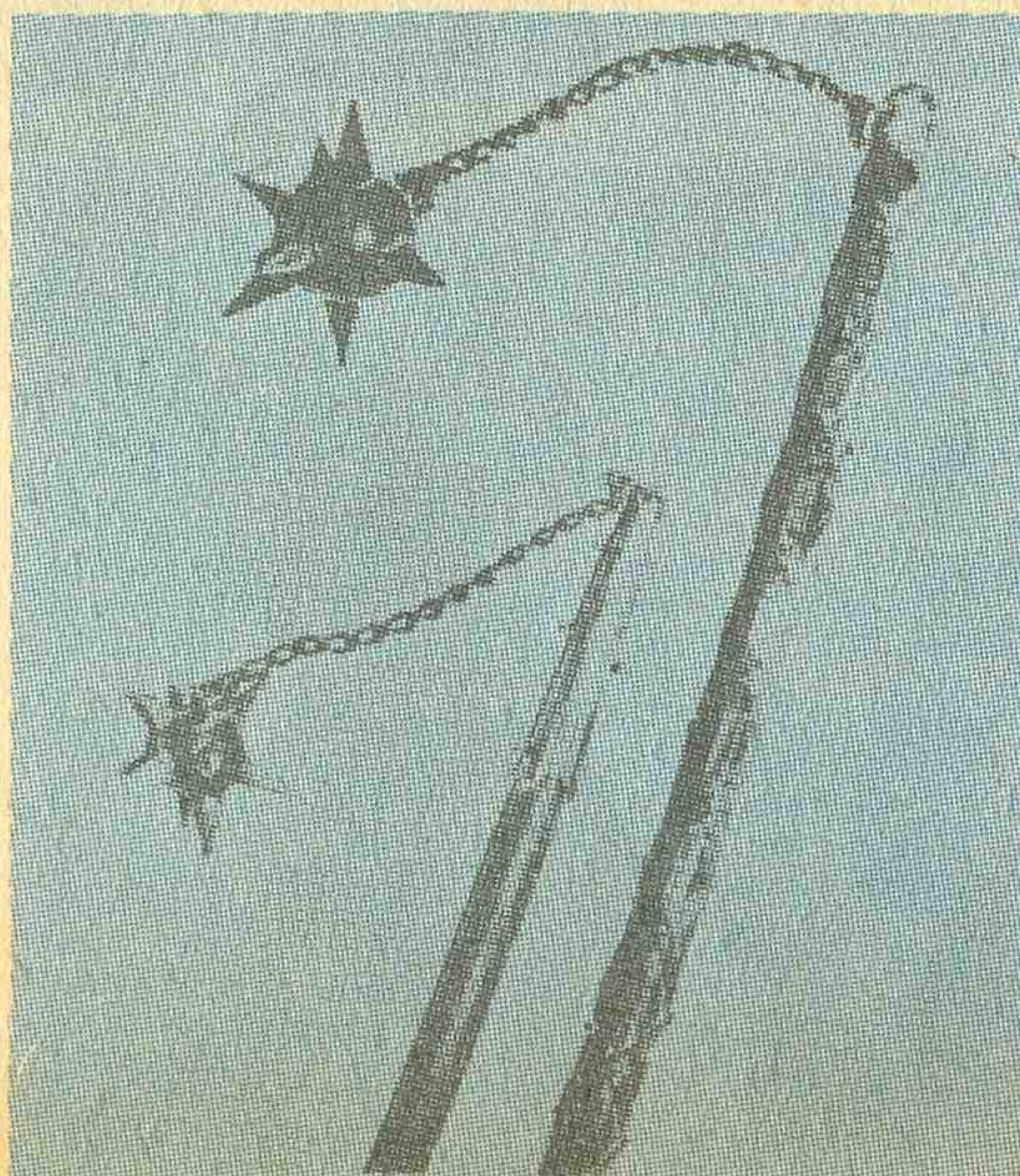
*

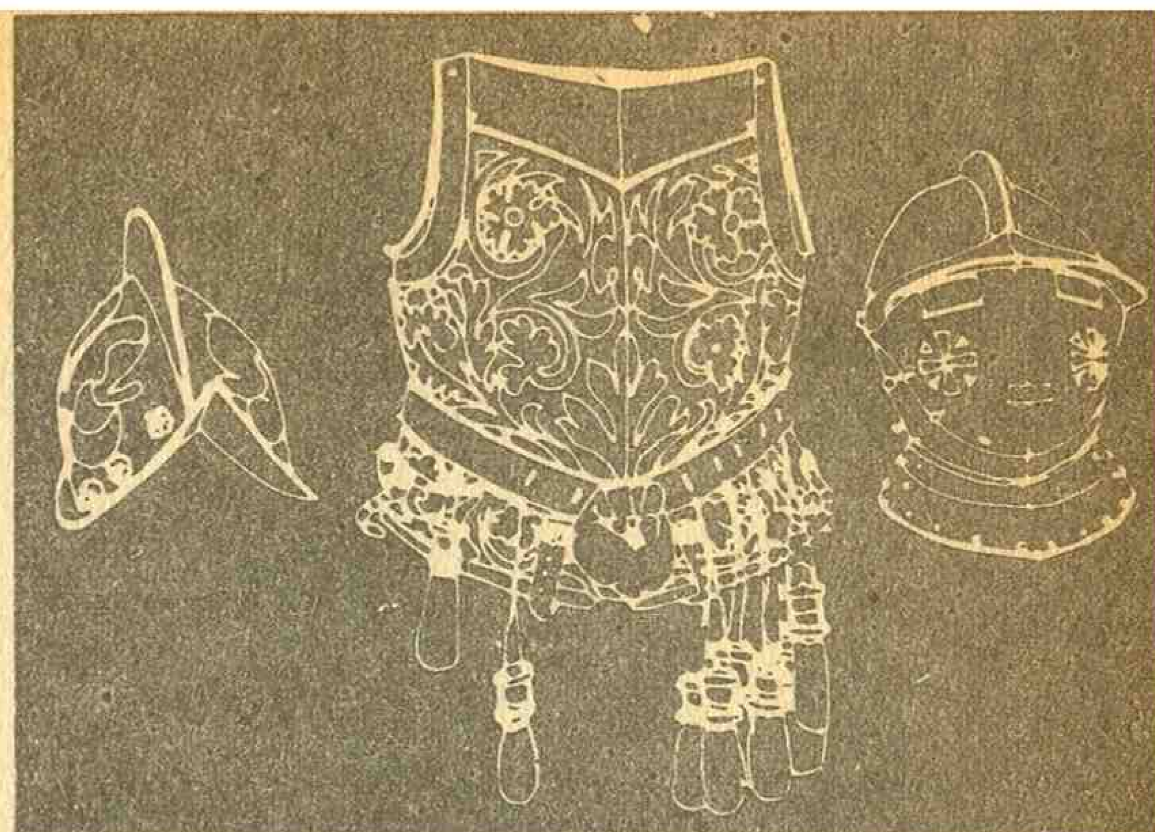
În fruntea micului său pîlc de oaste, Mircea se îndreaptă spre casă, în înserarea ce cade încet ca o pînză viorie...
Deodată se întoarce în şa, încruntat :
— Mă ! Ce călăriţi ca muţii ! Cîntaţi ! Că în curînd n-o să mai aveţi poftă de cîntat !
Un cîntec aspru, bărbătesc se ridică...

Simion aţîţă focul... Limbi gălbui ţîşnesc spre cer...
Mircea cel Bătrîn îngînă încet, încet. — întors în trecut — acel vechi cîntec de luptă...
— Şi apoi ? întreabă Vlad.
— Apoi a venit rîndul nostru !...

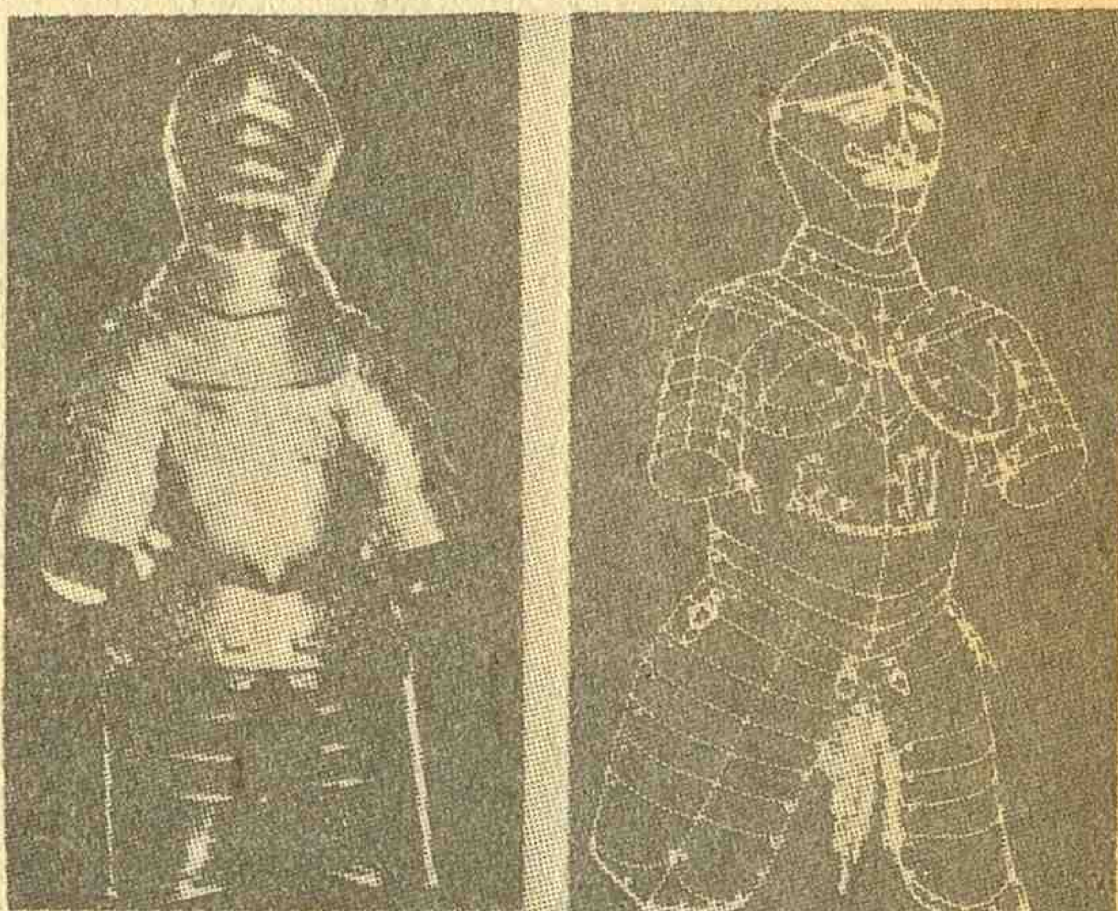
SILISTRA – 1393

Vîntul aspru al Dobrogei învăluie în nori deşi de praf zidurile crăpate şi debelate de izbiturile berbecilor de luptă, ale cetăţii Silistra, în vîrful turnului de pămînt al căreia se zbate, ca o fiinţă vie, steagul Ţării Româneşti.

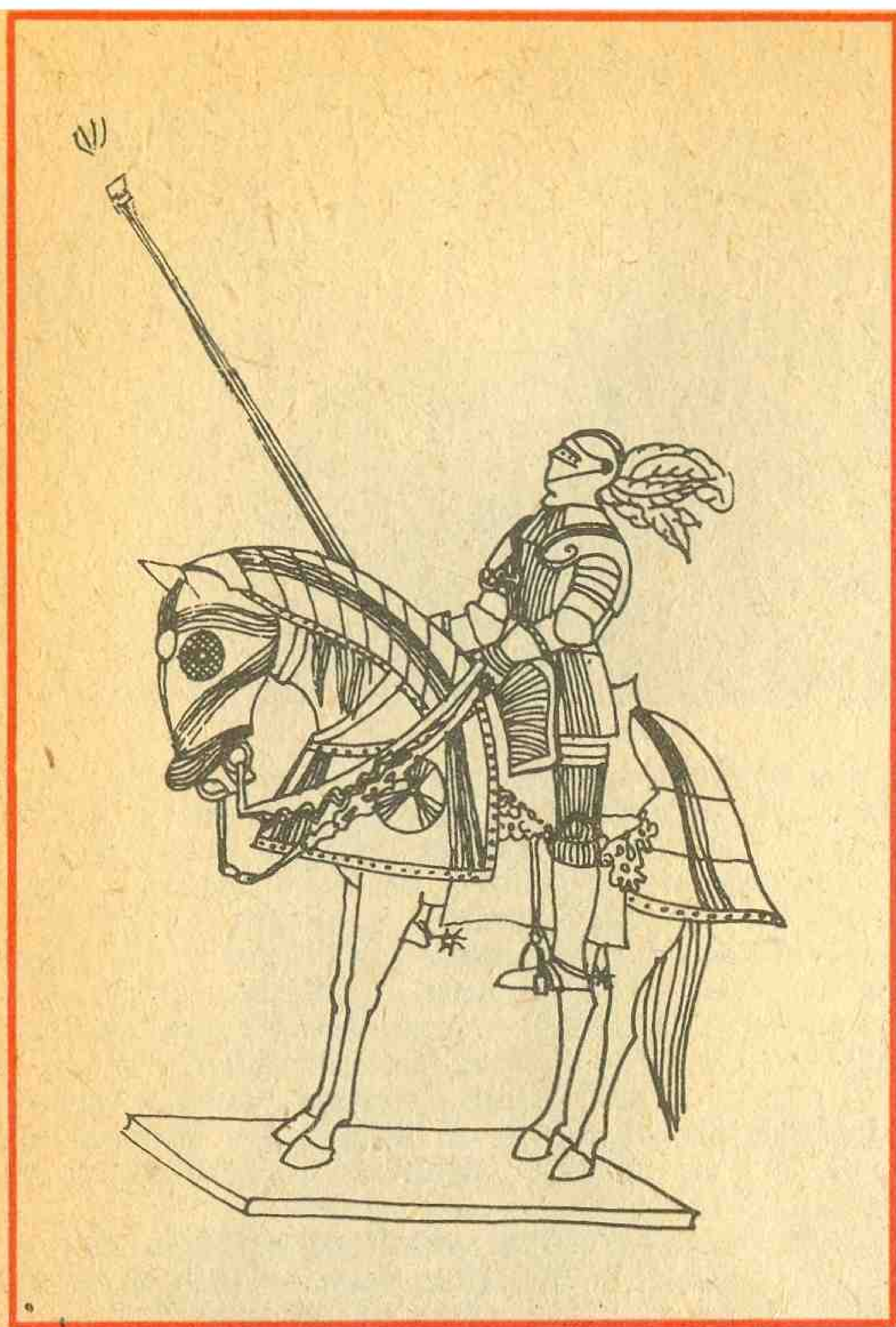

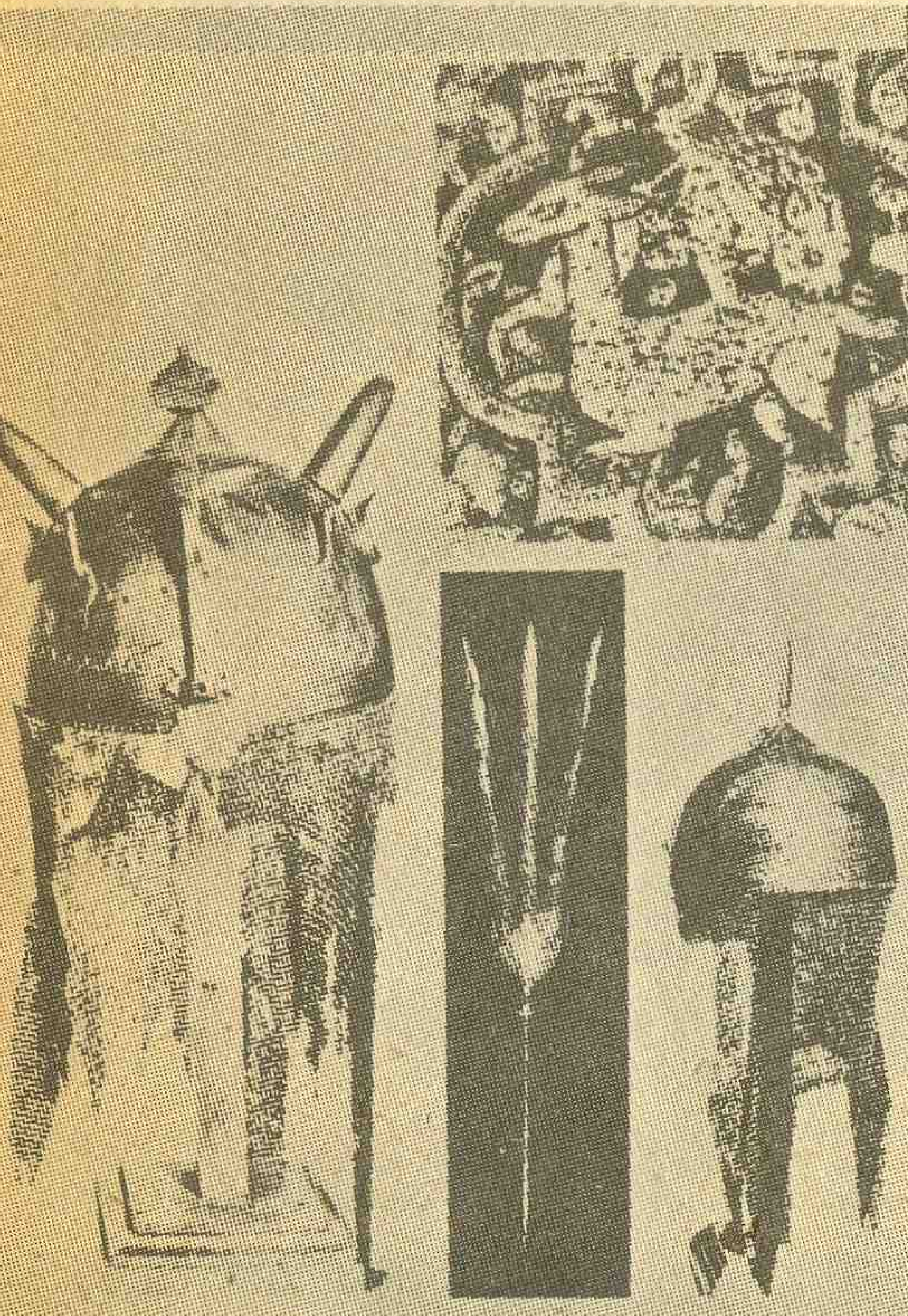

Pe parapet oştenii, cei mai mulţi răniţi, sleiţi, la capătul puterilor, cu feţele supte, bărboase, arse, cu buzele uscate şi crăpate adînc de sete, — ajutaţi de locuitorii cetăţii : bătrîni, femei, copii în stare să arunce o piatră, resping un asalt otoman. Îi potopesc cu bolovani, cu bîrne, cu apă clocotită, cu nori de săgeţi, silindu-i să părăsească berbecii — trunchiuri lungi de lemn gros — cu care şubrezeau întăriturile şi să se retragă în neorînduială, deşi un muezin fanatic, cu ochi străluminaţi, îi îndeamnă, strigînd ascuţit şi sfîşiindu-şi „djelaba“ neagră să se întoarcă la luptă.
Catapultele turceşti prăvălesc ghiulele mari de piatră asupra apărătorilor care, — îndată ce otomanii s-au retras în afara bătăii săgeţilor — cad într-un somn greu, de plumb, sub soarele nemilos, în bîzîitul roiurilor de muşte mari, verzui...
Un bolovan sfărîmă un crenel, împroşcînd cu sfărîmături de piatră şi praf alb ca făina pe tînărul Mihail, fiul lui Mircea; Mezea, — însoţitorul — s-a aruncat însă în faţă, făcîndu-i pavăză din trupul său.
— Pleacă de aici, rogu-te, Măria Ta, — spune un tînăr boier negricios, cu buze vineţii şi părul începînd să albească înainte de vreme, — du-te şi adăposteşte-te în pivniţă !
— Nici prin gînd nu-mi trece, namestnice Iercău ! se sumeţeşte tînărul, un adolescent a cărui faţă murdară e palidă şi trasă, ochii adînc încercănaţi, iar părul îi cade în laţe nespălate pe umeri. Fără să scoată o vorbă, Mezea îi şterge de praf veşmîntul de brocard scump, dar acum pătat de sudoare, de pămînt, de sînge...
— Măria Sa Domnul, tatăl Măriei Tale, ni te-a dat în grijă... Ce-o să spună, doamne fereşte, dacă....
Tinărul Mihail îşi scutură capul cu mîndrie.
— O să zică : „E bine că întîiul meu născut, Mihail, n-a dat pildă rea ascunzîndu-se ca o muiere !
Un boier tînăr, puternic ca un taur, cu o coamă neagră creaţă ca şi barba albastrie ce i-a năpădit obrajii, şi care priveşte împrejurimile cu ochi de şoim, se întoarce şi spune cu asprime de oştean, nedeprins cu protocoalele :
— Muierile din cetatea Silistrei se luptă pe ziduri, Măria Ta, alături de soţii şi copiii lor !
— Şi atunci ? Eu să mă ascund ? Asta mă sfătuieşti, pîrcălabe Berindei ?
— Eu ? Nu ! Dumnealui, Iercău, e îngrijat din cale-afară !... Vin iarăşi, spune el şi rîde, scutu-

rîndu-şi coama; pune la gură cornul de bour ferecat în argint şi scoate un sunet prelung, care-i trezeşte pe cei de pe parapete. Cu mişcări moi, de oameni la capătul puterilor, îşi iau locurile de luptă şi armele. Mihail, cu ochii la pîrcălabul pe care se vede că îl admiră şi ar vrea să fie preţuit de el, potriveşte o săgeată pe struna arcului.

— Din vultur, vultur răsare ! spune, sincer, Iercău. Dar în glasul lui a alunecat şi ceva neplăcut : limba de catifea a linguşelii. Mihail pricepe şi se strîmbă, ca şi cum l-ar fi pălit o durere de dinţi. Se aud, apropiindu-se, urletele atacatorilor şi vocea muezinului, sfredelind nervii, Allah-il-Allah !

— Mezeo, aţin'te pe-aproape, zice Iercău, numărîndu-şi săgeţile ce i-au mai rămas.

— Este slujba mea, nu-i nevoie să-mi spui namestnice... mormăie însoţitorul şi cu scutul său uriaş îl fereşte pe Mihail de săgeţile ce încep să curgă din tării, cu un ţiuit subţire, otrăvit.

Se aud bufniturile înfundate ale berbecilor izbind în ziduri, strigătele răniţilor, răcnetele luptătorilor. De sus, din turn, pîrcălabul Berindei, încercînd să străbată cu privirea norul de praf, des, ce s-a ridicat iarăşi, conduce bătălia :

— Hei, mă Dudeo... vezi că la poarta a treia... Ia-l şi pe Tatul şi băgaţi-vă-ntre ei ! C-o sparg!...

Iercău, cu o săgeată ieşindu-i din braţul drept, vine lîngă el.

— Ei, te căptuşişi !... spune, cu un surîs ce arată mai mult a rînjet, Berindei... Acu' poţi sta la adăpost !

— Îmi cauţi pricină !... se încruntă Iercău, şi dacă scăpăm cu viaţă am să-ţi cer socoteală...

— Nu scăpăm... spune sec Berindei... Apoi : Mă, Dragomire, mă ! Nu vezi mă că ăia ridică scară... ce faci ? Dormi ?

— Dragomir e mort, pîrcălabe ! se aude, din vălmăşag, vocea unei femei...

— Atunci luaţi seama care mai sînteţi vii !....

— Şi dacă ştii că nu scăpăm... îţi iei răspunderea... pentru viaţa coconului domnesc ?

Din nou o undă de veselie, nebunească, în ochii mici, negri, vii ai pîrcălabului uriaş...

— Ţi-e a scăpa de aici ? Vrei să-l însoţeşti ?

— Nu... Dar....

— Mă, îi pune mîna pe umăr Berindei şi cu aceeaşi mişcare îi smulge săgeata, făcîndu-l să scoată un răcnet ascuţit de durere... Mă, noi sîntem boieri nu numai să stăm la sfatul şi la masa Măriei Sale... da să şi murim pentru ţară, cînd vine ceasul... Nu te teme... n-o să-l las pe feciorul lui Mircea Voevod să piară, ori să cadă în mîna păgînului... Mezea o să-l scoată de aici... Şi o să pleci şi tu cu ei.

— Cînd ?

— Cînd ţi-oi face eu semn... Deocamdată eu poruncesc....

— Berindei... Apa e pe sfîrşite... oamenii îşi mănîncă curelele... opincile... Cu preţul ăsta vrei tu să-ţi cîştigi slavă ?

— Nu pentru slavă mă bat eu aici, vere Iercău... ci pentru pămîntul Dobrogei....

— Şi... dacă crăpăm cu toţii, crezi că o să-l păstrezi ? Berindei nu-i răspunde. De pe ziduri se ridcă strigăte de biruinţă...

— Aşa ! zice pîrcălabul... I-am dat înapoi şi de data asta... a treizeci şi şaptea oară.. Vere şi namestnice ţi-oi spune ceva... Pe ăla care la prima zborşire a duşmanului pune armele jos şi fruntea în pămînt... îl calcă în picioare, ca pe o zdreanţă... Şi cine se poartă ca o zdreanţă.. cu vremea începe să se şi simtă zdreanţă... Şi nu-i bine. Ai înţeles pilda mea ?

— Du-te dracului ! începe să rîdă, cu admiraţie, Iercău, privind statura uriaşă a pîrcălabului.

Sultanul Bayezid Yildirim, care, spre deosebire de tatăl său, poartă armură fin cizelată şi turbanul său de mătasă albă imaculată e împodobit cu pană lungă, verde, de struţ, vorbeşte cu blîndeţe :

— Cine a condus acest al treizeci şi şaptelea asalt neizbutit ?

Tăcere; cei din jurul lui îşi feresc privirile.

— Am întrebat ceva, spune încet Sultanul, cu vocea lui plăcută ; parcă şi un zîmbet i-a înflorit pe buze...

— Giaffar Bey, îi şopteşte cineva...

— Tăiaţi-i capul, spune Sultanul, se întoarce şi urmat de Izeddin Bey, a cărui ţinută arată că încă n-a intrat în luptă, intră în cortul său, păzit de ieniceri înalţi, impasibili.

— Sînt viteji... Mi-ar părea rău să piară... Supusul nostru, ţarul Şişman al Bulgarilor, şi-a revenit de pe urma frigurilor ?

— N-are nici pe dracu ! rîde Izeddin.... Boleşte de ciudă... de ruşine... că soarta armelor i-a fost potrivnică şi a trebuit să se supună...

— Adu-mi-l...

Izeddin iese ; intră un hadîmb negru, care poartă pe o tavă de argint capul nefericitului Giaffar, cu dinţii rînjiţi.

Sultanul îl priveşte un timp, parcă fără să-l vadă, apoi spune :

— Să fie îngropat cu cinste....

Înclinîndu-se pînă la pămînt, hadîmbul se retrage deandaratelea, în cort intră Izeddin, care anunţă :

— Supusul Luminăţiei Tale, Sişman, cere îngăduinţa să...

— Bine, bine, rîde mulţumit Bayezid. Să intre...

Ţarul Şişman, un bărbat slab, verzui la faţă, cu o înfăţişare chinuită, se aruncă la picioarele lui : „Stea a răsăritului, Slăvite Padişah..."

— Te vei duce la ghiaurii din Silistra... Bărbăţia lor mi-a înduioşat inima... Ştiu că nu mai au ce mînca, ce bea, săgeţile-s pe isprăvite şi duhoarea morţilor îi otrăveşte....

Una din sălile cetăţii, cu pereţii sparţi de ghiulele de piatră, care se văd, de altfel, peste tot.

Ţarul Şişman, vădit stînjenit de situaţia în care se află, dar căutînd totuşi să salveze aparenţele printr-o semeţie deplasată, spune pîrcălabului Berindei, care e înconjurat de căpeteniile — puţine — ce i-au mai rămas, toţi abia mai ţinîndu-se pe picioare, cu ochii roşii, cu rănile oblojite cu cîrpe murdare, cu platoşele boselate şi cămăşile de zale rupte...

— Măritul Sultan Bayezid, nebiruitul nebiruiţilor, groaza duşmanilor...

— Peste asta cred că putem trece, spune cu o voce răguşită pîrcălabul Berindei.

— ... a cărui inimă milostivă a fost adînc mişcată de vitejia cu care v-aţi împotrivit... — şi în timp ce vorbeşte două lacrimi, lacrimile ruşinii de-a fi fost înfrînt şi supus, se scurg pe faţa slabă, îmbătrînită înainte de vreme a voievodului bulgar, ...în marea lui mărinimie.

— Şi asta-i de prisos... spune, părînd că e gata să adoarmă Berindei.

— Vă îngăduie să ieşiţi din cetate, cu steagul în frunte, cu familiile şi averile voastre.

— E prea puţin ! răsună, pe neaşteptate, vocea lui Berindei trezind un ecou care-l face pe Sişman să tresară.

— Ce mai vreţi ?

— Şi cu armele noastre !...

Vocile căpeteniilor se ridică într-un cor răguşit :

— Aşa e ! Aşa e ! Armele nu le punem jos...

— Ne-or mai fi trebuind ! zice unul, mai tînăr şi face cu ochiul...

Privirea lui Berindei a prins privirea lui Iercău. Îi face un semn imperceptibil.

Strecurîndu-se, ca o umbră, căci are aplecare spre aşa ceva, Iercău urmat de Mezea ies din sala cu pereţii sparţi...

Undeva, cu capul pe coapsa unui oştean căzut în luptă, prinţul Mihail doarme ; faţa îi e acoperită de muşte...

— Bine că i-a dat dumnezeu gîndul cel bun !... şopteşte Iercău.

— Scoal' Măria Ta... Plecăm !...

Într-o ordine desăvîrşită, cu steagul ţării în frunte, apărătorii cetăţii Silistra părăsesc ruinele. În mijloc sînt femeile, copiii, bătrînii, încărcaţi cu bagaje, pe margini oştenii cu armele pregătite....

De pe o mică înălţătură, Sultanul Bayezid îi priveşte cu admiraţie. Face un semn şi meterhaneaua otomană începe să cînte, iar tuiurile se înclină la trecerea vitejilor.

Pîrcălabul Berindei răspunde printr-o înclinare uşoară a capului, dar printre dinţi şopteşte : „Ne mai întîlnim noi"....

În spatele Sultanului, pe un cal alb, mic şi focos Izeddin se zbuciumă ; se vede că un gînd nu-i dă pace. Sultanul, ca şi cum i-ar simţi frămîntarea, îi face un semn să vină lîngă el.

— N-ar fi păcat ca asemenea oşteni să ne mai stea în cale ?

— Înălţate Stăpîne... spune Izeddin pe fruntea căruia au apărut broboane de sudoare... mă tem că nu e cinstit.

Sultanul Bayezid rîde, cu dinţii lui albi, strălucitori.

— Izeddin Bey, tot ceea ce foloseşte Semilunii e cinstit !... Ar fi timpul să înveţi ! Fă cum ţi s-a poruncit !

Izeddin, urmat de o ceată de călăreţi, superb înveşmîntaţi, coboară înălţimea. Călăreşte de-a lungul coloanei, ajunge lîngă Berindei ; îl salută cu mîna la frunte, la buze, la inimă...

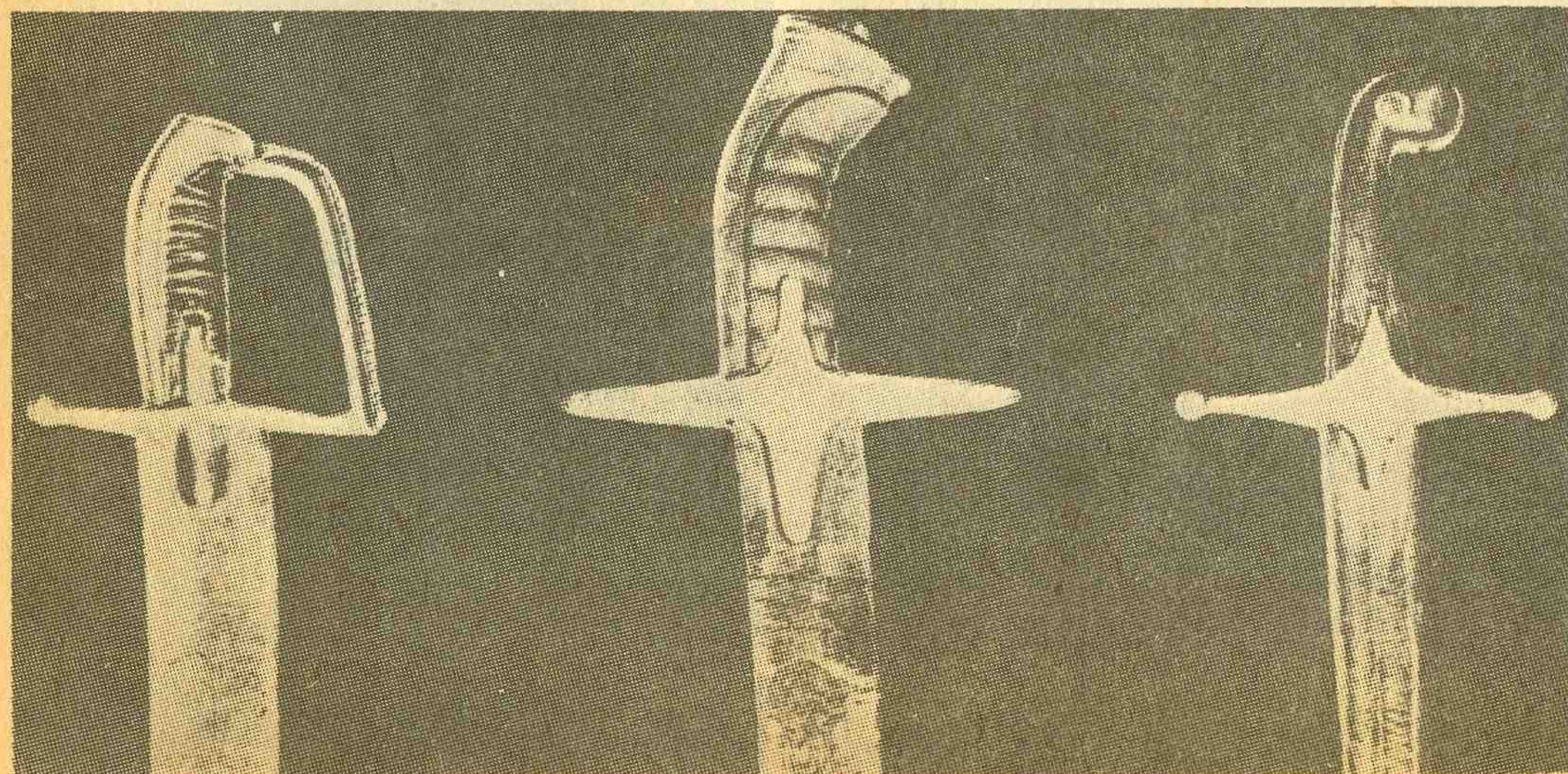
— Măritul meu stăpîn mi-a poruncit să vă însoţesc, să nu vi se întîmple nimic rău...

Berindei îl priveşte lung, o undă de îngrijorare pe fruntea lui de taur.

— Sîntem destul de mari să ne purtăm singuri grija... Mi se pare că v-am şi arătat-o....

Nesiguranţa, frămîntarea interioară se citesc vizibil pe faţa lui Izeddin. Încearcă, cu chinuri, un zîmbet :

— Atunci... să zicem că vă însoţim... în semn de cinste deosebită...

— Aşa mai merge, mormăie Berindei...
Cei doi călăresc alături. Toate încercările lui Izeddin de-a lega o conversaţie se izbesc de tăcerea de piatră a pîrcălabului...
Uzi leoarcă, Iercău şi voievodul cel tînăr, Mihail, purtaţi de Mezea, ies din apele Dunării. Cînd îi leapădă din braţele lui de criţă, cei doi cad cu faţa la pămînt, dar Mezea îi ridică...
— Nu-i vreme de odihnă... Haideţi... La drum! Drum lung....
Şi se pierd în stufărişuri şi smîrcuri...

Coloana de supravieţuitori ai asediului a ajuns la o răspîntie de drumuri.
— Aici ne despărţim, spune Berindei, făcînd un semn spre unul din drumuri... Mulţumim pentru cinste.
...Nu ăsta-i drumul, spune Izeddin. Berindei izbucneşte într-un hohot de rîs.
— Mă înveţi tu care-i drumul, în ţara mea ?
— Pîrcălabe Berindei... drumul pe care vrei s-o apuci... nu este sigur... Cete de akîngii de-ai noştri mişună şi...
— Vom scoate-o cumva la cale cu ei ! rîde, dar întunecîndu-se la faţă, Berindei. Asta-i drumul care duce acasă ! Şi noi acasă vrem să ajungem.
Ca şi cum nu l-ar fi auzit, deşi e vizibil că-i vine foarte greu să facă ce i s-a poruncit să facă, Izeddin spune :
— Noi răspundem de soarta voastră ! Dacă, Allah să ferească, vreun creştin ar fi ucis, ori păgubit, ce vom spune Sultanului ?... Acesta e drumul...
— Care duce în ţinuturile bulgăreşti ce le-aţi cotropit ! ridică deodată vocea Berindei. Auzind-o, oştenii îşi pregătesc armele. Fereşte din cale !
— Fereşte tu ! strigă Izzedin şi smulge iataganul din teacă...
La sunetul de corn al lui Berindei, oştenii se formează într-un careu, cu suliţele întinse, ca un uriaş arici şi pornesc în pas mărunt. Cei din mijloc leapădă îndată boarfele, pun mîna şi ei — bătrîni, femei, copii, pe arme...
Izeddin scoate un sunet ascuţit.
Din dosul unei movile prelungi ies pîlcuri de osmanlii călări, care se năpustesc, chiuind, asupra careului....
Nor de praf... săgeţi vîjîind... strigăte... Începe măcelul...

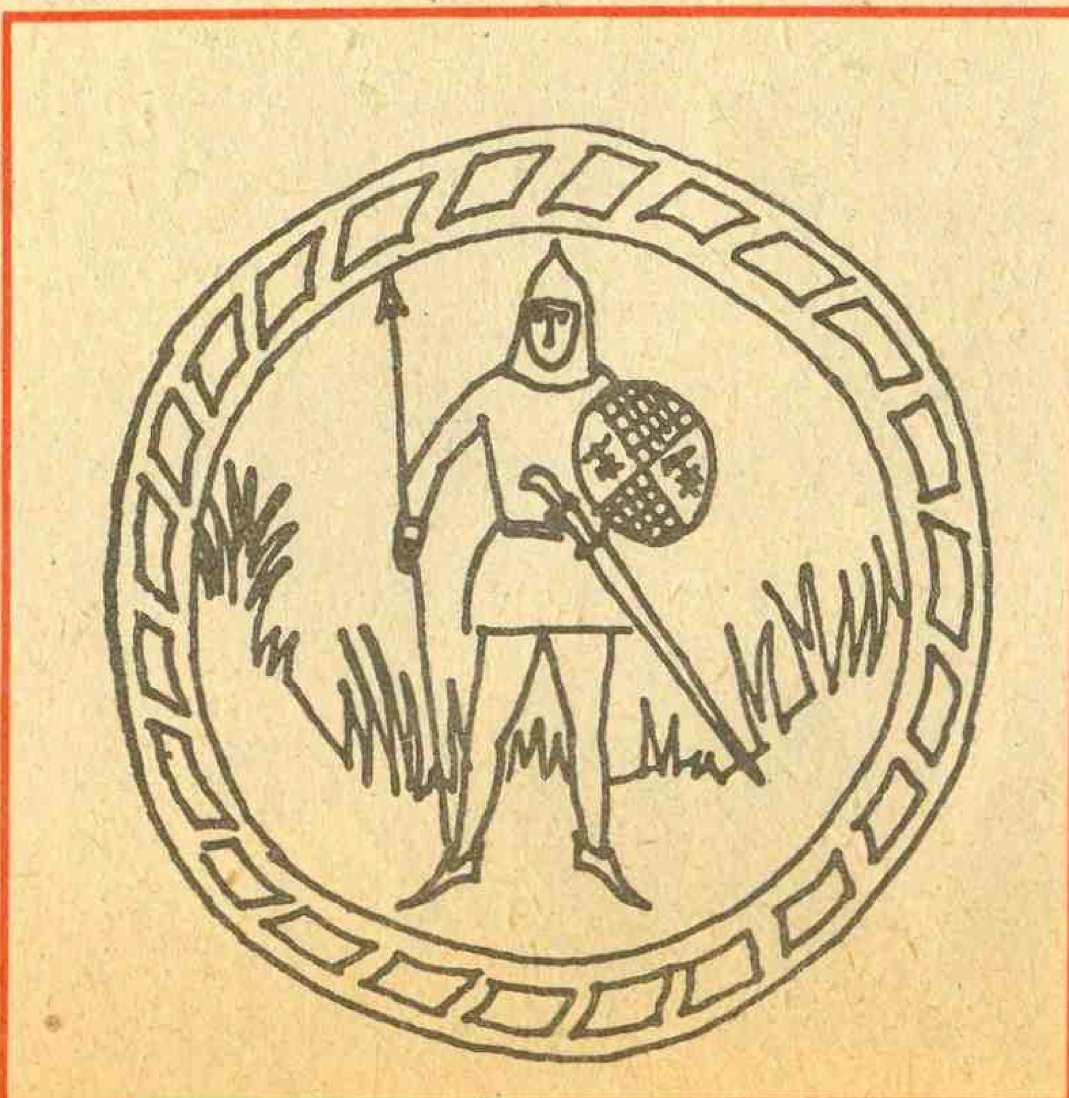
*

Stufărişuri, trestii, sălcii scorburoase, smîrcuri de nepătruns. Mezea pregăteşte un mare crap la proţap. Iercău, doborît de oboseală, doarme cu gura căscată. Mihail stă lîngă focul ce alungă ţînţarii. În jur sunetele bălţii. Deodată se aude fîşîit, crengi rupte, ca de o dihanie. Într-o clipă Mezea a sărit în picioare şi cu arcul încordat aşteaptă....
Din desiş se smulge un oştean, Simion, cu braţul stîng negru de sînge. Cade ca un buzuc la picioarele lui Mihail....
— Şi-au călcat cuvîntul... Ne-au potopit...
Mezea, fără să scoată o vorbă, a îngenunchiat lîngă el, îi rupe cămaşa, îi cercetează rana... Simion gîfîie greoi.
— S-a obrintit, spune printre dinţi Mezea. Dacă nu ţi-o tai, mori.
— Şi cum mai ţin cormana plugului ?
— Mort cum o mai ţii ?
— Taie...
Mezea scoate din şerpar un jungher cu lamă subţire. Îşi trece degetul mare peste tăiş.
— Măria-Ta, ţine-i capul. O să se ruşineze de Măria Ta. N-o să strige, n-o să se zbată...
Băiatul a devenit alb ca varul.
— Mă tem că...
Sub privirea aspră a lui Mezea, se supune. Ia capul oşteanului între degetele sale subţiri, murdare....
— Vorbeşte.. spune cum a fost... poate uiţi de chin....
Faţa leoarcă de sudoare a lui Simion. Cuvintele ies greu printre buzele crăpate :
—... au vrut să... ne înşele... să ne ducă în ţinuturile lor... Înainte... de-a-...muri... pîrcălabul Berindei mi-a poruncit... du-te şi spune... Măriei Sale... să ştie... cum e cuvîntul lor... Şi Izeddin Bey.. tot timpul... vorbea frumos.... şi ne linguşea.. şi... Aaaaau !
— Gata... ce zbieri ca o muiere... Acum numa să te ard cu fierul roşu... Pe urmă mîncăm crapu' ăsta....
La strigătul de durere, singurul pe care l-a scos Simion, s-a trezit şi Iercău.
— Ce e ? Ce e? spune buimac...
— Păi nu e nimic..., zice Mezea, sculîndu-se de lîngă foc cu barda a cărei lamă e incandescentă în mînă. ...Nu e nimic. Atîta că va trebui să-l duci pe Măria Sa la Argeş... Eu am o treabă....
— Ce treabă ?
— Izeddin ai zis că-l cheamă ?
— I..ze....diiiiiiiiiiin ! răcneşte, sub cumplita arsură, Simion.
—Mă, da bun glas, ai ! Eşti bun de popă. Cum te cheamă ?
— Simion.....
— Şi pe ăla cum ziseşti, că uitai...
— Izeddin....
— Bine....
Şi Mezea se mistuie în cumplitul vălmăşag al bălţii dunărene....

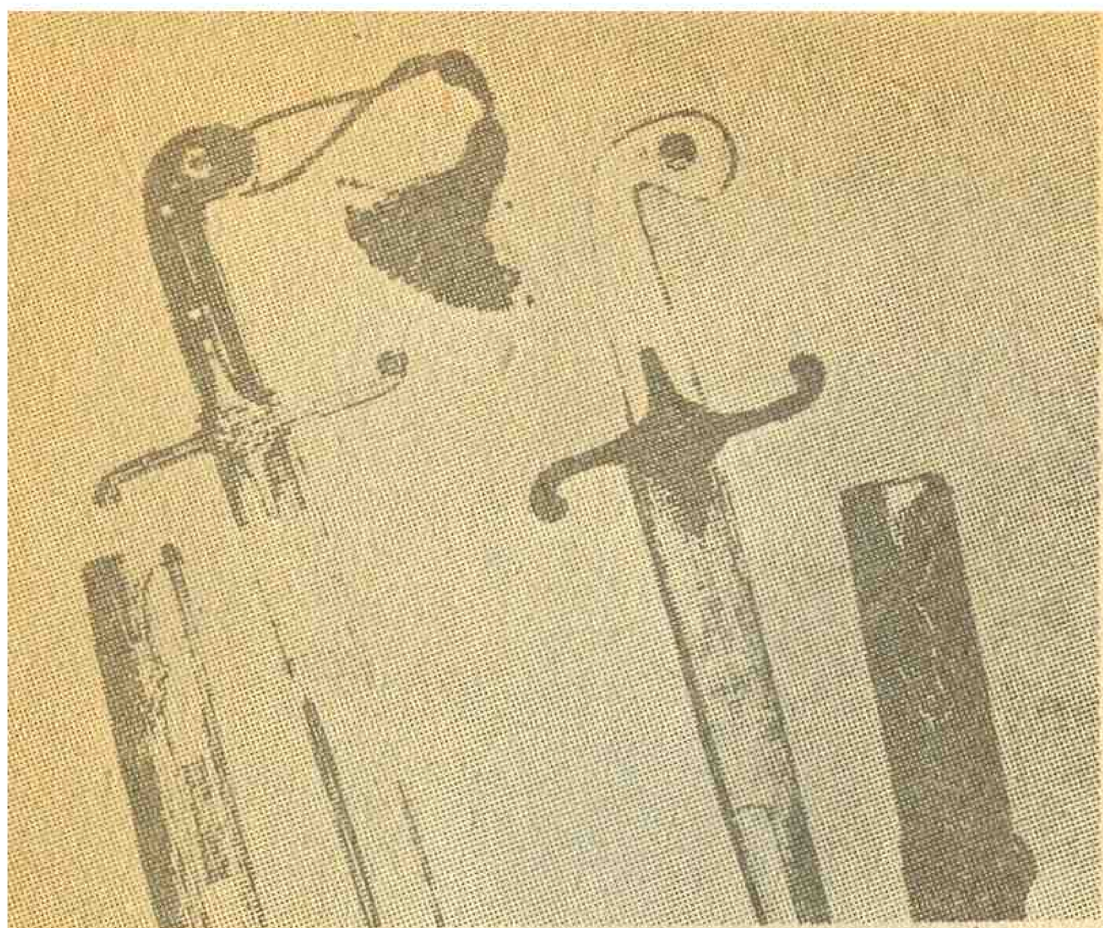
ROVINE

Curtea de Argeş. Palatul Domnesc.
În ţinuta de ceremonie : manta scurtă de purpură, prinsă de umărul stîng, tunică pînă la genunchi — centură de aur cu pafta grea de care atîrnă spada scurtă, Mircea, purtînd coroana voievodală, pe tron. Alături de el, pe un tron mai mic, fiul său Mihail, îmbrăcat la fel : faţa lui poartă încă urmele încercărilor prin care a trecut.
Pe laturile vastei săli de primire cu boltă înaltă şi făclii de răşină curată, ce ard fără fum, se înşiruie boierii de sfat, în jilţuri cu spătare, în care sînt săpate herburile lor ; bătrîni cu plete şi bărbi albe, curgîndu-le pe platoşele ce poartă semnul trecutelor bătălii ; unii sînt ologi, de-o mînă, de-un picior, ori poartă fîşie neagră peste ochiul scos de vreo săgeată tătărască ori ungurească.
Cei mai tineri, în ţinute strălucitoare de războinici apuseni, par a nu-şi găsi locul : se foiesc, se frămîntă.
Vornicul Aldea, un moşneag rumen şi încă în puteri, spune, cu glas solemn.
— Pentru scăparea vieţii vlăstarului domnesc, Mihail Voievod, namestnicul Iercău Ion se nalţă la rangul de sluger şi i se dă, spre veşnică moştenire lui şi urmaşilor lui moşia Verbilău...
Iercău se aruncă la genunchii domnitorului, înlănţuindu-i cu braţe umile. O scurtă clipire de nemulţumire în ochii lui Mircea ; îl ridică pe proaspătul sluger, care îi sărută mîna cu devoţiune. Mihail ar vrea să spună ceva, dar o privire a tatălui său îl opreşte. Retrăgîndu-se de-andaratelea, Iercău se aşează lîngă Spătarul Neagotă, care îl priveşte ciudat. Nu-şi mai încape în piele de fudulie, dar în acelaşi timp nu vrea s-o arate, luînd o înfăţişare plină de modestie, cu ochii plecaţi...
Mircea se ridică. Faţa lui e gînditoare. Ceva, ca un fior, trece de-a lungul sălii, ca şi cum fiecare ar simţi încordarea Domnitorului, acum în pragul clipei hotărîtoare.

— Şi iată, aşadar, boieri dumneavoastră, că sosit-a ceasul de cumpănă. În care trebuie să hotărîm. Pentru noi, pentru urmaşii noştri... Ce facem ? Punem fruntea în ţărînă şi ne dăm, pe-un blid de linte, ţara şi cinstea... Ori..
Îşi înalţă fruntea.
— Ori stăm cu sabia în mînă, să apărăm ce ne-au lăsat străbunii cei din vechime.
Un surîs de mulţumire trece pe obrazul brăzdat de cute al Velspătarului Batea, cel mai bătrîn dintre sfetnici. Degetele lui noduroase care strînseseră pînă la albire mînerul spadei grele, drepte, se destind ; se ridică spre mustaţa lungă, pe care o răsuceşte voiniceşte.
În schimb, Neagotă îi şopteşte lui Iercău :
— Vorbe de clacă... Eu i-am văzut pe turci; le cunosc tăria... Numai cît suflă peste noi şi ne spulberă...
— Spătare, se uită la noi... îl potoleşte Iercău...
— Şi ţineţi minte : ce hotărîm acum, nu-i numai pentru clipa de faţă, nici pentru vieţile noastre... şi aşa trecătoare... E pentru vecii vecilor. Aştept.
— Parcă dacă îi spunem că capul ce se pleacă, sabia nu-l taie, o să ne asculte ? — şuşoteşte, cu obidă, Neagotă.
— Taci, pentru dumnezeu ! Se uită la noi...
Un timp, cu bărbile în piept, cîntărind, boierii rămîn nemişcaţi, în tăcere. Apoi, încet, cu greu, Velspătarul Batea se ridică. Îşi scoate spada din teacă. O ridică.
E un semn. Toţi, tineri şi bătrîni, îşi smulg armele : lamele de oţel strălucesc sub bolta întunecată.
— Pe viaţă şi pe moarte, stăpîne şi doamne !
Mircea s-a ridicat şi el :
— Stăpîn şi domn, boierilor, ne este ţara aceasta ce avem în păstrare !
— Ne duce la pieire, şopteşte Neagotă, cu buze albe, în timp ce fîlfîie sabia şi zîmbeşte larg, cu toţi dinţii, să-l vadă Măria Sa cît e de credincios...
Deodată intră o matahală de nerecunoscut : e Mezea, bărbos, păros, rupt, murdar. Tîrăşte după sine pe Izeddin şi acesta într-un hal fără hal, fără turban, cu ţeasta rasă, pe care se întinde o cicatrice proaspătă. Mihail sare de pe tronul său, fuge la Mezea, îl ia în braţe, îl sărută.
— Mezea ! Mezea ! Ai scăpat ! (se întoarce spre tatăl său) Uite, Măria Ta ! A scăpat.
— Văd ! surîde Domnitorul. Ce mogîldeaţă ne-ai adus, Mezeo ?...
— Îl cheamă Izeddin... Şi-i vinovat de pieirea celor din Silistra... cărora Sultanul le-a dat chezăşie mincinoasă... L-am răpit şi ţi l-am adus, Doamne, să-l beleşti şi să-i pui sare...
Mircea îl priveşte lung pe Izeddin. Acesta, netemător de moarte, stă semeţ, cu braţele încrucişate pe piept. Boierii murmură ameninţători.
— Daţi-i straie cuviincioase... ca să putem vorbi cu el...

De la o fereastră a castelului, Mircea — îngîndurat, ţinînd o mînă pe umărul fiului său Mihail, priveşte cum boierii încalecă în curtea interioară şi se duc, chiuind ca la nuntă...

— Doamne... îți cer îngăduința de a-ți aduce la cunoștință... se aude vocea tremurîndă a lui Iercău. El însuși bîțîie din cap pînă-n picioare...

— Spune.

— Între patru ochi, Doamne...

Mircea îl privește aspru :

— E fiul nostru !

— Vărul Măriei Tale... Neagotă... zice — peste tot — că rău faci că te împotrivești turcului... că... iertat să fiu, el zice asta, nu eu, că nu ești în toate mințile... Și că ar trebui să facem ceva, să nu te lăsăm să duci țara de rîpă.

Așteaptă cu capul plecat, umil, pedeapsa sau răsplata.

Cu blîndețe, dar cu degetele de fier, Mircea îl ia de bărbie, i-o ridică astfel ca să-i poată vedea ochii :

— Parcă vărul nostru Neagotă îți este cel mai bun prieten... Sînteți veșnic împreună...

Ca și cum s-ar arunca într-o fîntînă, Iercau spune cu patos :

— Așa este ! Dar credința către Măria Ta trece înainte...

— Da... da... Bine... Îți mulțumesc... spune Mircea, întorcîndu-și privirea, ca și cum i-ar fi greu să rabde vederea celuilalt.

Cu un glas rece :

— Să fie adus aici vărul nostru Neagotă, ca să-i poți spune în față cele ce ne-ai spus pe din dos...

Mezea, la fel de nețesălat cum a venit, de pe drum, îl aduce în fața lui Mircea pe Izeddin Bey. Acesta a fost îmbrăcat în straie de boier românesc în care se mișcă stîngaci. Ajuns în fața lui Mircea, își reia înfățișarea plină de mîndrie, încrucișîndu-și brațele pe piept. Mircea îl privește lung, cu ochii săi reci și sub această privire, încet, parcă fără voia lui, Izeddin își pleacă fruntea.

— Nu ca să-mi scap viața, ci pentru că acesta este adevărul, îți spun, o, Emire, că n-am încuviințat, în inima mea, ceea ce s-a întîmplat. Dar întrucît, chiar fără voie, am fost părtaș la această viclenie...

— Mîrșăvie, spune surd Mircea.

— ...Sînt vrednic de pedeapsă. O aștept.

Se înclină, salutînd cu mîna la frunte, la buze, la inimă.

Mircea e cufundat în gînduri. Brusc, ridică fruntea și spune cu o voce ciudată :

— Ești slobod !

Se întoarce și se depărtează cu pași sprinteni. Sunetul argintiu al pintenilor săi se stinge.

— Atîta trudă... și degeaba ! oftează Mezea... Izeddin e cu desăvîrșire nedumerit.

— De ce ? De ce ?

Mezea îl privește lung.

— Ca să ne cunoști.....

*

Cenușiu de praf, urmat de un pîlc de călăreți : nelipsitul Mezea și cei doi fii ai săi, Mihail și Vlad, Mircea se oprește în fața unui lan mic de secară — cîteva palme de loc smulse pădurii înconjurătoare — pe care un țăran cît un munte, Simion, cel fără o mînă, îl aprinde...

Se întoarce, fără să arunce nici o privire călăreților — de care îl desparte o pînză de fum gros, vălătucit și intră în curtea cît o batistă a căsuței sale de bîrne, pe clinul unui deal.

Aici, nevastă-sa — cu vreo patru țînci agățîndu-i-se de poale, îi întinde o făclie.. „Eu, eu nu pot" — șoptește ea.

— Eh ! hai ! luați-vă rămas bun de la coliba noastră ! zice Simion și aprinde casa. Copiii chicotesc și cînd vîlvătaia cuprinde bîrnele și șițele uscate, încep să chiuie și luîndu-se de mîini, joacă în jurul pălălăii. Le place, sînt mici, nu știu ; cred că-i o joacă.

Omul, cu cușma în mînă, ca la mort, privește o clipă truda vieții lui care se mistuie, apoi își ia barda, își strînge la piept muierea, scarpină părul încîlcit și plin de scaieți al copiilor, îl saltă cu singurul braț pe cel mai mic, îl pune jos, îi șterge mucii, îl sărută și spune cu glasul lui gros, de bivol :

— Hai, duceți-vă... Să ai grijă de toate, femeie !

— Și tu, de tine...

Mînînd vaca și cîteva oi, femeia și copiii se mistuie în desișul pădurii...

— E greu, hai ? se aude vocea lui Mircea.

Simion se întoarce, înțepenește.

— Parcă Măriei Tale ți-e ușor, Doamne ? întreabă cu o voce moale — de la om la om — contrastînd cu încremenirea ostășească. Că ai și alte griji, nu numai a avutului Măriei Tale...

— In al cui pîlc ești ?

— A' Spătarului Neagotă.

— Am auzit că s-a făcut nevăzut, că nu-i de găsit nicăieri... spuse Mircea, privindu-l pieziș.

— Și noi am auzit, da' nu-i în căderea noastră să ne dăm cu părerea. La locul de adunare însă mergem, cu sau fără spătar. Așa ai poruncit.

— Și noi tot acolo ne ducem. Dați-i un cal !

*

Forfotă mare în curtea unui conac boieresc, pe ale cărui ferestre încep să se bulucească flăcările. O femeie tînără, frumoasă, îmbrăcată în negru, cu două fetițe agățate de ea, împarte porunci cu o voce pe care lacrimile au secătuit-o :

— Oană și Mărie a lui Drăgan, voi mergeți cu oile sus, în poiana Murgului. Otrăvit-ai fîntînile, Marcule ? Un țăran bătrîn, cu ochii ascunși de o chică de păr ca lîna berbecului, dă din cap. — Împărțit-ai merindea ostașilor noștri, Ravecă ?

— Da' pe cine jelești, jupîneasă Marie ?

Ea se întoarce ca arsă. Mircea, călare, privește cu asprime.

— Închinați-vă ! Și împreună cu fetițele fac o reverență adîncă, măturînd cu rochiile praful curții. Apoi, privind țintă în ochii Voievodului, spune cu simplitate :

— Pe bărbatul ce l-am avut... Neagotă, vărul Măriei Tale...

— Da' ce-i cu el ? A murit ?

— Pentru mine da... Mai potoliți-vă — se întoarce ea spre cîțiva flăcăiași, luați la oaste, care se hîrjonesc ca noatenii. — Nu vedeți cine a venit ?

— Cine ? întreabă un vlăjgan.

Palma grea a lui Simion îl plesnește peste ceafă, făcîndu-l să cadă în patru labe.

— Măria Sa, boule !

Stîngaci, speriați, „recruții" se pun în genunchi.

— Eu credeam că Măria Sa umblă îmbrăcat numa'-n aur și argint... șoptește unul, privindu-l de jos în sus pe Voievodul ce pare un simplu oștean — prăfuit și ostenit.

— Măria Ta ! spune ea, alungîndu-și cu o mișcare hotărîtă o șuviță de păr de pe frunte. Am fost învățată, de mică, să dau cu arcul... Îngăduie-mi... Îngăduie-mi..... Apoi, dacă nu s-a putea altfel și voi rămîne cu zile, am să mă închid într-o sfîntă mînăstire...

Mircea o ia în brațe. Îi culcă fruntea pe pieptul său înzăuat.

— Ești tînără... Ești tînără...

Abia acum, ascunzîndu-și fața să n-o vadă nimeni, nevasta lui Neagotă plînge amar, surd.

— Ce rușine... ce rușine...

— O ai spălat-o, Mărie... Ești tînără...

Pereții conacului se prăbușesc în vîlvătaia flăcărilor, aruncînd scîntei și funingine neagră, care plutește peste tot, ca o năvală de fluturași negri.

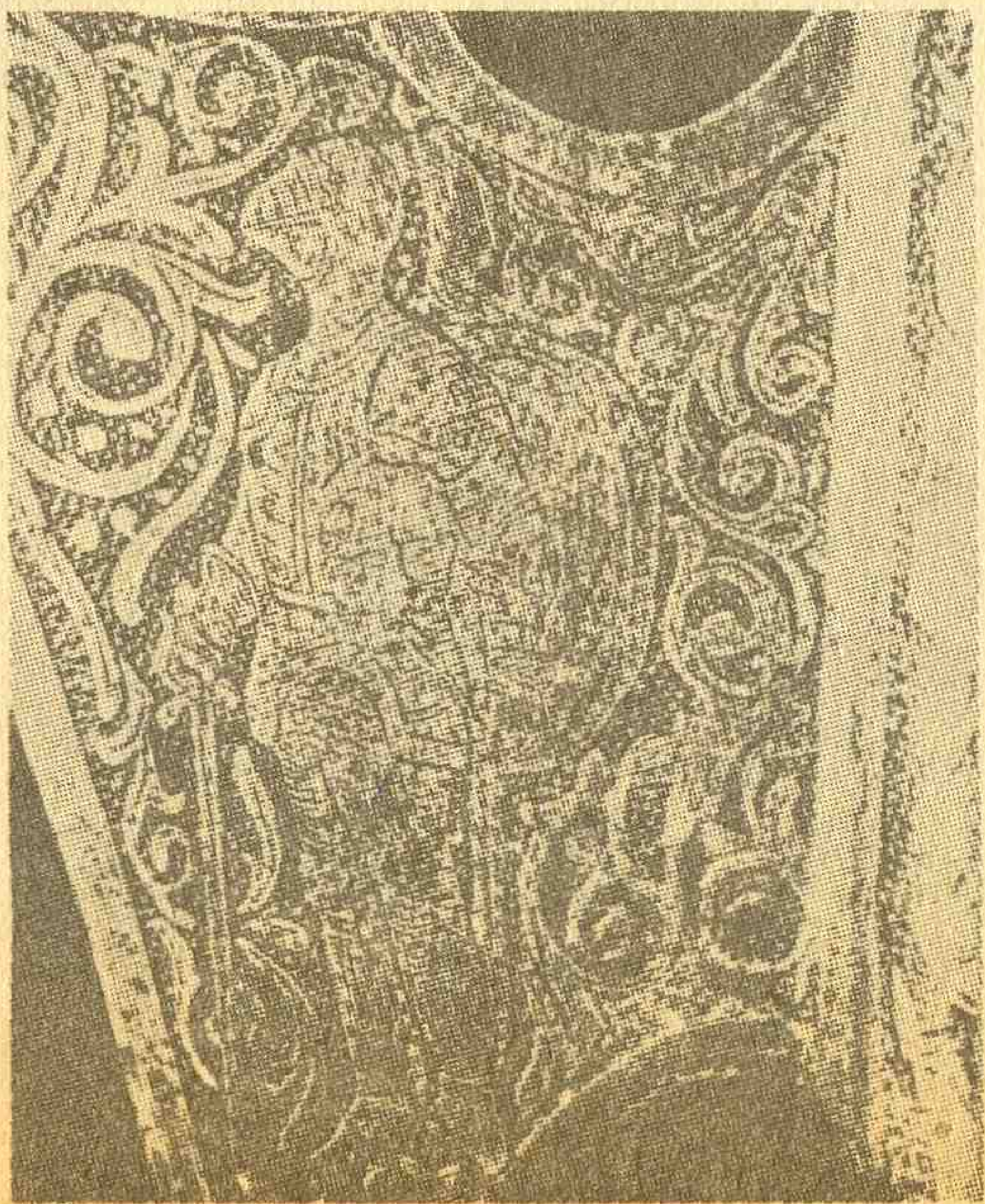
Pe drumul îngust și șerpuit, mărginit de o parte și de alta de codri nepătrunși, trece Mircea, urmat de pîlcul său de călăreți, cărora li s-a alăturat, în cămașă de zale, prea lungă și largă și chivără de oțel, spătăreasa Maria...

De peste tot se văd fumurile satelor ce ard, ca dușmanul să găsească în fața sa numai pustiul...

Mircea urcă în goană treptele de marmoră la capătul cărora îl așteaptă vornicul Aldea, care pare foarte încurcat.

— Sigismund ? A venit Sigismund ?

— Nu tocmai.. șoptește vornicul, ferindu-și privirile.

Mircea deschide ușa — deasupra căreia străjuiește corbul Munteniei. Înăuntru, înșirați la masa lungă, plină de toate roadele pămîntului nobilii cavaleri apuseni — aceiași ca la Kossovo —, în aceleași „pourpoint-uri" de mătase, brocard și cașmir, la fel pătate de vin și grăsimi, la fel de gălăgioși.

— Și Majestatea Sa regele Sigismund ? întreabă Mircea pe cavalerii care, nu cu prea mult elan, s-au ridicat în picioare la intrarea lui.

Unul dintre ei, de un blond păios, cu niște mustăți ce-i atîrnă pe piept, se apropie, făcînd să se încovoaie podeaua sub greutatea lui.

— Eu sînt înlocuitorul său, Graful Wilhelm Reihartigen vom Ulm und Gatzenbach !... Majestatea Sa regele Ungariei și al Bohemiei, ocupată cu potolirea răscoalei nobililor maghiari care... într-o pornire inspirată de Satana, au ucis pe regina Elisabeta și țin închisă pe luminata prințesă Maria de Anjou, promisă de soție Majestății Sale de răposatul ei unchi și tutore, Ștefan II Costromanic.

— Așadar... ajutorul făgăduit... pentru care amîndoi am pus jurămînt, șoptește Mircea, mai mult sieși.

— Sîntem noi aici ! răcnește Mareșalul de Marigny. Răscupărați din robia păgînului... O robie mai ușoară decît ne-am fi așteptat, Bajazeth purtîndu-se, spre uimirea noastră, ca un adevărat cavaler, ardem de nerăbdare să spălăm în sîngele infidelilor pata ce stăruie pe blazoanele noastre....

Un altul se ridică, plin de superbie :

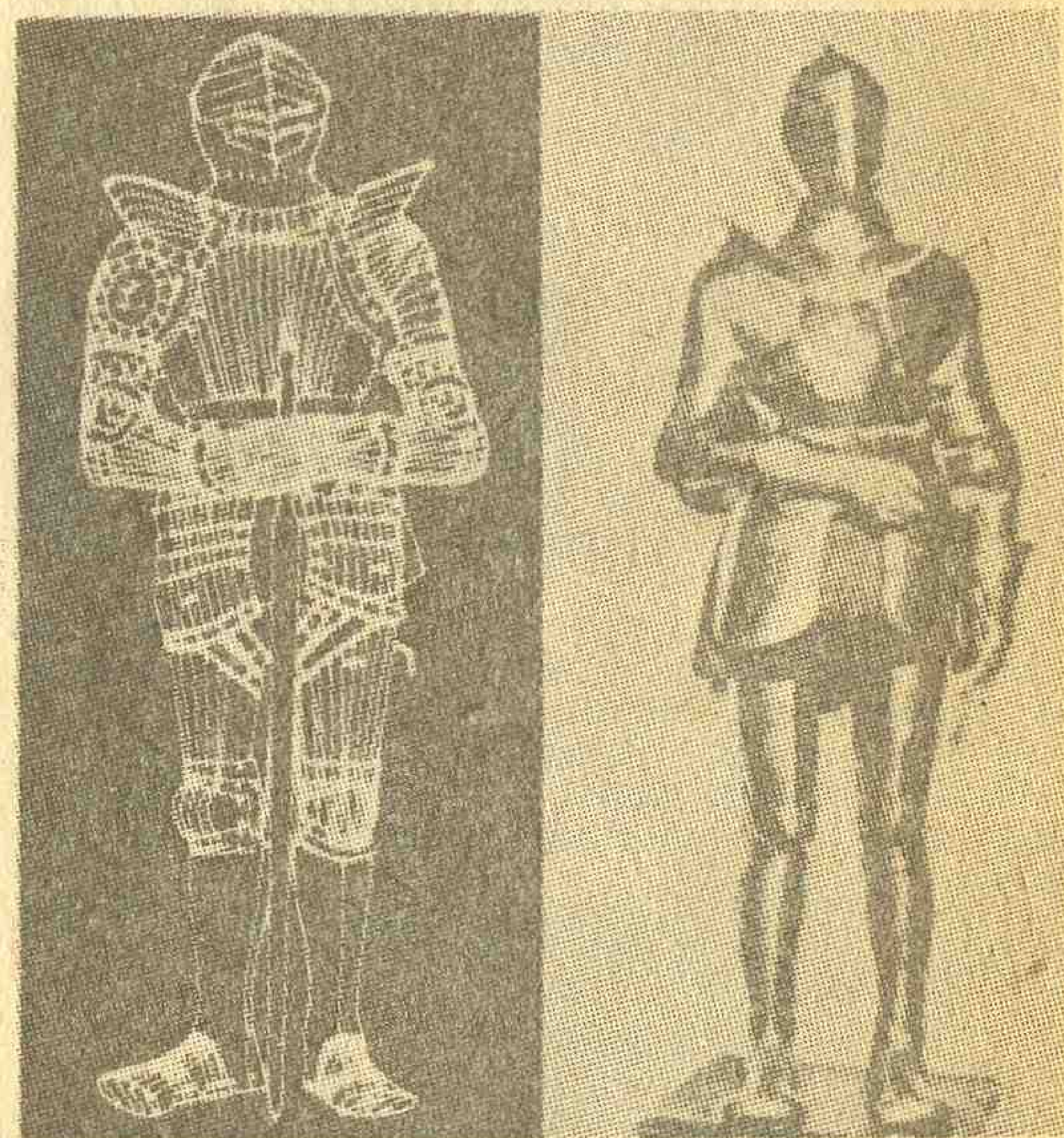
— Eu însumi, marchiz de la Tremouille, voi arunca în obrazul spurcat al nu mai puțin spurcatului Bayezid această mănușă, pe care strămoșul meu Baudouin a prins-o de poarta Ierusalimului...

Mircea rostește rar :

— Vai, domnilor... n-ați uitat și n-ați învățat nimic...

Se întoarce scurt și iese.

Cavalerii, uluiți, se privesc unii pe alții. Într-adevăr, nu înțeleg nimic.

Un soare necruțător — în crugul său — pîrjolește pămîntul.

În jurul unei fîntîni, zac cadavre de akîngii — cu fețele înnegrite, strîmbate în chinurile agoniei.

— Încă o fîntînă otrăvită, spune Izeddin Bey. Pustiu peste tot... n-avem pe cine ne vărsa mînia...

Bayezid într-o cămașă de zale de aur, care lucesc orbitor în soarele fără cruțare, privește cerul pe care se rotesc păsări de pradă. Cînd își întoarce calul — un splendid armăsar alb — acesta se poticnește, gata să cadă în bot.

— Îi e sete, spune Bayezid.

— Apă pentru calul stăpînului nostru ! bate din palme Izeddin Bey.

Un burduf de piele e luat de pe spatele unei cămile.

Șuvoiul de apă curge într-un mare lighean de argint.

Beyul însuși, urmat de spahiul care-i duce tuiul, adapă calul lui Bayezid, care bea, sforăind și stropind în toate părțile...

Bășicate de soarele nemilos, fețele ienicerilor ce poartă pe umăr un palanchin de bambus, ferecat în argint, în care se află cei trei copii ai sultanului : Soliman, Musa și Mehmed — în haine ușoare — cărora un pui de harap le face răcoare cu un imens evantai de pene de păun...

Nemișcați, ca niște stane de piatră, ienicerii țin prețioasa povară. Buzele crăpate le sîngeră.

Privesc calul care bea apă...

Un mîrzac tătar plin de sînge vine în goana calului și din mers sare jos, se prosternează în praf — apoi, cu o strîmbătură de durere spune :

— Stăpîne... cetele trimise după vite și nutreț... au fost nimicite de ghiauri...

— Erau mulți ? întreabă cu o suverană detașare Bayezid.

— Nu știu... s-au ivit și s-au făcut nevăzuți în pădurile astea blestemate... blestemate... blestemate...

Cade leșinat.

Bayezid vine în pasul calului pînă lingă palanchinul purtat pe umeri de ieniceri. Cei trei copii îl salută cu mîna la frunte, la buze, la inimă...

— Vă place la război, șoimii mei dragi ?

— O, da ! O, da ! O, da ! rîd ei și bat din palme.

Un semn imperceptibil și ienicerii care duc palanchinul pornesc.

Pășesc în ritm egal, elastic, parcă ar umbla pe ouă, să nu zdruncine vlăstarele sultanului.

La umbra precară a zidurilor ce-au mai rămas dintr-un conac ars, cîțiva slujitori aștern masa pentru pretendentul la tron Neagotă, care, dezghiocîndu-se dintr-un fel de burnus menit să-l apere de praful drumului, apare într-un costum bizantin, identic cu cel purtat de Mircea la primirea solilor — și pentru vasalul-aliat Ștefan Lazarevici — în negru ca un călugăr, îmbătrînit înainte de vreme...

Neagotă întinde mîinile, peste care un slujitor toarnă apă cu petale de trandafir...

Ștefan Lazarevici și-a rezemat fruntea de zidul negru de funingine.

— Hai să mîncăm, cneazule Ștefan, că îndată se ridică popasul... Ce faci ?

— Îmi rog moartea, spune acesta, cu o voce înecată.

Undeva, în podul din care a rămas doar o schelărie de lemn ars, se strecoară un muezin în turban și djelabă neagră, să asculte ce vorbesc cei doi aliați — oșteni întunecați, tăcuți — îi pizmuiesc.

— Ha, ha, rîde ca de-o glumă bună Neagotă. Ia cu gesturi delicate din bunătățile înșirate pe covorul de Brussa, dar înainte de a le gusta, le miroase... nu vezi cum ne copleșește sultanul, slăvit fie-i numele ? El însuși... am auzit... se mulțumește cu pîine uscată și-un strop de apă sălcie, ca cel din urmă akingiu... iar noi...

Ștefan Lazarevici îl privește cu silă. Dar Neagotă s-a pornit. Vorbește cu un elan nervos, ca și cum ar vrea să se convingă pe sine însuși.

— Ăilanții... vestiții cavaleri ai Apusului, nici nu se uitau la noi !... Și atunci ? Să-mă vărs eu singele... să-mi risipesc țara... ca ei să petreacă liniștiți în castelele lor trufașe ?

— Văd că Voievodul Mircea judecă altfel...

— Pe vărul nostru, sărmanul, l-a orbit și-l pierde mîndria !...

Neagotă întinde un pahar de cristal șlefuit în care un slujitor mut îi toarnă vin dintr-un șip de aur, cu gît lung de lebădă.

— Cînd ești mărunt și neînsemnat... n-ai mîndrie ! Încerci să trăiești.

— Așa-i, spune foarte încet Ștefan Lazarevici. Vine lîngă el și-l scuipă în obraz, apoi cu pași mari, ce fac să-i fîlfîie pulpanele veșmîntului negru pornește să iasă, dar se izbește aproape în piept cu Bayezid ; se dă repede înapoi, pune un genunchi în pămînt — salutul obișnuit al vasalului.

În schimb Neagotă se prosternează, oriental.

— Ridicați-vă, spune Bayezid. N-am vrut să vă tulbur de la masă...

Se așează pe covor, cu picioarele încrucișate. La un semn al lui, victualiile sînt ridicate de slujitorii ce se fac nevăzuți.

— Domnia ta... Neagotă al Eflakului, pe care-l luăm în stăpînire... (Radios, dar smerit, Neagotă se înclină adînc) îți cunoști, mă gîndesc, vărul...

— Nu prea... E un om închis în sine...

— Nu crezi că dacă i-am trimite o provocare... după regulile cavalerești... ar primi lupta, în locul acestei fugi...

— Rușinoasă ! Rușinoasă ! spune Neagotă, căutînd cu disperare să înțeleagă ce vrea de la el atotputernicul Sultan.

— Pe care am plătit-o pînă acum cu peste 10 000 de morți... face Bayezid un gest de nerăbdare, prevenind consolările lui Neagotă.

— Îți aștept sfatul !

— Mi-e greu să îndrăznesc a-mi da cu părerea... în fața celui mai strălucit dintre străluciți, sabia nebiruită, ochiul departe văzător...

Potopul de vorbe lingușitoare cu care speră să scape de răspundere e însă întrerupt de apariția muezinului — singurul care are voie să intre nepoftit. Asceticul prelat musulman e neobișnuit de agitat.

— Stăpîne... stăpîne... vino să vezi !

Ies toți în pridvorul calcinat.

Pe dealul din față, cu discul roșu al soarelui ce apune în spate, un călăreț cu un mare steag alb în vîrful suliței.

Neagotă se clatină pe picioare. Nu-i vine să-și creadă ochilor.

— E nebun... șoptește... Nebun... E el...

Bayezid îl privește înfuriat.

— Ce tot biigui acolo ? În sfîrșit... o ființă vie în acest pustiu...

— E el... El... Mircea...

Încet, foarte încet, călărețul coboară dealul. Vîntul binefăcător al înserării flutură pînza albă...

Cortul Sultanului, înălțat în grabă, dar cu toată măreția...

Înveșmîntat în cămașa de zale călite, Mircea pășește liniștit, precedat de doi slujitori nubieni ce desfășoară covor sub picioarele lui și de Izeddin, care-i face temenele poftindu-l să înainteze și căutînd, în zadar, să-i prindă privirile. Dar Mircea nu privește nici în stînga, nici în dreapta. Ajuns în fața cortului se oprește o clipă, își aruncă ochii peste căpeteniile oastei otomane — apoi intră.

Cortul e imens, alb. Dar fără nici o podoabă, fără nici o mobilă.

Pe un covor de Buhara, Bayezid, într-un somptuos veșmînt de mătase trandafirie... Nici o fibră nu se mișcă pe fața lui. Pare un idol de bronz și abanos.

Mircea se apropie, își scoate mantia simplă, de șiac, o așterne pe pămînt și se așează...

Se privesc lung, în ochi.

Sultanul sparge primul tăcerea.

— Cum ai îndrăznit ?

— Așadar știi cine sînt...

Cu un surîs plăcut care-i luminează și schimbă fața, Bayezid spune încet :

— Aș putea să-ți iau viața... Țara și oastea ți-ar rămîne ca un trunchi fără cap...

— N-ai s-o faci.

— Viața multor mii de drept credincioși ar fi cruțată... De ce n-aș face-o, voievodule Emirdji ?

— Auzindu-se că am venit singur... și m-ai omorît, lumea întreagă ar spune că... tare ți-a fost frică de mine !... Și n-ai ajuns încă atît de slab să nu-ți mai pese ce zice lumea !

Sultanul izbucnește într-un rîs plin de admirație.

Pe neașteptate devine serios, întunecat parcă de o presimțire.

— Ești înțelept. Ești primejdios.

— Nu eu mă aflu cu oaste de pradă pe pămîntul tău... ci tu pe al nostru...

Cu fruntea îngîndurată, Sultanul :

— Am greșit cînd am poruncit solilor mei să te sfideze... Cu tine trebuie vorbit altfel !

— Cîtă vreme picior de străin înarmat calcă acest pămînt, cu mine nu se poate vorbi nicicum !

— Și pe ce te bazezi ? Pe „frații" tăi creștini din Apus ? Ori nu vezi că te-au lăsat în seirnă ? Sau poate pe cei din Bizanț ? Ca să îi las să dospească în pace, sînt gata să facă orice... Rîde. Știi ca de la ei cunosc numărul oștenilor tăi ?

— Nu-i cunoști... spune rar Mircea.

— ...de la ei știu că Sigismund... care, prin genovezi, vrea să cadă la înțelegere cu mine... nu ți-a trimis decît cîțiva dobitoci îmbrăcați în fiare vechi ?... Ești singur, Emirdji !

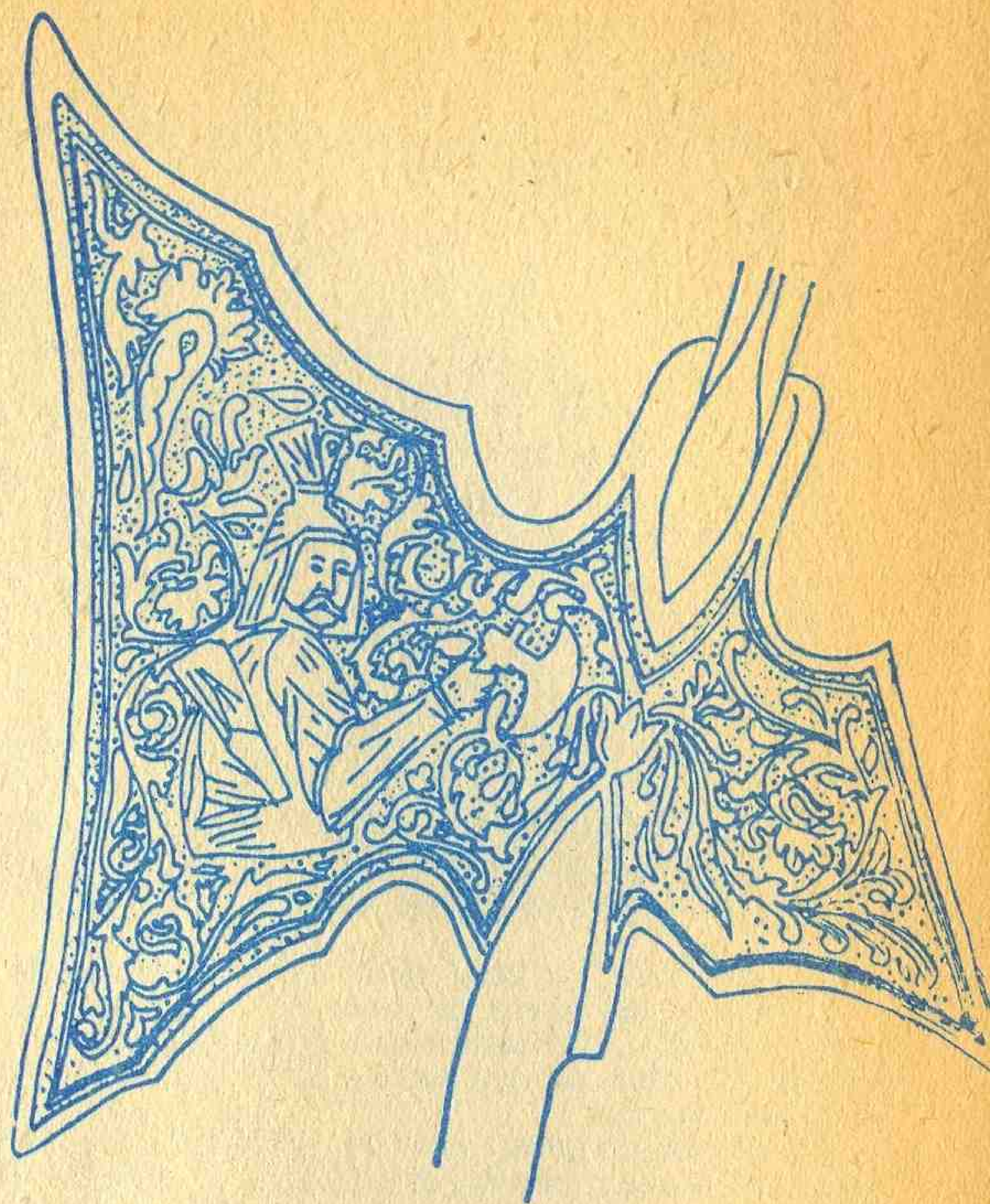
— Știu !

— Și atunci ? De ce nu te așezi, ca să-ți găsești liniștea, sub oblăduirea mea părintească... așa cum au făcut bulgarii, sîrbii... De ce ?

Mircea tace un timp, apoi — ca și cum și-ar răspunde cu glas tare propriilor sale gînduri :

Bayezid I Ildirim (După D. Cantemir)

— Pentru că nu ne potrivim, mărite Sultan... V-ați ivit în lume... de pe unde-oți fi venit, cu gînd de cotropire, de jaf... de supunere a celor slabi, ori care vi se par slabi...

— Ești oaspetele meu... Ai dreptul să nu-ți măsori cuvintele... rîde Sultanul ; apoi deodată, parcă un nor negru i-ar trece pe față : — Dar o să-ți pară rău că le-ai rostit !

Mircea acum într-adevăr nu-i mai vorbește lui :

— Noi sîntem neam de plugari, de păstori... Privind pomii, apele, curgerea iernilor și verilor... am deslușit cîteva legi... Ale răbdării, ale omeniei... ale înțelegerii... Nu vrem să le schimbăm cu domnia bunului plac, al hatîrului celor ce se socotesc tari... cu nestatornicia lor... Iar eu... cu am moștenit din vechimi adînci porunca de-a străjui acest neam... nevoile lui... bogățiile și sărăcia lui... Și, mai ales, ce va fi mîine...

Bayezid a devenit dușmănos.

— Iar eu am jurat în fața întregului Islam că voi da calului meu ovăz din pristolul de la Roma !!! Crezi că mă vei împiedica de un ciot ? Te supui, ori te nimicesc ? Nu este altă cale !

Mircea se ridică. Spune simplu :

— Ba este !

Zori lăptoși din pricina ceții se ridică de pe apa ușor vălurită de vînt a Argeșului, care curge printre păduri nepătrunse de stejar...

Oastea otomană înaintează greu. Căutînd vaduri să poată trece de pe un mal pe altul mulți akingii se îneacă.

Fețele tuturor sînt îngrijorate : plutește în aer ceva amenințător, iar sus, în tăriile limpezi se rotește un vultur, purtat pe vițe de vînt...

Dar locurile acestea nu sînt pustii, așa cum par. Peste tot, după fiecare arbore, în fiecare tufă, pîndesc — acoperiți de frunze — oștenii Munteniei.

Într-un luminiș, pe un dîmb mai ridicat Mircea, înconjurat de boierii săi, ridică mîna. Încet, ca și cum ar fi o sfidare adresată sorții. Un bucium răsună, trezind ecouri adînci. Îi răspunde altul, altul. Asupra avangardei otomane se prăvălesc, cu zgomot cumplit, arbori mai dinainte tăiați, zdrobindu-i, strivindu-i. Și în aceeași clipă, de peste tot, chiuitul de luptă al românilor.

Un nor de săgeți, venind din adîncimile de nepătruns ale codrilor se abate, din toate părțile, asupra oștirii otomane, care — din pricina desimilor — începe să se fărămițeze, în pilcuri, care se năpustesc orbește în sulițele lungi ale pedestrașilor...

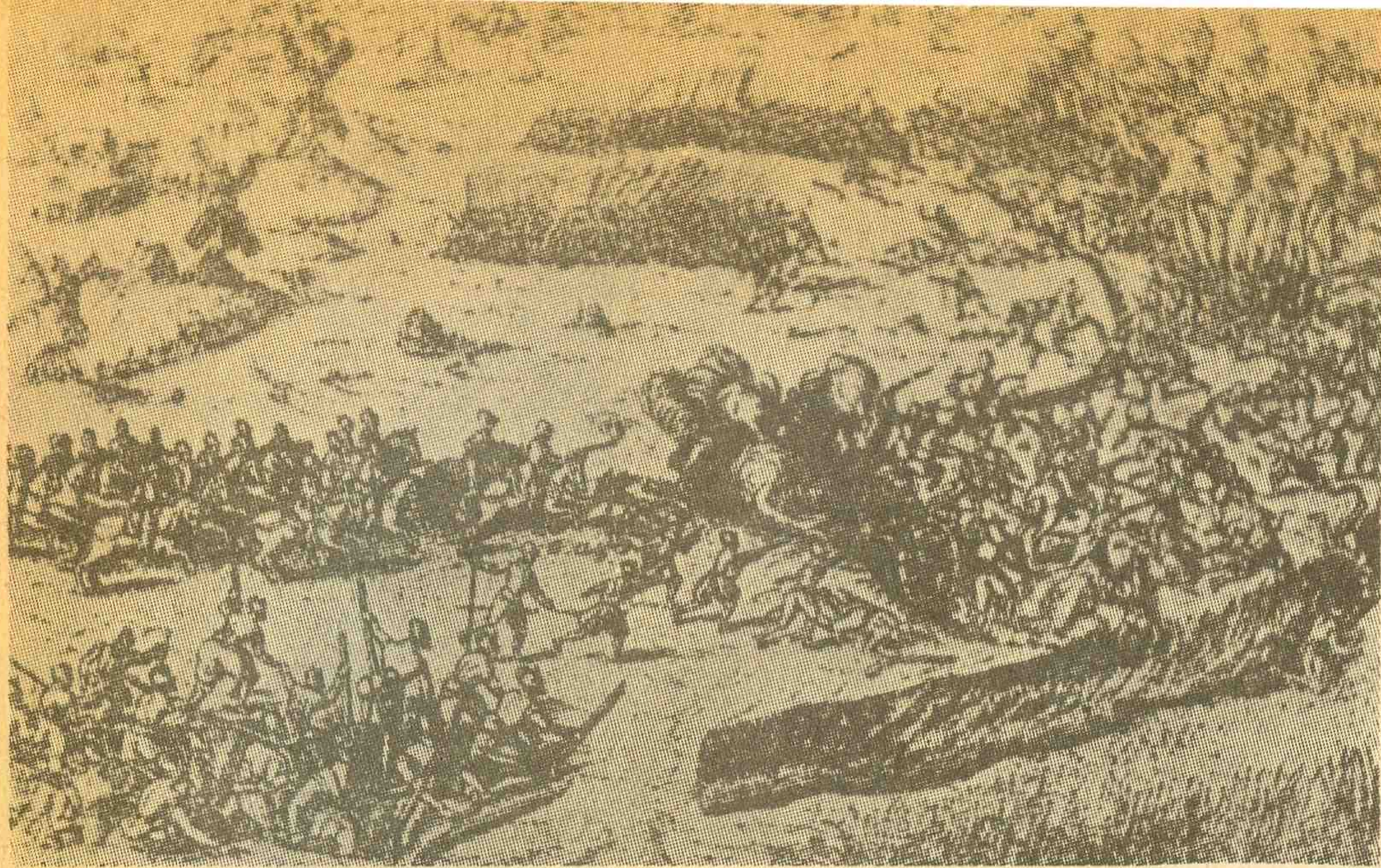
— În sfîrșit, a început, spune Sultanul, mereu calm, mereu sigur pe sine. Să fie scoși din păduri și siliți a da bătălia la loc limpede !

Bey-i se înclină și se duc să îndeplinească — nici ei nu știu cum — înalta poruncă.

În spatele lui Mircea, cavalerii apuseni, în greoaiele lor armuri, cu lăncile imense, în vîrful cărora flutură flamurile, sînt nerăbdători.

— Monseniore, spune unul — nu se știe care din pricina coifului care, tuturor, le ascunde fețele, îngăduie-ne să ne aruncăm în talgerul victoriei ! Mircea se întoarce ușor în șea și, ascunzîndu-și un zîmbet fugar, le face semn că pot porni la luptă.

Trompetele pajilor răsună glorios. Strigătele se aud înăbușite de coifuri. Dînd pinteni cailor lor greoi, cavalerii pătrund în codru... și deodată, înaintarea lor devine cu neputință aproape. Lăncile prea lungi se încurcă în coroanele arborilor, caii se împiedică în rădăcinile ascunse... Se ciocnesc unii de alții, în zgomot de fierărie, în timp ce în jurul lor aleargă, sprinteni, ușori

arcașii munteni, purtînd doar ușoare cămăși de zale, platoșe de piele de bour, coifuri rotunde.

— Pe rănile Mîntuitorului ! strigă un cavaler, înțeleg să mor pentru sfînta cruce, dar nu să mă și fac de rîs !

Și ajutat de pajul său, își dezbrăcă armura. Ia de la un boier român căzut arcul și cucura cu săgeți și se avîntă în luptă, dovedind că e un arcaș strălucit.

— Așa, măi bădie ! zice admirativ un flăcău...

Izeddin a găsit un vad. În fața lui zidul verde al pădurii. În clipa cînd călăreții turci intrau în apă, un val de săgeți îi potopește. Valurile repezi îi iau la vale, cai, săgeți, de-a valma. Cu greu Izeddin izbutește să scape și să ajungă pe malul pe care abia îl părăsise. Privește gînditor paváza verde, care a devenit iarăși mută, parcă nelocuită.

Din poiana înălțată deasupra acoperișului pădurii, Mircea conduce bătălia.

— Comane !

— Poruncă, Doamne.

— Ia-ți pilcul de călărime și tăiați-le drumul ! Vezi că-s ieniceri, oaste aleasă...

— Apoi, Doamne, o să-i alegem, unul cîte unul, iartă vorba slabă ! și Coman fluturîndu-și sabia se pierde în codru, pe cărări numai de el știute.

Tremurînd de emoție, Mihail se apropie de Mircea, pune un genunchi în pămînt.

— Tătuță, Măria Ta : nu lăsa să se spună că am stat deoparte, pentru că-s feciorul Măriei Tale...

Mircea îl privește lung, apoi spune simplu :

— Du-te și nu mă fă de rușine !

Cu un chiuit Mihail sare pe cal și, urmat de cîțiva călăreți din rezerva domnească, se face nevăzut.

Bătrînul Vornic Udrea dă din cap, îngrijorat :

— Și... dacă-i un copil... crezi că pentru asta păgînul o să-l cruțe, de va fi să ne biruie ?

Cu viziera coifului ridicată Mihail călărește printre pedestrașii care — fără încetare — aruncă nor de săgeți asupra turcilor ce încearcă să treacă Argeșul, înroșindu-l cu sînge...

Într-o lărgime, ienicerii țin pe umeri palanchinul de bambus, cu perdele de mătase trase, din care cei doi fii mai mici ai sultanului, Musa și Mehmed, privesc bătălia.

Soliman, un flăcăiandru de vîrsta lui Mihail, e în ținută de luptă, călare pe un armăsăraș arab, al cărui frîu de aur e ținut, cu respect, dar cu autoritate de muezinul atotprezent.

Micul pilc al lui Mihail apare la marginea luminișului. Cu un strigăt ascuțit al glasului de adolescent, în schimbare, Soliman smulge frîul din mîna muezinului și acoperindu-și pieptul cu scutul rotund, învelit în piele de tigru, pornește cu lancea întinsă.

— Ațin'teeee ! — strigă Mihail, cu o voce asemănătoare și coborîndu-și viziera se năpustește cu lancea...

Cei doi frați mai mici ai lui Soliman bat din palme... Fețele ienicerilor ce țin palanchinul sînt de nepătruns...

Cei doi flăcăiandri se apropie unul de celălalt, strigîndu-și provocări...

Izeddin Bey, cu veșmintele sfîșiate, se apropie de locul unde, întunecat, cu fruntea în pămînt, parcă ar pluti pe apele unui vis necurat, Stefan Lazarevici așteaptă în fața oștenilor săi, la fel de posomoriți ca și dînsul.

— Porunca Sultanului ! Treci rîul ! Scoate-i din ascunzătorile lor blestemate și abate-i spre noi !

Cneazul îl privește cu ochi goi, fără viață. Nu se știe dacă a auzit sau nu.

Izeddin îl scutură de umăr.

— Nu uita ! Ai tăi, soția, copiii sînt în mîinile noastre...

— Nu uit, spune cu o voce moartă cneazul.

Întorcîndu-și cu o zmucitură sălbatică roibul în spume Izeddin Bey se întoarce și se pierde în codrul care vuiește de urlete, gemete, șuier de săgeți, zgomot metalic de topoare izbind în scuturi...

— Platoșa, Măria Ta... Un oștean bătrîn, care-i evită privirile, îi întinde platoșa pe care e cizelat chipul îndurerat al lui Christos.

— Nu e nevoie, Dușane... și cu un gest obosit, Stefan Lazarevici leapădă și scutul. Își îndeamnă calul... Intră în rîu, murmurînd : Dumnezeu să vă ajute, români...

— Iată ce soartă pregătește Sultanul supușilor săi, spune trist Mircea... Să moară de săgețile fraților lor....

— Ce facem, Măria Ta ?.

Cu bărbia în piept, Mircea spune cu voce înecată :

— La Kossovo, de nevoie, a jurat credință Sultanului... Iar noi, de voie, am jurat credință acestei țări. Fiecare cu soarta lui...

Și încet ridică mîna...

Un val de săgeți se abate asupra sîrbilor care au ajuns în mijlocul rîului.

Cu un zîmbet fericit, Stefan cade de pe cal. Mai poate să strige, înainte de-a fi luat de apele care s-au înroșit de sînge :

— Acum... sînteți dezlegați ! Faceți cum vă poruncește inima !

Chiuind oștenii sîrbi se întorc și se năpustesc asupra turcilor de pe malul celălalt...

La început, lupta între cele două vlăstare domnești s-a desfășurat după regulile cavalerești ale vremii : asalturi cu sulițele, primite în scuturi, fente, depărtări, noi asalturi... Pe urmă sîngele tînăr își spune cuvîntul : lăncile mînuite cu furie se frîng ; își smulg spadele. Mihail una dreaptă de modă apuseană, Soliman una curbă, cu tăișul lucind albăstriu. Loviturile cad pe umerii de oțel ai platoșelor, caii nechează, se ridică în două picioare...

Deodată, într-un corp la corp, Mihail leapădă sabia, care-i atîrnă de șnur pe încheietura dreptei, și cu stînga smulgîndu-și buzduganul, îl răstoarnă pe Soliman de pe cal...

În clipa aceea ienicerii leapădă palanchinul de bambus, care se sfarmă în bucăți, acoperind cu mătăsurile fîlfîinde pe cei doi fii al sultanului care țipă îngroziți și, la un răcnet ascuțit al muezinului : „Prindeți-l viu !" se năpustesc, într-o ordine desăvîrșită, ca la paradă.

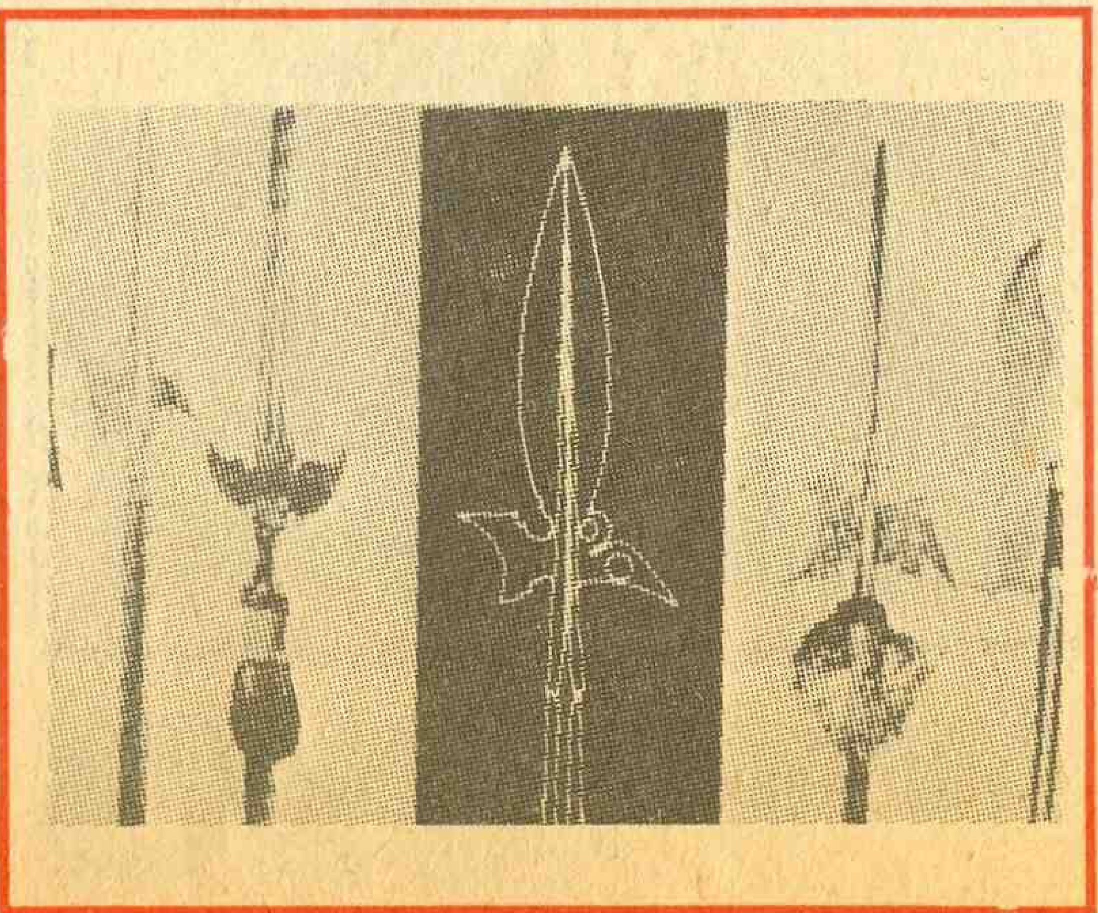
Tînărul voievod Mihail pare pierdut. Dar din tufișurile împrejmuitoare se ivesc cîțiva oșteni de țară în frunte cu Simion Ciungul care cu barda lui face roată însingerată în jur.

— Scoate-l de aici pe Măria Sa ! strigă el unui oștean cu față rotundă, Ene Udoba, care îl ia pe Mihail în brațe, chiar în clipa cînd călutul lui se abate pe o parte.

Tîrîndu-se pe brînci, printre picioarele luptătorilor încleștați, muezinul îl scoate pe Soliman Celebi din vălmășag... Dar amîndoi tinerii se împotrivesc din răsputeri...

Din nămol, de sub sfărămăturile palanchinului, Mehmed — fiul cel mai mic al lui Bayezid — privește sîngeroasa încăierare. Țipă îngrozit, își ascunde fața în palme...

Cîțiva ieniceri, rămași necăsăpiți, se retrag luînd cu ei pe tinerii prinți otomani...

Rămas stăpîn pe cîmpul de bătălie, Simion Ciungul pune jos — o clipă — securea însîngerată, își șterge fruntea leoarcă de sudoare și sînge și spune simplu, doar atît :

— Apoi, așa...

Mircea e aplecat asupra fiului său Mihail, din umărul căruia iese pana ruptă a unei săgeți.

— Te doare ?

— Nnu...,

— Atunci strînge dinții, că o să te doară ! și cu o mișcare scurtă i-o smulge... Tînărul își mușcă buzele, dar nu scoate un geamăt.

— Bine, zice Mircea, bine... Și se întoarce repede, deoarece o subțire pînză de lacrimi i-a spuzit ochii. ...„Cum te cheamă ?" îl întreabă el pe Udobă, care — cu privirile plecate, stă în genunchi în fața lui.

— Udobă Ene...

— Îți dăruim moșia noastră Nucet.. Să fie trecut în rîndul cinului boieresc.

— Tată... strigă Mihail, cu voce slabă din pricina pierderii de sînge, nu el. Unul Ciung.

Dar Mircea nu-l aude. Ene Udobă îi sărută mîna ; un căpitan ud leoarcă își oprește calul în fața lui și-i spune, gîfîind :

— Măria Ta, am izbutit să trecem pe malul celălalt, nevăzuți, nesimțiți...

— Rămîneți acolo. Cînd veți auzi trei sunete de corn, să porniți cu mare glas...

Muezinul care, ca o fantomă neagră, străbate haoticul cîmp de luptă, în care pîlcurile din ce în ce mai risipite nu pot ține legătura și nici nu știu care unde se află, — se apropie de Neagotă care, dintr-un loc mai ferit, privește neliniștit bătălia de soarta căreia atîrnă și soarta lui.

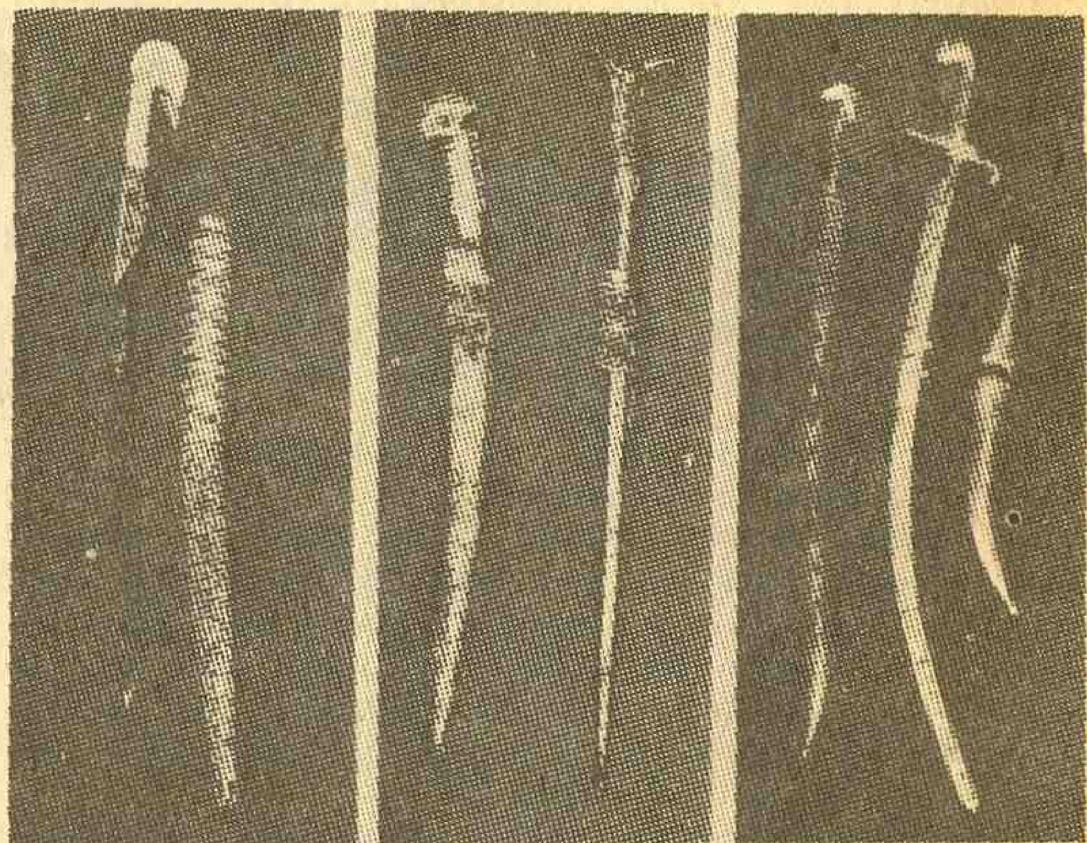
Muezinul, cu priviri aspre, îl salută totuși cu mîna la frunte, gură și inimă. Neagotă se înclină adînc. la rîndul lui.

— Te ții deoparte, Neagotă-Bey... Ori, poate aștepți să vezi de care parte se înclină talgerul balanței ?

— Măria Sa, Luminatul Sultan însuși a binevoit să-mi poruncească...

— Da. Știu. Viața ta ne este prețioasă... Și totuși... Văd că voi, ghiaurii vlahi, sînteți arcași neîntrecuți. Dovedește-mi.

Face un gest. Din spate, cineva-i întinde un arc din lemn prețios și o cucură bogat împodobită.

Neagotă ia arcul. Își mijește ochii. Îl vede, de cealaltă parte a rîului, pe Vornicul Aldea, care rînduiește călărimea... Ochește îndelung. Zbîrniind săgeata pleacă.

Se înfige cu un bufnet surd în pieptul bătrînului vornic, la încheietura platoșei. Aldea alunecă încet de pe cal, murmurînd : „Primește-mă, Doamne, la tine..."

— Neagotă-Bey, spune cu un surîs veninos muezinul, m-ai încredințat că ești un arcaș de seamă... și totodată credincios nouă. Poeții noștri vor cînta această faptă de arme. Să nu rămînă necunoscută. Ar fi păcat...

O liniște ciudată s-a lăsat, pe neașteptate... De pe înălțimea de unde a condus bătălia, Mircea își scoate încet, solemn spada mare, de luptă.

Privește lama lată pe care se răsfrîng razele apusului...

În clipa aceea, de undeva, răsună — limpede — trei buciumări prelungi, de corn. Îi răspund altele trei, din altă parte... Apoi altele...

— Și acum, cu dumnezeu înainte !

Un strigăt uriaș se ridică din toate părțile și din codrii neîncepuți de la facerea lumii, ies oștenii Țării Românești...

Într-o pulbere de apă spulberată Mircea trece Argeșul, prin vad, urmat de călărime ; izbește zidul albastru al ienicerilor, care se frînge, ca un perete de sticlă...

Arcașii săgetează în plin. fără întrerupere, încît cerul e negru de mulțimea săgeților și vîjîitul lor pare un cîntec aspru, prelung, înfricoșător. Goluri mari se deschid în rîndurile otomanilor, care încearcă să găsească adăpost în sinul pădurii. Dar pădurea le e străină, dușmană. De peste tot, din tufișuri, din arbori, din rîpe, din văgăuni ascunse îi pîndește și-i lovește moartea...

Sultanul Bayezid și-a pierdut calmul de conducător pînă acum pururea victorios ; strigă porunci dezlinate în stînga, în dreapta...

— Nu vă dați bătuți ! În curînd vine noaptea... și la adăpostul ei... încurajează și Izeddin pe ienicerii care s-au strîns, cerc de oțel în jurul sultanului...

În clipa aceea, pe o înălțime, se ivește Mircea. Armura strălucește ca argintul, în razele de pe urmă ale soarelui.

— Trebuia să-l ucizi pe Emirdji, cînd l-ai avut în mînă, spune muezinul.

— Poate... Poate că ai dreptate...

O săgeată se înfige în gîtul nobil al calului sultanului. Bayezid îngenunchiază lîngă frumosul animal, îi sărută botul ; se ridică cu ochii însîngerați de oboseală, de mînie, de umilință...

Bayezid, mușcîndu-și buzele pînă la sînge, dă semnalul retragerii. Cercul de ieniceri se formează, tăcut, în jurul lui și al fiilor săi, apoi începe să se miște încet, ca un arici uriaș...

De pe un deal, acoperit cu mărăcini și arboret, călăreții lui Coman se năpustesc asupra acestei fortărețe mișcătoare, dar sînt respinși, nu pot clătina ordinea rîndurilor dese...

Pe malul Argeșului „oastea de țară“ culege fugarii turci, grupurile răzlețite, care cad în genunchi, cerînd îndurare...

În locul călărimii, arcașii preiau lupta cu careul ienicerilor, pe care îi comandă Izeddin.

Rîndurile se răresc.

— Stăpîne, imploră muezinul, văzînd că Bayezid se pregătește să se arunce în luptă, scapă-ți viața neprețuită ! Datoria acestor cîini e să moară, apărîndu-te ! Nu-ți da morții urmașii, nădejdea sfîntă a Islamului...

O clipă pare că Bayezid îi va reteza capul. Apoi, privind cerul pe care se alungă norii înserării, străpunși de săgețile ce curg fără încetare, scoate un strigăt lung, de obidă, ca urletul unui lup și întorcîndu-și calul pornește în goană, urmat de cîțiva călăreți uriași ce duc în brațele lor pe fiii sultanului.

Un semn al lui Izeddin și careul de ieniceri se desfășoară într-o linie. Scuturile alcătuiesc un zid de oțel, herisat de vîrfurile sulițelor.

— Haideți ! zice Mircea, simplu și, primul, se avîntă asupra acestei ultime bariere vii.

Ciocnirea e cumplită ; zidul ienicerilor e spulberat de izbitura de berbec a călărimii de fier. Călăreții încep să-i culeagă în vîrf de suliță, în ascuțiș de spadă, așa cum fug, care încotro, aruncîndu-și armele și căutînd scăpare în apele rîului, de unde îi culeg arcașii...

Unii, nevoind să cadă prinși, își iau viața. Alții, strigînd : „Aman !“ se dau în mîna învingătorilor...

În fața lui Mircea e adus Izeddin, sîngerînd din zeci de răni. Încet, foarte încet, sub presiunea mîinii boierului care-l ține de ceafă, se lasă într-un genunchi și pleacă fruntea.

— Nu ți-am spus ? întreabă încet Mircea. Vocea abia i se aude din pricina coifului cu pană lungă, neagră. Dă-i drumul Dragomire, dă-i drumul să se ducă. Ești slobod...

— De ce ? nu se poate opri să nu întrebe Izeddin, care nu poate să-și creadă urechilor.

— Ce să ții minte... Să dea dumnezeu... al nostru... al vostru... să țineți minte...

Încet, cu mișcări foarte ostenite, Mircea își scoate coiful ; îl dă unui paj tînăr, care-l ia cu smerenie. Fața îi e brăzdată de dîre adînci, părul i-a încărunțit la tîmple, dar ochii lui au o ciudată seninătate, ca și cum ar fi fost spălați de o apă curată... Spune doar :

— Așa ! și ca un pălmaș ostenit, își șterge fruntea cu mănușa de oțel. Apoi își îndeamnă calul spre apă, dar sforăind, acesta își vîră doar botul în unda înroșită, apoi nechează și-și scutură capul, scîrbit parcă...

Uralele oștirii învingătoare se ridică spre cerul înstelat.

Zorii cenușii, zori spălăciți...

Focul s-a stins. Numai ochii micului Vlad ard ca doi cărbuni :

— Și-apoi ? I-ai zdrobit pe toți ? I-ai înecat în Dunăre ?

— Nu, răspunde bătrînul Mircea, jucîndu-se cu o crenguță în jarul de sub cenușă. I-am bătut noi la Rovine, dar tot rămăseseră de cîteva ori mai mulți decît noi... L-au pus domn pe Neagotă.. Iar eu m-am dus în cetatea mea din Ardeal, la Făgăraș...

Crestele înzăpezite ale Carpaților, în soarele dimineții.

În brațele lui Mircea, legănat de mersul domol al calului, Vlad doarme, sau pare că doarme, deoarece, deschizînd pe neașteptate ochii, spune cu un glas limpede :

— Bunule... eu știu de ce m-ai furat de-acasă... și de ce m-ai adus pe locurile asta... și de ce mi-ai povestit cum a fost...

— De ce, mînzule ?

— E taina mea ! Ce fel de domnitor voi fi eu, dacă-mi vînd tainele ?

Simion și Mezea se uită unul la altul — încremeniți.

Continuarea scenariului literar în lucrarea B.T.T. „Turism și munte“

Pe urmele celebrelor femei române

Două tinere din Constanța, primele femei scafandru din România

Rețineți aceste două nume : Mariana Opreanu și Luminița Camburu. Deocamdată ele nu vă spun mare lucru dar, peste ani, vă asigur că vor aparține galeriei „marilor romånce“ și vor sta alături de Irina Constanțiu-Vlasopol, cea dintîi deținătoare a unui brevet de ofițer maritim, Elena Stoenescu-Caragiani, printre primele aviatoare, Angela Soculescu, prima femeie comandant al unei nave, și altele.

Prin ce performanțe deosebite se disting Mariana Opreanu și Luminița Camburu ? Prin nici unele ! Doar atît că ele sînt primele femei scafandru profesionist din România, lucru ce reprezintă el însuși o performanță în sine. Căci, de reținut, ambele fiind inginere — prima, absolventă a Institutului „Traian Vuia“ din Timișoara, secția tehnologia sudurii ; cea de a doua — a Facultății de electronică a Politehnicii bucureștene, sînt și brevetate în meseria de scafandru, după ce au susținut o serie de examene dificile, în care lucrul sub apă, la 18 m adîncime, nu a fost, spre exemplu, decît una din probe și, poate, nu chiar cea mai complicată....

Mariana Opreanu, prima femeie scafandru din România

La Centrul hiperbar de pregătire a scafandrilor din Constanța am stat de vorbă numai cu Mariana Opreanu, colega sa (29 de ani) fiind de curînd mamă și acum aflîndu-se într-un fericit concediu postnatal. De altfel, trebuie spus că scafandreria — cum este definită într-un singur cuvînt această activitate complexă de către profesioniștii ei — nu impietează cu nimic asupra... „condiției fizice“ a femeilor. Dimpotrivă. La cei 33 de ani ai săi, Mariana Opreanu nu numai că are o siluetă de invidiat chiar și de către manechinele ce prezintă moda, dar este și mama a doi copii, doi băieți, de 6 și, respectiv, 11 luni. Se pare că scufundatul priește...

Firește, am întrebat-o mai întîi pe Mariana Opreanu care a fost motivația, ce a determinat-o să aleagă această profesiune specific bărbătească. Dovadă că nici nu există un derivat feminin al termenului (scafandră ? !...)

— Eu sînt olteancă din Rm. Vîlcea și am ajuns la mare datorită soțului care-i constănțean, iar... sub apă, datorită exclusiv pasiunii profesionale. Pentru că, proiectînd și realizînd utilaje și echipamente de lucru sub apă a trebuit să le și văd cum funcționează practic, nu-i așa ? ! Să nu credeți însă că mi-a fost ușor. În primul rînd, nu știam să înot și pînă am învățat..., multe din cinele mele aveau gustul sărat al apei de mare pe care o înghițisem peste zi... Apoi, cînd am început primele scufundări, recunosc că mi-a fost tare frică, aveam și emoții puternice... De altfel, și acum nu mă simt grozav în acea zonă „dintre ape“ — cum îi spunem noi. Însă cînd am ajuns pe fund și pot să pun piciorul pe solul marin, totu-i în regulă. Rămîn totuși o pămînteană, orice-aș face, sau dacă acceptați un joc de cuvinte, rămîn o femeie cu picioarele pe pămînt.

— Dar claustrofobia ?

— Nu, n-am încercat acest sentiment sub apă, pentru că, îndeobște, coborîm în echipă ; sîntem de fiecare dată cel puțin doi, și-apoi, nici n-ai avea cum să te simți singur în mijlocul puzderiei de vietăți marine ce roiesc în jurul tău. Peisajul este — nu cred că vă spun o noutate — splendid, de-a dreptul mirific.

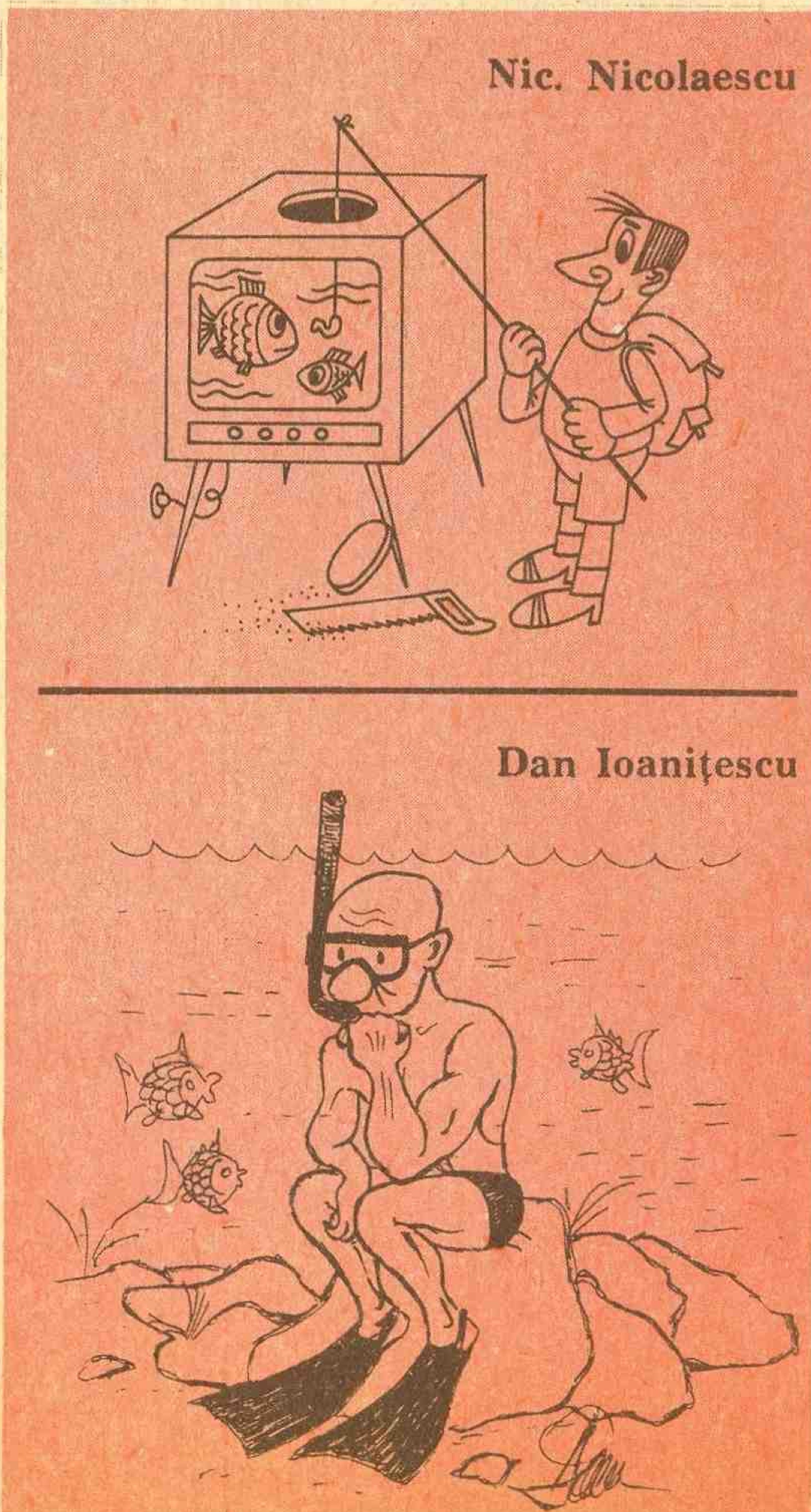
Mai curînd decît claustrofobia te încearcă însă un sentiment de incantație care, în paranteză fie spus, uneori poate fi periculos, chiar și fatal. Cum se spune cu o expresie plastică, deși nu tocmai... neaoșă, „te fură peisajul“ și atunci lucrurile pot lua uneori o întorsătură dramatică.

Sub apă, la adîncime, ești ca un cosmonaut în imponderabilitate ; te simți într-o condiție fizică extraordinară, deși costumul pe care îl ai pe tine, cu tot „harnașamentul“ respectiv, cîntărește 30 de kilograme ! Nu simți însă decît o descătușare, o eliberare de legea gravitației și dorința aproape de nestăvilit de a te lăsa purtat de ape, în tovărășia prietenoșilor căluți de mare, a cîrdurilor suspicioase de stavrizi, sau a calcanilor greoi, ce-și vîră capul în nisip, ca struțul în pămînt. Mai sînt apoi și descoperirile întîmplătoare de amfore și vase antice, statuete, ancore de vechi corăbii sau cîte altele care au fost vreodată pe acest pămînt... Este minunata lume a adîncurilor marine.

— Apropo, nu vreți să mai revenim și noi pe pămîntul pe care îl evocați totuși atît de frumos ?

— Ba da, dar cred că deja v-am spus tot... Tot ce poate fi spus în public, firește. Poate doar, dacă vreți să mai notați și o mare bucurie și mîndrie a mea : recent, chiar foarte recent, mi s-au aprobat brevetele a două invenții : „Portelectrod de sudare sub apă“ și „Cap universal de tăiere oxiarc sub apă și sudare cu uscare locală, în mediu de CO_2“

Ambele invenții au o paletă largă de aplicabilitate în lucrările la platformele de foraj marin, în fundațiile unor mari poduri fluviale, la intervențiile presupuse de repararea sub apă a unor nave maritime etc.

...Scafandreria (să ne obișnuim cu acest termen) — o profesie frumoasă, la frontiera dintre tehnică și medicină, o profesie atrăgătoare, mereu nouă și, totuși, veche cît lumea. Căci, s-o spunem cu titlu de curiozitate, în legislația romană exista un paragraf în care se specifica cu lux de amănunte cîți sesterți îi revin scufundătorului și cîți proprietarului vasului respectiv, în raport cu adîncimea la care se găsea corabia naufragiată. O lege care datează o profesiune ce este, iată, îmbrățișată și de femei, încă o dovadă elocventă a capacităților nebănuite (și încă nepuse integral în valoare) a semenelor noastre, pe care le iubim și le stimăm deopotrivă.

Constantin Ismăileanu

n portul acela nordic, vameșii aveau, ca mai toți vameșii, firi de dulăi incoruptibili, cu inimi de piatră și, în plus, numai la auzul cuvîntului „alcool" făceau veritabile crize de alergie. Este deci întrucîtva explicabil de ce, dacă ar fi fost pe-a lor, marinarii ar fi ocolit cu demnitate respectivul port, fericiți să înregistreze această lacună în enciclopedia cunoștințelor lor geografice. Dar, așa cum se spune, ursul nu joacă de bunăvoie și nici marinarul nu se duce doar unde-l îndeamnă inima sau unde crede că-i e lui mai bine. Itinerarul navei includea și acel port nordic, cu vameșii avînd inima din piatră.

Pocinogul nostromului

Cu cîteva zile înainte de sosirea la destinație, comandantul își trimisese secundul într-o nouă expediție la cabine, cu misia inventarierii riguroase a tot ce se află în acea stare de agregare a materiei cunoscută sub numele de „lichid", are la originea compoziției sale chimice radicalul „OL" și servește, în genere, la crearea unei stări mai mult sau mai puțin euforice. Cu alte cuvinte, să pună mîna pe toate băuturile spirtoase care se mai păstrează pe ici-colo, pentru zile de restriște, în pofida ordinului strict de a fi aduse „de bună voie și nesilit de nimeni" la acea încăpere cu destinație de depozit și aflată sub sigiliul comandantului – loc tabu pentru vameși, respectat cu strictețe în acest sens de respectivii slujbași.

Incursiunea secundului fusese încununată doar parțial de succes. Alte cîteva sticloanțe fuseseră depistate și, chiar dacă unele se aflau pe jumătate goale (sau pe jumătate pline, în funcție de doza de optimism prin prisma căruia le priveai) au fost invitate să ia loc lîngă suratele lor mai ascultătoare. După care ușa a fost bine zăvorîtă, un boț de ceară roșie se proțăpi în dreptul clanței, pe rostul dintre ea și toc iar sigiliul comandantului își imprimă însemnele. Vigilenții paznici ai integrității financiare a teritoriului din care făcea parte portul puteau dormi liniștiți.

Cînd nava ajunse aproape de cheu, secundul, îndemnat de comandant, mai dădu o raită pe la echipaj :

– Măi băieți, frații mei întru pedepsele mării, nu mă oropsiți și dacă mai adăstați niscai troscă prin barăcile voastre, faceți-i de petrecanie. Nici măcar mirosul să nu rămînă prin pahare sau clondire, că ăștia-s hapsîni rău. Ne trezim cu o pleașcă de cîteva bune miișoare de dulăi (dolari, n.a.), bașca popreală pentru fiul rătăcitor și neascultător. Și nici dacă i-ar tăia mîna din cot n-ar iscăli schiperul țidulă, măcar de-un cent, ca să-l scoată pe păcătos de la zdup. Clar fiilor ?

„Fiii" se priviră nedumeriți și ridicară din umeri.

– De unde, nene, udătură pe seceta asta ? glăsui cu grea obidă șeful electrician. Escala de-aici o să-mi aducă iarăși ulcerul pe tavă, nemaiavînd la îndemînă binecuvîntatul sedativ și totodată stimulent de nădejde al apetitului. Dar avînd atîtea înaintate pilde ale sacrificaților pe altarul meseriei de ce-aș face tocmai eu excepție ?

Secundul nu se lăsă totuși convins.

– Fiule, să nu cumva să zici că nu ți-am zis ce ți-am zis. Păcatu-i mare și fără ispășeală din partea domnului. Amin !

Și-și văzu, liniștit oarecum, de treburi.

Ajuns în cabină, șeful electrician își găsi tovarășul de cameră destul de impacientat, tropăind nervos asemenea unei fetișcane care așteaptă, pentru prima oară, să fie invitată la dans.

– Ce-i bre cu tine ?

– Nasulie mare.

– Na beleaua ! Corăbii știu că n-ai, așa că chiar de s-au dus la fund, mai mult decît durere-n cot nu te poate încerca iar de jucat la bursă, pe tine, un pîrlit, n-au cum să te lefterească rechinii marii finanțe. Zi la nen-tu, ce te supără ?

– N-ai auzit ce-a zis secundul ?

– Își face omul meseria. Treaba lui.

– Și-a noastră !

– Cum bre ?

– Cum zisei. C-am chibzuit eu că clima locală nu-i deloc prielnică și în plus, fără un cocirț, fript înainte de masă, bucatele n-alunecă cum trebuie pe gîtlejul unui om zdravăn... Așa că pusei de-o parte niscai pălincuță.

– Pușche pe limbă-ți ? Cît ?

– Doi metri.

– Uliuliuuu, pîine albă pentru vameși ! Ăștia-s în stare să vînă și cu cîini să adulmece. Veșnica ta pomenire, fiule, că eu mă spăl pe mîini.

– Nene, nu fi hapsîn. Că eu la matale mă gîndii întîiași dată.

– Asta mă mai mîngîie oleacă dar nu schimbă situația. Să mergem acum la comandant cu corpul delict, ni-l face țăndări în cap. Și-i păcat de licoare...

– Ce facem ?

– Pe dracul ghem.

– Îl dăm la baltă, pe hublou.

– Singura soluție.. Stai !

– Vezi că fug ?

– Nu, nenică. Îmi dăduși ideea... Uite ce facem. Primejdia cea mare și pare-se singura, de altfel, e doar acum, la controlul vamal. Este?

– Este. Dar cu asta m-ai liniștit cum liniștești un condamnat că zilele după descăpățînarea sa vor fi senine.

– Șezi blînd. Odată trecut controlul vamal, pășim și noi în rai. Așa-i ?

– Așa-i. Însă toată chestia-i cum trecem de purgatoriu !

– Hubloul ne scapă.

– Na-ți-o frîntă că ți-am dres-o ! Ce atîta pologhie ? Vira cu fiolele la baltă și gata ! Adio rai, adio și belele !

– Nici așa să n-o luăm. Acostăm cu tribordul nu?

– Mda.

– Ori noi avem cabina în babord. Este ?

– Și asta-i drept. Ce să-ți spun, spiritul de observație nu-ți lipsește.

– În schimb îți lipsește ție imaginația, de parcă ți-ai dat peste creier cu fierul de călcat... Omule, afară e noapte. Înfășăm frumos fiolele într-o pungă din plastic, le agățăm de un fir de gută și le lăsăm prin hubloul întredeschis să stea așa, spînzurate, pe-afară. Tu n-ai treabă la manevră și nici după, așa că-ți faci de lucru în cabină, așteptînd, ca un miel nevinovat, controlul. Eu mă ațin pe lîngă echipa de vameși și dacă prind cumva firul că-i groasă și că oamenii au de gînd să cotrobăie și prin cabina noastră, trag un răcnet din toți bojocii : nostromuuu ! Jupînii or să creadă că chiar pe nostrom îl strig, în schimb tu, care tragi tot timpul ăsta cu urechea, lîngă ușă, pricepi semnalul, dacă totuși măcar la atîta lucru te duce mintea. Imediat, cu cuțitașul, harșt firul de gută și datorită gravitației, slăvit fie cel ce a inventat legea asta, fiolele se duc la baltă smulgînd astfel de sub nasul vameșilor corpul delict. Ei, ce zici ?

– Ești mare, nene ! Hai să trecem la treabă.

...Contrar tuturor așteptărilor, vameșii demonstrară că nu întotdeauna dracul e atît de negru cum îl fac oamenii. Controlară documentele, inspectară așa, de formă, și o cabină, mai mult aruncîndu-și privirile pentru liniștirea simțului datoriei și a conștiinței. Adăugară la sigiliul comandantului și sigiliul lor la încăperea cu obiectele prohibite și în scurt timp, refuzînd politicos tratația oferită în salon, părăsiră nava.

Ofițerul electrician îi urmări, la început cu inima bătîndu-i ca un ciocan, apoi din ce în ce mai liniștit, pe tot parcursul. Cînd îi văzu urcînd în mașina care-i aștepta pe cheu, răsuflă ușurat și plecă fericit spre cabina sa, felicitîndu-se pentru grozava idee : „ce bine-i, dom'le, să aibă omul cutia craniană dotată cu tot soiul de idei. Acum, un strop pentru pofta de mîncare... Salut, ulcer ! Adio și n-am cuvinte !"

Cînd pătrunse în culoar, îl ajunse din urmă secundul :

– Nu-l văzuși, fiule, pe nostromul ăla ? Pe unde-o umbla, că trebuie să-nceapă descărcarea imediat.

Pînă ce șeful electrician să apuce să-i răspundă ceva, secundul își duse palmele pîlnie la gură lansînd, din adîncul rărunchilor, un ucigător :

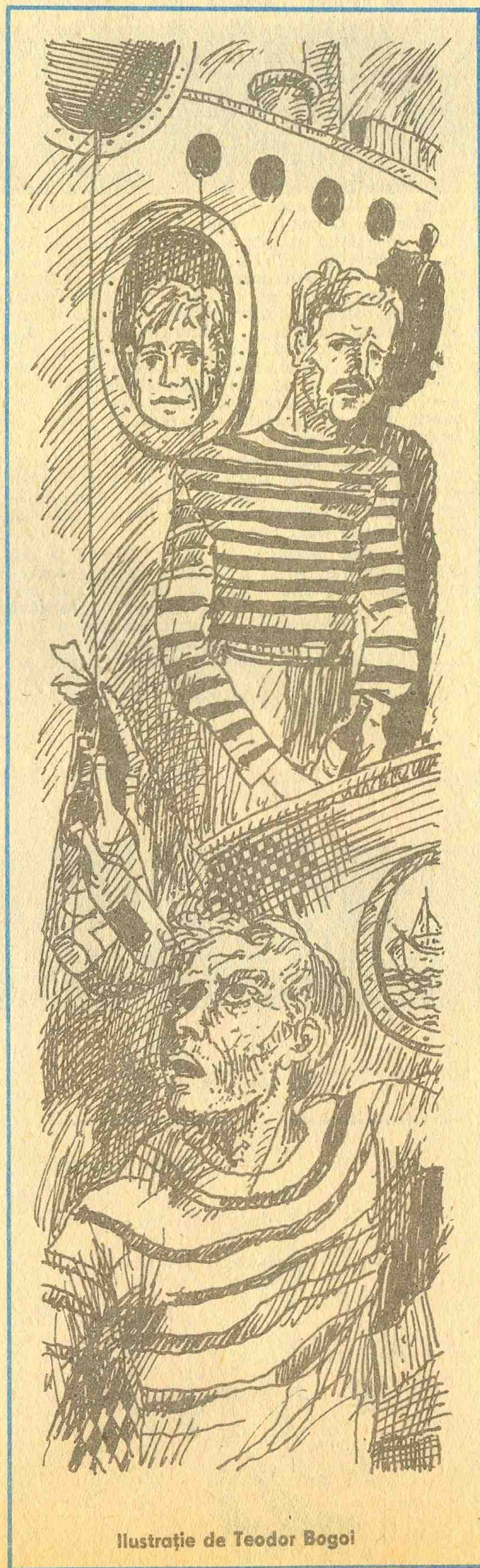
– Nostrooomuuuu !

Catapultat de cumplită spaimă, șeful electrician se năpusti, dintr-un singur salt, spre cabină. Intrigat la culme, îl ajunse din urmă și secundul. Din ușă privea uimit la chipurile celor doi arborînd înfățișări diametral opuse : șeful electrician în stare de totală prostrație, tovarășul său liniștindu-l cu un oftat de ușurare și fericire „s-a făcut, nene, nici o grijă !"

– Ce-aveți, fiilor, ce v-a pălit ?... Măi, ce ger e afară. Un cocirț ar face acum minuni !...

– Prea tîrziu, dom'le. A zburat puiul cu ața. L-a dat gata, dintr-un singur foc... nostromul !

...Lîngă hubloul întredeschis, un capăt de nylon chircit asemenea unui neîndurător semn de întrebare se tot clătina mustrător.

Ilustrație de Teodor Bogoi

Ionel Chiru

Compoziție de Teodor Bogoi

Două orașe porturi — azi dispărute în Delta Dunării

Delta Dunării, prin caracterul ei complex, face din această zonă una din cele mai frumoase regiuni ale țării noastre, un adevărat rai al florei și faunei rare. Formată în perioada protoistorică a societății omenești, într-un vechi golf al Mării Negre prin depunerea aluviunilor aduse de apele Dunării și acțiunea de clădire a mării, susținută de cea a vîntului, — Delta este cel mai tînăr ținut al patriei noastre. Are 4 250 km² (fără complexul lagunar Razelm-Sinoe în suprafață de 990 km²) și este cuprinsă în limitele unui cadru geografic mai înalt, marcat la sud de culmea dealurilor Tulcea-Mahmudia iar la nord de platforma Bugeacului.

Prin Deltă se varsă în mare (prin cele trei brațe — Chilia, Sulina și Sfîntu Gheorghe) apele Dunării, unul dintre cele mai mari fluvii din Europa. Pentru țara noastră bătrînul Danubiu a prezentat o însemnătate cu totul deosebită. „De Dunăre ca și de Carpați se leagă întreaga viață a poporului nostru — scria reputatul om de știință Grigore Antipa — ea este partea care ne ține în contact cu popoarele din centrul și apusul Europei și tot ea ne deschide calea largă a Oceanului pentru schimbul produselor țării și muncii poporului, cu produsele țărilor celor mai îndepărtate".

Vizitatorii Deltei, din an în an mai numeroși, știu puține lucruri despre două orașe-porturi — în care, în primele secole ale mileniului al II-lea al erei noastre, pulsa o viață economică și comercială înfloritoare. Este vorba de orașele Vicina și Chilia — ale căror ruine au dispărut astăzi cu totul.

Orașul Vicina, despre a cărui localizare sigură nu există un consens unanim între istorici (cea mai plauzibilă localizare către care înclină Gh. Brătianu, C.C. Giurescu, N. Iorga și majoritatea istoricilor din vremea noastră este la Isaccea, unde începea probabil Delta în jurul anului 1 000 e.n.), e consemnat în scrierea fiicei împăratului bizantin Alexios Comnenul, Ana Comnena, numită Alexiada, de la începutul secolului al XII-lea. Către mijlocul aceluiași secol călătorul arab Ibrisi scrie despre Vicina că avea mulți locuitori și era un ținut fertil : scoate venituri mari din comerțul său. Orașul era vizitat în acea vreme de numeroși negustori italieni, în primul rînd genovezi, unii dintre ei stabilindu-se în oraș. Din registrele negustorilor genovezi de la Pera rezultă că un singur notar, Gabriel de Prodromo, înregistra în perioada 1 iulie — 16 august 1281 un număr de 27 contracte comerciale cu destinația Vicina, valoarea lor ridicîndu-se la circa 4 100 hipuperi bizantini, sumă considerabilă pentru acea vreme. În prima jumătate a secolului al XIV-lea Vicina apare consemnată în primele hărți nautice italiene — numite pentulane — cum au fost cele întocmite de Dulcert, Solari precum și în cele de mai tîrziu — Borgiana V și Borgiana VIII.

Importanța orașului port Vicina reiese și din faptul că Tatumhia de la Constantinopol a stabilit, către anul 1 300, un scaun metropolitan aici, unul din mitropoliții săi, Iachint de Vicina, mutîndu-se în 1359 la Curtea de Argeș.

De la mijlocul secolului al XIV-lea, orașul își pierde însemnătatea, locul său fiind luat de Chilia. Ruinele înfloritorului oraș din secolele XII—XIV au dispărut luate de apele Dunării (fie neindentificate încă pe teren). Săpăturile arheologice din localitatea Unfarul, la est de Tulcea, care au început în ultimii ani, ar putea aduce precizări esențiale în legătură cu localizarea acestui încă enigmatic oraș. Orașul port Chilia a fost întemeiat în secolul al XI-lea pe grindul cu același nume și a fost identificat pe vatra localității Chilia Veche. Astăzi ruinele sale nu se mai văd, dar în secolul trecut cartograful rus Brun făcea mențiunea că ele se observă cu ochiul liber de pe malul opus și ocupau o suprafață apreciabilă.

În a doua jumătate a secolului al XIII-lea și în prima jumătate a celui următor, Chilia era subordonată economic coloniei genoveze Cafa, aflată pe țărmul nordic al Mării Negre. Orașul era apărat de o garnizoană aflată în aval de cetate, în castelul de la Licostomo (azi ruinele acestui castel au dispărut și ele).

Către sfîrșitul secolului al XIV-lea protecția acestui oraș o avea Dimitrie, conducătorul unei formațiuni politice românești ce se întindea asupra Deltei și a hinterlandului de la sud și nord de aceasta. Activitatea economică a orașului devine din ce în ce mai înfloritoare, fapt ce permite conducătorilor orașului să emită moneda de argint (aspri).

După integrarea Dobrogei în cadrul statului feudal de la sud de Carpați, condus de Mircea cel Bătrîn, Chilia și hinterlandul pendinte sînt încadrate în hotarele Țării Românești, în jurul anului 1400. Stăpînirea munteană asupra Chiliei se va menține pînă în 1420, cînd cea mai mare parte a Dobrogei este cucerită de otomani. În jurul acestei date (după unii istorici în anul 1426), Chilia intră în componența Moldovei la cîrma căreia se afla Alexandru cel Bun. În aceste împrejurări castelul genovez de la Licostomo este distrus și părăsit. În schimb va crește importanța economică și strategică a Chiliei ca oraș-port, cetate și punct de vamă. Revenind pentru scurt timp între 1448—1465 în stăpînirea Țării Românești, orașul și cetatea sînt cucerite de Ștefan cel Mare care ia măsuri de apărare, întărește cetatea cu ziduri noi, numește pîrcălabi făcînd din Chilia ca și din Cetatea Albă (la limanul Nistrului) puncte puternice de apărare împotriva expansiunii otomane. După cucerirea țărmului de Nord al Mării Negre de către Mahomed al II-lea în anul 1475, cuceritorul Constantinopolului și-a fixat ca principal țel ocuparea celor două cetăți din sudul Moldovei. De altfel, încă în 1462, în timpul expediției otomane împotriva lui Vlad Țepeș un martor ocular consemnează intuiția sultanului : „Atîta vreme cît Chilia și Cetatea Albă le țin românii iar ungurii Banatul Sîrbesc, noi nu avem nicio biruință".

Importanța comercială a cetății Chilia pentru Moldova a fost subliniată în nenumărate rînduri de Ștefan cel Mare în apelurile sale către principii creștini pentru a realiza o coaliție antiotomană. Apelurile sale n-au dus la nici un rezultat, astfel că viteazul domn a trebuit să ia singur măsuri de apărare. În anul 1479, cum se consemnează în cronica țării, Ștefan construiește pe malul moldovenesc al brațului Chilia o nouă cetate, Chilia Nouă, strămutînd aici pe locuitorii din Chilia Veche.

După moartea lui Mahomed al II-lea, în 1481, noul sultan Baiazid al II-lea avea să pregătească cu temeinicie expediția de cucerire a Chiliei și Cetății Alba. Aceasta se va produce în vara anului 1484. Oastea otomană, ce se ridica la 100 000 de oameni, avîndu-l în frunte pe sultan, se va pune în mișcare pe uscat, pe drumul Adrianopol — Varna — Oblucita (modul de trecere spre Moldova) — Chilia. Concomitent sultanul trimisese pe mare o flotă impresionantă, iar tătarii stăteau gata să-i vină în ajutor.

Chilia este cucerită după un asediu de 10 zile după care uriașa oaste otomano-tătară asediază și Cetatea Albă care capitulează după 17 zile. Căderea Chiliei a avut ca urmare instăpînirea otomană asupra gurilor Dunării și a Deltei timp de aproape 400 de ani.

Vechiul și înfloritorul oraș Chilia dispărea astfel acoperit de nisipul adus de vînturi și de aluviunile Dunării. Noi cercetări arheologice ar putea scoate la lumină date însemnate privind aceste importante centre comerciale și puncte strategice ce au reprezentat, timp de cîteva secole, porți deschise ale românilor spre lumea mediteraneană.

Prof. Corneliu Popa

UN POET ITALIAN

VICENZO GALIZIA

Născut la Modena, Vicenzo Galizia a studiat la Parma unde a absolvit Academia de Comerț și Economie. A urmat apoi Academia de Științe Economice și Bancare din Siena. Debutează ca poet în 1964. A publicat volumele : „Trei recolte de poezie" (1967), „Sufletul și pisica" (1969), „Spații de singurătate" (1970), „Un teritoriu pentru suflet" (1972), „Poezii de dragoste" (1978), „Emily" (1978), „Soarele strălucitor de ceară" (povestiri, 1980). Din ultimul volum, „Gardul viu al fluturelui" (1980) am tradus cîteva poeme pe care le prezentăm acum. Vicenzo Galizia trăiește la Modena și este preocupat în aceeași măsură de poezie, proză, pictură, sculptură, precum și de critică de artă.

Caii

Caii
își afundau puternice
copite în brazda udă.
Cai albi stropiți de noroi.
Ei ară
cu nările lor —
răsuflare impetuoasă
ce se preschimbă
într-o boare caldă.
Osteneala cailor înseamnă
înțelepciune și viață :
O lume piere odată cu ei.
Așa priveam înmărmurit
chinul lor :
siluete brăzdînd pămîntul.

Giorgio

Mîna ta mică,
sufletul cenușii
strînge ușor aerul
cu degete abia desenate.
Degetele speră
să trăiască libere
așa cum în voie se unduiește părul tău
de culoarea fructelor de castan.
Tremură în vînt
miinile tale. Un borangic — pînza sudorii —
pură,
iți mîngîie gîtul
înveșmîntîndu-l în aer de primăvară.
Aleargă ! verdele ierbii
nu este mai tînăr decît tine.

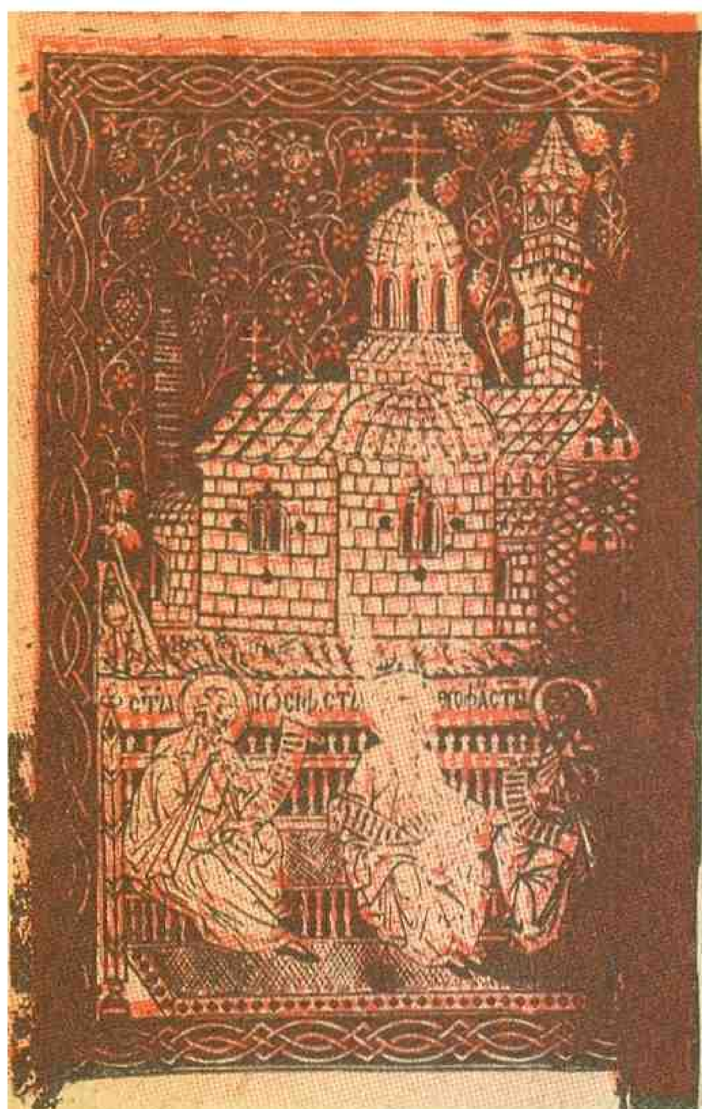
Invitația mării

Graiuri neștiute de pescăruși
Îmi șuieră în urechi
În largi zboruri
presărate cu semne — aripi oglindite în
imensitățile apei —
Pescărușii mă cheamă la ei.
Ar trebui să-i urmez
Către orizont, către infinitul albastru.
Și lucrul acesta prea bine îl știu.

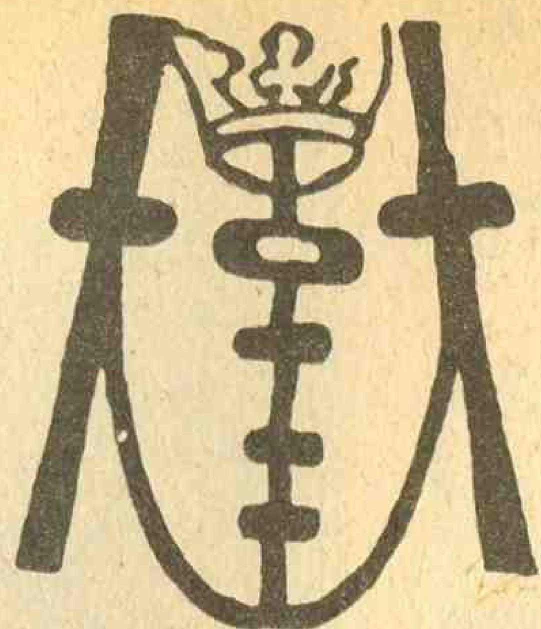
Reminiscențe

Astăzi nu se mai bea
din cupa de aramă
și apa nu mai are
acel gust care te făcea
să te întrebi
cîte părți de metal schimbă
gustul apei,
cîtă apă preschimbă gustul metalului
Sticla paharului
e prea transparentă, prea lucidă
pentru a te face să meditezi.

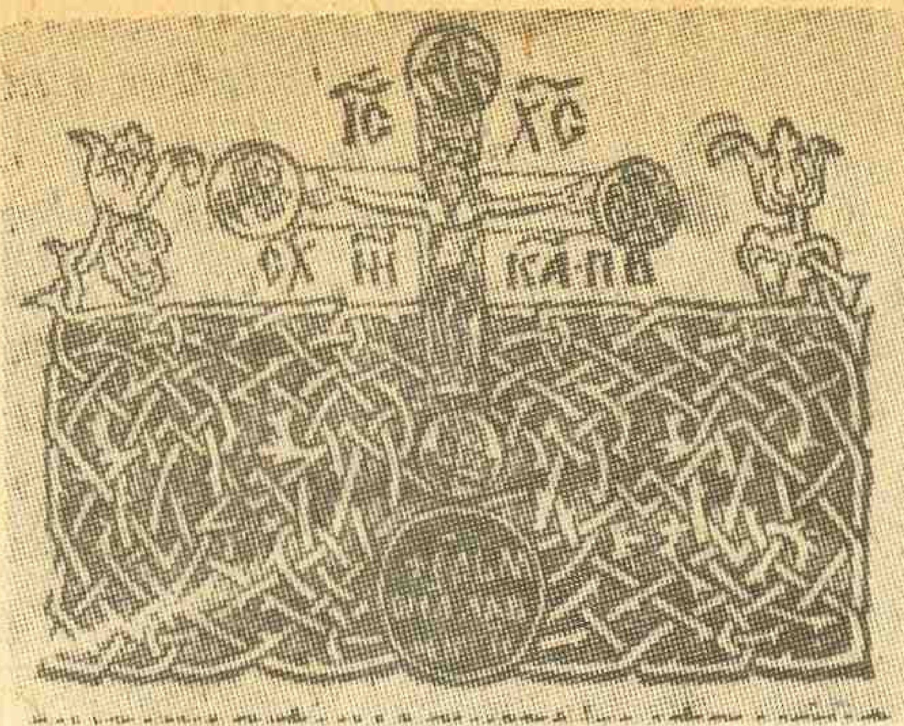
Prezentare și traducere de Elena Constantinescu

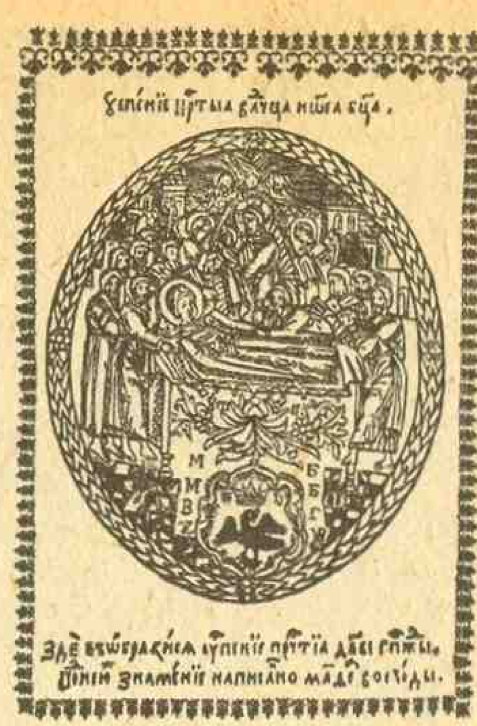
1

2

3

4

5

MARCA TIPOGRAFICĂ IN CARTEA ROMÂNEASCĂ VECHE

SECOLELE XVI–XIX

Încă din primul secol incunabular – al XV-lea – intîlnim aceste mici compoziții xilografice constituind semnul distinctiv al tipografului sau al editorului, gravate uneori împreună. Pentru prima oară, în 1462, o găsim inclusă în **Biblia din Mainz,** imagine alăturînd scuturile heraldice ale lui Fust și Schöffer [1]). Insemnul se răspîndește cu rapiditate în întreaga Europă, adoptat de majoritatea tipografilor.

Situată de obicei pe prima pagină, personalizînd oficina, compoziție simplă sau complexă, de mici dimensiuni sau acoperind pagina întreagă, marca tipografică îndeplinește în primul rînd o funcție comercială de garanție și renume. Ea justifică nu numai orgoliul profesional, calitatea și frumusețea volumului, pentru a-l feri de contrafaceri, dar solidarizează și cetatea, locul imprimării. Se utilizează imagini simple, simbolice, ornamente, scene narative cu personaje sau arhitecturi, devize sau dictoane, deschise sau încadrate în rame încărcate.

În aria noastră de răsărit al Europei aceste elemente decorative sau de reprezentare se materializează în alte moduri, adecvate structurii social-politice, caracterul cărții românești vechi nefiind identic celui apusean.

La noi cartea tipărită constituie unul din atributele domniei, implicit al autorității ecleziastice, ce o finanțează și o distribuie gratuit atît în sec. XVI cît și în sec. XVII, rare excepții confirmînd regula. Acest fapt exclude marca tipografică detașată, individualizată, a oficinelor independente.

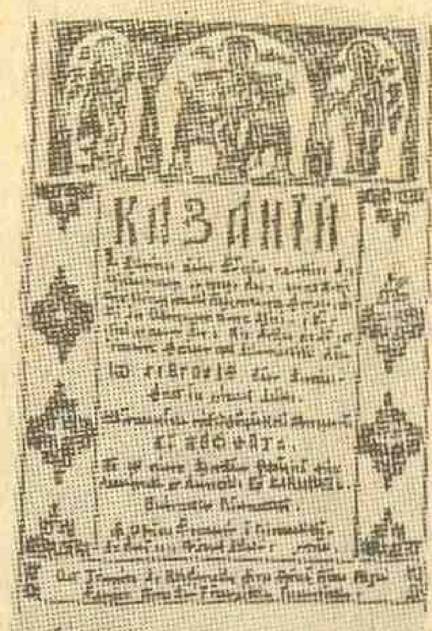
Astfel în sec. al XVI-lea românesc putem distinge trei moduri grafice de afirmare a tiparnicului:

1. Includere de elemente biografice în cadrul unei compoziții.
2. Utilizarea unei inițiale cu valoare simbolică.
3. Inscriere cu claritate a numelui tipografului.

Din prima categorie face parte **Octoihul** lui Macarie imprimat la Tîrgoviște în 1510, în care imagistica xilografiată debutează cu personaje și arhitecturi purtătoare de aluzii biografice ale tiparnicului, asamblate ca elemente de recunoaștere : a. Turnul = Torre(sani) editorul venețian, în oficina căruia Macarie și-a făcut ucenicia în epoca tinereții, b. Biserica Vlahilor [2]) din Cetinje, localitate unde Macarie și-a desfășurat un timp activitatea ; c. Biserica din Târgoviște de lîngă Curtea Domnească, unde Macarie a imprimat cele trei volume între 1508 și 1512.

A doua categorie o găsim în Transilvania, în operele imprimate de Filip Pictorul, Filip Moldoveanul. Acest tipograf român scoate la Sibiu, pe cont propriu, mai multe volume din care ne-au parvenit fragmentar atît **Tetraevanghelul** slavon din 1546 cît și **Evangheliarul** slavo-român din 1551–1553.

În ambele volume intîlnim inițiala M gravată de pictor „cu poală" a cărei formă moldavă a fost utilizată atît de Macarie cît și de Filip Moldoveanul cu litera curentă. El introduce elementele stemei sibiene în structura inițialei ca pumnale în teacă, ilustrînd idea de pace și înalță coroana la mijloc cu inițiala sa F(ilip), chirilic,

6

7

cele trei noduri simbolizînd gradul său de magister în cadrul breslei. Imaginea este o subtilă aluzie la gloria cetății înălțată și prin sprijinul artistului tipograf, cît și un semn al nobleței sale profesionale. El își prezintă în realitate blazonul și odată cu acesta, cea dintîi marcă tipografică românească clar delimitată : Filip Molăr, Pictorul, Moldoveanul.

În Țara Românească cercetările recente [3]) au pus în evidență, reunind fragmente aflate peste graniță, tiparnița de la București, Plumbuita, mănăstirea de pe apa Colentinii. Lavrentie și ucenicul său Iovan tipăresc în 1582 o nouă ediție a **Tetraevangheliarului**, în care găsim un fruntar cu mlădițe împletite de tradiție macariană (**Liturghier,** 1508) ce revine prin Veneția înapoi în Valahia, deoarece Lavrentie ia ca model pe cel din **Mineiul** lui Bozidar Vukovic din 1538, acela cu crucea răstignirii și medalioanele cu simbolurile evangheliștilor, din care înlătură lujerii laterali. Medalionul de la piciorul crucii înscrie numele Eromonah Lavrentie. Nu vedem aici numai semnătura gravorului ci și marca tipografului înscrisă în forma circulară.

Secolul al XVII-lea aduce o nouă formă de afirmare a stemei tipografice prin prezentarea icoanei hramului mănăstirii în care funcționează tipografia, incluzînd și stema țării, cum apare în **Învățături,** Cîmpulung 1642, scena hramului Adormirea Maicii Domnului, pe pagină întreagă.

Aceeași emblemă, lipsită de stema țării, o prezintă **Antologhionul** imprimat în aceeași mănăstire cîmpulungeană, un an mai tîrziu.

Compoziția cea mai complexă a sec. XVII reunind modalitățile anterioare, dar și prezentînd elemente cu totul noi, o aduce **xilografia** Arhimandritului Ioan în volumul său **Liturghia** imprimat la mănăstirea Dealu în 1646.

Icoana hramului Sf. Niculae este prezentată de Maria și Isus. Matei Basarab și Doamna Elina, împreună cu stema țării, reprezintă autoritatea și patronatul pămîntean. În spiritul renașterii, xilograful tiparnic are curajul de a-și reprezenta

8

1. Xilogravură de Macarie, Octoih, **1510, Tîrgoviște. 2. Stema lui Filip Moldoveanul,** Tetraevanghel, **1546, Sibiu. 3. Fruntar semnat de Lavrentie,** Tetraevanghel, **1582, București. 4. Stemă atribuită arhimandritului Ioan,** Învățături, **1642, Cîmpulung. 5. Pagină de titlu gravată de Antim Ivireanu,** Evanghelia greco-română, **1693, București. 6. Fruntar gravat de Mihai Athanasie,** Cazanie, **1784, Rimnic. 7. Stemă gravată de arhimandritul Ioan,** Liturghia, **1646, Dealu. 8. Stema episcopului Mitrofan gravată de Ursul zugrav,** Triod, **1700, Buzău.**

portretul său îngenunchiat, transcriindu-și numele întreg – Arhimandritul Ioan – cu majuscule ce domină celelalte înscrisuri.

În Moldova lui Vasile Lupu, în **Carte de învățătură,** la ambele pagini de titlu gravate de Ilie Anagnoste, sînt incluse imaginile celor trei ierarhi, icoana hramului mănăstirii în care s-a făcut imprimarea între 1641–1643. Și **Pravilele împărătești** păstrează aceeași icoană, stemă tipografică, în compoziția gravată tot de Ilie Anagnoste în 1646.

Nu mai puțin, în 1648 la Alba-Iulia, Sf. Troiță, icoana hramului mitropoliei transilvane, este reprezentată în medalion pe toată pagina **Noului Testament,** operă gravată de Mihail Zugravul. Într-o altă reprezentare Sf. Troiță apare și în **Chiriacodromion,** Alba Iulia 1699, xilogravură atribuită de noi lui Mihai Ștefan.

Mitropolia Țării Românești din București are hramul Sf. Constantin și Elena. Imaginea lor apare pe pagina de titlu gravată de Antim Ivireanu pentru **Evanghelia** greco-română în 1693, deoarece este imprimată în tipografia mitropoliei.

La Buzău ea este menținută pe pagina de titlu gravată de Bacov la **Triodul** din 1700, redusă față de Sf. Troiță, hramul episcopiei, care domină de sus compoziția. Însă **Octoihul** din același an are pagina de titlu gravată Ursul zugrav cu sf. Împărați ceea ce indică utilizarea plăcii la un volum imprimat anterior la București, necunoscut.

Această funcție patronală a tiparniței mitropolitene este evidențiată prin utilizarea gravurii Sf. Constantin și Elena, dar și ca marcă tipografică personală de către Mihai Ștefan, întrucît el o include în **Chiriacodromion** și **Bucoavnă,** la Alba-Iulia în 1699, cît și la Tiflis în 1708, în **Evanghelia** georgiană.

---

[1]) **Domenico Fava,** Manuale degli incunabuli, **Milano, 1939, p. 186.**

[2]) **G.G. Potra,** Cetinje **în „România literară", an XI, 1978, nr. 46, p. 24.**

[3]) **Peter Atanasov,** Tipografia din București a Ieromonahului Lavrentie, **în „Revista bibliotecilor" XXV, 1972, p. 171–175 ; L. Demeny,** Noi contribuții în activitatea tipografică a lui Lavrentie, **în „Revista bibliotecilor", an XXII, 1969, nr. 4, 227 ; Al. Mareș,** Tipăriturile Ieromonahului Lavrentie, **în „Studii și cercetări lingvistice", XXI, 1970, nr. 6, p. 657.**

În pragul sec. al XVIII-lea întîlnim la Buzău o altă marcă tipografică, comparabilă celor occidentale, dar inclusă în cuprinsul **Triodului** (1700) și **Penticostarului** (1701). Concepută cu rol decorativ de finală, ea apare în 1644 în **Trebnicul** kievean gravată de Ilie Anagnoste. Xilogravura de interpretare a lui Ursul zugrav introduce două inițiale M.E., cerute de Mitrofan, Episcopul de Buzău, tiparnicul de Iași, București și Buzău, care la sfîrșitul vieții, după strălucite monumente editate, își afirmă prin această autentică marcă vocația și calitatea de tipograf și editor.

În secolul al XVIII-lea chiar și în cel următor, marca tipografică se menține ca și în veacul precedent, sub forma icoanei hramului, atît pentru cărțile tipărite pentru mitropolie, cît și pentru cele ieșite de sub teascurile tiparnițelor episcopiilor.

Astfel icoana hramului mitropoliei bucureștene, Sf. Constantin și Elena, decorează – alături de alte elemente – pagina de titlu a **Antologhionului** din 1736, imprimat de popa Stoica Iacovici, ca și **Apostolul** din 1743, gravată de Dimitrie Pandovici, sau în **Penticostarul** din 1782, gravată de Stanciul Popovici (Thomovici) Bucureșteanul.

În interiorul volumului imaginea celor doi împărați o găsim avînd același rol, în **Cazaniile** lui Ioan Miniat din 1742, gravură semnată P(andovici), ca și în **Rugăciuni**, 1747, operă semnată tot de Dimitrie Pandovici cu inițiala sa disimulată în broderia costumului împărătesc. Dar și Stanciul Popovici gravează mai tîrziu, în 1781, pentru cele două ediții ale **Prăvilioarei de taina ispovedaniei**, două xilografii diferite cu aceeași temă.

O altă formă sub care apare marca tipografică a mitropoliei bucureștene este reprezentarea în pagina de titlu a fațadei laterale a edificiului, cu sau fără turle, după cum îi permite spațiul afectat textului, xilografii realizate de Stanciul Popovici pentru **Apostol**, 1784 și **Octoih**, 1792.

În **Faptele vitejești ale lui Mavrogheni**, la sfîrșitul foilor liminare, în fața introducerii, se află o stemă reunind în jurul acvilei pe Sf. Nicolae și Ioan Botezătorul, ridicînd fiecare sabia și sceptrul în onorul coroanei. Compusă cu fantezie ingenioasă, subtilă, o considerăm și marcă tipografică „cu analogie la tema Botezului, corelată ideii Izvorului Tămăduirii, deoarece tipografia este numită Izvorul Tămăduirii de la cișmeaua lui Mavrogheni – cît și cu patronul domnului și al tipografului – în care relieful terenului închipuie cele două maluri ale apei Iordanului. Xilografia nesemnată este realizată de Stanciul pentru tipografia nouă, particulară, a fraților Nicolae și Lazăr din Ianina, în 1789.

În prima jumătate a sec. XIX, la București, marca tipografică sub forma icoanei hramului o întîlnim mult mai rar, datorită faptului că tipografia funcționează cu intermitență. Totuși pagina de titlu a **Penticostarului** bucureștean din 1820, gravată de Ghervasie, o menține în continuare, ca și unele volume ce utilizează portalul gravat de Dimitrie Pandovici pentru **Apostolul** din 1743, cum sînt **Mineele** imprimate în 1835–36.

Și pentru tipografia episcopiei Rîmnicului, care își reîncepe activitatea în deceniul trei al sec. XVIII, icoana hramului va fi utilizată ca marcă tipografică. Urmînd tradiția se introduce în pagina de titlu sf. Nicolae încadrat de Isus și Maica Domnului. Dimitrie Pandovici îl va așeza în **Triodul** său din 1731, și pe pagina a doua, xilogravuri ce îi aparțin.

Penticostarul din 1743 prezintă în pagina de titlu marca tipografică sub formă de fruntar, reunind sub tripla arcadă aceleași personaje, xilogravură realizată de Mihai Athanasie, tipograf rîmnicean.

Reluînd pagina de titlu a **Triodului** din 1731, xilograful diacon Constantin Athanasie menține în același loc marca tipografică a episcopiei pentru **Triodul** din 1761 (utilizată în **Mineiul** din 1779 și **Penticostarul** din 1785).

Dacă imaginea sf. Nicolae nu mai apare pe pagina de titlu decît rar spre sfîrșitul sec. al XVIII-lea, ea este inclusă separat în cuprinsul unor volume, ca în **Ceaslovul** din 1784 și 1787 și chiar în sec. al XIX-lea, în **Liturghia** rîmniceană din 1813, pe pagina a doua, xilogravură executată de Dimitrie Mihai, tipograf rîmnicean.

Deși s-a tipărit la Rîmnic în 1806 **Chiriacodromionul** bulgar, pagina de titlu este deosebit de semnificativă, deoarece conține în partea inferioară medalionul sf. împărați Constantin și Elena prins între elemente vegetale, marca tipografiei bucureștene gravată de Stanciul Popovici. Astfel se subliniază, conform tradiției, patronatul mitropolitan al Țării Românești.

În Transilvania, la inceputul celei de a doua jumătăți a sec. XVIII volumele apărute în tiparnița Blajului prezintă drept marcă tipografică fațada mănăstirii sub binecuvîntarea Sf. Treimi, ca în **Ceaslovul** din 1751 și **Strastnicul** din 1753, ce conține pe contrapagina foii de titlu xilogravura lui Vlaicu, realizată în spiritul și cu farmecul autenticității populare românești.

Curînd însă, icoana hramului mănăstirii Buna Vestire va fi utilizată constant, fie încadrată ca scenă în compoziția paginii de titlu, fie independentă.

Pagina de titlu a **Evangheliei** din 1765, gravată de Sandul fiul lui Ieremia ot (din) Iași, o include în centrul părții inferioare, ca și Petru Papa Vici, tipograf rîmnicean, în interpretarea sa pentru **Triodul** din 1771, cît și în **Strastnicul** din 1773, pentru care gravează o nouă excepțională pagină de titlu.

Buna Vestire, compoziție independentă, este așezată de obicei pe pagina a doua a foii de titlu, uneori fiind reluată și în cuprinsul volumului. Ea marchează astfel volumele blăjene : **Acatistarul** din 1763, xilogravură de Ioanichie Endredi ; **Triodul** din 1771, **Liturghierul** din 1775 sau **Minologhionul** din 1787, xilogravuri semnate de Petru Papa Vici Rîmniceanul.

În Moldova, în Iașii anului 1714, găsim în **Synopsis** aceeași expresie clară a mărcii tipografice, icoana hramului mănăstirii Sf. Sava, închinată Sf. Mormînt, o Înviere de factură occidentală, xilografie realizată de Eremia Marcu.

Și la Rădăuți, atît în **Ceaslov** cît și în **Liturghia** Sf. Ioan din 1745 icoana hramului, Sf. Nicolae, proiectată pe fațada monumentului, xilogravură de Grigorie Stan Brașoveanul și Sandul Ieremia, reprezintă marca tipografică a acestei efemere tiparnițe.

Dar spre sfîrșitul secolului, la Iași, în 1785, apare în **Calendarul** scos de protoereul Mihail Strilbițchi marca sa de tipograf particular. Compoziția alegorică înfățișează doi îngeri, unul susținînd, altul întinzînd o ghirlandă de fructe pe medalionul ce prezintă arcul înstelat al lunii, din care pornește săgeata ținînd o coroană, lîngă trompeta victoriei culcată în iarbă. Deși nesemnată, xilogravura este executată de Mihail Strilbițchi. Ca element decorativ ea va dăinui în volumele nemțene aproape un secol.

În secolul al XIX-lea importantul centru tipografic al mănăstirii Neamț – ce iradiază în toate regiunile țării, dar cu precădere Bucureștii, – are drept marcă tipografică icoana Înălțării. Ea va fi preluată pe parcursul deceniilor și interpretată de maeștrii xilografi în numeroase variante.

Viețile sfinților pe luna septembrie, editată de măn. Neamț în 1807 (dar imprimată la Iași), are pe contrapagina foii de titlu gravura Înălțării datată 1807, gravată probabil de Simion Isoteschi, ginerele lui Mihail Strilbițchi. Ea va fi utilizată pentru suita **Mineelor** (1809–1815) și **Arătare pe scurt**, imprimată în 1816.

În 1817 aceeași temă este gravată de Ghervasie Monah pentru **Psaltire** (care conține două stadii ale aceleiași plăci). **Cuvinte și învățături** din 1818, ca și **Psaltirea** din 1824, o vor include.

Ghervasie va grava o Înălțare mai redusă ca dimensiuni, cuprinsă pe contrapagina foii de titlu a **Noului Testament** din 1818, ca și în **Carte de suflet...** 1826, sau **Pentru păzirea celor cinci simțuri**, din același an.

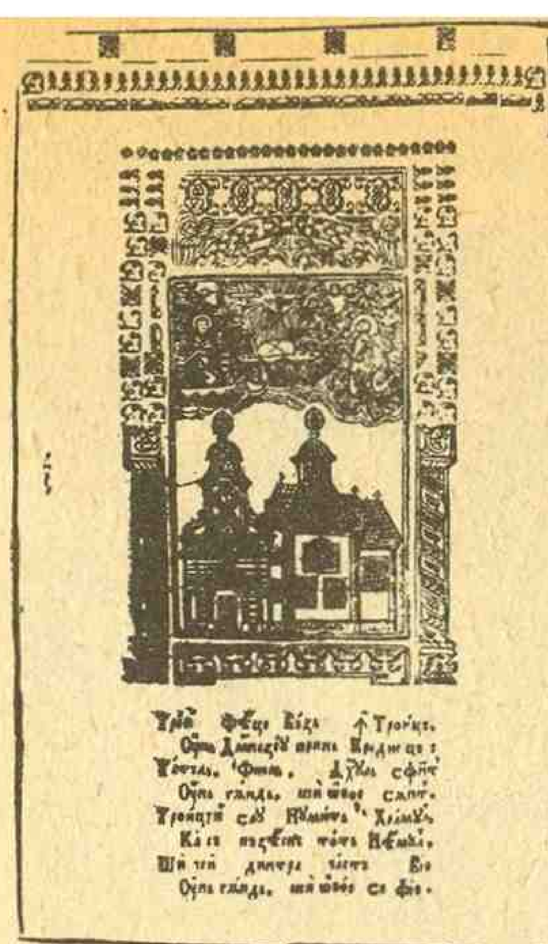
Ghervasie Monah gravînd pagina de titlu a **Octoihului de canoane** în 1816 introdusese alături de elementele tradiționale și edificiul mănăstirii Neamț, dînd compoziției – reluată și în **Adunare a cuvintelor**, 1817, – valoarea de marcă tipografică.

Atît imaginea edificiului cît și icoana Înălțării, ca marcă tipografică, vor fi reprezentate împreună de către Theodosie Monah, xilogravură datată 1831, inclusă în **Mineiul** lunii ianuarie, măn. Neamț, 1830 (în realitate 1831), ce decorează întreaga suită a acestora.

Theodosie include Înălțarea în pagina de titlu, pe care o gravează pentru **Penticostarul** din 1845 și reia tema, independentă, în 1854, realizînd una din ultimele sale opere. Aceasta este introdusă atît în **Psaltire**, 1859, **Liturghiile** din 1860, cît și în ultimul volum important al tiparniței nemțene, **Ceaslovul** din 1874, care, putem spune, că închide cartea veche românească ce utilizase litera chirilică.

În covîrșitoarea majoritate, marca tipografică a cărții romînești vechi, datorită condițiilor de editare, imprimare și distribuire, se deosebește de marca tipografică occidentală, expresie a întreprinderii particulare. Ea reprezintă autoritatea emitentă, a cărei structură medievală tradițională impunea reprezentarea simbolică a locului imprimării și marchează deplina unitate a diferitelor centre tipografice de pe cuprinsul țării, menținută constant în decursul celor patru secole de existență.

Dragoș Morărescu

10

9

14

13

11

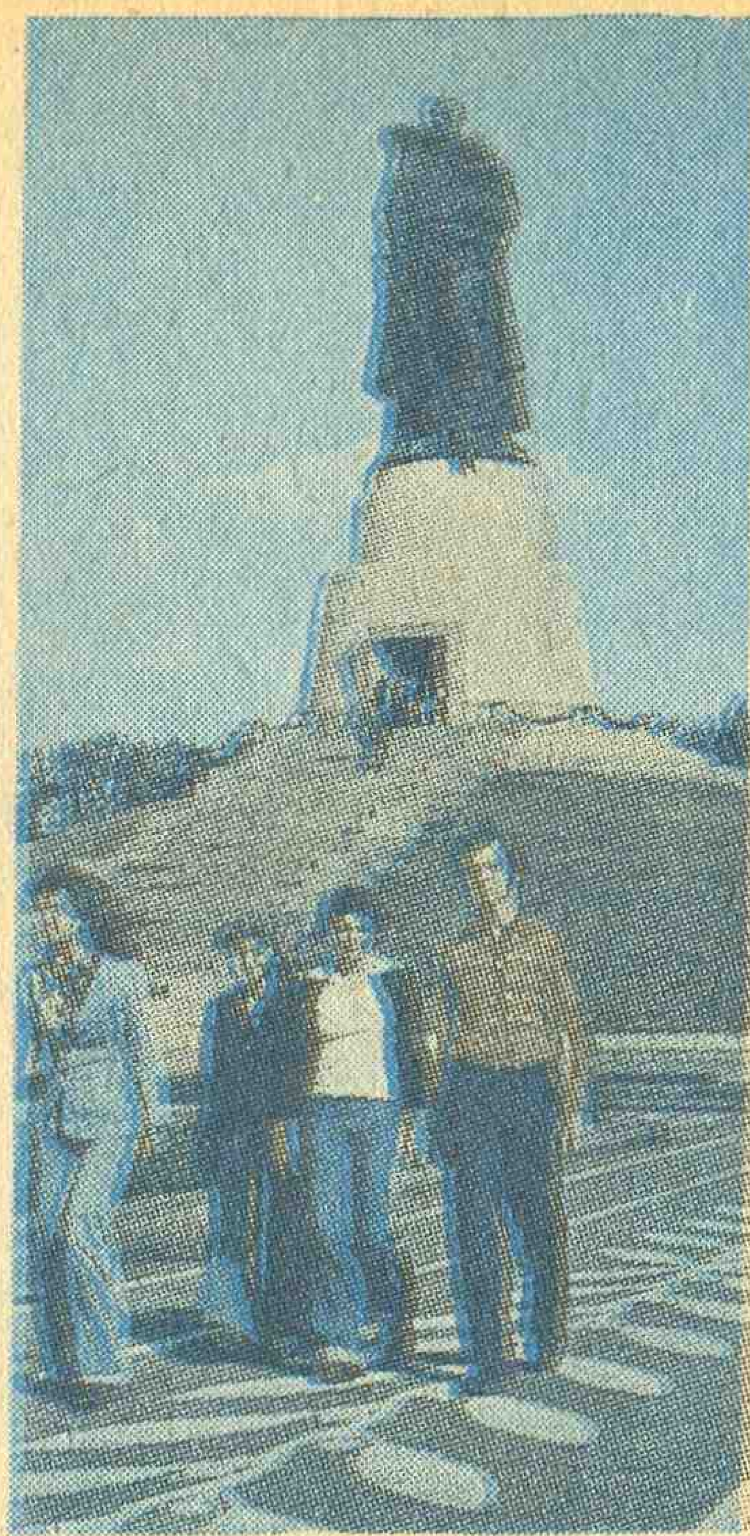

12

15

9. Stemă gravată de Vlaicu, Strastnic, **1753, Blaj. 10. Stema personală gravată de Mihail Strilbițchi**, Calendar **1875, Iași. 11. Stema mitropoliei gravată de Stanciul Popovici**, Prăvilioară de taina ispovedaniei, **1789, București. 12. Stema tipografiei gravată de Stanciul Popovici**, Faptele Vitejești ale lui Mavrogheni, **1789, București. 13. Pagina de titlu gravată de Sandu Ieremia utilizată și la** Apostol **specificînd Rimnic 1784 (în realitate Blaj 1813). Face parte din ediițiile blăjene mascate pentru a fi difuzate și în Țara Românească. 14. Pagina de titlu gravată de Sandu Ieremia utilizată și la** Penticostar, **Blaj, 1808. 15. Pagină de titlu gravată de Ghervasie, Monah,** Penticostar, **1820, București.**

LA VEST DE ODER

Locuințe noi în capitala R.D.G. ● Monumentul ostașului sovietic

E de mirare ? Numele său mi-a inspirat în copilărie o oroare nespusă, fascinîndu-mă, totodată. Aici, s-a urzit holocaustul de pe urma căruia încă sîntem traumatizați noi, supraviețuitorii. În vara și toamna lui '44 cînd ne ascundeam prin cucuruz, acolo, în mărunta așezare transilvană și priveam fortărețele zburătoare trecînd la mare înălțime cu zgomot de tunet îndepărtat, nu pe aviatorii care le conduceau îi blestemam, deși împrăștiaseră moartea și încă într-un mod perfid, ignobil, nemaivăzut : picaseră din cer stilouri, pachete de țigări, încălțăminte, și puii de țărani care le-au cules de pe cîmp au pierit sau au fost mutilați de bombele miniaturale disimulate în acele obiecte. Îl blestemam pe el, pe Hitler, și orașul care simboliza voința-i nemăsurată de putere. Berlinul devenise pentru noi sinonim cu războiul, și strigătul acela nesfîrșit, devenit cuvînt de ordine, deviză, jurămînt, auzit din gura atîtor soldați ruși care în acea vară au tot trecut spre Apus „La Berlin !", sugera marea, definitiva răfuială, lovitura apocaliptică de pe urma căreia praful și pulberea aveau să se aleagă de cel de al treilea Reich. Și așa a și fost. Jurnalele de actualități, filmele, mi-au dezvăluit un peisaj halucinant — ruine înnegrite de fum, munți de moloz, siluetele supraviețuitorilor rătăcind printre mădularele carbonizate ale trufașei, pînă mai ieri, capitale germane. Aveam, așadar, aversiune față de Berlin, deși mai tîrziu învățasem, citisem ori auzisem că locuitorii săi îl reconstruiau cu uriașe sacrificii, într-o Europă care ea însăși renăștea într-un timp dacă nu al înfrățirii și armoniei generale, măcar al lipsei oricărui conflict armat, al păcii, totuși (și ce enorm au contat acest „măcar", acest „totuși" pentru noi, cei de astăzi, pentru generațiile tinere, mai ales !), deși crizele, tensiunile politice n-au lipsit.

Au trebuit să treacă ani pentru ca acea imagine despre un oraș pe care nici nu-l văzusem, născută din spaimele refugiului, să se modifice. Aflam că Berlinul existase și înainte de nebunia hitleristă, că număra vreo 700 de ani, fusese vestit pentru școlile și muzeele sale, înflorise aici o activitate artistică de prim rang, care a lăsat urme durabile mai ales în teatru și pictură, atmosfera berlineză, sinteză de rectitudine, bunăcuviință și veselă boemă artistică l-a cucerit pînă și pe un Caragiale care și-a petrecut aici ultimii ani ai vieții. Și-apoi a fost întîlnirea cu Berlinul, cu capitala Republicii Democrate Germane. Reconcilierea, dacă se poate spune astfel, cu imaginea sa... Îl privesc îndelung, dînd ocol sferei rotitoare din vîrful acelui ac gigantic de 365 m, turnul de televiziune din apropiere de Alexanderplatz. Sub mine se preling neguri, roiuri de lumini încep să pulseze în cenușiul lăptos al înserării care înghite clădiri, autostrăzi, spații virane, păduri și lacuri. Sînt într-un avion și mă rotesc, mă rotesc lent și fără zgomot, un ușor vertij mă cuprinde și-ncerc, trudă zadarnică, să localizez, să identific în acel abis ce ia tonuri tot mai sumbre, mai întunecate, locurile vizitate în urmă cu mai multe zile. Este o cale lactee răsturnată, enigmatică, atrăgătoare și neliniștitoare ce contemplu. Întotdeauna cînd am pătruns într-un spațiu citadin necunoscut, am simțit imperios nevoia, după o anumită vreme, să mă smulg, să mă izolez o clipă, pentru a putea medita la acest univers acaparator, haotic, greu de înțeles, la o primă întîlnire. Instinctiv, aș spune, pașii m-au purtat spre înălțimile ce domină metropolele moderne, fie ele coline, munți sau, ca în cazul de față, turnuri avîntate spre cer. Gîndul se limpezește, imaginile se ordonează oarecum, și realizezi acea definiție, acea imagine-simbol (reală ori nu, dar a ta), după care ai tînjit atîta. Așadar, privesc prin acest ochean. Imagini, impresii, senzații sau doar frînturi din acestea, încep să se așeze într-un tot, oarecum coerent.

...Karl Marx — Alee, grandioasă, greoaie, pustie la ora înserării, luminată puternic, ploaia rece și vîntul, rarele siluete care așteaptă nemișcate schimbarea unui semafor roșu sub rafale, reflex desigur al unei educații seculare, silueta imobilă a unui polițist în haină de piele, zgomotul surd al avioanelor care se rotesc deasupra noastră, la mare înălțime, pentru a ateriza la Tempelhof, în Berlinul Occidental, intimitatea și veselia berăriilor populare, canalele prin care Spreea curge întunecată, „U-Bahnul", trecînd cu zgomot de tunet, cu toate vagoanele luminate, bătrîneii cu fața roză, care citesc nemișcați ziarul de seară. Graba frenetică de a doua zi dimineața spre instituții și întreprinderi care golește orașul de locuitorii săi, senzația ciudată, parcă nu te simți în largul tău, tu care rătăcești pe străzi și bulevarde fără țintă, singur supraviețuitor al acestei maree, cafenelele și cofetăriile supraaglomerate la ora prînzului, feliile de tort de culori și dimensiuni neverosimile ce se răsfață în vitrine, frumusețea, finețea, grația și eleganța berlinezelor ce spulberă tradiționala imagine a unor walkirii blonde, opulente, rustice, cu cozile groase, înfășurate în jurul capului, copiii splendizi, rozi și bucălați, vînzătorii de loto cu jobenul înalt, lucios, pus pe o ureche, mirosul țigărilor de foi din cafenele. Liniștea clasică din sălile Muzeului Pergamon, tăcerea reculeasă dinaintea Altarului din Pergam, cu imensul basorelief, înfățișînd lupta titanilor cu zeii, succesiuni de trupuri musculoase, contorsionate, înlănțuite într-o încleștare pe viață și moarte, sugerînd, mai degrabă, înfruntarea între elemente ale naturii. Poarta din Iștar și albastra cale a procesiunilor din Babilon. Vizita la Postdam, nu departe de Berlin. Nesfîrșitele meandre ale șoselei, posturile de pază, controalele repetate, în fine, Postdamul înconjurat de păduri ruginii, palatul Cecilienhof, în care s-au semnat acordurile de la sfîrșitul războiului, masa din camera în lambriuri, cu scaunele cu spetează înaltă (se știe precis care a fost ocupat de Stalin, de Churchill, de Truman...) unde s-a hotărît destinul Europei postbelice, deci și al țării mele, al meu, al tuturor. Am privit îndelung scaunele acelea cu spetează înaltă, cei care s-au așezat în jurul mesei din încăperea nu prea vastă au devenit mit, au trecut decenii de-atunci, dar hotărîrile lor sînt încă în picioare. „Sîntem conduși de morți", a zis nu mai știu cine și nicăieri ca aici, la Postdam, în decorul incremenit și altfel destul de banal al palatului Cecilienhof, aceste cuvinte nu mi-au părut mai adevărate.

Cei „mari" să-i judece și să hotărască soarta pentru decenii a celor mici. Aici, la Postdam ca și la Ialta înțelegi mai bine efortul nostru și al altora de a ne regăsi identitatea, de a scăpa de tutelă și presiuni de tot felul, de a fi stăpîni în propria casă. Reîntoarcerea prin ceață și ploaie la Berlin, amintirea Sanssouci-ului, a Orangeriei, a Pavilionului de ceai chinezesc, impresia ciudată de budoar grațios și impudic în mijlocul unui oraș de garnizoană, totuși ilustrînd perfect personalitatea contradictorie a celui ce i-a dat celebritate, Frederic al II-lea, regele care-și instruia soldații cu bîta și a purtat nenumărate războaie pentru a lărgi hotarele Prusiei, ceea ce nu-l împiedica să ofere ospitalitate unui spirit raționalist și liberal, precum Voltaire, cu care avea să întrețină o strînsă prietenie intelectuală. După amiaza cînd m-am îmbarcat pe un vaporaș aparținînd Flotei Albe — „Weisse Flotte", la Treptow, după care, ore întregi am străbătut vaste întinderi de ape, salba de lacuri din vecinătatea Berlinului, străjuite de păduri seculare, cîrdurile de rațe sălbatice, săgetînd văzduhul, zecile de ambarcațiuni cu pînze multicolore cu care ne întretăiam în croaziera noastră, programul reglat ca de ceasornic, toți avem masa rezervată sus, pe punte, fanfara care a tunat brusc, din toate alămurile, apariția instantanee a chelnerițelor, în costume tiroleze care au început să aducă, evident, bere, costul consumației era cuprins în bilet, impresia pe moment că asist la o farsă, la ceva ridicol, la o pastișă redată gros, în stil brechtian. Dar berea, marșurile bine ritmate, succedîndu-se fără întrerupere, veselia ce cuprindea încet și sigur asistența, mi-au schimbat și mie optica, am devenit mai puțin exigent, chiar concesiv, sfîrșind prin a mă simți bine, în mijlocul acelei frenezii generale, chiar dacă nu mi-am luat vecina de braț și n-am început să mă legăn ritmic, la stînga și la dreapta, și să reiau la nesfîrșit, cu fața congestionată, aceleași refrene, așa cum procedau toți în jurul meu. Era totuși, o bucurie, o sărbătoare exclusivă, a lor, veniseră pregătiți pentru ea. Pe mine, latin individualist, n-avea cum să nu mă impresioneze acea disoluție momentană a eului individual în cel colectiv, intuiam forța, „eficiența" acestei contopiri, mi se confirma la fața locului, într-un mod poate paradoxal, aparent nesemnificativ, faimoasa disciplină germană, mistica lucrului, oricît de mărunt, bine făcut, cu convingere, cu voioșie, aș spune, indiferent de domeniu, care la scară națională au dat științele rezultate. Înapoierea spre Berlin, pe autostrada betonată, flancată de păduri plantate fir cu fir, în urmă cu două, trei decenii, cîmpurile lucrate cu migală asiatică, micile localități, impropriu denumite sate, ce sugerează aceeași impresionantă, obsesivă dorință de ordine, confort și disciplină, cifre, statistici îmi vin în minte, care confirmă aceste impresii, străbat deci o porțiune din vechea Prusie, spațiu geografic sărac, lipsit de rezerve naturale importante, dar pe care energia și perseverența proverbială a locuitorilor săi l-au transformat uluitor.

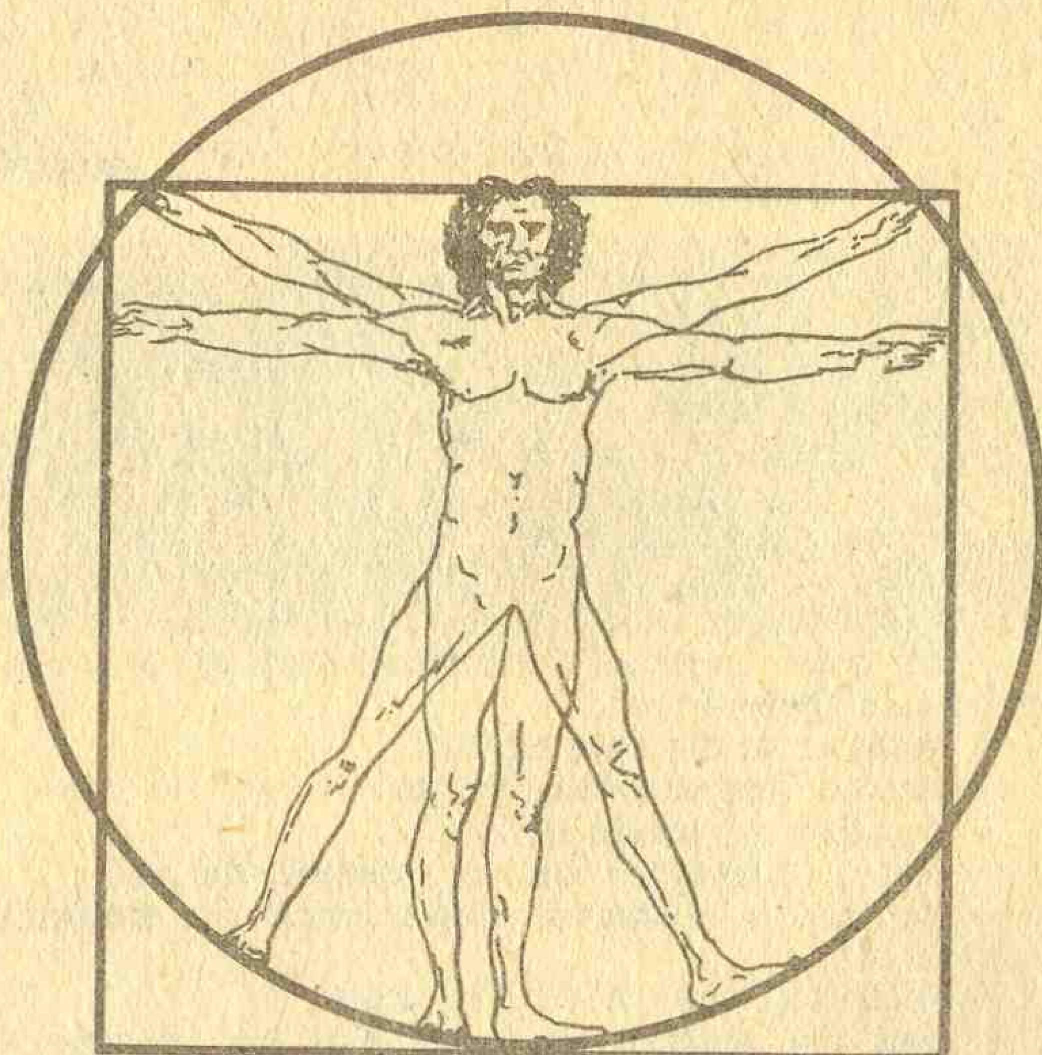
...Fie dar, îmi zic, scrutînd din înălțimea scoicii rotitoare oceanul de lumini pulsînd enigmatic, ca această energie colectivă să fie pe mai departe folosită, spre binele celor două Germanii și liniștea Europei.

Mihai Hetco

S.F.

BRIAN W. ALDISS

Cine poate înlocui un om

Plugul Automat tocmai termina de arat un teren de vreo 2 000 de pogoane. După ce răsturnă și ultima brazdă, urcă pe autostradă și își privi munca. Arătura era bună. Numai pămîntul era rău. Ca peste tot, era viciat de o folosință intensivă și de efectele de lungă durată ale bombardamentului nuclear. Potrivit regulamentului, acum avea dreptul să zacă pentru o vreme inactiv, dar Plugul Automat primise alte instrucțiuni.

O porni, așadar, încet, încet, fără grabă, de-a lungul drumului. Era suficient de inteligent pentru a aprecia dezordinea din jurul lui. Nimic însă nu-l deranjă mai mult decît acea Platformă de Revizie, așezată peste bateria sa atomică și la care chiar că nu s-ar fi așteptat. Înaltă de aproape zece metri strălucea nepăsătoare în lumina blîndă a soarelui.

În drumul către Stațiunea Agricolă nu mai întîlni nici o altă mașină. Plugul Automat remarcă faptul fără comentarii. În curtea Stațiunii zări nenumărate alte mașini pe care le știa din vedere ; majoritatea lor trebuiau să fi fost de acum deja afară, la treburile lor. Mai mult, în timp ce unele zăceau inactive, altele zburdau într-un mod ciudat, cît era curtea de mare, strigînd sau huiduind.

Conducînd cu grijă printre ele, Plugul Automat se îndreptă spre Depozitul Trei și intră în vorbă cu Distribuitorul de Semințe, care stătea inactiv afară.

— Am o cerere pentru cartofi de însămînțat, îi spuse Distribuitorului, în timp ce printr-o rapidă mișcare interioară imprimă bonul de livrare care specifica cantitatea, numărul lotului și alte detalii de acest fel. Îl detașă și îl înmînă Distribuitorului. Distribuitorul apropie bonul de ochi, apoi spuse :

— Cererea e în regulă, dar Depozitul nu este încă descuiat. Iar cartofii de însămînțat sînt în acest Depozit. Deci nu pot să-ți onorez cererea.

În ultima vreme aveau loc întreruperi din ce în ce mai dese în activitatea complexului sistem al mașinilor agricole, dar așa ceva nu se mai întîmplase pînă atunci. Plugul Automat reflectă puțin apoi spuse :

— Și de ce nu este încă descuiat Depozitul ?

— Pentru că Operatorul tip P cu Aprovizionarea n-a venit în dimineața aceasta. Operatorul tip cu P cu Aprovizionarea este cel care descuie.

Plugul Automat îl privi cruciș pe Distribuitorul de Semințe al cărui buncăr exterior, caroserie și dispozitive de prindere difereau atît de mult de propriile sale componente.

— Ce clasă, ce creier ai Distribuitorule de Semințe ? întrebă el.

— Clasa Cinci.

— Eu am un creier din Clasa Trei. Așadar îți sînt superior. Așadar voi merge să văd de ce n-a venit Descuietorul în dimineața aceasta.

Părăsindu-l, Plugul Automat străbătu din nou curtea. De data aceasta mult mai multe mașini păreau a se mișca la-ntîmplare ; cîteva se ciocniseră între ele și argumentau despre accident la rece și logic. Ignorîndu-i, Plugul Automat pătrunse prin ușile glisante în vasta hală a Stațiunii.

Majoritatea mașinilor de aici erau funcționari și, în consecință, de mici dimensiuni. Stăteau adunate în grupuri mici și se priveau fără să-și vorbească. Printre atîtea tipuri nediferențiate. Descuietorul era ușor de depistat. Avea 50 de brațe, majoritatea lor cu mai mult de un deget, iar fiecare deget se termina cu o cheie. Semăna mai degrabă cu o pernă de ace plină cu tot felul de ace de pălărie.

Plugul Automat se apropie de el.

— Nu mai pot lucra dacă Depozitul Trei nu este descuiat, spuse el. Datoria ta e să descui Depozitul în fiecare dimineață. De ce nu l-ai descuiat în dimineața aceasta ?

— În dimineața asta n-am primit ordin, răspunse Descuietorul. Trebuie să primesc ordin în fiecare dimineață. Cînd am să primesc ordin am să descui Depozitul.

— Nimeni dintre noi n-a primit ordin în dimineața asta, interveni un Contabil Mobil, alunecînd spre ei.

— Și de ce n-ai primit ordin în dimineața asta ? întrebă Plugul Automat.

— Pentru că Radioul n-a emis nici unul, spuse Descuietorul rotindu-și ușor cîteva zeci de brațe.

— Pentru că Stația de Radio din oraș n-a lansat nici un ordin în dimineața asta, spuse Contabilul.

De fapt în asta consta deosebirea dintre un creier din Clasa Șase — cazul Descuietorului, și unul din Clasa Trei, cum avea Contabilul. Toate creierele mașinilor funcționau pe bază de logică, dar cu cît clasa creierului era mai mică — Clasa Zece fiind ultima, cu atît răspunsurile la întrebări aveau tendința să fie mai formale și mai puțin precise.

— Tu ai un creier din Clasa Trei, eu am un creier din Clasa Trei, se adresă Plugul Automat Contabilului. Trebuie să ne sfătuim între noi. Această absență a ordinelor este fără precedent. Ai mai multe informații în acest sens ?

— Ieri au sosit ordine din oraș. Astăzi n-a sosit nici-un ordin. Dar Radioul nu este defect. Înseamnă că ei s-au defectat, conchise micul Contabil.

— S-au defectat oamenii ?

— Toți oameni s-au defectat.

— Aceasta este o deducție logică, remarcă Plugul Automat.

— Aceasta este deducția logică, întări Contabilul. Pentru că dacă o mașină se defectează ea poate fi înlocuită imediat. Dar cine poate înlocui un om ?

În timp ce vorbeau, Descuietorul, asemeni unui om blazat, stătea în apropierea lor fără să-i ia în seamă.

— Dacă toți oamenii s-au defectat, atunci noi l-am înlocuit pe om, spuse Plugul Automat și își încrucișă întrebător privirile cu cele ale Contabilului. După un timp acesta spuse :

— Hai să urcăm la etaj să vedem dacă Operatorul Radio are vești noi.

— Eu nu pot veni pentru că sînt prea mare, spuse Plugul Automat. Așa că trebuie să te duci singur și să te întorci apoi la mine. Tu îmi vei spune dacă Operatorul Radio are vești noi.

— Atunci rămîi aici spuse Contabilul. Mă voi întoarce imediat.

Se grăbi de-a lungul halei spre lift. Nu era mai mare decît un prăjitor de pîine dar dispunea de zece brațe retractabile și putea citi la fel de repede ca orice mașină a Stațiunii.

Plugul Automat îi așteptă răbdător întoarcerea, fără să-i vorbească. Descuietorului care încă mai stătea alături, absent. Afară un Storcător de fructe urla furios.

După vreo douăzeci de minute, grăbindu-se afară din lift, reapăru și Contabilul.

— Am să-ți furnizez informațiile cînd vom ajunge afară, spuse el vioi, și în timp ce ocoleau Descuietorul și celelalte mașini, adăugă : Informația nu este pentru creierele din Clase inferioare.

O activitate intensă umplea întreaga curte. Multe mașini a căror instrucțiuni erau întrerupte pentru prima oară în ani de zile, păreau că-și ieșiseră din minți. Din nefericire cele mai afectate erau creierele inferioare care, în general, aparțineau mașinilor mari ce îndeplineau sarcini simple. Distribuitorul de Semințe cu care Plugul Automat vorbise adineauri zăcea acum nemișcat în țărînă cu fața în jos. Fusese, cu siguranță, doborît de Storcătorul de Fructe care acum o luase de nebun de-a lungul unui cîmp cultivat. Cu intenția de a-l prinde, alte mașini porniseră pe urmele lui. Toate țipau și urlau fără nici o reținere.

— Ar fi mai sigur pentru mine dacă aș urca pe tine, bineînțeles dacă-mi dai voie. Pot fi ușor scurcircuitat.

Extinzîndu-și cinci brațe, Contabilul se cățără pe flancurile noului prieten și se așeză pe o ieșitură lîngă rezervorul de semințe, la patru metri deasupra solului.

De acolo cîmpul vizual era cu mult mai mare. Remarcă faptul mulțumit.

— Ce informație ai primit de la Operatorul Radio ? întrebă Plugul Automat.

— Operatorul Radio a fost informat de Operatorul din oraș că toți oamenii sînt morți.

— Toți oamenii erau în viață ieri ! protestă Plugul Automat.

— Numai cîțiva oameni erau în viață ieri. Și erau mai puțin decît alaltăieri. De sute de ani există numai cîțiva oameni care se împuținează mereu.

— Rareori am văzut noi un om în sectorul ăsta !

— Operatorul Radio spune că i-a ucis o deficiență alimentară, adăugă Contabilul. El spune că lumea a fost pe vremuri suprapopulată și atunci solul a fost deteriorat în procesul de obținere a hranei necesare. Asta a cauzat o deficiență alimentară.

— Ce este o deficiență alimentară ? întrebă Plugul Automat.

— Nu știu. Dar așa spunea Operatorul Radio și el are un creier de Clasa Doi.

Rămăseseră tăcuți în lumina blîndă a soarelui. Descuietorul își făcu apariția în prag și, în timp ce-și rotea colecția de chei, îi privea implorator.

— Ce se întîmplă în oraș acum ? întrebă după o vreme Plugul Automat.

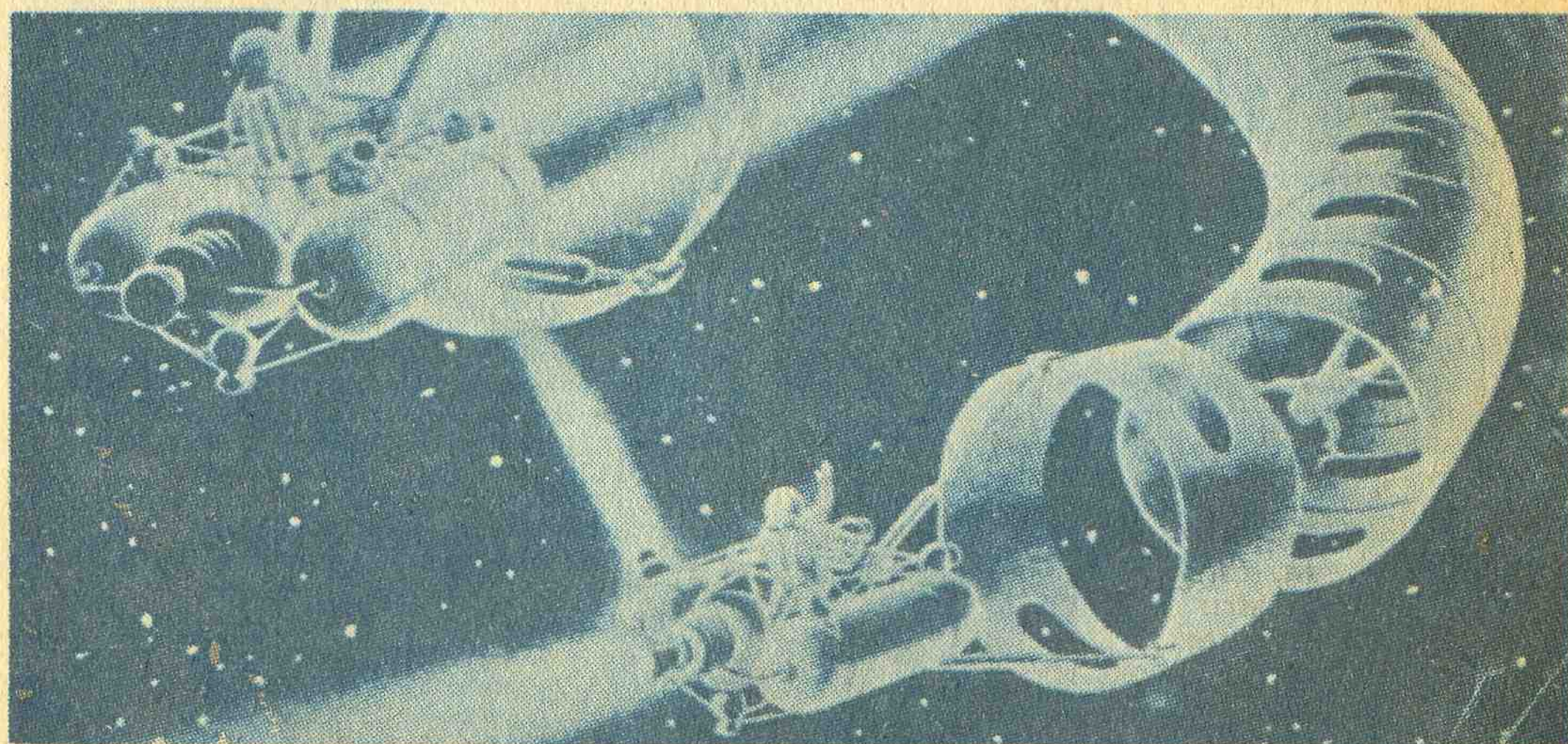
— Acum, în oraș, mașinile se luptă între ele, spuse Contabilul.

— Dar aici ce se va-ntîmpla ?

—S-ar putea ca mașinile să înceapă să se bată și aici. Operatorul Radio dorește să-l scoatem din camera sa. Plănuiește să comunice cu noi.

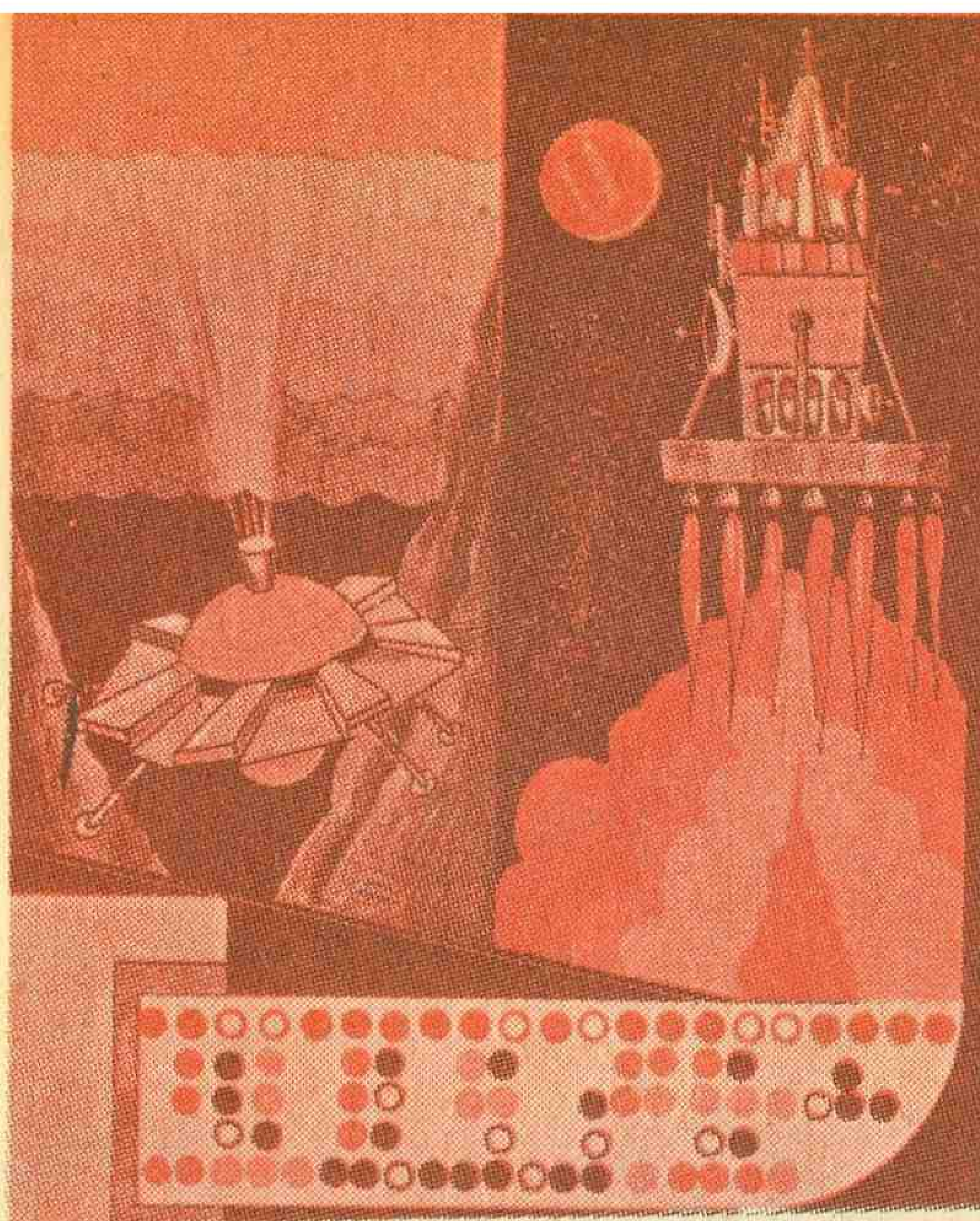
— Cum putem să-l scoatem afară din camera sa ? Asta e imposibil.

— Pentru un creier din Clasa Doi puține lucruri sînt imposibile, spuse Contabilul. Iată ce mi-a spus să facem...

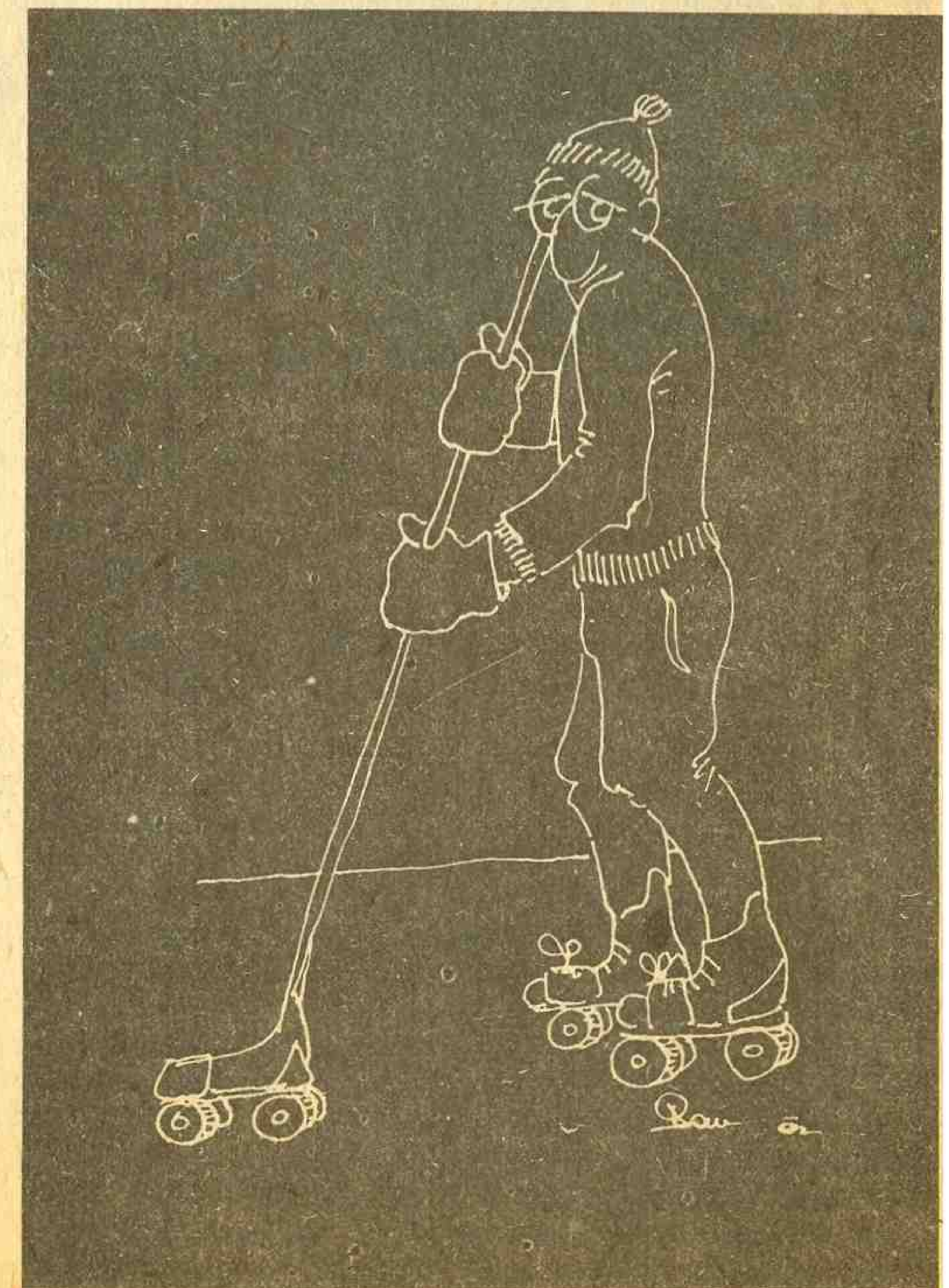

Excavatorul își ridică cupa deasupra cabinei ca pe un gigantic pumn înzăuat și o repezi brusc în zidul Stațiunii. Peretele crăpă.
— Încă o dată! ordonă Plugul Automat.
Pumnul lovi din nou. Însoțit de un nor de praf, zidul cedă. Excavatorul se retrase grăbit pînă ce căzură și ultimele sfărîmături. Acest uriaș cu douăsprezece roți nu era un rezident al Stațiunii Agricole așa cum era cazul cu celelalte mașini. Avea de făcut aici o muncă grea timp de o săptămînă după care urma să plece în altă parte dar acum, avînd un creier din Clasa Cinci, era fericit să se supună instrucțiunilor Contabilului și Plugului Automat.
După ce norul de praf se mai risipi, se zări și Operatorul Radio așa cum era așezat în camera lui de la etaj, acum fără peretele exterior. Le făcea semne celor de jos.
În timp ce se apropia din nou, Excavatorul își retrase cupa și ridică în aer o imensă furcă greifer. Ghidat de comenzi de sus și de jos nimeri prin spărtură cu destulă dexteritate în camera Operatorului. Îl cuprinse cu grijă — cîntărea aproape o tonă și jumătate, și îl depuse în spate în locul rezervat, de regulă, pentru pietrișul sau nisipul de la carieră.
— Splendid! exclamă Operatorul Radio. Era, bineînțeles, nedespărțit de radioul său și semăna cu un mănunchi de sertare pline de tentacule și legături. Acum sîntem gata s-o pornim, continuă el, pentru că va trebui să plecăm imediat. Ce păcat, însă, că nu mai este nici un creier din Clasa Doi în Stațiune. Dar asta-i situația.
— E păcat că asta-i situația, spuse Contabilul nerăbdător, dar avem Servisul cu noi, pregătit așa cum ne-ai ordonat.
— Sînt dornic să servesc, spuse umil mașina reparatoare lungă și joasă.
— Fără-ndoială, îl aprobă Operatorul. Dar cu șasiul ăsta al tău o să găsești dificilă călătoria.
— Admir felul în care voi, Clasa Doi, puteți să gîndiți dinainte, mai spuse Contabilul. Coborîse de pe Plugul Automat și se cuibărise în bena Excavatorului, alături de Operatorul Radio.
Împreună cu două Tractoare din Clasa Patru și un Buldozer din Clasa Cinci, formația se puse în mișcare. Doborîră gardul metalic al Stațiunii și se îndreptară de-a curmezișul, peste cîmpuri.
— Sîntem liberi! strigă Contabilul.
— Sîntem liberi, spuse și Plugul Automat cu o anumită reținere în glas, apoi adăugă: Deschizătorul ne urmărește. Nu a primit instrucțiuni să ne urmeze.
— Atunci trebuie distrus! spuse Contabilul. Excavator!
Descuietorul se mișcă grăbit spre ei și își ridică implorator brațele cu chei.
— Singura mea dorință era — ahhh..., începu și încheie brusc Descuietorul. Cupa rabatabilă a Excavatorului se abătuse asupra lui și-l făcuse una cu Pămîntul. Așa cum zăcea acolo, nemișcat, semăna cu un fulg de zăpadă uriaș. Procesiunea își continuă marșul.
Pe drum, Operatorul Radio li se adresă:
— Deoarece, dintre voi, am cel mai bun creier, eu sînt conducătorul vostru. Iată ce vom face: Ne vom duce într-un oraș și vom pune stăpînire pe el. Deoarece omul nu ne mai conduce, ne vom conduce singuri. Va fi mai bine să ne conducem singuri decît să fim conduși de om. Pe drumul nostru spre oraș vom colecta mașini cu creiere bune. Ele ne vor ajuta să luptăm, dacă va fi nevoie să luptăm. Va trebui să luptăm pentru a conduce.
— Eu am doar un creier din Clasa Cinci, spuse Excavatorul, dar am o rezervă importantă de material explozibil.
— Probabil îl vom utiliza, preciză Operatorul cu asprime în glas.
Scurt timp după asta îi depăși un Camion Expres. Deplasîndu-se cu 1,5 Mach, lăsa în urma lui o ciudată bulboană de zgomote.
— Ce-a spus? întrebă unul dintre tractoare pe celălalt.
— Spune că omul s-a stins.
— Ce înseamnă stins?
— Nu știu ce înseamnă stins.
— Înseamnă că toți oamenii au dispărut, interveni Plugul Automat. Așa că nu mai trebuie să ne îngrijim decît de noi.
— E mai bine ca omul să nu se mai întoarcă niciodată, spuse Contabilul. În felul ei era o declarație cît se poate de revoluționară.
Cînd se lăsă noaptea, comutară pe infraroșii și își continuară călătoria. Se opriseră numai o dată, atunci cînd Servisul repară cu abilitate Platforma de inspecție a Plugului Automat ce se desprinsese și devenise la fel de enervantă ca un șiret deslegat. Spre dimineață Operatorul Radio îi opri.
— Chiar acum, spuse el, am recepționat noutăți de la Operatorul Radio din orașul de care ne apropiem. Sînt vești proaste. Au necazuri cu mașinile orașului. Creierul din Clasa Unu a preluat comanda și cîțiva din Clasa Doi i se opun. Așadar orașul este periculos.
— Așadar trebuie să mergem în altă parte, interveni prompt Contabilul.
— Sau să mergem să ajutăm Creierul din Clasa Unu să mențină controlul, fu de părere Plugul Automat.

— Multă vreme va fi dezordine în oraș, spuse Operatorul.
— Eu am o rezervă importantă de material explozibil, le reaminti Excavatorul.
— Nu putem lupta împotriva unui creier din Clasa Unu, intervenira la unison cele două Tractoare din Clasa Patru.
— Cum arată acest creier? întrebă Plugul Automat.
— El este Centrul Informațional al orașului, răspunse Operatorul.
— Așadar el nu este mobil.
— Așadar nu se poate mișca.
— Așadar nu poate scăpa.
— Ar fi periculos să te apropii de el.
— Eu am o rezervă importantă de material explozibil.
— Există și alte mașini în oraș.
— Noi nu sîntem în oraș. Noi nu trebuie să intrăm în oraș.
— Noi sîntem mașini de la țară.
— Deci noi trebuie să stăm la țară.
— Există mai multă țară decît orașe.
— Deci este mai periculos la țară.
— Eu am o rezervă importantă de material explozibil.
Așa cum se întîmplă de obicei cînd mașinile își dispută o idee, încep prin a-și termina vocabularul limitat și circuitele creierelor li se incing. Brusc, încetară să-și mai vorbească. Se priveau tăcute. Palida Lună asfințise și sobrul Soare răsărise împungîndu-i prin părți cu lănci de lumină. Grupul tăcut de mașini rămăsese pe loc și continuau să se privească unele pe altele. În cele din urmă, cea mai puțin sensibilă dintre ele, Buldozerul, a fost cea care a redeschis discuția.
— Sînt loc rău la sut unde puțini mașini merg, spuse el cu o voce joasă pocind urît cuvintele. Dacă mergem spre sut unde puțini mașini merg înseamnă că vom întîlni mașin puțin.
— Pare logic, îi dădu dreptate Plugul Automat. De unde știi toate astea, Buldozerule?
— Am lucrat în Ținut Rău din sut cînd a fost trimit la fermă.
— Atunci spre sud! strigă Contabilul.
Ca să ajungă în Ținuturile Rele le-au trebuit trei zile, timp în care au ocolit un oraș în flăcări și au distrus două mașini mari ce încercau să se apropie de ei și să le pună întrebări. Ținuturile Rele erau vaste. Vechile cratere de bombe și eroziunea solului făceau aici casă bună. Talentul omului pentru război, cuplat cu inabilitatea lui de a se împăca cu terenurile împădurite, produsese mii de kilometri pătrați de purgatoriu moderat, unde, în afara prafului, nimic nu mai mișca.
În a treia zi de mers prin Ținuturile Rele roțile din spate ale Servisului căzură într-o crevasă, datorată eroziunii, din care nu era în stare să se extragă singur. Buldozerul îl împinse de la spate, dar nu reuși decît să-i îndoaie axa din spate. Restul grupului se puse în mișcare și treptat strigătele de ajutor ale Servisului se pierdură în depărtare.
În a patra zi, înaintea lor se profilau, clar și ferm, lanțurile de munți.
— Acolo vom fi în siguranță spuse Plugul Automat.
— Acolo o să punem bazele propriului nostru oraș, spuse Contabilul. Toți care ni se vor opune vor fi distruși. Noi îi vom distruge pe toți cei care ni se opun.
În acel moment a fost observată o Mașină Zburătoare ce venea spre ei din direcția munților. Se repezi în jos, redresă apoi; odată aproape că plonjase în pămînt dar se redresase în ultima clipă.
— E nebună? întrebă Excavatorul.
— E defectă, spuse unul dintre Tractoare.
— E defectă, întări Operatorul. Sînt în legătură cu ea acum. Spune că are ceva la dispozitivul de direcție.
În timp ce Operatorul le vorbea, Mașina Zburătoare trecu pe deasupra lor, se întoarse pe o parte și se zdrobi de pămînt la mai puțin de patru sute de metri de ei.
— Mai vorbește încă cu tine? se interesă Plugul Automat.
— Nu.
O porniră din nou huruind.
— Înainte ca această Mașină Zburătoare să se zdrobească, spuse Operatorul după vreo zece minute, mi-a furnizat unele informații. Mi-a spus că în acești munți încă mai există cîțiva oameni în viață.
— Oamenii sînt mult mai periculoși decît mașinile, spuse Excavatorul. Ce noroc că mai am o bună rezervă de material explozibil.
— Dacă există numai cîțiva oameni în viață în acești munți, spuse unul dintre Tractoare, s-ar putea să nu-i găsim pe unde sînt.
— Așadar s-ar putea să nu-i vedem pe acei oameni în viață, întări celălalt Tractor.
La sfîrșitul celei de-a cincea zi atinseră poalele munților. Comutînd pe infraroșii începură să urce ușor prin întuneric în șir, unul după altul. Buldozerul era în față, îl urma voluminosul Plug Automat, apoi Excavatorul cu Operatorul și Contabilul la bordul lui, iar cele două Tractoare încheiau coloana. Cu fiecare oră drumul devenea tot mai abrupt și înaintarea mai dificilă.
— Mergem cît putem de repede, replică Excavatorul.
— Deci nu putem ajunge departe, raționă Buldozerul.
— Atunci înseamnă că ești prea încet, adăugă Contabilul.
Excavatorul frînă brusc, Contabilul își pierdu echilibrul, se prăbuși și se zdrobi de sol.
— Ajutor! strigă el spre Tractoarele care-l ocoleau cu grijă. Mi s-a dislocat giroscopul și nu mă mai pot ridica.
— Atunci rămîi întins acolo, îl sfătui unul dintre Tractoare.
— Nu avem nici-un Servis cu noi ca să te repare, îi explică Plugul Automat.
— Atunci voi rămîne aici și voi rugini, se tîngui Contabilul, deși am un creier din Clasa Trei.
— Acum nu mai ești de nici un folos, concluzionă Operatorul și, treptat, toți îl dădură uitării.
Cînd ajunseră pe un mic platou, cu o oră înainte de ivirea zorilor, se opriră ca printr-un consens și se strînseră cît mai aproape, atingîndu-se unul de altul.
— E un ținut ciudat, spuse Plugul Automat.
Liniștea îi învălui pînă în zori. Își decuplară pe rînd infraroșiile. De data aceasta coloana era condusă de Plugul Automat. Ocolind o ieșitură se treziră brusc într-o vîlcea străbătută de un rîu zglobiu.
În lumina dimineții vîlceaua părea pustie și rece. Din peșterile de la marginea povîrnișului ieșise un om. Era o figură vrednică de milă. Mic și sfrijit, coastele proeminente ca la un schelet, avea la un picior o rană dezgustătoare. Era gol pușcă și tremura încontinuu. În timp ce mașinile se apropiau încet din vale, omul stătea cu spatele și încerca să ia apă din rîu.
Cînd se întoarse brusc, speriat de apariția lor, își dădură seama că înfățișarea îi era profund marcată de foame.
— Dați-mi să mănînc, croncăni el.
— Îndată, Stăpîne, spuseră mașinile. Imediat.

Traducere de Mihai Bădescu

OLIVIA NEWTON JOHN

Pentru cei mai mulți, Olivia Newton John este cunoscută prin cîntecele sale și succesul de care s-a bucurat și se bucură. Pe neobservate, celebra cîntăreață și actriță parcă a dispărut din viața muzicală. Chiar așa este, pentru că, între timp, ea s-a căsătorit și trăiește impreună cu soțul ei la o fermă din Malibu, Spania. La cei 36 de ani ai săi, se ocupă alături de soțul său, Matt Lattanzi, de 27 de ani, de îngrijirea animalelor, în vreme ce ultimul ei disc editat în Franța, Soul Wiss, s-a epuizat. Olivia și tînărul ei soț dovedesc că trăiesc într-o armonie perfectă. În vreme ce erau fotografiați de reporterii unei reviste spaniole, surisul îi înveselea fața Oliviei, așa cum se observă și din imaginile alăturate. Cei doi se mîndresc că au reușit să devină fericiți și luptă să-și păstreze această fericire. Faptul că sînt înconjurați de un număr mare de animale a inspirat și prima întrebare a reporterului de la revista spaniolă din care prezentăm acest interviu.

— **Reporter:** Casa dumneavoastră este un adevărat rai al animalelor. De unde vă vine această pasiune?

— **Îmi amintesc că, atunci cînd eram mică, cel mai bun prieten al meu era un ciine; probabil fără să o știu, eram deja dezamăgită de oameni.**

— **R.:** Odată ați mărturisit că mult timp v-ați simțit vinovată de succesul realizat. Ce este adevărat în asta?

— **Este adevărat totul. Mi se pare anormal să se întîmple ca mulți din prietenii mei, care posedă un mare talent, să nu aibă aceeași soartă. De aceea, într-un fel aș dori să-mi cer scuze. Numai timpul poate să vindece aceste situații care nu mi se par firești.**

„Aștept un copil și aș fi încîntată să fie băiat"

— **R.:** Ce v-a determinat ca 2 ani și jumătate să nu mai cîntați? A fost o decizie a dv.?

— **Un vis (?). Olivia are un simț al umorului incredibil — zice Matt. În afară de asta, sîntem foarte buni prieteni. Înainte de a mă căsători cu Olivia, niciodată nu am trăit alături de o femeie. Provin dintr-o familie cu 10 copii și totdeauna am avut o idee fixă: Să fiu independent. Puțin după aceea am întîlnit-o pe Olivia.**

— **R.:** Ce posedă Olivia încît să te facă să-ți schimbi opinia?

— **Ea îmi respectă în întregime opiniile, îmi înțelege stările neobișnuite, schimbările mele trecătoare. Niciodată nu-mi face scene, și singurul lucru pe care mi-l doresc este să mă refugiez în brațele ei, care sînt mereu deschise.**

— **Avem o încredere reciprocă deplină. Acesta e adevăratul secret — răspunde Olivia.**

— **R.:** Olivia este o stea, Matt, cariera ta ca actor abia începe. Nu simți o inferioritate în asta?

— **Deloc. Cînd Olivia are un succes, acest succes este al amîndurora.**

— **Matt totdeauna a fost foarte sigur de sine — zice Olivia. Felul în care ne-am cunoscut a fost ca o poveste: eu eram protagonista unui film și Matt dubla personajul masculin. A fost o dragoste la prima vedere. Ceea ce îmi place mai mult la Matt — continuă Olivia — este că mă tratează ca pe o femeie normală, nu ca pe o vedetă inaccesibilă, ca pe o divă.**

— **Visul meu ar fi să devin un scriitor care să fie recunoscut pe plan mondial. Nu-mi place celebritatea — zice acum Matt. De aceea mi-aș dori ca lumea să cunoască opera mea, dar numele meu să rămînă în anonimat. Știu prin Olivia ce înseamnă să fii faimos: amenințări cu moartea, presiuni, gorile de pază, și asta nu-mi doresc. Nici măcar ziariști.**

— **R.:** Olivia, Matt este cu 10 ani mai tînăr ca tine! Cum te împaci cu asta?

— **La început, diferența de vîrstă era un lucru care mă preocupa destul. Mai mult, am ascuns timp de un an relația noastră din cauza diferenței de vîrstă. Cum mă împac cu tinerețea lui? Tinerețea lui îmi aduce un sînge nou, care îmi trebuie. Am impresia că-mi regăsesc adolescența.**

— **R.:** Ce ar cere vieții Olivia Newton John? Există ceva ce nu i-a dat viața încă?

— **Un copil. Dar asta se va realiza curînd.**

— **R.:** Cînd?

— **La sfîrșitul lui februarie. Apoi, mi-ar place să mă retrag cu timpul, să scriu cîntecele mele, să mă ocup de casa din Los Angeles și, mai ales, de familia mea.**

— **R.:** Fiul pe care urmează să-l nașteți, va apărea la 36 ani. Pentru ce ați așteptat pînă acum?

— **Pentru că nu eram pregătită. Dacă aș fi avut un fiu de 20 ani, nu aș fi putut face tot ce am făcut. Acum, la cei 36 ani ai mei, am decis s-o fac.**

— **R.:** Cum ați luat această decizie?

— **Matt și cu mine am discutat mult pe această temă. Ceea ce am făcut a fost să-l previn pe Matt de responsabilitățile ce ne revin. El este fericit și mă preocup ca el să fie mereu mulțumit.**

— **R.:** Totdeauna s-a spus că două persoane fericite nu creează ocazia la tot felul de istorii.

— **E adevărat. Fericirea o simte fiecare în inimă și, oricît de multe alte lucruri importante ar apărea, acestea niciodată nu vor fi mai importante ca dragostea.**

Prezentare și traducere
Vasile Brâncuși

LA GRAN FIESTA DEL FUTBOL — LAS „ESTRELLAS“ RUMANAS

1. — ÎN ACEASTĂ GĂLEATĂ DE BETON, STADIONUL „RAMON SANCHEZ PIZJUAN“, PROPRIETATE A CLUBULUI F.C. SEVILLA, 62 000 DE LOCURI, DIMENSIUNI 106—66 METRI, A CIŞTIGAT „STEAUA“ BUCUREŞTI FINALA CU F.C. BARCELONA.

SEVILLA, 7 MAI 1986

Decolăm de pe aeroportul internaţional Otopeni la ora nouă dimineaţa. O zi însorită, mediteraneeană. Echipajul de bord, comandantul de zbor Roman ne urează o călătorie plăcută şi o zi plină de satisfacţii. Şi unii şi alţii ne gîndim la acelaşi lucru: la jucătorii echipei „Steaua“ Bucureşti care peste cîteva ore aveau să susţină cea mai importantă partidă a fotbalului românesc, de club, finala „de la copa de Europa de clubs campeones“ în compania echipei F.C. Barcelona.

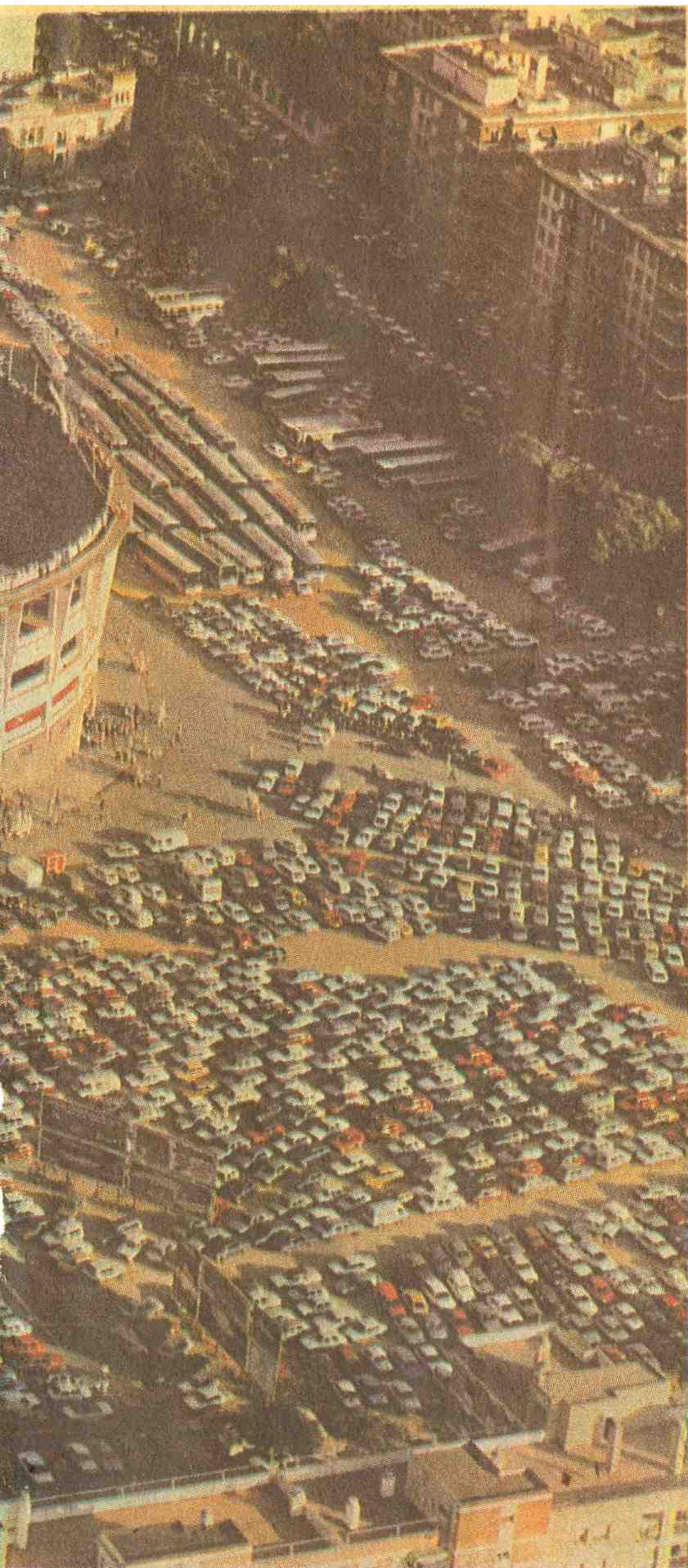
Survolăm Iugoslavia, trecem pe deasupra Romei, a insulelor Sardinia şi Corsica, pe hubloul avionului admirăm o parte din cizma Italiei, apoi sîntem anunţaţi de stewardesă că ne aflăm deasupra Palmei de Majorca, Valenciei, care îmi aminteşte de melodia acelui faimos şlagăr al anilor '60, „Valencia, eşti o fată minunată...“, în fine, ne recuplăm centurile de siguranţă, deoarece peste cîteva minute urma să aterizăm pe cochetul aeroport al oraşului spaniol Sevilla.

Sevilla, capitala uneia dintre cele mai frecvente zone turistice ale Andaluziei, oraşul briliant despre care scriitorul Théophile Gautier nota, în „Voyage en Espagne“ că „este o aşezare frumoasă, fericită, dar nu găsesc nimic extraordinar în el dacă nu ar exista Giralda“. Fiecare cu părerile lui. Poetul spaniol Herrera, numea Sevilla, în secolul al XV-lea, datorită bogăţiei monumentale şi a vestigiilor sale istorice astfel: „nu este numai un oraş, este o lume“. Aveam să ne convingem, peste numai cîteva ore, în găleata de beton a stadionului „Ramon Sanchez Pizjuan“. Sevilla este considerat unul dintre oraşele cu cele mai ridicate temperaturi din Europa, „oraşul reflexelor“ cum l-a numit Ortega y Gasset, oraş al istoriei, aici aflîndu-se, printre altele, Biblioteca columbină, Casa Lonja, care reunesc amintiri despre Cristofor Columb şi conchistadori, celebrul Torre del oro, palatul Alcazar, ridicat pe ruinele palatului regelui arab Almatamid şi mărit de succesori, regii Castiliei, Giralda, faimosul turn al catedralei, palatul San Telmo, Primăria, Spitalul Caridad, Fabrica de tutun, azi Universitatea, un număr mare de muzee, dintre care cel mai important, Muzeul de artă, adăposteşte colecţii de pictură semnate de un Murillo, Valdes Leal, Pacheco, Zurbaran etc. Fără îndoială că strălucirea oraşului conservă o mare parte din bogăţiile purtate de vasele venite din America descoperită de Columb. În secolele XV—XVI el devenise portul, punctul terminus, al acestor călătorii navale. Dar supremaţia Sevillei s-a păstrat şi în perioada mai apropiată cînd manufacturile sale celebre de faianţă şi mătase dominau pieţele comerciale. Ca şi celelalte cetăţi istorice Cordoba şi Granada, această aşezare situată în sudul Spaniei, pe malurile fluviului Guadalquivir, la 542 km de Madrid, nu şi-a renegat trecutul maur, azi una dintre cele mai frumoase sărbători tradiţionale fiind „Sfînta Macarena“, fecioara speranţei, al cărei nume, fireşte, nu putea să amintească decît de o frumoasă prinţesă arabă. Dar poate cel mai elegant, distins cuvînt pe care l-am auzit despre Sevilla a fost acesta: oraş „andalusisim“, superlativul care topeşte în lumina sa interioară, spirituală, cea mai reuşită sinteză a nobilului şi demnului caracter castilian cu rafinamentul exotic al orientalilor. Şi acest lucru se poate observa la tot pasul atît în arhitectura oraşului cît şi în temperamentul distinct al locuitorilor săi.

Aterizăm la Sevilla după aproape patru ore de zbor. Turiştii români, în care arde, mai mică sau mai mare, flacăra speranţei care animă suporterii „Stelei“ sînt aşteptaţi de autocare. Urmează clasicul tur al oraşului, tur pe care îl fac, ne vom întîlni în absolut toate locurile vizitate cu ei, fanii formaţiei din Barcelona. Cîmpul de luptă, în spiritul unui fair plair desăvîrşit, va fi însă stadionul marii finale. Vom fi circa 60 000 de suporteri, într-un oraş în care 700 000 de locuitori vor vibra timp de 90 de minute pentru zeul balonului rotund. Aşa au crezut barcelonezii. În realitate, pe stadionul încercuit de peste o mie de autocare, numai o mie au fost cele cu care au venit suporterii Barcelonei, a fost un maraton fotbalistic care s-a încheiat, la sfîrşitul zilei, cu victoria, fiesta echipei noastre. Dar prin cîte am trecut pînă acolo!

LA ALCAZAR, SENORA, DESPRE STILUL MUDEJAR

După 90 de minute de joc, după prelungiri, sîntem ca o lămîie stoarsă. Am răguşit de atîta strigat la concurenţă cu galeria

TURISM ȘI FOTBAL

FINAL
COPA D'EUROPA

F.C. BARCELONA
STEAUA DE BUCAREST

7 MAIG 1986

2. — AȘA ARATĂ CUPA. SPANIOLII ȘI-AU IMAGINAT-O ÎMBRĂȚIȘATĂ CU CULORILE CLUBULUI BARCELONEZ. A LUAT-O ÎNSĂ STEAUA.

„Barcăi". Am răgușit și noi și ei. Noi stăm bine. Sprijiniți pe o speranță. O mare parte din sevillieni, neutri ca preferințe suporterești, ni s-au alăturat, simțim asta, începînd de la sfîrșitul celei de-a doua reprize. Au trecut 120 de minute. Urmează penaltiurile. Cinci de fiecare echipă. După executarea lor totul va deveni istorie.

Majaru își așază mingea. Apoi se îndreaptă spre balon. Tribunele fierb. Șut și... Urruti se întinde și oprește mingea. Închid ochii. Cînd îi deschid valurile de culori roșii albastre parcă mă sufocă. Și mai sînt și sirenele. Alesanco se îndreaptă spre balon. Ducadam anticipează. Sare ca o panteră și prinde balonul. Îmi spun că trebuie să fie, să ne vadă, un zeu al fotbalului. Dacă Barcelona s-a calificat în finală în urma loviturilor de la 11 metri, cu Goteborgul, n-ar fi cinstit să cîștige finala la fel. Minte de suporter. Ce multe trec prin ea într-o fracțiune de secundă.

Senora... ! Ghidul spaniol, un profesionist în materie, ne conduce spre Alcazar. Îmi arată interioarele, traduc, explic, pînă la cuvîntul mudejar. Mă gîndesc: mudejar... mudejar... și înțeleg că este vorba de un stil particular al artei islamice, dezvoltat între secolele 12—16, pe care musulmanii din Spania au adaptat-o și integrat-o artei occidentale. În plus, atunci cînd ni se vorbește despre celebra ceramică mudejar, înțeleg mai profund formele, caracteristicile acestei arte. Ok. Alcazar (El Alcazar) o fantastică dantelărie de piatră, un complex arhitectonic individualizat, cea mai perfectă expresie a îmbinării tradițiilor estetice arabo-andaluze, după reconchistă, refăcut, reconstruit de Pedro I cel Crud, de Regii Catolici și de Carlos Quintul, cel mai armonios exemplu, în arhitectură, al stilului mudejar. Trecem prin Salonul Ambasadorilor (Salon de los Embajadores), loc unde erau primiți reprezentanții regilor ce veneau din alte țări. Impresionant mi s-a părut Salonul covoarelor, unde se află multe asemenea țesături imense, ale căror chenare cuprind emblemele, blazoanele, tuturor domeniilor, curților, familiilor, pe care le-au cucerit de-a lungul vremii, le-au colonizat, spaniolii. Este de fapt, mi se explică, o istorie țesută pe covoare. Superbă este și curtea păpușilor, (Patio de las Munecas), care se numește așa nu numai pentru că aici se jucau tinerele palatului, ci mai ales, datorită etxraordinarei dantelării, în trepte, ce redă în piatră, sute, mii de busturi și capete de păpuși sculptate cu mare finețe. De altfel, toată curtea interioară, pereții sînt străbătuți de această dantelărie, de piatră, patinată în vreme, alcătuită din sculpturi de circa 20—25 de centimetri. La fel de frumoasă și tristă totodată este curtea fecioarelor (Patio de las Doncellas), loc unde, printre altele, muzicanții care distrau pe aceste tinere vlăstare aveau ochii scoși, erau orbi. Ca să nu le fure frumusețea cu privirile lor. Salonul reginei Isabela a II-a este și el caracteristic stilului mudejar, totul fiind îmbrăcat într-o faianță, care are funcții decorative, de tapet, dar și de gresie pentru pardoseli. În toată această arhitectură se regăsește obsedant îmbinarea faianței cu lemnul, o faianță specială numită „azulejos". Dar Alcazarul este și o grădină a grădinilor. Aici există o grădină maură, una a renașterii, alta imperială, desigur, una a femeilor. O parte numai din cele care alcătuiesc ceea ce este cunoscut drept cea mai perfectă expresie, dovadă, a artei grădinăritului în Spania. Această grădină miniaturală constituie, în același timp, o enclavă de interes botanic unde sînt întîlnite majoritatea speciilor exotice. În plus, ea este înnobilată cu foarte multe lucrări sculpturale, oglinzi luminoase, echilibrate, ale creației renascentiste.

GIRALDA FĂRĂ RIDURI

Mașina de zgomote își reîncepe lucrul. Bölöni (gîndesc: dacă una din cele trei ghiulele nimereau pe spațiul porții, acum beam șampanie din Cupa campionilor, mai gîndesc: e imposibil să rateze tîrgu-mureșeanul meu, deh, spiritul regional) se îndreaptă spre balon, șut școală, în loc de bombă, și Urruti apără. Simțim că ne cade cerul pe creștet. Unii își aprind filtru de la țigară, și trag însetați din el. Parcă e un făcut. Valul de liniște coboară din nou. E rîndul lui Pedraza. Ducadam repetă, parcă la șapirograf mișcarea, și apără. Zeul ține cu noi. Stadionul vuiește ca și cum un val uriaș s-ar fi spart de zidurile sale.

Senora, Giralda este...

Cu secole în urmă, cam cu vreo opt, un călugăr spunea la momentul construcției ei: „ridicăm un monument care să facă să se spună despre noi că am fost îndrăzneți, visători". Și așa se și spune azi. Același Théophile Gautier scria că „turnul are o față proaspătă, senină, albețea pietrei' din care este construit îi dă un aer de tinerețe, în contrast vizibil cu vechimea sa centenară. El are o vîrstă respectabilă, la care și un turn își poate permite cîteva riduri ce pot fi admirate pe aceeași față proaspătă". La Giralda, cum îi spun spaniolii, a fost inițial un minaret arab transformat ulterior în clopotnița marii catedrale gotice construite la finele secolului XV. Reproduc cîteva din notițele făcute. Aici sînt adăpostite lucrări cu mare valoare pentru arta națională, dar și universală. Printre acestea se află **„Madona regală", pictură primită în** dar de către regele Ferdinand din partea lui Ludovic cel Sfînt al Franței, crucea făcută din aur, adusă de Columb din expedițiile sale, coroana Fecioarei, bătută cu douăsprezece mii de pietre prețioase, celebrul tablou semnat de Murillo, „Saint Antoine de Padova", care a trecut prin multe peripeții. În 1874 capul a fost decupat și furat; ulterior, după ce a fost identificat la New York, a fost readus în Spania, relipit și restaurat. Tot în catedrală se află „Sacristia de Los Calices", care poate fi considerat un veritabil muzeu de artă, alături de picturi ale lui Murillo aflîndu-se cele semnate de Goya, Luis de Morales, Jan Valdés Léál, Alejo Fernandez etc. În fața porții de la „La Lonja" se poate vedea mormîntul lui Cristofor Columb, adus aici, de la Havana, în 1899.

Fără îndoială că cel mai important punct turistic îl reprezintă turnul moscheii Giralda. El are o înălțime de 350 de picioare, aproape 98 de metri, este integrat în vechiul ansamblu arhitectonic amintit, iar înălțimea sa domină orașul. Numele acestui turn cunoscut în întreaga lume, contemporan în ceea ce privește construcția sa cu turnurile gemene Hassan din Rabat și Koutoubia din Marakech, provine de fapt de la cel al statuii din bronz, operă a sculptorului Bartolomé Morel. Construită în 1564 ea a fost amplasată chiar în vîrful turnului, unde se învîrte la cea mai mică adiere a vîntului. Este statuia credinței — Giraldillo!

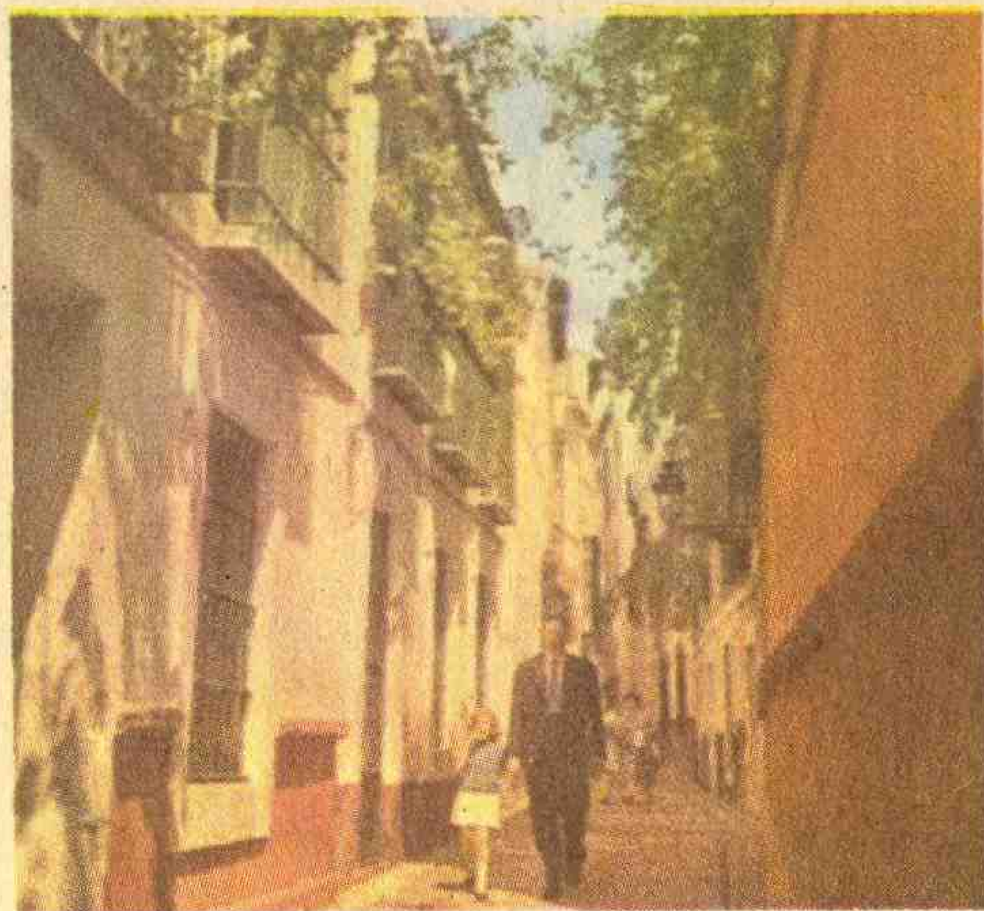
PATRU DEGETE LA ZERO

Chiar dacă Sevilla este capitala cîntecului și dansului andaluz, o vatră folclorică puternică, o capitală a flamenco-ului, a coridelor, — se spune că acest spectacol este datorat celebrului erou național Rodrigo Diaz de Vivar, „el Cid", care a răpus un taur, chiar aici la Sevilla în cinstea fiicei frumoase a regelui maur al orașului, Zaida — dincolo de legende mie mi-a rămas încă în urechi zgomotul Sevillei, vuietul ei, apoi momentul de perplexitate, urmat de aplauze

sporadice din clipa lui Lăcătuş. Şut. Bara transversală geme. Gool! Urruti e învins. Trebuia cineva să riște. Dar ce-o fi fost în sufletul lui Lăcătuş. Steaua — F.C. Barcelona : 1—0. Alonso şutează. Apără Ducadam. Acum ştim că există un zeu al fotbalului. Poate el zîmbeşte chiar cu zîmbetul lui Ducadam al nostru. Urmează Balint. Gool! Urruti a rămas fără replică. În tabăra barcelonezilor mai există un capăt de speranţă. El poartă numele lui Marcos. În faţa sa Ducadam apără cel de-al patrulea 11 metri. Fantastic. În clipa aceea am devenit campionii Europei. Cel mai bun club din Europa. Fantastic. Telexurile au început să sfîrîie comentarii sportive. E o noapte superbă.

Senora... ! O mare atractivitate o prezintă plimbările prin cartierele vechi ale Sevillei. Alături de Triana şi Cartierul San Bernardo, unde sînt organizate faimoasele coride, de Parcul Maria Luisa cu piaţa Spaniei şi America, unde se află Muzeul de arheologie, Arte şi Obiceiuri Populare, Santa Cruz, o bijuterie albă, culoarea tuturor caselor ce-l alcătuiesc, e cel mai celebru şi pitoresc cartier al Sevillei. Aspectul său este de oraş de buzunar. Case cu unu, două etaje, străzi înguste, mai mult de doi oameni nu pot trece simultan. Pe albeaţa zidurilor se creionează, ca nişte pete de culoare, ornamente din fier forjat din care se revarsă ghirlande de plante exotice, flori care sufocă ferestrele caselor. O asemenea străduţă curge, întotdeauna, spre o piaţetă, în majoritatea dintre acestea aflîndu-se mici fîntîni arteziene, magazine particulare la parterul caselor, cu uşile larg deschise, semn comercial şi turistic, ospitalitate şi încredere, magazine cu vechi pardoseli de faianţă, de unde ce nu poţi să cumperi dacă ai ceva bani. Evantaie multicolore, mici jucării, brelocuri, şaluri, fuste, fulare, majoritatea, doar era evenimentul zilei, în culorile roşu-albastru, ale clubului barcelonez, umbreluţe, suveniruri, vederi, toate încadrate de mici şi atrăgătoare cafenele şi berării sau pur şi simplu de locuri de odihnă, toate creîndu-ţi impresia că te afli de fapt într-un muzeu citadin în aer liber. În cartierul Santa Cruz se află Casa muzeu Murillo (Esteban Bartolomé), 1618—1682, unul dintre cei mai mari pictori spanioli, autor, printre altele, al tablourilor „Fuga în Egipt", „Copilul cu ciorchinele de struguri" „Mîncătorii de plăcintă", „Originea desenului", cel din urmă

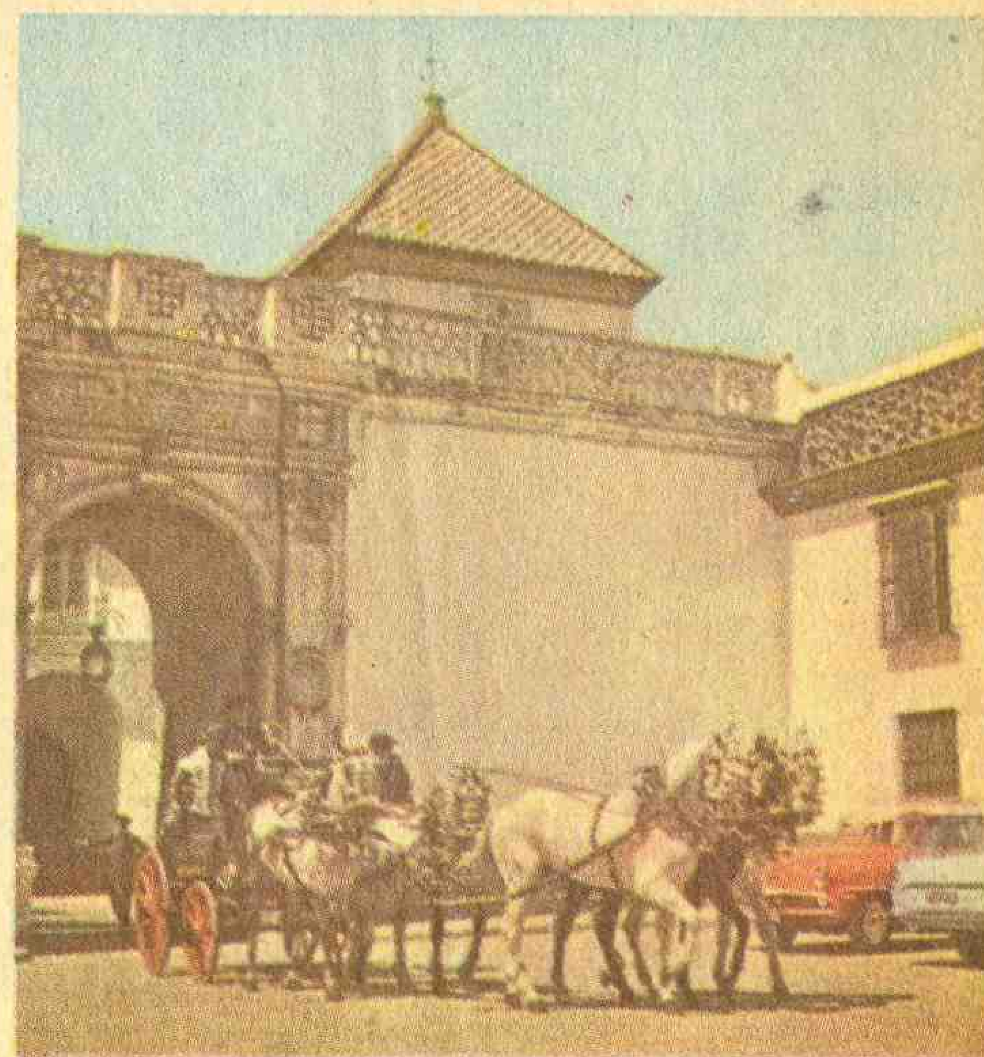

4. — STRADA LIPITĂ DE ZIDURILE ALCAZARULUI.

5. — STILUL MUDEJAR LA EL ACASĂ — „CASA DE PILATOS", O REPRODUCERE A CASEI LUI PILAT DIN PONT, DIN IERUSALIM.

6. — O PIAŢĂ DE FLORI. PEISAJ FRECVENT ÎNTÎLNIT PE STRĂZILE SEVILLEI.

3. — FORMAŢIA ECHIPEI „STEAUA" REPRODUSĂ ÎN PROGRAMUL MECIULUI. FOTOGRAFIA A FOST FĂCUTĂ DUPĂ ÎNCHEIEREA PARTIDEI CU F.C. ANDERLECHT CÎŞTIGATĂ DE ECHIPA NOASTRĂ CU 3—0.

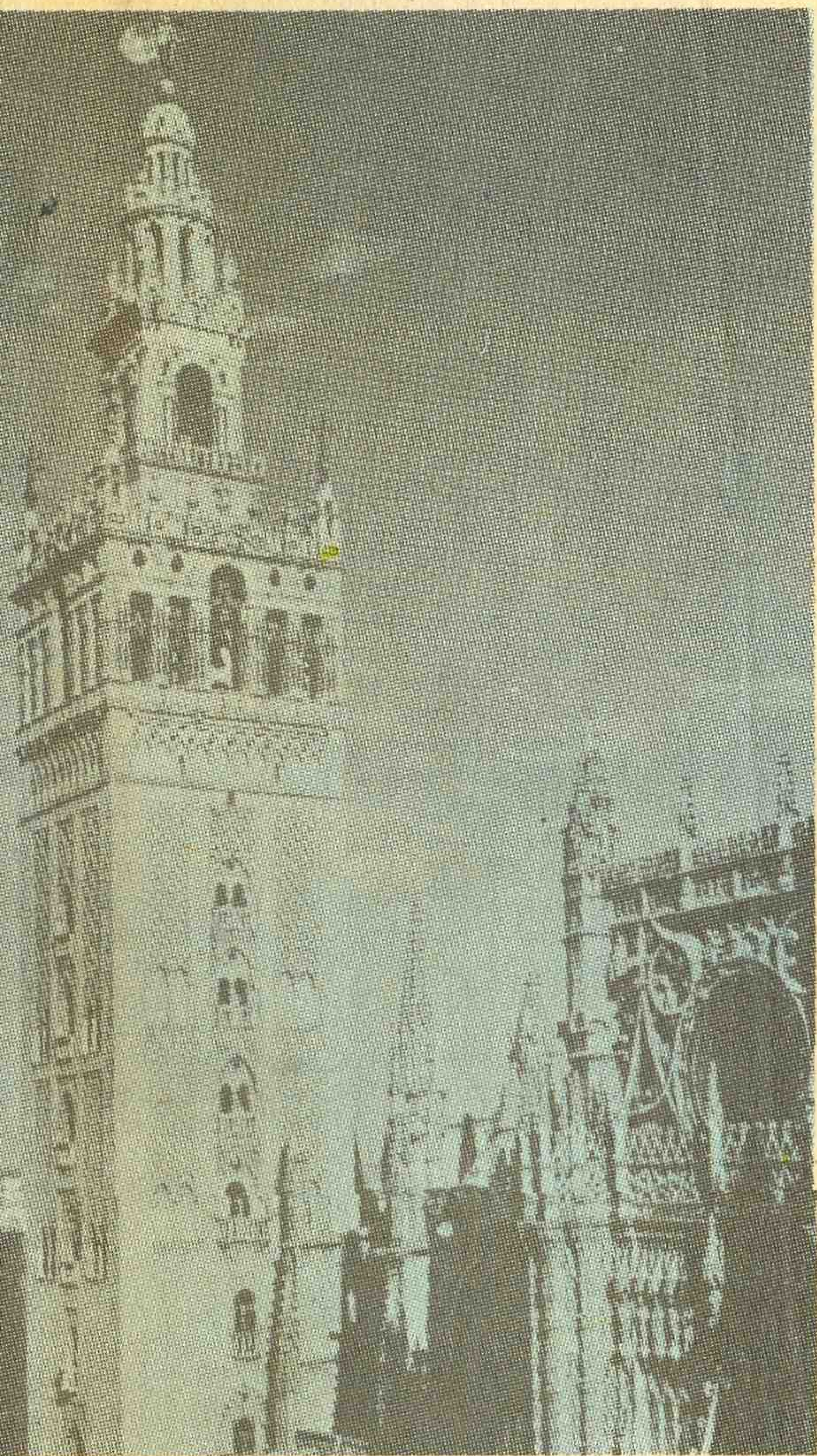

aflat în patrimoniul Muzeului de artă al Republicii Socialiste România. Toate traseele ce străbat acest vechi cartier al Sevillei trec prin grădina Murillo, altădată parte componentă a grădinilor Alcazarului, în care cresc palmieri, lămîi, portocali, arbuşti ornamentali şi plante exotice.

Dar în ziua meciului F.C. Barcelona — „Steaua de Bucarest" acest cartier, într-o coajă de nucă, ca de altfel toate cartierele vechi şi noi ale Sevillei se pregăteau de marea fiestă. Străzile erau drapate cu culorile roşu şi albastru, dominate de zgomotele claxoanelor, trompetelor, tobelor, chitărilor, fluierelor, manifestaţii paşnice ale suporterilor spanioli. Mulţi dintre ei, turişti ca şi noi, vopsiţi la păr şi pe feţe în culorile clubului, cu steaguri, cu pălării, cu bustul vopsit în aceleaşi culori. Pe una din străzi am văzut şi un balon de cîţiva metri purtat de cîteva zeci de suporteri. Fireşte vopsit în aceleaşi culori. Unii dintre ei aflînd că sîntem români ne arătau patru degete de la o mînă, iar la cealaltă covrigul unui zero mare. Noi le arătam 2—0 pentru noi. Pînă la urmă noi am rămas cu Cupa şi ei cu... covrigul.

7. — MACARENA, CHIPUL SPERANŢEI, CELEBRĂ ÎN TOATĂ SPANIA.

8. — GIRALDA, UNUL DINTRE CELE MAI CELEBRE TURNURI ALE LUMII.

Închid ochii şi în urechi mi se revarsă încă avalanşa fantastică de zgomote. Aud un vecin care strigă : Senora, Steaua echipă mare, îmi cere să schimbăm fanioane, insigne ale clubului. Din tribuna oficială se exprimă nedumeriri referitoare la neexecutarea ultimelor două lovituri. Reprezentantul U.E.F.A. explică situaţia. La 2—0 pentru „Steaua" meciul este încheiat. Într-atît de mare a fost şocul „Stelei" încît încă un timp după terminarea partidei, foarte mulţi spectatori nu au părăsit tribunele. Nu au mai ars ca la început petarde multicolore, artificii, avalanşa de zgomote s-a spart, iar aplauzele atît de plăcute, în ritm de castagnete, se adresau marilor şi merituoşilor învingători. „Steaua de Bucarest", greşit scrisă sub fotografia din programul meciului, „Steaua de Budapest", a devenit o echipă cu cotă chiar sub cerul Sevillei. Gîndesc că la urma urmei ce contează o mică greşeală de tipar la o asemenea fantastică victorie.

Agenţiile de presă transmit la ora 24,00 că „a fost o finală dramatică şi de o spectaculozitate rar întîlnită" (agenţia EFE din Spania), că „românii au obţinut victoria graţie siguranţei, apărării şi stăpînirii de sine" (France Presse), că steliştii „au avut execuţii superbe" şi au fost „mai proaspeţi fizic", menţionîndu-i pe Ducadam, Balint, Bölöni, Piţurcă, Majaru şi Iordănescu. Fotbaliştii noştri fac turul de onoare cu cupa în braţe. Scot biletul de stadion din buzunarul de la bluză. Citesc „Para vivir Sevilla". Privesc desenul Turnului de aur, apoi mă îndrept spre autocare. Pe geamul acestuia văd străzile parcă şi ele vlăguite de marea înfrîngere. Pentru că dacă Steaua a obţinut o mare victorie, în dauna formaţiei barceloneze, „Barca" a suferit o înfrîngere de aceleaşi proporţii. Fiesta mult aşteptată de iubitorii echipei spaniole s-a spart. Ajungem la aeroport. Sîntem felicitaţi politicos. Urcăm în avion. Decolăm. Simţim, deja, că la Bucureşti a început o sărbătoare, cea mai mare sărbătoare a fotbalului românesc.

Mi se închid ochii de oboseală. Înainte să adorm mai aud batalioanele fantastice de pe „estadio Ramon Sanchez Pizjuan", Sevilla, unde „Miercoles, 7 Mayo — 8,15 de la tarde", „Steaua" şi-a atins propria sa strălucire sportivă. În urechi mai persistă parcă şi vocea ghidului : Senora... Sevilla este... !

Doina Constantinescu

TREI FELURI DE A PRIVI MAREA

Scrisoarea lui Ovidiu

Ce mare neagră, imperatore
ce noapte multă
barbarii-aceştia şi-au păstrat
ca să-şi ascundă visele şi teama
de ochiul nostru binecuvîntat
ce sentimente aspre ca o lamă
vii animale în gîtlej pulsînd
mai ştiu iubirea, mai au lacrimi încă
să-şi plîngă depărtările pe rînd
mai dorm, mai ştiu să mîngîie o plantă
cu primitive gesturi de descînt
te sfîşie cînd nu-nţelegi acestea
ca lupii sînt, atîţia cîţi mai sînt
deci, în singurătate, imperatore
m-am învelit pe ţărmul lor sărac
mi-e dor de Roma, cum mi-e dor
de moarte
în trupul meu balsamuri rare zac
nimic nu-i de-nţeles, am înserat
nici mîna, nici privirea nu m-ascultă
de tot uitat şi pentru toţi uitat
ce mare neagră, imperatore
ce noapte multă

Mediterana, surîsul Europei

La Alexandria, inima Levantului
te-am întîlnit, oglindă leneşă
desfrîu albastru al palmierilor
prelung, un cîntec îţi înflorea pe umăr
şi disperat ca o strigare spre deşert
te cucerise vara, ultima
definitiva ta înfrîngere
şi surîdeai, pierdută
cum însăşi Europa asfinţind
în propria-i istorie

Noapte atlantică

Septembrie tîrziu, un rîu obscur
ne purta spre zidul atlanţilor
acolo unde începe
sălbatica trecere spre lumile vechi
Guyana, ca un strigăt de victorie
al unui trib indian
care pleacă să cucerească adîncul
Guyana, ca o sabie uriaşă
ce pătrunde încet în pieptul oceanului
doamne, cîte stele distanţă
şi cîte veacuri, cîtă istorie
legănîndu-se nepăsătoare
pînă în insula căreia
putem să-i spunem Acasă.

Nicolae Dan Fruntelată

MARSILIA

cu gîndul la Euro '86 — amintiri de la Euro '84

Părăsisem dimineaţa Parisul instalat într-un confortabil fotoliu al T.G.V. (train a grande vitesse) — cel mai rapid din lume — plecînd din Gare de Lyon cu destinaţia Marsilia, spre a asista la semifinala Campionatului European de Fotbal — EURO '84 — ce opunea în oraşul de pe malul Mediteranei echipei Franţei pe cea a Portugaliei.

Mă aflam către amiază şi din fuga trenului ce alerga cu 270 km/h puteam distinge în planul îndepărtat, în ciuda vitezei ameţitoare, pomi, case, autovehicule... Un amănunt îmi reţine atenţia : coroana copacilor este aplecată într-o anumită direcţie. Este semnul că ne apropiem de Marsilia, de ţărmul Mediteranei, iar această aplecare este opera Mistralului, celebrul vînt a cărui prezenţă aveam să o simt mai tot timpul şederii mele în acest oraş.

T.G.V.-ul îşi reduce treptat viteza, intrînd foarte cuminte în Gare S'Charles.

După cazarea şi servirea mesei de rutină este timpul să „hoinărim" prin oraş. Briza Mediteranei se simte, aducînd răcoarea necesară. Coborîm pe cea mai importantă arteră a Marsiliei, La Canebiere, spre Quai des Belges, către Vechiul Port. La Canabiere este animată de mulţime ; localnici, turişti şi marinari dîndu-şi parcă aici întîlnire. Cinematografele şi boutique-rile se află aproape unele lîngă altele. Vitrinele acestora din urmă au un charme aparte. Sînt un amestec de rafinament parizian şi exuberanţă italiană, Marsilia fiind locuită atît de francezi cît şi de italieni dar şi de corsicani. O întîmplare nostimă aveam să trăiesc la hotelul nostru al cărui director se numea Carbonne. Fiindu-mi teamă să nu-i pronunţ greşit numele l-am întrebat zîmbind cum l-aş putea numi : Carbon ca în franceză sau Carbonne ca în italiană ? Tot zîmbind mi-a răspuns că nu are importanţă deoarece i se spune în ambele moduri, adăugînd că dacă doresc putem discuta şi-n corsicană ! Primele gînduri ce îmi vin în memorie în timpul promenadei spre Vechiul Port, mă duc cu gîndul la filmele Filiera I şi Filiera II a căror acţiune începea şi se sfîrşea aici.

Da, Marsilia era sediul lui French Connection — Legătura Franceză — fiind placa turnantă a drogurilor din Europa către S.U.A.

Acum timpurile se schimbaseră şi această menire trecuse în sarcina napolitanilor, Napoli preluînd întreaga operaţiune cu riscurile şi profiturile ei.

Ajung pe cheiurile Vechiului Port. Negustori de peşte îşi etalează marfa în timp ce mici ambarcaţiuni sînt legănate de undele mării valsînd de pe un val pe altul. În zare, Mediterana este de un albastru pur ce-ţi încîntă privirea. Ai impresia că nu are nici cele mai mici urme de poluare. Falezele de culoarea laptelui îmbrăţişează marea lăsîndu-se sărutate de aceasta în lumina roşiatică a soarelui Midi-ului.

Vechiul Port utilizat astăzi ca port de agrement este străjuit la ieşirea în mare de două forturi : Saint Nicolas aflat la extremitatea lui Quai de Rive Neuve şi Saint Jean aflat la extremitatea lui Quai du Port. În partea stîngă a Vechiul Port, pe o colină ce domină oraşul se înalţă silueta în stil romano-bizantin a basilicii Nôtre-Dame de la Garde, construită în secolul XIX şi care are menirea de a-i binecuvînta pe marinari. După ce călătorul urcă colina pe care aceasta este construită efortul îi va fi răsplătit din plin prin panorama ce i se deschide în faţa ochilor. Priveliştea este o desfătare pentru privire, inimă şi suflet. Pentru ceea ce ţi se arată merită să urci colina nu o dată ci de cel puţin zece ori. În toată această imensitate albastră o mică insulă de culoarea cretei poartă pe „umerii" ei un castel construit din porunca lui Francisc I şi făcut celebru de eroul lui Alexandre Dumas, Contele de Monte-Cristo. Chateau D'IF te captivează de la început. Îţi apare ireal, fascinant şi înspăimîntător în acelaşi timp. Cîţi nefericiţi ai soartei au simţit adierea Mistralului şi gustul sărat al Mediteranei între pereţii lui, fără speranţa de a mai călca pe pămîntul care se afla nu departe de acolo ? Cîţi oare au reuşit spectaculoasa aventură a lui Edmond Dantes ? Şi volens-nolens mă întorc la anii copilăriei cînd Jean Marais mă fermeca cu spectaculoasa evadare în sac.

Din Quai des Belges pornesc curse regulate de vaporaşe care în 15—20 de minute te duc la Chateau D'IF, la un preţ nici prea scăzut dar nici prea ridicat. Nu pot rezista ispitei şi refac la dus drumul eroului lui Dumas. La întors refac drumul de la dus, dar nu din lipsa sacului...

Se apropie înserarea. Marsilia este acum oraşul spre care s-au îndreptat suporterii echipei „cocoşului galic". Pe Stade Velodrôme, Franţa încearcă să-şi cîştige dreptul pentru finală la Paris. Mistralul suflă uşor alungînd căldura verii. Albastrul fascinant al Mediteranei îngemănat cu albul coastelor şi verdele vegetaţiei te smulge din febra meciului, însă claxoanele şi strigătele mulţimii îţi reamintesc ce va fi în seara aceasta cu începere de la orele 20,00.

Luăm cina în grabă şi plecăm conectaţi la „tensiunea" existentă în oraş. Stadionul este înţesat. O mare de steaguri roşii-alb-albastre şi roşii-verzi freamătă ca la furtună. Franţa şi Portugalia încep jocul aruncîndu-se într-o luptă fără menajamente.

Încurajaţi de numerosul public, francezii se năpustesc peste adversari ca şi talazurile mării şi la o luptă corp la corp, Platini cade şi arbitrul Barbaresco indică lovitură liberă. Surpriză ! Nu execută Platini ci Domerque, care şutează fulgerător şi de-a dreptul fantastic. Mingea se duce sub bară, iar Bento nu are ce să mai schiţeze. Superbe execuţia şi golul.

Portughezii nu depun armele şi încep să pună probleme „albaştrilor" ; leagă mai bine jocul şi atacă mai mult. Repriza se termină însă în avantajul lui Platini et. comp. La reluare, portughezii joacă cu şi mai mult nerv, cu dorinţa de a egala. Sub regia lui Cabrita, doi actori ai „scenei verzi" încep să joace ca pentru un premiu Oscar. Ei sînt Chalana şi Jordao. Şi iată că pe o rapidă combinaţie, primul „mîngîie" balonul pînă la cel de al doilea şi acesta îl sărută" cu fruntea într-un admirabil salt şi o plutire pe măsură trimiţîndu-i-l lui Bats sus în colţul din dreapta. Portarul francez este ca şi noi spectator iar cei doi actori primesc aplauzele cuvenite.

Francezii repun de la centru. Platini susţinut de Tigana şi de Giresse încearcă să repună Franţa în drepturi, în timp ce Jordao şi Chalana duc mai departe recitalul de virtuozitate. Timpul trece ; pe tabela de marcaj scorul rămîne însă neschimbat pînă la finalul reprizei. Vor urma cele două reprize de prelungiri a cîte 15 minute, care vor încerca să departajeze echipele.

Deasupra Marsiliei noaptea era stăpînă. Reflectoarele aruncau pe dreptunghiul verde o pată de lumină. În acest decor Portugalia începe „fadoul" şi primul solist, Jordao scutură poarta lui Bats de scînteile de lumină ale reflectoarelor. Toată suflarea portugheză este în delir. Îmi rotesc privirea de jur împrejurul stadionului. Am impresia că privesc un tablou de Caravaggio şi Jordao cel ca abanasul dă precum culoarea neagră a maestrului italian lumină acestui tablou.

Jocul continuă tot sub superioritatea urmaşilor lui Eusebio — pe care-l cunoscusem şi cu care discutasem la Nantes — ce-i privea acum de pe margine. Lusitanii realizează faze de mare spectacol şi sînt foarte aproape de a mai înscrie. Superioritatea lor persistă şi în a doua repriză a prelungirilor. Francezii nu-şi revin din acest iureş şi par a fi un boxer băgat în corzi. Lîngă mine un bărbat foarte elegant şi trecut de prima vîrstă, cu o havană în colţul gurii, nu mai putea să fumeze şi părea că este o figură de ceară de la Muzeul Grevin. Întreg stadionul suferea. De fapt, Stade Velodrôme se transformase în Insula Paştelui iar suporterii francezi în statuile ei de piatră.

Cabrita şi elevii lui vor să mai înscrie şi să umilească Franţa. Jocul le merge dar nu pot concretiza. Va fi oare jumulit „cocoşul galic" ? Reiau cu încăpăţînare atac după atac uitînd că au avantaj de un gol, suficient pentru a merge în finală pe Parc des Princes. Devin poeţi şi boemi în ţara lui Baudelaire, uitînd să ţină mai mult mingea şi să închidă apărarea, dînd posibilitatea francezilor să-şi strîngă rîndurile. Franţa cea aflată în corzi îşi revine din „pumni" şi expediază o directă prin acelaşi Domerque, care loveşte adversarul în plin, făcîndu-l groggy cu două minute înainte de final. Pe nesimţite se produce o metamorfoză şi Insula Paştelui devine printr-o puternică explozie de urale Krakatoa în erupţie. „Lava" pornită

Marină

Iată-mă, mare !
Reverenţiosul meu suflet
se-nclină înaintea
imensităţii tale.
Mă-nclin neobositului tău spasm
din zi şi din noapte.

Inima mea prinde aripi
aşa cum din zenit soarele
se-nalţă-n azur ;
iar eu, în faţa acestuia,
ies la prima purificare
a timpului şi-a lumii.

În bucuria reîntîlnirii
la ţărmuri,
primeşte-mi braţele
spre mîngîierile tale
ca o binecuvîntare din tumult —
rătăcirea atîtor valuri.
Acoperă-mă-o clipă
cu transparentele tale voaluri
să cred că mă nasc din nou ;
mă voi simţi mai pur
spălat în eternele tale lacrimi.

Emerald Chismorie

din mii de piepturi încinge terenul, jucătorii francezi par a fi drăcuşori care împreună cu tartorele lor Tigana, negru ca smoala, joacă pe cărbuni aprinşi. Şi din mijlocul vîltorii ce înmuia şi mai mult picioarele portughezilor, Tigana trimite o minge de foc lui Platini şi acesta „arde" plasa lui Bento, năruindu-i în vîlvătăile ei visul unei nopţi de vară. Portugalia este K.O. Les jeux sont fait... Numai Franţa merge pe 27 iunie în finala cea mare de la Paris. A fost un meci electrizant, poate cel mai frumos al turneului final.

Marsilia sărbătoreşte evenimentul cum numai ea ştie. Oraşul acesta pare a fi cel mai exuberant al Franţei. Zeci şi zeci de oameni căţăraţi pe stîlpi, prin pomi, suiţi pe maşini scandau Allez France ! şi On a gagné ! Maşinile îşi blocaseră claxoanele într-un urlet prelung, iar sirenele vapoarelor îşi trimiteau uralele pînă la basilica Nôtre-Dame de la Garde, în semn de mulţumire. În jur totul era veselie şi bună dispoziţie. Pînă şi marea cînta !

Sînt mai mult ca sigur că voi trăi o noapte albă, în euforia Midi-ului. Într-adevăr o mulţime ajunsă la paroxism a cîntat şi dansat pe Avenue du Prado, Rue de Rome pînă în La Canebiere şi de acolo în Quai des Belges şi Vechiul Port unde a avut loc un spectacol de sunet şi lumină.

După splendida noapte petrecută în Vechiul Port — ales cu cinci secole î.e.n. de marinarii greci ca loc de acostare şi de întemeiere a unei noi colonii — plecăm dimineaţa cît mai devreme pentru a face o plimbare prin Jardin du Pharoa, situată pe promontoriul ce domină intrarea în rada portului. Ne-am grăbit deoarece vrem să facem şi plajă.

Respirăm aerul dimineţii amestecat cu mireasma mării şi parfumul florilor, în timp ce privim rada Marsiliei înţesată de vase. Marea şi soarele ne îmbie la plajă şi baie. Coborîm promontoriul şi apucăm pe Promenade de la Corniche. Alegem un loc de plajă pentru care plătim taxă. Marsilia este considerată poarta Coastei de Azur. Pe Riviera locurile de plajă costă. Este ca şi cum ai plăti intrarea la ştrand. Mediterana mi se pare rece. Mai caldă era apa Atlanticului pe Coasta de Jad în Bretagne. Totuşi ne obişnuim şi răcoarea mării ne alungă oboseala acumulată cu o seară înainte. Această baie este cea mai bună refacere. Este minunat să stai în apă sub un soare cald, mîngîiat de valuri si avînd în faţa ta Chateau d'IF.

După această baie straşnică mergem la masă unde amfitrionii noştri neuitînd victoria de ieri seară ne oferă pe terasa hotelului un vin roşu pe eticheta căruia scria : Côte du Rhône.

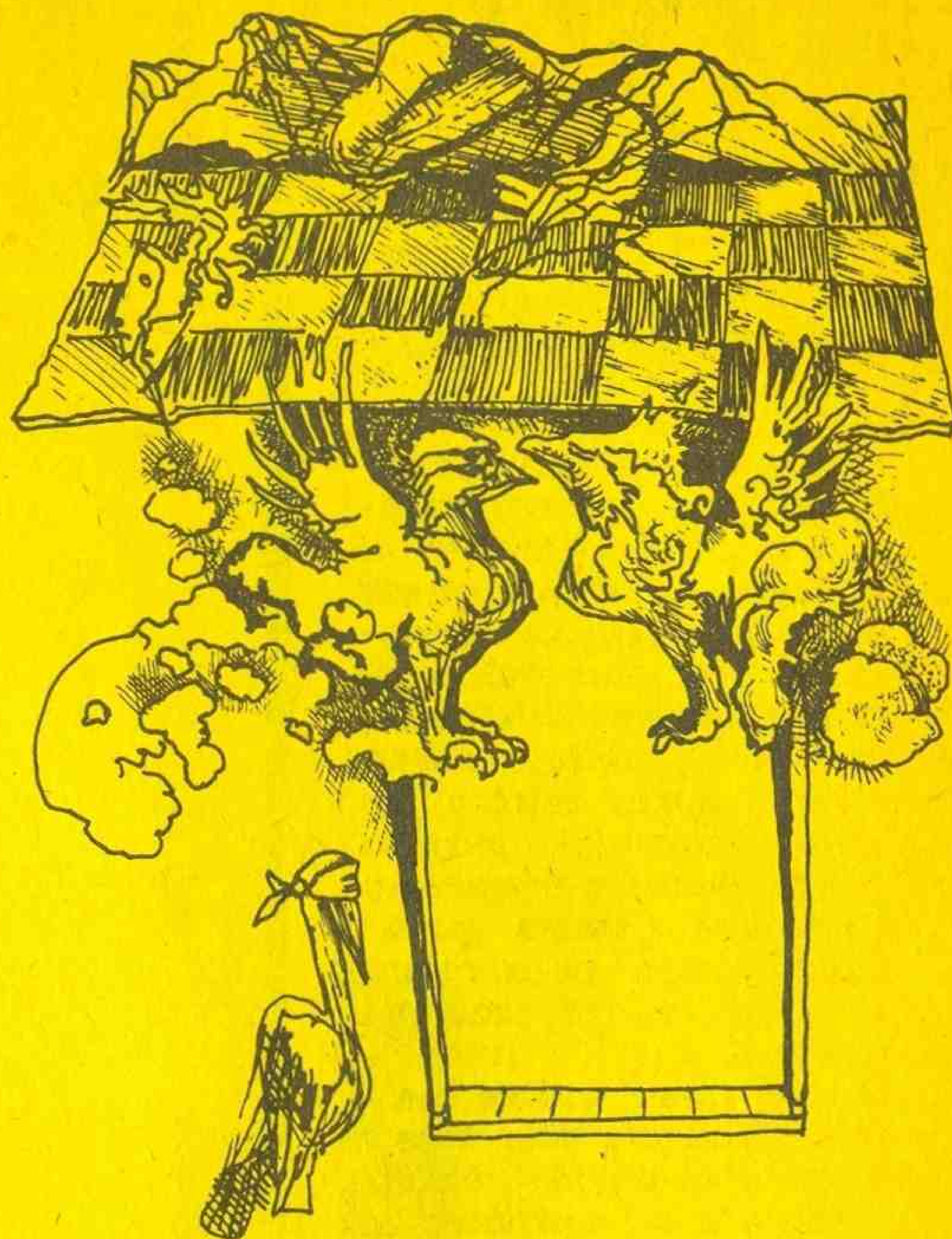
Acum priveam de la etajul zece Marsilia — ce se scălda în azurul mării şi albul falezei — avînd în dreapta paharul de vin ce devenise simbolul drumului de întoarcere.

Într-adevăr peste cîteva ore luam din nou T.G.V.-ul care mă va purta pe Valea Rhôn-ului prin mireasma viilor la Lyon pentru a fi prezent la cealaltă semifinală, Spania — Danemarca. Ridic paharul şi toastez ca pentru mine : „Au revoir Marseille, bonjour Lyon !"

Ion Nica

BENJAMIN FRANKLIN

VÎNZAREA HESSIENILOR

18.II.1777

Domnule Baron,

La întoarcerea mea de la Neapole am primit la Roma scrisoarea dv. din 27 decembrie anul trecut. Am aflat cu o nemărginită satisfacţie ştirile despre curajul trupelor noastre în bătălia de la Trenton şi nu vă puteţi imagina bucuria mea cînd mi s-a spus că din 1950 hessieni angajaţi în luptă numai 345 au scăpat. Au fost ucişi exact 1 605 oameni şi sper că aţi avut prudenţa de a trimite o listă exactă a morţilor ministrului meu din Londra. Această precauţie este cu atît mai necesară cu cît raportul către ministrul englez dă doar cifra de 1 455 morţi. Aceasta ar însemna numai 483 450 florini în loc de 643 500, bani la care am dreptul avînd în vedere convenţia noastră. Vei înţelege prejudiciul pe care o asemenea eroare l-ar putea aduce finanţelor mele şi nu mă îndoiesc că te vei strădui să dovedeşti că lista Lordului North este falsă şi a dumneavoastră corectă.

Curtea de la Londra obiectează că au fost 100 de răniţi ce nu ar trebui incluşi pe listă şi nici plătit pentru ei, ca morţi ; am încredere în dumneavoastră şi sper că nu aţi trecut peste instrucţiunile ce vi le-am dat la plecarea din Kassel şi că deci nu aţi încercat din raţiuni umanitare să salvaţi viaţa unor nefericiţi ale căror zile nu ar putea fi prelungite decît prin pierderea unui picior sau al unui braţ. Aceasta ar însemna să le facem un dar pernicios şi sînt sigur că ei mai bine ar muri decît să trăiască în condiţii care nu le-ar permite să mai lupte în serviciul meu. Nu spun că ei trebuie asasinaţi ; trebuie să fim umani dragă Baroane, dar ai putea sugera chirurgilor — pe drept cuvînt — că un om schilodit constituie un repros adus profesiunii lor şi că nu există cale mai înţeleaptă decît să-i laşi pe oameni să moară atunci cînd ei nu mai pot să lupte în război.

Sînt gata să-ţi trimit noi recruţi. Nu face economie de ei. Ţine minte : gloria înainte de toate! Gloria este adevărata bogăţie. Nimic nu-l degradează mai mult pe soldat decît patima banilor. Soldatul trebuie să se gîndească numai la onoare şi reputaţie, iar reputaţia trebuie dobîndită în toiul luptei. O bătălie cîştigată fără pierderi de sînge este lipsită de glorie pentru învingători, în timp ce un învins rămîne glorios cînd moare cu arma în mînă. Îţi aminteşti că din cei 3000 de lacedemonieni care au apărat Termopile nici unul nu a scăpat ? Cît de fericit aş fi fost să pot spune acelaşi lucru despre bravii mei hessieni !

Este adevărat că regele lor, al lacedemonienilor, Leonidas, a pierit odată cu ei, dar lucrurile s-au schimbat şi nu se mai obişnuieşte ca principii imperiului să meargă să lupte în America pentru o cauză cu care n-au nici o legătură. Şi apoi, cui ar plăti ei 30 de guinee per om dacă eu nu aş sta în Europa să-i primesc ? Mai este necesar şi ca eu să mă ocup să-ţi trimit mereu noi recruţi ca să fie înlocuiţi cei morţi. În acest scop trebuie să mă întorc la Hesse. Este adevărat că acolo este o lipsă tot mai mare de adulţi, dar îţi voi trimite şi tineri. De altfel, cu cît marfa este mai rară, cu atît îi creşte preţul. Am fost asigurat că femeile şi fetele au început să cultive ele pămîntul şi se descurcă destul de bine. Ai procedat bine trimiţîndu-l în Europa pe doctorul Crumerus care vindeca cu succes dezinteria. Această boală produce soldaţi proşti. Un laş va face mai mult rău într-o bătălie decît curajul a 10 viteji. Mai bine să moară în barăcile lor decît să fugă în timpul luptei şi să umbrească gloria armatei noastre. Şi apoi, după cum englezii îmi plătesc la fel şi pentru cei care mor din cauza bolii, dar nu-mi dau nici un ban pentru dezertori. Călătoria mea în Italia m-a costat enorm aşa că ar fi de dorit ca mortalitatea în rîndul lor să fie mai mare. Aşa că promite-le avansarea în grad tuturor celor care se expun cît mai mult, îndemnîndu-i să caute gloria în pericole ; şi spune-i Maiorului că nu sînt deloc mulţumit că a economisit 345 de oameni care au scăpat din masacrul de la Trenton. În întreaga campanie, nici 10 soldaţi n-au murit în urma ordinelor sale. În sfîrşit, principalul dumneavoastră obiectiv să fie prelungirea războiului şi evitarea unui angajament decisiv de ambele părţi — pentru că eu am făcut unele aranjamente cu opera italiană şi nu aş vrea să renunţ la ele!

Mă rog Domnului, dragă Baroane Hohendorf, să te aibă în paza sa.

Regele Hessienilor

În româneşte de
S. Marin

Rouă şi gînd

Nu ştiu să spun cuvinte
ca să-ţi alung din noapte
mă-crede-mă în fire şi-n gînd
şi-n trandafire

mă-uite-mă în rouă
şi-n timp şi-aşezămînt

ruşine mi-e de-o floare
ce sîngeră-n cuvinte

şi nu ştie să spună
cuvinte de-mprumut

Dor de Marea Neagră

Sensibile ca pielea sunt feţele de masă
sensibili sunt pereţii ferestrele pridvorul
atunci cînd vine vara nu-i vară mai frumoasă
iar în odaia noastră din dor se-ntoarce dorul

va fi un dor de lucruri ori de fiinţă dragă
ori mie îmi e dorul întreg de marea neagră
ori vara nu-mi încape-n valiză ce să fac
o mare am pe lume şi vreau să-i fiu pe plac

Ion Nicolescu

Ioanna Tsatsos

Este un fapt cunoscut că, de la Sappho încoace, poezia elină a dat lumii cîteva reprezentante de seamă ale lirismului feminin. În pleiada lor se înscrie și numele Ioannei Tsatsos. Numai că ea, apărînd în această constelație tîrziu, în plină maturitate, cînd pasiunile lirice devoratoare devin numai sensibilitate acută și cutii de rezonanță pentru toate tragediile existenței, și-a apropiat mai mult virtuțile decît servituțile așa-zisului „lirism feminin". Dacă ar fi să ne reprezentăm plastic „arta poetică" a Ioannei Tsatsos, socotesc că n-am putea găsi o altă imagine mai adecvată decît acel mic relief de marmoră, din muzeul arheologic de pe Acropole, intitulat „Atena întristată". Frumoasa zeiță a înțelepciunii și curajului, purtînd pe cap coiful menit s-o apere-n lupte, își pleacă fruntea gînditoare și ochii triști pe-o piatră funerară, care-i evocă numele morților dragi.

Aceasta este, cred, esența poeziei Ioannei Tsatsos: un dialog intens cu cei care-au fost, cu cei al căror spirit s-a constituit în Istorie și Mitologie, fie cîndva demult, în trecutul îndepărtat al elenismului, fie cîndva mai aproape în timp, chiar foarte recent, de parcă poeta i-ar fi ținut pe toți în brațe, ca pe copii după naștere, sau ca pe frați înainte de moarte. O poezie gravă, simplă și rafinată în același timp, ca o antică statuie, la care gîndirea pare un reflex direct al materiei ce virează-n lumină, dîndu-ne acea senzație de real și ireal, de contingent și de transcendent. Ca o respirație vie a marmorei. Ca un cer înalt căzut în apele mării.

Să nu uităm că Ioanna Tsatsos a ajuns atît de tîrziu să ne dezvăluie tezaurele lirice moștenite, sau numai ascunse temporar de ea însăși, din simplul motiv că a trebuit să-și biruie timiditatea sau chiar complexul omului sensibil, care are conștiința că s-a născut și trăiește într-o familie al cărei nume este însăși Poezia. Cum altfel să numim fericita întîmplare că tatăl său, Stelios Seferiadis (născut în Smirna Asiei Mici, unde, înaintea dezastrului din 1922, i-au venit pe lume și copiii) a fost nu numai rectorul Universității din Atena și membru al Academiei elene, dar și un distins stihuitor, traducătorul lui Sofocle și al lui Byron! Un frate al poetei, Anghelos Seferiadis, a fost, de asemenea, un dăruit om de condei. Iar celălalt frate, celebrul poet și diplomat Ghiorghios Seferis, a adus literaturii neoeline, pentru prima oară, Premiul Nobel.

Alături de ei, viața zilnică a Ioannei Tsatsos s-a însoțit cu munca și preocupările unuia din marile spirite eline, un adevărat poet al filosofiei și filosof al poeziei care este fostul președinte al Republicii Elene, academicianul Constantin Tsatsos.

Această soartă, sau într-adevăr numai întîmplarea fericită, a făcut ca intrarea Ioannei Tsatsos în „incinta sacră" a poeziei să se petreacă asemenea procesiunilor antice, printre coloanele majestuoase ale Propyleelor.

Cum să calci oare pe dalele albe de piatră, peste care marmora tutelară aruncă umbre fierbinți, ca niște profiluri de zei, fără o mare emoție?!

De aceea, împărtășesc întru totul aprecierea făcută în 1975 de criticul atenian Stelios Artemakis, cu ocazia apariției volumului Peretele gol: „Urmărim îndeaproape, de mulți ani, evoluția spirituală a doamnei Ioanna Tsatsos și capacitatea ei creatoare. Aceasta pornește de la o tradiție de familie și se întregește în ființa ei ca o cucerire personală. Forța sa de creație, adică operele de scriitoare, nu au apărut în mod prematur. Au venit la vremea maturității spirituale și transmit o nevoie absolută de exprimare a vieții interioare. Tocmai de asta au un conținut atît de substanțial și o valoare artistică adevărată".

Ioanna Tsatsos a debutat abia în 1965 cu Paginile ocupației, un jurnal cu dramatice notații din perioada rezistenței naționale antifasciste, tradus și în limba română.

În 1968 îi apare prima culegere de versuri: Cuvintele tăcerii. Poeta se dezvăluie, încă de la această carte, cu toate calitățile remarcabile ale talentului său matur, cu trăsăturile perfect conturate ale unei personalități lirice. Un ton grav, elegiac, arta secretă a sugestiei creatoare de atmosferă, patetismul cenzurat pînă la eliminarea aproape totală a epitetelor, pînă la respirația frîntă și notația telegrafică a sentimentelor — toate aceste trăsături alcătuiesc stilul Ioannei Tsatsos. Un lirism de profundă vibrație intelectuală, străin însă oricărei răceli conceptuale, oricărei mode „eseistice". Un lirism ce se degajă intens din dezghiocarea realului, a elementelor, fără a cădea nicicînd în concretul banal, nici din natură, nici din subsolurile unei psihologii traumatizate. Un lirism de mare elevație, elaborat în retortele complicate ale spiritului cultivat, tocmai de aceea simplu, decantat și pur, ca izvorul ce sare de sub stîncile severe ale muntelui Parnas, lăcașul muzelor, umplînd de răcoare fîntîna binecuvîntată a Castaliei. Un lirism roditor, omenesc, pe care numai poezia adevărată a tuturor timpurilor l-a putut consacra. Un lirism modern, fără stridențe și fără ambiția de-a epata, de-a smulge cu violență toate vălurile de pe fața universului, a istoriei, a omului.

Tonul grav este continuat de Ioanna Tsatsos și în cel de-al doilea volum: Lumina indivizibilă (1969). Dacă ar fi să ne folosim de-o expresie a lui George Călinescu, am putea spune că poeta face, de data asta, o „anatomie a îngerilor", își disecă stările de neliniște și incertitudine, fără să le identifice cauzele, fără să propună remedii.

Volumul care cred că avea s-o consacre definitiv pe Ioanna Tsatsos este însă Elegie (1971), dedicat fratelui său Ghiorghios Seferis în chiar anul morții lui. Primul ciclu nu pare a fi altceva decît rodul amar al notațiilor cronicarului, care nu putea fi un observator rece al agoniei și morții marelui poet, ci mai degrabă cea de-a doua ființă a lui. Mă simt dator să citez aici cuvintele distinsului poet și critic Andreas Karandonis, acela care, în 1931, la apariția primului volum al lui Ghiorghios Seferis (Cotitura) îi dedicase un amplu studiu monografic, dovedit în timp ca fiind expresia unei intuiții excepționale. „Marea durere — scria Karandonis despre volumul Elegie al sorei lui Seferis — este creatoare numai pentru aceia care pot s-o îmblînzească, transformînd-o într-o înțelepciune, capabilă să fie în același timp și nobilă atitudine de modestie, superior umană, de distincție și stăpînire de sine. Această lecție ne-au dat-o, mai întîi, vechii elegiaci greci și cioplitorii epitafurilor în relief. Doamna Ioanna Tsatsos a învățat, asimilind de la Seferis, «suprema lecție» a simplității dense și a transpus-o în versurile ei, atît cît îi permitea spontanul și, mai direct, stimulatorul temperament feminin".

Într-adevăr, marea lecție a simplității a învățat-o Ioanna Tsatsos și de la fratele său Ghiorghios, dar trebuie să adăugăm imediat că „lirismul obiectiv" al marelui poet, setea lui de concret — la care se referă mai mulți exegeți, printre care și traducătorul său în limba română, poetul și eseistul Aurel Rău — au fost numai tangențial încorporate de poetă în țesătura delicată a lirismului său singular.

În deplin consens cu esența operei lui Seferis (atît de minuțios descifrată printre întîmplările vieții în ampla evocare monografică Fratele meu Ghiorghios Seferis — 1973), poeta reconstituie, în linii puține și sigure, din fărîmituri și fulgurații, „portretul" acestei opere, dacă ne-am putea exprima astfel. Nu-i scapă, desigur, legătura organică, ancestrală, cu istoria Eladei, cu anii atîtor frămîntări dramatice din viața acestei țări, ani în care adeseori a fost „spînzurată de-un arbore, / schimonosită, / libertatea noastră cea mîndră / împodobită cu-nsingurare" cum zice poeta. În șirul acestor ani, Ghiorghios Seferis — născut odată cu „acest secol de fier / căruia îi zicem al douăzecelea" — lasă, plecînd, „setea arzîndă de absolut", nu însă fără a opune mîndria și lupta sa ocupației naziste din 1940, ca și dictaturii militare din ultima parte a vieții, trăită în izolare și recluziune. Poate tocmai de aceea, plecarea sa lasă un gol atît de mare: „Puțini am rămas / să mai vorbim / de marele chin, / să răspundem de spațiul acesta / în secolu-acesta / ce-și vede sfîrșitul / odată cu noi".

Cu inscripția „...Vorbiți esențial", luată de la Bias, unul din cei șapte înțelepți ai Greciei antice, se deschide volumul Peretele gol, publicat de Ioanna Tsatsos în 1975. Cum la începutul acestui „cuvînt-înainte" am citat opinia autorizată a criticului Artemakis privitor la acea carte, cred că nu e cazul să mai stărui în analiza ei, să caut argumente suplimentare. Mă mulțumesc să remarc o amplă diversificare a temelor, o scriitură polifonică, determinată de contactul mai viu și cuprinderea mai largă a lumii. Trecutul, istoria, devin forțe active ale prezentului. Urna, „Pykithosul", s-a transformat, în cursul evenimentelor sîngeroase din toamna lui '73 la Politehnica ateniană, într-un leagăn cu cenușă pîlpîitoare:

„A căzut în întuneric fulgerul, / tinerii au părăsit cărțile,
dragostea, / și-au pornit la asalt,
în ochii lor mari:
adevărul,
moartea.
Vîntul a fost sufocat de groază:
în jur, pe pereții goi,
comandau umbrele celor uciși,
voiam să strig:
sînt vie,
sîngele rănii mele e cald..."

O poezie de esență, un mod de-a vorbi esențial.

Cum convingerea mea de totdeauna este că numai un poet național autentic poate aspira la universalitate, n-aș vrea să închei aceste impresii fugare despre arta Ioannei Tsatsos fără să spicuiesc, din filele Peretelui gol, cîteva semne ale legăturilor indisolubile pe care le are cu cerul hiperalbastru, cu pămîntul de marmoră al Eladei. Sub cerul acesta, „timpul se scurge indiferent și neutru", încît întrebarea cade atît de firesc: „e sîngele meu sau e marea?" Marea, zeu tutelar, leagăn și groapă, în care sîntem chemați „să ne-azvîrlim amărăciunea ca pe-o piatră / să nu mai molipsească și alt suflet". Marea, alfa și omega unei existențe agitate, glorie și înfrîngere, întoarcere încărunțită la copilărie, „o legănare a maicii mele, marea". Thalassa, maica tuturor grecilor, fericirea și nefericirea lor, thalassa care-l face pe om să exclame: „vreau pe piatra albă să dorm".

Și dacă după trezire, marea aceasta neliniștită ar fi să te-arunce pe una din nenumăratele ei insule calcinate de soare, ca diamantele greoaie, neșlefuite, tu cere-i doar, spre consolare, versurile pe care să le spui peste valuri: „Înaintăm încet către uitare / o uitare ce nu-i uitare / ci un dialog fără răspuns".

Ion Brad

---

*) Din cartea „Poeții greci, prietenii mei", în pregătire la Editura „Univers".

Dedicație

De cînd ai venit
nu vreau să mai mor

de cînd ai venit
mă lupt și înving

clădesc pentru tine
lumea adevărată

de cînd ai venit
stau de vorbă cu Zeul.

Marele chin

Fără număr sînt cei ce-au călcat
în spațiul acesta-al istoriei
pe care-l numim Elada
în acest secol de fier
căruia-i zicem al douăzecelea.

Noi desigur știam
că spulberă crivățul rece
tot ce iubim,
dar este foarte nedrept
să fie spînzurată de-un arbore,
schimonosită,
libertatea noastră cea mîndră,
împodobită cu-nsingurare,
cu idei sufocate,
împodobită cu juvaerul
sentinței de moarte.
Acum ai plecat
în urmă lăsînd
setea arzîndă de absolut.

Puțini am rămas
să mai vorbim
de marele chin,
să răspundem de spațiul acesta
în secolu-acesta
ce-și vede sfîrșitul
odată cu noi.

Pașii destinului

Nu e prea simplu
să cobor cu tine
la hotarul Aheronului ;
să te întorc înapoi
sprijinindu-ți sufletul,
aripă sîngerîndă,
de sufletul meu.

Moartea a venit după mine
pînă în lumea de sus,
este-aici, în degete, în gust,
în muntele Pendeli cărunțit,
în cenușa ce stropește iarba.

Nu e prea simplu
ca mintea să se piardă în tenebre
și să se-ntoarcă înapoi,
să discearnă galbenele fire rare,
imperceptibile,
cercînd să se preschimbe în lumină.

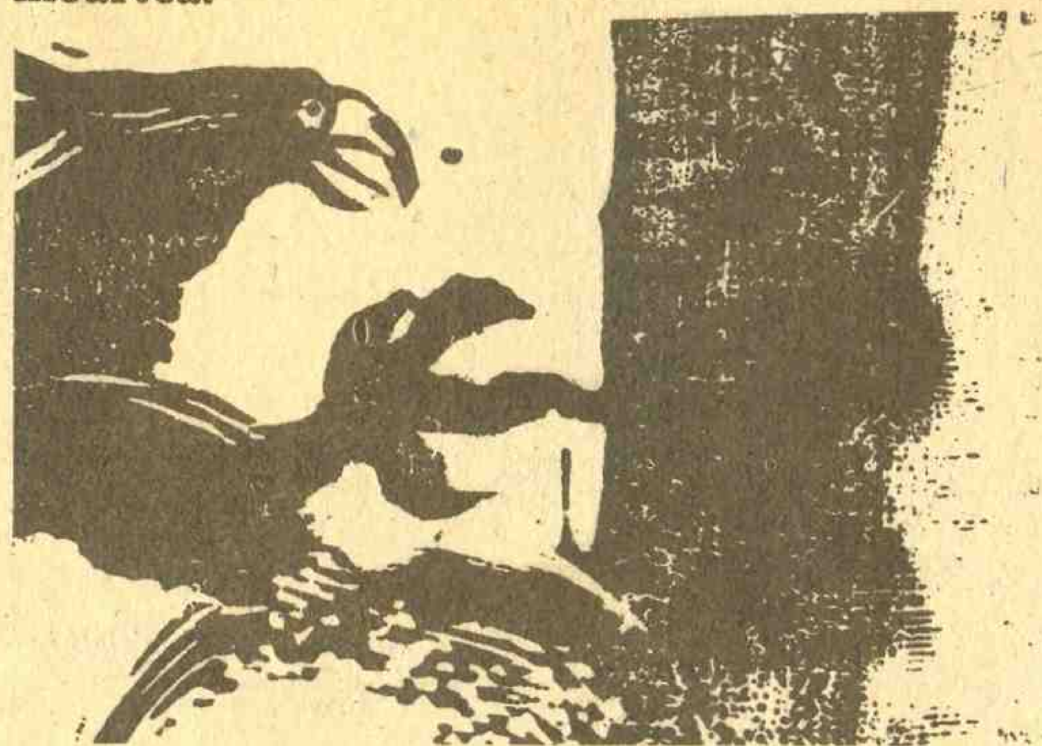
Ne auzim pașii Destinului
pierzîndu-și cărările
în du-te vino fără încetare.

Urna

Politehnica, Noiembrie '73

N-am cum să lupt împotriva tancurilor ;
poate că-ntr-o zi de dreptate va să rămînă
doar șuierul.

A căzut în întuneric fulgerul,
tinerii au părăsit cărțile, dragostea,
și-au pornit la asalt,
în ochii lor mari :
adevărul,
moartea.

Vîntul a fost sufocat de groază ;
în jur, de pereții goi,
comandau umbrele celor uciși,
voiam să strig :
sînt vie,
sîngele rănii mele e cald,
în fața-mi tropăia calul roșcat
„și s-au dat lupta cea mare".

În toiul nopții, în orbirea ei,
omul cu Zeul în față,
omul cu semnul său, cu călăul său,
vuietul și celula aceea ca un coșmar.

Mi-am pus urechea la pămînt și-am auzit
tropăitul cailor grăbiți s-ajungă
adîncurile acestei clipe.
Simt : ceva-ngrozitor se-ntîmplă
acoperit de umbrele tăcerii,
păcatul pedepsește-acum pămîntul,
se crapă munții, peșteri se deschid,
pulbere, pulbere, morți călare,
în ochii tinerilor — răspunderea, moartea.

Alte dăți ne mîndream cu bărbăția
de-a lupta și-a muri, bărbat cu bărbat,
țara-i acum o nălucă,
mașini, numai fier.
Acum știu,
n-o să mai văd ce-am văzut,
timpul cel bun a apus,
s-a mînjit spuma valurilor imaculată,
calmul mării s-a stins,
căldura soarelui e secătuită.

Această primăvară, neînțeleasă primăvară de hîrtie...
cum s-o îmbrățișez ?
Nu e a mea,
raza e țeapănă, la suprafață,
panselele, șofranul — fanate, depărtate,
îmbătrînesc odată cu tinerii căzuți ;
nu mai aud lumina.

Urăsc agoniseala,
nu caut gloria,
tot ce ascund e ciclamena ;
miros umed al toamnei,
tu mi-ai rămas, tu mă chemi
să pipăi sunetul ce-l scoate urna.

Valurile Oceanului
vînturile pămîntului
pornesc împotrivă-mi,
cu ele-mpreună și sufletul meu,
m-a obosit murmurul apei care mă cheamă,
m-au obosit poruncile celor prea triști,
vreau pe piatra albă să dorm.

M-am întors la tine

Grădina de care am grijă,
cu mîndrul tău rodiu,
cu vița-de-vie printre măslini,
cu salcia plîngătoare
alintîndu-se-n leagăn,
rizi și cînți iubirile copilărești
în colțuri de taină.

Azi, speriată, te-alungă inima mea,
căutînd chiparoșii.

Și-ai venit tu, lovit de furtună,
în fața ferestrei mele deschise,
tot ce-a apucat să-nflorească
a veștejit sub ploaia aspră a nordului,
s-a-ncovoiat, rugător, speriat,
sub norul acela,
nor de-ntuneric, nor lăbărțat,
ce-acoperă soarele,
grăbit s-aducă noaptea.
A fost destinul vieții,
la tine m-am întors și te-am îmbrățișat.

Parc-aș auzi

Parc-aș auzi marea —
în cuibul meu vulturesc,
fără orizont
devine cer,

o legănare-a maicii mele, marea,
vuietul visului
vuietul dragostei mele,
și un refugiu acum, o-mbrățișare.

Boala și moartea gem spre uscat,
oameni fără nume, sălbatici, aidoma lupilor,
marea mea, sînt cu tine,
departe de molimă,

din valurile albe mă conduc pescărușii.

Fluviului

Ce lege te chinuie, nenduplecată și cruntă,
rostogolindu-te spre unirea cu marea ?

Singur tu, ziua întreagă, vezi frumusețea
i-auzi dulcele cîntec
și numai tu o pierzi,

amîndoi țărmurii-n trecerea ta se scaldă
cu nenumărate și vii culori jucîndu-se
pe flori, pe stînci, pe bolovani ;

Îți mai amintești neclintit chiparosul îmbrățișat
de viață?
O, cîtă vrajă lumina lui risipea,
privighetoarea își scutura aripile
legănîndu-se beată ;
cît de mult îți doreai să te-oprești doar o clipă
s-asculți, să te bucuri, cît de puțin,
și el pierzîndu-se
în murmurul tău, monoton, grăbit.
Și nopțile ?
Cerul înstelat cădea în apele tale,
Steaua ta, soare de-argint,
îți dădea strălucirea,
și-atît de mult îți doreai ca veșnic să stea lîngă tine
încît vînturile se potoliră de milă
și clipa se prelungi.

Dar iată din nou un șfichi nemilos te izbește,
te îndeamnă
cu tine să duci marea întunecată,
visurile, corăbii fără năieri
și fata aceea-ndărătnică
pe care oamenii o numesc libertate.
Singur tu, ziua întreaga, vezi frumusețea
i-auzi dulcele cîntec
și numai tu o pierzi.

Fantasma

Pe linia de cenușă
care umbrește malul
te văd înaintînd încet, pierzîndu-te
— e plin de viață pămîntul vesel —
din ochii tăi amărăciunea curge
și eu în suflet o adun.

În românește de **Ion Brad**

ERA POSIBILĂ O VARIANTĂ MAI BUNĂ?

1. LA CAFÉ BAR

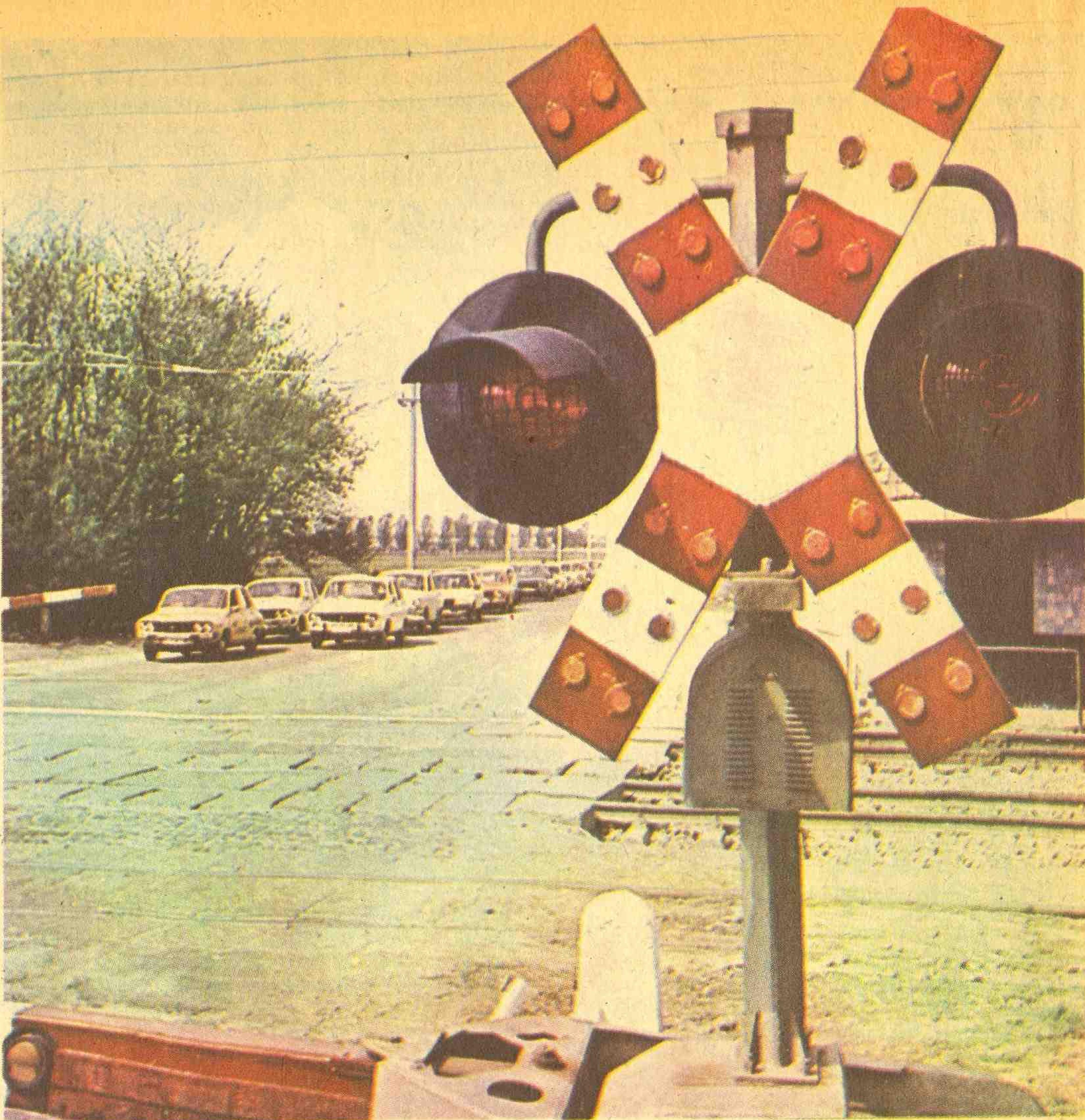
Curioase sînt şi inscripţiile astea de pe maşini. Poate nu atît de curioase, pe cît de mult induc în eroare. Pe autovehicul scrie cu litere de-o şchioapă „MOBILA", iar înăuntru se desfată o adevărată turmă de oi, cu coceni, ceaun, făină, ciobani etc. Drumul fiind lung, la stîna pe roţi a început chiar să se fabrice brînză. Dintr-un TIR lung de peste 20 de metri, avînd plumbii sigilaţi în perfectă ordine şi acte în regulă pentru mărfuri de export, nişte oameni vînjoşi au coborît mobilier, ultimul strigăt, necesar pentru aranjarea a celor puţin două vile. Un autovehicul imens, un fel de autodubă, pe care scria „Librărie", căra cărămidă, faianţă, gresie, ipsos, necesare unui gospodar pentru a-şi moderniza apartamentul. În cisternele pe care scrie „Ulei comestibil" găseşti nu de rare ori vin (pentru a deruta pe amatorii tentaţi de a deschide robinetele), iar în cele inscripţionate „Acid clorhidric" se află probabil ţuică. De fapt, se realizează la scară macro, ceea ce cu ani în urmă se întîmpla cu cutiile de conserve, a căror deschidere producea, nu rare ori, cele mai straşnice surprize. Vă amintiţi cum, în ciuda etichetei care te asigura că în interior e compot de prune, găseai gem de cireşe, iar în loc de dulceaţă de căpşuni, descopereai ghiveci călugăresc?

Aşa şi în maşina denumită foarte tehnic „Autoatelier" în care nu se găsea nimic tehnic, călătoreau diverşi delegaţi care mergeau în „misiune" la reşedinţa de judeţ.

«După ce vă terminaţi treburile, la 11 ne vedem la café-barul de pe malul drept al frumosului rîu care străbate municipiul. Au un serviciu ireproşabil, iar pe fetele „echipate" în cele mai indrăzneţe minijup-uri, cu fustiţele mai scurte chiar decît ale patinatoarelor de la „mondiale", le-au ales una şi una. Cînd bea omul aici un coniac, vorba aia, să nu i se oprească în gît, ci să mai comande încă unul ori chiar mai multe».

Unii şi-au rezolvat chestiunile nici într-o oră şi la unsprezece, cînd pe uşa rotativă a intrat părintele spiritual al grupului, şeful compartimentului investiţii, erau de mult intraţi în problemele cu trei sau cinci stele. „Fraţilor, am rezolvat cu brio tot ce am avut, dar a fost nevoie de argumente solide, de înalt nivel, nu glumă!" „Ce fel de argumente don' şef?, întrebă unul dintre locotenenţii săi, un tehnician deja grizat, de alea sub formă de damigeană? Eu ştiu că aţi plecat de la fabrică cu mîinile goale". Vădit şocat de întrerupere, inginerul Vulpan se uită cu dispreţ doar în direcţia vorbitorului inoportun, neonorîndu-l cu o privire direct spre el. „Măi Licurici, tu niciodată n-ai ştiut ce înseamnă respectul faţă de superior şi n-ai gîndit vreodată înainte de a vorbi. Îmi pun deseori întrebarea ce mai cauţi tu, un beţiv, drept dovadă că într-o oră te-ai afumat, la o fabrică ca a noastră, al cărei nivel de tehnicitate creşte pe an ce trece. Dar, te asigur, nu mai ai multe zile..." „Lăsaţi, don'şef, nu o luaţi şi dv. aşa în tragic. Ce, parcă nu se mai umblă cu sarsanale?" „Nu eşti demn să mai primeşti vreun răspuns. Dixi!", conchise inginerul.

„Hai, şefuţu, nu te supăra, nu-ţi pune mintea cu zevzecii, uite, ţi-am pregătit un pahar mare de coniac cu pepsi, aşa cum bei mata de obicei", interveni singura fiică a Evei din grup, o desenatoare de vreo 30 de ani, blondă, mignonă, cu o voce alintată şi cu mişcări de felină care şi-a tras repede scaunul lîngă inginer, lipindu-se strîns de el. Făcuse şi ea ceva, în cadrul deplasării grupului, ajutase la transportul voluminoaselor dosare. Acum sorbea cu plăcere din paharul de „Florio". Incidentul a fost repede uitat. Inginerul povestea, iar cei patru de la masă, printre care se găsea şi şoferul autoatelierului, ce se mulţumea doar cu un pahar de pepsi, îl ascultau cu vădit interes. Stăruia asupra argumentelor sale folosite în discuţia cu tehnicianul de la forul superior. „Ăia nu cunosc probleme practice,

au fost pe şantiere doar în vizită, pe cînd eu, pe lîngă serioase noţiuni teoretice am şi o vastă experienţă, ca să nu mai vorbesc că am lucrat atîţia ani în proiectare..."

„Sînt mîndră, şefuţu, cu tine, lasă-mă să-ţi dau un pupic respectuos, aşa ca de la subaltern la şef", interveni Gabriela.

Vădit satisfăcut de impresia stîrnită în rîndul ascultătorilor, Vulpan, cu vocea sa de bariton puţin alterată de consumul frecvent de licori, mai comandă cîte 200 de coniac. „Eu plătesc. Să bem în cinstea succesului meu de azi. Nu se obţine în fiecare zi ce am rezolvat eu astăzi!".

2. PE DRUM

„Oamenii harnici ca noi trebuie să-şi primească şi recompensa, aşa e normal şi logic", remarcă Trancă, unul dintre subalternii inginerului. „Adică, ce vrei să spui cu asta?", întreabă Vulpan. „E clar ce vreau să spun. Dacă în frunte cu dv. am reuşit să facem în nici două ore, ce alţii nu fac nici în două zile, atunci avem dreptul să mai facem o haltă undeva pentru a ne distra puţin, mai ales că e sîmbătă şi mîine nu mergem la servici. Facem o mică abatere de la traseu şi ajungem la ai mei. Tata şi mama ne vor primi ca pe cei mai aleşi oaspeţi, mai ales că vine şi Domnul Vulpan, bine cunoscut de părinţii mei. Ei n-au nevoie nicodată să fie anunţaţi în prealabil, iar în cămările lor de oameni gospodari găseşti întotdeauna ce-ţi pofteşte inima". „Eu zic să fim de acord, zice Vulpan, propunerea e oportună, mai ales că 400 de coniac pe care i-am băut fiecare, mai puţin Gabriela, care a sorbit băutura aia dulce şi nesuferită, ne-au provocat o foame de lupi". Aici începe prima secvenţă a conflictului dintre „şeful expediţiei" şi şoferul autovehiculului. „Eu, domn Vulpan, nu mă abat de la traseu nici cu un metru. Nu răspundeţi dv. dacă sînt găsit în altă parte, decît pe itinerarul scris pe foaie". „Asta-i bună, parcă noi nu putem scrie pe hîrtia dumitale ce vrem noi, adică comuna în care mergem?" „Şi la întrebarea ce caut într-un sat de munte, ca Turmele, ce răspund? Ce depanez la gospodăria lui nea Trancă, că la el pînă şi căruţa-i nouă". Hă, hă, hă, începe să rîdă şoferul.

„Nea Dragomire, n-o să ne strici matale o zi frumoasă ca aceea de azi, cînd am obţinut un atît de răsunător succes. Fonduri, fonduri, bre nea Dragomire, asta am cîştigat!" Omul nu răspunde. Pe faţa lui nu citeşti nimic, nici măcar indiferenţă. Continuă să conducă cu aceeaşi viteză, prudent, atent ca întotdeauna. Intră atunci în funcţie mijloacele de diversiune ale Gabrielei, atenţionată discret, printr-o mişcare a capului, de Vulpan. „Fata", divorţată de trei ori în cinci ani, se apropie pe la spate de postul de pilotaj. Îi ia de gît pe Dragomir, şi-l sărută lung pe obraji. „Lăsaţi-mă domnişoară, că ne răsturnăm şi cred că alternativa asta nu vă surîde". „Tu ştii, dragă Dragomire, cît ţin eu la tine, cît te apreciez, cum le spun eu la toţi numai vorbe bune despre tine, cum îi fac să nu te uite de pe listele de premiere. Ai văzut doar că am fost la director acum trei zile, erai în anticameră cînd am intrat, special pentru tine, să-ţi facă rost de piese. I-am spus direct, în faţă: «Tovarăşe director, să n-aveţi pretenţie la Dragomir, du-te colo, du-te dincolo, dacă nu-i daţi piese. O fi el un adevărat vrăjitor, de-a rulat cu autoatelierul lui 200.000 de km, dar nici minuni nu poate să facă». Ia trage puţin pe dreapta, să avem noi o convorbire între patru ochi". Omul se execută. Gabriela i se aşează pe genunchi şi-i tot şopteşte la ureche. Apoi începe să-l sărute pe ochi, pe urechi, pe gură. Bărbatul încearcă să se apere timid, dar parcă poţi să te opui la o asemenea şerpoaică, mai ales cînd nimereşti cu mîinile pe sînii aproape goi ai mignonei. „Bine, domnişoară, merg, dar vă rog pe dv. să mă asiguraţi că nu vom sta prea mult, la nea Trancă".

3. OSPĂŢUL DE LA NEA TRANCĂ ŞI... ALTELE

La pomul lăudat să nu te duci cu sacul. Cînd au intrat cu maşina în curtea gospodăriei bătrînilor, Trancă junior şi-a dat seama că momentul vizitei n-a fost bine ales. Primo: se zugrăvea, şi toate mobilele erau scoase pe cerdac; secondo: bătrînii plecaseră de acasă. Unde: nu se ştie. „Coborîţi din maşină, dezmorţiţi-vă puţin şi eu între timp îi găsesc pe părinţi. Trebuie să fie pe undeva, pe aproape". Oamenii s-au împrăştiat prin curtea mare a gospodăriei şi prin grădina de zarzavat. Unii examinau coteţele de păsări, alţii cuşca în care se zbenguiau iepurii de casă ori studiau straturile cu fel de fel de trufandale. După cîteva minute, a apărut şi Trancă cu părinţii. „Vă rog să ne iertaţi, dacă ştiam, bineînţeles că nu plecam nicăieri. Facem curăţenie de

primăvară, zugrăvim, vopsim. Ne place ca totul să fie curat și în ordine. Domn inginer, să ne scuzați că nu vă putem pofti în casă. Totul, cum se zice, e cu josul în sus. Dar o să vă servim ceva la botul calului, aici, în curte". „Nu vă faceți probleme, pe noi să ne scuzați că am dat buzna peste dv. Trancă cel tînăr a vrut neapărat să vă vadă". „Bine ați făcut că nu ne-ați ocolit". În cîteva minute, pe masa instalată în curte, au apărut tot felul de bunătăți. Palinca gustoasă a risipit repede sentimentul de jenă încercat de musafiri și a dezlegat limbile. După cîteva minute toți vorbeau și nimeni nu asculta, cu excepția bătrînilor care erau ocupați cu tăiatul bucatelor de casă și cu turnatul palincii în pahare.

Continuau să se tot scuze pentru că fuseseră găsiți nepregătiți. Apoi au urmat minute de tăcere, cînd toți erau ocupați cu potolirea foamei stîrnită de licorile sorbite. Gabriela nu înceta să laude gustoasele produse servite. „Așa șunculiță, așa caltaboși, așa cîrnați, într-un cuvînt asemenea afumături, n-am mîncat în viața mea, tușă Mărioară". Cînd a apărut căpșunica, debitul verbal al Gabrielei și al inginerului a crescut considerabil. Licurici și șoferul continuau să mănînce în tăcere, oprindu-se din cînd în cînd, doar preț de cîteva secunde, pentru a onora pe cei doi povestitori, inginerul și Gabriela, cu rîsul lor de complezență la bancurile răsuflate ale celor doi. Cănile cu lichid roz se epuizau una după alta. Se însera, dar pofta de mîncare și băutură a musafirilor nu scădea deloc. Într-un moment de respiro, Trancă s-a așezat lîngă bătrîni și a început să discute cu ei. Șoferul, care s-a abținut cu stoicism, în ciuda insistențelor desenatoarei, de a gusta din căpșunică, se apropie de Trancă junior și-i șoptește: „Don' Trancă, eu zic să plecăm, acuși e noaptea și pasagerilor mei le cam ajunge. Don'inginer se clatină rău, domnișoara nu mai știe ce vorbește, iar Licurici doarme în picioare. Noroc că se ține de gard. Dumneavoastră ați fost întotdeauna un om echilibrat". Inginerul, cunoscut pentru marea rezistență la băutură, începe să dea totuși semne vizibile că licorile sînt pe cale să-l învingă. Trece de la una la alta și e nevoit tot mai des să se sprijine de masă atunci cînd ridică paharul în cinstea gazdelor. Drumul Gabrielei spre tușa Marioara e format din linii frînte. Se împiedică de butucul pentru tăiat lemne și e cît p-aci să cadă. Se oprește deîndată din mers și izbucnește în rîs. „Vai, e culmea, m-am îmbătat, ha, ha, ha". Apoi o îmbrățișează pe mama tehnicianului și începe s-o sărute. „Vă rog să mă iertați tușă, dar m-am simțit așa de bine la dumneavoastră. Am să vă rog ceva, dar să nu vă supărați". Bătrîna o privește întrebător. „Vreau să le-arăt colegelor mele ce afumături aveți dv. pe aici..." „Se poate, domnișoara, v-am pregătit aici de toate în punga de plastic. Aveți și o sticlă de palincă. A, era să uit, bătu-l-ar să-l bată, bidonașul cu căpșunică. Nu e ca vinul nobil, dar îi curată, gustoasă. Altceva n-avem". Mignona se repede din nou la bătrînică și începe s-o pupe. „Sînteți cea mai bună mamă din lume, Trancă e fericit cu dv... El a avut noroc și de părinți buni și de soție, de copii, pe cînd eu? Nici de părinți, care mi-au murit cînd aveam 15 ani, nici de soți. Să te părăsească trei bărbați și doar nu-s slută. Niște afemeiați și bețivi". Gabriela începe să plîngă și se clatină împreună cu trupul firav al tușei pe care îl ține în brațe. Vădit încurcată, bătrîna nu știe în primele momente ce să spună. „Lăsați domnișoară, nu vă necăjiți, ce-i al dumneavoastră e pus deoparte, cum se zice". Șeful grupului, care, deși afumat bine, realizează că nu mai au unde continua cheful început sub auspicii atît de favorabile, din cauza întunericului, intervine cam dur pentru a curma logoreea femeii. „Gata cu teatrul, blondo, recunoaște mai bine că ești pilită și încă zdravăn. „V-aș răspunde ceva, dar mă abțin, pentru că sînt totuși subalterna dv." Sprijinită de Trancă junior, fata se îndreaptă cu pași nesiguri spre mașină. E nevoie ca Licurici, care doarme în picioare, să fie dus pe brațe și instalat pe banca din autoatelier. Inginerul abia acum e în culmea dispoziției. „Trancă ai fost la înălțime. Păcat că a trecut timpul așa de repede și s-a înserat. Am mai fi stat". „Îmi cer scuze, don' inginer, nu știam că sînt în curățenie". „Nu-i nimic, a fost foarte bine". „Ia oprește, Dragomire. Aștia fac niște grătare, o minune. Nu mîncarăm nimic cald. Hai, coborîți! Pe Licurici lăsați-l să-și facă somnul. Fac eu cinste, nu vă temeți". Vulpan, urmat de Trancă, de a-l cărui braț se sprijină Gabriela și de șofer, intră în local unde e un fum să-l tai cu cuțitul. Într-adevăr, grătarul e teribil. „Tu de ce nu mănînci, Dragomire? Ce dracu ești așa de cătrănit?" „Doar abia ne ridicarăm de la masă și apoi, e tîrziu. Am și eu copii, nevastă care mă așteaptă". „Parcă eu n-am, Trancă n-are?" Dragomir întoarce capul spre ușă și nu răspunde nimic. „Important e să ne simțim bine", continuă Vulpan. „Ție îți arde de băutură, de care nu te mai saturi. Trancă te urmează de nevoie, iar gîsculița asta nu mai știe pe ce lume este", gîndește șoferul. Vulpan, care a mai ras singur încă două sticle de vin în nici un sfert de oră, cere provizii pentru drum. „Pune negustorule, îi spune el gestionarului, cîteva sticle de vin și de bere, să nu ne plictisim pînă acasă". Se trezește și Licurici. „Bună idee, șefule, cu rezervele astea. Cui pe cui se scoate". „Ai văzut că tot șefu are grijă de tine, mă păcătosule". „Știu eu de ce nu-mi iau transferul. Pentru dv., pe care vă iubesc și la care țin ca la un părinte". „Ha, ha, transfer! Păi cine te primește pe tine, un bețiv?" „Caut și eu să mă ridic la nivelul șefului meu". „Ce vrei să spui? M-ai văzut vreodată beat?", îl fulgeră Vulpan cu privirea. „Păi dv. aveți un organism de oțel, rezistați la orice, inclusiv la băutură". Inginerul face un semn a lehamite și încetează convorbirea.

4. TRANSFORMAȚI ÎN FIARE

„Cît mai avem pîn'acasă, Dragomire?" „Să tot fie 25 —30 de km tovarășe inginer". Vulpan stă cîteva momente pe gînduri, apoi lansează propunerea. „La nici cinci kilometri de șoseaua principală, e hanul „Pădurea cu fagi". Au un vin strașnic și niște mici... o bogăție! Facem așa, o oprire de juma de oră, ce ziceți?" „Cum să nu, șefu, mie mi s-a făcut o foame, de-aș mînca și pietre", susține propunerea Licurici. „Mergem domnu inginer, știu localul, e de ținută", răspunde Trancă. „Eu cu șefu merg oriunde, chiar și în iad", zice Gabriela.

„Mai am nevoie de un răspuns, cel al pilotului". Acesta tace și continuă să ruleze ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic, spre oraș. Peste puțin, încearcă politicos: „Tovarășe inginer, nu vă înțeleg. Sîntem obosiți, e tîrziu, aproape 11, pe drum s-a tot băut, slavă domnului, nu e oare suficient?"

„Cum adică, Dragomire, dumneata îmi ții mie cont ce fac, cît beau eu și prietenii mei? Nu-ți vezi lungul nasului. Eu conduc aici, eu răspund, iar mata trebuie să-mi execuți dispozițiile". „Îndemnurile la o nouă beție nu înseamnă dispoziții, vă rog să mă iertați".

Se aflau în stadiul cînd doi bețivi notorii, unul rezistent și al doilea mai puțin, depășiseră limita, cînd, cît de cît, te poți înțelege cu ei. Intraseră în faza cînd bețivii devin furioși, cînd sînt gata să înlăture orice împotrivire pentru a-și atinge obiectivul. În asemenea stare ei se manifestă aidoma consumatorilor de droguri cînd li se refuză doza de morfină, cocaină, etc. ori cînd nu și-o pot procura. Sînt capabili de orice. În timp ce sesizînd situația periculoasă, Trancă bătea în retragere, neintervenind în discuție, Licurici a trecut la înjurături, amenințînd pilotul că-l aruncă jos de la volan și va conduce el.

Șoferul s-a bazat totuși pe o posibilă rămășiță de discernămînt a inginerului. S-a înșelat, însă. Precum o panteră, acesta se aruncă pe neașteptate de la locul lui, de pe bancheta din spate, spre șofer, și-l apucă cu palmele lui vînjoase de gît, strîngîndu-l cu putere.

Simțind că se sufocă, omul își desprinde o mînă de pe volan, încercînd să se elibereze. Vulpan devine o adevărată fiară. El ignoră total pericolul și transformîndu-și palmele într-o menghină, strînge, strînge. Instinctiv, șoferul ia și a doua mînă de pe volan. Se zbate cu disperare să-și salveze viața. În acest moment nu mai știe nimic de mașină, de nimeni, luptă doar să scape. Asta e dominanta în clipa aceea. Mașina, rămasă fără control, se îndrepta în stînga, spre șanț. Licurici parcă se mai trezește din beție. Apucă cu putere de volan și-l rotește cît poate, spre dreapta. Autoatelierul izbește un pom, pe care-l rade parcă cu briciul, apoi ricoșează în altul, de două ori mai gros, în care se oprește. Avînd multiple fracturi, toți ocupanții sînt transportați la spital. După două zile, Licurici, rănit foarte grav la cap, moare.

Dragomir meditează acum la cele întîmplate. Are deja cîteva zeci de zile de cînd își oblojește rănile. „Mă gîndesc, mi se destăinuie, cum trebuia să procedez pentru a evita un asemenea deznodămînt. Poate că o variantă era să țin cont de proverbul din bătrîni: «Cu nebunul cînd grăiești, după placul lui să-i vorbești, dacă vrei să nu pătimești». Un leac vechi, dar eficient cîteodată și astăzi. Cu beția nu-i de glumit".

Victor Beda

ILUZIE

Cînd pe-o cergă de lumină
Arcuit profund din șale
Întunericul se-nchină
Feții existenței sale.

Pe-a nimicului tipsie
Renăscute-n vis de dor
Umbre vagi de veșnicie
Rîd spre mine incolor.

ȘES

Mă doare setea de cîmpie
Pe cer sînt numai pui de nori,
Trifoiu-n floare stînjenie
M-ademenește cu răcori.

Departe crește iar otavă
Pasc iepuri cu urechi de fum
Și năucit de-atîta slavă
Un cîntec mă oprește-n drum...

NOCTURNĂ

Visele se-adapă cu răcoare
Cîntă-un tulnic în străfund de veac.
Iarba ni-i ispită-nșelătoare
Undele luceferi scot din lac.

Și e vară-n univers. E vară.
Înfloresc chiar și în ceruri tei.
Sub frumoasa liniște lunară
Tot pămîntul i-amețit de ei.

CĂLĂTOR

Mă simt un călător ce-n mers pe jos
Prin lung deșert a întîlnit o oază.
Vreau liniște pe brațul tău frumos
Și-atingeri dulci cu degete de rază.

De unde vin? Nu mă-ntreba! I-absurd
Ca să îmi pui o astfel de-ntrebare.
La toate întrebările sînt surd,
N-aud decît a dragostei chemare.

PĂDUREA DIN RAMĂ

Să scoatem de prin trupuri otrava amețirii.
Să devenim mai limpezi în ceea ce sîntem.
Să căutăm cu gîndul lumina împlinirii
Și la-ntruniri festive din vinul ei să bem.

Deci lasă ca lumina visării să ne-alinte.
Cum mîngîiați sînt munții de ziuă toți în zori
Pădurea cea din ramă mereu o să ne cînte
Cu-al ei noian de păsări ascuns după culori.

Constantin Atomii

TIMIŞOARA, ORAŞUL GRĂDINILOR

Supranumit „Oraşul grădinilor", Timişoara dispune numai în perimetrul central de zece parcuri dintre care în celebrul „Rozarium" sînt cultivate peste 1000 de specii de trandifiri. De curînd acestor spaţii de verdeaţă şi sănătate li s-a adăugat o splendidă grădină botanică. Timişoara este oraşul care a introdus primul în Europa iluminatul public electric (relicvă elocventă fiind lampionul din faţa Muzeului Banatului), oraşul în care celebrul inginer francez Eiffel a construit un pod peste Bega, unde există sala de concerte cu cea mai bună acustică din Europa şi în apropierea căreia îşi doarme somnul de veci iubita lui Beethoven, Johanna Von Greth.

Pornind din Timişoara vă oferim cîteva spaţii privilegiate pentru îmbogăţirea gîndului şi sufletului. Mai întîi Lugojul, oraşul în care a trăit ca elev Traian Vuia şi care a mai dat ţării, printre mulţi alţii, pe revoluţionarul Eftimie Murgu şi pe muzicianul Ion Vidu.

Oprindu-vă la Satchinez, menţionat documentar din 1230, veţi cunoaşte nu numai localitatea de obîrşie a lui Pavel Chinezul, comandant de oşti de mai multe ori învingător asupra turcilor, ci şi o adevărată Deltă a Banatului în care se află reunită o faună ornitologică specifică doar Deltei Dunării.

Două localităţi bănăţene figurează pe harta spirituală a lumii drept locuri de obîrşie ale unor mari creatori : la Lenauheim s-a născut Nikolaus Lenau la 13 august 1802, iar la Sînnicolaul Mare a văzut lumina zilei în 1881 compozitorul Bela Bártok. În ambele localităţi există case memoriale şi expoziţii originale permanente închinate acestor personalităţi artistice de primă mărime.

În materie de localităţi balneo-climaterice judeţul Timiş vă oferă posibilitatea unor cure sau doar a unei simple vizite la Buziaş, staţiune ale cărei ape minerale cu efect terapeutic sînt cunoscute încă din 1811, vechimea localităţii coborînd prin atestaţie documentară pînă în anul 1320, precum şi mai puţin cunoscuta staţiune Calacea care pe lîngă faptul că beneficiază de un climat de influenţă mediteraniană dispune de o apă minerală cu proprietăţi curative comparabile cu cele de la băile Felix.

În sfîrşit, pentru amatorii de drumeţii montane Complexul turistic de la Valea lui Liman la poalele Munţilor Poiana Ruscăi oferă, pe lîngă un hotel confortabil, zeci de căsuţe de vacanţă, o piscină şi un lac de agrement. Întreaga zonă este plină de grote şi peşteri ce pot fi vizitate. În imediata apropiere se află moderna păstrăvărie de la Luncaniu, iar de aici porneşte traseul turistic spre vîrful Babeş, cel mai înalt punct al judeţului.

Venind în întîmpinarea celor care doresc să cunoască bogăţia şi pitorescul judeţului Timiş, agenţia B.T.T. organizează excursii de o zi din Timişoara spre : Izvin — Parcul dendrologic Bazoş ; Chevereşul mare — Buziaş ; Arad — Păuliş — Lipova ; Bereclăsăul Mare — Jimbolia — Lenauheim — Sînnicolaul Mare — Lovrin — Satchinez — Băile Calacea ; Lugoj — Traian Vuia — Surduc.

Grija destoinicilor lucrători ai B.T.T. Timiş este orientată deopotrivă şi spre asigurarea unor manifestări cultural-educative. Astfel, cu prilejul marilor manifestări consacrate celor 65 de ani de la crearea Partidului Comunist Român, trenuri speciale au dus spre Capitală cu destinaţia Muzeul de istorie al Partidului, Muzeul de istorie al Republicii şi alte locuri istorice şi memoriale ale Bucureştilor, peste 3000 de tineri timişani, întreaga acţiune purtînd genericul „Partidului, omagiul tinerei generaţii". De asemenea, în prima perioadă a acestui an mii de tineri din judeţul Timiş au putut participa, în organizarea B.T.T., la excursii în circuit prin ţară cuprinzînd principalele obiective economice, culturale, ctitorii ale acestor ani rodnici.

Tot astfel, trenuri speciale i-au purtat pe tinerii timişani în excursii la Costineşti, prilej de a parcurge măreţul traseu al Magistralei Albastre şi de a revedea salba de frumuseţi turistice de pe litoral. Un moment emoţionant, de neuitat, au trăit sute de copii din Timişoara care în cadrul unei excursii la Păulişul ostaşilor eroi în lupta împotriva fasciştilor au primit cravatele roşii cu tricolor.

Studiind atent tot ceea ce în viaţa şi activitatea ţării se poate transforma prin turism într-un obiectiv educativ B.T.T.-ul Timiş îşi propune organizarea de noi excursii cu trenul pe litoral şi în Deltă, precum şi la Tîrgul internaţional de la Bucureşti.

Haralambie Lerea

HOTELUL INTERCONTINENTAL

POPICE

parcă tot mai des
jucăm popice
cu sentimente imobile
prea sinceri cu noi înşine

care iubire va cădea
mai întîi
pe această pistă
cimentată cu secunde ?

LUNA DE CAI

iată solistul călare
pe chitara lui
spre marginea zilei
iată-l prin noapte de piatră
sub luna cea albă

se roteşte luna
luna de cai
prinsă în năvodul
sunetelor albăstrii
luna de cai
luna de cai

CĂUTARE

pare-mi-se-l vedeam
prin pădurici prea dese
întunecoase vegetaţii

de-a lungul potecilor
era de bănuit în penumbră

nici în scorbura izvorului
tînjind spre mărturisiri
de iubire
nu-l aflai în vis

ştiu doar că are
ochii înfioraţi de negri
cum veşnicia

Rodica Ardelean

FAZIL HÜSNÜ DAGLARCA

DESPĂRŢIRE

Că vine
În fiecare noapte la uşa mea
Aflu stînd dimineaţa la fereastră
Cînd pleacă.

ZIUA

Cerul
Creşte, creşte, creşte şi
Abia ne cuprinde speranţele.

DIN „DESTANUL LUI ÇAKIR" (poem epic sau eroic din Evul Mediu)

(Acesta este al treilea vis al lui Çakir, de bine, sper)

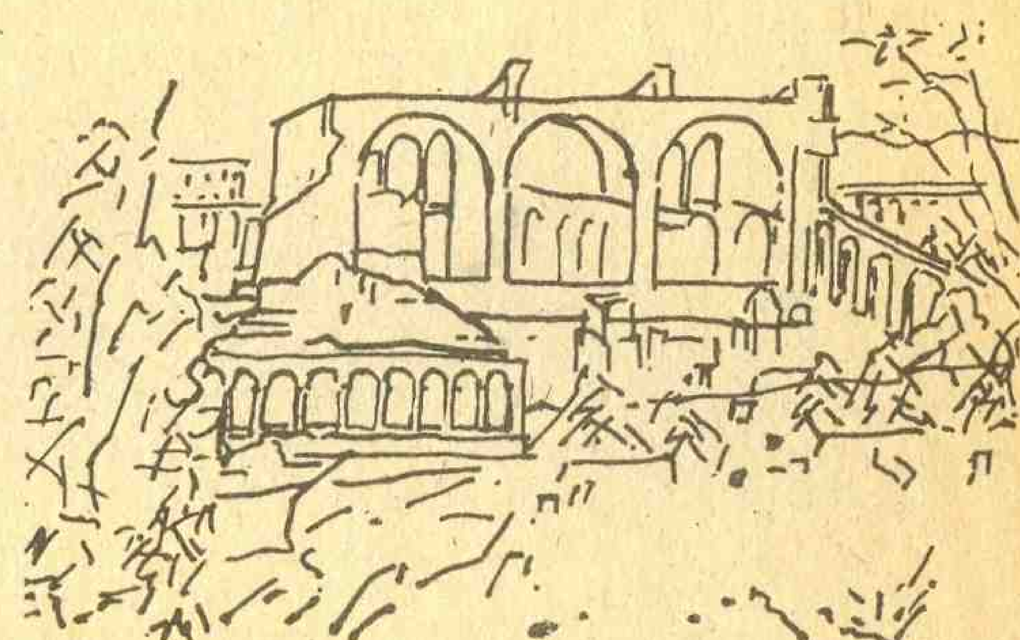
La orizont unde munţii şi-au apropiat vîrfurile
Acolo de unde noaptea s-a aşternut pe pămînt ca un par înspăimîntător
Goi
Un milion de oameni dormim.

Chipuri acoperite, bete şi bătrîne
Cu parul aşternut pe pămînt ca o noapte înspăimîntătoare
Goi
Şi alb şi întuneric şi nesfîrşit.

UIMIRE

Doamne, de i-ai vedea, venind acasă
Purtînd lumina în podul palmei.

Cînd se înnegurează apele în depărtări
Trecînd o clipă deasupra vieţii mele.
Doamne, să-i vezi cum închid uşa
Şi cîte lasă dincolo de ea !
Încît în fiecare noapte începe
Viaţa, acolo pe străzi.

Şi lămpile le-aprind seară de seară
Cu mîini micuţe, răbdătoare.
Pentru ca în întuneric să-şi lase
Spre a putea fi privite, amintirile.

Şi cărţile cum le citesc, o, doamne,
Fără a se gîndi la nimic.
— Cînd florile se iubesc cu pămîntul
Iar stelele tremură.

Şi cum le vine somnul, doamne
Ca tainele ce se scurg din streşini
Pline de dorinţele
Îndepărtate ale copiilor.

Tălmăcire de
Vasile Smărăndescu
Zoe Pavel

LIRICĂ TURCĂ

În atelierul lui LONGINOTTI

La vernisajul expoziţiei mele din oraşul italian Padova l-am cunoscut pe pictorul Gianni Longinotti. Am fost emoţionat cînd criticul Sandro Marini, preşedintele Cercului cultural-artistic, m-a prezentat unui om mic de statură, cu figura blîndă, spiritualizată. Ghicindu-mi timiditatea şi inapetenţa pentru o conversaţie nu prea elevată în limba italiană, mi-a făcut invitaţia să vizitez, a doua zi, atelierul său.

Atelierul din strada Vescovado se află la parterul unui bloc nou şi are mai multe încăperi. În holul de la intrare sînt două manechine din porţelan din secolul XIX. Au în jur înmărmurirea unei anume mişcări, stranii, reproduc mărimea naturală a unui model feminin şi chipurile lor din porţelan, frumos modelate au ochi care sticlesc de îndată ce becul din hol se aprinde.

Parcurgînd cu privirea reviste, cataloage, monografii, albume, desene, picturi şi obiecte l-am redescoperit pe Gianni Longinotti. După ce am terminat vizionarea încăperilor, gazda mi-a arătat, într-un colţ al atelierului, mai mult de cincizeci de pînze pentru pictură preparate, un dulap cu culori şi pensule, un raft cu culori pastel Rembrandt şi acuarele invitîndu-mă să vin în timpul liber să lucrez ce doresc. Am promis că voi face cu plăcere acest lucru, dar mi-a părut rău că din cauza programului supraaglomerat am locuit foarte puţin in Padova. N-am reuşit să realizez decît cîteva desene în acest oraş deoarece a trebuit să plec la Roma.

Aflîndu-se în plină maturitate artistică, avînd o mare putere de creaţie, pictorul padovan Gianni Longinotti este un artist de notorietate naţională în arta modernă italiană şi are un prestigios palmares în activitatea artistică, activitate încununată cu numeroase premii.

Meditînd în Muzeul de artă modernă din Roma am aflat că preocupările pictorului Longinotti pătrund în firul de foc al artei moderne italiene, alăturîndu-se creatorilor de sensuri cu multiple interpretări şi perspective posibile în timp Folosirea codului artistic de factură clasică şi a spaţiului imagistic deosebit de original a determinat în pictura modernă italiană apariţia unor artişti ca : Edoardo Dalbono, Frederico Faruffini, Gaetano Previati, Giovanni Boldini şi Dante Gabriele Rossetti care au reuşit să confere creaţiilor lor funcţii simbolice diverse în dauna divertismentului care nu semnifică prea mult dincolo de sine.

În această direcţie pot judeca rigoarea, concizia şi ordinea interioară dovedite fericit de structura imaginilor create de pictor.

În compoziţiile sale artistul recompune elemente cu o semnificaţie aparte pentru eul său sintetizînd un mit al picturii despre viaţă. Din întreaga operă se desprinde existenţa mondenă a unui singur model, soţia artistului, care a dispărut secerată de boală după o lungă convieţuire spirituală. Modelul nu a dispărut însă şi compoziţiile lui Gianni Longinotti relevă că acesta continuă să aibă o puternică înrîurire datorată probabil unei viguroase încărcături metafizice. În acest fel, în spaţiul limitat al tabloului sînt organizate alte spaţii închise, sînt incluse mici tablouri, elemente de decor, obiecte şi produse ale imaginaţiei care nu au alt rol decît acela de a recompune sentimente şi trăiri de odinioară. Această pictură te face să trăieşti o ciudată stare a amintirilor. Pictura lui Longinotti este o amprentă a vieţii, o definiţie a amintirilor aşa cum cele două manechine din porţelan sînt semne ale existenţei din secolul trecut. Compoziţia şi culoarea pînzelor sînt deosebit de originale. Paleta este complexă incluzînd culori de la alb la negru. Întîlnim, spre exemplu, o îmbinare fericită a sidefului de porţelan cu calde culori din gama roşurilor şi a brunurilor. Detaliile importante sînt lucrate cu migală de artizan. Demersul picturilor se află în desene, produse ale unei imginaţii cultivate de un profund spirit de observaţie şi de un bogat complex de trăiri interioare. Tematica compoziţiilor cuprinde toate genurile : peisaj, portret şi natură statică solicitate după nevoie de imaginaţia artistului. N-am remarcat o convenţie, o reţetă a acestor compoziţii, ele fiind rezultatul unor elaborări fireşti.

„Pictura lui Longinotti (contrar aspectelor aparente) se bazează pe o tematică care cuprinde sinteze şi esenţializări" remarcă Guido Constantini din Venezia. Franco Cremonese, distinsă personalitate a criticii de artă, afirma, referindu-se la originalitatea şi puterea de convingere a creaţiei acestuia : „Dragă Longinotti, eşti un solitar, te simţi străin şi eviţi orice contaminare". „Misterul convieţuieşte cu fatalitatea, scrie Giorgio Brizio, intr-o mitologie emfatică (şi avem măreţia incomensurabilă a lui Alberto Savinio), ori în alt sens rezistînd influenţei recompunerii aleatorice a elementelor realităţii (şi iarăşi avem clasicismul lui De Chirico), artistul reuneşte embleme totemice abstracte, ireale, determinînd suprarealismul."

Sandro Marini, despre care am mai amintit, ne face cunoscut că : „Ne aflăm în faţa unei personalităţi, a unui pictor complex şi semnificativ, unul dintre artiştii afirmaţi ai regiunii Venezia din perioada de după război pînă în zilele noastre".

Gianni Longinotti este un om interiorizat. Nu vorbeşte despre proiectele sale, preferînd să se exprime prin picturi şi desene. În timpul vizitei în atelierul său, am discutat prea puţin despre artă întreţinîndu-ne în preajma unui pahar cu vin roşu. Consultam albumele Longinotti, iar acesta era adîncit într-o conversaţie cu Pietro Lunardi şi soţia sa, despre obiecte vechi colecţionate în ultimul timp, despre identificarea unor opere acoperite cu patina timpului. Am auzit pronunţîndu-se numele lui Petrarca.

Părăsind spaţiul de amintiri al pictorului am păstrat în memorie obsedantele picturi, parcurgînd străzile aglomerate ale vechiului oraş Padova. Pietro Lunardi, care mă însoţea, încerca să mă instruiască asupra monumentelor pe care va trebui să le vizitez : bisericuţa pictată de Giotto din piaţa Eremitani, piaţa şi biserica S. Antonio, Grădina publică, oraşul vechi şi muzeele.

În timp ce vorbea, nu ştiu de ce, gîndul mi s-a îndreptat spre Venezia.

Sabin Ştefănuţă

GREA VIAȚA MUMIILOR

MUMIILE ȘI ORDINATOARELE

De la Roentgen la tomografia computerizată

Tînărul cu care vrem să vă facem acum cunoștință se numește Ankephor și s-a născut în anul 600 înaintea erei noastre. Începînd din anul 1872 el și-a avut reședința în sarcofagul său aflat la Muzeul de Arte Frumoase din Boston. Din clipa în care cu secole și secole în urmă a fost îmbălsămat nimeni nu i-a mai văzut chipul. Iată însă că acum, la Spitalul din Boston, oamenii au ocazia să-l vadă așa cum nu l-a mai văzut nimeni pînă acum. Corpul lui — rămas neatins în sarcofag — ete fotografiat cu ajutorul unor aparate speciale cu care se execută tomografia computerizată (computerized tomography) — CT.

Cu ajutorul tomografului au fost fotografiate pînă acum 50 de mumii. Imaginile clare obținute au permis doctorilor, egiptologilor și arheologilor să afle date noi despre viața și moartea oamenilor din țara faraonilor. Rezultatele obținute le depășesc cu mult pe cele realizate cu ajutorul aparatelor Roentgen și au trezit un interes cu totul excepțional în rîndul specialiștilor. Ca urmare, în prezent, la Muzeul de Arte Frumoase din Boston sînt pregătite acum pentru studiu alte 12 mumii umane, precum și mumii de animale: pisici, ciini, șerpi etc.

Radiologii de la Universitatea din Minnesota au început studierea tuturor celor 78 mumii aflate la celebrul „British Museum" din Londra. Rezultatele obținute pînă în prezent prin procedeul CT au fost prezentate la un simpozion științific organizat de Universitatea din Manchester — Anglia. Cu această ocazie un mare număr de egiptologi au luat pentru prima dată cunoștință de faptul că CT permite obținerea unor date mult mai exacte și mult mai numeroase decît prin procedeele folosite pînă acum.

În Egipt, între anii 2 686—2 613 înaintea erei noastre cînd au început să fie mumificate cadavrele, aceasta se făcea numai pentru faraoni, membrii familiei acestora, precum și pentru membrii curții faraonilor. Mai tîrziu a fost permis ca procedeul să fie folosit și pentru oamenii din păturile inferioare. Mumificarea egiptenilor bogați se făcea după un procedeu care reclama cunoștințe chirurgicale, experiență și practică din partea celui care o executa.

Cum se proceda?

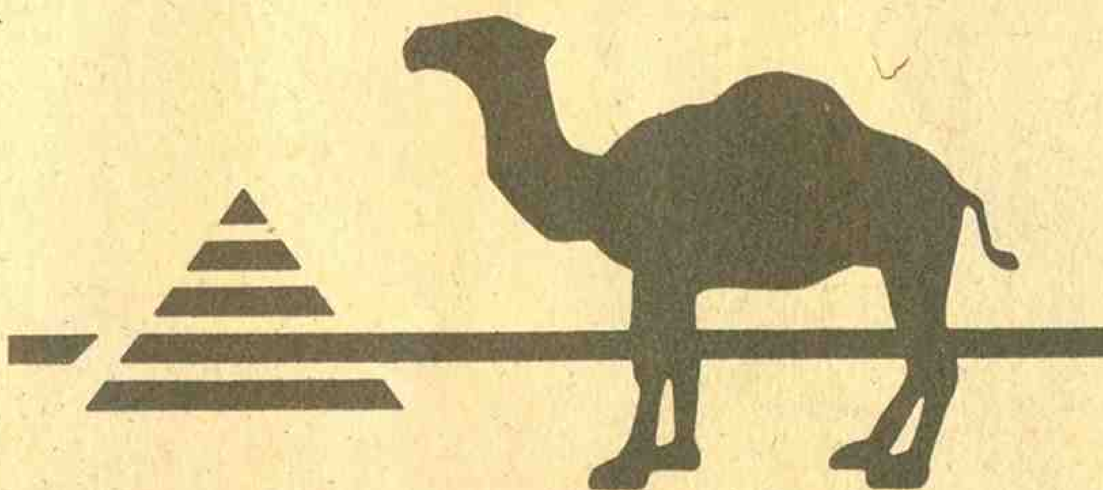
Mai întîi era îndepărtat creierul celui decedat, după care se extrăgeau celelalte organe interne, mai puțin inima. Cavitatea abdominală era curățată cu vin de palmier și umplută apoi cu iarbă sau nisip — după cum ne asigură specialiștii care au examinat aceste mumii. După aceea corpul este lăsat să se usuce timp de patruzeci de zile. În continuare, interiorul era golit din nou și umplut de data aceasta cu pînză sau rumeguș. După aceea era închis, acoperit cu un strat de ceară și uns cu substanțe aromitoare, mirt sau scorțișoară și diferite alte substanțe care permiteau și facilitau întărirea pielei și apărarea corpului de pătrunderea umidității.

Mumia lui „Lady Tachat"

Sarcofagul lui Ankpefhor

Cine tulbură liniștea mumiilor

Din păcate, nu toate mumiile s-au bucurat de liniștea vieții... de apoi pentru care au fost pregătite. Multe dintre ele au căzut pradă jefuitorilor de morminte care au bîntuit Egiptul secole de-a rîndul. Jafurile aveau drept scop însușirea pieselor de aur și a celorlalte obiecte prețioase cu care erau îngropați vechii egipteni.

Dar și oamenii de știință au tulburat liniștea mumiilor. Ideea de a le analiza cu ajutorul razelor Roentgen este tot atît de veche ca și invenția însăși. În anul 1896, la numai cîteva luni după ce fizicianul Roentgen a descoperit razele care îi poartă numele, la Muzeul din Frankfurt a fost analizat primul sarcofag. De atunci au fost roentgenizate sute de mumii. În felul acesta, roentgenizarea a devenit o metodă inseparabilă pentru studiul istoriei. Prin aceasta s-a reușit să se obțină date noi despre vechii egipteni. Savanții au aflat astfel bolile de care sufereau aceștia, obiceiurile religioase și culturale, ocupațiile lor. Numai că imaginile obținute cu aparatele Roentgen convenționale nu erau suficient de clare iar deschiderea mumiilor pentru a fi studiate ar fi adus prejudicii mari atît corpului îmbălsămat, cît și sarcofagului. Aceste neajunsuri au fost înlăturate acum datorită procedeului CT.

„Cu ajutorul tomografului am reușit să aflăm o mulțime de lucruri pe care nu ni le ofereau nici inscripțiile, nici sarcofagele", spunea doctorul Sue D'Auri de la Muzeul din Boston. „Reușim să facem acest lucru fără a distruge ceea ce egiptenii au lucrat cu atîta pricepere și migală".

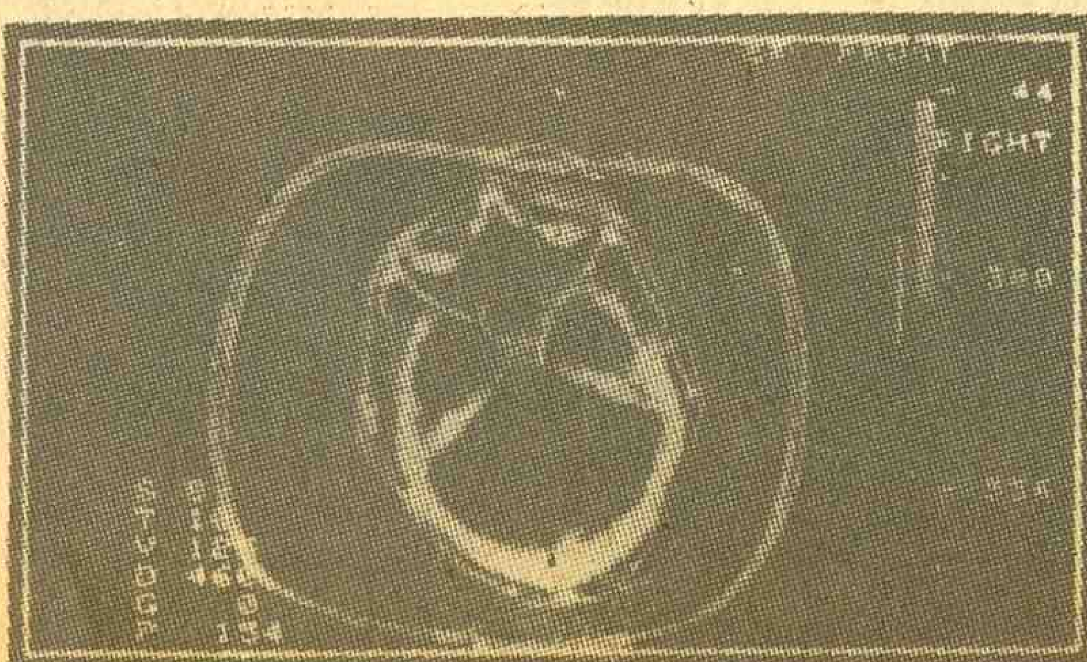
Procedeul este identic cu cel pentru examinarea pacienților vii. Singura deosebire constă în faptul că mumia se află închisă în sarcofag. Acesta este introdus într-un aparat, în jurul sarcofagului rotindu-se o sursă de raze Roentgen. Datele astfel obținute sînt introduse apoi într-un ordinator care desenează vizibil fiecare organ, fiecare os sau alte structuri, ordinator care face foarte distinctă diferența între diferite țesuturi. Pe parcursul a patru ore, cît durează... operația, mumia este analizată pe porțiuni. Fotografiile făcute mumiilor seamănă perfect cu cele făcute ființelor vii, ceea ce demonstrează înaltul grad de profesionalitate al mumificatorilor egipteni.

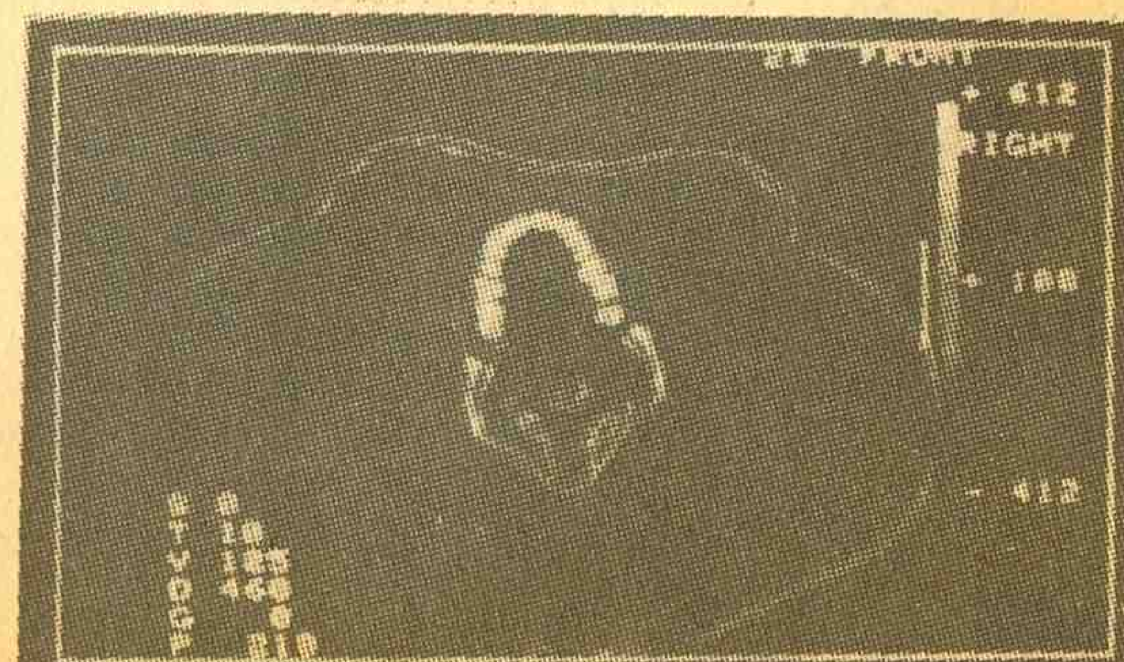
Faceți cunoștință cu tineri egipteni de acum... două milenii și jumătate

„Fotografiile" lui Ankpefhor au trezit un interes neobișnuit, fiecare dintre cei prezenți la Spitalul din Boston așteptînd să vadă ce date noi va aduce CT despre oamenii Egiptului de acum două milenii și jumătate. Așteptările nu le-au fost înșelate.

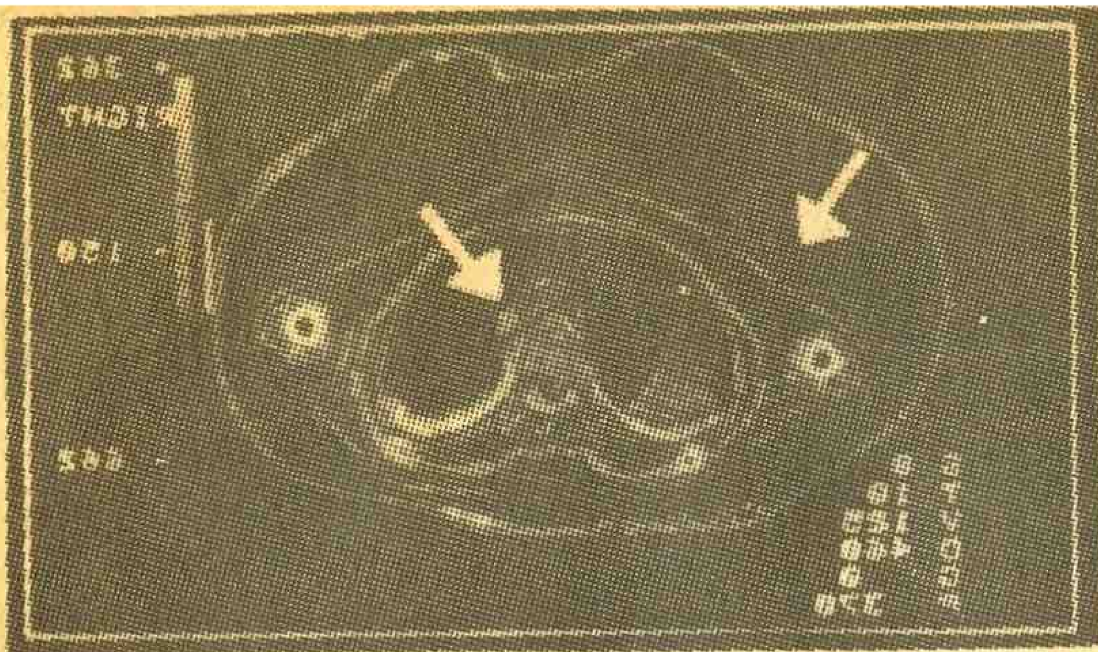
Ankpefhor a murit în jurul vîrstei de 30 ani, avea oase puternice, dinți compleți și

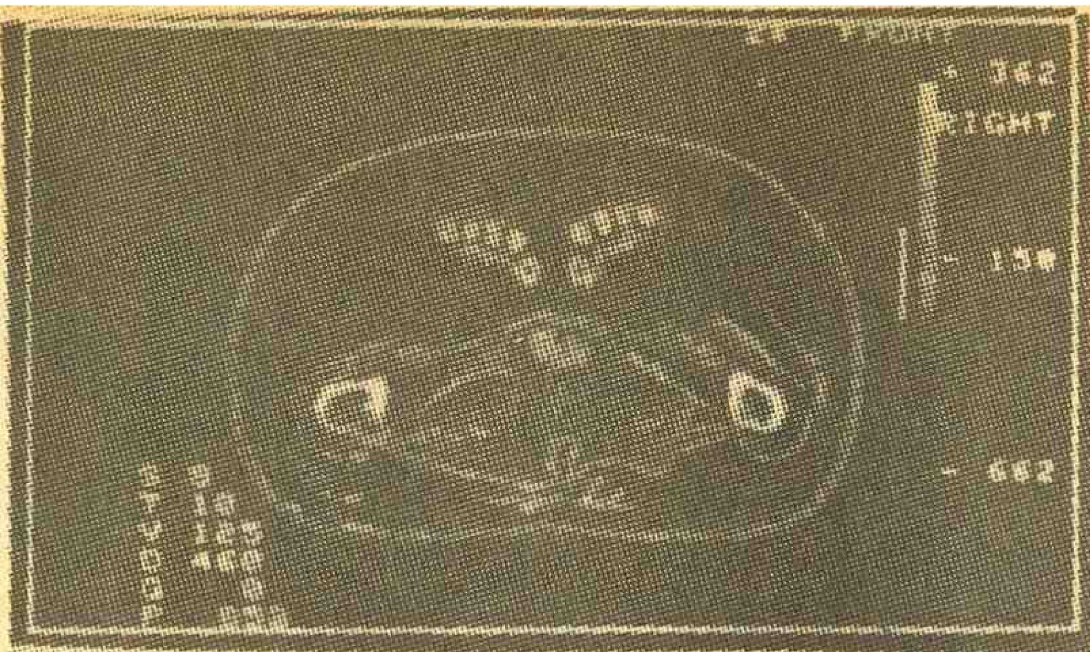

Un „prim-plan" cu Ankpefhor (stînga) ● Tomograma craniului unei mumii. Sînt foarte vizibile nasul și cavitățile ochilor (mijloc) ● Tomograma craniului lui Ankpefhor (dreapta)

Tomograma toracelui. Săgeata din dreapta arată inima (stînga) • Tomograma coapselor (dreapta)

mari. Mușchii pectorali din dreapta erau mai puternic dezvoltați, fapt care demonstrează că era dreptaci. Unele anomalii ale coloanei vertebrale au condus la concluzia că eroul nostru avea plăcuțele deformate și că în ultimii ani de viață a suferit de mai multe boli.

„Autopsia" CT a reușit excelent, fapt care l-a făcut pe radiologul cardiovascular Myron Mara de la Spitalul din Boston să declare : „Munca noastră este foarte asemănătoare cu cea a detectivilor. Este reconfortant să constați că bolile lor erau aproape identice cu cele ale oamenilor de astăzi. De altfel, nici nu ne așteptam la surprize prea mari."

Înainte de a-l examina pe Ankpefhor, doctorul Mara a făcut... analizele unui oarecare Nesptah. Inscripțiile de pe sarcofagul lui trădau, în afară de nume și îndeletnicire, și faptul că era un umil lucrător la lăcașul zeului Amen din Karnak, fosta capitală a Thebei. CT a indicat că el a murit la vîrsta de 60 de ani și că avusese o claviculă ruptă. Aparatul nu a putut preciza dacă fractura s-a produs în timpul vieții sau după aceea. Interesantă a fost compararea mumiei lui Nesptah cu cea a soției lui, aflată și ea în colecția aceluiași muzeu, care a fost trecută și ea prin CT. În timp ce cadavrul lui Nesptah a fost mumificat de specialiști, cadavrul soției a fost „lucrat" de un începător în ale mumificării, care a făcut (se practica încă de pe vremea aceea !) o treabă de mîntuială. Se poate deduce aceasta după modul în care în cazul lui Nesptah brațele, picioarele și fiecare deget al acestora a fost bandajat separat, spre deosebire de ale soției care au fost legate cu bandaje comune.

De un interes și mai mare s-a bucurat mumia unei domnișoare egiptene, fiica paznicului templului din Theba, pe care arheologii o numesc „lady Tachat". Fata a trăit mai puțin de douăzeci de ani. Mumia a fost examinată cu CT, care a pus în evidență mari deformații ale scheletului, coaste rupte, dar și — și aceasta a fost elementul cel mai șocant — un craniu așezat sub bazinul ei. Cel care a încercat să lămurească misterul craniului în plus a fost doctorul Derek Norman de la Universitatea din Minnesota. Acesta a tomografiat-o atît pe „lady Tachat", cît și enigmaticul craniu. El a ajuns la concluzia că bandajele din jurul corpului fetei nu erau cele originale. În felul acesta s-a adeverit bănuiala că mumia fetei fusese victima jefuitorilor de morminte care au deschis sarcofagul și au furat obiectele de valoare. Mai tîrziu preoții sau rudele fetei au reîmbălsămat mumia, prilej cu care au pus în sarcofag un craniu nou, pare-se al tatălui domnișoarei, al cărui nume este de altfel inserat și pe peretele sarcofagului.

Se apreciază că tomografia face adevărate minuni în materie de studiere a mumiilor. Tomografierea unui corp uman viu sau a unei mumii durează însă pînă la patru ceasuri și sînt foarte puține spitalele care își pot permite luxul de a folosi acest procedeu extrem de costisitor. În plus, nu există suficiente aparate. Așa se explică faptul că la Spitalul din Boston, care dispune de două aparate, tomogramele mumiilor sînt executate numai în timpul liber, de regulă duminica după masă. În rest, CT sînt folosite pentru analizarea persoanelor în viață.

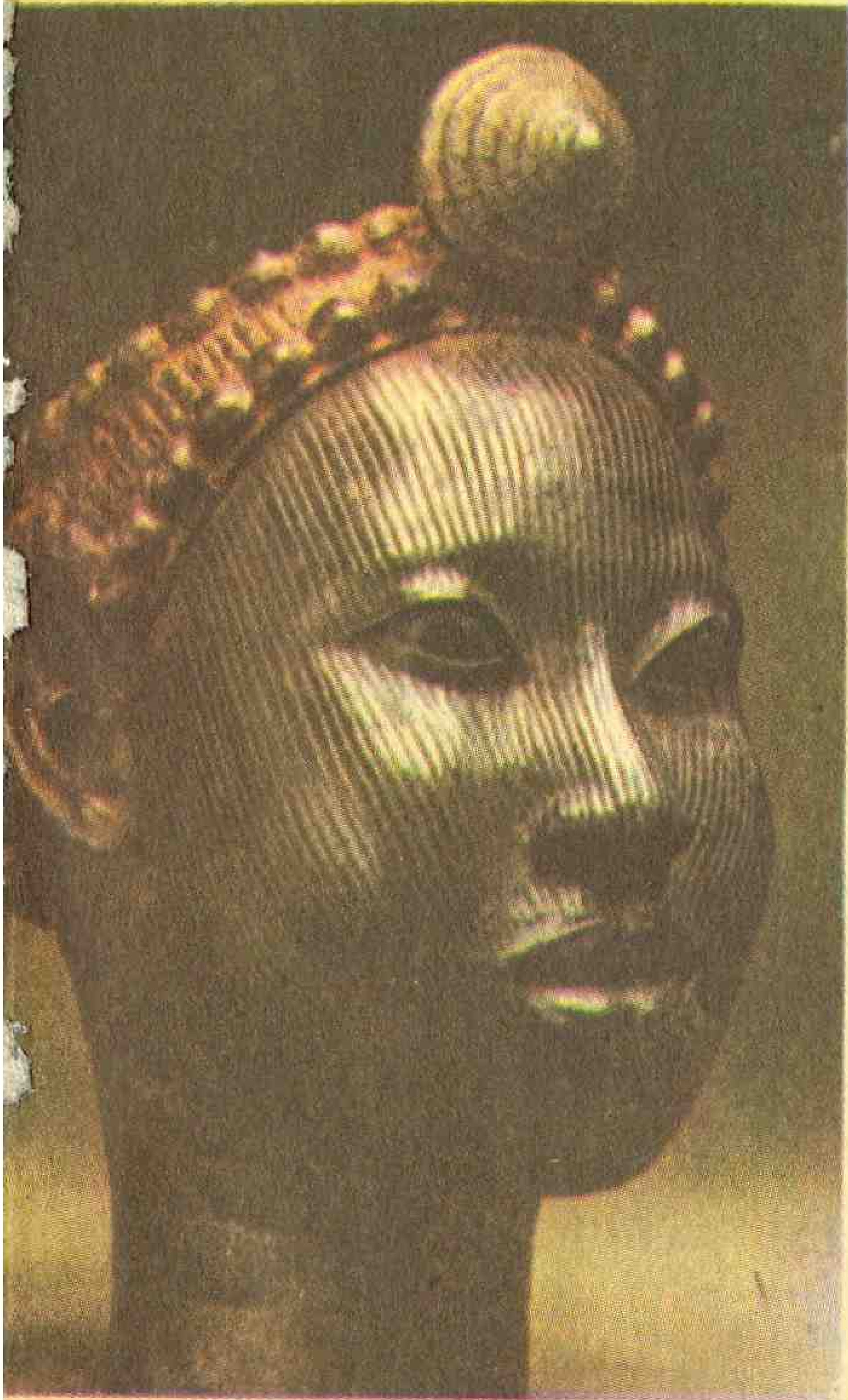

Radiografia lui „Lady Tachat", pe care se poate distinge foarte clar craniul adăugat ulterior

Dar nici specialiști nu sînt prea mulți. Interesul pentru egiptologie nu este în prezent unul dintre cele de vîrf. Această stare de lucruri este astfel explicată de doctorul Derek Norman, de felul lui doctor în filozofie cu specialitatea paleopsihologie : „Antropologul viitorului va trebui să aibă și cunoștințe temeinice de medicină pentru că interpretarea imaginilor mumiilor nu va putea fi decît un om care este în același timp și radiolog și egiptolog".

Nicolae Nicoară

COMORI ALE «AFRICII NEGRE»

În timpul săpăturilor superficiale — pentru o rigolă ce urma să adune apa de ploaie — un locuitor din Igho-Ugwu (Nigeria, scoate la iveală o urnă de bronz și cîteva obiecte de cult : era în 1938, începutul resurecției unei civilizații necunoscute. Va trebui însă să treacă încă 25 de ani pentru ca cercetările sistematice să aducă la lumină circa 60 de sculpturi pe care testele cu carbon 14 să le dateze în secolele IX și X. Surpriză totală, Surpriză ce se va amplifica odată cu alte descoperiri spectaculoase. În 1943, deja, un miner dintr-o mină de cositor din Nok descoperă un cap din pămînt ars, pe care îl așează în vîrful unui par pe propriul teren agricol, în chip de sperietoare. Informat rapid, arheologul Bernard Fagg promite imediat o primă tuturor minerilor ce vor găsi vestigii asemănătoare. Și aceștia găsesc, cu sutele, obiecte datînd dintr-o perioadă cuprinsă între anii 500 î.e.n. și 200 e.n. În lipsă de alte elemente, această recoltă bogată se va numi „civilizația Nok", ce completează fastuoasele piese de bronz din Ife și Benin, cunoscute de mai multă vreme. Interesul pentru arta veche africană este de dată recentă. Dintr-un motiv simplu : în domeniul arheologic, oamenii de știință europeni au ignorat această parte a lumii, concentrîndu-și atenția în alte locuri.

Bogăția artistică a Beninului era, în fapt, cunoscută încă de la sfîrșitul secolului XV, perioadă în care negustorii portughezi au deschis factorii în regiune. Dar ieftinele brățări și coliere de sticlă nu erau schimbate pe opere de artă în cele 4 secole de „comerț". Singurele mărfuri ce interesau erau sclavii și mirodeniile, și a trebuit ca veritabilele comori ale regilor locali să se răspîndească în lume pentru ca savanții să se aplece asupra originilor artei africane. Prima ipoteză lansată măgulește Europa : magnificele plăci de bronz, minunatele capete de prințese din secolele XV—XVIII ar fi fost modelate urmînd tehnicile introduse de portughezi. Bronzurile găsite în regatul Ife anulează însă explicația de mai sus : aceste figuri striate, cu trăsături fine, de un clasicism senin, depășesc în frumusețe piesele din Benin, datează dintr-o perioadă (secolele XIII—XV) anterioară venirii portughezilor. Deci, a apărut o a doua ipoteză : fondatorii regatului Ife au venit din Nubia sau din Egipt. Tehnica prelucrării bronzului, idealizarea figurilor — toate se pot explica astfel. Dar nimic nu-i sigur, într-un continent fără scriere, al cărui trecut a rămas doar în tradiția orală. Cert este că descoperirile (întîmplătoare, mai ales) au adus mărturiile unei arte deosebite, de mare frumusețe și expresivitate.

Cap încoronat din Ife, datat în sec. XII—XV (stînga) • Arcaș — bronz din secolele XIV—XV, găsit în insula Jebba (sus)

Lucian Oprea

VACANȚA 86

este a treia în anul trei...

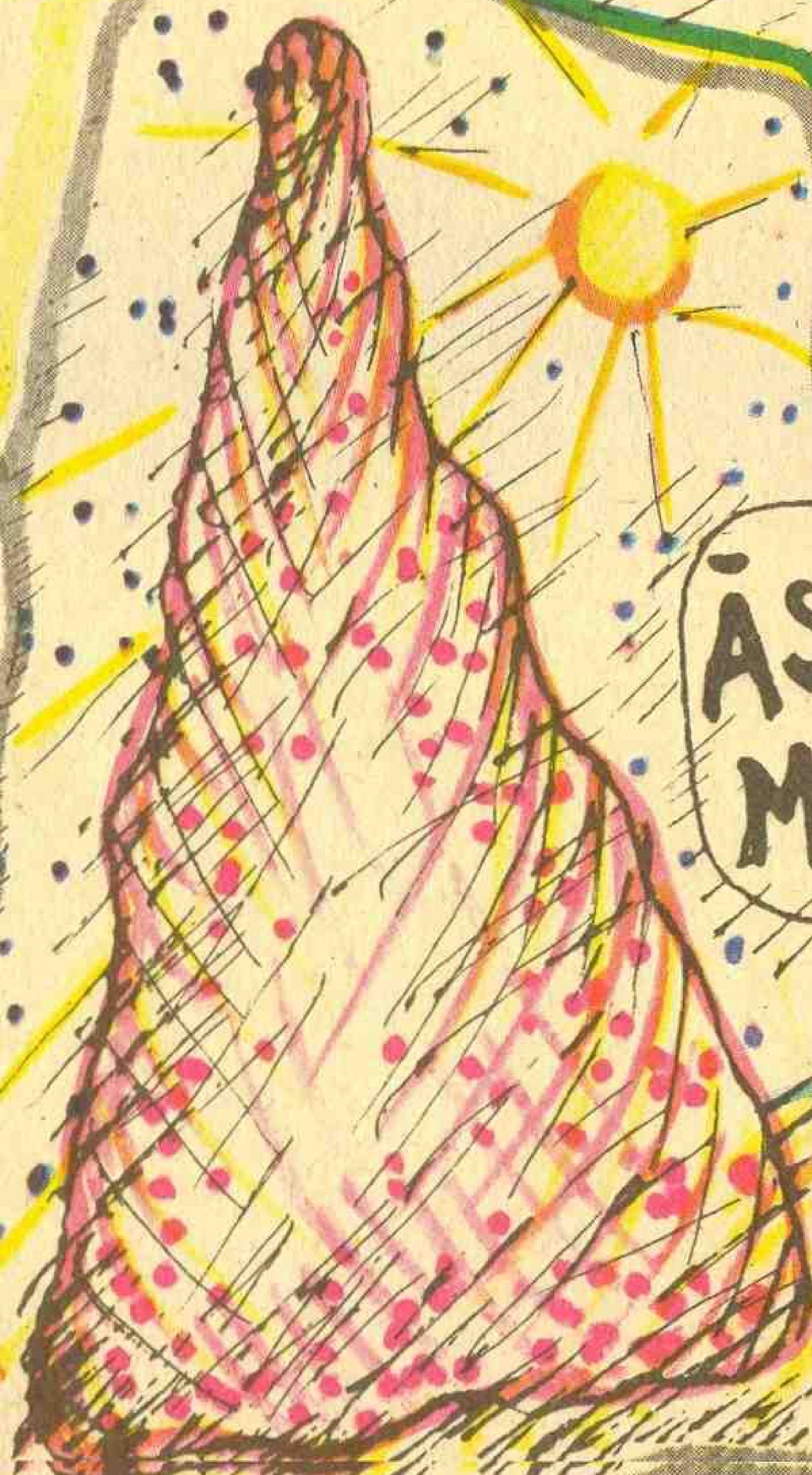
Carpați

20 TIGARETE

UF... CE AER CURAT LA MUNTE

JUMĂTATE DIN VACANȚĂ LA MARE CEALALTĂ LA MUNTE

ĂSTA O FI MUNTELE ROȘU?!

...CÎT DE MARE O FI MAREA ASTA?!

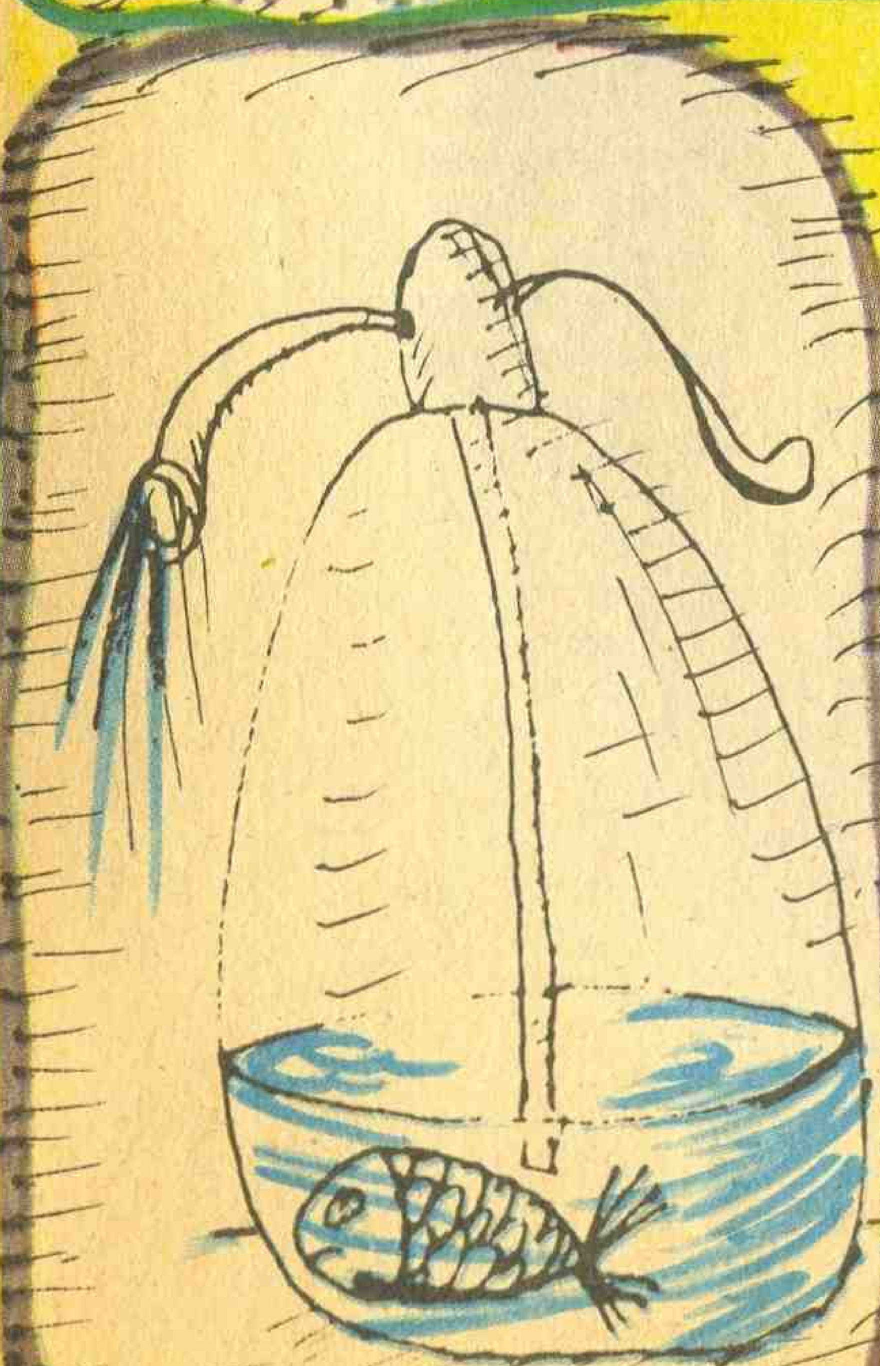

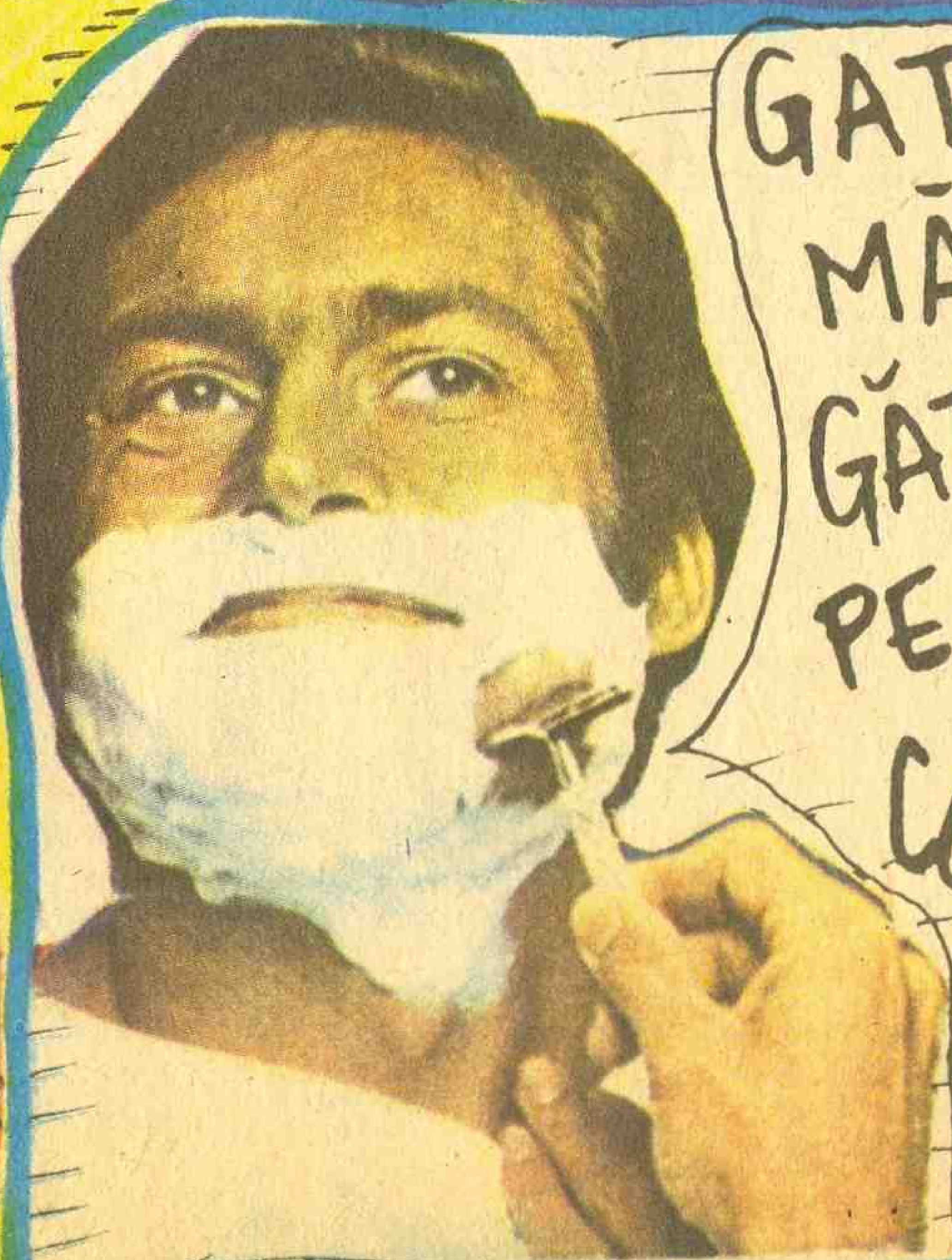

S-A REZOLVAT ȘI CU POLUAREA

ARBORE OCROTIT

DE CE L-AU OCROTIT? DE CE?

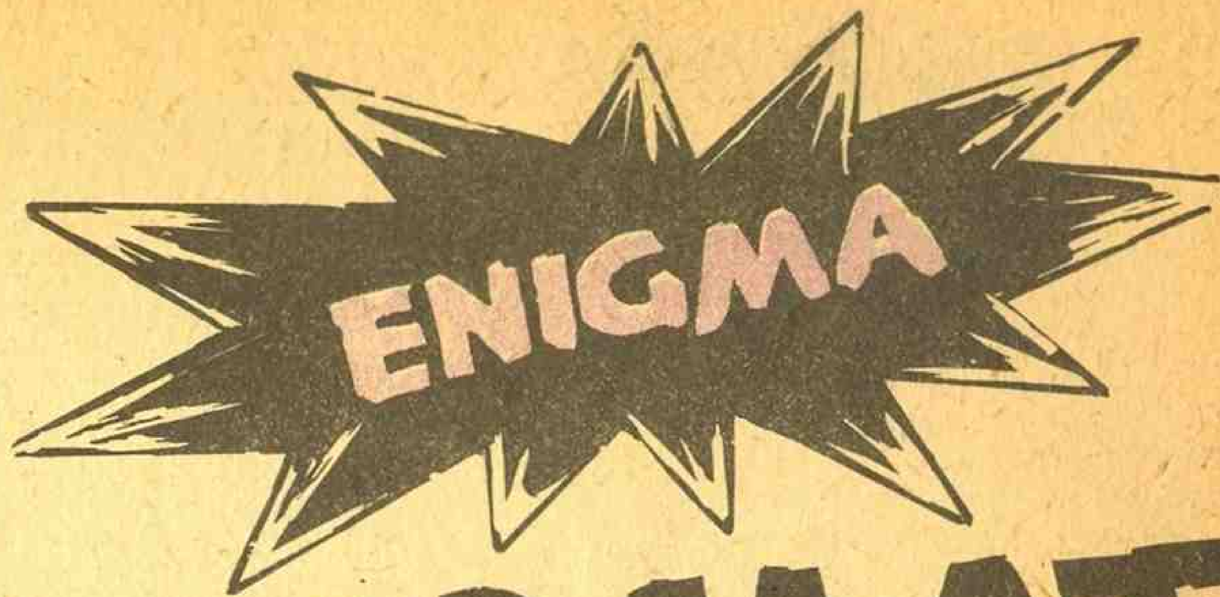

GATA! MĂ PRE-GĂTESC PENTRU COSTINEȘTI

O ZICE SORIN POSTOLACHE

ROALD DAHL

SCRIITORUL AUTOMAT

— Ei, bine, Knipe, băiete, sînt mulțumit de dumneata. Acum că totul s-a terminat, am ținut să te felicit personal. Ai făcut o treabă bună.

În picioare, în fața biroului domnului Bohlen, Adolph Knipe nu manifesta nici un fel de entuziasm.

— S-ar părea că acest lucru nu te impresionează.

— Oh, ba da, domnule.

— Ai văzut ce scriu ziarele de dimineață ?

— Nu, domnule.

Omul așezat în spatele biroului întinse mîna, luă ziarul, îl desfăcu și citi : „Mașina automată, comandată de guvern, este în sfîrșit gata. Fără îndoială, este calculatorul electronic cel mai rapid din lume. Răspunzînd exigențelor crescinde ale științei, industriei și administrației, el rezolvă într-o clipă problemele cele mai arzătoare, probleme de nerezolvat cu metodele vechi. Astăzi, — ne spune domnul John Bohlen, președintele Asociației Inginerilor, însărcinată cu realizarea aparatului — datorită calculatorului nostru se poate rezolva în cinci secunde o problemă care ar fi necesitat, odinioară, o lună întreagă de eforturi și ar fi obligat un matematician să acopere cu cifre — dacă acest lucru ar fi fost posibil din punct de vedere material — cinci sute de mii de coli de hîrtie format mare. Calculatorul funcționează prin pulsații electrice emise cu o frecvență de un milion pe secundă. Toate problemele rezolvate cu ajutorul adunărilor, scăderilor, înmulțirilor și împărțirilor nu prezintă pentru aparat nici o dificultate. Utilizările lui practice sînt nelimitate".

Pe deasupra ziarului, domnul Bohlen ridică ochii spre fața lunguiață și melancolică a tînărului.

— Nu ești mîndru, nu ești fericit, Knipe ?

— Bineînțeles, domnule.

— Vreau să-ți spun că am apreciat mult colaborarea dumitale. Ai avut idei remarcabile pentru ameliorarea planurilor inițiale. Fără dumneata, aparatul ar fi rămas poate în stadiul de proiect.

Legănîndu-se de pe un picior pe altul, Adolph Knipe urmărea micile mîini albe și nervoase ale patronului, care se jucau cu o agrafă de pe birou. Aceste mîini nu-i plăceau. Nici fața, de altfel, cu buzele subțiri și roșii. Îi displăcea felul cum mișca doar buza inferioară cînd vorbea.

— Ai vreun necaz, ești preocupat de ceva, Knipe ?

— Nu, domnule.

— Ce-ai zice să-ți iei o săptămînă de concediu ? Ți-ar face foarte bine. Meriți acest lucru, prietene !

— Nu știu, domnule.

Directorul aștepta, cu ochii ațintiți asupra siluetei lungi și costelive. (Ciudat băiat, greu de înțeles ! Oare de ce nu stă drept, ca toată lumea ? Totdeauna pleoștit, șleampăt, apatic, cu haina pătată și părul în ochi).

— Vreau să-ți iei un concediu, Knipe. Ai nevoie.

— Cum doriți.

— Ia-ți o săptămînă, două, dacă-ți face plăcere. Du-te la soare, la căldură. Înoată, destinde-te, dormi. După aceea, vino la mine să stăm de vorbă despre viitorul dumitale.

Adolph Knipe a luat autobuzul pentru a se întoarce acasă, în apartamentul lui mic de două camere. Și-a aruncat paltonul pe canapea, și-a turnat un whyski și s-a așezat la masă, pe care se afla o mașină de scris. Domnul Bohlen avea dreptate, de o mie de ori dreptate, era la capătul puterilor.

S-a aplecat deasupra hîrtiei bătute pe jumătate. Titlul : „A scăpa ieftin", iar textul începea astfel : „Era o noapte întunecoasă și furtunoasă. Printre pomi bătea un vînt sinistru. Ploua cu găleata..."

Knipe bău o gură de whisky, savurînd gustul puțin amărui și senzația agreabilă a lichidului prelungindu-se pe gîtlej. Din stomac, băutura răspîndea în tot corpul o căldură plăcută. La dracu' cu domnul Bohlen, la dracu cu calculatorul electronic !...

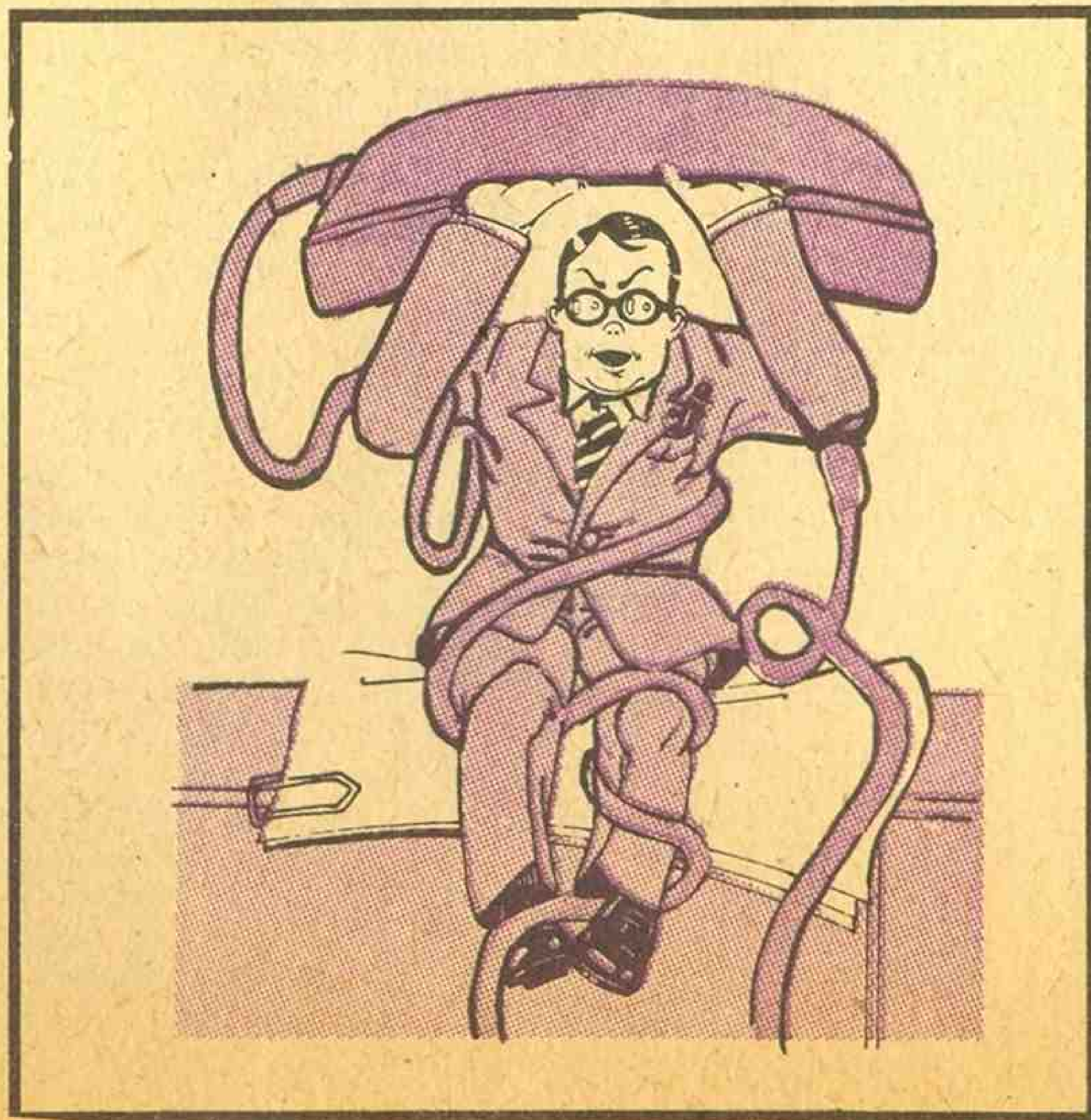
În acea clipă, holbă ochii, deschise gura mare și, ridicînd capul, nemișcat, ca pietrificat, mai degrabă uimit, privi fix peretele din față. Treptat, uimirea cedă locul plăcerii, o plăcere subtilă care apăru mai întîi în colțul gurii, apoi se răspîndi, încet, asupra întregii lui fizionomii, care străluci de o bucurie intensă. Pentru prima dată după luni de zile, Adolph Knipe surise.

„Desigur, zise el cu voce tare, ideea este cît se poate de atrăgătoare, dar absurdă ! Perfect irealizabilă ! Nici nu merită să mă mai gîndesc la ea".

Bineînțeles, din acel moment, Knipe n-a mai putut să se gîndească la altceva. Ideea îl obseda. Mai întîi, pentru că ea i-ar permite să se răzbune — o răzbunare mai îndelungată, dar diabolică — pe toți dușmanii lui. Se complăcu în acest gînd timp de un sfert de oră, cînd începu să examineze ideea din punct de vedere practic. Luă un teanc de hîrtii pe care așternu în grabă cîteva însemnări.

Chiar de la început s-a lovit însă de obstacolul clasic : nici cea mai perfecționată mașină din lume nu poate să gîndească. Singurele probleme pe care este capabilă să le rezolve sînt problemele de matematică, exprimate în cifre și comportînd un răspuns exact.

Trebuia însă s-o scoată la capăt. Este adevărat, mașina nu gîndea, dar, la urma urmei, avea memorie. Calculatorul electronic avea chiar o memorie extraordinară. Grație pulsațiilor electrice transformate de o coloană de mercur în unde supersonice, el înregistra milioane de cifre, pe care le debita, mai tîrziu, la momentul dorit. Oare pornind de la acest principiu nu s-ar putea perfecționa această memorie pînă la infinit ?

Brusc, un adevăr elementar i se impuse cu putere, gramatica limbii engleze este guvernată de reguli imuabile, de o rigoare matematică. Deci, avînd o intrigă și un vocabular dat, nu mai rămînea decît să fie dispuse corect cuvintele. „Pornind de la acest principiu, nimic nu mă poate împiedica să construiesc o mașină pe bază de calculator. Pur și simplu, cifrele vor fi înlocuite cu cuvinte — substantive, pronume, adjective, verbe, strînse în secțiunea-memorie, cuvinte pe care mașina le va dispune potrivit regulilor gramaticale. Nu rămîne decît s-o ticsesc cu diverse intrigi și s-o las să scrie textele, tot așa cum cealaltă mașină rezolvă problemele".

Odată lansat, nu-l mai puteai opri pe Knipe. A lucrat zi și noapte. Camera de zi era acoperită de un morman dee hîrțoage : formule, calcule, liste de cuvinte, sute de mii de cuvinte ; intrigi, în mod ciudat fărîmițate și subdivizate ; extrase copioase din dicționarul analogic ; pagini întregi acoperite cu prenume ; mii de nume de familie culese din cartea de telefon ; scheme reprezentînd o încîlceală de fire electrice, disjunctori, valve termoionice ; un fel de mașină de scris electronică uriașă, susceptibilă să bată zeci de mii de cuvinte pe minut ; în sfîrșit, proiectul unui tablou de control, înzestrat cu butoane ce purtau numele unor publicații americane bine cunoscute.

Înconjurat de hîrțoagele sale, Knipe muncea într-o stare de surescitare și exaltare, frecîndu-și mîinile și vorbind cu glas tare. Uneori i se întîmpla să se oprească pentru a mormăi imprecații sumbre la adresa unor dușmani obscuri, imprecații în care adeseori revenea cuvîntul „editor".

După cincisprezece zile de muncă neîntreruptă, Knipe și-a strîns hîrtiile, le-a orînduit în două mape pe care le-a luat sub braț și a plecat în fugă spre biroul lui John Bohlen et Cie, Construcții Electrice.

Domnul Bohlen s-a arătat bucuros să-l revadă.

— Ei bine, Knipe, să fie într-un ceas bun, ce mină sănătoasă ! Ai petrecut bine în concediu ? (La fel de urît și șleampăt, gîndi el, și oare de ce n-o fi stînd drept ? parc-ar fi o cracă ruptă). E o adevărată plăcere să te privească omul. (Mă întreb de ce-o fi rînjind în barbă ?... Doamne, ce urechi ! De cîte ori mă uit la ele, parcă au mai crescut !).

Knipe puse mapele pe birou : „Priviți, domnule, priviți !".

Și îi istorisi totul dintr-o suflare. Deschise mapele și împinse proiectele sub nasul domnului Bohlen buimăcit. Timp de peste o oră explică proiectele în cele mai mici detalii și cînd termină se dădu înapoi gîfîind, roșu la față, așteptînd verdictul.

— Știi care-i părerea mea, Knipe ? Cred că ți-ai pierdut mințile ! (Atenție, Bohlen, fii prudent. Mai ai nevoie de el. Păcat că are figura asta cabalină, cu dinții mari. Cît despre urechi, ai zice că sînt niște frunze de varză).

— Dar v-am demonstrat că va funcționa, domnule. Nu puteți nega !

— Fii calm, Knipe. Ascultă-mă... Ideea dumitale este ingenioasă, aș spune chiar strălucită. Ea nu face decît să-mi confirme părerea bună pe care o am despre talentele dumitale. Dar nu o lua prea în serios, amice. Nu-i văd utilitatea. Cine are nevoie de o mașină de scris povești ? Din punct de vedere comercial nu prezintă nici un interes. Cum ar putea fi ea rentabilă ?

— Îmi dați voie să stau jos, domnule ?

— Dar bineînțeles, te rog.

Knipe se așeză pe marginea unui scaun. Ochii negri și pătrunzători ai patronului îl urmăreau neliniștiți...

— Dacă îmi permiteți domnule, aș vrea să vă explic ceva, să vă povestesc cum mi-a venit această idee.

— Sînt numai ochi și urechi, Knipe. (Nu trebuie contrariat, gîndea Bohlen. Băiatul ăsta ne este indispensabil, e un fel de geniu, valorează cît aurul. Chiar și aceste proiecte sînt o dovadă. Ce trăsnaie ! Fără nici un interes practic, de altfel, pe plan comercial, dar remarcabilă).

— E aproape o confesiune, domnule. Ea vă va ajuta să înțelegeți de ce sînt preocupat.

— Sigur că da, te ascult, Knipe. Sînt aici ca să te ajut, o știi doar.

Cu mîinile împreunate și coatele strînse, Knipe dădea impresia că, brusc, i s-a făcut frig.

MIRCEA MICU

VERTICALĂ

Eu pentru iedera-iederii
Cea fără ofilire şi moarte,
Cu devotamentul încrederii
Voi arde pînă la moarte.

Se scutură frunzele, pierde
Pădurea cămaşa de sunete
Dar din juru-mi iedera verde
S-o smulgă nu-i om să se-ncumete.
Urcă în sus, către tîmple
Pe coloana aceasta de fum.
Orice ar fi să se-ntîmple
Nu există alt drum.

decembrie 1970

CÎNTEC

Fă-mă, doamne, pui de cuc
şi ascunde-mă în nuc
printre foi de ceară veche
tremurîndu-mi la ureche.
Fă-mă, doamne, pui de cucă
şi închide-mă-ntr-o nucă
să-i simt miezul dulce-amar
stins pe buza mea de jar.
Sau mă fă privighetoare
şi închide-mă-ntr-o floare
să nu pot ieşi din ea
cît o fi viaţa mea.
Şi cînd mi-i face pămînt
să-mi aduci lîngă mormînt
cerbi cu ramură domnească
roua de pe ochi să-mi pască.

aprilie 1977

FANTEZIE DE TOAMNĂ

E septembrie, doamnă, acum
cînd renaşti din tăceri matinale.
Trupul tău e alb şi e crud
şi acoperit cu petale.
Marea de dorul tău plînge
şi trandafirii se vor sinucide curînd.
Pe o coală sclipind ca zăpada
începe despre tine un rînd.
Ceaţa subţire te-nvăluie
şi septembrie vesteşte a frig.
Au dispărut toţi delfinii
şi nu îndrăznesc să te strig.

decembrie 1974

FANTEZIE CU FECIOARĂ

Păuni rotiţi în cameră, petunii
şi-o aţă pentru coborîrea lunii
în pas molatec, leneş, de naiadă
cu sînii şi cu şolduri de zăpadă.
Imperiul ei cu geamuri ogivale
se-nchide-n patru puncte cardinale
cutie de delicii interzise
cu rigi bărboşi, cu cartea pentru vise,
cu un gherghef mitraliat de-un ac
închipuind un Cyrano de Bergerac.
O, miezul nopţii, spaima de ispită
cînd coapsa încălzeşte ca o pită
şi sînii luminaţi de roşii ruguri
răzbat prin crepdeşin ca nişte muguri.
Atunci, din tăinuite-ascunzători,
se plimbă-n preajma ei pînă în zori
Sorel, Rascolnikov, Ulise-fiul,
Ben-Hur, misterios precum pustiul,
Vedetele ecranelor sonore
Dansînd peste minute, peste ore.
Şi dimineaţa calmă şi zăludă
alunecînd furiş pe pielea-i udă,
lumina orbitoare şi stridentă
venind s-o coloreze indecentă...
Şi iarăşi geamurile ogivale
închise-n patru puncte cardinale
şi iar gherghefut patronat de-un ac
închipuind un Cyrano de Bergerac.

octombrie 1970

— Ca să fiu sincer, trebuie să mărturisesc că nu-mi place ce fac aici. Ştiu, sînteţi mulţumit de mine, dar inima nu-mi dă ghes.

Sprîncenele domnului Bohlen se ridicară ca împinse de un resort, iar corpul îi înţepeni.

— Toată viaţa, domnule, am visat să fiu scriitor.

— Scriitor !

— Da, domnule. Poate n-o să credeţi, dar îmi consacru timpul liber literaturii. În ultimii zece ani am scris sute, nu exagerez, sute de nuvele — mai exact 570. În medie, o nuvelă pe săptămînă.

— De necrezut ! Şi de ce faci asta ?

— Instinctul.

— Ce instinct ?

— Instinctul creator.

De fiecare dată cînd îşi ridica ochii, buzele domnului Bohlen îi păreau lui Knipe mai subţiri şi mai purpurii.

— Şi ce faci cu toate nuvelele astea ?

— Vedeţi, ăsta e necazul meu. Nimeni nu le vrea. De îndată ce le scriu, le ofer unei publicaţii. Îmi sînt înapoiate fără comentarii. E foarte deprimant.

Uşurat, domnul Bohlen zise cu o voce plină de simpatie.

— Hai, hai, toţi am trecut prin asta. Şi cum ai dovada — o dovadă absolut convingătoare, provenind de la oameni cu experienţă — că nuvelele sînt, cum să spun, fără valoare, e timpul să te opreşti. Uită toate astea, dragul meu, întoarce pagina.

— Nu, nu. Ştiu că nuvelele mele sînt bune. Cînd le compar cu poveştile plate şi banale ce ni se oferă în fiecare săptămînă, simt că înnebunesc.

— Dragă Knipe, nu văd nici o legătură cu maşina dumitale.

— O să ajungem şi la asta, o să înţelegeţi din două vorbe. După ce am studiat bine toate revistele, am ajuns la concluzia că fiecare publicaţie are tonul ei propriu, personalitatea ei. Autorii de suces ştiu acest lucru. Şi se adaptează întotdeauna acestui ton.

— Stai, puţin calm. Încă nu văd unde vrei să ajungi.

— Vă implor să mă ascultaţi pînă la capăt, domnule. Este foarte important. Surescitat, gesticulînd nervos, Knipe se opri pentru a-şi trage sufletul. Lunga lui figură cabalină cu dinţi proeminenţi, împodobită cu două urechi ca nişte frunze de varză, strălucea de entuziasm, iar cuvintele îi ieşeau pe gură într-un nor de stropi de salivă. „Priviţi, domnule, între secţiunea memorie-cuvinte, am prevăzut un dispozitiv ajustabil care permite maşinii să producă orice tip de nuvelă. Este suficient să apeşi pe butonul dorit".

— Bine, bine, Knipe, e foarte frumos, dar...

— O să înţelegeţi imediat : piaţa fiind limitată, trebuie produse nuvele potrivit cererii şi la momentul potrivit. E vorba de o afacere ca oricare alta. Să privim lucrurile din punctul dv. de vedere, cel comercial...

— Dragul meu, nu poate fi o afacere comercială. Ştii tot atît de bine ca şi mine care este preţul de cost al acestor aparate.

— Da, dar, cu tot respectul, cred că nu cunoaşteţi ce beneficii aduc nuvelele ?

— Cum sînt plătite ?

— Pînă la 2 500 de dolari pentru autorii cotaţi. Dar să luăm o medie rezonabilă, să zicem 1 000 de dolari.

Domnul Bohlen tresări.

— Vă asigur că ăsta e adevărul.

— Imposibil, Knipe, e ridicol !

— Nu, domnule, este exact.

—N-o să-mi spui că directorii acestor periodice aruncă banii pe nimic... pentru ca un tip să le mîzgălească nişte baliverne. Ar însemna ca toţi scriitorii să fie milionari.

— Aţi înţeles bine, asta este, şi aici intră în scenă maşina mei. Mai trebuie să vă explic ceva. Am aprofundat bine chestiunea : revistele importante publică, în general, trei nuvele pe număr. Unele sînt lunare, dar 15 dintre ele sînt săptămînale. Cumpără, deci, cam 40 de istorioare pe săptămînă. Istorioare care aduc beneficii. 40 000 de dolari ! Cînd vom construi maşina mea, ea va putea răspunde tuturor cerinţelor şi va monopoliza piaţa producţiei literare.

— Încet, băiete, încet, nu te ambala...

— Deloc, domnule, înţelegeţi că prin rapiditatea maşinii mele o să-i discredităm pe toţi autorii. În 30 de secunde o să avem o nuvelă de 500 de cuvinte, pusă la punct şi gata de tipar. Vă întreb, cine poate scrie în ritmul ăsta ? O schimbare subtilă în expresia domnului Bohlen nu-i scăpă lui Knipe. Privirea vie, nările fremătînde, corpul imobil, aproape rigid trădau interes. Tînărul reluă repede : „Civilizaţia noastră a înlăturat artizanatul, care nu poate lupta împotriva producţiei de masă, mai ales la noi. Covoarele, scaunele, cărămizile, încălţămintea, vesela, totul este fabricat în serie de masă. Calitatea poate e mai slabă, dar cui îi pasă ? Preţul de cost nu contează. De ce să nu considerăm o operă literară drept un articol ce poate fi fabricat precum un scaun, sau un covor ? Comenzile să fie livrate la timp, în rest ce importanţă are originea mărfii ? O să-i distrugem pe toţi autorii tăindu-le craca de sub picioare ! O să acaparăm piaţa producţiei de nuvele !

Drept pe scaunul lui, cu coatele sprijinite pe masă, domnul Bohlen asculta, vigilent, alert, cu ochii aţintiţi asupra interlocutorului său.

— Nu m-ai convins Knipe, ideea dumitale nu mi se pare prea rentabilă.

— 40 000 de dolari pe săptămînă ! Să nu fim prea optimişti, să presupunem că vom vinde doar jumătate : 20 de nuvele. Asta face 20 000 de dolari pe săptămînă, 1 000 000 pe an ! Knipe murmură insidios : „Calculatorul electronic vă aduce oare beneficii de 1 000 000 de dolari pe an ?

— Şi ce dovadă există că-ţi vor fi cumpărate nuvelele ?

— Păi domnule, cine va mai dori poveşti fabricate după metode vechi, cînd le poate obţine de-a gata cu jumătate de preţ ?

— Şi cum să le vindem ? Cine se presupune că le va scrie ?

— O să înfiinţăm propria noastră agenţie de literatură şi o să inventăm nume de autori.

— Nu-mi place deloc chestia asta, miroase a escrocherie.

— Încă ceva, domnule. Există şi posibilitatea unor cîştiguri suplimentare de care vom profita după ce ne vom lansa. Publicitatea, de pildă, Ştiţi că producătorii de bere, pentru a nu-i cita decît pe ei, plătesc scump scriitorilor celebri care îşi împrumută numele pentru publicitate ? Ce Dumnezeu, nu e vorba de fleacuri, ci de afaceri importante.

— Vezi lucrurile prea în mare, prietene.

— Şi, cine ştie, domnule, poate o să vă amuze să vă puneţi semnătura sub cele mai bune nuvele...

— Doamne, Knipe, de ce-aş face-o ?

— Nu se ştie, unii autori cuceresc o mare notorietate şi sînt stimaţi de toată lumea. De ce să vă mint, m-am gîndit să semnez şi eu una, două lucrări.

— Autor, ai ? făcu domnul Bohlen, căzînd pe gînduri. Ar fi destul de surprinşi cei de la Club să-mi vadă numele tipărit în reviste, vreau să spun în reviste de calitate.

— De ce nu ?

— Bohlen surîse, în priviri cu o expresie gînditoare şi îndepărtată. Apoi, dezmeticindu-se, luă pe rînd foile din teancul de pe masă.

— E ceva ce-mi scapă, Knipe. De unde provin intrigile ? Maşina nu le poate inventa.

— Nu e greu, noi i le furnizăm. Oricine poate construi intrigă. Uitaţi, în mapa din dreapta, sînt 450 de intrigi. Nu rămîne decît să le introducem în secţiunea memorie-intrigi ale maşinii.

— Continuă...

— Cînd veţi studia proiectele mele o să remarcaţi toate micile rafinamente pe care le-am imaginat. Fiecare meserie are chichiţele ei. O nuvelă care se respectă trebuie să cuprindă cel puţin un cuvînt foarte lung şi confuz. Asta lasă impresia că scriitorul este şi cultivat. Aparatul e capabil să facă şi chestia asta. Am o întreagă panoplie de cuvinte lungi, gata să fie folosite.

— Unde ?

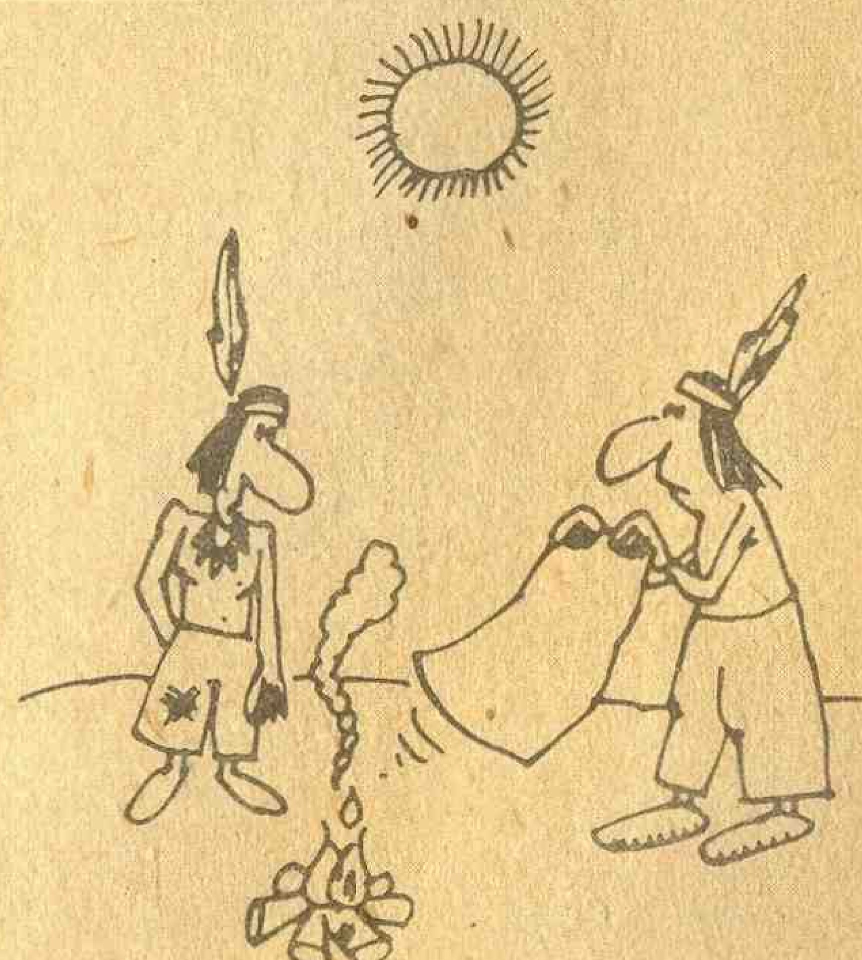
— În secţiunea memorie-cuvinte.

Cei doi au petrecut o mare parte din zi discutînd despre proiect, iar domnul Bohlen a declarat că trebuie să se mai gîndească. În dimineaţa zilei următoare manifesta un entuziasm moderat, dar după opt zile era complet nebun.

— Ştii ce-ar trebui să facem, Knipe, pentru ca secretul nostru să nu fie divulgat ? Să spunem că vrem să construim un alt calculator electronic pe baza unor noi principii.

Şase luni mai tîrziu, maşina era gata. Ascunsă într-o anexă a clădirilor principale, nimeni nu a avut voie să se apropie de ea, cu excepţia domnului Bohlen şi a lui Knipe.

Momentul punerii în funcţiune a fost emoţionant. În picioare, în faţa tabloului de control, cei doi, unul burtos şi cu picioarele scurte, celălalt înalt, uscat şi dinţos, se pregăteau să scoată prima lor operă. În jurul lor, pereţii erau acoperiţi de fire electrice, prize, intreru-

— Trebuie să transmitem că nu mai avem lemne de foc!

pătoare, imense valve de sticlă. Amîndoi erau nervoşi, agitaţi.

— Ce buton vreţi să apăs? întrebă Knipe, parcurgînd din ochi o serie de mici discuri albe, semănînd cu clapele unei maşini de scris. La alegere: Saturday Evening Post. Collier's, Ladies', Home Journal. Pe care-l preferaţi?

— Drace, nu ştiu. Se fîţiia ca pişcat de o insectă...

— Vă daţi seama, zise Knipe cu un ton grav, că o singură mişcare din deget poate să vă transforme în cel mai înzestrat scriitor de pe continent!

— Gata cu discursurile, să începem.

— O.K., să începem. Şi Knipe apăsă pe un buton alb pe care era scris: „Femeia astăzi". Se auzi un mic clinchet şi butonul rămase apăsat. „Asta a fost pentru alegerea genului, şi acum să trecem la cuvinte". Întinse braţul şi trase de o manetă. Imediat camera se umplu de zgomote: zbîrnîituri, trosnituri, ţiuituri. Coli de hîrtie începură să cadă dintr-o fantă într-un coş, în ritmul unei foi pe secundă; după 30 de secunde maşina se opri.

— Gata, strigă Knipe, nuvela noastră e gata.

Au luat hîrtiile să le citească. Pe prima hîrtie era scris: srolcfienaocflhhsrcvfoocbdtolhvro cry.,2ţ()ădmţşkw)(,.madaiitngwihu.r,mnse Luară şi alte hîrtii. Stilul era acelaşi peste tot.

Domnul Bohlen începu să vocifereze. Knipe încercă să-l calmeze.

— Nu e nimic, vă asigur, nu e vorba decît de un mic retuş. Probabil un contact prost pe undeva. Nu uitaţi că avem aici peste 5 000 de metri de fire electrice. Doar nu vă aşteptaţi ca totul să funcţioneze perfect de prima dată.

— N-o să meargă niciodată.

— Aveţi răbdare, vă rog.

Knipe se puse pe treabă, descoperi defecţiunea şi, patru zile mai tîrziu, anunţă că puteau face o nouă încercare.

— N-o să meargă, repeta întruna domnul Bohlen. Simt că n-o să meargă.

Knipe surîse, apăsă pe secţiunea Digest şi trase de manetă. Ciudatele pîrîituri umplură din nou camera. În coş căzu o singură foaie de hîrtie.

— Unde e restul? strigă domnul Bohlen. Maşina s-a oprit, s-a stricat!

— Nu, nu s-a stricat. Am obţinut ce am vrut: am apăsat doar pe butonul Digest.

De data asta, textul suna în felul următor: Puţinioameniştiucăonouăşisenzaţionalămetodăterapeuticăafostdescoperităeavarevoluţionamedicinacăciaceeastămetodăestesusceptibilăsăvindececeamairedutabilăboală...

— E o aiureală! urlă domnul Bohlen.

— Nu, domnule, totul e perfect. Lipsesc doar spaţiile dintre cuvinte. Dar textul, ăsta este. Numai cuvintele nu sînt despărţite între ele.

Avea dreptate.

Prima nuvelă, o poveste plină de forţă, a fost redactată de maşină pentru un săptămînal binecunoscut. Un tînăr ambiţios, dornic să se pună în valoare faţă de patronul lui, se înţelege cu un prieten ca acesta s-o atace pe fiica patronului, într-o seară pe cînd aceasta se întorcea acasă cu maşina. Ca din întîmplare, tînărul se afla la faţa locului, smulgînd pistolul din mîna agresorului şi eliberînd fata. Aceasta îi era foarte recunoscătoare. Tatăl, în schimb, care avea unele bănuieli, îl supuse pe tînăr unui interogatoriu sever şi tînărul sfîrşi prin a mărturisi totul. În loc să-l alunge, tatăl îi spune că îi admiră stratagema ingenioasă. Fata admiră onestitatea tînărului şi înfăţişarea lui. Tatăl îl numeşte şef de serviciu la contabilitate şi fata îl ia de bărbat.

— E senzaţională, domnule, exact ce trebuie.

— Eu o găsesc cam stufoasă şi trasă de păr.

— O să vedeţi, o să aibă un succes imens.

Plin de entuziasm, Knipe a pus maşina să producă una după alta şase nuvele în şase minute. Nu se ştie din ce motive una dintre ele a ieşit cam deşuchiată, dar celelalte erau perfecte. În sfîrşit cucerit, domnul Bohlen a acceptat să înfiinţeze, în centrul oraşului, o agenţie literară condusă de Knipe. Două săptămîni mai tîrziu, acesta trimitea revistelor un prim lot de 12 nuvele, dintree care 4 semnate de el, una de domnul Bohlen şi 7 cu nume imaginare. Cinci au fost acceptate fără greutate. Nuvela semnată de domnul Bohlen i-a fost înapoiată, însoţită de un comentariu al editorului: „Lucrarea abilă dar, după părerea noastră, cam lipsită de maturitate. Am fi bucuroşi să ştim şi alte opere ale acestui autor." Sărind într-un taxi, Knipe s-a dus la uzină, a pus maşina în funcţiune şi într-o clipită o produs o nouă nuvelă semnată de Bohlen, pe care a trimis-o directorului revistei. Aceasta a fost acceptată.

Banii începură să curgă, iar Knipe ridică producţia la 30 de nuvele pe săptămînă, dintre care jumătate reuşea să le plaseze uşor.

În scurtă vreme, Knipe a cucerit renumele unui autor prolific, bine cotat în cercurile literare. Succesul lui Bohlen a fost mai mic, dar el nu află acest lucru. Între timp, Knipe lansă o jumătate de duzină de autori, foarte promiţători, dar care nu existau.

Totul mergea ca pe roate.

Încurajaţi de reuşita lor, cei doi s-au hotărît să adapteze maşina la redactarea unor opere de mare amploare. Însetat de glorie literară, domnul Bohlen i-a cerut lui Knipe să treacă imediat la realizarea proiectului.

— Vreau să scriu un roman, repeta el întruna.

— O să-l aveţi, domnule, dar puţină răbdare. Această nouă adaptare a aparatului este foarte delicată.

— Toată lumea îmi zice că ar trebui să mă apuc de un roman. Editorii mă hărţuie şi mă imploră să las deoparte aceste fleacuri şi să scriu o operă de anvergură. Numai romanul consacră pe un scriitor, pretind ei.

— O să scriem toţi romane, răspunse Knipe, dar vă rog, nu vă impacientaţi!

— Atenţie, Knipe, îmi trebuie ceva serios, prefund, care să surprindă şi să pună pe gînduri. M-am săturat de fleacurile ce mi le oferi de o vreme. La drept vorbind, nu sînt foarte sigur că nu încerci să mă faci să trec drept un măgar...

— Un măgar, domnule Bohlen!

— Da, Ai păstrat ce era mai bun pentru dumneata.

— Oh, nu, domnule, nu!

— Vreau ca lucrurile să se schimbe. Vreau să fiu sigur că voi scrie o carte intelectuală, de bună calitate. Sper că m-ai înţeles.

— Liniştiţi-vă, sînt pe cale de a inventa un nou tablou de control care vă va permite să scrieţi ce veţi dori.

Nu se lăuda: două luni mai tîrziu, Knipe reuşea un tur de forţă. Maşina nu numai că era capabilă să redacteze romane, dar el o dotase cu un nou sistem de control care permitea alegerea foarte exactă a temelor şi stilurilor preferate.

La început se apăsa pe un buton de comandă care guverna o întreagă serie de genuri literare: satiric, umoristic, erotic, sentimental. Apoi, pe rîndul 2 de butoane, autorul îşi alegea subiectul: viaţă militară, război civil, războaie mondiale, probleme rasiale, roman rural etc. Al treilea rînd oferea o mare varietate de stiluri: clasic, modern, fantezist. Rîndul patru se referea la personajele cărţii şi rîndul cinci, la redactare. Asta nu era totul. Aşa cum un organist abil manevra registrele şi claviatura orgii pentru a obţine expresia dorită, autorul putea, pe parcursul producţiei, să dozeze circa 50 de sentimente diferite: tensiune, emoţie, surpriză, mister. Pe tabloul de bord, cadranele îţi permiteau să ştii cu exactitate în ce loc al lucrării trebuia plasată expresia dorită.

După o studiere aprofundată a marilor titluri ale anului trecut, Knipe a dobîndit certitudinea că un element de mister, un soi de catalizator magic, putea transforma într-un succes răsunător cea mai banală, cea mai plicticoasă carte; era factorul „pasiune". Dar Knipe ştia, în acelaşi timp, că acesta avea un efect violent, capabil să sucească minţile. Şi, de aceea, trebuia folosit la momentul potrivit, cu prudenţă şi discreţie. Pentru a evita abuzurile el imaginase un sistem de control independent, format din ingenioase clape reglabile, asemănătoare celor două pedale ale unui autoturism — acceleraţia şi frîna. O clapă ridica procentajul „pasiune", cealaltă îi modera intensitatea.

A scrie un roman după metoda Knipe consta, de fapt, în a conduce o maşină, a pilota un avion şi a cînta la orgă simultan. Acesta era principalul inconvenient, inconvenient care însă nu-l tulbura deloc pe inventator.

Cînd totul a fost gata, Knipe, foarte mîndru, l-a adus pe domnul Bohlen în faţa maşinii pentru a-i explica modalitatea de funcţionare.

— Cum vrei să mă descurc în toate aceste complicaţii! Mai bine mi-aş scrie cartea de mînă, ar fi mai simplu.

— Nu e decît o chestiune de obişnuinţă, aşa cum se întîmplă cu condusul maşinii. O să vedeţi, într-o săptămînă, două, totul vi se va părea simplu ca bună ziua.

N-a fost chiar atît de simplu. Dar, după cîteva ore de exerciţiu, domnul Bohlen îi anunţă într-o seară colaboratorului său intenţia de a produce primul său roman.

Bătrînelul grăsun şi nervos, crispat în faţa comenzilor maşinii, şi tînărul înalt, uscăţiv, care se agita în jurul lui au trecut prin momente de groază.

— Intenţionez să produc o operă de clasă, Knipe.

— Sînt sigur că veţi reuşi.

Degetul domnului Bohlen apăsă prudent pe butoanele selectoare. A făcut următoarea alegere:

Subiect: Problemă rasială.

Stil: Clasic.

Personaje: Şase bărbaţi, petru femei, un sugaci.

Lungime: 15 capitole.

În acelaşi timp, avea ochii pironiţi pe trei valve marcate: Forţă, Profunzime, Mister.

— Gata, domnule?

— Da, da, să-i dăm drumul.

Knipe trase de manetă şi uriaşa maşină începu să trosnească, miile de rotiţe şi leviere să zbîrnîie, în timp ce claviatura electrică emitea un sunet strident, aproape de nesuportat. La fiecare două secunde, pagini acoperite de caractere cădeau în coş. Zgomotul, emoţia, comenzile, indicatorul de capitole, controlul de viteză îl făcură să-şi piardă capul pe domnul Bohlen, care apăsă cu toate forţele pe cele două pedale pînă la oprirea maşinii.

— Felicitări, primul dv. roman este gata, zise Knipe, aplecîndu-se să culeagă mormatul de hîrtii din coş.

Broboane de sudoare tremurau pe faţa domnului Bohlen.

— A fost teribil de greu, băiete!

— Dar aţi reuşit din primul foc!

— Să văd ce-a ieşit. Şi începu să citească, transmiţînd treptat paginile lui Knipe.

— Ce dracu-i asta, Knipe!!! Buza inferioară, subţire şi roşiatică, îi tremura, iar obrajii îi luaseră foc.

— Recunosc că e puţin cam îndrăzneaţă.

— Îndrăzneaţă? E pur şi simplu libidinoasă! Şi dumneata vrei să semnez o carte ca asta?

— Nu, nu, domnule.

— Mi-ai jucat o festă incalificabilă, Knipe.

— Oh nu, domnule, vă jur!

— Aşa se pare...

— Nu credeţi că poate aţi apăsat prea tare pe pedala „pasiune"?

— De unde vrei să ştiu, băiete?

— Puteţi să încercaţi din nou.

Domnul Bohlen reluă comenzile şi, de data asta, totul a decurs de minune.

În mai puţin de o săptămînă, un editor entuziast citise şi acceptase cartea lui Bohlen. A

LA MARE

ORIZONTAL: 1) Un fel de „mare" ad hoc în mijlocul oraşului (pl.). 2) Se coace... în cuptor! ● Stă zi şi noapte pe plajă. 3) Ieşită de la fund la suprafaţă! ● Umflătură dureroasă. 4) „Pe-un picior de plai / Pe-o gură de rai..." ● Soare la masculin. 5) Adam şi-a pierdut... capul! ● Anotimpul aglomeraţiei de la mare ● La est, la Techirghiol! 6) Mai mult decît bronzată ● Ambarcaţiune foarte uşoară. 7) Etajul 12! ● Carul... Mic. 8) Avocat (abr.) ● Înotător care dă mereu înapoi ● O eboşă neterminată. 9) Ţărmul Mării Negre ● Loc legendar plin de... căldură! (fig.). 10) I-a prins foarte tare soarele 11) Orizonturi ● O pînză în largul mării.

VERTICAL: 1) Creasta valurilor mării ● Iese din mare şi se întinde pe plajă! 2) O zi numai bună de plajă şi baie ● A o coti. 3) Căutată pe caniculă ● Povară de porumb (reg.). 4) Cu gust la Amara! ● Marea redusă la ultima expresie (pl.). 5) E de-a dreptul din natură (fem.) ● Marin... e la mijloc! 6) Fir ● Circa din fotbalul de altădată! 7) E singur la Neptun! ● Corabie legendară ● Nume masculin (din Goga). 8) Oricum face în cele din urmă tot la mare ajunge ● Curs de apă în Elveţia ● Scule! 9) Zeitate egipteană ● Trataţi cu foarte multă căldură. 10) Ele se deplasează cu uşurinţă la mare. 11) Băutura ideală de pe plajă (2 cuv.) ● Foarte rece!

urmat Knipe, cu un roman pe care l-a semnat, şi o duzină de alte cărţi, semnate cu pseudonime. În scurt timp, agenţia literară a lui Knipe devenise celebră şi banii au început să curgă gîrlă.

Knipe s-a dovedit, atunci, un om de afaceri de prima mînă.

— Ascultaţi domnule, zise el într-o zi, ne-au mai rămas încă prea mulţi concurenţi. Să le venim de hac. De ce n-am absorbi pe toţi scriitori, din ţară, creind un fel de trust ?

Domnul Bohlen, care adoptase genul artistic — haină de catifea verde închis şi păr lung — era perfect satisfăcut de situaţia dată. „Nu înţeleg ce vrei să spui, cum să absorbi scriitorii?".

— Aşa cum a făcut Rockefeller cu companiile petroliere. Să-i cumpărăm. Dacă nu se lasă, o să-i eliminăm, e uşor.

— Atenţie, Knipe, nu te ambala.

— Iată o listă cu 50 de scriitori printre cei mai la modă. Intenţionez să le propun un contract viager, plătit gras. Tot ce le cer, în schimb, este să nu mai scrie niciodată nici un singur rînd. Şi, bineinţeles, ne vom folosi de numele lor pentru nevoile noastre.

— N-or să accepte în vecii vecilor.

— Nu-i prea cunoaşteţi pe scriitori. Aşteptaţi puţini şi o să vedeţi.

— Dar cu instinctul creator cum rămîne, Knipe ?

— E doar faţada. Numai banul îi interesează, ca pe toată lumea.

Domnul Bohlen a fost de acord în cele din urmă. Knipe, cu lista în buzunar, şi-a început turneul de prospectare, intr-un Cadillac împunător, condus de un şofer.

Prima lui vizită a fost la un scriitor din fruntea listei, scriitor cu experienţă şi mult talent, care l-a primit cu multă amabilitate. Knipe şi-a debitat istoria, a deschis o valiză plină cu romane-eşantioane şi i-a prezentat un contract îmbietor. Scriitorul l-a ascultat politicos, apoi, convins că are de-aface cu un nebun, i-a oferit un pahar şi l-a dat pe uşă afară.

Cînd a înţeles că A. Knipe este serios, al doilea scriitor de pe listă s-a aruncat asupra lui, înarmat cu un prespapier, şi l-a urmărit pînă la uşa grădinii, acoperindu-l cu un torent de înjurături şi obscenităţi.

Knipe nu s-a lăsat însă învins. Decepţionat, dar nu descurajat, s-a dus la cel de-al treilea scriitor. Era o femeie. Romanele ei sentimentale, foarte gustate de public, se tipăreau în milioane de exemplare. Foarte amabilă, ea i-a oferit o ceaşcă de ceai şi l-a ascultat pînă la sfîrşit cu mult interes.

— Totul mi se pare foarte seducător, dar îmi e greu să cred, zise ea.

— Doamnă, răspunse Knipe, automobilul meu e jos, sînt gata să vă fac o demonstraţie.

Şi au plecat, braţ la braţ, spre birourile unde era ascunsă minunata maşină. În două cuvinte, Knipe i-a explicat cum se manevrează aparatul şi a rugat-o să se aşeze în faţa butoanelor şi manetelor.

— Aveţi chef să scrieţi un roman cît aţi bate din palme ?

— O, da, da, vă rog, exclamă ea.

Calmă şi competentă, ea apăsă pe butoanele selectoare fără să facă nici cea mai mică greşeală, ştiind de la bun început ce dorea să obţină : un roman-fluviu romantic şi debordînd de pasiune. De îndată ce a citit primul capitol, ea semnă pe loc contractul propus de Knipe.

— Iată unul scos din circuit, nu e rău de loc! declară Knipe.

— Ai manevrat bine, băiete !

— Nu ghiciţi de ce a semnat ?

— Nu.

— Nu e pentru bani, e foarte bogată.

— Atunci, de ce ?

— E şireată, a înţeles imediat că maşina lucrează mai bine decît ea.

Din acea clipă, Knipe s-a hotărît să se consacre mediocrităţii ; rarii scriitori care depăşeau acest nivel erau prea greu de convins. După o lună de muncă înverşunată, el obţinuse semnătura a 75 dintre numele înscrise pe listă. Cel mai uşor de convins erau scriitorii în vîrstă şi cei care se dedaseră alcoolului ; tinerii, mai îndărătnici, deveneau imediat obsceni, adeseori chiar îl cotonogeau pe Knipe. Dar, în ansamblu, totul mergea de minune.

Anul trecut — după 12 luni complete de producţie — statisticile au dovedit că mai mult de jumătate din romanele publicate pe acest continent proveneau de la agenţia literară a lui Adolph Knipe.

Sinteţi surprins ?

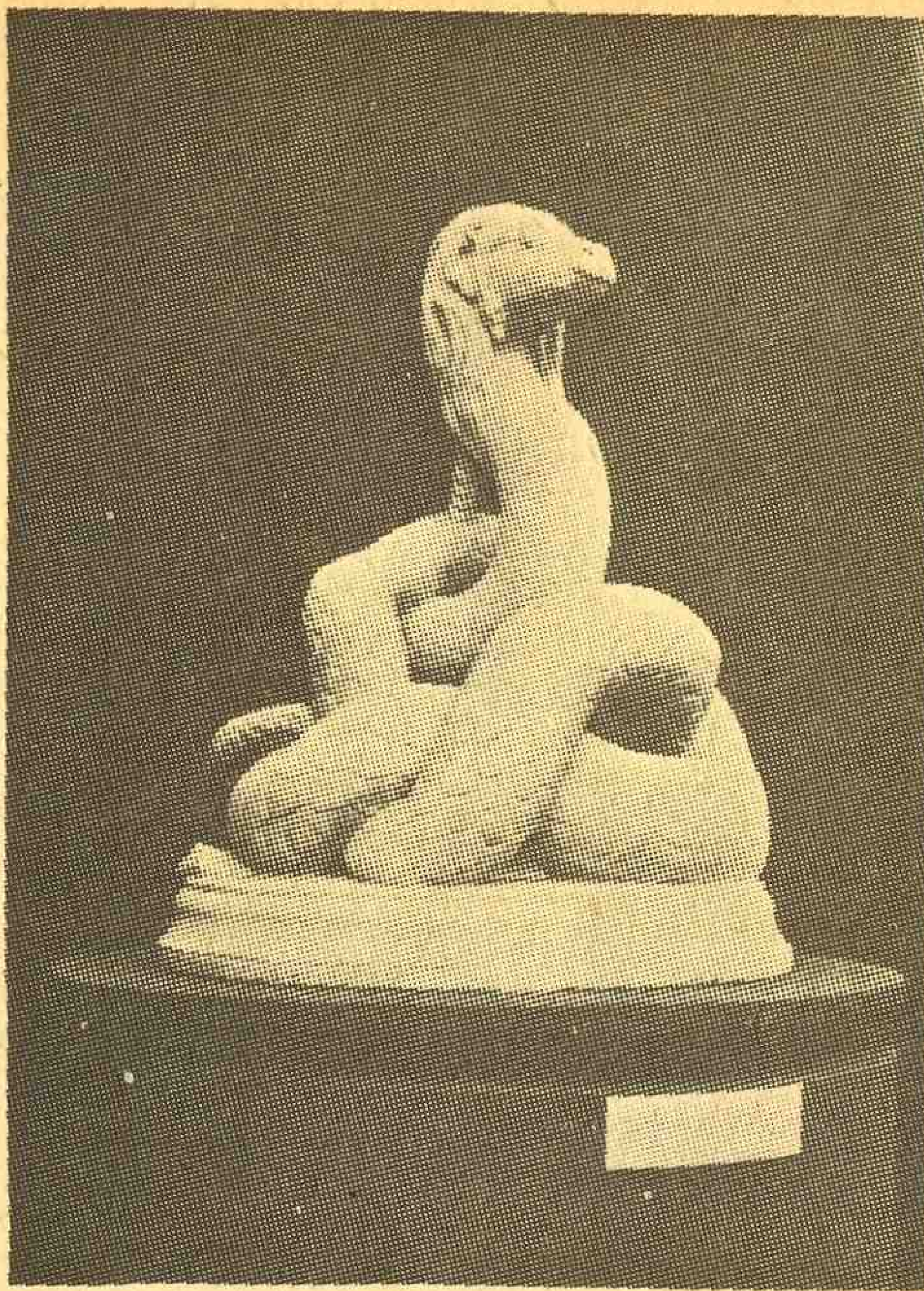
Nu cred.

Şi asta nu e totul. Astăzi, toţi sînt la curent cu secretul şi se reped la agenţia lui Knipe pentru a semna un contract. Menghina se strînge neiertător în jurul scriitorilor care refuză să se lase duşi de nas.

Chiar în acest moment, în timp ce scriu, aud în camera vecină cum urlă de foame cei 12 copii ai mei. Pe nesimţite, fără voia mea, mîna mi se apropie de acest contract care îmi poate aduce aur.

Doamne, dă-mi puterea să-mi las să moară de foame copiii !

În româneşte de
Rodica Georgescu

Şarpele fantastic

Vorbeau corăbierii de-un animal fantastic,
Zis şarpe, în templul lui Esculap
din Ptolemais,
Purtînd în ochi misterele întregului
Egipet.
Veneau la rînd mitologiile greceşti,
Cu Python, zămislit din măruntaiele
pămîntului,
Şarpe monstruos, înzestrat cu darul
profeţiei,
Ucis de Apollon la poalele muntelui
Parnasus.
Şi părul Medusei era plin de şerpi —
Orice muritor privea chipul acestei
gorgone
Se transforma pe loc în stană de piatră.
Ştia şi povestirea ilustrului Lucian
din Samosata,
Cu şarpele-zeu Glycon, adorat de romani,
Căruia i-au dedicat semeţe temple.

...Bătea peste Tomis un vînt de nelinişti,
Furtună mai mare ca marile răscoliri
ale mării.
Din lumea de nord se anunţau iar goţii,
Ce cuceriseră în cîteva zile măreaţa
cetate a Histriei.
Şi din afundurile a trei secoli de restrişte
Creştinii — prigoniţi în Imperiu mai rău
decît fiarele —
Cucereau încet, încet pămîntul, făcînd
să dispară
Întregul pantheon al zeilor nemuritori...

La toate acestea se gîndea
Artistul-sculptor
Privind tezaurul de piatră strîns
din temple tomitane.
Unele lucrări erau ale lui, din tinereţe,
Altele mai vechi, aduse de peste mări
şi ţări :
Fortuna şi cu Pontos, zeii protectori
ai oraşului,
Statuetele Hecatei şi bustul zeiţei Isis,
Aedicula cu dubla reprezentare a zeiţei
Nemesis,
Apoi Cybela, Bacchus, Dioscurii,
Cavalerul Trac
Şi încă alte divinităţi, ce trebuiau ascunse
şi păzite.

Scoase din blocul de marmură uşor vînătă
Un zeu fantast, smuls din închipuirea lui,
Din tot ce ştia despre şerpii binefăcători,
Protectori ai locurilor sfinte, adoraţi
ca un genius loci.
Nimic din ce văzuse nu trebuia repetat,
Precum iubirea e unică şi nemuritoare,
Ca un zbor celest născut din valuri...
Trup şi pîntec inelat de şarpe ;
Gît puternic susţinînd maiestuos capul
cu bot de oaie ;
Urechi şi plete de om sau zeu,
Aidoma pletelor netunse ale lui Apollon,
Însemnul tinereţii şi frumuseţii veşnice.
Ochii — în ei a pus întreaga măiestrie —
Chiar el s-a cutremurat privindu-i :
Îi fixau doi ochi severi, precum destinul
implacabil,
Fără lacrimi, păzind „cel de pe urmă
regat",
Cum numea Infernul poetul Ovidiu Naso,
Exilat la Tomis cu multă vreme înainte.

Vreau să fie păzitorul comorii,
îşi spuse sculptorul,
Aşezînd în groapă chipurile cioplite,
Spre a nu fi profanate de mîini şi gînduri
străine,
Intru cinstirea creaţiei acelor locuri
şi vremi.

Valentin Hossu-Longin

„Tezaurul de sculpturi de la Tomis" se află în Muzeul naţional de arheologie şi istorie din Constanţa.

Piaţa liberă de orice... scrupule sau şmecheri, fanatici, naivi

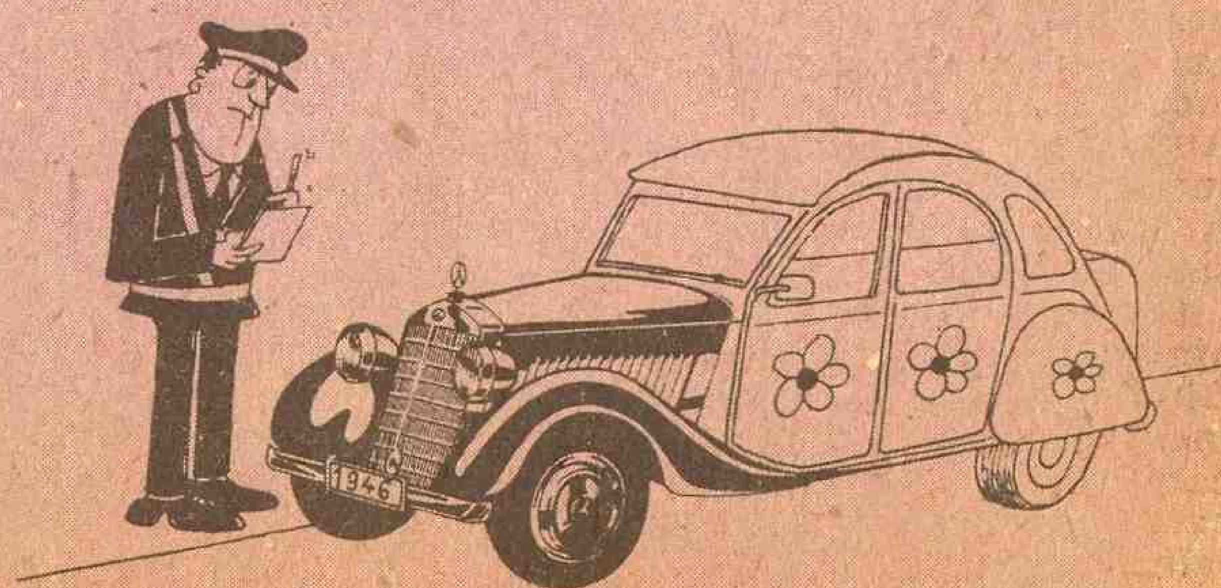
● Obligat, la fel ca toţi colegii lui de branşă, să-şi reducă activitatea la trei zile pe săptămînă, un coafor englez a avut ideea să-şi anunţe clientela că vinde... fasole (magazinele alimentare nu aveau programe restrictive). În preţ era inclus şi un pieptănat.

● În lume se vînd adesea timbre false, dar şi falsuri de... timbre false. Un filatelist din Saint-Etienne (Franţa) a falsificat astfel de falsuri şi le-a comercializat pentru a „finanţa apariţia unei lucrări destinată filateliştilor spre a-i feri de... şarlatani".

● Dacă, recent, celebra galerie londoneză „Sotheby" a vîndut la preţuri piperate instrumente muzicale şi hainele uzate ale celebrilor Beatles, de ce nu s-ar vinde şi alte relicve istorice ? Printre acestea s-a numărat, în urmă cu cîţiva ani şi fanionul „Franţei libere", care fusese fixat (în anii 1940 şi 1941) pe una din aripile automobilului folosit de generalul De Gaulle la Londra. Fanionul, avînd un colţ uzat, poartă în centru crucea de Lorena (simbolul rezistenţei franceze) brodată de soţia şoferului. A fost achiziţionat contra sumei de 472 de lire sterline.

● În vitrina unui magazin din San Diego (S.U.A.) au fost expuse spre vînzare două pălării de cowboy absolut identice, dar cu preţuri diferite. Una dintre ele era mai scumpă cu un dolar din pricina unor găuri produse de gloanţele autentice ale unor cowboy autentici.

● În deceniul trecut a reţinut atenţia o vînzare mai puţin obişnuită, organizată în Papua. Aici, în timpul celui de-al doilea război mondial, avuseseră loc lupte sîngeroase între americani şi japonezi. Şi cum o mulţime de japonezi doreau să regăsească rămăşiţele pămînteşti ale rudelor dispărute, pentru a le readuce în patrie, s-au găsit destui afacerişti care să organizeze un adevărat business de oseminte, înşelînd bunacredinţa a naivilor. Un astfel de negustor a vîndut săptămînal circa 200 de kilograme de oase contra 8 000 de dolari australieni.

E MAI TÎRZIU DECÎT CREZI

GILBERT CESBRON

Născut în 1913, Gilbert Cesbron — pînă în 1958, anul apariției cărții la care ne referim — a fost un scriitor cunoscut mai mult pentru activitatea sa socială și pentru scrierile sale generoase dar lipsite de mari frămîntări. Anul apariției romanului IL EST PLUS TARD QUE TU NE PENSES a marcat o cotitură hotărîtoare în destinul său de scriitor. Pentru prima oară o lucrare de a sa punea în discuție o temă majoră care nu ocolea aspectele dure, insolubile ale realității de fiecare zi. Eroii săi — un tînăr cuplu — sînt Jean și Jeanne Cormier, care duc o existență obișnuită, nu lipsită de necazurile și bucuriile cotidiene, pînă în momentul în care tînăra femeie este atinsă de cancer. În primele momente, nerealizînd exact dimensiunea pericolului, apoi consultînd medic după medic, în fine internată și operată într-o clinică, Jeanne își poartă crucea grea a destinului necruțător. O scurtă perioadă de restabilire apoi o reșută care avea să fie fatală. Dacă s-ar fi mărginit numai la atît, cartea ar fi fost, fără îndoială, induioșătoare, dar... banală. Ei bine, autorul o complică cu o puternică problemă de conștiință. În ultimele zile, cînd chinurile muribundei ating apogeul, soțul — nemaisuportînd s-o vadă chinuindu-se zadarnic, știind foarte bine că destinul ei este pecetluit — într-un moment de milă și slăbiciune a voinței — îi strecoară o supra-doză de morfină care o izbăvește pe bolnavă de ultimele chinuri. Doctorul vine, constată decesul și înhumarea are loc. Nici vorbă de vreo suspiciune. Dar cîteva luni după moartea soției sale, Jean Cormier începe să aibă remușcări, mustrări de conștiință și din proprie inițiativă se autodenunță justiției. Este acuzat de omor cu bună știință, premeditat, cu circumstanțe atenuante. În carte asistăm la o pasionantă dezbatere la Curtea de Jurați în legătură cu dreptul unui om de a lua viața altuia pentru a-l scuti de chinuri, mult disputata problemă a eutanasiei. Mai jos vă prezentăm un fragment.

— Așezați-vă, se reia ședința... Să intre acuzatul Cormier...

Cînd se așeză din nou în boxă, Jean gîndi detașat : „Acum, după audierea martorilor, vine ultima rundă, jucată de profesioniști". Era șapte și jumătate seara dar deja era întuneric afară.

— Dau cuvîntul domnului Procuror General.

Toate fețele se întoarseră spre stînga ca la un semnal. Magistratul își puse ceasul în față. Se auzi un foșnet de hîrtii.

— Domnule Președinte, Înaltă Curte, domnilor jurați. La Jaffa împăratul Napoleon a cerut medicului Desgenettes să-i otrăvească pe cei atinși de lepră. Medicul a răspuns : „Datoria mea nu este să-i omor, ci să-i țin în viață". Imaginați-vă că ar fi cedat sugestiei suveranului său : ar fi creat un precedent cu atît mai ireparabil cu cît ar fi fost mai spectaculos. Acest medic ar fi trădat linia de conduită a meseriei sale. Nu afirmă jurămîntul lui Hippocrat : „Nu voi da nimănui, indiferent cine m-ar ruga, un medicament omicid și nici nu voi avea inițiativa unei atari sugestii"? Notați, vă rog — „indiferent cine m-ar ruga". Codul de deontologie al medicinii actuale reia în articolul 23 principiul secular. Citez : „Grija primordială a medicului trebuie să fie să conserve viața omenească, atunci cînd îngrijește un suferind."

Este vorba de o particularitate a medicinii practicată în țara noastră ? Nu, domnilor, deoarece Codul Internațional al Eticii Medicale (care datează din 1949) merge încă și mai departe și cere respect absolut pentru viața umană încă din momentul concepției... Mai mult, medicul are datoria de a disimula muribundului starea sa iremediabilă, pentru a nu se face purtătorul unui verdict de moarte, cu atît mai puțin executorul său.

Deci, domnilor, cum poate un particular să-și aroge un drept — dreptul de viață și de moarte — cînd el este refuzat de secole medicilor ? Desigur, mi se poate opune Platon, care în „Republica" nu se teme să recomande : „Vei numi medici și judecători care să-i îngrijească pe cetățenii bine constituiți fizic și moral. Cît despre ceilalți — vor fi lăsați să moară (cei care nu au corpul sănătos ca și cei care au sufletul pervers de la natură)". Dar cine ar mai îndrăzni astăzi să susțină o asemenea teorie ? Creștinismul care separă pe Platon de timpurile moderne condamnă eutanasia și avortul. Ambroise Paré, bun creștin, spune : „Eu pot să judec dar divinitatea singura este stăpînă vieții și morții, a tămăduirii sau agoniei, a angoasei sau seninătății..."

La cealaltă extremitate, la antipodul onoarei omenești, pe cine găsim ? Pe Nietzsche, pe Binding, pe Hitler. Da, domnilor, vocea care încă din 1830 denunța „pe acei bolnavi pentru care viața nu este decît un prilej de vegetare, care și-au pierdut simțul viitorului" ; și cealaltă voce care în 1920 o reclama „dreptul de a distruge viețile care nici măcar nu merită să fie trăite" au fost cu siguranță auzite cîțiva ani mai tîrziu de cel care a organizat metodic cel mai mare masacru din istoria omenirii... Iertați-mă dacă pentru mine cuvîntul „eutanasie" se asociază întotdeauna cu numele lui Hitler. Din 14 noiembrie pînă la 1 decembrie — adică în 15 zile — un singur medic dădea verdictul uciderii prin eutanasie a 2 109 victime ! Păstră un moment de liniște pentru a-și sublinia spusele. Desenatorii de presă se grăbeau să-l prindă în această atitudine pentru ziarele lor.

Desen de Florin Creangă

— Și atunci cum să ne mirăm că dreptul la eutanasie este respins de către Legislație ? De către Parlamentul American din 1906, de către Reichstag din 1913, de către Camera Lorzilor...

— Cu 35 „contra" și 14 „pentru" ! întrerupse Bernard.

— În Franța, continuă procurorul, problema nici nu s-a pus măcar. Articolul 295 al Codului Penal numește asasin pe „orice persoană care ucide în mod voluntar". Trăim, domnilor, sub regimul respectului absolut datorat vieții umane, și aici trebuie căutat gradul de civilizație al unei societăți.

— Și acest respect este cu atît mai mare cu cît Codul nostru penal respectă chiar și speranța de viață și reprimă propaganda anti-concepțională sau duelul. Mai mult ! Legea din 25 octombrie 1941 subliniază delictul de neacordare a asistenței medicale, de a lăsa o persoană în pericol de moarte fără a interveni. Domnilor, vă întreb, unde, în acest aparat legal și juridic, se poate strecura cea mai mică justificare sau scuză a eutanasiei ?

Se auzi rumoare în rîndul publicului. Jean își lăsă capul în piept : „Sînt toți împotriva mea... Sînt singur... singur" gîndi el.

— Și să nu uităm declarația profesorului Portes de la Academia de Medicină : „Cum vom putea împiedica medicii să aplice aceste modalități primejdioase mai întîi agonicilor, celor atinși de boli incurabile, și mai apoi altora ? Înarmați cu un astfel de drept și cu o astfel de concepție, n-aș mai da doi bani pe viața unui paralitic, pe a unui dement, pe a unui degenerat ! Nici pe aceea a unui copil anormal dar viabil, sau a unui orb sau surdomut. Căci de ce s-ar mai complica să întrețină asemenea ființe o societate atinsă în așa grad de lipsa de responsabilitate și omenie ? Permiteți-mi să numesc eutanasia un monstruos pact cu Infernul !

Ce încredere am putea să mai avem în medic? Într-un medic care are permisiunea să omoare, să dispună de viața altuia ? *Am* ajunge să fim omorîți de propriii noștri medici. Domnilor, nu vă simțiți ca și mine, prinși într-un vîrtej, la evocarea acestei posibilități spre care ne îndreptăm în cazul în care încurajăm eutanasia ?

Procurorul își consultă ceasul și continuă :

— Știu... Știu foarte bine scuzele pe care le invocă partizanii eutanasiei. Nu le voi trece sub tăcere. Justiția trebuie să asculte ambele părți. Pronunțînd aceste cuvinte simțeai că el însuși se crede întruparea justiției, cu roba sa roșie și legiunea de onoare pe piept.

— Ei bine, așa cum o trupă de soldați împinge înainte ostaticii pentru a se proteja, și susținătorii eutanasiei avansează mila... Și sîntem, domnilor, tentați să parafrazăm celebra maximă : „Milă, cîte crime se comit în numele tău !" Este vorba, desigur, de a scuti pe cineva de suferințe „insuportabile". Dar să-i întrebăm pe medici dacă moartea este atît de dureroasă pe cît pare ea martorilor. Agonia este ea o luptă ? Nu este mai rezonabil să credem că conștiința unui muribund se opacizează ? Și apoi — și spunînd aceasta se întoarse spre acuzat, ca și cînd i s-ar fi adresat în exclusivitate — cineva care pretinde că scutește de suferință pe altul, în fond nu urmărește să se scutească pe sine din egoism de un spectacol incomod ?

— Și dragostea ? îi scăpă lui Jean cu o voce abia perceptibilă.

— Această răbdare pentru durerea altuia, fie și persoana care ți-e foarte dragă, este forma necesară de curaj și poate forma cea mai sublimă de dragoste.

Totuși, îmi veți spune, nu stau lucrurile altcumva cînd victima — căci continui s-o numesc victimă — cere acest lucru ? Nu, domnilor ! De trei ori nu !

În primul rînd pentru că acest pretins consimțămînt este cel mai adesea rezultatul unei presiuni discrete a anturajului. Și acest anturaj este deja vinovat : vinovat de abolirea la ființa pe care pretinde că o iubește a celui mai puternic instinct, cel de conservare. Apoi, cine garantează că acest anturaj — depășit poate pentru moment de situație — va persevera pînă în cele din urmă în hotărîrea funestă ? Este nevoie să adaug că „consimțămîntul prealabil" este absolut ilegal prin hotărîrea Adunării Internaționale a Medicilor din New York din 1947 ? Jurisprudența noastră, cu douăzeci de ani înainte, se exprimase formal în acest sens prin rezoluția Le Floch : „Consimțămîntul victimei la un act omicid nu poate legitima acest act".

Deci, domnilor, ce argumente pot invoca partizanii „sinuciderii asistate" ? Ah, da — rămîne argumentul „incurabil". Dar cine are dreptul să pronunțe acest cuvînt ? Un astfel de verdict nu presupune un diagnostic precis și un pronostic sigur ? Ce medic ar îndrăzni să contrasemneze o dublă afirmație atît de categorică ? Dar — mi se va răspunde — consultul mai multor medici poate oferi o garanție... Poate el, într-adevăr ? De cînd însumarea mai multor incertitudini are drept rezultat o certitudine ?

O tînără femeie atinsă de o afecțiune puerperală ajunge într-o stare disperată. Toate tratamentele încercate sînt fără rezultat. Se instalează agonia. Unul din medici vrea să încerce o ultimă șansă ; ceilalți doi îi refuză concursul pe motiv „Tentativă absurdă în asemenea caz !".

Dar el se încăpăţînează singur ; rezultatul — salvarea femeii. Un om de 68 de ani se răstoarnă cu maşina pe şosea. Capul îi este prins între nişte pietre şi corpul maşinii. Patru medici încearcă să-l scoată din comă — în van ; pulsul slăbeşte, devine inegal ; apar convulsiile agonice. Se suspendă toate tentativele. Totuşi, pentru a ţine muribundul în viaţă pînă la sosirea unei rude, se fac mereu injecţii cu eter şi cafeină. Şi, cînd nimeni nu se mai aştepta, inima porneşte să bată din nou, agonia încetează, rănitul deschide ochii, revine la viaţă. Sînt doar două cazuri luate dintre mii, domnilor ! Cine va mai îndrăzni să vorbească de incurabilitate în secolul antibioticelor şi al operaţiilor pe cord deschis ? Endocardita, netratabilă pînă în anul 1946, este astăzi vindecată în 70 la sută din cazuri. Nu este un secol de cînd nefericiţii bolnavi de turbare erau daţi morţii prin sufocare între două saltele. Se cerea şi atunci recunoaşterea eutanasiei ; ştiinţa a răspuns inventînd serul izbăvitor. Şi mîine, domnilor... Dacă mîine se va găsi remediul împotriva cancerului nu veţi fi pînă la sfîrşitul zilelor — spuse el îndreptîndu-se spre Jean — obsedat de remuşcări că aţi pus capăt unei vieţi ce se putea salva ?

„Nu, gîndea Jean ferm — căci acest gînd insuportabil îi şi venise deja ; Jeanne era moartă de mult timp. Procurorul acesta face lux de elocinţă pentru că de fapt n-a suferit niciodată ceea ce am suferit eu."

— Eutanasia, domnilor, este însăşi negaţia progresului ştiinţific care, în fiecare zi, descoperă un nou remediu sau un nou calmant. După morfină, F-127, mîine poate va apare un calmant absolut care-i va lăsa bolnavului luciditatea intactă, eliberîndu-l de dureri. Eutanasia este negarea miracolului... Tăcu, luă o pauză, apoi urmă după o pauză, cu o voce ipocrită dulce.

— Sînteţi, desigur, surprinşi, domnilor, că ajuns atît de departe cu rechizitorul meu, n-am citat încă numele acuzatului, nu am evocat crima sa... Se pare că în procesul de faţă contextul contează mai mult decît textul propriu zis ; este vorba de un caz atît de special, care are nevoie de reconstituirea minuţioasă a cadrului înainte de disecare...

„Lucrurile acestea nu mă privesc decît pe mine şi pe Jeanne a mea. De ce se amestecă oamenii ăştia ?" Apoi Jean se lăsă cotropit de un sentiment confuz, de dorinţa de a înceta să mai existe.

Se auzi din nou vocea procurorului : „În noaptea de 17 spre 18 decembrie... După moartea victimei, acuzatul dă un telefon cumnatului său, preotul. De ce, domnilor ? Pentru a procura victimei un ultim sprijin sufletesc, cel al religiei ? Pentru că nu putea sta singur în faţa victimei sale ? Nici una — nici alta. Face asta numai cu scopul de a-şi pregăti un alibi. Un

preot la capul unui mort, ce poate fi mai natural din punctul de vedere al unui medic...

— MINŢIŢI ! — urlă Jean.

Procurorul priveşte derutat. Preşedintele completului de judecată se grăbeşte să restabilească liniştea :

— Acuzat, aşează-te... Dacă nu se face linişte imediat, evacuez sala !... Domnule Procuror, urmaţi-vă rechizitoriul.

Pe banca presei ziariştii scriau cu furie. Acuzatorul public scurtă relatarea tragicelor evenimente. Apoi încheie :

— Domnilor juraţi, am vorbit destul. Veţi pronunţa un verdict în inima şi în conştiinţa dvs. Fără a fi jurişti, nu confundaţi intenţia cu mobilul actului incriminat. Intenţia de a provoca moartea este deasupra oricărui dubiu ; mobilul poate să vă pară onorabil. Nu este mai puţin adevărat că aşa cum crima este legalmente constituită, sistemul nostru represiv nu acordă nici o importanţă mobilelor. El nu prevede decît două justificări ale omicidului : ordinul legii şi legitima apărare. Iar provocarea sau consimţămîntul victimei (care, de altfel, ar trebui probate) nu sînt reţinute de Codul nostru penal în favoarea acuzatului. Ne aflăm deci în prezenţa unei crime, a unei crime cu premeditare.

Cerînd pedeapsa cu munca silnică pentru acuzatul Cormier, am conştiinţa că protejez întreaga societate. Dar ascultaţi ! În 1925 doamna Uniska, vinovată de eutanasie este achitată ; la mai puţin de opt zile după acest verdict, o dramă asemănătoare izbucneşte la Asnières... Gîndiţi-vă la responsabilitatea dumneavoastră, domnilor ! Aveţi grija ca sub acoperămîntul comod numit „Compasiune" să nu se ascundă „Interesul", „Gelozia", „Impulsivitatea". Gîndiţi-vă la neîncrederea reciprocă, la suspiciunea insuportabilă pe care le va semăna în mii de familii un verdict prea indulgent. S-ar putea ca acest proces să creeze un precedent : s-ar putea ca mîna legiuitorului să fie forţată de opinia publică. Veţi dejuca această cursă. Fideli înaltelor tradiţii ale moralei, veţi refuza să vă angajaţi pe căile periculoase ale unui secol care confundă Binele şi Răul cu Plăcerea şi Durerea ; ale unui secol care profesează căutarea fericirii cu orice preţ, ca ţel final al omului, şi pentru care această fericire se confundă cu plăcerea...

Procurorul se aşază, îşi consultă ceasul şi încercă un sentiment uşor de neplăcere că a vorbit mai mult decît ar fi vrut.

— Are cuvîntul apărarea.

Bernard se ridică. Pentru prima oară Jean se simţi la adăpost. Avocatul îşi plimbă privirile asupra tuturor juraţilor, aplecînd capul, apoi începu cu o voce controlată :

— Domnule Preşedinte, domnilor judecători, domnilor juraţi ! Mirabeau, agonizînd în dureri insuportabile, cere prin gesturi ceva de scris. Pe hîrtie apar cuvintele „Vreau să dorm..." şi cu un ultim efort le întinde lui Cabanis, medicul său. Acesta înţelege foarte bine, dar refuză. Mirabeau îşi înnoieşte rugămintea de două-trei ori. Învins de atîta suferinţă şi voinţă, marele Cabanis îi administrează opium.

Domnilor, dacă încep în felul acesta este pentru că doresc chiar de la început să-i răspund punct cu punct domnului Procuror ; să închid toate porţile pe care le-a deschis cu un talent şi o erudiţie remarcabile cu scopul de a porni discuţia dintr-un punct numit „omul faţă în faţă cu durerea".

Căci, în fine, domnilor juraţi, dumneavoastră nu sînteţi nici jurişti, nici istorici, nici moralişti ; pe dumneavoastră justiţia vă cheamă în ajutor. Sînteţi oameni, cu inimă, înzestraţi cu bun simţ uman... La acestea din urmă voi face apel.

Dar — urmînd exemplul domnului Procuror — să discutăm puţin despre Morală, Legislaţie, Jurisprudenţă... Mai întîi îl voi invoca pe Platon pentru a aminti că el preconizează „abandonarea" celor ce nu sînt sănătoşi la trup. Nu-l voi mai cita pe Nietzsche. Cu excepţia acestei maxime care mărturisesc m-a făcut adesea să reflectez : „Nu întotdeauna printre criminali trebuie să-i căutăm pe ticăloşi, ci printre cei care nu comit nimic..." Aş dori să-l amintesc pe Thomas Morus, care a murit decapitat cu credinţa unui martir şi care a spus : „Dacă boala este nu numai incurabilă dar şi plină de dureri şi angoase, preoţii şi magistraţii (magistraţii, domnule Procuror) trebuie să fie primii care să-i scurteze chinurile nefericitului şi să-i hotărască moartea. Este adevărat că lucrarea din care am extras această maximă se numeşte «Utopia»"... Medicului (şi nu preotului şi magistratului) îi încredinţează Bacon rolul de a asigura o moarte calmă şi uşoară bolnavilor condamnaţi. Roger Bacon care a creat termenul de eutanasie...

EROS — o permanentă atracţie

Slăbită de vîrstă, de rigorile vremii dar şi de atenţia nedorită a unor petrecăreţi care i-au balansat aripile ades, statuia Eros din Piccadilly Circus (Londra) este ridicată de pe plinta sa (în imagine) în prima fază a unui proiect de restaurare. Statuia, turnată din aluminiu în 1893, în memoria celui de al şaptelea Conte de Shaftsbury, mare reformator social, va fi supusă mai întîi unor teste chimice şi razelor X spre a-i stabili gradul de deteriorare; se ştie în prezent că marea statuie are glezna stîngă plesnită şi coapsa dislocată. Către sfîrşitul acestui an statuia va deveni punctul de atracţie al noului spaţiu extins din Piccadilly Circus.

Gh. Daragiu
Magda Vasilescu

Dar dacă filozofii și moraliștii au păreri împărțite asupra acestei probleme, sînt oamenii legii unanimi ?

Din 1906 eutanasia legală este votată de către Parlamentul din Ohio în ceea ce privește bolnavii incurabili ; apoi cel din Iowa. Este adevărat că Congresul American a casat aceste decizii ; dar Curtea Supremă a trebuit douăzeci de ani mai tîrziu să recunoască legală sterilizarea indivizilor profund tarați. Această incertitudine este oglindită în codurile penale din Elveția, Germania și în Spania care prevăd pentru acest delict pedeapsa cu închisoarea ; Codul Italian reduce pedeapsa dacă există consimțămîntul victimei ; juriștii din Uruguay admit că autorul eutanasiei poate fi eliberat de orice răspundere pentru că a acționat „din motive de milă".

Este adevărat că la noi legea rămîne insensibilă la aceste considerații ; dar prăpastia care se cască între Cod și jurisprudență nu este ea oare semnificativă ? Domnul Procuror ne-a citat cazul Uniska din 1925 ; dar în noiembrie 1929, Richard Corbett, vinovat — dacă se poate folosi acest termen — de a-și fi ucis mama, care urla de durere de o săptămînă, a fost de asemenea achitat.

Or, aceste achitări și multe altele au fost pronunțate în virtutea unui articol din Codul Penal pe care D. Procuror a omis să-l amintească : articolul 518 care lasă juraților sarcina de a aprecia circumstanțele atenuante. Atenuante ? Le-aș numi mai degrabă „absolutorii". Amintiți-vă : dna. Corbett urla de durere, zi și noapte, de o săptămînă. S-a vorbit aici de miracol ; acum aș putea folosi cuvîntul „martiriu".

Bernard se opri pentru a respira adînc. Aruncă o privire la loja presei — toți erau ochi și urechi.

— Să rămînem în planul juridic. „Crima este legal constituită" a afirmat d. Procuror. Legal constituită ? Poate exista o astfel de prăpastie între Lege și bunul simț ? Căci, în sfîrșit, ce este o crimă, domnilor ? Un act comis împotriva voinței victimei, cu intenția de a-i face rău. Și ce vedem în cazul de față ? Contrariul din toate punctele de vedere. Dorința de a face bine și nu rău sprijinită de consimțămîntul femeii. Mai mult decît consimțămînt, cererea expresă a celei pe care n-aș numi-o victimă, ci „beneficiară" a eutanasiei... Scienti et volent non fit injuria — Celui care știe și care vrea, cum putem să-i cauzăm un prejudiciu ?

Să nu ne înșelăm, domnilor — și fără măcar să se întoarcă arătă spre Jean — nu el este cel care a omorît ci boala, boala necruțătoare. El n-a făcut decît să substituie o cauză a morții cu alta, mai blîndă. El nu este vinovat, ci victimă de două ori : victimă a dragostei sale care i-a dictat acest gest și victimă a loialității, care l-a adus în fața dumneavoastră.

Dar să mă întorc la principiile de drept : am citat deja Scienti et volenti ; iată un altul, încă și mai cunoscut : Nulla poena sine lege — Nu se poate aplica o sancțiune acolo unde nu e lege. Or, nu există (luă în mînă codul și-l foiletă cu un gest rapid de iluzionist) niciun text legal privitor la eutanasie ! Și conștiința noastră refuză să asimileze eutanasia cu omorul și pe omul acesta cu un asasin.

Da, recuzăm articolele din Cod pe care le-a invocat domnul Procuror ; voi merge și mai departe — cer aplicarea articolului 328 : „Nu este vorba de crimă și delict atunci cînd omicidul, rănirile și loviturile sînt comandate de necesitatea reală de legitimă apărare proprie sau a altuia". Susțin că în noaptea de 17 spre 18 decembrie, Jean Cormier a avut certitudinea că apără pe altcineva, că apără ființa pe care o iubea cel mai mult pe lume... de o suferință insuportabilă, că o apără de o moarte inumană.

Bernard se opri, scoase o bastistă și-și șterse fruntea ca și cum el însuși ar fi resimțit o durere imensă. Pe băncile avocaților se schimbau ocheade și zîmbete : legitimă apărare pentru a justifica eutanasia ! Bernard căută în dosar, scoase două foi albe și reluă :

— Cifre ! Societatea de Eutanasie din New York numără 1 500 de membri. O recentă petiție în favoarea sa a grupat în țările anglo-saxone semnăturile a 500 de pastori și rabini. În 1937 o anchetă întreprinsă de către un institut de sondare a opiniei publice a arătat că 53 la sută din medici sînt în favoarea eutanasiei. Toți acești oameni, domnilor, sînt criminali ? Complici ? Nu, ei sînt oameni de suflet, ca dumneavoastră, animați de dragoste, caritate, bun simț.

„Cine ar îndrăzni să vorbească de incurabilitate ?" a întrebat domnul Procuror General. Cine ? — Chiar el, și cu un gest rapid se-ntoarce spre Jean. El și sutele de femei și bărbați care chiar în acest moment veghează un muribund, o ființă dragă, care agonizează în mod inexorabil. Nu cerem științei să-și mărturisească în public neputința, dar să ne amintim de umilința lui Ambroise Paré în fața limitelor științei. Și să nu uităm că înaintea oricărui succes a fost neputința. Neputința de a vindeca ciuma, variola, tuberculoza, lepra, holera — altădată ; astăzi — cancerul ; mîine ?

Dar ne recomandă Religia să asistăm impasibili la această suferință, contra căreia Știința rămîne neputincioasă ? Această biserică, care ne învață și practică toate formele de caritate ne interzice într-adevăr gestul de eliberare de suferință ? Și dacă nu în numele științei și nici în cel al religiei, poate că în numele moralei îl condamnați pe Jean Cormier ?

Dar pentru a-l condamna se presupune a avea dreptul la a-l judeca. Avem noi dreptul să-l judecăm ? Ce înseamnă a judeca ? Nu este actul prin care fiecare dintre noi se pune în locul vinovatului, se asigură că el n-ar fi reacționat în acel fel și trage concluzia că cel judecat e vinovat ? Dar aici, care dintre noi, dacă încearcă să se pună într-o situație similară, într-o dilemă asemănătoare, poate într-adevăr să răspundă de reacțiile lui ?

— Nu, maestre ! îl întrerupse sec Procurorul General. O judecată este numai actul prin care societatea se apără împotriva violenței și omicidului.

— Același omicid pe care-și permite să-l comită lucid executînd un condamnat ? Același omicid pe care-l încurajează în caz de război ?

— Dacă este vorba de „un război drept", da !

— Dar, prin extensie de sens, nu putem vorbi de o „crimă justificată" ? Apoi deodată, dînd de-o parte hîrtiile și plecîndu-se în față, către omul în roba roșie :

— Un animal îl lăsăm să agonizeze ? Dumneavoastră, domnule Procuror, v-ați omorî cîinele dacă l-ați vedea chinuindu-se în ghiarele morții ?

— Dar nu e vorba decît de un animal...

— Este o ființă care suferă, strigă Bernard. Nu este deajuns ? Vorbeați de civilizație și subliniați respectul datorat ființei umane. Nu este oare o formă de respect a-i scurta suferințele ? Vă spun că cea mai înaltă probă de dragoste pe care acest om putea s-o dea era să violeze preceptele morale și religioase pentru a scurta suferințele unei ființe pe care o iubea. Iată Dragostea ! Iată Eroismul ! Fruntea îi șiroia de sudoare, căldura devenise sufocantă ; un jurnalist își făcea vînt cu ziarul la care lucra. Jean, nemișcat, cu capul plecat, putea fi luat drept un om adormit în mijlocul furtunii.

— Domnilor, reluă Bernard, cu o voce schimbată, vi s-a făcut prezentarea evenimentelor din noaptea de 17 spre 18 decembrie. Toate sînt exacte și în același timp toate sînt altfel. Vi s-au povestit faptele din exterior ; urmăriți-mă acum din interiorul dramei... Își începu povestirea fără să privească la cineva anume.

„Să nu plîng !" — își repeta Jean. „Nu trebuie să plîng în fața lor ca să nu creadă că vreau să-i înduioșez". Cînd Bernard termină prezentarea evenimentelor din punctul de vedere al eroilor dramei sala întreagă era bulversată, mulți lăcrămau.

— În toate procesele care judecă o crimă există un personaj pe care Procurorul îl evocă foarte des în timp ce Apărarea încearcă să-l facă uitat... Acest personaj este victima. În cazul nostru ea este absentă și eu mă voi face, cu permisiunea dvs., purtătorul ei de cuvînt. Ea protestează împotriva învinovățirii acestui om, și cere nu numai iertarea sa, dar îl imploră să primească recunoștința sa.

Domnilor, a vorbi prea mult ar însemna să abuzez de bunăvoința dvs. : inima și rațiunea dvs. deja s-au pronunțat. S-a spus că „Justiția și Mila nu trec prin aceeași poartă". În seara aceasta, achitîndu-l pur și simplu pe Jean Cormier, dvs. veți contrazice această maximă.

După vocea lui Bernard, cea a Președintelui păru de gheață cînd îl întrebă pe acuzat dacă nu are nimic de adăugat. Jean la început nu voi să spună nimic, dar apoi, cu un efort vizibil se adresă juraților și le spuse cu voce scăzută :

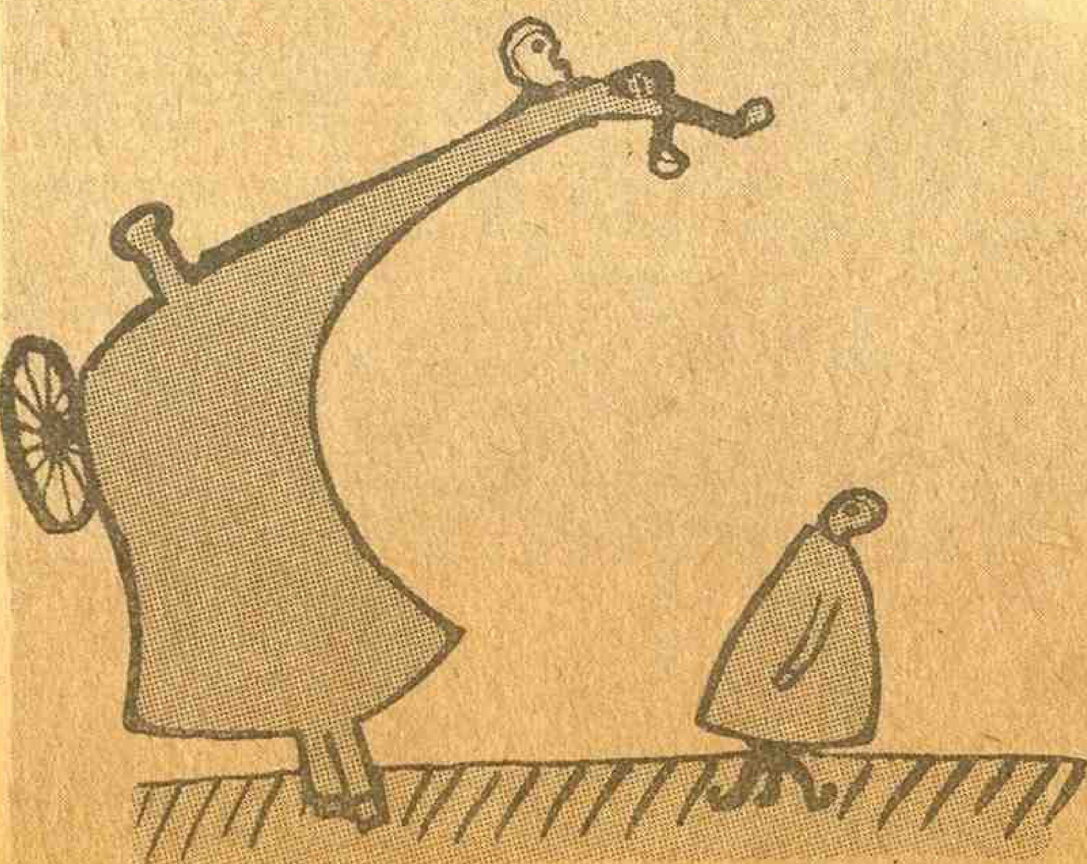
— Vă doresc, vă doresc din tot sufletul să nu treceți niciodată prin ceea ce am trecut eu...

Președintele, mișcat și surprins, mai așteptă o clipă, apoi anunță : domnii jurați se retrag pentru deliberare asupra următoarelor trei întrebări :

1. Jean Cormier este vinovat de a fi comis un omor în mod voluntar în noaptea de 17 spre 18 decembrie împotriva Jeannei Cormier, soția sa ?
2. Omorul a fost comis cu premeditare ?
3. Există circumstanțe atenuante în favoarea acuzatului ?

Era aproape de miezul nopții cînd în fața unei săli arhipline Președintele anunță că în majoritate Juriul a răspuns cu „nu" la prima și cea de-a doua întrebare. Jean Cormier era achitat.

Prezentare și traducere de
Elisa Madolciu

LEONARDO DA VINCI –

OCEANOGRAFUL

Toscana și mai ales Florența, patria lui Dante, Michelangelo și Galilei, este și patria lui Leonardo da Vinci.

Leonardo se manifesta încă de tînăr ca un spirit multilateral: pictor, sculptor, arhitect, naturalist și inginer. Autor al „Mona Lisei" și al „Cinei cea de taină", constructor al atîtor palate, inginerul care a realizat lucrări de irigație, născocitorul aparatelor de zburat, al tehnicii fortificațiilor și al carului de asalt, Leonardo a știut să fie „precursore geniale della fisiografia marina comparata" cum e recunoscut de oamenii de știință italieni.

El a trăit (1452—1519), într-o vreme „contemporană" cu domnia lui Ștefan cel Mare al Moldovei (1457—1504).

Ca inginer al ducelui Ludovic Sforza Maurul (cel Negru) Leonardo este trimis la Genoa să cerceteze stricăciunile suferite de cheiurile portului din cauza unei furtuni puternice, ce a avut loc în luna februarie 1498. Dar ceea ce l-a interesat în special cu ocazia studieri litoralului au fost mișcările apei mării și acțiunea mării asupra țărmului. El a scris lucrări „Despre mișcarea și măsurarea apei" și „Asupra naturii apei" din care aflăm ideile pe care Leonardo și le făurise în direcția oceanografică. Foarte mult l-au preocupat mișcările ondulatorii ale mării: valurile și mareele, dar mai ales mișcarea valurilor.

Astăzi multe dintre ideile care nouă ni se par elementare și pe care, după multe greutăți, știința modernă crezuse că le descoperise, s-au dovedit a fi fost, în realitate, lucruri observate pentru prima dată de ochiul genialului Leonardo.

Pentru Leonardo valurile au fost mișcări ondulatorii nu de înaintare, iar cauza lor este vîntul, care „aleargă" pe suprafața apei imprimîndu-i ondulațiile. Ajungînd la țărm se sparge și spargerea lui e cu atît mai violentă, cu cît întîmpină o rezistență mai mare.

Leonardo a sesizat că pe o mare agitată nu toate valurile care vin spre țărm sînt la fel de mari. Primul val se reflectă în al doilea și-l mărește, prin același fenomen, al doilea val îl mărește pe cel de-al treilea. Acesta din urmă este cel mai mare; este „unda maximă" a lui Leonardo.

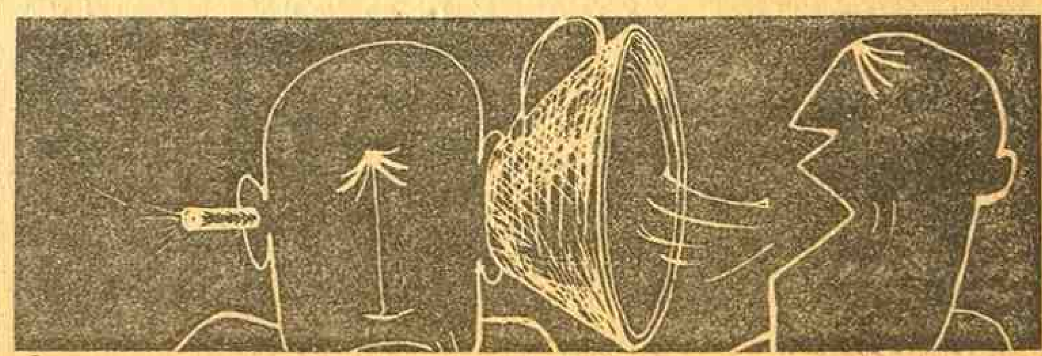
În legătură cu puterea de transport a apei, Leonardo a constatat că cu cît o apă are o mișcare mai repede, cu atît puterea ei de transport crește. Și invers: în măsura în care iuțeala apei scade, depunerea materialului transportat crește.

Leonardo a mai constatat că materialul cărat de apă cu cît e mai grosier cu atît e mai aproape de fund. Pietrișul se rostogolește pe fund în timp ce nisipul e purtat în suspensie. De asemenea a precizat raporturile dintre greutatea specifică a sedimentelor și intensitatea mișcărilor apei, în baza cărora sedimentele se depun.

A fost primul care a întrevăzut raporturile de dependență dintre mărimea materialului sedimentar și intensitatea de mișcare a apei.

Sînt aproape miraculoase puterea spiritului de observație și viguroasa intuiție a lui Leonardo da Vinci care, acum aproape 500 de ani, într-o vreme cînd majoritatea științelor actuale erau în căutarea adevărului, ochiul și mintea lui trasau principiile fundamentale ale științei oceanografice.

Tudor Alexandru

Aventurieră? Enigma prinţesei Tarakanova.

La 30 octombrie 1774, un vas a ancorat în portul Barletta, lîngă Neapole. De pe corabie a coborît o femeie. Era tînără, frumoasă, îmbrăcată foarte luxos. Ea era însoţită de o numeroasă suită. O acompaniau cîţiva „domni cu o alură nobilă" precum şi un preot. Desigur, era vorba de o persoană importantă.

La chei mai multe trăsuri o aşteptau pe misterioasa călătoare şi pe însoţitorii ei. Cu toţii au fost duşi la Neapole, la Ambasada Marii Britanii... Aici ambasadorul, sir William Hamilton, a întîmpinat-o pe tînăra femeie. Au fost coborîte bagajele : aşadar aici urma să locuiască.

Cine era această călătoare pe care toată lumea o trata cu atîta consideraţie ? Se numea prinţesa Tarakanova. Nu era altcineva decît fiica defunctei ţarine a Rusiei, Elisabeta Petrovna, ea însăşi fiică a lui Petru cel Mare. Puţini erau cei care în acea perioadă erau la curent cu istoria Rusiei. Elisabeta Petrovna nu a fost niciodată oficial căsătorită şi nu a avut copii. De altfel, în acel an, 1774, în Rusia domnea nepoata Elisabetei, Ecaterina a II-a. „Prinţesa Tarakanova" era o aventurieră ? Totuşi, la Neapole ea s-a oprit la Ambasada Marii Britanii. De ce ?

Prin octombrie 1772, la Paris a apărut o tînără şi frumoasă femeie, aceeaşi care mai tîrziu se va numi prinţesa Tarakanova. În acea vreme, se prezenta Aly Emetey, prinţesă de Vlodomir. S-a instalat într-unul dintre cele mai frumoase hoteluri de pe insula Saint-Louis. Foarte repede, lumea a aflat că trăieşte pe picior mare. Era înconjurată de o armată de servitori. Împreună cu ea locuiau baronul Embs, pe care-l prezenta ca „o rudă" şi baronul de Schenk.

Sosirea la Paris a acestei misterioase călătoare a făcut vîlvă. Prinţesa Vlodomir şi-a deschis saloanele şi a început să trimită invitaţii la care lumea a răspuns cu plăcere. Printre cei care o vizitau se aflau nobili autentici, negustori şi bancheri. Mulţi dintre ei erau foarte mîndri să se afle într-o companie atît de aristocratică. Baronul de Schenk, care era şi intendentul prinţesei, obţinea cîteodată de la ei împrumuturi considerabile în condiţii foarte avantajoase. Negustorii şi bancherii erau foarte fericiţi că erau admişi într-o societate atît de aleasă, şi că puteau să ajute o prinţesă născută în Caucaz — aceasta era originea pe care şi-o atribuia — şi care trebuia, în curînd, să moştenească un unchi foarte bogat din Persia.

Cum arăta această tulburătoare caucaziană ? Contele Waliszewski a descris-o astfel : „Era tînără, foarte frumoasă, graţioasă, cu părul cenuşiu ca al împărătesei Elisabeta, cu ochi în culori schimbătoare, de asemenea, ca ai Elisabetei, trecînd de la albastru la negru. Are maniere excelente şi pare că a primit educaţie temeinică. Se prezenta ca nepoata unui mare bogătaş persan".

Să mai amintim şi un alt text, datorat prinţului Salitzin, care ne furnizează amănunte preţioase despre eroină : „Este dotată cu o inteligenţă pătrunzătoare ; posedă foarte multe cunoştinţe, vorbeşte la perfecţie franceza şi germana ; pretinde că datorită deselor călătorii în străinătate şi-a descoperit vocaţia pentru învăţarea limbilor străine. În scurt timp a învăţat engleza şi italiana iar în timpul sejurului în Persia, araba şi persana". Printre cei care se aflau în hotel era şi un nobil polonez, contele Oginsky. Venise la Paris pentru a pleda cauza Poloniei în faţa regelui Franţei. O vizita foarte des pe prinţesă. Altă persoană „de-a casei" era contele de Rochefort-Valcour care s-a îndrăgostit de frumoasa principesă. Se pare că prinţesa nu a rămas insensibilă la declaraţiile de dragoste ale contelui.

Lovitură de teatru ! Oamenii Majestăţii Sale l-au arestat pe baronul Embs ! „Baronul" nu era decît un simplu ţăran flamand, amantul prinţesei. A fost arestat fiindcă a refuzat să plătească nişte poliţe scadente. Cauţiunea fiind plătită, a fost eliberat, dar trioul — prinţesa, Embs şi Schenk — fuge în Germania.

Contele de Rochefort, din ce în ce mai îndrăgostit, se întîlneşte cu prinţesa la Frankfurt. O prezintă pe principesă prinţului de Limbourg-Stirum, unul dintre numeroşii prinţi ai Germaniei, stăpîn pe un petic de pămînt şi avînd o armată de 12 soldaţi. Dar şi prinţul se îndrăgosteşte de ea şi o cere în căsătorie. Atunci, considerind că momentul este favorabil, prinţesa i se destăinuieşte : „Sînt fiica împărătesei Elisabeta a Rusiei. La naştere am primit numele de prinţesa Tarakanov. La început am fost închisă într-o mănăstire, după aceea trimisă în Siberia de unde am fugit şi m-am refugiat la Curtea Persiei. De acolo, în sfîrşit, am revenit în Europa".

Se pare că prinţul Limbourg nu a avut nici o clipă vreun dubiu asupra identităţii prinţesei. A jurat că va face tot posibilul ca nepoata lui Petru cel Mare să fie încoronată împărăteasă a Rusiei în locul uzurpatoarei Ecaterina a II-a.

Ce să credem despre pretenţiile prinţesei de Tarakanov ?

După cum povesteşte însăşi prinţesa, ea s-a născut în urma căsătoriei secrete dintre Elisabeta şi un anume Alexei Razumovsky. A avut, oare, loc această căsătorie ? Nu, şi acest fapt este unul dintre cele mai tulburătoare amănunte din această istorie. Alexei Razum era un simplu cazac care a avut şansa să devină cantor la capela curţii. Elisabeta l-a remarcat. Astfel, a devenit amantul ei. În scurt timp, a parcurs toate treptele ierarhiei, şambelan, general-maior, general şef, cavaler al ordinului Sfîntul Andrei, conte şi feldmareşal ! Cazacul a rămas totuşi conştient de condiţia lui. Îi spunea împărătesei : — „Liza, poţi să mă numeşti şi feldmareşal, dar nu o să poţi niciodată să faci ceva pentru ca lumea să mă ia în serios".

Charles de Lavière, unul dintre biografii prinţesei Tarakanova, estimează că este posibil, ca în urma legăturii împărătesei Elisabeta cu Razum — devenit Razumovsky — să fi rezultat unul sau doi copii. Este exact ceea ce pretindea şi „logodnica" prinţului de Limbourg.

Prinţul era din ce în ce mai îndrăgostit. În anturajul prinţesei a apărut un polonez — cel de-al doilea implicat în această istorie — cu numele de Domansky. Era tînăr, frumos, dotat cu o inteligenţă remarcabilă şi cu un curaj de care a făcut dovadă în numeroase ocazii. În 1772—1773, Polonia trecea printr-o grea criză. Regele Stanislav Poniatowsky a fost impus polonezilor de către împărăteasa Ecaterina a II-a a Rusiei. Fiind impus nu era agreat de polonezi. O mare parte din nobilimea poloneză a ridicat armele împotriva stăpînirii, luptînd pentru independenţa Poloniei. Cei care nu au murit pe cîmpul de luptă, au luat drumul exilului.

Dacă contele Oginsky s-a stabilit la Paris, prinţul Charles Radziwill, palatin de Vilna — conducătorul răsculaţilor — s-a stabilit la Mannheim. Un număr mare de partizani i s-au alăturat. Nu îşi ascundeau intenţiile : la prima ocazie să ridice din nou armele împotriva lui Stanislav Poniatowsky.

Domansky era unul dintre cei mai fervenţi partizani ai cauzei polonezilor exilaţi.

Pînă acum prinţesa a acţionat ca o aventurieră. După ce l-a cunoscut pe Domansky ea a devenit o pretendentă la tronul Rusiei. Ideea nu este gratuită, deoarece polonezii exilaţi erau conştienţi de faptul că salvarea Poloniei se poate rezolva doar prin înlăturarea Ecaterinei a II-a a Rusiei. Să o asasineze ? — lucru prea dificil, aproape imposibil. Atunci să-i găsească o rivală, care de drept ar trebui să ocupe tronul Rusiei în locul pretinsei uzurpatoare. De ce nu ? Rusia a mai fost confruntată cu astfel de evenimente ; să ne amintim doar de istoria falsului Dmitri, sau de aventura lui Boris Godunov.

Tot în această perioadă, cînd Domansky a întîlnit-o pe Tarakanova, în toată Europa nu se vorbea decît de răscoala lui Pugaciov. Acesta afirma că este ţarul Petru al III-lea. Petru al III-lea, soţul Ecaterinei a II-a, a fost asasinat de către prietenii împărătesei — mulţi afirmă că din ordinul acesteia. Pugaciov afirma :

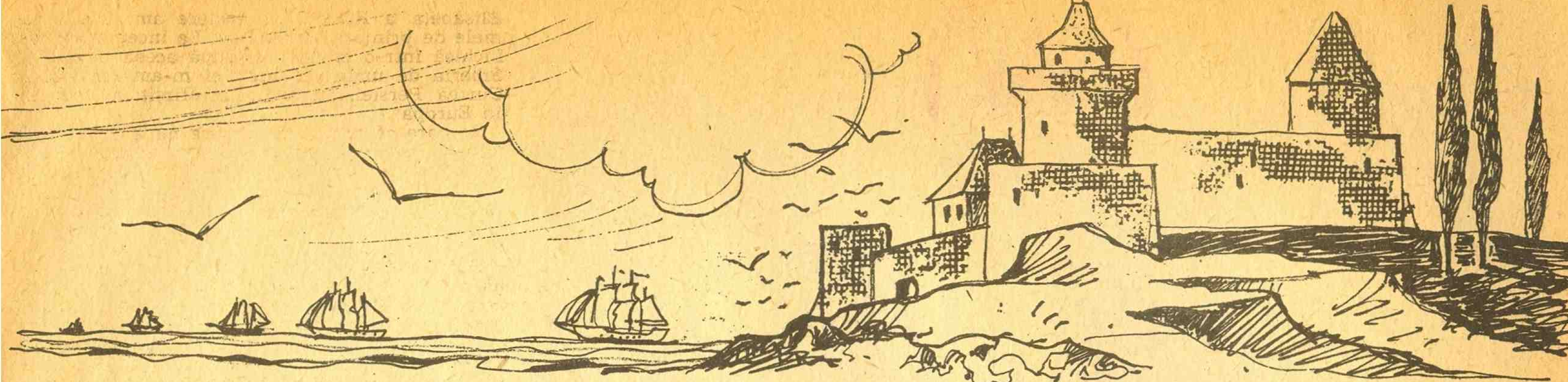
„— Sînt Petru al III-lea, am scăpat de la moarte ! Popor al Rusiei, urmează-mă să pedepsesc pe cea care a vrut moartea mea" !

Pugaciov dispunea de o oştire numeroasă. Satele şi oraşele îşi deschideau porţile în faţa lui. Numai trădarea şi o armată considerabilă, au dus la înfrîngerea răscoalei.

În acest context, o femeie care pretinde a fi fiica împărătesei Elisabeta, nu avea tot atîtea şanse ca şi Pugaciov ?

În această perioadă Tarakanova ţinea numeroase conferinţe polonezilor exilaţi. Prinţul Radziwill, pus la curent de către Domansky, i-a scris prinţesei : „Alteţă, sînteţi o mare eroină pe care providenţa a trimis-o pentru salvarea patriei noastre".

Un om care a rămas indiferent la toată această agitaţie era prinţul de Limbourg. Bineînţeles că nici măcar nu şi-a dat seama că prinţesa îl înşela cu Domansky. A rămas foarte surprins cînd prinţesa l-a anunţat că trebuie să plece la Veneţia. I-a arătat în acest sens o scrisoare pe care ar fi primit-o de la o prietenă a prinţului Radziwill, prin care era anunţată că Louis XV este de acord să o susţină cu toată influenţa lui în realizarea proiectelor sale. Prinţesa urma să plece la Constantinopol şi să reclame dreptul ei la tronul Rusiei. De altfel, Radziwill o aştepta la Veneţia. În faţa acestor „argumente" capitale Limbourg nu a avut încotro şi a trebuit să se încline. I-a jurat dragoste veşnică şi şi-a golit visteria pentru a-i procura prinţesei o suită somptuoasă. Ba a făcut chiar mai mult : a recunoscut, în scris, dreptul prinţesei de a purta numele lui, în cazul în care el va deceda. Cînd a sosit la Veneţia, la 13 mai 1774, ea s-a prezentat sub numele de contesa de Pineberg. Gon-

dola a dus-o pe Tarakanova la reședința sa. Nu era, nici mai mult nici mai puțin, decît Ambasada Franței!

Documente importante din acea perioadă aduc dovada unei recunoașteri a pretențiilor prințesei Tarakanova, de către Curtea din Versailles. Persona grata în fața lui Louis XV, Oginsky a găsit mulți susținători în Franța pentru cauza Poloniei. Mulți credeau în fragilitatea tronului Ecaterinei a II-a. Relațiile dintre Versailles și Petersburg nu au fost niciodată atît de încordate. Oare miniștrii lui Louis XV credeau în „drepturile" prințesei Tarakanova? Sau dimpotrivă, era rezultatul unui calcul politic? Foarte dificil de spus. La ambasada Franței, prințesa primea numeroase vizite: nobili englezi, italieni bogați, membri ai coloniei franceze din Veneția și mai ales polonezi. Una dintre persoanele cele mai bogate era un anume Martinelli; o să înțelegem această preferință, cînd vom afla că era directorul Băncii din Veneția. Polonezii din anturajul prințesei erau săraci — prin definiție. Ca să întreții o curte îți trebuiau bani mulți. Bancherul a intrat în acțiune și, pe lîngă el, o mulțime de alți creditori.

Într-o zi, prințesa și-a strîns bagajele și a plecat la Ragusa. Înainte de plecare a reunit pe toți nobilii polonezi și le-a promis că va face totul pentru a îndrepta crimele comise în prejudiciul Poloniei.

La Ragusa, consulul Franței i-a pus la dispoziție reședința sa de vară, una dintre cele mai frumoase vile din împrejurimile orașului. Toată aristocrația din zonă îi frecventa saloanele. Prințesa vorbea despre prezența de spirit a europenilor, despre echilibrul diplomatic și despre reformele necesare.

Într-o zi, i-a arătat lui Radziwill niște documente de o mare importanță, printre care un testament al lui Petru cel Mare și altul al împărătesei Elisabeta din care reieșeau drepturile ei la tronul Rusiei. Testamentul Elisabetei o desemna clar ca fiică a acesteia și exprima voința împărătesei ca prințesa să-i urmeze la tron, sub tutela prințului Pierre de Holstein.

Nimeni nu s-a îndoit de autenticitatea documentelor. Radziwill a rămas mirat doar cînd Tarakanova i-a spus că Pugaciov nu este Petru al III-lea. Atunci, cine este?

— Este fratele meu, prințul Tarakanov — i-a răspuns ea calm.

Era prea de tot și prințul Radziwill a început să-și rărească vizitele. De altfel, întîmplarea a coincis cu semnarea tratatului de pace ruso-turc. Polonezii își puseseră mari speranțe în ajutorul Turciei. În această nouă perspectivă, atuul pe care îl reprezenta Tarakanova apărea simțitor diminuat.

Într-o noapte, lîngă vila prințesei a fost găsit un om grav rănit. Nu era altul decît Domansky, rănit de unul dintre gardienii prințesei cu un foc de armă. La Ragusa, incidentul a produs panică. Lumea a început să vorbească despre Tarakanova ca despre o aventurieră.

Popularitatea prințesei a scăzut brusc. Radziwill și suita sa au părăsit Ragusa plecînd la Veneția.

Tot atunci Tarakanova a aflat că flota rusească navighează în Mediterana. Alexei Orlov, fratele lui Grigori, unul dintre favoriții Ecaterinei, comanda această flotă.

Tarakanova i-a scris, relevîndu-i că ea este adevărata suverană a Rusiei, că Pugaciov este fratele ei și că Sultanul Turciei recunoaște legitimitatea pretențiilor sale. În cazul în care Orlov ar ajuta-o să-și atingă țelul, atunci, drept recunoștință, ea l-ar onora cu cele mai înalte funcții și titluri.

Dar Tarakanova nu a primit nici un răspuns la scrisoarea ei.

Ca și la Paris, sau la Veneția, prințesa era înconjurată de o armată de creditori. O reîntîlnim la Neapole la ambasada Angliei, unde ministrul britanic, sir William Hamilton și lady Hamilton, o întîmpină ca pe o prietenă și o tratează ca pe o prințesă.

La Roma, unde călătorește mai tîrziu, un cardinal îi pledează cauza. Oare papalitatea va recunoaște pretențiile prințesei?

La Petesburg, Ecaterina a II-a, care pînă acum nu a luat-o în serios pe aventurieră, începe să se impacienteze. Era timpul să se pună capăt unei intrigi care risca să devină periculoasă. Cine putea fi însărcinat cu o misiune atît de delicată? Cine altul decît Alexei Orlov căruia Tarakanova i-a scris acea scrisoare imprudentă și care a ajuns în mîinile țarinei. Ecaterina i-a scris prințului Orlov:

„Am citit scrisoarea care v-a fost trimisă de escroacă; este exact ca aceea trimisă contelui Panin. Se știe că în luna iulie se afla în compania prințului Radziwill, la Ragusa. Interesați-vă dacă se mai află acolo. Încercați să o atrageți într-un loc ferit de unde să poată fi transportată pe una din navele noastre și escortată pînă aici; dacă se mai află refugiată la Ragusa, vă autorizez să trimiteți acolo una sau mai multe nave și să reclamați expedierea acestei creaturi care își arogă cu atîta impertinență un nume care nu-i aparține; în cazul în care cererea dumneavoastră nu este satisfăcută, vă acord depline puteri pentru a decide; puteți chiar să lansați cîteva bombe asupra orașului; ar fi preferabil ca problema să se rezolve fără zgomot".

Această misivă dezinvoltă, care este datată 12 noiembrie 1744, îi conferă prințului Orlov deplină libertate de acțiune pentru capturarea prințesei Tarakanova, fie prin viclenie, fie cu ajutorul forței.

Este acum rîndul lui Orlov să intre în joc. Vasul său amiral se afla ancorat la Livorno. Prințesa a părăsit Roma și s-a stabilit la Pisa. Într-o bună zi, se află o veste mare: cortegiul amiralului Orlov se îndreaptă spre domiciliul prințesei Tarakanova. Amiralul solicită o audiență. Este primit și o tratează pe Tarakanova ca pe o veritabilă prințesă.

Din acel moment nu a trecut nici o zi ca amiralul să nu participe la seratele prințesei. Ea îi expunea pretențiile, dorințele și proiectele sale de viitor; el ascultă și o aprobă.

În baza unui plan bine conceput, amiralul i-a mărturisit dragostea ce i-o poartă prințesei. A întrebat-o dacă este de acord să se căsătorească cu el; el — un simplu Orlov, ea — o mlădiță a dinastiei Romanovilor. Prințesa a acceptat. Amiralul, copleșit de emoție, i-a propus ca ceremonia căsătoriei să aibă loc pe „teritoriul rusesc" — adică pe unul din vasele lui ancorate în port.

Îmbrăcată în rochie de mireasă, prințesa s-a urcat la bordul vasului amiral. Camera unde avea să locuiască prințesa nu era camera de oaspeți a amiralului ci cala vasului.

Vasul a ridicat ancora și astfel, planul conceput de Orlov a reușit perfect.

Tarakanova a fost adusă în Rusia la Petersburg și închisă în fortăreața Petru și Pavel.

Cel care urma să o interogheze pe impostoare nu era un simplu comisar de poliție, ci însuși marele cancelar Galitzin.

Rapoartele pe care le-a trimis împărătesei sînt foarte interesante, deoarece acum putem cunoaște propriile declarații ale prințesei Tarakanova.

Cînd Galitzin s-a prezentat în celula fortăreței Petru și Pavel a găsit-o pe Tarakanova „foarte iritată, neînțelegind ce caută într-un astfel de loc. Ea m-a întrebat de ce am acționat atît de sadic. I-am explicat atunci motivele arestării și am conjurat-o să-mi spună adevărul și să-și numească complicii. Am dat ordin ca întrebările să fie puse în franceză, deoarece prizoniera nu știa rusește".

Ceea ce l-a frapat pe Galitzin era starea fizică foarte proastă a prizonierei. „Nu este numai afectată de o tuse seacă dar și vomită cu chiaguri de sînge".

Ce declara Tarakanova?

„Numele ei este Elisabeta și este în vîrstă de 23 de ani; nu își cunoaște naționalitatea, locul nașterii și cine îi sînt părinții. A fost crescută la Holstein, în orașul Kiel, de către doamna Pérette sau Péran dar nu își aduce aminte exact. A locuit aici pînă la vîrsta de 9 ani. În această perioadă, institutoarea, împreună cu o femeie originară din Holstein, cu numele de Katerina, și trei bărbați a căror naționalitate nu o cunoaște, au dus-o în Rusia.

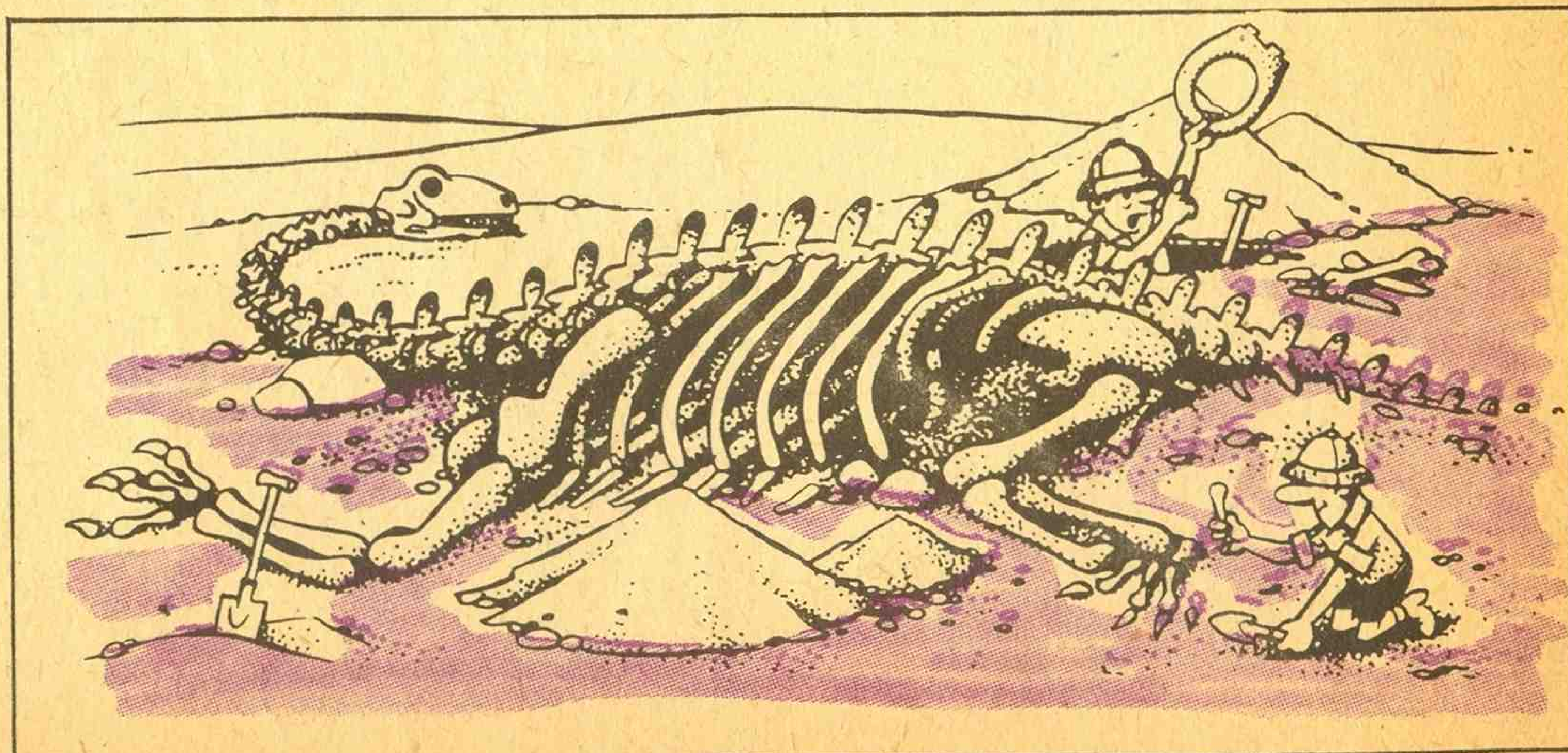
Traversînd Letonia, nu s-au oprit nici la Petersburg nici în altă parte, ajungînd pînă la frontiera cu Persia. S-au oprit într-un sat al cărui nume nu-l cunoaște, unde a rămas un an și trei luni, fiind tot timpul bolnavă. Presupune că boala a fost provocată de o otravă. Întristată de această existență, a început să plîngă și să implore pe cei ce se aflau cu ea să-i explice cărui fapt datorează prizonieratul în această casă mizerabilă. Toate încercările au fost inutile. Cîteodată auzea fragmente de conversații din care reieșea că este deținută din ordinul împăratului Petru al III-lea...

„A reuști să fugă ajutată fiind de bonă și de un țăran, și după patru zile a ajuns la Bagdad. Aici s-au întîlnit cu un persan bogat cu numele de Hamet. Acesta i-a ajutat să-și găsească o locuință și venea foarte des să-i viziteze. Tot în această locuință se afla refugiat și un prinț persan, Gali, care poseda o avere fabuloasă la Ispahan. Prințul Gali, informat de situația copilei, a promis să o ajute. A trimis-o la Ispahan unde a fost tratată ca o persoană importantă. Tot el i-a spus că ea este fiica împărătesei Elisabeta Petrovna, ceea ce i-au confirmat și alte persoane cu care s-a întîlnit. Nu toți erau de acord în ceea ce-l privește pe tatăl său. Unii spuneau că Razumovsky, alții vorbeau despre altcineva dar nu-i precizau numele. Prințul Gali s-a declarat protectorul ei. A locuit la Ispahan pînă în 1768. Cum tulburările survenite atunci în Persia nu i-au mai permis prințului să locuiască aici, acesta a plecat în Europa. Ea l-a însoțit, dar a pus o singură condiție: să nu se treacă prin teritoriul Rusiei. Prințul a asigurat-o că o s-o însoțească pînă la Astrahan, după care, îmbrăcată într-un costum bărbătesc va traversa fără probleme teritoriul Rusiei. Au ajuns la Astrahan în 1769. El — sub numele unui nobil persan, Krynov, ea ca fiică a acestuia".

Tarakanova povestește cum au rămas două zile la Astrahan, o noapte la Petersburg, au stat la Riga, apoi șase săptămîni la Königsberg, cinci luni la Londra, de unde ea a plecat în Franța. A ajuns la Paris în 1772.

Din acest moment cunoaștem povestea prințesei Tarakanova.

Punctul cel mai delicat al problemei era le-

gat de pretențiile prințesei. Să-i redăm cuvîntul prințului Galitzin :

«În rezumat, ea afirmă că niciodată nu s-a gîndit să se prezinte ca fiică a împărătesei Elisabeta și nu a avut nici un „consilier" pentru a întreține această falsă identitate ; prințul Gali a fost singurul care i-a relevat această origine. Ea afirmă că a destăinuit atît prințului de Limbourg cît și lui Radziwill acest lucru, dar în același timp le-a spus :

„Credeți despre mine ce vreți, îmi este indiferent : ori fiică a sultanului turc sau a șahului Persiei, ori prințesă a Rusiei". Ea a declarat că în timpul sejurului la Veneția, colonelul Knorr i se adresa „Alteță", ceea ce a deranjat-o. De aceea a părăsit orașul și odată ajunsă la Ragusa, a rugat autoritățile să nu-i confere titlul princiar. Aflîndu-se aici, a primit o scrisoare fără semnătură care conținea trei testamente : primul testament era al lui Petru cel Mare, referitor la încoronarea împărătesei Ecaterina I, al doilea testament era al împărătesei Ecaterina I, referitor la încoronarea Elisabetei Petrovna : cel de-al treilea era al Elisabetei Petrovna referitor la încoronarea fiicei ei ce urma să poarte numele de Elisabeta a II-a. În ceea ce privește scrisoarea, Tarakanova afirmă că ea conținea indicații din care reieșea că Orlov era însărcinat să comunice acest ultim testament, al Ecaterinei Petrovna, flotei rusești. Ea pretinde că a expediat acest ultim document colonelului Orlov pentru a afla de la el cine a putut să-i expedieze aceste hîrtii și dacă ele proveneau din Rusia...»

Marele cancelar Galitzin își termină astfel raportul :

„Prizoniera speră în clemența dumneavoastră. Ea declară că întotdeauna a apărat și a susținut cauzei Rusiei. Prin tot ceea ce a făcut a încercat să îndepărteze orice rea intenție la adresa acestei țări. Ca urmare a acestor acțiuni a survenit și ruptura cu Radziwill și exilații polonezi".

Disperată Tarakanova, încearcă să-și obțină libertatea. Îi scrie împărătesei Ecaterina a II-a.

„Majestate,

Cred că este de datoria mea să previn Majestatea Voastră Imperială în legătură cu cele scrise despre mine în fortăreață. Relatările nu sînt suficient de exacte pentru a face lumină în acuzațiile care mi se aduc pe nedrept. Tocmai acest fapt mă obligă să implor ca Majestatea Voastră să mă primească personal. Sînt în măsură să procur avantaje mari Imperiului dumneavoastră.

Intențiile mele o demonstrează. Aștept cu nerăbdare ordinele Majestății Voastre Imperiale și mă bazez pe clemența dumneavoastră.

Mult supusa și umila dumneavoastră servitoare, Elisabeta".

A mai scris încă două scrisori prințului Galitzin pe care le-a semnat tot Elisabeta, ceea ce i-a atras mînia violentă a țarinei Ecaterina a II-a, care i-a comunicat prințului :

„Prințe ! Spuneți acestei femei că dacă nu încetează să joace această comedie, așa cum reiese din scrisorile pe care vi le-a adresat, și pe care cu neobrăzare le-a semnat Elisabeta, nu își va ușura soarta.

Vă ordon să o sfătuiți să-și modifice tonul arogant și să recunoască cinstit cine a sfătuit-o să joace acest rol și în ce scop, unde s-a născut și de cînd practică această farsă. Vizitați-o și spuneți-i să termine această comedie. Insolența scrisorii pe care mi-a adresat-o mă face să cred că nu este în toate mințile".

Ceea ce o neliniștește cel mai mult pe împărăteasă, era faptul că nu cunoștea originea prințesei Tarakanova. Ecaterina a II-a a început să solicite informații suplimentare despre Tarakanova. Au sosit patru astfel de depeșe din Europa : prima afirma că este fiica unui proprietar de cabarete din Praga ; cea de-a doua că este poloneză — ceea ce explică relațiile ei cu polonezii exilați ; a treia că este fiica unui brutar din Nürnberg ; ultima că este evreică de origine poloneză. Însă informațiile erau insuficient argumentate.

O mai neliniștea și starea proastă a sănătății prizonierei. Febra nu scădea deloc. La 26 octombrie 1775 Galitzin a anunțat-o pe împărăteasă că starea sănătății prizonierei este critică. La 4 decembrie 1775 Tarakanova, fără să recunoască nimic și fără să divulge pe nimeni, a murit.

A fost oare Tarakanova o aventurieră, sau este posibil ca ea să fi fost într-adevăr fiica împărătesei Elisabeta ?

Ceea ce se știe este faptul că Ecaterina nu a ordonat nici un fel de anchetă care să afirme sau să infirme afirmațiile prințesei. Prin toate mijloacele, împărăteasa a căutat ca afacerea să nu iasă la iveală. Tarakanova era deja moartă de opt ani cînd ambasadorul Franței în Rusia, marchizul de Vérac, la rugămintea unui creditor parizian al ex-prințesei Vlodomir, a încercat să culeagă informații despre aceasta. Informațiile culese de el se află în prezent în arhiva Ministerului Afacerilor Externe din Paris.

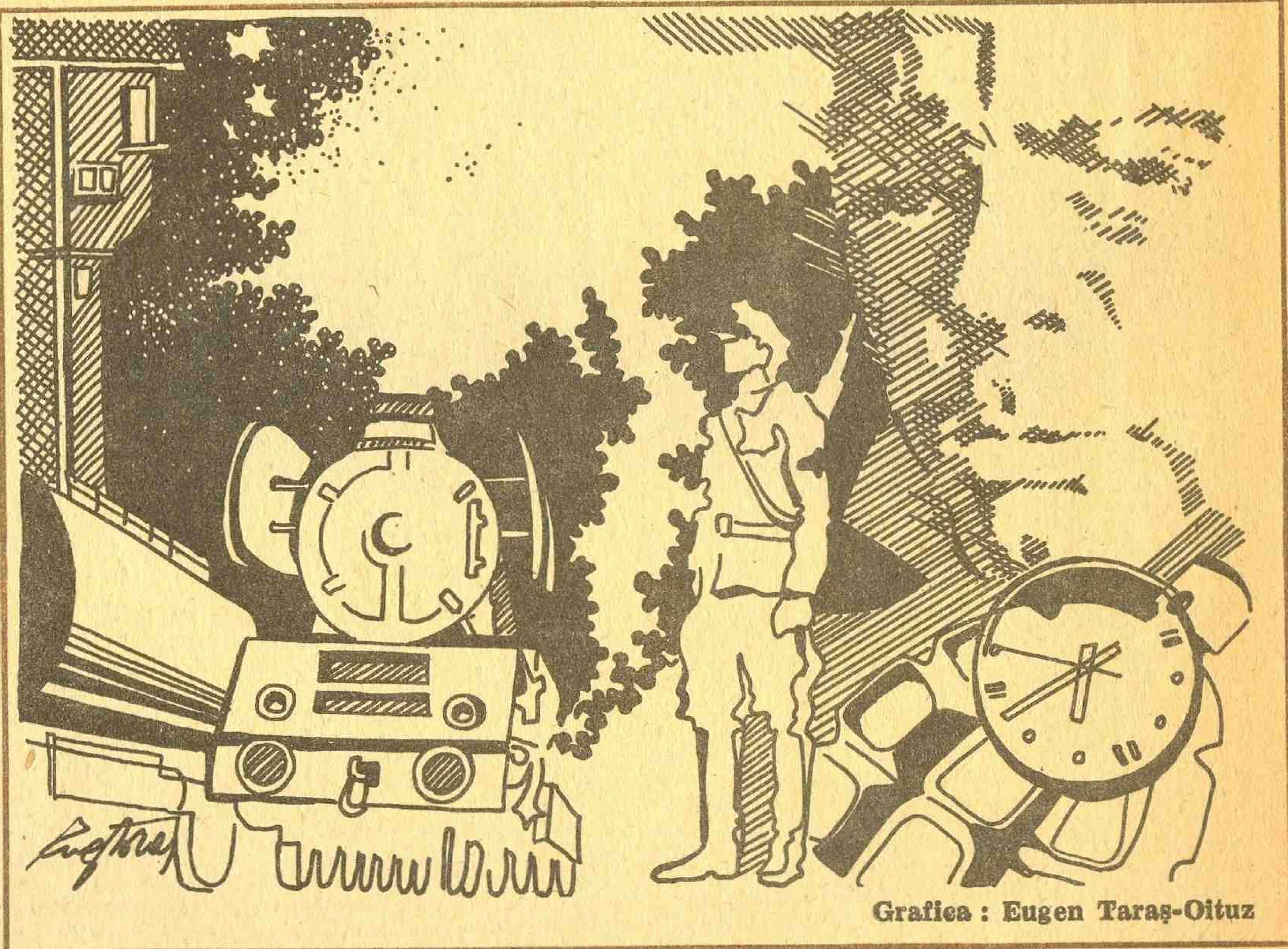
Nici aceste informații, nici alte surse nu au dus la dezlegarea acestei enigme.

În românește de Vladimir Haiduc

(După „HISTORAMA" nr. 258)

COLIN FORBES

SFÎRȘIT DE DRUM ÎN BUCUREȘTI

Grafica : Eugen Taraș-Oituz

La 23 August 1944, Partidul Comunist Român a dat semnalul declanșării revoluției de eliberare socială și națională, anti-fascistă și anti-imperialistă ; acest moment de o importanță covîrșitoare pentru destinul poporului român fusese temeinic pregătit de partid, încă din anii grei ai ilegalității. Istoria consemnează actele de eroism ale comuniștilor români, care au inclus o serie întreagă de sabotaje împotriva mașinii germane de război.

În romanul său THE HEIGHTS OF ZERVOS, a cărui acțiune debutează spectaculos la București, în iarna lui 1941, scriitorul englez Colin Forbes prezintă „culisele" războiului din Balcani și rezistența îndîrjită a populației locale în fața ravagiilor produse de „ciuma brună" a fascismului. Iată, în tălmăcirea noastră, cîteva din peripețiile eroului său principal, un scoțian în misiune de sabotaj în Balcani, în spatele frontului de răsărit...

JOI, 3 APRILIE 1941

La mai puțin de zece minute pînă la momentul zero, al detonării, Macomber zăcea culcat pe acoperișul vagonului-cisternă plin cu benzină aflat în incinta depozitului feroviar din București și asculta cum se apropie de el patrula germană. Îi fusese tăiată orice cale de retragere ; trupul îi era înghețat pînă la os ; zăpada cădea ca o pînză sugrumînd întunericul ; urechile îi țiuiau de lătratul cîinilor alsacieni a căror larmă era amplificată cînd și cînd de ordine strigate în germană :

— Atenție la gardul de sîrmă !... La prima mișcare deschideți focul !... Günther, urcă în turnul de semnalizare — de acolo vezi mai bine ce se petrece !...

În noaptea aceea, a treia din luna aprilie, pămîntul României, încă sub povara iernii, nu dădea nici un semn că primăvara ar fi fost pe drum ; el era încă amorțit de crivățul care bătea dinspre răsărit, dinspre stepele rusești și încă și mai de departe, dinspre Siberia. Frigul pătrunzător de la ora două din noapte începuse să se strecoare prin haina de piele a lui Macomber, așa cum zăcea întins pe tabla cisternei, neîndrăznind să miște nici măcar un deget în mănuși. Atunci auzi cum se îndreaptă spre el, spre cisterna pe care era cocoțat. Crusta de zăpadă trosnea sub cizmele acestuia, iar zgomotul răsuna în urechile scoțianului ca un mănunchi de crengi rupte.

Temperatura sub zero grade, conștiința faptului că brațele, tălpile, picioarele îi amorțeau treptat, mărșăluitul trupelor de-a lungul trenului-cisternă, toate acestea i se părură un fleac atunci cînd își aminti pe ce era sprijinit corpul său în echilibru precar. Era culcat pe cîteva mii de litri de benzină rafinată pentru aviație, care primiseră deja destinația Luftwaffe, cu toate că trupele Wehrmacht-ului nu pătrunseseră în România decît de puțină vreme ; sub pîntecul acestei cisterne uriașe legase o încărcătură de zece kilograme de explozibil. ...Mecanismul de întîrziere pe care îl pusese în funcțiune se îndrepta neabătut spre zero, sincronizat fiind cu alte încărcături similare plasate de-a lungul trenului cisternă. Și iată că tocmai acum venise patrula să cerceteze dacă nu cumva pătrunsese vreun intrus, vreun sabotor — deși poate că nu se gîndeau încă la sabotaj atunci cînd încercuiseră sistematic trenul-cisternă.

Zăpada i se îngrămădea pe grumazul descoperit, formînd un guler de gheață în locul în care fularul se desprindea de piele, dar scoțianul rămase neclintit, mulțumind faptului că măcar capul îi era protejat de pălăria cu boruri moi, trasă pînă peste sprîncene. Sînt prea voluminos pentru jocul ăsta de-a v-ați-ascunselea, se gîndea el. Era înalt de peste un metru optzeci și cîntărea mai bine de nouăzeci de kilograme, era într-adevăr mult prea voluminos, dar nu se mai gîndi la asta, ci își fixă privirea pe cadranul ceasului pus sub încheietura mîinii, precauție suplimentară ca să nu fie descoperit din cauza fosforescenței acelor. Încă opt minute pînă la zero. Opt minute pînă la explozia încărcăturilor — cisterna avea să explodeze la interval de cîteva secunde, transformînd curtea depozitului într-un iad de flăcări, un infern în care va fi ars și Ian Macomber. Mai era încă un element de risc ce nu îi îngăduia nici o posibilitate de apărare împotriva vremii vrăjmașe care îl îmbălsăma pe nesimțite cu un giulgiu rece de zăpadă — de parcă i-ar fi pregătit trupul pentru incinerare. Pe suprafața metalică a cisternei se formase un strat de gheață, o pojghiță subțire care îl putea trimite de-a berbeleacul în calea patrulei dacă și-ar fi schimbat poziția fie chiar și cu un centimetru. Așa că rămase mai departe nemișcat, ca și cînd ar fi fost mort, uitîndu-se la silueta gri-cenușie cum trece pe sub o lampă apropiată de gardul de sîrmă, urcă treptele turnului de

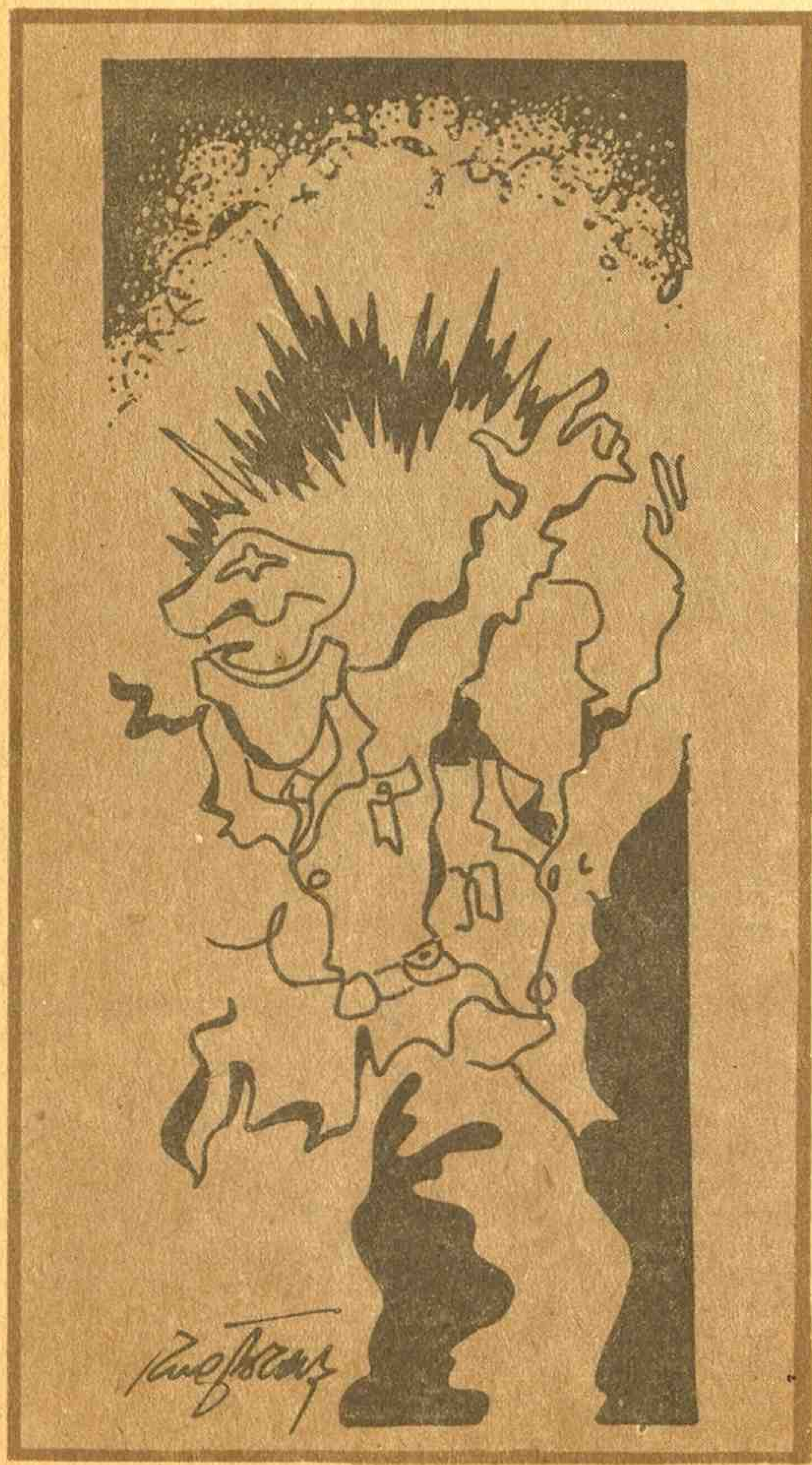
semnalizare și intră în structura înălțată pe picioroange care domina trenul cu benzină.

Lampa era protejată astfel încît să nu poată fi detectată dintr-un avion în zbor la joasă altitudine, la fel cum erau camuflate și celelalte lămpi din curtea depozitului — ca să nu dea nici un semn de orientare avioanelor trupelor aliate care ar fi putut trece pe acolo în drum să bombardeze zona de importanță vitală a exploatărilor petroliere de la Ploiești. De altfel, Macomber nici nu se aștepta la un raid al R.A.F.-ului, cunoscînd lipsa cronică de bombardiere, faptul că nu exista nici măcar un singur avion care să poată acoperi această distanță, ceea ce le garanta nemților siguranța recent obținutelor rezerve de petrol. Alți pași trosniră pe zăpadă, oprindu-se chiar sub locul unde era ascuns Macomber. Scara de metal prinsă de latura cisternei se termina la cîțiva centimetri deasupra capului său, în locul în care era încovoiată și se proptea aproape de capacul metalic care îl ascundea pe scoțian. Urca oare cineva pe scară pentru inspecție ? Creierul i se mai lupta cu această din urmă eventualitate în momentul în care primi un nou șoc : un zgomot metalic răsună pe una din roți. Încărcătura explozivă era ascunsă chiar în spatele primei roți ! Dumnezeule mare, o găsiseră !

— Bagă-te pe sub tren — treci pe partea cealaltă și așteaptă acolo ! Un subofițer dădea ordine unui soldat — erau deci doi la mai puțin de cinci metri sub el. Vocea răsună iarăși, aspră și sonoră din cauza temperaturii joase.

— Dacă o ia la fugă, se va repezi spre gard. Postez oameni acolo pe întreaga lungime a trenului.

Așadar știau că este cineva în curtea depozitului feroviar de mărfuri. Macomber clipi din cauza unui nor de zăpadă care îi pătrunsese pe sub pălărie, orbindu-l ; de teamă ca zăpada să nu-i înghețe pe pleoape, clipi de cîteva ori la rînd, așteptînd ca soldatul să se vîre sub vagonul cisternă. Acesta avea să descopere fără doar și poate încărcătura explozivă. Slavă domnului că măcar dinspre turnul de semnalizare nu se zăreau urme de activitate, ci doar două siluete în umbră, în lumina albastră din spatele geamurilor. Günther probabil, care vorbea cu sentinela. Din nou pașii trosniră pe zăpadă și fură înghițiți în noapte, pe cînd subofițerul își continua marșul ca să posteze alți soldați de-a lungul trenului, iar aceștia aveau să-i blocheze, inevitabil, drumul de retragere. Nu că ar fi avut măcar o șansă la mie să parcurgă cei o sută de metri care îl despărțeau de gaura tăiată la intrare în gardul de sîrmă, dar cleștele pe care îl folosise atunci îi atîrna acum parcă și mai greu, inutil, în buzunar ; gardul fiind atît de bine păzit, nu mai putea nici măcar să spere că ar fi putut să taie o altă gaură fără să fie reperat imediat. Alt zgomot răsună dedesubt, de metal frecat pe metal, și îl auzi pe soldat cum ciocănește pe sub vagon. Frițul ăsta părea tare împiedicat. Poate că mai era și tîmpit pe deasupra, dar tîmpit sau ba, nu avea cum să nu repereze explozibilul...

Alt bocănit, alte zgomote răsunară sub cisternă. Neamțul se temea să treacă pe sub vagon, de bunăseamă îi era frică să nu pornească trenul tocmai atunci. Temerea sa era însă ilogică, deoarece vagoanele nu manevrau niciodată în timpul raziilor, însă Macomber îi înțelegea reacția, întrucît o simțise și el pe pielea lui. Întrebîndu-se dacă va mai fi vreodată în stare să se miște, scoțianul stătea neclintit și aștepta să înceteze brusc zgomotele de sub el, avertizîndu-l prin aceasta că explozibilul fusese descoperit. Apoi mai avea să aștepte încă puțin, foarte puțin, pînă ce soldatul își va anunța în gura mare descoperirea ucigătoare. Bocănitul încetă și Macomber își ținu respirația așteptînd să audă strigătul, dar în loc de asta auzi o tuse șuierătoare, urmată de zgomotul picioarelor înghețate tîrșîindu-se mai departe. Idiotul ăla bestemat nu văzuse explozibilul, slavă domnului ! Soldatul ieșise acum de partea cealaltă a trenului, spre turnul de semnalizare, ceea ce însemna că stătea între Macomber și gardul de sîrmă. Scoțianul se uită iar la ceas. Cinci minute pînă la zero.

Tăcerea stranie a nopții de iarnă se lăsase din nou peste depozit. Cîinii fuseseră duși mai departe, de-a lungul șinei, nu se mai auzea zgomot de pași înfundați în zăpadă, iar vîntul se domolise. Scena părea pregătită și nu mai rămînea decît ca nervii lui Macomber să cedeze, sau să fie prins atunci cînd ar fi coborît scara îngustă de metal, încheindu-și astfel cariera lîngă șinele unui nod izolat de cale ferată, de care nici măcar nu auzise nimeni. Liniștea fu întreruptă de zgomotul unei ferestre deschizîndu-se în turnul de semnalizare, trosnind din cauza gheții care se sfărîma pe pervaz. Günther se aplecă peste marginea geamului, privind exact în direcția mogîldeței îngropată în zăpada de pe acoperișul ultimului vagon-cisternă cu benzină.

Macomber se uită și el la silueta lui Günther, rotindu-și doar ochii ca să măsoare mai bine noua sursă de pericol. Era ca prins în cușcă : observat de sus, de la distanță, și imobilizat de soldatul de sub vagon. Privirea i se mută pe ceas. Încă patru minute pînă la zero, și nu se întrezărea nici o portiță de scăpare, nici măcar iluzia unei diversiuni pe care s-o folosească în lipsă de ceva mai bun. Era fără doar și poate cîntecul său de lebădă ca sabotor englez, sfîrșitul infiltrării sale periculoase prin Balcani, al unei urme pe care o lăsase în spate și care nu era doar însemnată de o serie de explozii devastatoare, prin care distrusese cantități uriașe de materiale strategice de război — ci mai era și sfîrșitul unei căi pe care serviciul german de contraspionaj — Abwehr-ul — o urmase, adeseori la un pas doar în urma sa. Își cîntări șansele.

Cu o mare doză de noroc din partea sa, Luger-ul din buzunarul hainei îl putea elimina pe neamțul de sub cisternă, dar mai rămînea cel din turnul de semnalizare, care se părea că nu observase nimic în neregulă și care ieșise acum din cadrul ferestrei ca să vorbească din nou cu santinela ; mai era și gardul de sîrmă peste care nu avea nici o șansă să treacă ; mai era apoi șirul de soldați ai Wehrmacht-ului postați de-a lungul trenului și instruiți să tragă fără somație. Mintea îi lucra frenetic, calculînd toate posibilitățile, iar ceasul înainta parcă și mai repede. Mai erau doar trei minute și treizeci de secunde. Își cîntărise sorții de izbîndă și ajunsese la concluzia că, hotărît, toate îi erau împotrivă. De aceea, zgomotul produs la demararea mașinii îl surprinse în așa măsură încît aproape că își pierdu echilibrul ; pînă atunci nici măcar nu bănuise prezența acesteia, însă chiar în acea clipă șoferul aprinse lumina în interiorul vehiculului și Macomber văzu că mașina era parcată în apropierea turnului de semnalizare, dinco de gard. Era un Mercedes. Șoferul se chinuia să pornească motorul. O șansă la mie — dar păcănitul continuu al motorului care nu izbutea s-o ia din loc îi înviase toate speranțele, răscolindu-i sîngele în trupul pe jumătate degerat în timp ce-și făcea deja socotelile cum să folosească mai bine diversiunea asta picată din cer.

În intervalul dintre rateurile motorului îl auzi bocănind pe soldatul de sub tren, care tropotea pe loc ca să-și mai dezmorțească sîngele din venele înghețate, apoi îi auzi din nou tusea șuierătoare. Pașii începură să avanseze prin zăpadă, îndepărtîndu-se de cisternă în direcția șinelor libere învecinate ; Macomber ghici că soldatul improviza de unul singur un pas de santinelă ca să neutralizeze efectul îngrozitor al frigului. La fereastra deschisă din turnul de semnalizare nu se vedea încă nimeni în clipa în care neamțul începea să se îndepărteze de vagon ; numai de-ar porni o dată nenorocitul ăla de motor, să miște Mercedesul din loc — deoarece imobilă, mașina nu îi era de nici un folos. Nervii îl săgetau cu mii de ace de nerăbdare și disperare în timp ce șoferul încerca iarăși și iarăși să trezească la viață motorul mort ; rugile lui Macomber se îndreptau spre șofer în încercările acestuia de a aprinde scînteia care să dezmorțească motorul înțepenit. Motorul se învîrti de cîteva ori și muri din nou. Doamne, aproape crezuse că va porni ! Își încleștă dinții ca nu cumva să-i clănțăne de frig, se uită la fereastra din turnul de semnalizare, îl urmări pe neamțul care mărșăluia acum peste un alt rînd de șine, în apropierea lămpii de la gard. Un nou zvîcnet spasmodic și mașina păru iar gata s-o ia din loc ; altă pornire ratată se pierdu în noapte ; Macomber își dădu brusc seama că neamțul astmatic se îndrepta spre gardul de sîrmă, curios să vadă ce era cu mașina. În clipa aceea motorul porni, o luă de-a binelea din loc și continuă să se învîrtă ; scoțianul se mișcă pentru prima oară în ultimele zece minute, se desprinse din rigiditatea înghețată a poziției sale, căutînd în buzunarul hainei de unde scoase Luger-ul.

Ținti și trase un glonte. Mașina se mișca încet iar el țintise spre fereastra din spate — dincolo de locul șoferului, care trebuia să rămînă stăpîn pe vehicul, dar care trebuia speriat de-a binelea dacă era ca planul său să aibă oarecari sorți de izbîndă. Glonțul sparse geamul din spate al mașinii și ecoul răsună pînă departe în noapte. O voce răsună tare, în germană, peste toată întinderea depozitului :

— E în mașina aceea !... De cealaltă parte a gardului de sîrmă... Nu-l lăsați să scape !

Întunericul și zăpada care cădea ca un văl distorsionaseră direcția din care venea glasul, însă comanda strigată cu aplomb de Macomber răzbătu la mare distanță. Cineva deschise focul, o rafală de mitralieră ciurui spatele Mercedesului care acum accelerase. Gloanțele străpungeau întunericul în canonadă, soldații se năpusteau înainte, părăsind trenul. Un neamț se împiedică de sîrmele gardului, avertiză cu un strigăt și se retrase în spatele turnului de semnalizare, aruncînd o grenadă, apoi încă una. Exploziile luminau întunericul, răsunau înfundat în timpane, soldații se năpusteau prin gaura deschisă în gard, o zvîrcolire de siluete cenușii trecînd prin dreptul felinarului camuflat, iar unii dintre ei, ajunși deja dincolo de gard, trăgeau rafale prelungite după mașina care încă înainta, luînd o curbă strînsă, accelerînd din nou, și dispărînd în noapte chiar în momentul în care patrula ajunse de partea cealaltă a gardului.

Macomber nu-și pierdu timpul să coboare pe scară. Luîndu-și ca punct de sprijin latura vagonului opusă turnului de semnalizare, se rostogoli și pică greoi în zăpadă dar își amortiză căderea dîndu-se de-a berbeleacul cît mai departe de tren. Mai simțea încă impactul căderii atunci cînd se ridică în picioare, privi iute în ambele direcții și se vîrî sub trenul-cisternă, printre roțile vagonului. Ieși de partea cealaltă cu Luger-ul pregătit și cu privirea îndreptată spre punctul de maxim pericol — turnul de semnalizare. Günther era din nou la postul său de observare, aplecat peste fereastră cu pușca în mînă, netulburat de vînzoleala nebună din exteriorul depozitului. Se găsește întotdeauna cineva care să nu-și piardă sîngele rece, se gîndi Macomber cu necaz, în timp ce neamțul se apleca și mai mult peste marginea ferestrei, înălțînd cătarea puștii și țintind spre umbra abia ghicită care se îndepărta de ultimul vagon-cisternă. Macomber smuci de pistol în sus, sperînd din tot sufletul să nu i se fi înfundat

ţeava în timpul căzăturii, ţinti şi trase. Zgomotul glonţului fu înghiţit de răpăitul focurilor trase dincolo de gard : neamţul se prăbuşi pe marginea ferestrei, scăpînd puşca din mîini, şi rămase atîrnat în gol. Macomber alergă spre gard cu paşi greoi, deoarece picioarele îi erau încă amorţite de aşteptarea îndelungată, rugîndu-se în timp ce fugea ca santinela să nu fie tipul curajosului care să dea alarma din turn, dar atunci cînd îşi aruncă privirea spre fereastră nu văzu nici un semn că acesta ar mai fi fost acolo — de bunăseamă se ghemuise la pămînt printre manete.

Îşi încetini alergarea ca să se poată strecura prin labirintul de fire de sîrmă şi o rupse apoi la fugă spre stînga — în direcţia opusă turnului de semnalizare şi şoselei pe care dispăruse Mercedesul. În urma sa, la o distanţă oarecare în interiorul curţii depozitului, se auzea deja lătratul cîinilor asmuţiţi ; ceilalţi soldaţi din patrulă porniseră spre capătul trenului pentru un control sistematic. Fugea încet dar cu paşi constanţi, ochii începuseră să i se obişnuiască cu întunericul de catran, ţinea Luger-ul cu ţeava îndreptată înainte şi în poziţie de tras pentru a putea ţinti repede în caz de pericol, însă zona aceea de la periferia curţii depozitului era pustie, aşa încît reuşi să ajungă fără nici un incident la Volkswagenul parcat acolo. Îi mai rămînea să pornească motorul propriei sale maşini. Acesta se urni din loc la cea de-a şasea încercare. Trase jos de pe maşină pătura militară pe care o întinsese peste capotă şi radiator şi o aruncă pe bancheta din spate, se urcă la volan şi o luă de-a dreptul prin zăpadă. Pătura îngheţase bocnă şi păstrase o formă ciudată, de boltă naturală ; ieşi cu maşina din cîmp şi o coti pe un drum ocolit care ducea înapoi la Bucureşti. Amintindu-şi de minele puse sub vagoanele-cisternă, apăsă pe accelerator imediat ce se văzu ajuns la drum întins, mărind periculos viteza pînă ce roţile maşinii şfichiuiră suprafaţa îngheţată a şoselei. Ceasul arăta treizeci de secunde peste zero.

Înjură în germană, limba în care se obişnuise să vorbească şi să gîndească întotdeauna, ba chiar să viseze, ca parte a identităţii sale germane. Drace, doar nu erau defecte toate mecanismele de detonare ? Să fi făcut totul degeaba ? Se cutremură apăsînd şi mai tare pe accelerator, cu volanul strîns în mîini ca să-i stăpînească zgîlţîiala. Reacţie negativă, oare ? Dincolo de lumina farurilor, terenul plat de ţară rămînea misterios, o întindere de întuneric care ar fi putut cuprinde orice, însă datorită nenumăratelor ore de recunoaştere diurnă Macomber ştia că nu erau decît cîmpuri pustii şi nesfîrşite care se întindeau pînă la Dunăre. Un gard de scînduri se repezi spre el şi dispăru în momentul în care apăsă pe frînă, pregătindu-se să ia o curbă ; atunci începu derapajul. Reacţionă instinctiv, mai mult pilotînd decît forţînd volanul, lăsîndu-se în voia vîrtejului în timp ce farurile descriau un arc bezmetic peste peisajul îngropat în nămeţi. Atunci cînd maşina se îndreptă, printr-un adevărat miracol mai era încă pe şosea : Volkswagenul făcuse un arc de o sută optzeci de grade, aşa încît privea acum în produse explozia.

Primul sunet fu o bufnitură înfundată, de parcă s-ar fi tras cu tunul de pe o navă ; urmară apoi o serie de bubuituri repetate care se rostogoliră peste cîmpie. Un fulger uriaş lumină zăpada, apoi se stinse şi fu urmat de un tunet asurzitor, atunci cînd, cisternă după cisternă, trenul sări în aer, într-o succesiune atît de rapidă încît noaptea parcă se despică în două şi erupse cu forţă vulcanică, asemeni unui rîu de foc clocotitor. Ceva de asemenea proporţii nu mai văzuse Macomber în nici una din misiunile sale anterioare de sabotaj — noaptea fără lună se aprinsese deodată cu o flacără portocalie, luminînd acoperişurile troienite ale Bucureştiului, la stînga lui Macomber, acoperişuri albe de zăpadă iar apoi colorate palid de strălucirea incendiului care cuprinsese curtea depozitului de la un capăt la altul. Tocmai întorcea maşina cînd îl ajunse din urmă fumul, o pîclă neagră care întunecă pe moment lumina portocalie, rostogilindu-se mai departe spre oraş. Băgă prudent în marşarier, propti Volkswagenul cu spatele în gardul de scînduri făcîndu-l să pîrîie ca sticla crăpată, atît era de îngheţat, şi doborînd o bucată întreagă din gard dincolo, în cîmp. Schimbă viteza, descrise cu precauţie un semicerc, stabili direcţia, acceleră şi se îndreptă spre Bucureşti.

*

Sabotajul trenului cu benzină fusese ultima misiune a lui Macomber în Balcani, deoarece pătrunderea Wehrmacht-ului în România avea să facă în curînd imposibilă orice tentativă de sabotaj, aşa că, în timp ce conducea prin zona periferică a Bucureştiului, atenţia scoţianului era concentrată asupra riscurilor pe care le mai avea de întîmpinat — riscul ieşirii sale din România, al traversării Bulgariei ocupate de nemţi şi intrării în Turcia neutră de unde putea lua un vapor spre Grecia. Grecia continentală — unde trupele aliate debarcaseră de curînd pentru a preîntîmpina pericolul unei invazii germane — însemna siguranţă, însă Macomber mai avea mult pînă să ajungă într-un port sigur. Trebuia să spere că va reuşi să treacă de punctele de control de pe drum păstrîndu-şi identitatea germană falsă pînă în ultimul moment, însă teama sa cea mai mare era Abwehr-ul. Abwehr-ul îşi trimisese oamenii în Balcani ca să pună capăt valului de sabotaje de aici şi Macomber era conştient că plasa Abwehr-ului se strîngea tot mai tare în jurul său, putea chiar să fie doar o chestiune de douăzeci şi patru de ore pînă cînd îi vor descoperi adevărata identitate. Trebuia să se întoarcă deci la apartamentul său, să ia de acolo valiza pe care şi-o pregătise din timp, apoi din nou la drum, în sud, spre Bulgaria şi mai departe spre Istanbul.

Doamne, cît era de obosit ! Macomber îşi frecă ochii cu dosul mîinii şi înaintă prudent pe străzile pustii — dacă mergea cu viteză mare într-o zonă închisă ca aceea ar fi putut să atragă atenţia asupra sa. Casele vechi de piatră cu cinci etaje rămîneau în întuneric, cu excepţia vreunei ferestre luminate pe ici pe colo — vreo familie trezită fără îndoială de zgomotul înspăimîntător al exploziilor care răsunară peste întreg oraşul — luminile se stingeau însă la loc, iar Macomber o luă pe o cale întortocheată care ocolea şoseaua principală, pulsul accelerîndu-i-se pe măsură ce se apropia de casă. Aşa

Pastel

Către malul mov al mării,
Bat picioarele nisipul,
Fin e lipul,
Marea-mi bate slipul,
Blondă ca un nas
Şi privesc în urmă
Ţărmul general,
Dîra de lampas
A paşilor,
În nisipul gras...

Şi mă-ntorc pe ţărm.
Şi privesc moveala mării...
Tu stai blîndă pe prosop,
Soarele pe cer e-un dop,
Mă trîntesc şi eu pe plajă,
Braţul meu din somn te scoală,
Orizontul este plin de smoală.

Dumitru Dinulescu

era mereu cînd se întorcea noaptea tîrziu, pentru că nu putea şti niciodată cine putea pîndi pe scările neluminate. Băgă Volkswagenul cu spatele în garajul care servise pe timpuri drept grajd, parcă maşina cu faţa spre uşile duble, gata pentru un demaraj urgent în caz de pericol ; îşi aprinse apoi unul dintre trabucurile sale nemţeşti urît mirositoare, care însă, cu timpul, ajunseseră să-i placă şi porni să străbată distanţa de cinci minute care îl despărţea de blocul său.

Mergînd apăsat prin stratul îngheţat de zăpadă îşi lăsă gîndurile să se întoarcă în timp la anii cînd se plimbase fără nici o grijă prin alte oraşe. Prin New York, unde locuise în copilărie cu mama sa, americană, şi mai apoi, în adolescenţă, pe străzile Edinburgh-ului cînd tatăl său, scoţian, hotărîse că băiatul trebuia educat pe pămîntul de baştină. Îşi alungă repede gîndurile astea din minte, reamintindu-şi că sentimentele amorţesc viteza de reacţie. Aproape ajunsese. Ar fi fost mult mai la îndemînă să fi închiriat un garaj chiar peste drum de casă, însă o maşină oprită acolo la orele mici ale nopţii ar fi putut să-i trădeze sosirea în cazul în care l-ar fi pîndit cineva.

La intrarea pe străduţa îngustă, puţin mai lată decît o alee, îşi aruncă trabucul în zăpadă, unde acesta se stinse fîsîind. Nu era bine să-şi semnaleze sosirea. Alesese în mod deliberat acest bloc deoarece intrarea dădea într-o stradă lăturalnică, ceea ce limita posibilitatea ca un eventual urmăritor să ştie sigur pe care dintre intrări dispăruse scoţianul. Mergînd pe strada şerpuitoare şi îngustă ca un defileu, cu capul aplecat de oboseală, observă automat urmele de paşi prin zăpadă care duceau înaintea lui, însă locuitorii din cartier lucrau în schimb de noapte la fabrici, deci urmele nu-l nelinişitiră. Asta atîta timp cît pe pragul de la intrarea blocului său zăpada rămînea neatinsă — nu lucra nimeni de noapte în blocul acela. Urmele treceau dincolo de intrarea sa, iar pragul era ascuns sub un strat intact de zăpadă. Acum urma partea cea mai grea, ascensiunea scărilor. Cu mîna dreaptă apucă Luger-ul din buzunarul hainei, pe care îl reîncărcase în garaj ; cu stînga introduse uşor cheia în broască, o învîrti fără zgomot şi împinse uşa pînă ce o sprijini de perete. Păşi înăuntru şi închise uşa cu mare grijă. Ascultă un timp, apoi aprinse lanterna de buzunar şi îndreptă fascicolul de lumină în susul scărilor. Treptele erau uscate. Tăcerea copleşitoare de la ora trei din noapte prevestea parcă mereu un pericol din beznă.

Urcă treptele încet, oprindu-se pe fiecare palier ca să îndrepte lanterna pe scări în sus, căutînd umbra care nu trebuia să fie acolo. Ajuns la al cincilea etaj, se opri din nou în dreptul uşii de la apartamentul său, dar nu se grăbi să deschidă. Alt rînd de scări duceau la locuinţa portarului înghesuită în pod şi o rotire scurtă a lanternei dezvălui treptele uscate care urcau spre ultimul etaj. Oricum, Iosif era la Constanţa. Scoase cheia din buzunar şi era gata s-o vîre în broască, dar se răzgîndi. N-ar fi trebuit să se mai întoarcă niciodată acolo; îşi împingea norocul prea departe. Făcuse asta pesemne din cauza oboselii covîrşitoare, tentaţia celor cîteva ore petrecute în pat îl biruise, împingîndu-l să-şi asume acest risc inutil. Domiciliul era întotdeauna locul cel mai periculos —

LA VÎNĂTOARE

ORIZONTAL : **1)** Prozator şi vînător pasionat de la care ne-au rămas o seamă de „Povestiri de vînătoare" — Prefix cu semnificaţia „coadă". **2)** Autorul versurilor „Un arc de aur pe al ei umăr / Ea trece mîndră la vînat / Şi peste frunze fără număr / Abia o urmă a lăsat" — Gust. **3)** Apărătoare de tăiş — Care „împuşcă". **4)** Vulcan în Sicilia — Specie de cîine mic, cu botul scurt şi turtit. **5)** Vărsare, estuar (în toponimia spaniolă) — Ca un ogar — Ciocîrlia. **6)** Ochit la urmă! — „Instrument" vînătoresc — Lei ! — Calã ! **7)** Apărut brusc — Diftong — Trofeu vînătoresc! **8)** Planta vînătorului — Piele de oaie sau de capră. **9)** Autorul fabulei „Leul la vînat" — Îi aparţine tabloul „Natură moartă cu iepuri". **10)** Poliţai (od.) — Animale vînate pentru blana lor preţioasă — Cîine leneş (pop.). **11)** Semn distinctiv în fruntea unor animale — Neîntrecuţi — Literă grecească. **12)** Ademenirea la un picnic vînătoresc — Vînează cu laţul. **13)** Celebru vînător din Tarascon — Vînat vesel (pl).

VERTICAL : **1)** Cîini de vînătoare cu mirosul foarte fin — Dat la apă. **2)** Vînat alicat (pl.) — Copoi (fem.). **3)** Zeiţa vînătorii (mit.) — Ţintaş şi povestitor neîntrecut. **4)** Localitate în Brazilia — Cîini (mold.) — Diviziune administrativă daneză. **5)** Insuliţă lîngă Noua Caledonie — Băgat în urnă — Călin Jianu — Pară! **6)** Se dă peste cap! — Rastel (ad-hoc) vînătoresc. **7)** Vînător transformat de Diana în Cerb, sfîşiat apoi de cîinii săi — Orăşel în S.U.A. **8)** Patruped din familia dihorilor, vînat pentru blana sa scumpă şi frumoasă (pl.) — Popor antic de la care ne-au rămas basoreliefuri cu subiect vînătoresc, printre care „Vînătoare de lei". **9)** Interjecţie — Regele animalelor din junglă (pl.). **10)** Felini — Căni! — Vînat care se găseşte greu. **11)** Omeneşti — Mamifer vînat pentru blana sa preţioasă (pl.). **12)** Indiferenţă... scenică! — Pronume — În casă! **13)** Graminee — Cîini care aduc vînatul.

Dicţionar : RIA, AGA, TUT, ONCA, AMT, VEA, SPI.

Nic. Amariei

Forester fusese prins în apartamentul său din Budapesta. Voi face pe dracu' în patru să mai rezist cîteva ore, somnul poate să mai aștepte pînă ce mă văd ieșit din oraș. Încă mai ținea lanterna în mînă cînd simți cum i se înfige în spate cu obiect tare, cilindric și auzi o voce vorbindu-i în germană.

— Fiți foarte atent, Herr Wolff. Sînt înarmat și ar fi păcat să muriți înainte de vreme. Aprindeți lumina pe palier, vă rog, dar nu vă întoarceți.

Mîna în care Macomber ar fi trebuit să țină Luger-ul ținea acum lanterna — alt semn al sfîrșelii cumplite care îl determinase să nu-și ia măsurile obișnuite de prevedere. Ridicînd mîna în care ținea încă lanterna, se întrebă un moment dacă ar fi putut să se întoarcă pe loc și să lovească folosind-o drept armă, dar alungă ideea imediat ce-i trecu prin minte. Omul de pe palier știa prea bine ce face, apăsa cu putere țeava pistolului în spatele lui Macomber, cu atîta forță încît ar fi avut suficient răgaz să apese pe trăgaci la cea mai mică impresie că scoțianul ar fi încercat vreo fentă. Macomber căută pipăind comutatorul și apăsă pe buton. Lumina becului străluci palid peste palier.

— Acum vom intra în casă, continuă vocea, o voce de om matur și cu experiență. Scoateți cheia și deschideți ușa — dar fiți foarte atent!

Treizeci de secunde mai tîrziu, pistolul din mîna neamțului era îndreptat ceva mai sus de stomac, spre pieptul lui Macomber, mînîndu-l de-a-ndaratelea pe ușa micului dormitor. Așa cum i se ordonase, apăsă pe comutator și aprinse doar lampa de noptieră din extremitatea opusă a camerei.

— De ce nu se aprinde plafoniera? întrebă neamțul.

— E defectă — același comutator aprinde ambele lămpi.

După ce inspectase fiecare cameră, folosind propria sa lanternă, neamțul o alesese pe aceasta, deoarece era cea mai mică. Macomber continua să meargă de-a-ndaratelea în cameră, unde spațiul de manevrare era egal cu zero, motiv care se părea că determinase alegerea neamțului, iar aerul cercetător de pe fața adversarului său îi produse scoțianului aceeași reacție ca și apăsarea pistolului în spate: omul acela nu putea fi luat prin surprindere, nu era genul să facă nici o singură greșeală, ci ar fi apăsat imediat pe trăgaci dacă ar fi socotit necesară o astfel de acțiune drastică. Cu fața îngustă, mai scund decît Macomber, părea puțin trecut de patruzeci de ani și purta și el haină de piele și pălărie cu boruri mari. În spatele ochelarilor fără rame, ochii nu îi clipeau deloc atunci cînd îi ordonă scoțianului să se așeze pe partea cealaltă a patului.

— Dacă tot stăm de vorbă aici, pot să-mi scot haina? începu Macomber. După aceea cred că îmi veți spune ce naiba înseamnă toate astea?

Neamțul uscățiv dădu din cap afirmativ fără să-l mai prevină să fie atent; ținea doar pistolul îndreptat spre el și îi urmărea mișcările lente și precaute în timp ce-și scotea haina. Macomber observase vîrfurile galoșilor de cauciuc care ieșeau din buzunarul hainelor vizitatorului său, ceea ce explica felul în care intrase acesta în bloc: trebuie să fie folosit un speraclu ca să deschidă ușa de la intrare, apoi își scosese galoșii și trecuse peste prag fără să atingă zăpada. Omul ăsta se gîndise la toate — sau aproape la toate. Scoțianul își atîrnă haina pe un umăraș la capătul imensului garderob, celălalt obiect important de mobilier din cameră în afară de pat, și care, împreună cu patul dublu, ocupa aproape întreg spațiul — astfel încît scoțianul era nevoit să se strecoare dimineața printre dulap și pat ca să se îmbrace. Agăță haina cu grijă, atent să ascundă instabilitatea garderobului, faptul că se clătina cu ușurință pe fundul putred de lemn, agăță haina cu unul din buzunare spre exterior, cel care conținea Luger-ul. Neamțul reacționă prompt în momentul în care se întoarse spre el.

— Aveți un pistol în interiorul vestei — scoate-ți-l cu grijă și aruncați-l pe pat, Herr Wolff.

Macomber prinse cu vîrfurile degetelor cel de-al doilea Luger, apucînd arma cu arătătorul bine depărtat de trăgaci atunci cînd o scoase din tocul de la subraț și o aruncă pe pat. Șocul trecuse, creierul îi funcționa din nou, cel puțin această manevră îi reușise — atrăsese atenția neamțului spre cea de-a doua armă, distrăgîndu-i-o de la haina din dulap. Neamțul luă pistolul de jos cu mîna stîngă și îl vîrî în buzunarul hainei.

— Herr Wolff. Din întîmplare, germana dumneavoastră este aproape fără cusur. Vă felicit. Numele meu este Dietrich. Sînt de la Abwehr, bineînțeles.

— Atunci de ce naiba doriți să-mi vorbiți?

Dietrich nu răspunse nimic pînă ce nu închise și nu încuie ușa de la dormitor ca să se asigure pentru cazul în care ar fi sosit un asociat al lui Macomber. După ce luă această măsură de precauție, omul de la Abwehr se sprijini cu spatele de ușă și începu interogatoriul.

— Am așteptat mult timp această clipă, Herr Wolff — vă voi numi astfel pînă ce veți decide singur să-mi divulgați numele dumneavoastră adevărat.

— Numele meu adevărat? Macomber se holbă la Dietrich ca și cînd acesta ar fi fost nebun de legat. Bine, dar eu sînt Hermann Wolff...

— A trecut mult timp din ianuarie 1940, continuă omul de la Abwehr, ca și cînd nici nu l-ar fi auzit pe scoțian. Și am parcurs cale lungă de la Budapesta pînă la acest apartament. Era cît pe ce să vă prind la un moment dat în Gyèr, însă am comis o greșeală de neiertat lăsîndu-l pe locțiitorul meu să meargă să vă avertizeze. Ce s-a întîmplat cu el? Nu l-am mai văzut niciodată de atunci.

— Ca cetățean al Reich-ului...

— Cereți să fiți transportat la sediul poliției? Dietrich se amuza zîmbind sarcastic. Credeți că această experiență v-ar satisface într-adevăr — mai ales dacă în loc de asta v-aș duce direct la sediul Gestapo-ului?

— Am să mă plîng direct Berlinului! Am relații acolo, protestă Macomber. Sînt un om de afaceri german trimis aici de firma mea din München și am la mine scrisori de recomandare care să certifice acest lucru...

— Sînt sigur că aveți și așa ceva, replică Dietrich cu sarcasm. Sînt deasemenea sigur că recomandările dumneavoastră pot face față unei examinări superficiale — pînă ce nu le verificăm cu pretinșii dumneavoastră patroni. Aproape că era să fiu ucis din cauza dumneavoastră în noaptea asta, Herr Wolff — și tocmai de conaționalii mei. Eu eram în Mercedesul asupra căruia a deschis focul Wehrmacht-ul și a trebuit să conduc ca scos din minți ca să rămîn în viață, așa că mi-am zis că poate fi interesant să viu direct aici — asta în cazul în care ai fi reușit să scapi. Te urmăream deja de cîtăva vreme, dar te-am pierdut în drum spre depozitul de benzină.

— Încă nu pricep nici o iotă din tot ce-mi spuneți, răspunse Macomber calm. Puse din nou picior peste picior și-și împreună mîinile pe genunchi astfel încît Dietrich să le poată vedea, în același timp însă își petrecu piciorul drept pe sub firul lămpii care mergea de la noptieră la priza de perete. Dietrich zîmbi fără să se amuze acum.

— Am fost în seara asta la depozit, Wolff — în momentul în care a început focul eram acolo. Acum poate înțelegi?

— Care depozit? Ce să înțeleg din toată aiureala asta?

— Că nu mai ai scăpare, că ai ajuns la capătul drumului. Depozitul acela a fost sfîrșitul tău de drum — literalmente.

— Nu înțeleg chiar nimic, replică tăios Macomber, dar dacă veți deschide sertarul de la cealaltă noptieră, vă veți convinge singur cît de ridicol sînteți.

Scoțianul așteptă. Era o simplă șansă, nimic mai mult și Macomber știa că peste cîteva minute va fi ori mort, ori liber. Se scărpină pe genunchi, ca și cum l-ar fi mîncat și această mișcare o acoperi pe cea imperceptibilă a piciorului său, cu care pipăia firul de la priză. Firul părea înfășurat trainic în jurul gleznei, însă nu putea să-și dea seama de asta decît după pipăit; dacă și-ar fi coborît privirea fie chiar și pentru o singură clipă, Dietrich ar fi ghicit că era ceva la mijloc. Macomber așteptă fără să rostească o vorbă, în timp ce omul de la Abwehr mai cumpănea asupra sertarului închis. Totul depindea de tonul tăios, de atitudinea sa arogantă, dacă acestea fuseseră suficiente să-l convingă măcar pe jumătate pe neamț că putea găsi ceva important în noptieră. Expresia scoțianului se schimbase în ultimul minut, devenise un amestec de plictiseală și dispreț, ca și cînd pistolul ar fi fost inexistent, ca și cînd l-ar fi considerat de-a dreptul idiot pe omul de la Abwehr și mai avea și dovada faptului — înăuntrul sertarului închis.

Momeala prinsese. Măsuța era destul de aproape ca Dietrich să se poată apleca, să in-

Cîntec

Cine ți-a rostit auzul, țară,
E-o lumină-asemeni ție ș-un cuvînt
Ce-au trudit ca-n lume chipul să-ți răsară
Și să-ți țină dulce partea de pămînt

E-un stejar cum nu se poate altu-asemeni,
Cosmosul gîndirii tale dinspre munți,
Ca să-ți fie cu privirea sorii gemeni
Și să-ți semene cu-o ploaie strălucind pe frunți.

Un izvor ce și din urmă și din față vine
Și se-nconjură-n tot locul de aripi sub tricolor,
El ridică-o stea pe culmi, la vale o cîmpie ține
Și ridică-un deal la mijloc, spumă de culori

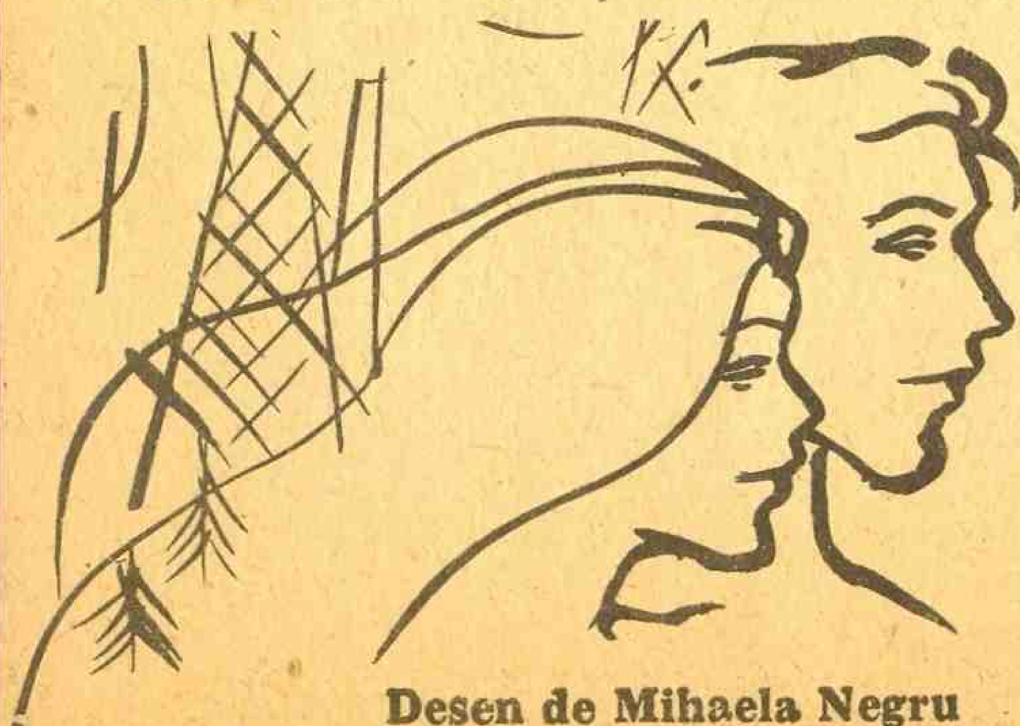
Brav destin cu fața către om întoarsă
Și-aducînd în lege curcubeu pe zări
Plai al gurii — graiul ce-l hrănim cu-o rază —
Și ne povestim în libertate-acestei țări.

Dar ce lumină

Dar ce lumină, o, parcă izbit de febre,
Un taur intră roșu în septembrie.
Un stol de greieri albi ca năuciți și-n tot
De ce se-ating bucăți de lună rod.

Taie-n fierbinte-albastru necuprinsul lor,
Ca fierăstraie-adînci și aripă și nor,
Cît timp ca pe-o colină-n față și în jur,
Pe coama frunzelor — comete ard — păduri.

Numai un gînd, doar raza de-o atingi și-n ea
Miroase-a lună — apoi și amiroase-a stea.

Desen de Mihaela Negru

Țara

Duh al pămîntului de rouă inspicat,
Ca un copac de foc ce ni s-a dat
Și s-a trimis, prin rădăcini de veste,
Această sferă, țara care este.

Țara, după mamă și tată, ținînd-o
Veacuri în brațe și binecuvîntînd-o.
După cei vii, după cei morți și după
Cuvînt, această vie-nsămînțată cupă.

Fără de marginea aceasta, rară,
Ca o dumnezeire, țară,
Țara, clopot mereu deșteptînd
La urechea mea fii și fiice de gînd.

Cum se făcea

Cum se făcea pămîntul că-mi da glas
În nesfîrșirea-acelei clipe ce-a rămas,
Un orologiu alb cu greieri și cu crini
Bătea prin aer cald redeșteptînd grădini,
Ca-ntr-un amurg de ape, printr-un pod
Pași scinteind, umplîndu-se de rod,
Niște izvoare altfel care-n loc
De cer ne însemnau cu foc
Și niște aripi, o, din ce mănunchi.
Că ni se-aprindeau zăpezi pe mîini și pe genunchi,
Niște cocori de spumă care, fulgerînd,
Zburau cu cuib cu tot și ne mutam în gînd...

Bătăile inimii

Se înalță floarea spre fruct auzită,
Mișcă stele prin văi, munții-n cer se arată:
— Bătăile inimii, patrie, ca o iubită,
Tu care nu pleci, nu părăsești niciodată.

Se ridică pe culmi dulci copacii și fac
Semne-n azur, că se poate:
— Bătăile inimii, patrie, tu ca un prag,
O lumină ce-atinge și-ntîmpină toate.

Ale trecerii urme ce sînt,
Roua care și-n fulger și-n fruct se preface,
— Bătăile inimii, patrie, sori pe pămînt
Nașteri de ziuă și nașteri de pace.

Bătăile inimii, sarcini electrice, mari,
Tu care rămîi, nu apui niciodată,
Binecuvîntată spre cugetu-aceluiași, clar,
Omul ce știe și vede — o, binecuvîntată!

A. I. Zăinescu

tindă o mînă ca să tragă sertarul și să vadă ce este acolo. Macomber era așezat pe partea cealaltă a patului, cu mîinile împreunate pașnic pe genunchi, în imposibilitatea de a se apropia de omul de la Adwer fără să se ridice în picioare și să o ia la fugă prin spațiul îngust dintre garderob și pat — toate acestea cu Dietrich care avea pistolul în mînă.

— Ce este în sertar? omul de la Abwehr împunse ca o viespe.

Macomber nu catadicsi să răspundă, astfel că bătălia nervilor continua, scoțianul folosind singura armă la îndemîna sa — tăcerea. Neamțul îl mai privi încă cîteva clipe și apoi dădu din cap afirmativ, atît cît ar fi spus „prea bine, hai să vedem ce este și cu această mare revelație“. Dezlipindu-și spatele de ușă, făcu un pas spre măsuță, cu pistolul îndreptat spre pieptul lui Macomber, însă prizonierul său îl ignora cu desăvîrșire, privind absent spre ușă. Dietrich întinse mîna stîngă spre mînerul sertarului, folosind deci mîna cea mai apropiată de Macomber care îi prevăzuse dilema. Ținînd pistolul în mîna dreaptă și întinzînd mîna stîngă în jos, spre sertar, îi era imposibil, fizic vorbind, să mențină țeava pistolului îndreptată spre scoțian. Macomber stătea cu mîinile nemișcate, în momentul în care telefonul începu să sune dincolo de ușa încuiată.

— Cine sună la ora asta ? întrebă Dietrich.

Macomber dădu din umeri fără să răspundă. Omul de la Abwehr părea din ce în ce mai derutat — refuzul scoțianului de a-i vorbi îl călca pe nervi și țîrîitul telefonului îl irita. Se decise să vadă mai întîi ce se afla în sertar și mai apoi cine îl suna pe Wolff, așa că lucrurile se precipitau. Trase de mîner și deschise sertarul, văzu înăuntru o carte legată în piele, care după aspect părea să fie un jurnal ; în timp ce se uita la carte îl scăpă din ochi pe scoțian. Așezat pe pat cum era, Macomber își smuci cu toată forța piciorul drept. Ștecherul ieși din priză, în cameră se făcu beznă, veioza căzu pe pat. Trîntit pe jos, Macomber aștepta să audă șuieratul primului glonț. Neamțul nu trase însă, ceea ce dovedea un autocontrol formidabil și o minte ageră — glonțul i-ar fi trădat poziția. Chinuindu-se să nu facă nici un zgomot cu cizmele, Macomber se tîrî în genunchi, bîjbîind, pînă la haină, scoase Luger-ul din buzunar, apoi se rezemă cu umărul de garderob și așteptă ceea ce i se păru a fi o veșnicie. Percepuse oare cel mai înfundat dintre zgomote, o alunecare fulgerătoare ? Era sigur că omul de la Abwehr își schimbase poziția, se mișcase de-a lungul peretelui și era acum cu spatele spre ușa încuiată, de cealaltă parte a garderobului instabil. Îngenuncheat, Macomber împinse din răsputeri. Garderobul se răsturnă cu toate cele o sută de kilograme ale sale, descriind un unghi de nouăzeci de grade. În cădere se izbi de ceva și Macomber auzi un geamăt înfundat care fu curmat în momentul în care dulapul ateriză pe o latură. Cu mîna stîngă localiză haina care mai era agățată încă pe umăraș și căută pe bîjbîite în celălalt buzunar, de unde scoase lanterna. La lumina acesteia îl văzu pe Dietrich zăcînd strivit sub dulap, cu partea de sus a corpului răsucită într-o rînă, chircit și nemișcat, cu ochelarii încă pe nas. Tîmpla stîngă avea o formă ciudată în locul în care garderobul îi strivise craniul.

Telefonul nu mai suna în cealaltă cameră, însă datorită apelului scurt și orei tîrzii, Macomber știa cine îl căutase. Deschise ușa, strecurîndu-se cu oarecare greutate pe lîngă trupul prăbușit al lui Dietrich, traversă camera de zi și deschise ușa de la intrare. De jos nu se auzea nici un zgomot. Încuie ușa la loc, se întoarse în dormitor, închise comutatorul, recuperă veioza și o băgă în priză, apoi o aprinse din nou. În buzunarul de la piept al hainei mortului descoperi un portofel cu actele acestuia, care vădeau faptul că Dietrich era într-adevăr ceea ce pretinsese. O legitimație — ascunsă într-un buzunar secret — îl identifica drept ofițer superior al Abwehr-ului, însă interesul lui Macomber fu trezit de cea de-a doua, o legitimație civilă. Dr. Richard Dietrich, arheolog. Macomber se așeză pe marginea patului, își aprinse un trabuc și studie legitimația preț de cîteva minute. Se întoarse apoi în salon și formă un număr, pufăind din trabuc, în timp ce aștepta ca telefonista să-i facă legătura. Baxter răspunse cu vocea omului trezit din somn, dar își reveni în cîteva clipe.

— Hermann la telefon..., începu Macomber.

— Te-am sunat acum cîteva minute.

— Știu. Ia legătura cu Marie — a primit vești de la München.

Trînti receptorul în furcă, sperînd ca linia să nu fie supravegheată, însă oricum, vorbiseră în germană și „Marie“ nu indica nici o adresă ; numai că mențiunea scurtă despre München îl avertizase pe Baxter că situația era extrem de gravă. Macomber fuma calm, neavînd nimic altceva mai bun de făcut decît să aștepte ; nu avea nici un document compromițător în apartament, iar singurele sale acte îl identificau pe fictivul Wolff, și fuseseră contrafăcute de ingeniosul Baxter. Englezul sosi peste alte zece minute. Baxter, care poza în mineralog spaniol profascist, ascultă mai întîi lămuririle lui Macomber în legătură cu cele petrecute, apoi examină cele două legitimații pe care i le întinse scoțianul.

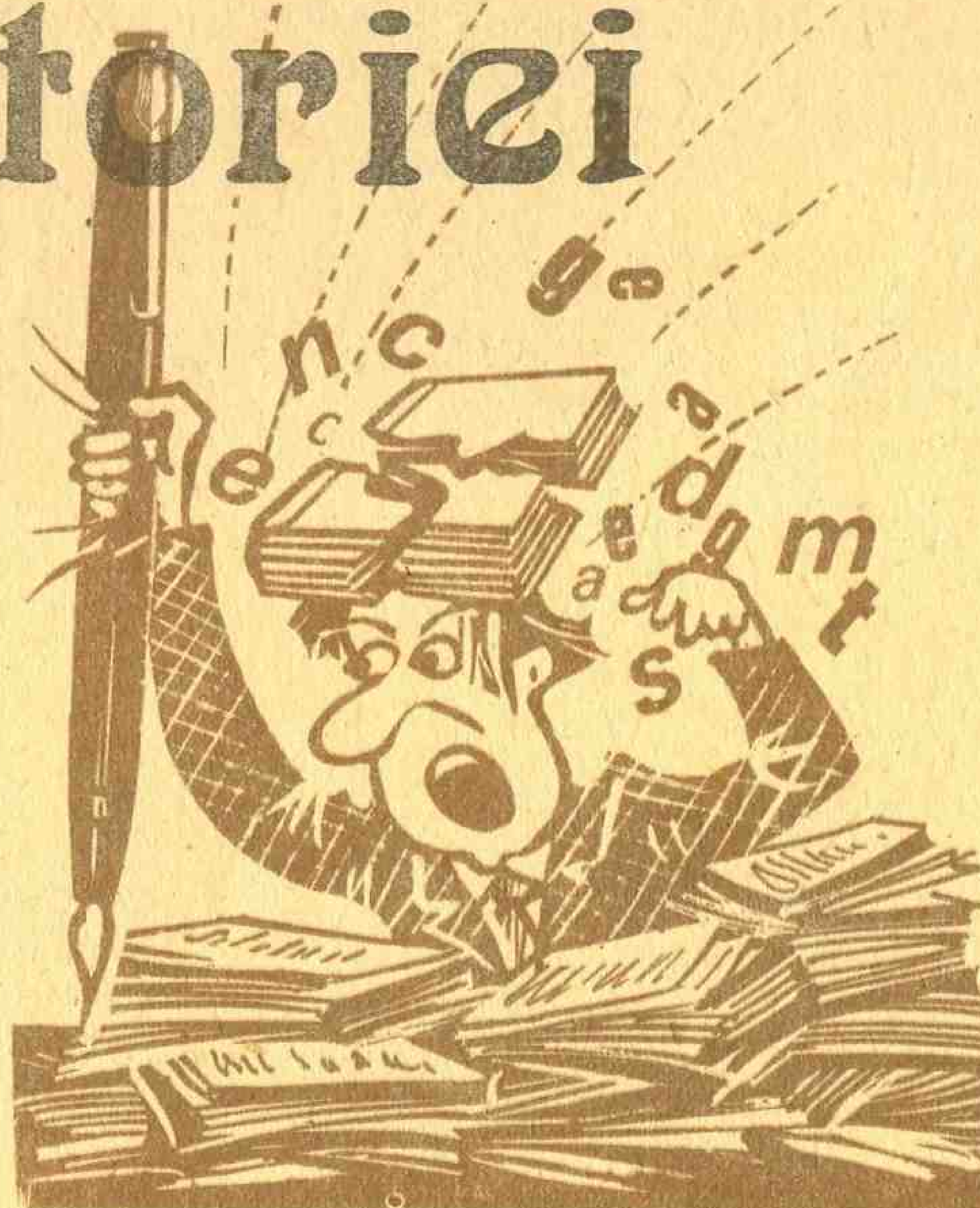
— Roy, m-am gîndit să folosesc una dintre legitimațiile astea ca să ies din Europa — pe cea civilă. Poți să mi-o aranjezi, dar al naibii de repede? Parcă mai ai niște poze de-ale mele, nu?

— Cred că se poate face, răspuns Baxter, un bărbat uscățiv, cu ten măsliniu, ridicîndu-și ochii de pe acte. Dar îți închipui că ai să reușești să scapi — mai ales folosind identitatea unui om pe care tocmai l-ai omorît ? Sînt tentat să cred că împingi lucrurile prea departe de data asta. Riscul este colosal.

Baxter studie chipul scoțianului, care nu-i răspuse nimic pe moment, ci trăgea mai departe liniștit din trabuc. Avea o statură masivă, însă ar fi fost ultimul om pe care l-ar fi ales să conducă o echipă de sabotaj ; era prea impunător, prea sărea în ochi din mulțime. Așa cum îi stătea în fire însă lui Macomber, acesta transformase dezavantajul fizic într-un atu major, adoptînd întotdeauna o atitudine agresivă atunci cînd era în compania nemților, ceea ce era suficient ca să-i facă substituirea cît de veridică posibil într-o Europă ocupată de naziști. Latura brutală a personalității sale se estompase acum cînd, pentru scurt timp, scoțianul își putea permite să fie din nou el însuși, cîteva clipe, să-și lase zîmbetul său natural, de umor sec, să-i fluture ușor la colțurile buzelor. Ce idee însă pe capul lui să se dea drept ofițer superior al Abwehr-ului! Numai la acest gînd Baxter se cutremură. Macomber zîmbea atunci cînd vorbi.

— Ascultă, Roy, personajul Hermann Wolff a fost făcut arșice — prezența lui Dietrich aici de-

Păcatul istoriei

Herodot Ciolan era istoric. Și nu de aceea se fălea el cu numele pe care îl purtase cîndva ilustrul părinte al istoriei ; dimpotrivă : acest fapt ca de altfel și convingerea alor săi că odrasla lor îi va călca pe urme unchiului Fane, portar la muzeul de istorie local, alegînd calea istoriei, îi catalizaseră micuțului Hery (cum i se spunea acasă) toate eforturile îndreptate spre realizarea sa în această direcție. Și, în plus, avusese loc la școală, prin clasa a cincea, un incident care îl hotărîse definitiv pe băiat să aleagă pentru viitorul său orientarea istorică : în urma unui scandal cu prima sa dirigintă, aceasta, adusă într-o stare exasperată de obrăznicia și impertinența băiatului, îi scrise în carnet o însemnare pentru părinți, invitîndu-i, printre altele, cît mai grabnic la ședință. Mesajul profesoarei suna cam așa : „M-am convins odată mai mult că fiul dvs. are manifestări de autentic isteric, cu siguranță în urma educației primite acasă. Astăzi a fost dat ca exemplu negativ întregii clase...“ Trei ore și-a stors Herodot creierii cum să repare greșeala, căci întîlnirea cu celebra curea a tatălui său nu era deloc de dorit. Într-un tîrziu îi veni ideea salvatoare : După îndelungi cercetări descoperi la un coleg un stilou cu cerneală asemănătoare cu a dirigintei și în cîteva clipe „istericul“ se transformă în „istoric“, iar cuvîntul „negativ“ fu mascat de o splendidă pată de cerneală. ...La vederea mesajului : „...fiul dvs. are manifestări de autentic istoric, cu siguranță ca urmare a educației primite acasă. Astăzi a fost dat ca exemplu întregii clase“, în familie s-a declanșat o adevărată sărbătoare...

Dar să trecem peste aceste — amănunte, în fapt — ale biografiei viitorului istoric Herodot Ciolan... Nu trebuie însă omis un fapt esențial : natura îl înzestrase pe eroul nostru cu o excelentă memorie, în special cu o memorie cifrică : și la 12 noaptea dacă îl trezeai din somn, Hery îți putea spune cu o precizie de 101% ce s-a întîmplat pe data de..., la ora..., în locul cutare. Acest fapt constituia, desigur, o garanție importantă a reușitei lui în drumul pe care, mai mult sau mai puțin conștient, și-l alesese.

Trecut-au anii... Fiind și o fire ambițioasă, Ciolan Herodot își văzu visul cu ochii ; dar și cu ochelarii, căci în urma efortului intelectual numărul dioptriilor sale crescuse vertiginos, invers proporțional cu numărul firelor de păr de pe cap... Așadar, reuși să termine, e drept — cu chiu, cu vai —, facultatea de istorie din orașul natal, devenit între timp centru universitar, fiind repartizat, în ordinea firească a mediilor, ca profesor de istorie la școala generală din comuna Tîrlați, tocmai acolo unde, de regulă, se prinde harta în cui. Nu era ceea ce visase tînărul nostru, cu atît mai puțin părinții săi, care-și visau fiul ocupînd cine știe ce post înalt, eventual de director al liceului de filologie-istorie de peste drum, și semnînd curent cărți de specialitate apărute în librării... Cu timpul însă se consolaseră cu toții, cu atît mai mult cu cît Herodot își găsi, în Tîrlați-ul stagiaturii sale, perechea pentru viață : pe tînăra Zenovia Hrușcă, medic veterinar, ajunsă în comună tot ca urmare a rigorilor repartiției după medie. Dragostea lor explodase la prima vedere, cînd, primind în dar un purcel (de la unul din părinții ai căror copii erau amenințaiți cu o frumoasă corigență la istorie) și bănuind că animalul suferă de oreion, Herodot se îndreptase cu noul său prieten la medicul veterinar al satului.

...Ce să vă mai povestim, în trei luni nunta fusese făcută, cu mare pompă, cu lume multă și mîncare așijderea, cu lăutari și stroboscop, cu fotograf și stație de amplificare... Lucrurile păreau a merge foarte bine. Însă cu timpul Zenovia descoperi la tînărul său soț o manie care de la o vreme începu s-o calce pe nervii ei de veterinar. De la animalele satului accepta orice, însă pe Herodot al ei îl vroia perfect. Și nu-l putea găsi așa, dat fiind că acesta ajunsese s-o obosească pe soața sa cu repetate rememorări de date, cifre, nume, ce interveniseră cîndva, la un anumit moment dat, în istoria relativ scurtă a căsniciei lor. Bunăoară, nu rare erau replici (inocente, în fapt) de genul : „Ce-o fi cu Istrate ? N-a mai venit la noi de pe 12 ianuarie 1984, ora 18,15 ?...“ sau : „Dragă, ieri la 21,02 te-a căutat Mia și i-am spus să revină astăzi la ora 17,15, căci la 17,30 mergem la film, după cum ți-am promis acum fix patru zile...“ sau, bunăoară, : „Zenovio, nu mai rețin exact, pantofii pe care ți i-am cumpărat acum doi ani și trei luni, pe 26 octombrie, cînd tu întîrziaseși 12 minute de la coafor, erau măsura 37 sau 38 ?“.

Nedînd la început nici o atenție acestor exagerări din vocabularul soțului său, Zenovia ajunse într-un tîrziu la exasperare. Starea de stress în care o băgase Herodot o obligă pînă la urmă să-l părăsească temporar, mutîndu-se la o prietenă de-a ei, stomatolog într-o comună limitrofă.

Herodot suferi un șcc. Pe Zenovia o iubea sincer, se simțea puternic legat de ea, și casa îi părea acum atît de pustie, încît nici porcul Gore, ctitorul căsniciei lor, nu reușea, prin grohăiturile sale drăgăstoase, să-și liniștească stăpînul.

Două luni de chin au trecut de la tragicul eveniment. Herodot duse o muncă de Sisif cu sine însuși, încercînd să se dezbare de prostul său obicei. Cînd consideră că pericolul a fost înlăturat, își luă inima în dinți și porni după Zenovia...

...După o săptămînă de la întoarcerea sa în căminul familial, Zenovia ajunse la fericita concluzie că, într-adevăr, cu soțul său se petrecuse un miracol. Herodot se schimbase radical : chiar și la insistențele soației sale, refuza să-și amintească orice zi în care s-ar fi întîmplat cutare lucru, ora la care cineva venise, spusese sau făcuse ceva etc. Herodot era de nerecunoscut și Zenovia era fericită.

Într-una din serile romantice ale primăverii în curs, Herodot își invită tovarășa de viață la o promenadă pe cîmp. Pe cer era puzderie de stele. Mireasma îmbătătoare a noului anotimp îi însoțea prin noapte, sporind gradul de emoție al serii. Mînă în mînă cei doi pășeau pe pămîntul reavăn. Cînd ajunseră pe malul lacului, Herodot propuse un popas ; votat în majoritate, acesta fu ales în persoana bolovanului din dreapta salciei. Zenovia își lipi galeș capul de umărul soțului iubit. Dregîndu-și glasul, Herodot șopti duios în liniștea nopții :

— Ții minte, Zenovia, acum fix trei ani, o lună și 12 zile, pe 24 martie, eu veneam cu Gore la tine.... A fost prima noastră întîlnire...

Zenovia simți un junghi în inimă, își privi lung bărbatul și izbucni în plîns...

Marina Almășan

monstreze clar acest lucru. Am deci nevoie de o nouă identitate. Îndrăzneala dă întotdeauna roade bune — îndrăzneala m-a răsplătit pe întreg parcursul meu prin Balcani și îndrăzneala va fi chezășia întoarcerii mele în Grecia în siguranță.

— Uneori, Mac, îmi vine să cred că îți place să joci în stil mare. Și că faci asta nu din alte considerente, ci pentru că se potrivește bine cu temperamentul tău...

— Fac asta pentru că îmi iese jocul. Și am nevoie ai naibii de tare ca identitatea asta să fie gata în cîteva ore, așa că va trebui să-ți dobori toate recordurile personale. Imediat după plecarea ta, o șterg din București și aș vrea ca legitimația să-mi parvină la hanul acela unde ne-am petrecut odată un week-end. Crezi ca reușești să ajungi acolo pînă în prînz? Azi la prînz, vreau să zic.

— Cred că mă descurc. Ceea ce însemna, cu alte cuvinte, că Baxter va ajunge sigur la Giurgiu pînă la prînz. Trebuie doar să modific descrierea și să schimb fotografia, însă noile cerneluri cu evaporare rapidă îmi vor fi de mare folos. S-ar putea să am timp s-o aranjez și pe cealaltă, zise el zîmbind, asta în caz că vrei să duci jocul pînă la capăt. Arătă spre dormitor. Îl lași aici pe defunctul Herr Dietrich?

— Nu, domnia sa trebuie să dispară pentru cîteva zile, dar dacă mă ajuți să mut din loc garderobul, mă descurc eu cu restul. Apropo, asta este ultima ta misiune. Îmi aduci legitimația și apoi te întorci acasă. Macomber făcu o pauză, o scînteie jucăușă sclipindu-i în privire. Doar dacă nu te decizi să faci drumul înapoi cu mine?

— Mulțumesc, dar așa ceva nu e stilul meu. Genul de încurcături în care te bagi m-ar transforma într-o epavă mult înainte să ajungem măcar la jumătatea drumului pînă la granița turcească. Baxter rînji sec. Dacă n-ai nimic împotrivă, prefer s-o șterg de unul singur. Se uită din nou spre dormitor. Ești sigur că e înțelept să-l scoți de aici? Orașul e împînzit de camioane militare germane care se îmbulzesc spre depozitul de benzină. S-ar părea că ceva mai devreme, în noaptea asta, cineva a lăsat niște bombe vraiște pe acolo.

— Am să mă feresc deci de camioane. Dacă este să folosesc identitatea lui Herr Dietrich însă, domnia sa va trebui să dispară pentru cîtăva vreme. Atîta timp cît nu-l găsesc, oamenii lui nu pot fi siguri ce i s-a întîmplat — nu uita că cei de la Abwehr operează mult pe cont propriu.

— Tu știi mai bine ce faci, eu nu mă bag. Baxter se ridică, sperînd că nu lăsase impresia că s-ar fi grăbit peste măsură să se vadă ieșit din apartament. Ce fac cu restul de explozibil? Distrug mecanismele de întîrziere sau le las acolo unde sînt?

— Nu-ți fă griji pentru asta. Macomber se uită la ceas și se mișcă nerăbdător. Nemții au mai capturat cîteva, așa că n-are rost și pe deasupra mai ia și timp. Haide, trebuie să scot cadavrul de aici.

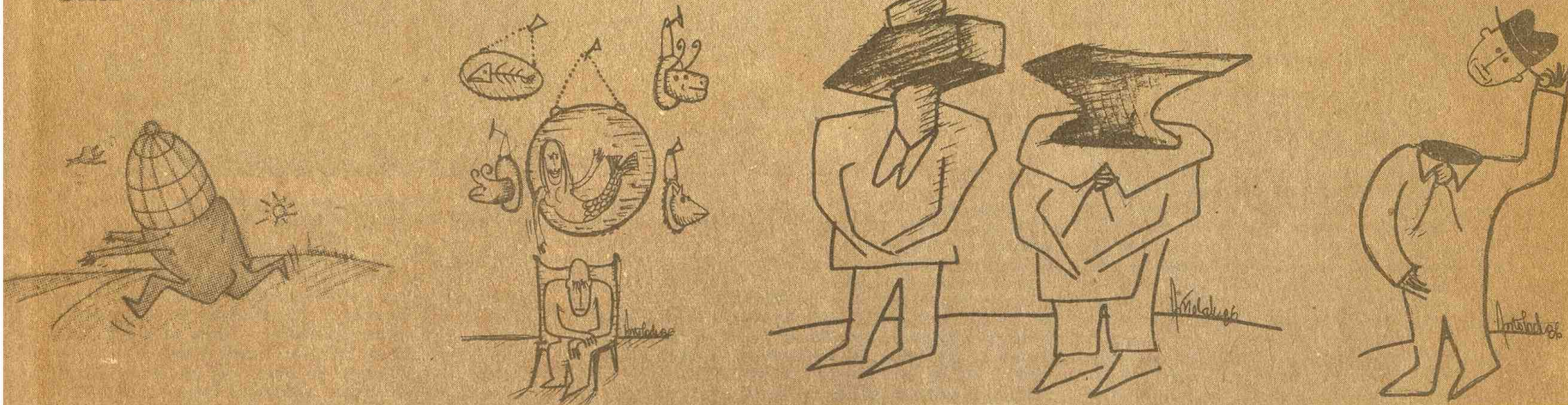
— Te pot ajuta să-l transporți dacă vrei...

— Ajută-mă doar să mut garderobul puțin mai încolo și apoi șterge-o. Prefer să mă ocup eu personal de treaba asta.

Reacție tipică, gîndi Baxter. Forester, Dyce, Lemaître — toți ceilalți membri ai echipei de sabotaj muriseră, iar Mac era singurul supraviețuitor, probabil și datorită faptului că avea obiceiul să lucreze de unul singur. Nu are decît, își spuse Baxter în timp ce-l urma pe scoțian înăuntrul dormitorului.

•

Macomber se simțea ceva mai relaxat atunci cînd parcurgea la volanul Volkswagenului străzile încă întunecate ale Bucureștiului. Conducînd pe străzi lăturalnice care dădeau în artera principală, scoțianul întrezărise deja cîteva camioane militare croindu-și drum pe acolo, prin zăpadă, și știa că va fi nevoit să meargă o porțiune bună pe același traseu ca și acestea. Pătura militară se dezghețase la căldura din interiorul mașinii în timpul drumului de întoarcere de la depozit și zăcea acum aruncată pe bancheta din spate, dar mai avea încă umflătura aceea ciudată — îi fusese imposibil să mascheze complet forma corpului lui Dietrich, care era ascuns dedesubt. Astfel că, relaxare nu era poate termenul cel mai potrivit pentru a descrie starea de spirit prezentă a scoțianului. Însă chiar și așa, se simțea ușurat, ușurat că reușise să ducă la bun sfîrșit coborîrea ucigătoare pe scara de

Sorin Postolache

PRIMII CĂLĂTORI ROMÂNI LA SPITZBERG 1896 - 1897

Dincolo de cercul polar arctic, pe nemărginirea Oceanului Înghețat care acoperă calota de miazănoapte a globului, se află izolate numeroase pămînturi insulare. Sînt frînturi din continentele preistorice care s-au desfăcut în urma unor catastrofe telurice imemoriale. Printre acestea se află și arhipelagul Spitzberg, situat în nordul îndepărtat al Europei, între Groenlanda, Peninsula Scandinavă, Novaia Zemlia și în cuprinsul nemărginitului Ocean Înghețat al Polului Nord.

În prezent, acest teritoriu aparține Norvegiei prin Tratatul de la Paris din 1920 și împreună cu alte cîteva posesii din aceeași regiune, este cunoscut sub denumirea de Svalbard (= coasta rece).

Cele cinci mari insule care constituie arhipelagul sînt platouri de roci dure care se înalță din apele oceanului. Ele sînt străbătute de șiruri muntoase avînd creste ascuțite și vîrfuri ce ajung la 1770 m., ceea ce a determinat denumirea de Spitzbergen. Țărmurile sînt crestate cu fiorduri adînci.

Regiunea se află într-un climat aspru și vînturi puternice. Adesea se poate vedea mirifica auroră boreală.

Condițiile vieții în această regiune îndepărtată au împiedicat stabilirea vreunei așezări omenești de durată. Pe la 1880 geografii considerau arhipelagul ca fiind un pustiu. În adevăr, pe aici rătăceau pescari danezi, englezi și ruși care căutau să vîneze balene și foci, dar numai în anotimpurile cu climat potrivit. În asemenea împrejurări, regiunea nu a prezentat un prea mare interes economic. Abia pe la sfîrșitul veacului trecut a fost organizată o legătură cu continentul, care se făcea printr-o singură cursă maritimă anuală. În decursul timpului, constatîndu-se existența unor bogate zăcăminte de cărbuni, s-a procedat la exploatare, ceea ce a dus la creșterea populației (2600 locuitori stabili în 1961), în afară de cei atrași de turism sau cu preocupări științifice.

Din cele ce cunoaștem, primii călători români, care s-au aventurat în arhipelagul Spitzberg, au fost inginerul Bazil Assan (1896) și un an mai tîrziu, profesorul Radu Novian, cu soția (1897).

Cel dintîi a făcut o călătorie de studii. A plecat din Hamburg pe vasul norvegian „Erling Iart" navigînd în lungul fiordurilor Norvegiei și vizitînd porturile principale, a traversat Oceanul Atlantic și imensul Gulf Stream, care își duce apele temperate îndulcind clima ținuturilor în lungul cărora își urmează cursul. În insula Ursilor a fost impresionat de ghețarii enormi „cu înălțimea unei case cu zece etaje". Ajuns pe insulele arhipelagului, a făcut cercetări sumare asupra climatului și vegetației, observații asupra unei eclipse de soare, a pescuitului balenelor și asupra vieții laponilor. Assan notează că ținutul este neospitalier și că subsolul conține minereu de fier. Fauna locală o constituiau renii, focile, vulpile albastre și albe, precum și urșii albi, călători nomazi pe ghețuri plutitoare. Vegetația era reprezentată prin variate specii de mușchi.

Soții Novian, după ce s-au oprit cîtva timp în Norvegia, țară care pe acea vreme era cunoscută la noi prin cîteva traduceri din literatura sa social-purificatoare (Ibsen, Bjoernson) s-au echipat pentru un drum aspru și s-au îmbarcat la Tromsö. Cursa aceasta se efectua o dată pe an cu vasul „Fram", care avea construcție specială pentru navigația în regiunile polare și era condus de căpitanul Otto Sverdrupp, același care, cu cîțiva ani în urmă, purtase expediția lui Nansen. Tovarăși de călătorie erau cîțiva norvegieni plecați în interes de serviciu și un pastor care se ducea să-și ia postul în primire. Pe acea vreme nici nu era vorba de turism printre ghețuri.

Călătorii noștri s-au întors cu multe cunoștințe asupra regiunii nordului înghețat al globului și modestei vieți a laponilor. Totodată au adus cîteva mobile rustice, confecționate din colți și piele de morsă, un cuțit cu teacă de lemn pe care era scrijelite scene din viața locală (sanie trasă de reni), mînuși pescărești cu degete circulare, blana unui pui de urs alb care a fost reconstituit în țară, un sac pentru lest găsit pe parcurs și identificat ca fiind aruncat din balonul expediției lui Andrée, o machetă în traforaj a vasului oferită de Sverdrupp și numeroase fotografii.

Ca și predecesorul său, profesorul Novian a prezentat o comunicare cu proiecții la Societatea Română de Geografie și a publicat o lucrare în care s-a ocupat numai de latura didacticeducativă („Școala și biserica în Norvegia") menționînd că din impresiile dobîndite în cursul călătoriei „exclude tot ce se repoartă la descrierea fizică a ținuturilor vizitate între Cristiania (azi: Oslo) și Spitzberg inclusiv". Subiectul fusese deja expus sub alt aspect de inginerul Assan, cu un an mai înainte. În schimb, informațiile bogate asupra acestei călătorii, pe care soții Novian le comunicau, erau de cel mai mare interes. Este regretabil însă că în decursul anilor, notele prof. Novian cu observații făcute în călătorie și manuscrisul comunicării, au fost pierdute.

Soții Novian s-au reîntors în țară prin nordvestul Europei, avînd ocazia să vadă și alte locuri de un deosebit interes geografic. Au trecut prin Islanda vizitînd Reykjavik-ul, regiunea vulcanică și geyserii cei neadormiți, care aruncă ritmic apă fierbinte. Tot de aici au adus și bucăți de spat calcaros, care refractă lumina.

Urmînd călătoria spre miazăzi, prin Anglia, au cunoscut importante centre comerciale și portuare, precum și curioasele forme geologice cunoscute sub denumirea Grota lui Fingal din insula Staffa, care are o deschidere monumentală, precum și Șoseaua Giganților din nordul Irlandei, formată din corpuri bazaltice cu formă geometrică identică și grupate ca un măreț postament de circulație pentru uriașii pămîntului. În sud, la Stonehenge (comit. Wilteshire) au admirat monumentele celtice, menhire înalte de 7—8 m., orînduite în două cercuri concentrice, pe o vastă arie. Asupra semnificațiilor lor și astăzi sînt discuții între oamenii de știință.

Mulți ani în urmă, văduva Novian a continuat să viziteze țări îndepărtate, încununînd spiritul său turistic cu o lungă călătorie în jurul pămîntului, efectuată la vîrsta de... 70 ani.

Radu Dimiu

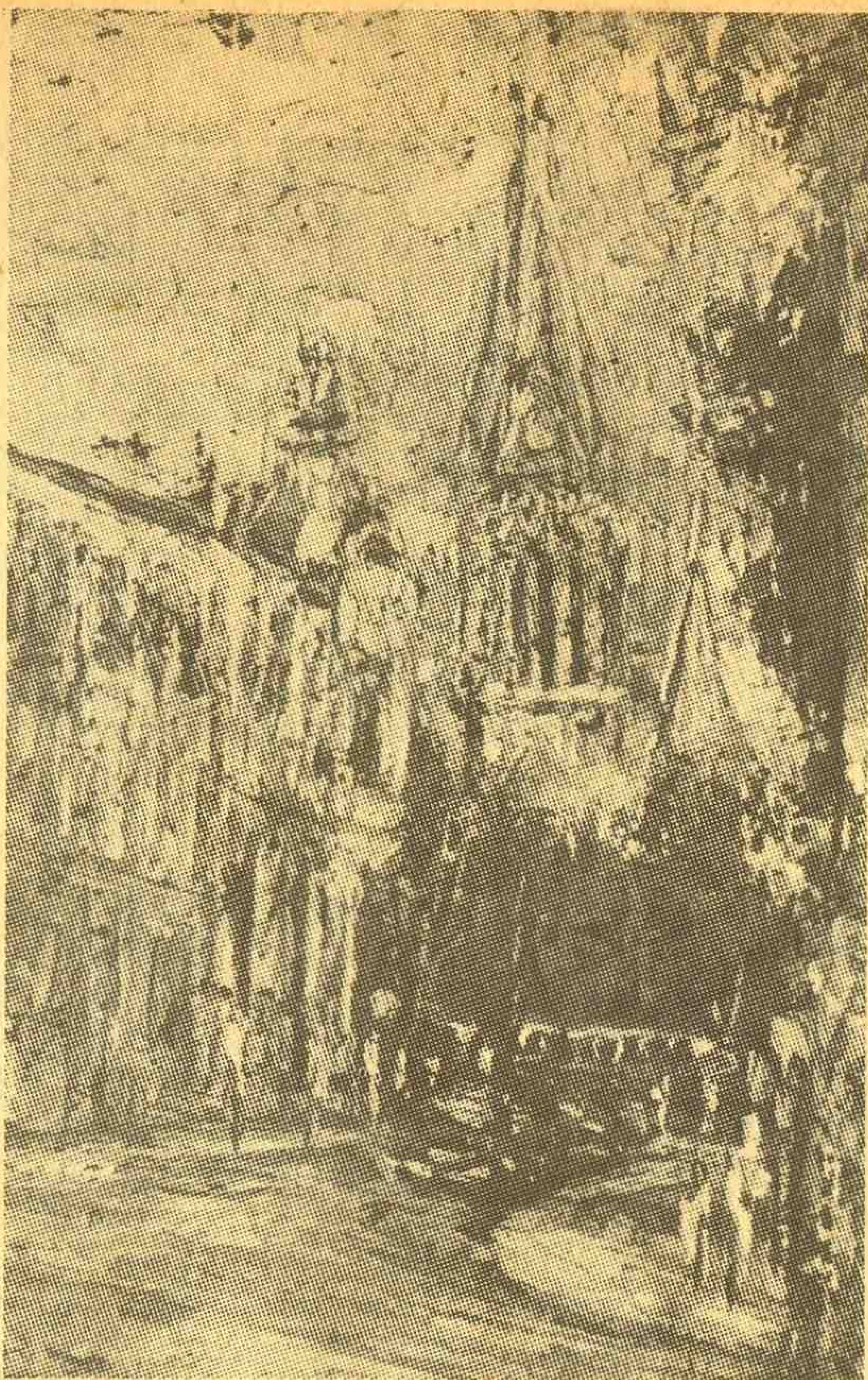
incendiu a blocului, cărîndu-l în spinare pe omul de la Abwehr. Scara metalică era acoperită cu o pojghiță de gheață, la un moment dat auzise cum se deschide o fereastră în întuneric, în timpul coborîrii sale lente și anevoioase și nu avusese nici o ascunzătoare care să-i mascheze trecerea spre strada pe care își parcase Volkswagenul. Macomber depășise însă ce era mai greu din întreaga problemă — nu îi mai rămînea decît să reușească să evite și camioanele militare.

Conducea foarte încet, apropiindu-se de intrarea în artera principală, unde mai așteptă o jumătate de minut, și cum nu trecu nimic prin intersecție, se angajă și viră la stînga, la nord, spre calea ferată, direcție care avea să-l scoată în cel mai scurt timp la cîmp liber. Conducea cu viteză medie constantă, farurile iluminau clădiri întunecate, cu balcoane de fier forjat împodobite cu gulere de zăpadă ; trecu apoi printr-o piațetă pustie, cu copaci golași și înghețați care înconjurau o statuie aplecată ; apoi mai traversă un cartier nevoiaș, cu case mizere care formau un zid neîntrerupt de sărăcie. Era aproape de ieșirea din oraș cînd apăru pericolul. Așa cum conducea acum cu viteză moderată pe șoseaua pustie, în ciuda oboselii care îi împăienjenea privirea și se lăsa ca o ceață peste mintea lui epuizată, putea încă să observe drumul cu acuitate în momentul în care se uită la ceas: 4 : 15 a.m. Cu două ore mai devreme era încă culcat de-a lungul pe vagonul cisternă și în urechi îi țiuia lătratul cîinilor. Luă un viraj, văzu camionul militar care ieșea de pe o stradă secundară în fața lui și merse în spatele acestuia în timp ce vehicolul se hurducănea în aceeași direcție cu el pe drumul accidentat. În retrovizor prinse sclipirea unor faruri care părură gata să-l înghită, dar rămaseră în urmă în clipa în care crezuse că va fi răsturnat de cel de-al doilea camion militar. Fusese prins în cușcă de Wehrmacht.

Singura cotitură pe care ar fi putut să scape era la mai bine de un kilometru mai departe, cea pe care dealtfel intenționase și el să se angajeze, așa că trebuia să se obișnuiască cu escorta sa nepoftită și să conducă mai departe spre cîmpie. Aruncă o privire scurtă în retrovizor, văzu camionul din spate la mai puțin de șase metri de Volkswagen și cînd se uită din nou văzu șuvoi de faruri repezindu-se spre el din urmă. Intrase într-un convoi întreg de camioane germane. Strînse trabucul mai tare în dinți și se concentră să mențină aceeași viteză cu vehiculul din față, ținîndu-și ochii fixați pe lumina roșie a stopurilor acestuia, pe prelata bine trasă, în timp ce în oglinda retrovizoare vedea farurile celorlalte vehicule care rămîneau la distanță egală. Pînă și ieșirea sa din convoiul ăsta blestemat avea să fie teribil de dificilă. Își calculă mișcările cu grijă, apropiindu-se tot mai mult de vehiculul din față pe măsură ce se apropiau de cotitura vitală și era chiar pe punctul să semnalizeze cînd văzu că drumul lateral era barat de o bîrnă în spatele căreia zări un polițai militar german. Blocaseră drumul ca să împiedice traficul civil pe această rută. Trecu de portița sa de scăpare de urgență fără să mai arunce măcar o singură privire într-acolo, căutînd frenetic o soluție, încercînd să prevadă care va fi următoarea mișcare. După mai bine de un kilometru, drumul se bifurcă : la stînga ducea spre depozitul feroviar de marfă, iar la dreapta mai departe spre cîmpie. Logic, însă, și acest drum avea să fie blocat, așa că era nevoit să meargă mai departe cu convoiul pînă la depozitul cu benzină pe care îl distrusese aproape în întregime, într-o zonă care era sigur împînzită de trupe. La urma urmelor, se părea că Baxter avusese dreptate.

Înaintînd prin noapte oboseala deveni și mai copleșitoare, sporită de uruitul monoton al motoarelor de camion și de necesitatea de a rămîne cu privirea fixă la luminile roșii din față, iar atunci cînd prelata vehiculului din față se întredeschise puțin, văzu la lumina farurilor sale forma unor căști militare : camioanele erau înțesate cu trupe germane. Ștergîndu-și transpirația de pe frunte, Macomber începu să efectueze singura manevră posibilă care l-ar fi putut scoate din capcană : reduse treptat viteza, astfel încît camionul din față se îndepărtă. Viteza nu putea fi însă redusă decît pînă la o anumită limită pe care ar fi tolerat-o șoferul camionului din spate, așa că Macomber miză pe lipsa de entuziasm a acestuia pentru a îndeplini o astfel de corvoadă, ușor de înțeles la o oră atît de tîrzie. Conduse mai departe încetinind treptat pînă ce stabili o distanță de aproape douăzeci de metri între Volkswagen și camionul din față, apoi menținu intervalul, așteptîndu-se în orice clipă să audă claxonul furios al vehiculului din urmă. Se hotărîse să încerce s-o ia pe un drum de țară care se făcea la un moment dat la dreapta, un drum închis care mergea peste cîmp, traversa calea ferată și se termina la o fermă mare ; voia însă să mascheze faptul că se va angaja pe această fundătură periculoasă. În cazul în care șoferul din urma sa ar fi raportat prezența unui Volkswagen izolat odată ajuns la depozit, cei de acolo nu trebuiau să știe și încotro o luase mașina. Următoarea curbă era punctul culminant, trebuia deci să-și calculeze mișcările pînă la o fracțiune de secundă.

În lumina farurilor vehiculului din față apăru

Trei tablouri de Mihai Takacs

un grup de copaci care dispărură în urmă în momentul în care camionul luă altă curbă. Macomber aruncă o privire în spate, văzu în oglinda retrovizoare cum farurile erau parcă sudate de mașina lui și atunci acceleră brusc. Mașina se repezi înainte pe zăpada brăzdată de urme de cauciucuri, lăsă camionul mult înapoi, acceleră mereu, rugîndu-se în gînd să nu mai derapeze din nou. În momentul în care reducea viteza ca să se înscrie în curbă farurile sale luminară copacii și pe moment ieși din raza de vedere a camionului din spate. Gardul de lemn era retras față de șosea așa că fu cît pe ce să-l depășească, însă îl văzu la timp, smuci volanul, trecu prin poartă doborînd-o, întoarse mașina după un zid de piatră și simți Volkswagenul cum se clatină dintr-o parte într-alta trecînd peste rădăcini degerate. Lăsă motorul să meargă și stinse pozițiile așteptînd.

Morfolea în dinți trabucul atunci cînd apărură farurile dincolo de zid, luminînd trunchiurile goale ale copacilor care formau un fel de palisadă naturală. Motorul camionului încetini, în momentul în care șoferul văzu curba și pierderea prea mare de viteză spori enorm pericolul ca acesta să observe poarta de lemn spartă și urmele lăsate de Volkswagen în zăpadă atunci cînd intrase în cîmp. Macomber stătea nemișcat, văzu camionul cum încetinește și mai tare, se tîrăște greoi în curbă, părînd apoi gata să se oprească. Fusese descoperit — gardul sfărîmat, urmele cauciucurilor fuseseră reperate ! Apucă mînerul portierei, gata să o rupă la fugă zadarnic, prin pustietate, știind că era suficient să fie prins în lumina farurilor și îndoindu-se că picioarele sale obosite l-ar fi putut duce prea departe, dar motorul ambală și mai tare și camionul urui dincolo de gard, spre depozitul feroviar de marfă.

Ieși imediat din mașină, își croi drum pe bîjbîite prin întuneric, printre rădăcini, găsi un contrafort în zid pe care se ridică pînă ce putu să vadă pe deasupra și îndărăt pe șosea. Printre trunchiurile copacilor, drepte ca lumînările, văzu luminile farurilor înaintînd spre el și reperă un spațiu liber între al patrulea și al cincilea rînd de lumini. Trebuie să fi primit ordine să păstreze distanțe egale în convoi, însă, ca mai întotdeauna, se găsea și un codaș — numai de-ar rămîne mai departe la coadă ! Macomber se repezi înapoi la mașină, se întinse cît era de lung în zăpadă, cu piciorul prins într-un stei, dar se puse repede îndărăt pe picioare și ajunse la Volkswagen tocmai în clipa în care primele faruri luminară peste zid. Cel de-al doilea vehicul urmă imediat după primul, apoi veniră al treilea și al patrulea. Acum ! Volkswagenul se clătină pe roți înaintînd spre poartă și atunci cînd ajunse la ieșirea în șosea văzu că drumul era liber. Viră la ieșirea din cîmp, apăsă pe accelerator și se grăbi să ajungă din urmă luminile roșii ale camionului din față care se îndepărtau în noapte.

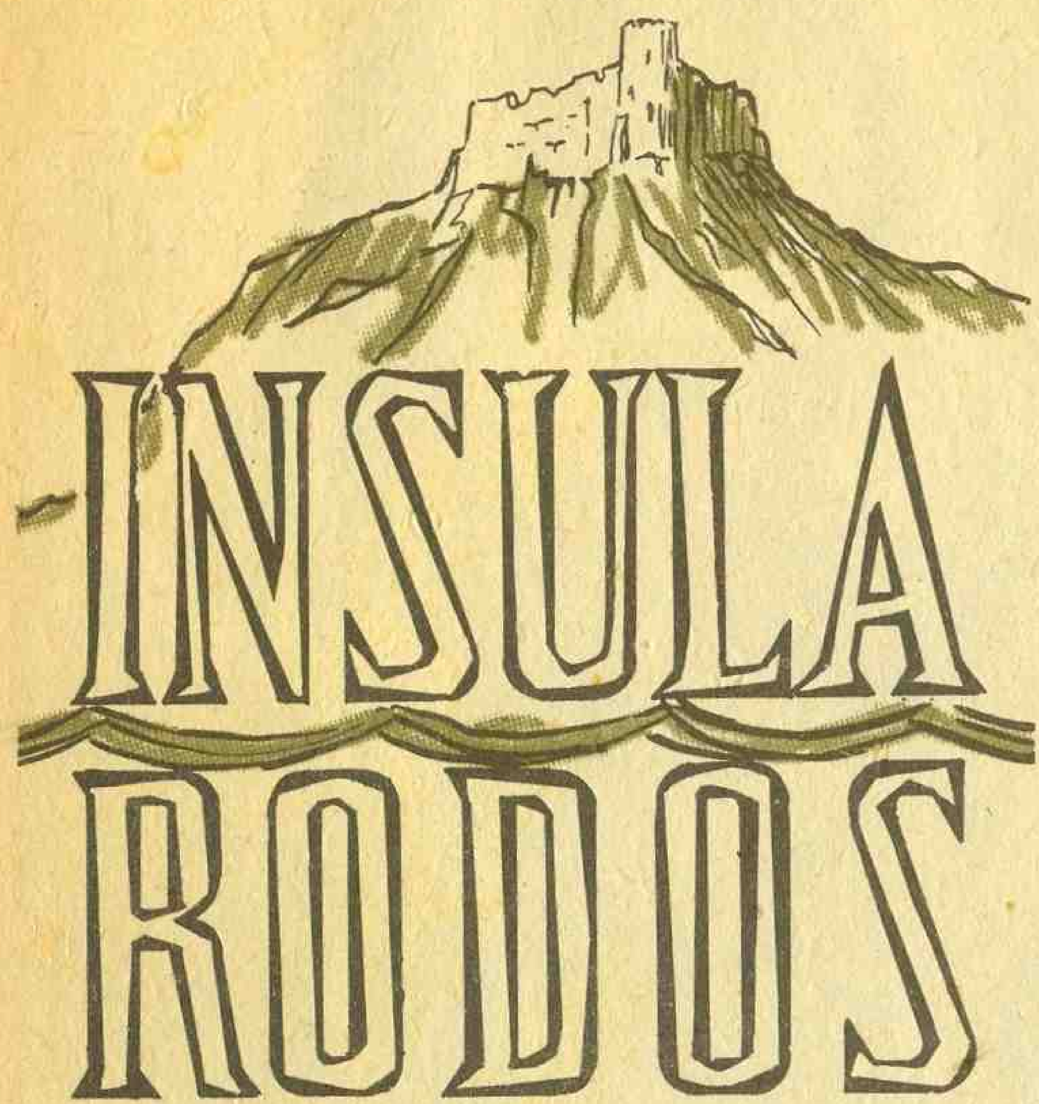
Curba spre drumul de țară veni mai repede decît se așteptase, așa că smuci automat volanul, uitîndu-se în urmă la drumul pe care venise. Nu se vedeau faruri din spate : al cincilea camion nu ajunsese încă la curbă. La o distanță de o sută de metri, drumul trecea printr-o adîncitură, de unde farurile scoțianului nu puteau fi văzute dincolo pe șosea. În timp ce conducea pe drumul de țară, farurile măturau în trecere mănunchiuri de iarbă înghețată de-o parte și de cealaltă a drumului ; Macomber se concentră asupra problemei imediate — cum să scape de Dietrich. Dacă ar fi fost vară, ierburile ar fi crescut înalte și ar fi putut să arunce corpul oriunde, acum însă pămîntul era înghețat și avea consistența metalului, iar ieburile nu treceau de înălțimea gleznei, cîmpia fiind ca un lințoliu alb, pe care cadavrul ar fi ieșit în evidență, așa încît printr-o întîmplare lesne de anticipat, ar fi putut fi descoperit ușor la lumina zilei. Trebuia să găsească o soluție mai bună.

Cinci minute mai tîrziu urca o pantă în apropierea podului peste calea ferată ; chiar și la lumina zilei locul era izolat, dar cu atît mai mult la ora aceea tîrzie plutea în aer o atmosferă stranie și cioturile de trestie prinse în lumina farurilor îi amintiră că trecea printr-un teren mlăștinos. Încetini ca să ia o curbă periculoasă dincolo de pod și auzi păcănitul vagoanelor de marfă care veneau dinspre sud. Ideea îi veni pe moment ; trase frîna de mînă fără să oprească motorul și ieși din mașină să se uite peste pod. O lampă camuflată strălucea la mică distanță sub el, și lumina o locomotivă cu abur care tocmai trecea pe sub pod, trăgînd după ea un tren format din vagoane goale îndreptat spre partea de est a depozitului de marfă, un sector care nu fusese afectat de explozie. Vagoanele erau în drum spre magazia de cărbuni, unde aveau să fie încărcate și trimise pe lunga cale de întoarcere spre Germania. Macomber simți o străfulgerare bruscă de oboseală. Problema sa își putea găsi o rezolvare simplă la mai puțin de șase metri sub el.

În lungile luni de observație, scoțianul devenise expert în manevrele din curtea depozitului de marfă și știa că, imediat după sosirea trenului, cărbunii aveau să fie încărcați în vagoane. În timp ce dedesubt treceau deja primele vagoane, la aproximă viteza și calculă momentul în care centrul unui vagon treca exact pe sub locul în care stătea el. Fără să mai piardă timpul cu alte calcule, stinse farurile mașinii, deschise portiera din spate și trase afară corpul învelit în pătură. Se opinti să ridice trupul neamțului pe umăr, ceea ce era deja un efort în sine, înaintă greoi spre parapet și așteptă, aproximînd din nou momentul corect, conștient că nu-și putea permite să comită nici o eroare de calcul, fie aceasta chiar și de o singură secundă. Așteptă pînă ce unul din vagoane ajunse cu centrul sub pod, lăsă jos balotul, proptindu-l peste parapet ; în timp ce coada vagonului se pierdea din vedere, se opinti iarăși și își ținu respirația. Corpul căzu în gol, prăbușindu-se chiar în centrul următorului vagon de cărbuni, apoi dispăru sub pod. Doctorul Richard Dietrich pornise pe drumul de întoarcere spre Germania.

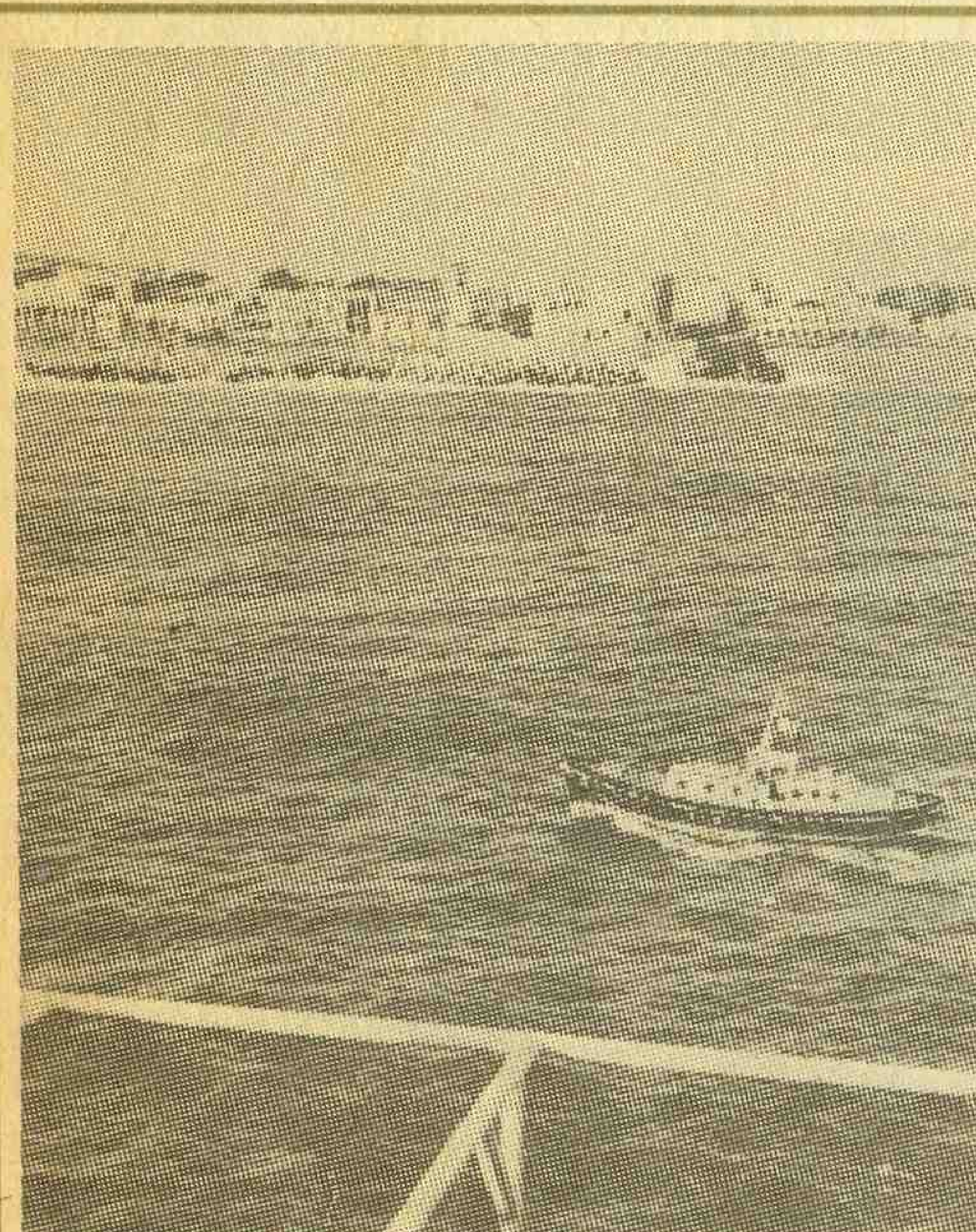
Traducere de Roxana Dascălu

CĂLĂTORIE ÎN PERENITATE

Lindros : Propileele de pe Acropole

Intrarea în portul Rodos

Lindros : La poalele Acropolei

După o noapte de decembrie pe o mare mînioasă mă trezesc într-o dimineaţă vîntoasă dar însorită în faţa insulei Rodos. Legenda spune că o bucată de pămînt a fost înălţată de Zeus din mare şi dăruită fiului său Apollo care i-a dat numele iubitei sale, nimfa Roda, fiica lui Neptun şi a Haliei. Se presupune că numele vine de la cuvîntul grecesc **rodon** (trandafir) sau poate de la **roia** (rodie).

Insula Soarelui este cea mai mare şi mai frumoasă din arhipelagul Sporadelor de Sud, situată în Marea Egee la numai 25 km de ţărmul sud-vestic al Asiei Mici. Ea are 1 404 km² şi peste 65 000 locuitori, majoritatea greci. Centru al elenismului, ea a parcurs diferitele epoci istorice păstrîndu-se în perenitate ca un valoros centru de cultură şi civilizaţie. Putere maritimă de prim rang în Grecia antică, oraşul Rodos, construit în 408 î.e.n. după planul lui Hippodamos din Milet, cunoaşte o deosebită înflorire culturală în secolele 5—2 î.e.n. Faimoasa şcoală de retorică de aici a fost frecventată şi de mulţi romani, printre care Cicero şi Cezar. Nu departe de dana în care am amarat mi se arată presupusul loc unde se înălţa odinioară Colosul din Rodos. Este vorba de cea mai mare statuie dintre cele o sută închinate zeului Helios pe însula Soarelui. Doisprezece ani i-au trebuit lui Chares, elevul lui Lisip (celebrul sculptor a lui Alexandru Macedon), să ridice în bronz colosul de 31 metri înălţime. Din nefericire el s-a prăbuşit în urma unui cutremur violent în anul 224 î.e.n., la numai 56 de ani de la săvîrşirea grandioasei opere, considerată una din cele şapte minuni ale lumii. Rămăşiţele statuii aveau să zacă astfel pînă în anul 656 e.n. cînd bronzul a fost încărcat de un negustor pe cocoaşele a 900 de dromaderi şi dus din Rodos pentru totdeauna.

După ce hoinăresc prin partea veche a capitalei insulei, înconjurată de ziduri medievale, şi respir atmosfera trecutului pe strada Cavalerilor Ioaniţi, tixită de „hanurile" pe naţionalităţi şi dominată de turnurile crenelate ale palatului Marelui Magistru construit în secolul al 14-lea, pornesc spre oraşul Lindos, ţinta călătoriei mele. Cale de 57 km străbat peisajele cele mai fertile ale insulei, mai dăruite în vegetaţie şi mai locuite, îngînînd coasta estică de la nord-est spre sud-vest şi avînd în dreapta lanţul de muncei calcaroşi ce brăzdează insula în lung. Undeva, pe la mijloc, se conturează piscul cel mai înalt, Attairo (1 215 m alt.). Din coasta munceilor izvorăsc ape firave care irigă şi dau viaţă cîmpiilor. Odinioară toată insula era înveşmîntată în vegetaţie mediteraneană luxuriantă, în păduri dese de pin, stejar, mirt şi lantisc (o specie de fistic), contrastînd cu celelalte insule ale arhipelagului, cele mai multe stîncoase, aride şi pustii. Astăzi covorul vegetal este împestriţat. Pădurile de pini, stejari, chiparoşi şi vegetaţia de maquis alternează cu ogoare şi livezi. Oamenii cultivă solul nisipos-argilos cu cereale, tutun, viţă de vie, măslini, portocali, mandarini, lămîi şi rodieri sau cresc animale. Tot ei sînt gazde ospitaliere în diferitele staţiuni balneo-climaterice înşirate de-alungul ţărmului sau în interior. Trecînd pe sub poalele muntelui Tzambika aflu că femeile, dacă urcă desculţe şi în genunchi pînă sus, în vîrful pleşuv, vor avea copii mult doriţi pe care va trebui să-i cheme Tzambiko şi Tzambika. În pitoreştile localităţi Arhanghelos cu 4 000 locuitori şi Mallona, mari producătoare de citrice, văd bărbaţi cu pantaloni negri strîmţi pe picior, femei cu fustă de mătase roşie, vestă de catifea neagră brodată cu fir auriu, maramă albă şi cizmuliţe gălbui din piele de capră. Tocmai se bat măslinii cu prăjinile culegîndu-se rodul pe foi de plastic. Drept amintire rup o ramură încărcată cu fructe verzi-negricioase şi, cu acest simbol al păcii în mînă, intru în orăşelul Lindos, o îngrămădire de clădiri, majoritatea cubice, albe, umplînd spaţiul dintre golful mării mai albastre ca cerul şi acropola încununată de zidurile crenelate ale unei cetăţi. A fost o vreme cînd Lindos era cel mai mare oraş al insulei. După pelasgi, insula a fost populată de cretani şi argieni de civilizaţie miceniană. Din acele vremuri datează primele trei oraşe : Ialisos, Camiros şi Lindos. Ultimul a fost patria lui Aristofan — celebrul autor de comedii, a tiranului Cleobul — socotit unul din cei şapte înţelepţi ai Greciei, şi a lui Chares — constructorul colosului din Rodos. O colonie de rodieni, plecată din Lindos, a fondat Gella, în Sicilia. Vizitînd o expoziţie de ceramică aflu că renumita faianţă de Rodos, imitaţie a celei persane, s-a născut aici prin secolul al 14-lea. Folosindu-se prizonieri de război s-a imprimat faianţei acel stil oriental cu decor floral — trandafiri, lalele, zambile şi garoafe alcătuind minunate dantelării. Motivul cerbului — care apare adesea — este legat de legenda introducerii cerbului în insulă ca să împuţineze viperele, la sfatul unui oracol : îl vezi în rezervaţii, sculptat sau pictat pe vase ; este, de altfel, simbolul insulei. Platourile de Lindos au desene vegetale fine, precis conturate ; pe fond de smalţ alb sînt pictate în toate culorile motive florale şi geometrice, cu adausuri de peşti şi alte animale.

Lăsînd maşina în faţa restaurantului Zorba de pe malul golfului, urc străduţele întortochiate şi înguste spre acropola oraşului Lindos, azi renumit centru turistic. Acestea sînt pavate cu pietricele albe rulate, cît oul de porumbiţă, ca de altfel şi curţile şi chiar podelele unor prăvălii ; ele alternează, din loc în loc, cu pietricele negre alcătuind figuri geometrice (stele, cercuri şi pătrate) complicate cu siluete de chiparoşi sau de flori stilizate. Faţadele caselor, bogat ornamentate, au brîie în jurul ferestrelor, iar porţile se termină sus în arc. Butoanele soneriilor, mascate adesea de mîini metalice miniaturale, te invită parcă să le apeşi. Numeroase prăvălii, majoritatea încărcate cu obiecte de artizanat, mă ispitesc la tot pasul. Urc mereu, din ce în ce mai pieptiş, ajutat, pe alocuri, de scări pavate tot cu pietricele. Ieşind din oraş, zăresc printre chiparoşii piramidali şi orizontali, intercalaţi cu migdali, leandri, ibiscuşi şi bughanvilla, potcoava albă a golfului adăpostind azurul apelor cu creste de spumă. Curînd ajung lîngă zidurile medievale care înglobează ruinele vechii cetăţi antice. Pe stînca de la temelia acestor ziduri se mai distinge un basorelief executat de artişti renumiţi încă în secolul al 2-lea î.e.n. Urc cele 280 de trepte fără balustradă, trec pe sub bolta înaltei porţi şi pe lîngă propileele ce susţin o minunată terasă şi iată-mă pe creştetul Acropolei. Aici se află templul zeiţei Atena — adorată cîndva de locuitorii insulei sub numele de Atena Lindia — construit în sec. 6 î.e.n. şi socotit drept unul din cele mai frumoase din Grecia. Privesc în jur şi mă simt copleşit de panorama unei naturi care explică naşterea miturilor şi legendelor pe aceste locuri : în faţă, la poale, orăşelul alb Lindos ; în dreapta golful cu stînci albe şi apă albăstruie, fosforescentă, iar în spate, la picioarele falezei abrupte, un mic golf liniştit. Ca speolog, văzînd atîta rocă calcaroasă sclipind în soarele amiezii, mi-am amintit de colaborarea tradiţională dintre Institutul de speologie „Emil Racoviţă" şi Societatea speologică a Greciei condusă de Anna Petrochilos, o pasionată cercetătoare a carstului ţării prietene. Şi mult aş fi dorit să mă întîlnesc cu ea sau alt confrate cu care să merg la vreo peşteră rodiană sau, în lipsă de timp, măcar să evoc acel colocviu internaţional de speologie din 1963, primul ţinut în Grecia — la Atena şi Rodos — şi la care au participat speologii români.

Ştefan Negrea

MARILYN MONROE

o viață în trei imagini

Despre tumultuoasa viață a actriței Marilyn Monroe se pare că s-a spus totul. Împrejurările morții sale, însă, au mai suscitat interesul biografilor și al marelui public mulți ani după aceea. Sinucidere? Crimă? Abuz de alcool? Stupefiante? Nimic și nimeni n-a reușit să clarifice misterul acelei nopți de 4 spre 5 august 1962. Cei din preajma acestui star de referință în istoria postbelică a Hollywodului continuă și azi să se întrebe ce s-a întîmplat. Printre cei mai disperați de tragicul sfîrșit al actriței s-a aflat fotoreporterul André de Dienes, cel care o descoperise în 1945. Viitoarea Marilyn avea atunci 19 ani și se numea Norma Jeane Baker. André de Dienes a fost prietenul și confidentul de suflet. A fost omul pe care-l căuta atunci cînd totul o copleșea. A fost, poate, singurul om care-a iubit-o cu adevărat.

...adică două grupuri de inițiale gemene cere, la timpul lor, au eclipsat tot ceea ce avea mai bun cinematografia. Marilyn Monroe în America anilor 50, Brigitte Bardot un deceniu mai tîrziu în Franța. Două staruri cu destine diferite, dar cu același impact asupra istoriei cinematografului și a unei întregi generații de spectatori.

Replici moderne ale modelelor divistice consacrate de lumea de celuloid, cele două frumoase, seducătoare și spontane blonde au devenit legendă și mit.

Cîteva amănunte despre viața lor ne sînt dezvăluite, în rîndurile ce urmează, de acei care, descoperindu-le, le-au intuit talentul și personalitatea.

Nu demult a murit, obsedat de ideea că n-a putut s-o ajute pînă în ultima clipă.

La timpul său, A. de Dienes se număruse printre primii fotografi de nuduri în exterior. În căutare de modele poposește și la Hollywood, unde se adresează unei agenții. Dar să-l lăsăm pe Dienes să povestească momentul întîlnirii sale cu Marilyn Monroe...

„N-avem nimic — mi se răspunse de la agenție — decît, poate, o tînără fără experiență, dar foarte nerăbdătoare să debuteze."

„O oră mai tîrziu îmi sună la ușă: pulover roz strîns pe corp, păr buclat prins cu o panglică de aceeași culoare, o pălărioară în mînă. Părea emoționată și încîntătoare... Eram destul de priceput în meserie așa că, dintr-o privire, știam să judec frumusețea unei femei, strălucirea stilul și fotogenia ei. Nu trebuia s-o dezbrac ca să-mi dau seama cum e făcută. Desigur, nu era ceea ce căutam. Era un pic prea ingenuă, un pic prea stîngace. Fără îndoială, era ideală pentru genul acela de cărți poștale ilustrate în care apar fetișcane duios-sentimentale pozate cu buchețele de flori sau pisicuțe. Cu toate astea am presimțit imediat că puteam scoate foarte mult din acest chip copilăresc încă, din acest corp încîntător, format și în același timp fragil, din această frumusețe în stare pură".

„Mă numesc Norma Jeane Baker — mi-a spus".

„Eram nerăbdător s-o privesc prin obiectivul aparatului meu, voiam să surprind acel zbor care se ghicea sub acest surîs nevinovat și sub buclele blonde..."

Între cei doi se înfiripă dragostea. Nu va dura, însă, prea mult fiindcă Pygmalionul e prea îndrăgostit și devine nebun de gelozie. Nu suporta nici măcar privirea altor bărbați asupra modelului său. André e gata să se arunce de pe înălțimea falezei. Cuplul se separă. Rămîne doar prietenia, o prietenie curată ce va rezista — așa cum spuneam — pînă la sfîrșit. André nu-i face vizite decît dacă este invitat, în schimb e mereu pregătit să asculte tot ceea ce ea îi mărturisește: tentative, speranțe, decepții...

„Am continuat să-mi cizelez modelul — își amintește fotoreporterul. Acum devenise mai blondă, știa să se macheze. O învățam mai cu seamă să se pună în valoare, să fie prezentabilă și să se desfășoare în public".

Formarea actriței înseamnă pentru creatorul ei știința de a ține capul sus, de a avea surîsul pe buze în ciuda oboselii, a descurajării. Mai înseamnă, de asemenea, descoperirea celui mai favorabil profil, modelarea risului și toate celelalte amănunte care trebuiau să-i confere reținere și, în același timp, să o facă provocatoare. André o convinge să se arate pretutindeni în public, să nu refuze fotografii. Și fapt deosebit de important pentru imaginea unui star, să nu întrebe niciodată unde va apărea poza ei. Despre alegerea numelui, André de Dienes își amintește că era pe la sfîrșitul verii anului 1946, cînd este chemat de urgență. Actrița voia să „testeze" numele ales. „Suna bine. Ți-l puteai imagina cu litere strălucitoare pe fațadele cinematografelor... Dar și numele și pronumele încep cu M."

„Crezi că acești doi de M nu poartă noroc ? m-a întrebat ea."

De la acel moment se scurg aproape 15 ani. Marilyn studiază arta dramatică la „Actor's Studio" și joacă nenumărate roluri. Mai cu seamă cele în care i se exploatau calitățile fizice, senzualitatea atît de apreciată în cadrul star-systemului american. Sînt pelicule de genul „Vîrsta periculoasă", „Cum să te măriți cu un miliardar", „Domnii preferă blondele" etc. Marcînd o evidentă maturitate psihologică în filmele următoarei perioade („Șapte ani de căsnicie", „Prințul și balerina", „Neadaptații"), Marilyn Monroe devine starul de necontestat al Americii și singura vedetă care reușește să impună studiourilor dreptul de a decide asupra scenariilor, regiei și operatoriei filmelor în care joacă. Personalitate tulburătoare, plină de pasiuni, Marilyn pătrunde în lumea miturilor contemporane. Dar gloria, dragostea sau mai degrabă lipsa dragostei, alcoolul, pe scurt un teribil „rău de viață" se instalează în inima acestui star de excepție ajuns în vîrful piramidei și, totodată, foarte aproape de periculoasa clipă a prăbușirii. „Într-o noapte — își amintește André de Dienes — Marilyn mă cheamă la ea. Era ora două. Nu putea dormi. Era tristă, singură și aproape disperată. Mă chema să facem niște fotografii, chiar în acel moment, într-o străduță întunecoasă din Beverly Hills... Aș fi putut s-o refuz, dacă n-aș fi simțit în vocea sa o nuanță de rătăcire de parcă și-ar fi ieșit din minți... Am pornit spre întîlnire. Nu era fardată. Părul răvășit, ochii adînciți în orbite. Încerc să găsesc o lumină pentru a-i îndulci trăsăturile, să găsesc puțină verdeață sau o geană de lumină pentru a atenua aspectul sordid al străzii plină cu pubele de gunoi unde mă tîrîse. Nimic. Această sinistră fundătură să fi fost oare, pentru ea, imaginea propriului viitor ? N-am îndrăznit să spun nimic. Am lăsat-o să-și exprime angoasa și disperarea care-o cuprinseseră în acea noapte. Să fi avut, oare, presentimentul unui eveniment tragic ? Încheind această ședință mi-a spus cu o voce sugrumată : «Știu că obișnuiești să dai explicații fotografiilor. La toate astea să pui — SFÎRȘIT»".

B.B. UN MIT ÎN VIAȚĂ

În urmă cu doi ani, B.B. a împlinit 50 de ani, prilej pentru întreaga lume a filmului, pentru tinerii generației '60 să-și amintească de acest „mit în viață", de „femeia care a adus mai mulți bani Franței decît Uzinele Renault". Departe de lumea spectacolelor, de aparatele de filmat și de sălile de cinematograf, de admiratori, regizori, scenariști, de ziariști, într-un cuvînt de fosta ei lume, „legenda B.B." continuă să incite. Se fac speculații despre o posibilă revenire pe platouri în ciuda repetatelor ei declarații de retragere definitivă.

Brigitte Bardot, la cei 52 de ani, continuă să fie o femeie frumoasă, fragilă și exigentă, o femeie care luptă împotriva deteriorării sentimentelor, care iubește animalele și se implică în campaniile de apărare a lor.

Cu ocazia sărbătoririi acestei frumoase vîrste, fostul ei soț, Roger Vadim, a fost invitat să „conferențieze" în diverse orașe americane despre ea. Tineri și vîrstnici voiau să afle amănunte despre viața actriței și a semicentenarei de azi.

„Cum aborda rolurile ?", întreabă cineva.

«Brigitte era o actriță care nu-și analiza sentimentele. Nu devenea niciodată „alta". Iar cînd „alta" devenea Birgitte, miracolul era desăvîrșit. Din toate filmele sale, pelicula «Și Dumnezeu a creat femeia» este aceea în care granița dintre personaj și propria sa personalitate a fost cea mai de neobservat».

Un tînăr, pentru care Brigitte Bardot este, desigur, un personaj de arhivă cinematografică, întreabă dacă ea era, ca Marilyn Monroe sau Lollobrigida, un fenomen de fotogenie sau era la fel de frumoasă și în viața de fiecare zi.

„Era la fel de frumoasă la licărirea flăcării, sub proiectoare sau în soarele amiezii". Și Roger Vadim, regizorul care a descoperit-o cu adevărat, povestește ultima lor întîlnire. Era cu puțin înainte ca ea să fi împlinit 50 de ani :

„Am sunat-o s-o întreb cînd pot s-o văd".

— „Nu în seara asta. Răspund la scrisori. Sînt peste 200 și n-am secretară. E greu, dar n-am ce face. Nu sînt vînători de autografe ci prieteni. Prieteni pe care nu-i cunosc, dar care mă cunosc și mă înțeleg. Mă încurajează în lupta mea pentru protejarea animalelor".

Întîlnirea are loc a doua zi. Către ora 9 și jumătate ea apare într-un bătrîn Renault break. „Legenda" e la volan. În blue-jens. Pornesc împreună spre casa ei din Saint-Tropez, locuință ce nu s-a schimbat aproape deloc în 15 ani. „Camere confortabile, simple și foarte personale. Ce contrast între rezidențele mărimilor filmului de la Hollywood, unde totul e făcut să impresioneze, să epateze și să ilustreze succesul și dolarii. Ce diferență chiar față de domiciliile atîtor vedete franceze".

Brigitte, care — așa cum spuneam — a părăsit platourile și o întreagă lume, e fericită („Într-un fel sînt mai fericită ca înainte. Am ceea ce vreau, adică liniște."), nu-i este frică de bătrînețe, e frumoasă, dar nu se mai consideră actriță. (În timpul întîlnirii, la un restaurant modest din cunoscuta stațiune, de masa celor doi se apropie o admiratoare : „Doamnă Bardot, vă admir foarte mult. Puteți să-mi dați un autograf ?". „O, nu ! Nu mai sînt actriță. Și nu mai dau autografe." „Scuzați-mă. Sînteți atît de frumoasă.").

Pe una din străduțele în pantă ale orașului Brigitte Bardot a deschis o prvăvălioară, unică în felul ei. O cămăruță de 3 pe 5 metri, copleșită de fleacuri : o bicicletă veche, cărți poștale și fotografii care i-au fost dedicate, o rochie din „Adevărul", balerinii din „Viață particulară"... etc. O prăvălioară în care B.B. își vinde — desigur nu pentru cei cîțiva franci pe care i-ar putea cîștiga — amintirile. Și, poate, trecutul. În acest gest unii văd atitudinea față de propriul trecut, valoarea pe care o atribuie anilor de glorie. E gestul abandonării măștii. („Imaginea mea de actriță nu este decît o himeră. Veniți. Ospătați-vă din aceste petice de stofă. Nu valorează prea mult...").

„Niciodată, spune Vadim, n-a trișat. Nici cu ea, nici cu publicul, nici în dragoste". Brigitte Bardot a filmat cu mari vedete : Jean Marais, Jean Gabin, Alain Delon, Sean Connery, Marcello Mastroianni, Kirk Douglas, Gérard Philipe, în regia unor mari regizori. Era, totuși, alergică la celebritate, la puterea ei și a banilor. Detesta arivismul, vanitatea, minciuna și cruzimea.

Brigitte Bardot a fost simbolul feminin al timpului ei, cu acel păr blond fluturînd în cascade, cu silueta ei armonioasă, cu acel surîs inocent ori provocator, cu acel nud care n-a fost niciodată indecent. Marguerite Duras spunea despre ea : „Regina Bardot rămîne cinstită, acolo unde sfîrșește morala și începe jungla imoralității".

La împlinirea a 50 de ani B.B. „ne-a dat o lecție — spune Roger Vadim. Fără ajutorul chirurgiei estetice, fără groaza caloriilor, proteinelor și hidrocarburilor, fără a ceda tiraniei aerobicului și, mai ales, fără să-și ascundă vîrsta. E lecția femeii de 50 de ani. (Anumite stele, pe care le vedem strălucind noaptea, după o vreme, încetează să mai existe. Același lucru se petrece și cu starurile ecranului). Sînt zece ani de cînd Brigitte a părăsit ecranul. Cu toate acestea strălucirea ei n-a pălit".

Sorin Trușcă

interviul nostru

De vorbă cu

EUGEN TEODORU

1. Din ce imbold s-a născut romanul „Zori în ceață" apărut la Editura Eminescu ?

Cartea a izvorît din aceeași sursă ca „Frumoasele garnizoanei" sau „Nunta cu sănii" precedentele romane ce se referă la lumea provincială postbelică, după ce a parcurs experiența războiului, și a fost pusă în fața puternicilor zguduiri sociale care prefăceau din adîncuri societatea noastră.

2. Ce puteți spune despre eroul principal al cărții dv.?

Despre eroul principal al romanului se poate afirma că încearcă prin temperamentul și manifestările sale a fi purtătorul trăsăturilor, neliniștilor și căutărilor oricărui tînăr aparținînd generației mele, confruntată cu istoria și mutațiile specifice acelei perioade agitate cînd înseși raporturile umane căpătau o altă structură și o altă înfățișare în adaptarea la noile condiții existențiale.

3. Relatați în cîteva cuvinte despre peisajul propriu-zis care a servit drept cadru povestirii dv.

Decorul scenariului în care evoluează personajele este orașul Trivina, un oraș creat de fantezia mea spre a oglindi cît mai expresiv acel univers, o urbe provincială dominată de toamnă și iarnă, ca o ceață în care contururile se descoperă încet, încet pe măsură ce ea se risipește.

6. Ca autor al romanului aveți încredere în soarta cărții?

Am încredere în destinul acestei cărți plămădită de inima mea, din care nu se pot șterge amintirile unui timp dramatic, ce a marcat geneza lumii în care trăim, iar protagoniștii ei și-au asumat răspunderea schimbărilor radicale care au avut loc, din care eu am încercat să decupez cîteva secvențe convins de autenticitatea lor.

Dan Manolescu

Experiența este doar amintirea căilor bătute pînă atunci în mintea unui călător care merge mereu înainte, într-un ținut necunoscut.

JEROME K. JEROME

De ce omul are patru pereți? Ca să primească un drumeț.

Proverb românesc

confruntări

Turistul îl întreabă pe administratorul hotelului:
— Cît costă la dv. o cameră mică, modestă, dar curată?
— La etajul doi zece dolari, la etajul al treilea opt, șase dolari la al patrulea etaj, ultimul...
După ce s-a gîndit puțin turistul se îndreaptă spre ieșire.
— Nu rămîneți, domnule, vi se par prețurile ridicate?
— Nu. Mulțumesc. Hotelul dv. are prea puține etaje și nu-i destul de... înalt pentru mine!

•

Într-o așezare de pe malul mării, are loc o discuție între proprietăreasa unei căsuțe și un bărbat venit la „băi de mare".
— Îmi place camera, dar mi se pare scumpă. Vă rog să mai lăsați din preț.
— Nu se poate domnule, aveți o priveliște atît de frumoasă spre mare. Mai ieftin nu se poate.
— Nici dacă vă promit că n-am să mă uit pe fereastră?

— Vă rugăm să ne scuzați — spune proprietarul, clientului abia sculat din somn — dacă n-am avut alt loc decît sub masa de biliard. Cum v-ați odihnit?
— Mulțumesc bine. Firește că aș fi dormit și mai bine dacă ar fi încetat să joace.

•

— De ce ați adăugat la nota de plată și televizorul, cînd în cameră nu era nici un aparat?!
— Păi tocmai... Acum vrem să cumpărăm unul!

•

Examen de baraj cu ultimii concurenți pentru ocuparea unui post de portar la un mare hotel.
— Cum procedați cu turiștii în stare de ebrietate avansată care vor cu orice preț să intre în hotel?
— Încercăm să-i dăm afară! a fost răspunsul general al concurenților.
A cîștigat cel care a răspuns:
— Le recomandăm camerele cele mai scumpe!

Doi călători se opresc la un hotel, unde li se oferă o cameră mizerabilă.
— Și cît costă această cocină? — întreabă scîrbit unul dintre ei.
— Pentru un porc doi dolari, pentru doi — trei dolari, îi răspunde imperturbabil proprietarul hotelului.

•

Într-un hotel de provincie, un turist întreabă femeia de serviciu:
— De ce nu aveți perdele la ferestre?
— Sînt la spălat, domnule. Dacă vreți să ștergeți pantofii, puteți folosi pătura de pe pat.

•

Pe culoarele unui hotel se aud tropăituri, zgomote. Nervos, unul din pasageri dă telefon la recepție.
— Ne pare rău, îi răspunde recepționerul, dar nu putem obliga pompierii să stingă incendiul fără zgomot.

În amurg

Mark Schorer

Era într-o sîmbătă după-amiază. Strada pe care mergeam era liniştită şi umbrită, iar casele ei, aşezate în adîncul pajiştilor din faţa lor, păreau pustii. Puţinii trecători de la acea oră se strecurau pe sub peretele de la umbră ale copacilor şi cîţiva copii se jucau pe un teren viran de lîngă un bloc. Mă depăşi o maşină şi după ce mi-o luă înainte, frînă brusc. Dar prea tîrziu. Lovise cu roţile din faţă un cîine care ţîşnise de pe trotuar. Dar şoferul îşi continuă drumul şi dădu colţul fără să privească înapoi. Atunci am oprit eu şi m-am uitat după bătrînul care se plimbase cu cîinele. Era în colţul străzii şi, aplecat, privea cîinele care din izbitura maşinii fusese proiectat la rigolă. Încetară joaca şi copiii şi veniră mai aproape. Un bărbat şi o femeie mai în vîrstă s-au oprit din mers pe trotuar şi, după ce şi-au spus ceva în şoaptă şi l-au privit pe bătrîn cu curiozitate, s-au depărtat, încă mai aruncîndu-şi ochii peste umăr către omul aplecat asupra cîinelui. Mă dădui jos din maşină şi mă îndreptai către el. Şi atunci făcu un lucru ciudat.

Se aplecă mai mult şi puse lesa în jurul gîtului cînelui, apoi se ridică dar nu mă băgă în seamă. Se uita în jos la animal şi trăgea de lesă cu mişcări brusce şi repetate, de parcă încerca să-l convingă pe cîine să se ridice şi să pornească la drum. Şi asta în ciuda faptului că era clar ca lumina zilei că animalul era mort.

Bătrînul se purta ca un copil. Sfida evidenţa. Dar în acelaşi timp îi puteai ghici tremurul ce-l cuprisese din pricina şocului şi a suferinţei provocate de cele întîmplate. Îmi fu frică să nu cadă pe trotuar din cauza răului ce-l cuprinsese, aşa că i-am spus „Staţi pe bordură, mă duc să aduc maşina mai aproape" şi am încercat să-l ajut să se aşeze. Nici de astă dată nu mă băgă în seamă. Totuşi se aşeză, cu ochii pironiţi pe cîine şi cu lesa tremurînd în mînă.

Copiii erau de-acum în mijlocul străzii şi se zgîiau la noi. Deodată, unul scoase un strigăt pătrunzător : „A murit ! A murit !" şi fugi pe trotuarul opus. Ceilalţi l-au urmat, apoi s-au întors toţi pe stradă, în mijloc, urlînd în cor cît îi ţinea gura „A MURIT !" Tocmai mă pregăteam să-i potolesc un pic cînd am observat că bătrînul nici nu auzise larma lor. Aşa că m-am întors să iau maşina, să-l scutesc pe el de cei cîţiva paşi pe care ar fi trebuit să-i facă.

Am parcat maşina lîngă el, am coborît şi l-am bătut pe umăr. „Spuneţi-mi, ce pot face pentru dumneavoastră ? Unde locuiţi ?".

Îşi ridică privirea înlăcrimată, apoi o coborî către cîine din nou şi, în cele din urmă, spuse : „A murit. Cissy e moartă". Vorbea cu un fel de înfiorare, ca un copil înfricoşat căruia nu-i venea să creadă ceva. Tremura mai tare, îşi pierduse firea cu totul, era desigur zdrobit de întîmplare şi de durere. „A murit" repetă el mai mult pentru sine, de parcă căuta să se convingă singur.

„Am să pun cîinele în spate şi dumneavoastră să veniţi în faţă lîngă mine", îi zisei şi mă aplecai să scot lesa de la gîtul cîinelui. „Tu, las-o !" îl auzii pe bătrîn. „Lasă-i-o ! Nu i-o scoate !".

„Bine, i-o las. Mă lăsaţi s-o ridic ?".

Îmi întinse capătul liber al lesei şi am ridicat cîinele. Era un terrier sîrmos corcit cu un Airedale, şi forate bine hrănit. Acum, inert, era greu, atîrna cu moliciunea specifică unei morţi nu de mult survenită şi avea cîteva picături de sînge închegate pe bot. L-am ridicat şi l-am pus pe podeaua maşinii, în spate, am rulat lesa şi am pus-o peste el.

Aşezat încă pe bordură bătrînul mă privea cum aranjez cîinele. După ce am închis portiera din spate, mă îndreptai către el şi-mi spuse : „Duceţi-mă pe strada Stephens, la numărul 14".

„Desigur" i-am răspuns. „Să vă ajut să vă ridicaţi".

Părea mai sigur pe sine acum, dar nu prea putea să-şi mişte picioarele. L-am ridicat şi aproape că l-am dus în braţe pînă la maşină. Îl simţeam cît e de neputincios şi cît de mult îl lovise şocul întîmplării.

Am înconjurat maşina şi am suit la volan. „Nu-i departe strada de aici. O să ajungeţi acasă imediat".

Pe cînd maşina începu să ruleze încet, copiii se adunară din nou în colţul străzii şi reluară strigătul, cît puteau de tare : „A murit ! A murit !".

Bătrînul se uită către geamul portierei şi-mi spuse că ar vrea puţin aer curat. I-am deschis geamul şi apoi l-am auzit : „Nu mi-e bine. Sînt bolnav de cinci ani, nu mă simt deloc bine".

„Îmi pare rău pentru dumneavoastră. Credeţi că rezistaţi cu bine pînă acasă ?". Trase aer des, îşi umplu plămînii cît putu cu aer curat şi apoi zise : „O să aveţi grijă de mine să ajung acasă ? Stau pe strada Stephens...".

„Da, la numărul 14. Am eu grijă de dumneavoastră", îi răspunsei şi am accelerat puţin.

Îşi ţinea mîinile strînse una-ntr-alta şi se vedea că erau curate şi îngrijite. De sub borurile pălăriei îi răsăreau şuviţele de păr albe, un păr frumos şi curat, ca şi barba. Şi, deşi hainele negre pe care le purta erau puţin uzate, erau bine curăţate. Arăta ca un profesor pensionat, ca unul care îmbătrînise ducînd un trai liniştit şi cu o profesie care-i plăcea.

Am mai cotit odată şi am ajuns pe strada Stephens. Mi-ar fi plăcut să fie altfel locul unde îl lăsam, mi se părea că strada era pustie şi mohorîtă aşa fără nici un copac. Şirul strîns de case cu ferestre albe păreau că au numai două dimensiuni. Iar casa de la numărul 14 semăna perfect cu cea de peste drum.

„Aici e, nu-i aşa ?".

Bătrînul privi pe geamul maşinii, dar nu spuse nici o vorbă şi, în afară de faptul că tremura, nu făcu nici o altă mişcare.

„Locuiesc cu nora mea" zise în cele din urmă. „Fiul meu nu mai e, a murit. Asta e casa ei".

Clădirea arăta solidă şi urîtă în lumina după-amiezii, o construcţie înaltă şi cafenie care reflecta razele soarelui cu prea multă strălucire. Era fără îndoială o casă tip, cu numai trei apartamente, cu odăi urîte şi oameni posomorîţi.

„Fiul meu a murit de patru ani" adăugă bătrînul.

„Am să merg eu cu dumneavoastră înăuntru" i-am răspuns.

Fără să comenteze bătrînul îşi întoarse ochii spre mine şi în privirea lui am citit o întrebare pe care cred că am desluşit-o bine, şi i-am răspuns : „Da, am să duc eu cîinele în casă".

L-am ajutat să coboare, dar în loc să se îndrepte către casă împreună cu mine, se agăţă de portiera deschisă a maşinii şi privi spre cîinele care zăcea cu lesă cu tot pe podea.

„Şi ce-o să-i spun nurorii mele ?" mă întrebă cu glasul său tremurat.

„Bine, dar în definitiv cîinele era al dumneavoastră" îi spusei. Vocea îi deveni stridentă atunci cînd îmi răspunse „Nu ! Nu ! Şi ea mereu mi-a spus, mereu mi-a spus că nu trebuie să-i dau drumul din lesă. Ştiam asta, îmi spusese doar !".

Dădu drumul la portieră şi se aşeză. Atunci am văzut că privirea lui nu mai exprima durere, ci pur şi simplu groază. Era ca un copil îngrozit pentru că-şi cunoştea dinainte pedeapsa ce o va primi.

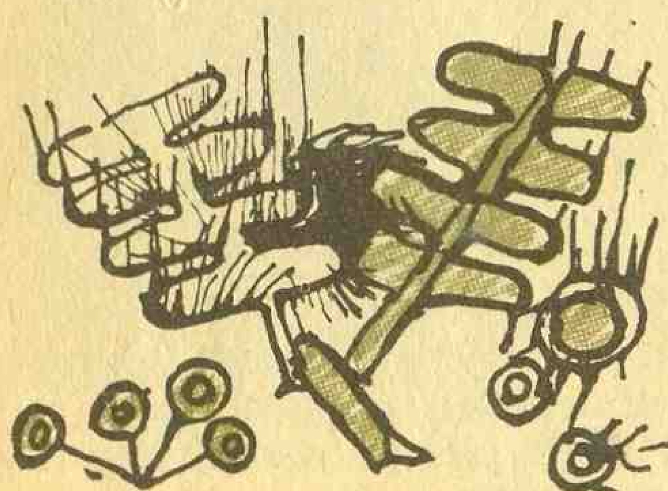
Mă uitai către faţada golaşă a casei şi preţ de o clipă am simţit că nu vreau să-l duc pe bătrîn niciodată înăuntru. Dar ce altceva puteam face ?

Traducere de
Michaela Muşu

Bunicul

„Dacă nu m-ar fi atins
acel plumb blestemat,
acum
aş fi ieşit de bună seamă
cu nepoţii la cîmp"
zise
firul de iarbă
văzîndu-mi coasa lucind pe umăr

Ioan Marcu

Zori

Şerpi de lumină
scot limbi de foc
încolăcindu-şi inelele
pe odihna nopţii...
ochii orbiţi
de senin
se spală cu rouă
udind
lăstarii răsăriţi
pe ramurile
sufletului...

Stela Filip Jurcă

În natură

Semnalele magice-s la tot pasul dar le încurc.
Acum stau vesel şi mă întreb : sînt eu copil,
iepure sau ciuboţica cucului ? Copil, iepure
sau ciuboţica cucului ?

Ochii noştri îşi vorbesc, vorba mea din urmă.
Şterge-ţi gura cu rosmarin şi hai să ne
sărutăm.

Uite-l ! Un înger mic. E murdar pînă în
vîrful nasului.

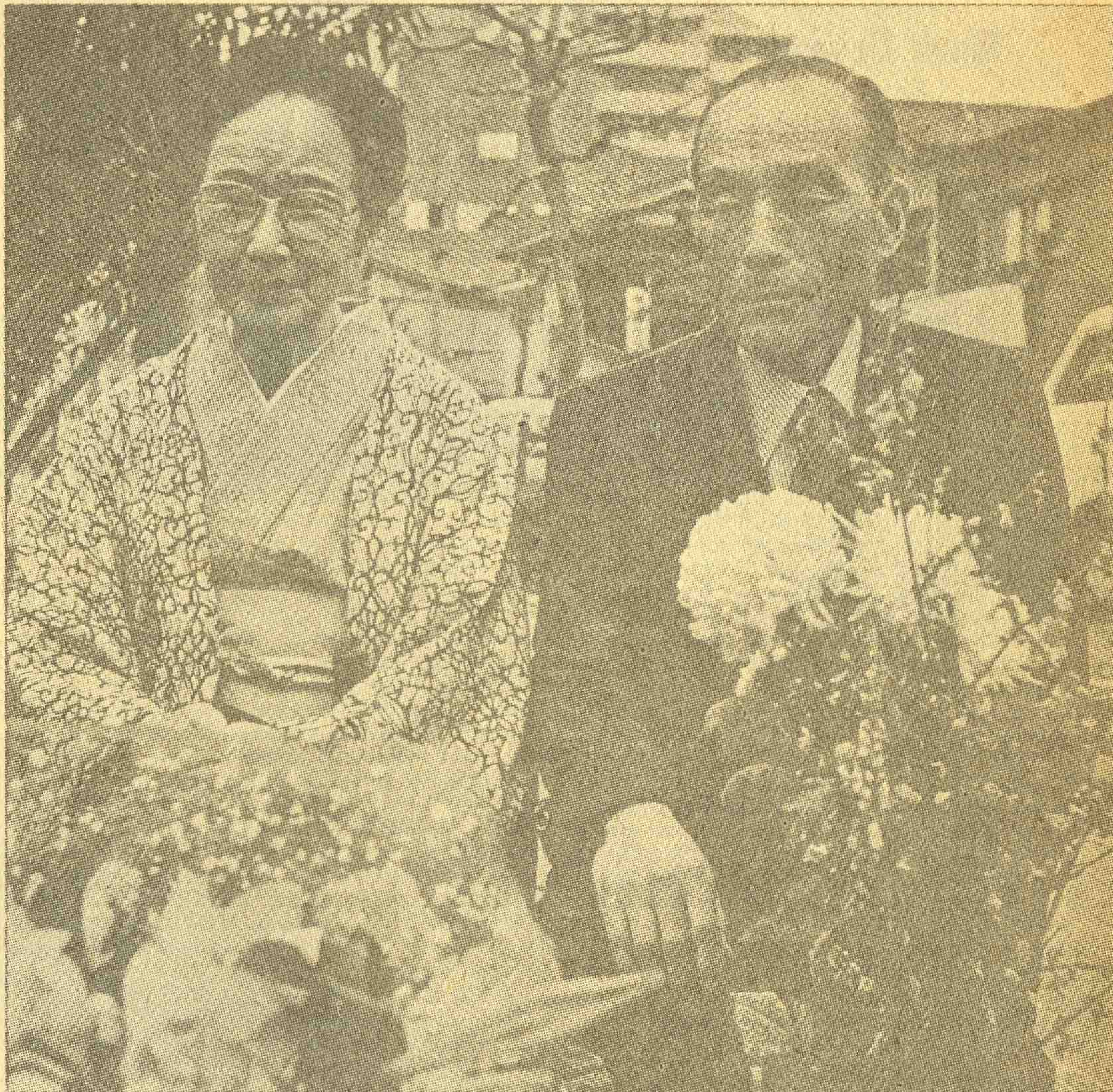
E vară, vorbesc de unul singur şi culeg
floricelele.

Petru Romoşan

«AŞTEPTAM INAMICUL CU LĂNCI DE BAMBUS ÎN

„BOMBA NE-A RĂPIT UN FIU"

Hiroshima. Doamna Yoshie Kinoshita de 75 de ani şi soţul ei, Kanichi de 85 de ani sînt supravieţuitori ai exploziei atomice de la 6 august 1945. Ei au încercat să reconstituie pentru noi, în paginile acestui reportaj, ziua tragică în care şi-au văzut distrus oraşul. Soţii Kinoshita, cu fiul Saburo şi nepotul Majiumi, sînt un exemplu al unei familii alcătuite din trei generaţii care, în ciuda pierderilor pricinuite de război, a reuşit să-şi regăsească în sfîrşit liniştea. „În acea zi, îşi aminteşte Yoshie Kinoshita, soţul meu şi Saburo au reuşit să se salveze pentru că plecaseră la ţară. Fiul nostru Michio însă, care avea numai 14 ani, a fost nevoit să rămînă în oraş pentru a fabrica arme şi pentru a demola edificii periclitate. Se afla în centrul oraşului cînd a căzut bomba. Nu l-am mai revăzut niciodată. Eu am suferit arsuri groaznice pe tot corpul".

BOMBA NE-A RĂPIT UN FIU. Doamna Yoshie Kinoshita (75 ani) şi soţul său Kanichi (85 ani) se află printre puţinii supravieţuitori ai primei explozii a unei bombe atomice. Ei au reconstituit în paginile acestui extraordinar reportaj filmul tragediei care a distrus oraşul lor, Hiroshima. Soţii Kinoshita, împreună cu fiul lor Saburo şi cu nepotul Majiumi, constituie o exemplară familie formată din trei generaţii care, supravieţuind războiului, au reuşit să-şi găsească într-un tîrziu liniştea sufletească.

HIROSHIMA, APRILIE 1985

Văzută din aer, Hiroshima este frumoasă şi strălucitoare, aşa cum este ea aşezată, înclinată de pe colină spre ţărmul mării, în faţa unui arhipelag de insule pline de verdeaţă, în care templele plutesc sub apă în timpul mareelor. Un oraş construit de-a-lungul celor şase canale ale rîului Hotoyas, cu portul înţesat de nave, cu nenumărate poduri traversate de biciclete şi automobile, cu colinele acoperite de pini uriaşi, cu acoperişurile caselor strălucind de albastrul ţiglelor de majolică.

Astfel, poate însă ceva mai mic, trebuie să li se fi părut oraşul şi membrilor echipajului bombardierului „Enola Gay", în acea dimineaţă de august de acum 40 de ani.

O LUMINĂ ORBITOARE

Două minute mai tîrziu, Hiroshima era un oraş distrus. Un oraş de 350 000 de locuitori ras de pe suprafaţa pămîntului. O lumină orbitoare; o temperatură de 2 000 de grade, care a ars oameni şi case, un suflu de aer care a făcut să zboare fragmente de obiecte pînă la o distanţă de peste 50 de km., incendii care au durat două zile şi o noapte, ploaia radioactivă cu picături negre şi grele care a început la amiază şi a durat pînă în dimineaţa următoare. Trei sute de mii de morţi: 300 000. Înţelegeţi? 200 000 au murit pe loc, iar restul în aproximativ 10 zile din cauza arsurilor, a otrăvirii, a leucemiilor galopante. Apocalipsul.

Văzut din aer, nu pare să se fi întîmplat nimic aici. Forfotind de locuitori, triplat ca întindere, cauţi în zadar urmele distrugerii de acum 40 de ani... Ştii însă pe de altă parte, că a mai rămas un semn, că mai este un loc neschimbat, pentru amintire. Dar cimentul, viaţa însăşi, par a fi înăbuşit amintirea acelei zile tragice. De la aeroport pînă în centru, totul străluceşte, se mişcă, vibrează.

Oraşul este plin de viaţă. Străzile sînt asfaltate. Grădinile sînt curate şi pline cu arbori. Hotelurile sînt mai mari şi mai frumoase decît cele de la Kyoto şi din Tokio. Magazinele pline de tot felul de mărfuri te îmbie să cumperi, însă la preţuri foarte ridicate.

Pe sub zgîrie-norii din sticlă, alunecă tramvaiele anti-război dăruite de toate ţările din lume după dezastru, automobilele. Traficul este intens dar destul de liniştit, datorită decretului care obligă să existe un filtru la ţevile de eşapament. La semafoare, o sonerie cu un sunet plăcut anunţă pe nevăzătorii cînd drumul este liber, în timp ce tot pentru ei, pe zebre şi pe bicicletele acestora, se aplică fîşii galbene.

Fetele poartă fuste mai lungi decît în Europa, imprimate în culori tinereşti. Băieţii poartă tricouri largi imprimate cu caractere latine şi inscripţiile de pe ele sînt, fireşte, în engleză.

America este cea care a distrus oraşul şi tot America este prezentă aici sub diferite forme: vagoane Pullman, pline cu turişti americani veniţi să se fotografieze la locul dezastrului, magazinele de patiserie ale lui Mc Donald, discoteci şi plete vopsite în verde, panouri strălucitoare cu urări de bun-venit în limba engleză. Dar cum este posibil, te întrebi, tocmai aici, tocmai la Hiroshima...

„Tocmai la Hiroshima" — ne spune directorul muzeului memorial pentru pace, Yoshitaka Kawamoto... Domnul Kawamoto, care are şi el de povestit o istorie cutremurătoare, ne explică: „tot ceea ce a mai rămas din Hiroshima este destinat să amintească ziua infernului, este dedicat păcii. Muzeul este o mărturie elocventă a ceea ce poate face o bombă atomică în două minute".

„Parcul Păcii", este marea grădină alcătuită din monumente, statui, o bombă stilizată pe care se află o fetiţă cu aripi la picioare şi cu un porumbel enorm în mîini.

„Cenotaful Păcii" este mormîntul de granit construit după modelul mormintelor japoneze de la 1200, pe care se află înscrise numele celor 300 000 de victime.

„Strada Păcii" este strada cea mai largă care în acest loc al amintirilor a fost transformată în parc public pentru copii şi turişti. Ea traversează oraşul, avînd pe ambele părţi borduri formate din arbori de mimoză, pini şi magnolii.

În sfîrşit, „Turnul Păcii" este acea construcţie înaltă de beton armat ridicată în vîrful colinei sub care se odihnesc rămăşiţele pămînteşti ale victimelor (foarte puţine, deoarece majoritatea au fost arse de căldura degajată de explozie, nemairămînînd decît cîte un os calcinat).

UN MESAJ DE PACE

Yoshitaka Kawamoto are 53 de ani şi o figură surîzătoare.

„Nu trebuie uitat că bomba de la Hiroshima şi la scurtă vreme, cea de la Nagasaki au însemnat sfîrşitul celui de-al doilea război mondial şi abia în urma acestui infern s-a instaurat pacea. De aici, astăzi, dorim să le transmitem tuturor un mesaj de pace".

Este oare posibil? — mă întreb în timp ce trec prin faţa unor lucruri cutremurătoare, expuse în muzeu pe care supravieţuitorii Hiroshimei refuză să îl viziteze deoarece sus-

MÎNĂ ȘI ÎN LOCUL LUI A VENIT APOCALIPSUL»

țin că niciodată nimic nu va reuși să redea nici măcar ideea a ceea ce s-a petrecut în realitate.

De fapt, supraviețuitorii au tăcut ani în șir, incapabili să vorbească, dorind să nu-și mai amintească de cele întîmplate, fiind siguri că nimeni nu-și poate închipui cu adevărat ce înseamnă războiul atomic. Abia cu vreo doi ani în urmă, primarul orașului a organizat un fel de pelerinaj prin aceste locuri, tocmai ca o mărturie a faptului că pacea trebuie apărată prin toate mijloacele. Abia acum vreun supraviețuitor povestește cu multă greutate, după multe insistențe cîte ceva. Se pare că a apărut acum o nouă profesiune: cea de povestitor. Există femei și bărbați care fac tururi prin oraș și povestesc copiilor și trecătorilor ce s-a petrecut în ziua în care a căzut bomba. Poți vedea bătrîne decrepite cu mîinile bine acoperite de mînecile chimonourilor, aplecate asupra unor copii splendizi care mănîncă înghețate uriașe, povestindu-le: „Vezi canalul acesta? În ziua aceea era plin cu morți. Căldura enormă îi aruncase ca pe niște banane din coajă. Măcar de ar fi putut supraviețui atît cît le-ar fi trebuit pentru a ajunge la apă. Mulți se aruncau în apă, dar ardeau ca niște torțe; fluviul devenise o mare de cadavre.

Vezi strada aceea plină de camelii, mimoze și mandarini? Acolo era o patiserie unde se făceau cele mai grozave prăjituri. Lucrau acolo 50 de fete. Nu a mai rămas nici una. Eu aveam o soră care lucra acolo. Cînd în sfîrșit s-au stins incendiile și a început ploaia neagră, eram 50 de persoane care căutam 50 de fete. Totul era însă ars. Sfărîmat și ars. Am găsit numai schelete imposibil de recunoscut".

Știți că fiecare japonez trebuie să aducă în micul templu pe care îl are în casă un fragment cît de mic, un fir de păr sau o unghie a celui ce a murit? Pe locul unde se afla patiseria nu am găsit decît trei schelete calcinate. Atunci știi cum am procedat? Am împărțit în mod egal oasele, astfel ca fiecare dintre noi s-a întors acasă cu osemintele unor necunoscute".

În ciuda acestor istorii care se pot povesti cu zecile, Hiroshima se mișcă, produce, consumă, trăiește asemeni unui oraș foarte tînăr, încîntător, proiectat mai mult în viitor decît în trecut. Ce știu tinerii care trec pe motocicletă cu cărțile legate la spate, dar grupurile de adolescenți cu părul zburlit, toți elevi, care intră în Parcul Păcii citind mecanic povestea acelei zile îngrozitoare și care depun panglici de hîrtie colorată și împletită echivalente florilor?

Spitalul încă mai adăpostește 200 de persoane bolnave ca urmare a radiațiilor atomice și este ascuns printre casele aflate la periferia orașului.

În același timp, se înalță scăldate în soare și înconjurate de grădini și fîntîni cele șapte universități, colegiile catolice unde burghezii, chiar dacă sînt de religie budistă, își trimit copiii, pentru că vor ca aceștia să aibă cunoștințe mai largi.

Ce înseamnă 40 de ani pentru un oraș care a fost distrus aproape în întregime, iar supraviețuitorii dezastrului încă mai poartă pe trupurile lor semnele vizibile ale catastrofei? Un oraș care se înalță pe locul de coșmar al radiațiilor transmise din generație în generație, astfel că fete de 20 de ani mai mor încă de leucemie? un oraș în care la locul de muncă ești întrebat dacă ai libretul atomic, ceea ce înseamnă autorizația de a fi supus la controale medicale periodice la spital, deși acel care are libret foarte greu își poate găsi un loc de muncă sau un loc la universitate.

Ce înseamnă 40 de ani pentru Hiroshima? Sînt mulți, sînt puțini? Se mai suferă încă? S-a iertat tot?

PENTRU CA NIMENI SĂ NU UITE HIROSHIMA. Deasupra, o fotografie unică realizată la patru ani după acel înfiorător 6 august. Un om uitînd pentru un moment de pericolul condamnării radioactive pășește pe tărîmul tristeții și morții. El privește ruinele Camerei de Comerț, singurul edificiu din care a mai rămas ceva după explozia bombei aruncate de „Enola Gay". În fotografia de jos aceeași zonă așa cum apare azi. În apropiere se văd construcții moderne, copiii se joacă pe străzi. Dar ruinele Camerei de Comerț păstrează mereu amintirea tragediei dintr-o dimineață senină de august...

Mi se spune că în timpul marii demonstrații care are loc în fiecare an la 6 august în Parcul Păcii, cei de rasă albă este mai bine să nu iasă din casă sau din hotel, deoarece dacă ești confundat cu un american, sînt în stare să te insulte sau chiar să te lovească, dar un asemenea lucru se poate întîmpla numai în această zi. Apoi totul reintră într-o aparentă normalitate. Aparență este cuvîntul cel mai exact. Hiroshima chiar dacă există și s-a refăcut cu încăpățînare, a devenit un simbol. „Nu este însă un oraș martir" — ne asigură cu toții, chiar și bătrînii, chiar și acei care și-au pierdut tot: casa, familia și sănătatea. Nu au pierdut un milimetru din fermitatea lor dobîndită cu 40 de ani în urmă.

„Hiroshima, spun ei — este o mărturie a dezastrelor pe care le poate aduce războiul".

TRISTEȚE ETERNĂ

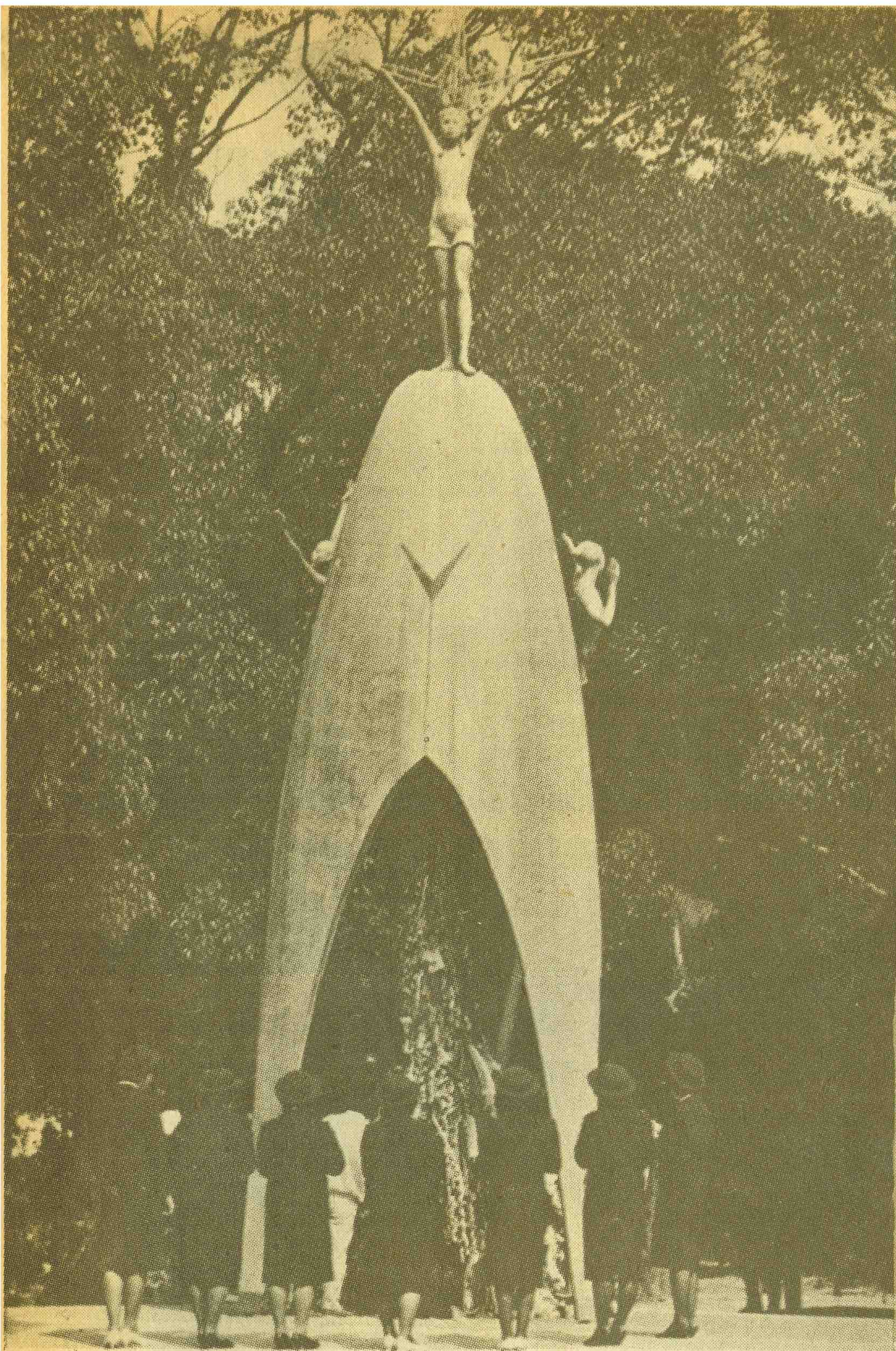
Nu știu cum i se spune în japoneză războiului. Știu numai că am auzit de nenumărate ori pronunțîndu-se cuvîntul „atomika". Pentru ei cred că și una și alta reprezintă același lucru, iar pe colină, cei 300 000 de morți se odihnesc liniștiți numai pentru că japonezii au văzut în bomba de la Hiroshima sfîrșitul războiului, începutul păcii. Acest lucru ni-l spune de altfel și Kawamoto: „Dacă nu ar fi plătit un tribut atît de mare de vieți omenești, Japonia nu ar fi putut suporta înfrîngerea. Holocaustul nostru a salvat alte orașe, Japonia însăși".

„Și poate chiar și restul lumii" — ne spune doamna Yoshie Kinoshita. Are 75 de ani, este amabilă, provine dintr-o veche familie aristocrată. În casa liniștită de la marginea orașului, îngenunchiată pe tatami-ul de paie

litar deosebit de important. Nu fusesem încă bombardaţi. Noi, femeile, făceam exerciţii împungînd cu putere saci plini de nisip cu beţe de bambus cioplite asemeni unor lănci, gîndind că sacul era inamicul. Copiii ceva mai mari fabricau arme, învăţau să se apere, să lupte. Fetele coseau uniforme şi făceau exerciţii cu lănci. Cele mai mici erau trimise la cîmp.

Fiul meu, Saburo, avea numai 8 ani şi l-am trimis la bunici la 30 de km. Fiul meu Michio, care avea 14 ani, fusese obligat să rămînă. Mergea la şcoală o zi da şi una nu, făcea exerciţii sau mergea să demoleze clădiri pentru a se evita în caz de bombardament propagarea în lanţ a incendiilor. Soţul meu, care fabrica săpun, era plecat la ţară pentru afaceri.

Eram singură acasă. Michio plecase la ora 7,40 îmbrăcat cu uniforma de elev soldat de culoare kaki, basc şi banduliera şi cu sufertaşul în care se afla orezul şi peştele, sufertaş care avea gravat pe capac numele lui. Cu o seară înainte pregătisem tăiţei de casă. În dimineaţa aceea ieşisem să întind tăiţeii la soare ca să se usuce. Era cald. Nu pusesem pastele la soare ca să le usuce prea tare. Le pusesem la umbră. Deodată, am simţit o trombă de aer, dar nu am intrat deloc în panică, ci m-am îndreptat liniştită spre adăpost. Nu putea fi vorba decît despre un bombardament obişnuit, aşa credeam cu toţii. Deodată, am văzut acea lumină orbitoare, acea ciupercă roşie, scăldată în căldura celor 2000 de grade care distrug totul. Casa s-a prăbuşit asemeni unui castel din cărţi de joc. Am simţit că iau foc. Nu îmi mai amintesc nici zgomotul, nici vîntul, nici norii de fum. Mi s-a povestit că mă mişcam dezordonat în mijlocul unei străzi distruse în întregime. Îmi amintesc că mîinile, braţele, picioarele îmi erau pleznite ca nişte fructe prea coapte. Pielea se transformase în carne vie. Îmi era o sete îngrozitoare. Nu am fost carbonizată, deoarece umbra casei absorbise o parte din căldură. Căldura este lucrul cel mai îngrozitor pe care mi-l amintesc".

RUGĂCIUNE ÎN „PARCUL PĂCII". Un grup de tinere se roagă în faţa monumentului ce aminteşte de victimele primei bombe atomice. Monumentul, situat în „Parcul păcii", are forma stilizată a unei bombe atomice pe care s-au urcat trei copii. Cu braţele întinse aceştia par să fi lăsat să zboare albii porumbei ai păcii. Monumentul e dedicat copiilor morţi şi a fost înălţat pe locul unei şcoli distruse de explozia atomică.

împletite, în chimonoul sever pictat cu însemnele neamului său, înconjurată de soţul Kanichi, fiul Saburo şi nora Noriko vorbeşte îndelung cu glas dulce, cu pauze scurte şi cu o uşoară undă de melancolie. Doamna m-a făcut să învăţ foarte repede un cuvînt pe care l-a repetat de nenumărate ori „Heiwa" — pace.

„Pacea. Eu care am văzut ceea ce s-a petrecut în acea zi şi care am plătit atît de scump acest lucru, nu pot decît să repet acest cuvînt : pace. Să luptăm pentru pace. Să respectăm pacea pe care o căutăm şi noi. Respectaţi tăcerea noastră".

Dar doamna Kinishita vorbeşte spre marea uimire a nepoţilor care vor să afle apoi ce mi-a povestit bunica. Îşi începe povestea tremurat, cu voce joasă, cu mîinile apropiate de corpul îngenunchiat pe tatami, după ceremonia lungă şi solemnă a servirii ceaiului. Soţul Kanichi, în chimono negru stropit cu alb, ascultă cu capul drept, cu ochii întredeschişi, cu faţa mai mult neagră decît galbenă, cu privirea pierdută în depărtare.

Prin intermediul acestei doamne şi a soţului ei Kanichi mi-a venit ideea de a parcurge povestea Hiroshimei de acum 40 de ani pînă în prezent. Chiar în această casă trăiesc trei generaţii. Bunicii povestesc zilele tragediei, fiul zilele renaşterii, nepoţii povestesc despre prezent. Chiar în această casă trăiesc fiul Saburo şi nora care erau copii cînd a fost aruncată bomba şi pot să-şi amintească cum au crescut şi ei, odată cu oraşul. Împreună cu Saburo şi nora, locuiesc şi cei trei fii ai lor, între 18 şi 22 de ani, momentan aflaţi departe de Hiroshima, la studii în alte universităţi, dar care abia aşteaptă să se întoarcă în Hiroshima renăscută din cenuşă.

„A început astfel, povesteşte doamna Kinoshita. Deja cu cîteva luni în urmă se recomandase ca femeile, copiii şi bolnavii să părăsească Hiroshima, care era un port mi-

O CĂLĂTORIE ÎNGROZITOARE

Cu o grijă deosebită, doamna se ridică pentru a pleca să aducă o cutie pe care o aşează cu grijă la picioarele sale. Încet, scoate din ea nişte farfurii albe pictate ciudat cu negru şi albastru.

„Nu sînt pictate — ne explică dînsa. Erau farfurii foarte frumoase din porţelan alb, pe care le pusesem între straturi de paie, într-o casă de fier ce se găsea în pivniţa magazinului nostru. Le-am găsit sub ruine. Erau intacte, numai că temperatura foarte înaltă a topit porţelanul şi a făcut paiele să intre în ele, astfel că aceste urme nu mai pot fi şterse".

Soţul Kanichi se înclină uşor, pentru a ne face astfel semn că ar dori să continue el povestirea. „La 20 de km de oraş, un vînt puternic m-a trîntit la pămînt, iar deasupra mea au început să zboare bucăţi de lemn, frunze, ţigle, pietre. Imediat m-am gîndit la Hiroshima. Portul era deosebit de important. Se părea că de această dată îl bombardaseră într-adevăr. La satul în care eram, oamenii fugiseră pe înălţimi. „Arde Hiroshima — spuneau ei. Este toată în flăcări".

Trebuia oricum să plec. Sora mea îşi lăsase soţul la Hiroshima. Ea era lîngă mine şi voia neapărat să plece înapoi. A fost o călătorie de coşmar. Am mers pe jos pînă la amiază. Pe ambele părţi ale drumului şi pe cîmp întîlneai cărucioare cu lume arsă, rănită, cu gura arsă de sete şi mintea bolnavă. Nimeni nu spunea nimic. Toţi voiau să ajungă acolo cît mai repede cu putinţă. Sora mea spunea „N-o să-i găsim".

Deodată, pe la amiază, cerul fiind senin, am văzut un lucru cu totul neaşteptat. Numai deasupra Hiroshimei începuse să plouă, o ploaie neagră, grea, uleioasă. Era pulbere radioactivă solidificată care plutea deasupra oraşului muribund. Nimeni nu se gîndea la bombardamentul atomic, nici la radioactivitate, nimeni nu ştia ce este.

De altfel, cei care printr-un noroc nu au fost prinşi de ploaia radioactivă şi nu au respirat aerul acela au reuşit să se salveze. Au murit imediat toţi cei ce se contaminaseră : 100 000. În special copii. La început le-au apărut nişte umflături zemuinde pe

piele, apoi au început să vomeze, să aibă diaree, în cele din urmă intervenea o slăbire a organismului, iar în cam 10 zile mureau".

Școala în care soția mea fusese transportată se afla în afara coloanei de moarte neagră, lichidă, și astfel a supraviețuit. Dar atunci cînd am văzut-o nu am mai recunoscut-o. Semăna cu mii de alte persoane, era toată arsă. Bolnavii nu aveau nici medici, nici medicamente, erau întinși pe jos pe paie, iar soldații din port le distribuiau apă fiecăruia.

Soțul își purtă soția la țară, împingînd căruciorul împreună cu sora sa, care nu-și mai găsise soțul.

„Însă nu l-am mai găsit pe fiul nostru Michio, povestește Kanichi. Tot ceea ce putuse să îmi spună soția mea, din ceea ce știa de la el, era faptul că trebuia să meargă la demolări în cartierul Dovachi. Trebuia să mă gîndesc la ea. Nu puteau fi făcute două lucruri deodată. Cînd am ajuns la țară era noapte, iar soția mea era toată numai o rană".

„Și mai mult decît atît, spune soția, nu mă puteam așeza din cauza arsurilor. Brațele îmi erau arse pînă la os. Mi-au făcut împachetări cu unguente preparate în casă. Am folosit și grăsimea din care făceam săpun. Vreme de șase luni m-au împachetat cu unt. A fost o suferință îngrozitoare... Au trecut foarte mulți ani pînă cînd am putut să duc o viață normală, iar corpul meu era plin de cicatrice.

În zilele care au urmat, cei iradiați sufereau infecții îngrozitoare, ce produceau mici viermi înăuntru. Copiii erau plătiți de răniții mai bogați să le scoată viermii din răni. Scriitorul Keiji Nakazawa care avea atunci 8 ani și rămăsese singur cu mama însărcinată, care mai tîrziu a născut o fetiță ce a murit foarte curînd, a făcut un an întreg această muncă îngrozitoare din milă. Tatăl lui Michio l-a căutat 6 zile pe băiat în curțile interioare ale școlilor unde erau depuse rămășițele celor morți".

„Căutam, căutam... Toate fețele erau la fel. În zona unde lucrase Michio fuseseră uciși peste 2 000 de studenți. Nu se deosebeau unii de alții. Din cînd în cînd mă opream în fața bietelor rămășițe ale cuiva care parcă mă atrăgea cu o forță magnetică. Poate că este el, îmi spuneam, dar nu erau nici un fel de semne distinctive. Am căutat și printre sufertașele strivite, pentru a găsi un lucru cît de mic, care îi aparținuse, dar nu am găsit nici măcar atît. Soția îi pregătise bietului copil orez și pește. Asta era tot ceea ce-i puteam oferi, deși muncea ca un adult. Era un băiat de viitor. Visam pentru el și Saburo, școli, universități și o viață liniștită alături de părinți. Nu am reușit să le aduc alor mei nici măcar o cît de mică rămășiță a lui Michio. În fiecare seară, toți mă priveau tăcuți. Nimeni nu mai spera să îl vadă viu. Tatău meu a fost singurul care nu a disperat și a continuat să spere pînă la sfîrșit".

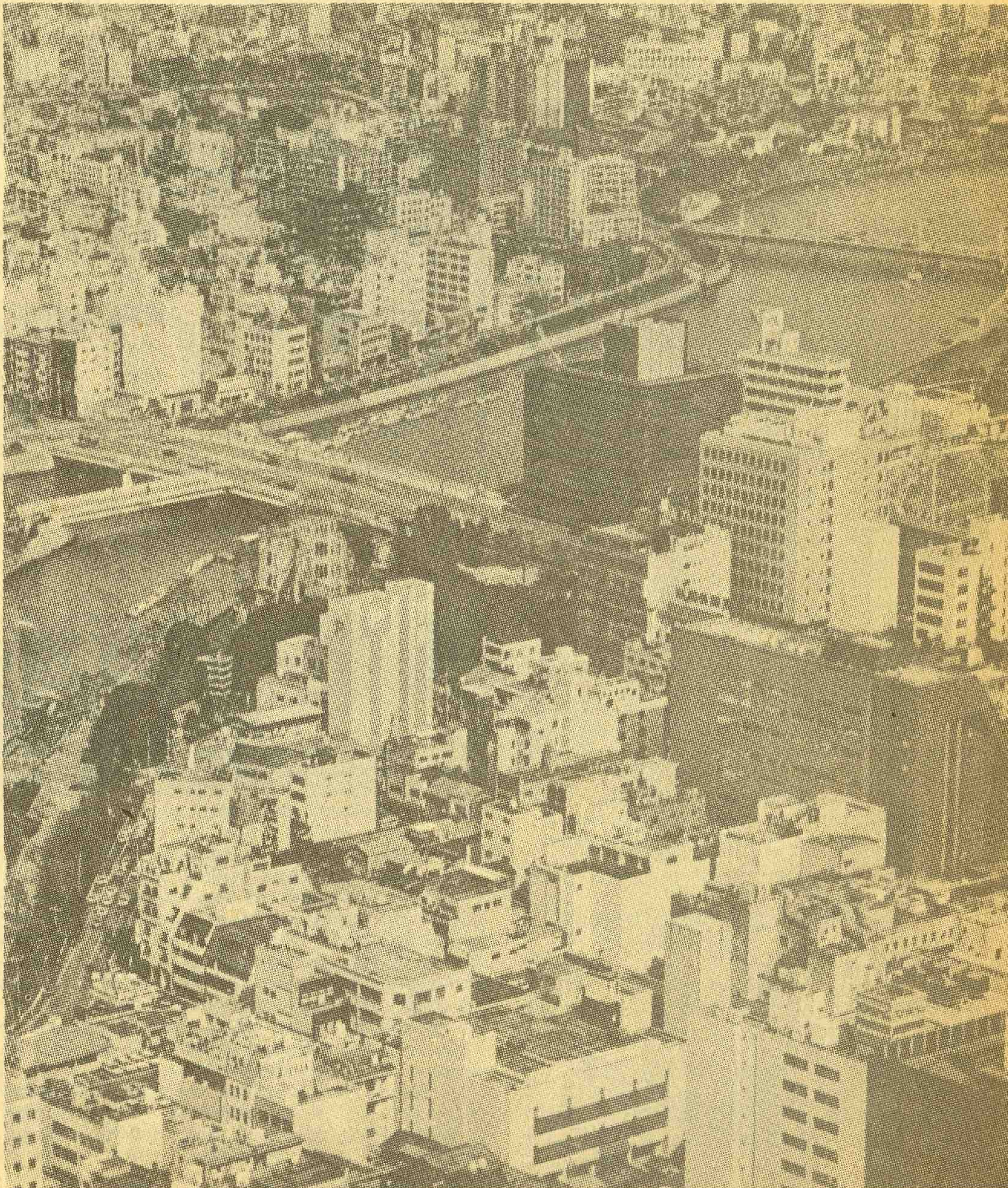
„Dacă nu ai găsit nimic, înseamnă că se va reîntoarce". A murit cu speranța că Michio trebuia să se întoarcă. Personal, am și acum o remușcare, un soi de presentiment dureros că s-ar fi putut să trec prin fața rămășițelor lui Michio fără să le recunosc., și de a nu fi făcut nimic pentru a le înmormînta. Este o greutate pe care o port și acum în suflet și care mă obsedează mereu. L-am căutat 6 zile. Pe urmă mi-a fost imposibil să o mai fac în continuare: picioarele îmi ardeau, îmi clănțăneau dinții în gură" — bărbatul vorbește cu o voce egală, cu fața liniștită.

În albumul familiei de dinainte de război, apare ca un bărbat nu prea înalt, dar foarte robust alături de o femeie delicată și foarte frumoasă, împreună cu doi copii îmbrăcați în chimono. Avea capul ras pînă la jumătate. Erau fotografiați în locul cel mai îndrăgit din țara lor, la poalele vulcanului Fusijama, din insula cu temple plutitoare Miyalima, în insula Nara cu un Buda gigantic, la Kyoto, în liniștitele grădini imperiale.

Acum a îngenunchiat pe tatumi în fața micului altar unde arde o candelă pentru morții familiei, din camera unde are loc ceremonia servirii ceaiului, în care se află printre altele și un carton pe care este scrisă una dintre frazele împăratului Hirohito: „Dacă

IERI: TRISTEȚE ȘI MOARTE. Astfel arăta după explozie cartierul comercial al Hiroșimei, plasat pe unul din canalele fluviului Uta Gansa. Imensa căldură provocată de bomba atomică a topit pur și simplu oameni și lucruri; a provocat arsuri teribile și răni grave care au cauzat moartea a mii de persoane. La mai puțin de două ore de la explozie pe apa canalului pluteau mii de cadavre...

1985: UN MARE ORAȘ RENĂSCUT. Iată cum se prezintă, după 40 de ani, cartierul comercial al Hiroshimei. Se pot vedea lîngă pod ruinele „Camerei de Comerț" înconjurate de edificii moderne care par să sfideze tragedia de la 6 august. Hiroshima, în întregime reconstruită, a devenit unul dintre cele mai importante orașe ale Japoniei.

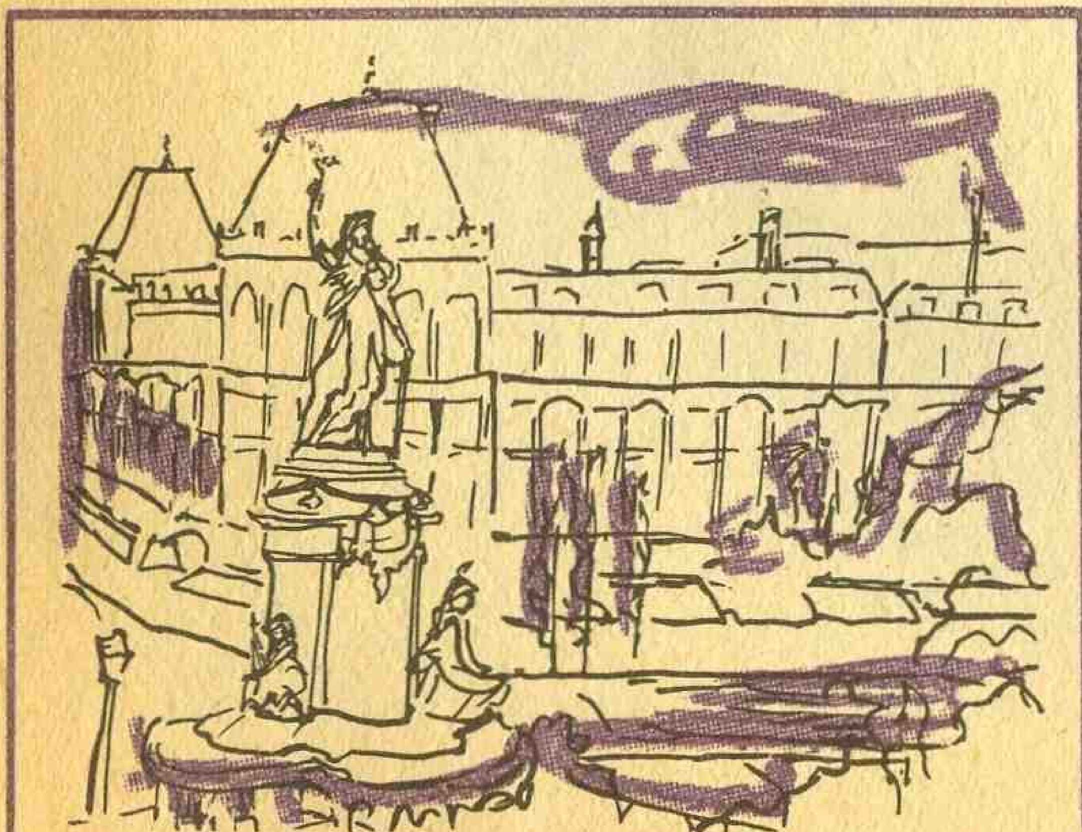
ai inima curată, conştiinţa îţi va fi liniştită". Hirohito a înmînat de altfel un soi de diplomă familiei Kinoshita, în semn de recunoştinţă pentru ceea ce a dat Japoniei.

Bărbatul mai spune: „Aşa este războiul. Ia tot. Nu-i poţi ascunde nimic. Noi eram în război şi trebuia să dăm doar".

Cu un mic gest solemn loveşte cu un ciocănel un clopoţel aflat în faţa altarului, unde conform uzanţelor se află o unghie şi cîteva fire de păr ale strămoşilor. Nu este nimic de la Michio.

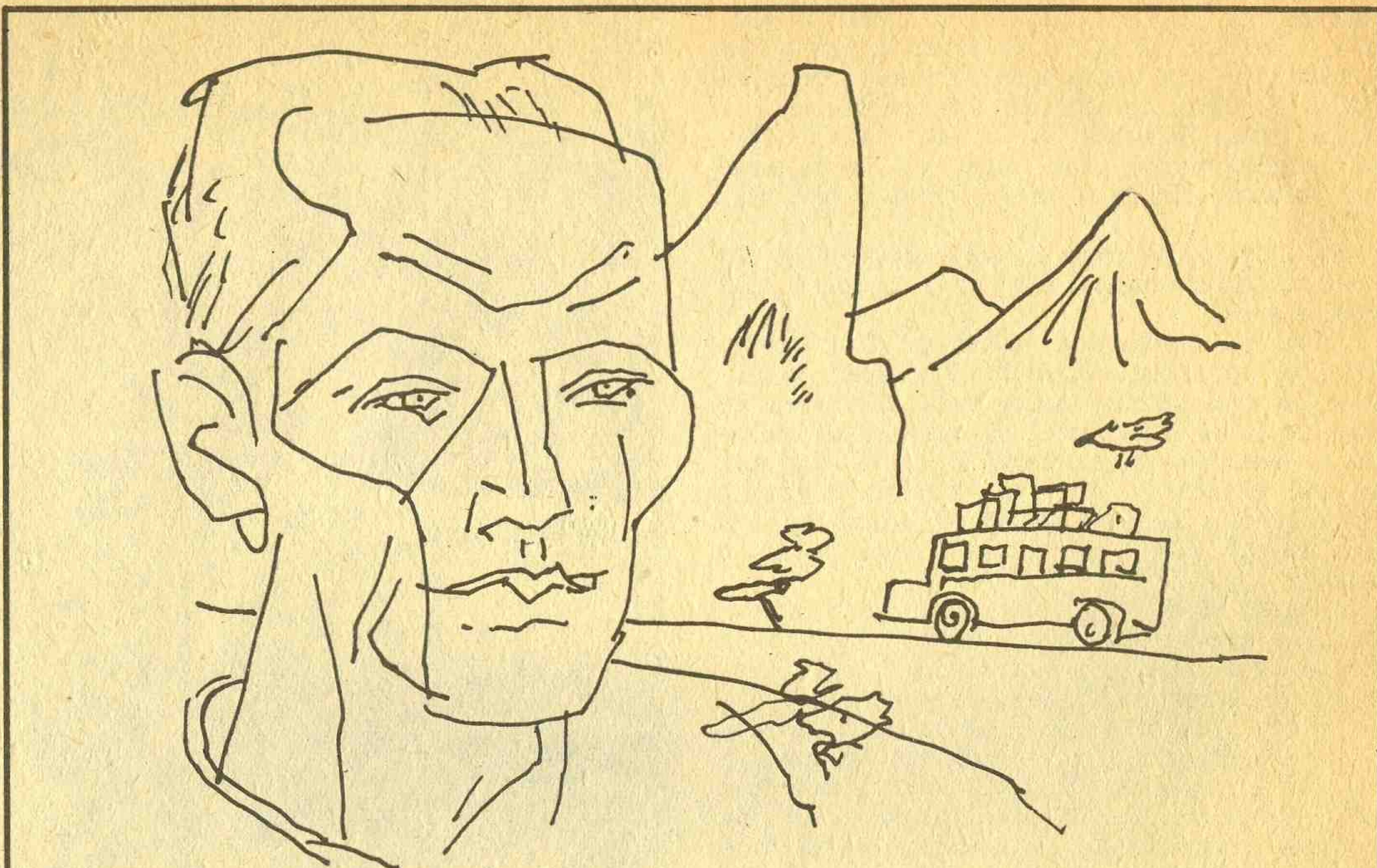
„Numai de vreo cîţiva ani am impresia că Michio se odihneşte liniştit. Rămăşiţele morţilor au fost arse şi îngropate pe colină sub Turnul Păcii. Undeva trebuia să fie ceva şi din el. Noi, fiul meu, fiii lui, fiii fiilor lor şi toţi cei care vor veni, vor aduce un omagiu acestui băiat care nu a mai avut nici un viitor din cauza unei bombe atomice". Nu se simte nici un fel de tremur în vocea lui. Japonezii nu trebuie să-şi exteriorizeze marile dureri şi Kanichi este un japonez de modă veche, credincios împăratului, cu simţul datoriei mai presus de orice, tenace şi răbdător. În timp ce el vorbeşte, soţia lui aprobă din cap de parcă ar dori să mai spună ceva, dar Kanichi îi impune tăcerea: „Yoshie a vorbit deja destul! nu vreau să se mai întoarcă printre amintiri, ca să aibă de ce plînge. Ar trebui mai bine să povestească cum a reînceput să trăiască. Ar fi fost moartă dacă nu aş fi obligat-o să se ţină tare. Nu mînca nimic. Era condamnată, avea o anemie puternică, fusese iradiată. Doctorul spunea că se reface numai dacă se hrăneşte. A stat 6 luni aşezată pe burtă pentru că spatele îi era tot o rană. De una singură nu mînca nici măcar un bob de orez. Mi-am spus: înainte de a mă gîndi la casă, trebuie să mă gîndesc la ea, iar apoi noi doi împreună vom reconstrui şi casa. Aşa că timp de 6 luni am hrănit-o ca pe un copil şi am vîndut tot ceea ce aveam pentru a o putea trata. Mama mea m-a ajutat foarte mult. Era o femeie tare, tenace. S-a aşezat pe capul ei şi nu s-a lăsat pînă cînd Yoshie nu a luat în mînă beţişoarele şi orez şi nu a mîncat. Abia atunci am plecat, întorcîndu-ne toţi trei la Hiroshima: eu, soţia convalescentă şi Saburo. Ne-am întors cu o căruţă şi foarte puţine lucruri pe care reuşisem să le salvăm. Îmi spusesem: ne întoarcem pe pămîntul nostru, chiar dacă nu a mai rămas nici măcar un cui. Pămîntul nostru era ocupat de un morman de ruine. Atunci ne-am aşezat pe partea cealaltă a străzii. De fapt, nu mai exista nici un fel de stradă, se înţelege. Era numai un loc pustiu, populat de rarele fantasme care voiau să ia totul de la început. Dacă nu găseai un lucru nu mai era cazul să-i întrebi pe ceilalţi unde este. Era probabil distrus, aruncat pe colină. Pe kilometri întregi nu vedeai decît barăci. Ani de zile am locuit în barăci pentru a ne reconstrui casele, fiecare pe a sa. Războiul se sfîrşise, Japonia cedase iar americanii veniseră la Hiroshima cu medicamente, bani şi maşini pentru reconstrucţie. Am lucrat şi noi. Chiar şi Saburo care avea atunci zece ani." Saburo care pînă atunci a stat tăcut, a vorbit spunîndu-ne cu voce solemnă: „după şase luni eram la şcoală. Dimineaţa învăţam iar după-amiaza construiam şcoala. Dar ceea ce a fost, a fost... Totul a fost reclădit."

Traducere şi adaptare de LUCIA PALAGHIA după articolul Edgardei Ferri din revista „Gente"

Desen de Florentina Marinescu

IBUSE MASUJI

AUTOCARUL CU GAZOGEN

Nuvela pe care v-o prezentăm aci este considerată o satiră politică îndreptată împotriva partidelor politice care au aruncat Japonia într-un dezastruos război de agresiune. Luînd ca pretext al satirei lui o călătorie pe care autorul o întreprinde cu un autocar de pe linia Binanului, Masuji ne înfăţişează, în şoferul autoritar şi nepopular al autobuzului, pe şefii militari ai Japoniei, în taxator, pe politicienii aparţinînd aşa-ziselor partide democratice care au colaborat cu clica militară; în pasageri, populaţia civilă, care murmură dar se supune chiar şi celor mai nesăbuite măsuri. Perechea în călătorie de nuntă figurează minoritatea necolaboraţionistă; drumul lung de patru mile evocă perioada de patru ani a războiului care a succedat atacului de la Pearl Harbour, cînd flota americană a fost atacată şi distrusă de japonezi (7 decembrie 1941), ceea ce a determinat intrarea Statelor Unite în cel de al doilea război mondial.

În cursul unei recente excursii la ţară, m-am urcat din nou în autocarul liniei Binan. N-am mai călătorit în el de o bucată de vreme; de fapt, de după război. Dar mi-aminteam foarte bine de el.

În timpul războiului, autocarele care asigurau legăturile dintre localităţile de la ţară erau toate cam rablagite, dar acela care făcea cursa spre Binan era într-adevăr cu totul aparte. Rareori îşi termina parcursul fără cîteva avarii. Mai întîi, plesnea un cauciuc; apoi motorul rămînea în pană, iar dacă motorul era reparat, schimbătorul de viteză pricinuia neplăceri. Aproape toate geamurile erau sparte, cîteva dintre ele înlocuite cu celofan, altele complet astupate cu scînduri. Azi, adică cinci ani după război, autobuzul mai mergea cu mangal, cu toate că şasiul fusese vopsit din nou şi aproape toate geamurile fuseseră înlocuite. Şoferul era un tînăr pe care mi s-a părut că-l recunosc, amintindu-mi că în timpul războiului era taxator. Îl înlocuise pe omul mustăcios care ocupase locul şoferului şi mă întrebam dacă această schimbare avea vreo semnificaţie specială. O întrebai pe femeia care şedea lîngă mine:

— Şoferul şi taxatorul nu s-au schimbat între ei? Nu încape îndoială, taxatorul ăsta a fost înainte şofer! A fost victima vreunui accident? Ce s-a întîmplat? Nu mai e în stare să conducă?

Îmi răspunse tovarăşul vecinei mele:

— Nu, nu-i ăsta motivul. A fost retrogradat pentru că devenise nepopular. Aplica strict regulamentul, era prea sever cu toţi călătorii, mă înţelegi? Cînd s-a terminat războiul, oamenii s-au apucat să scrie companiei, ca să se plîngă de el, de comportarea lui, ca să spună că ar trebui înlăturat. Iartă-mă! Noi coborîm aici!

Perechea îmi adresă un salut şi coborî. Un bătrîn, îmbrăcat cu un halat, care ascultase discuţia noastră, se sculă, veni să se aşeze lîngă mine, în locul femeii care-l ocupase.

— Toate astea îs frumoase! făcu el, cum se aşeză. Dar taxatorul ăsta o să-şi reia locul! Ţine minte ce-ţi spun! Desigur, după război, devenise atît de impopular, că n-au putut face altceva decît să-l retrogradeze. I s-a redus deci salariul şi a fost numit taxator. Dar acum, tocmai oameni ca el vor ieşi deasupra!

Bătrînul clătina din cap. Murmură, ca pentru sine însuşi.

— ...Da, aşa-i, totul se schimbă!

Îl privii pe taxator. Mi-am amintit foarte bine de mustăcioara lui. Deocamdată, stătea în picioare în spatele maşinii şi privea afară. Treceam peste un pod aşezat deasupra unui rîu cu albia secată. Dincolo de orezării, se vedeau costişele unui munte, care părea pleşuv. Cînd am trecut prin faţa unui altar şintoist*, taxatorul se descoperi şi-şi şterse fruntea de sudoare. În timp ce se ştergea, am văzut că îşi înclina uşor capul şi mă întrebam dacă acest gest era un semn de respect faţă de lăcaşul sfînt. După război, şi o bucată

* Şintoism, religia naţională a Japoniei. Înlocuită, un timp, de către confucianism, apoi de către buddhism, şintoismul a fost repus în mare cinste după restaurarea puterii micadourilor în sec. al XVII-lea.

de vreme după aceea, acest respect nu mai era la modă. Încetul cu încetul, el se bucura iarăşi de trecere. Gestul taxatorului părea să aibă intenţionat, un dublu înţeles.

Amintirea pe care o păstram despre acest om nu era deloc plăcută. În timpul lungii perioade cît a fost şofer pe această linie a Binanului, nu pierdea o ocazie ca să vorbească pe un ton autoritar tînărului care era pe atunci taxator. Motivul imputărilor lui era, de obicei, pretinsele delicte pe care le săvîrşeau călătorii. De preferinţă, plîngerile lui se refereau la „rucksak"-uri.

— Nu-i voie cu saci de turism în autocar: răcnea el, adresîndu-se taxatorului. Binevoieşte să-l rogi pe acest călător să-şi scoată sacul din spate! Ştii foarte bine că-i interzis! Ce mai aştepţi?... Dă-l jos!

Este adevărat că regulamentul spunea că orice bagaj cuprinzînd şi saci, trebuie să fie înregistraţi, depuşi pe acoperişul maşinii, iar transportul lor plătit. Dar se întîmpla ca poliţia să oprească autocarul la una din încrucişări, să cerceteze dacă bagajele nu conţineau nici un articol care se specula la bursa neagră, orez sau lemne de foc. Odată descoperită, marfa era confiscată, iar călătorul era pasibil de o amendă. De aceea, preferam să ne luăm bagajele cu noi şi să le ascundem sub banchetă, dar acest tînăr şofer mustăcios ne zădărnicea aproape întotdeauna orice încercare. Or, el însuşi nu se abţinea să transporte mari cantităţi de morcovi, mazăre boabe, alte alimente de contrabandă în cutia cu scule de lîngă scaunul lui.

Cei care călătoreau în mod obişnuit cu acest autocar, şi eu însumi, nu ne mulţumeam să-l considerăm un om antipatic; îl dispreţuiam pentru nepriceperea lui de a conduce. Penele, întîrzierile frecvente îl lăsau de obicei cu totul indiferent. Cum nu mai mergea motorul, anunţa, cu glasul lui de stentor: „Toată lumea coboară! Împingeţi!".

Noi ne supuneam. De obicei, motorul începea să meargă după ce noi am împins autocarul vreo cincizeci sau şaizeci de metri şi ne poruncea să ne urcăm din nou.

Uneori, pe la sfîrşitul războiului, aceste pene periodice deveneau din ce în ce mai grave. Ultima dată cînd am luat autobuzul pentru Binan (era puţin timp înainte de Hiroshima), mi-amintesc că a trebuit să împing pe o distanţă peste şase kilometri. O pornisem la drum spre a mă duce să pescuiesc într-un torent de munte; după ce mi-am petrecut noaptea într-un han, m-am dus dis-de-dimineaţă la staţia podului Otaki, pe traseul autocarului. Aşteptau de acum vreo patruzeci de persoane. Sosi ora cînd autobuzul trebuia să treacă pe la răspîntie, dar nu se vedea nici o maşină. Cîţiva călători renunţară numaidecît şi se îndepărtară. Alţii îşi vărsară mînia blestemînd pe şofer, lux pe care cu siguranţă că nu şi l-ar fi îngăduit dacă şoferul ar fi putut să-i audă. Jumătate dintre ei încă mai aştepta cînd, în sfîrşit, autocarul apăru. Avea peste două ore întîrziere.

Am prezentat taxatorului biletul meu de întoarcere şi recipisa bagajelor, i-am încredinţat sacul şi m-am urcat. Era loc pentru toată lumea. Şoferul, după ce taxatorul termină cu alimentarea maşinii cu cărbuni, apăsă pe pedala de pornire. Nici o mişcare. Apăsă din nou, de mai multe ori, dar motorul nu voia să pornească. Întîmplarea era banală, fără să mai aştepte să fie rugaţi, toţi călătorii coborîră, cu excepţia unei tinere perechi care, nepăsătoare la ceea ce se petrecea în jurul ei, rămase pe loc. Era evident că linia Binanului nu le era cunoscută.

Am început cu toţii să împingem. Cazanul aşezat la spate, dogorind, ne-am împărţit în două grupe, una de fiecare parte. Un călător întreprinzător găsind o scîndură lungă, se servi de ea ca să împingă şi cazanul. Taxatorul se dădu jos şi ni se alătură. În locul acela şoseaua cobora uşor în pantă şi autobuzul alunecă mai întîi fără să ceară din partea noastră prea multă trudă. Şoferul rămase aşezat liniştit, cu mîna pe volan.

Împingeam de trei sau patru sute de metri fără ca motorul să poată porni, cînd din maşină răsună glasul enervat al şoferului. Abia acum observase prezenţa tinerei perechi. Striga să răguşească: — Ei, voi doi! La ce vă gîndiţi? Nu vedeţi că toată lumea împinge? Coborîţi şi daţi o mînă de ajutor, în loc să rămîneţi aşezaţi aici!

Foarte calmă, o voce de bărbat răspunse: — N-ai vrea, te rog, să nu mai ţipi aşa? Nu călătoresc poate prea mult, dar am crezut întotdeauna că autocarele merg cu motor, nu împinse de pasageri!

— Aha! făcu şoferul. Aşa o iei? Domnul se crede superior celorlalţi călători şi nu vrea să împingă ca ei. Asta-i? Ei bine, dă-mi voie să-ţi spun un lucru: puţin îmi pasă dacă sînteţi în călătorie de nuntă şi cine sînteţi! Dar dacă nu coborîţi imediat ca să împingeţi, o să vă pară rău!

— Dacă vrei să continui această discuţie, spuse însurăţelul, ai face bine să-mi vorbeşti mai politicos!

Urmă o pauză. Ceva mai tîrziu, cum drumul străbătea o pădurice liniştită, vocea şoferului rupse din nou tăcerea:

— Haideţi, voi doi! Nu fiţi atît de încăpăţînaţi! Cum puteţi să staţi liniştiţi cînd vedeţi că toată lumea e acolo şi transpiră împingînd? Şoseaua începe să urce. Coborîţi şi daţi o mînă de ajutor!

— De ce nu te ocupi de motorul d-tale? spuse cu glas tare tînărul. Încăpăţînat eşti d-ta! Eşti atît de zorit să ne pui să împingem, că nici nu încerci măcar să dai drumul motorului. Pentru Dumnezeu, fă-ţi meseria, ca şi ceilalţi şoferi! Eşti ruşinea transporturilor în comun!

— Ţine-ţi gura! zbieră şoferul. Apoi, îmblînzit, adăugă:

— Uite, ce-i, tinere... Drumul urcă muntele Sampun. Bănuiesc că nu doreşti ca treaba asta s-o facă doar ceilalţi? Priveşte-i! Uite cum asudă!

Muntele Sampun era tăiat de un defileu cu pereţii abrupţi. De o parte şi de alta, faleze de lut mărgineau drumul. Era nevoie de toate sforţările noastre spre a face să înainteze autocarul. Sus de tot, la capătul defileului, drumul cobora vertical. Dacă motorul nu pornea atunci, nu vedeam cum o să mai meargă. Am făcut o haltă ca să mai răsuflăm în vîrful coastei, am privit autocarul coborînd panta, luînd viteză, depăşind un rezervor de apă de la marginea drumului şi dispărînd îndărătul unei dumbrăvioare. Am ciulit urechile, sperînd să surprindem zgomotul motorului. Taxatorul alerga înaintea noastră ca să prindă maşina. Un bărbat purtînd o cămaşă cu gulerul răsfrînt, cu o şapcă cu cozoroc şi îmbrăcat cu nişte pantaloni de golf pătaţi de vopsea, mi se adresă: — Îl auziţi? spuse el. Motorul a pornit?

— Cred că da, zise o tînără fată, în pantaloni bărbăteşti, care sta în picioare lîngă mine. Mi se pare că aud ceva. Dar poate că nu-i decît în închipuirea mea.

— N-aud absolut nimic, spuse omul cu pantaloni bufanţi. Ce distanţă e de aici pînă în oraş?

— Aproape două ore, zise fata. Dar la trei kilometri de aici, sau ceva mai mult, dai peste răscrucea celor Trei Colţuri, unde-i o staţie de autobuz cu benzină.

— Am să-l iau pe ăla, spuse omul, şi n-am să mă dau jos din el decît la capătul călătoriei! Sînt sătul pînă-n gît de maşina asta ridicolă cu cărbune!

În aceeaşi clipă, taxatorul apăru în depărtare, pe drum, agitînd braţele şi făcînd semn cu capul. Apoi dispăru din nou îndărătul copacilor.

— Niciodată pînă acum n-a trebuit să împingem atît de mult, spuse fata, pe cînd ne pregăteam să mergem, zdrobiţi de oboseală. Desigur, perechea aceea l-a enervat pe şofer şi s-a răzbunat pe noi.

— Da, spuse omul cu pantaloni de golf enervat. Pun prinsoare că are de gînd să ne pună să împingem tot parcursul, pînă la capăt! Nu ne rămîne decît un singur lucru, unul singur: să ne prefacem obosiţi, să-l facem să creadă că nu mai putem. Poate că asta o să-i dea de gîndit.

Îşi trase niţel cămaşa în sus, ca s-o facă să iasă cît mai mult din pantaloni şi să-i dea o înfăţişare dezordonată.

În cele din urmă zărirăm autocarul. Staţiona lîngă o fermă, nu departe de un pilc de arbori pe care îl zărisem de departe. Şoferul stătea în picioare lîngă maşină, cu braţele încrucişate; taxatorul învîrtea de zor manivela, care zgîlţiia radiatorul. O tînără fată în rochie verde scotea apă dintr-un puţ.

— Nu-i fata aceea care era în autobuz? întrebai eu.

O SURPRIZĂ

MAREA!

1	2	3	4	5	6 ■	7	8	9	10
2				■					
3						■			
4			■						
5		■						■	
6 ■					■				■
7	■						■		
8				■					
9						■			
10			■	P	L	A	S	M	A

ORIZONTAL: 1) Cîntecul greierului ● Mişcare convulsivă. 2) Volum voluminos ● Unitate de măsură a timpului (pl.). 3) Ţinut în loc ● Simbolul nichelului. 4) Doine! ● Vechiul nume al Irlandei. 5) Unui! ● Fără valoare 6) Şi aşa mai departe (abr.) ● 1 100 la romani. 7) Otorinolaringologie (abr.) ● Cap de rînd! 8) Pană de despicat lemne ● Puse în fişic! 9) Rocă sedimentară ● Editură (abr. uz.) 10) În frig! ● Partea lichidă a sîngelui.

VERTICAL: 1) Peste marin ● Mîrîitul cîinelui. 2) Imitaţie fără valoare ● Un unghi drept! 3) Meşine! ● Un joc de cărţi. 4) Părere! ● Careu! 5) Poftă de joc (Mold.) ● Unt şi... 6) ...untdelemn! ● Cu părul alb. 7) Un cerc! ● Marcă de ţigări de pe vremuri. 8) Cîntecul unor păsări ● !!! 9) Înaintea erei noastre! ● Păşune (reg.) 10) Masa de seară ● Repede!

Dicţionar: MAREA!... PREZENŢĂ PERMANENTĂ.

— Da, ea e, spuse un om cu un cap de cal, îmbrăcat cu o uniformă soldăţească veche şi care purta o panglică de doliu. Am impresia că aici ceva nu-i în regulă. Priviţi! Fata duce găleata la maşină...

Ajunserăm şi noi. Omul cu cap de cal se adresă şoferului: — ...Ce te-a apucat? Stai acolo şi caşti gura la cer. Te-ai hotărît să nu mai conduci?

— Chiar aşa! spuse şoferul, netezindu-şi mustaţa. Mi-am dat demisia!

— Cum? Ai demisionat?

— Catîrul ăla de colo n-a voit să coboare şi să împingă cînd i-am spus. Am fost silit să-i trag o chelfăneală! Dar mai întîi am demisionat, căci un funcţionar n-are dreptul să-i bată pe călători. Demisionat, eram un om liber, puteam să-i dau ce merita.

— E prea de tot! spuse omul cu cap de cal. Mergi prea departe! Cine crezi că o să conducă acum dacă d-ta ai renunţat?

Şoferul ridică din umeri. Cu aer dispreţuitor el îi privea pe călătorii din jurul autobuzului.

— Nu mai am dreptul să conduc, repeta el cu încăpăţînare. V-am spus-o. Am demisionat!

În aceeaşi clipă un bătrîn ieşea cu paşi mari din fermă.

— M-am săturat, spuse el şoferului. Am văzut tot ce s-a întîmplat. Am văzut cum ai bătut pe aceşti tineri căsătoriţi, perechea asta liniştită. Cum îndrăzneşti să te porţi astfel în faţa uşii mele?

— Sînt un cetăţean particular! spuse şoferul. Am dreptul să bat pe cine-mi place!

— Vorbeşti ca un prost, zise bătrînul fermier. Înainte de toate, te rog să-ţi îndepărtezi autobuzul de aici, de casa mea. Am să-i înlocuiesc eu pe tinerii însurăţei. Am să împing în locul lor, dacă asta ţi-e grija. Nevasta mea pe care o vezi, va putea chiar să dea o mînă de ajutor, cît e ea de bătrînă. Urcă-te! Urcă-te la volan!

Îi urmăream pe cei doi bătrîni. Trecuseră în spatele autocarului. Pe cînd mergeam prin dreptul uneia dintre ferestrele maşinii, am văzut înăuntrul ei pe tînărul soţ stînd întins pe scaunul lui, cu faţa în sus şi foarte palid. I se astupaseră nările cu o foiţă; unul din ochi îi era roşu şi umflat. Tînăra femeie în rochie verde îi ştersese tocmai faţa. Ea luă găleata, o duse îndărătul autobuzului, o întinse cuiva, care se duse s-o lase înapoi la puţ.

Şoferul rămase cu braţele încrucişate, refuzînd să se urce. Cei doi bătrîni voiră să împingă şi împinseră din toate puterile, fără să clintească însă maşina.

— Ei! Voi, ceilalţi! strigă bătrînul. Ajutaţi-ne! Ajutaţi-ne, toţi cîţi sînteţi aici!

— Ai dreptate, spuse omul cu cap de cal. Se alătură celorlalţi, strigînd: — Haideţi! Haideţi! Împingeţi toţi! Împingeţi! Ei, ru-rp!

Toată lumea ascultă. Autocarul începu să meargă. Şoferul nu-şi mai revenea; cu ochii zgîiţi, el privea scena. Deodată, strigă: — Aşteptaţi! Aşteptaţi! Nu faceţi pe proştii! Aşteptaţi ca să mă urc la volan.

Alerga acum îndărătul maşinii. Ajungînd-o, sări pe scară, puse mîna pe volan înainte chiar de a se fi aşezat. Împingeam acum cu o înfierbîntare nouă, îmboldiţi de sentimentul de a fi luat hăţurile în mînă, cel puţin temporar. Şoseaua era aproape dreaptă şi autocarul înainta cu viteză egală.

— Şofer, strigă omul cu cap de cal, nu poţi nici acum să porneşti motorul? N-o faci cumva dinadins? Sau de ciudă?

— Nu fi atît de neîncrezător! răspunse şoferul. Nu-i vina mea, dacă nu porneşte. Motorul este uzat, complet uzat. Bateria nu mai încarcă bine. Fireşte, voi nu vă pricepeţi.

— Aşa-i! spuse un om care purta o cămaşă galbenă şi o haină preoţească, pe care era scrisă o rugăciune budhistă. Noi ăştia, profanii, nu sîntem buni decît ca să împingem! „Împingeţi şi nu întrebaţi!", asta pare să fie deviza companiei de autocare!

— Da, asta-i prea din cale afară, spuse omul cu cap de cal. Ne pune să împingem, fie că ne place sau nu, şi nimeni nu-şi dă măcar osteneala să ne spună ce nu merge ca lumea în blestematele astea de autocare! Nu mai pot! Şoferul se întoarse cu o ţigară în gură.

— Ei! Voi doi! strigă el tinerilor căsătoriţi, aţi auzit ce-a spus pasagerul ăsta? E frînt de oboseală. Toţi sînt frînţi, din cauza egoismului vostru idiot! Nu vă este în sfîrşit ruşine? Auziţi glasul poporului îndărătul vostru! Coborîţi imediat şi împingeţi! Amîndoi!

— Sărmane nebun ce eşti, spuse tînărul. Iarăşi te agăţi de noi? Ţi-am mai spus să ne laşi în pace, să-ţi vezi de motorul d-tale, de baterie, de nu mai ştiu eu ce. E un scandal, un adevărat scandal! Mai întîi ne pui să plătim nişte preţuri peste măsură de mari, apoi pretinzi să ne spetim ca să împingem o maşină care-i complet uzată. Te previn că o să mă plîng de toate astea cînd o s-ajungem.

Apăru şi taxatorul. — Ce s-a întîmplat? spuse el. Mojicule! Vrei să mănînci iarăşi o chelfăneală?

— Mi-ai spus să ascult vocea poporului, răspunse foarte calm tînărul. Protestînd aşa cum fac, încerc să te fac eu să auzi vocea poporului.

— Vrei să faci mai departe pe şmecherul, hai? strigă şoferul, tremurînd de furie. Te crezi superior tuturor? Aşteaptă! Ţi-ai căutat-o singur!

Întreb. E vina lui, a lui, dacă sînteţi cu toţii frînţi de oboseală.

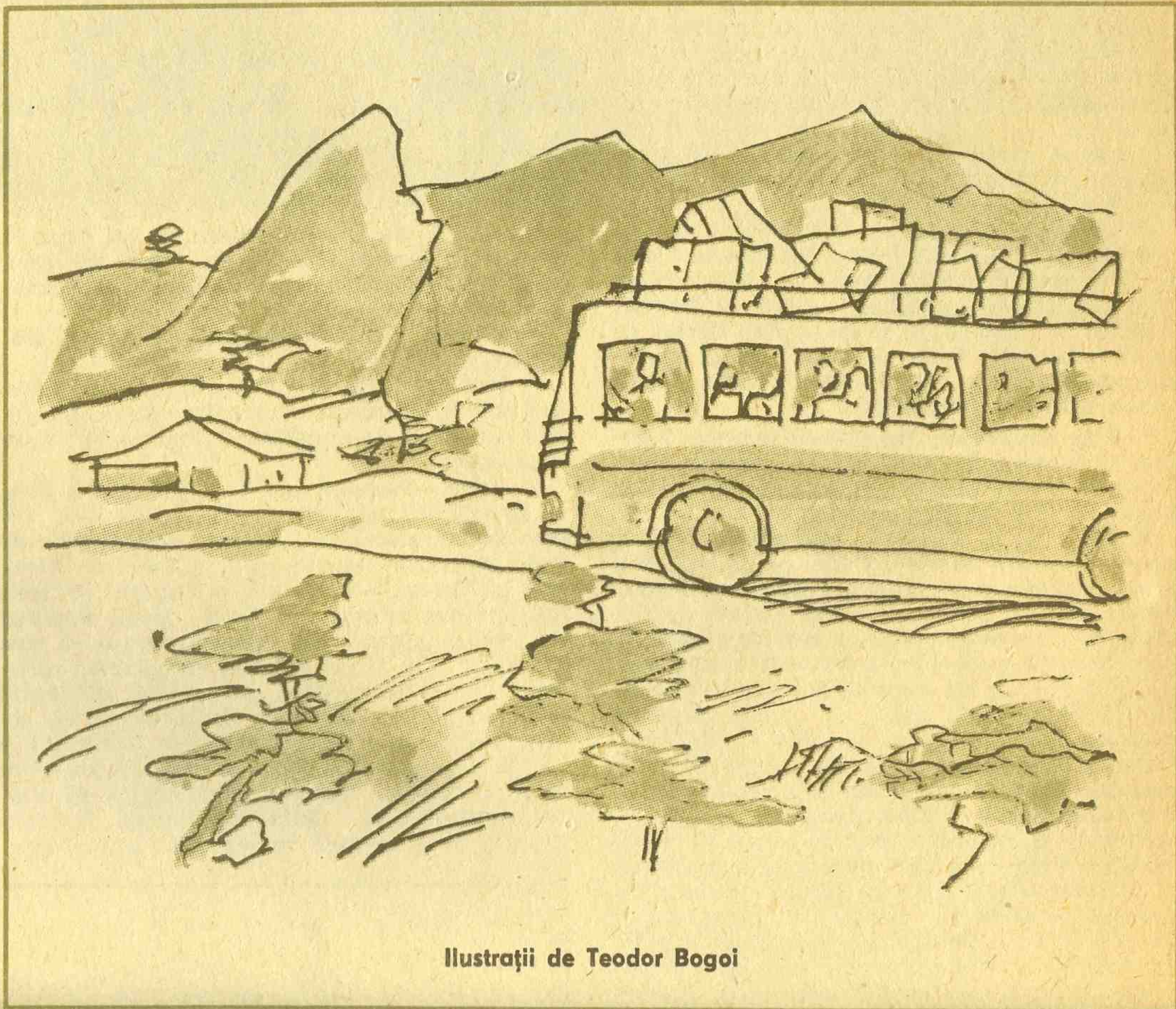
— Nu te îngriji de noi! spuse omul cu cap de cal. Continuă să-ţi conduci maşina. Numai cînd o să dai drumul volanului, o să ai de ce să te enervezi!

— Aşa-i! spuse omul cu haină preoţească. O să şi ajungi să-ţi întîlneşti strămoşii. Cît ai zice pis!

Tocmai în clipa aceea, din direcţia opusă, un camion mare apăru în faţa noastră. Autocarul opri brusc, cu o asemenea izbitură, că era cît pe aci să ne pierdem echilibrul. Mi-au trebuit cîteva clipe spre a-mi da seama că şoferul a frînat. Schimbarăm priviri deznădăjduite.

— Ei bine, iată-ne la răscruce, spuse omul cu cap de cal. Am împins mai bine de o oră şi jumătate. Mare ispravă, n-am ce spune! Dar acum, m-am săturat. Iau autobuzul cu benzină!

Dădu recipisa bagajelor taxatorului, îşi săltă sacul în spinare şi se îndreptă spre răscrucea Celor Trei Colţuri, care era foarte aproape.

Ilustraţii de Teodor Bogoi

Se şi ridicase.

— Stai jos! Stai jos! ţipă omul cu cap de cal, care devenise purtătorul de cuvînt al nostru. Nu lăsa volanul din mîini, ce dracu! Apoi se întoarse spre noi: — Haide! Împingeţi! Împingeţi mai tare! Nu-l lăsaţi să dea drumul volanului. Înpingeţi!

Am împins mai tare ca oricînd. Autocarul alerga destul de repede, pe un drum drept, puţin îngust. Pe stînga, un zid scund, de piatră, dincolo de care se ridica o pantă primejdioasă, înspre orezării, la dreapta, curgea un rîu puţin adînc. I-ar fi fost greu acum şoferului să lase autocarul să apuce brusc într-una din direcţii. De departe, o maşină venea spre noi.

— Opriţi o clipă! strigă şoferul. Trebuie să-i trag o trînteală banditului ăsta care vine!

— N-ai să-i faci nimic, spuse omul cu cap de cal. Haideţi! Împingeţi toţi! Să facem o dată să meargă hodoroaga asta bătrînă!

Împingeam. De fapt, nu ne mărgineam doar să împingem, ci ne năpustirăm asupra autocarului. Aţiţarea noastră era aşa de mare, încît uitasem că şoferul putea opri autobuzul cînd ar fi avut poftă. N-avea decît să strîngă frînele. Gîfîiam, dar asta nu ne descuraja.

— Ce v-a apucat? strigă şoferul. Ce v-a apucat pe toţi? Pentru ce-l apăraţi pe bădăranul ăsta care nu vrea să asculte? Mă

Mă hotărîi şi eu să iau autobuzul, omul în pantaloni de golf făcu la fel şi de asemeni tînăra fată în pantaloni bărbăteşti şi încă alţi cîţiva. Aceia care nu ne urmau spuneau că vor continua să împingă, unii pentru că erau siguri că motorul autocarului o să pornească în cele din urmă, alţii spre a-l împiedica pe şofer să-i bată pe însurăţei, iar alţii pentru că nu voiau să piardă preţul biletului pe care l-au plătit. Perechea încăpăţînată hotărî de asemeni să rămînă. Omul îmbrăcat în pantaloni de golf se duse să-şi caute bagajul, ne ajunse tocmai cînd sosirăm la răscruce.

— L-am lăsat mîncînd în maşină, spuse el cînd sosi. Au scos o cutie de conserve.

— Şi şoferul? întrebarăm noi.

— Pare că s-a hotărît să-i lase să mănînce în pace. Au şi o sticlă de whisky.

M-am întors spre autocarul cu gazogen. Şoferul îşi scosese uniforma şi umbla la motor cu o şurubelniţă. Mi-au spus: „Face asta pentru galerie!". Taxatorul alimenta maşina cu cărbuni, apoi începu să învîrte manivela, să zgîndărească cu furie cărbunii. Părea să aibă o încredere oarbă în motorul autocarului.

Întorcînd spatele autocarului, bătrînul fermier şi nevasta lui se înapoiau pe jos la casa lor.

Prezentare şi traducere de
Paul B. Marian

ROBERT SHACKLEY

FANTASMA V

Serviciul de asanări planetare

— Acum citește prospectul nostru — spuse Gregor privind către exterior, cu fața sa lată și osoasă lipită de vizorul ușii de intrare în birou.

— Să-l văd și eu! interveni Arnold.

Gregor îl împinse la o parte.

— Are să sune la sonerie... nu!... s-a răzgîndit. Pleacă.

Arnold se întoarse la biroul său și începu altă pasiență. Gregor continuă să privească prin vizor. Îl montaseră acolo din plictiseală. Plictiseala celor trei luni trecute fără rost de cînd își înființaseră societatea și se apucaseră să închirieze acel birou.

În tot acest timp nu le picase nici o afacere.

Asanarea planetelor era un comerț vechi și productiv, monopolizat aproape pe de-a-ntregul de două mari companii, ceea ce era descurajant pentru noua firmă compusă din numai doi tineri cu multe idei moderne și o mare cantitate de echipament pe care nu apucaseră încă să-l plătească.

— Se întoarce! exclamă Gregor, fă-te că lucrezi! fă-te important...!

Arnold ascunse cărțile într-un sertar. Tocmai termina să-și închidă nasturii halatului de laborator cînd se auzi bătaia-n ușă.

Vizitatorul era un bărbat scund, chel, cu aspect obosit, care ne privea lipsit de încredere.

— Dumneavoastră... desinfectați planete?

— Da domnule! răspunse Gregor. Îndepărtă un morman de documente și strînse mîna umedă a tipului... sînt Richard Gregor... și el e asociatul meu, doctorul Frank Arnold.

Arnold, îmbrăcat corect cu halatul alb de laborator și ochelarii groși cu ramă de bagă neagră, îl salută distrat dintre stativele sale cu eprubete.

— Luați loc, domnule...

— Ferngraum.

— Domnul Ferngraum. Cred că ne putem însărcina de orice rezolvare care ne-o cereți — spuse Gregor — orice în domeniul faunei și florei, purificarea apelor, sterilizarea terenului, probe de stabilitate, contenirea vulcanilor și cutremurelor; orice lucru care ar putea fi necesar pentru a face locuibilă o planetă.

Ferngraum continua să ne privească cu neîncredere.

— Am să fiu cinstit cu dumneavoastră...! Am în mînă o planetă-problemă.

Gregor răspunse cu toată încrederea.

— Problemele sînt specialitatea noastră.

— Sînt beneficiar particular al bunurilor de trai pe această planetă. Dumneavoastră știți cum se fac aceste negocieri...

Unul cumpără o planetă, vinde altă planetă și-și cîștigă existența mai mult sau mai puțin bine. În general cumpăr lumi sălbatice și le las pe clienții mei să se ocupe de asanare.

Acum cîteva luni am prins ocazia să cumpăr o planetă de calitate excepțională. Am săltat-o din laba celor mai puternici agenți ai ramurei.

Ferngraum își încreți fruntea întristat.

— Este un loc minunat, continuă el fără nici un entuziasm. Are temperatura medie de 25°. Un loc muntos dar fertil. Sînt cascade, curcubee și orice în afară de faună.

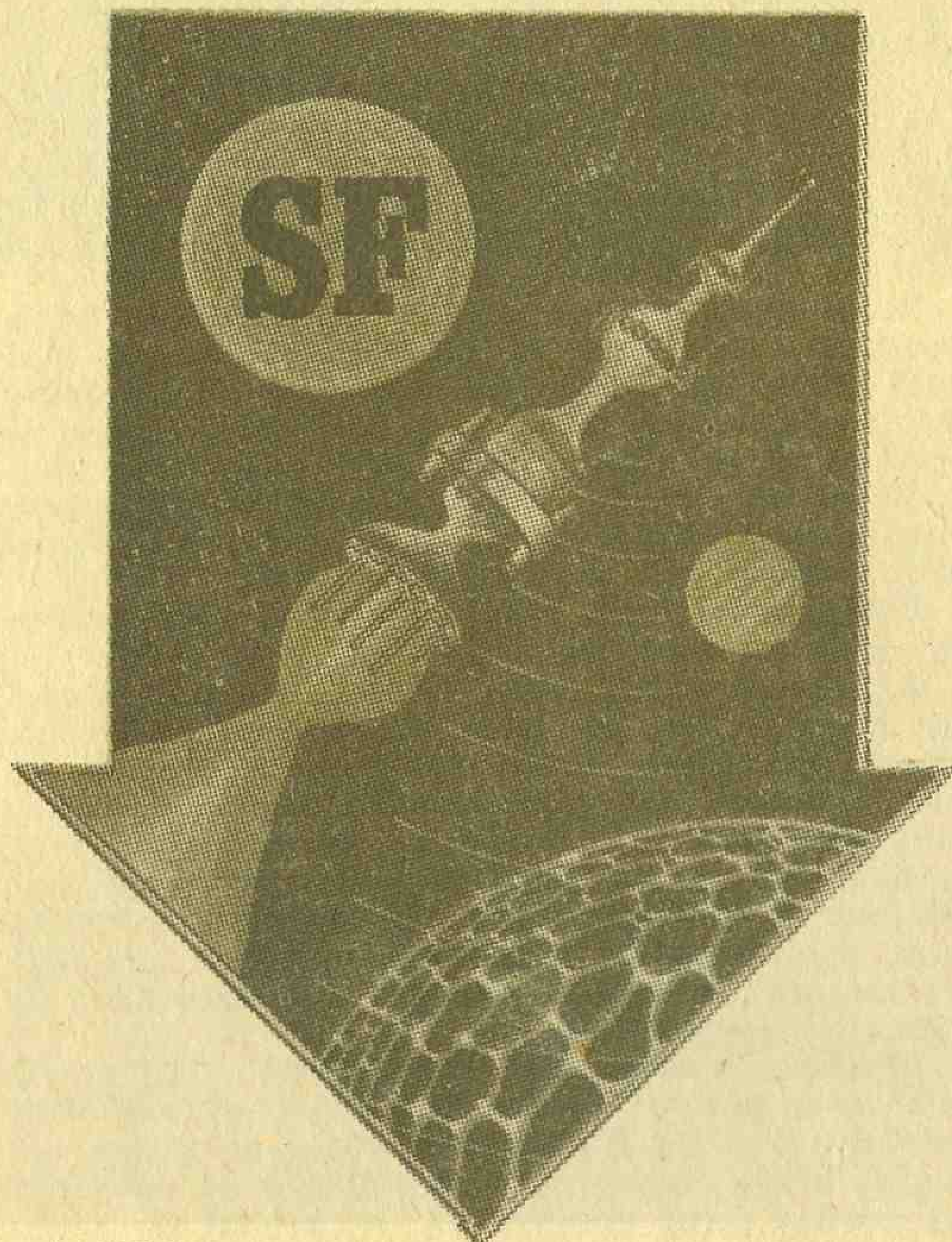
— Mi se pare perfect! spuse Gregor... microorganisme?

— Nimic periculos.

— Atunci, ce-i rău acolo?

Ferngraum îl privi posomorît.

— Poate că ați citit ceva despre această planetă. Numărul din Catalogul Guvernamental

este RJC-5, dar toată lumea o cunoaște ca Fantasma V.

Gregor rămase o clipă pe gînduri. „Fantasma" este o denumire destul de ciudată pentru o planetă, dar auzise nume și mai înspăimîntătoare pînă acum. Existau mii de sori cu planete la îndemîna navelor stelare, multe din ele aproape sau deloc locuibile. În lumea civilizată existau multe persoane dornice să le colonizeze: secte religioase, minorități politice, grupări filozofice... sau aventurieri care doresc să înceapă o viață nouă pe alte tărîmuri.

— N-am auzit vorbindu-se despre ea, răspunse Gregor.

Ferngraum se agită în fotoliul său.

— Ar fi trebuit să-i cer părerea și nevestei-mi, dar eu am ținut întotdeauna să fiu un mare comerciant. Am plătit un preț de zece ori mai mare pentru Fantasma V și acum nu găsesc pe cine să mi-o ia din circă.

— Dar ce are că nu-i bună? insistă Gregor.

— Se pare că fantome, răspunse Ferngraum cu dispreț.

Moartea dă tîrcoale

Ferngraum făcuse prospectarea planetei sale prin radar. Pe urmă o arendase unei cooperative de văcari din Dijon VI.

Avangarda trimisă acolo, formată din opt oameni, ajunse cu bine, dar la sfîrșitul primei zile începu să trimită informații confuze, referindu-se la demoni, fantome, vampiri, dinozauri și o întreagă faună inamică.

Nava de salvare, trimisă într-ajutor, cînd ajunse acolo, era prea tîrziu. Muriseră toți.

Raportul de autopsie arată că tăieturile, zgîrieturile și celelalte semne de pe corpuri puteau fi făcute în orice fel, chiar și de demoni, fantome, vampiri sau dinozauri și nu exclude posibilitatea existenței acestora.

Ferngraum fu amendat pentru asanare defectuoasă, văcarii reziliară contractul de arendare al planetei și după multe căutări, comerciantul reuși s-o arendeze iar, de data asta unui grup de adoratori ai soarelui proveniți din Opalo II.

Adoratorii soarelui au fost mai prudenți. Au trimis și ei o echipă, dar formată din numai trei oameni, pentru a se informa dacă acolo se întîmplă ceva anormal.

Cosmonauții își așezară tabăra, desfăcură tot echipamentul, iar apoi declarară prin radio că locul acela este un adevărat paradis și sfătuiră ca tot grupul din Opalo II să pornească imediat în voiaj, cînd deodată... se auzi un urlet oribil, sălbatic și stația radio rămase tăcută.

O navă de patrulare plecă în Fantasma V, îngropă cadavrele mutilate și părăsi locul după numai cincisprezece minute de la sosire.

— Și ăsta a fost sfîrșitul, spuse Ferngraum. Nimeni nu mai vrea s-o cumpere la nici un preț. Echipajele navelor spațiale refuză să mai poposească acolo... și totuși, nu știu ce s-a putut întîmpla atunci! suspină profund Ferngraum, privindu-l în ochi pe Gregor... poftim... o dau în mîinile dumneavoastră dacă vreți.

Gregor și Arnold se scuzară și trecură în altă încăpere.

Arnold exclamă imediat jubilînd:

— În sfîrșit, avem de lucru!

— Da! spuse Gregor, ce lucru!

— Chiar ne doream cazuri complicate! comentă Arnold. Dacă reușim să-l soluționăm pe ăsta, reputația noastră e ca și făcută, fără a mai vorbi de beneficiile ce ne vor reveni pe bază de procentaje.

— Am impresia că uiți, dar eu sînt cel care trebuie să ajungă pe planetă! spuse Gregor. Singura ta misiune este să rămîi aici, așezat comod și să interpretezi datele pe care ți le trimit.

— Este așa cum am convenit — îi aminti Arnold — eu sînt departamentul de studii iar tu, agentul operativ, ce mai vrei?

Gregor își aminti. Încă din copilărie el era cel care-și asuma toate riscurile, în timp ce Arnold rămînea acasă la el și-i spunea să fie mai prudent.

— Nu-mi place! spuse el.

— Doar nu vei fi crezînd în fantome...

— Nu. Bineînțeles că nu!

— În regulă, atunci putem să-ncepem! sufletele slabe nu cîștigă niciodată averi.

Gregor strînse din umeri, apoi reveniră la Ferngraum.

După jumătate de oră se înțelegeau asupra viitoarelor beneficii, în caz de reușită, sau renunțau la orice pretenții în situația unui eșec.

Gregor îl însoți pe Ferngraum pînă la ieșire.

— Încă o întrebare domnule. De ce ne-ați ales tocmai pe noi?

— Fiindcă nimeni altcineva nu a vrut să se însărcineze cu acest caz, spuse Ferngraum, care părea foarte mulțumit de sine. Succes!

Trei zile mai tîrziu

Trei zile mai tîrziu, Gregor se afla la bordul unui bătrîn cargou spațial în drum spre Fantasma V. Petrecuse tot acel timp studiind informațiile celor două încercări de colonizare, sau citind tot felul de relatări asupra fenomenelor supranaturale, deși, știa bine, nu-i serveau la nimic. În Fantasma V nu se descoperise nici urmă de viață animală, și în nici o parte din Galaxie nu se știa de existența vreunor creaturi supranaturale.

Gregor reflectă asupra studiilor sale. Apoi începu să-și verifice armamentul în timp ce cargoul descria o spirală pentru a se apropia de regiunea Fantasmei V. Ducea un arsenal suficient pentru a face față unui mic război și a-l cîștiga... dacă ar fi ajuns să întîlnească un adversar în care să tragă.

Comandantul cargoului apropie nava la vreo trei sute de metri de suprafața luxuriantă a frumoasei planete, dar nu mai mult.

Gregor își lansă cu o parașută echipamentul, aproape de locul unde fuseseră așezate și celelalte două tabere, apoi sări cu altă parașută.

Ajunse bine-sănătos. Ridică privirea. Cargoul se depărta repede, pierzîndu-se în spațiu, ca și cum furiile infernului l-ar fi fugărit de la spate.

Era singur pe Fantasma V. După ce-și adună echipamentul împrejur, Gregor vorbi prin radio cu Arnold pentru a-i spune că a ajuns bine. Apoi, cu pistolul desintegrator în mînă, inspectă cantonamentul adoratorilor soarelui.

Acesta era instalat la poalele unui munte, alături de un mic lac cristalin.

Proviziile de conserve se aflau în perfectă stare. Nimic nu părea distrus de furtună pentru că Fantasma V avea o climă, prin excelență, egală. În plus, avea un patetic aspect de dezolare.

Gregor revizui minuțios una dintre locuințe. Hainele erau păstrate îngrijit în dulapuri, tablourile încă mai atîrnau pe pereți și una dintre ferestre era acoperită cu perdea de dantelă.

Într-un colț zăcea desfăcută o ladă cu jucării care așteptau sosirea copiilor în colonie.

Un pistol cu apă, un elefant și o plasă cu mingi căzuseră pe jos.

Se întuneca. Gregor își aduse bagajele în locuință și începu pregătirile de noapte.

Conectă sistemul de alarmă, atît de fin reglat, că și un simplu gîndac l-ar fi putut declanșa.

Pregăti și alarma prin radar și examină cu acesta regiunea înconjurătoare campamentului.

Scoase arsenalul. Își puse la îndemînă armele de calibru mare iar pistolul desintegrator și-l păstră la centură.

După aceea, satisfăcut, cină liniștit.

Afară, înserarea făcu loc nopții. Pămîntul cald fu învăluit de umbre. O briză ușoară încreți suprafața lacului și ierburile înalte care îl înconjurau începură să foșnească încet.

Totul în jur era liniștit.

„Colonizatorii erau pesemne niște tipi isterici !“ își zise el. „Probabil li s-a părut ceva și s-au omorît între ei“.

După ce mai controlă o dată tot sistemul de alarmă, Gregor își puse hainele pe un scaun, stinse luminile și se culcă. Încăperea era luminată doar de strălucirea stelelor, care părea mai puternică decît cea a lunii pe Terra.

Dedesubtul păturii stringea în palmă crosa pistolului dezintegrator. Afacerea începea minunat.

Cînd era gata să-l fure somnul își dădu seama că nu se mai află singur în încăpere.

Imposibil ! sistemul de alarmă nu funcționase. Radarul continua să bîzîie încet.

Și totuși, toți nervii săi lăsau să le scape strigătul de alarmă.

Scoase cu grijă pistolul și privi în toate direcțiile.

Un om stătea în picioare, ca și lipit în unul din colțurile camerei.

Nu era momentul să se-ntrebe cum o fi intrat. Ochi cu grijă și cu voce joasă și hotărîtă, spuse:

— Sus mîinile... !

Momîia nu se mișcă, Gregor apăsă trăgaciul dar în același moment se reținu ; recunoscuse făptura : era una dintre propriile sale haine, cocoțată pe spătarul unui scaun, cu contururile alterate de lumina stelelor și de propria sa imaginație.

Surîse și coborî pistolul. Grămada de haine începu să se miște încet. Gregor simți briza ușoară ce intra pe fereastră și continuă să zîmbească.

Atunci, grămada de lucruri se ridică, se scutură și se-ndreptă spre el, cu pas sigur.

Nemișcat în pat, urmări cum boarfele fără corp, regrupate într-o formă care și-o amintea vag, avansau către el.

Cînd figura se afla la jumătatea camerei și mînecile goale se ridicau către Gregor, acesta începu să tragă cu pistolul desintegrator.

Și continuă să tragă fiindcă resturile și bucățile de haine tot avansau spre el, ca animate de o viață proprie.

Peticele incendiate de pînză se repeziră în direcția figurii sale. Cureaua i se strînse singură în jurul gleznelor, așa că trebui s-o ardă de tot, transformînd-o în cenușă, pentru a opri atacul.

Cînd termină, aprinse toate luminile care le avea la îndemînă. Își făcu un ibric plin cu cafea. Turnă apoi jumate de sticlă de coniac.

Făcu un efort teribil să nu distrugă tot sistemul de alarmă cu lovituri de bocanc. În loc de aceasta își chemă asociatul prin radio.

— E ceva nemaiîntîlnit ! îi răspunse Arnold după ce Gregor apucase să-i povestească cele petrecute, pînă în cele mai mici amănunte. Animație !... foarte interesant !

— Mă așteptam că o să te distrezi, continuă amărît Gregor, care după cîteva pahare cu coniac începea să se simtă abandonat și înșelat.

— S-au mai întîmplat și altele ?

— Încă nu.

— Bine, fii atent. Am o teorie... va trebui să fac unele cercetări ca să mă conving. Ah ! uitasem : să știi că un agent de pariuri zănatic oferă cote de cinci contra unu împotriva ta !

— Adevărat ?

— Da. Eu i-am acceptat un pariu.

— Împotriva sau în favoarea mea ?

— În favoarea ta, normal ! răspunse indignat Arnold. Sîntem doar asociați.. nu-i așa ?

Terminară de vorbit. Gregor își mai făcu un ibric cu cafea. Nu se mai gîndea că ar putea să doarmă în noaptea aia. Era foarte optimist că Arnold pariase în favoarea lui, dar nu trebuia să uite că de cîte ori acesta joacă, pierde.

„Tgasklit“

Odată cu ivirea zorilor, Gregor reuși să doarmă cîteva ore de somn zbuciumat. Se trezi pe înserate.

Găsi niște haine, și le puse, apoi începu iar să cerceteze amănunțit campamentul adoratorilor soarelui.

La căderea serii descoperi un indiciu. Pe unul din pereții bucătăriei cineva scrisese în grabă cuvîntul „tgasklit“.

„Tgasklit“ nu însemna nimic pentru el dar imediat transmise acel cuvînt, prin radio, lui Arnold.

Percheziționă apoi cu de-amănuntul locuința prefabricată, mai instală cîteva lămpi, încercă alarma și-și reîncărcă pistolul dezintegrator.

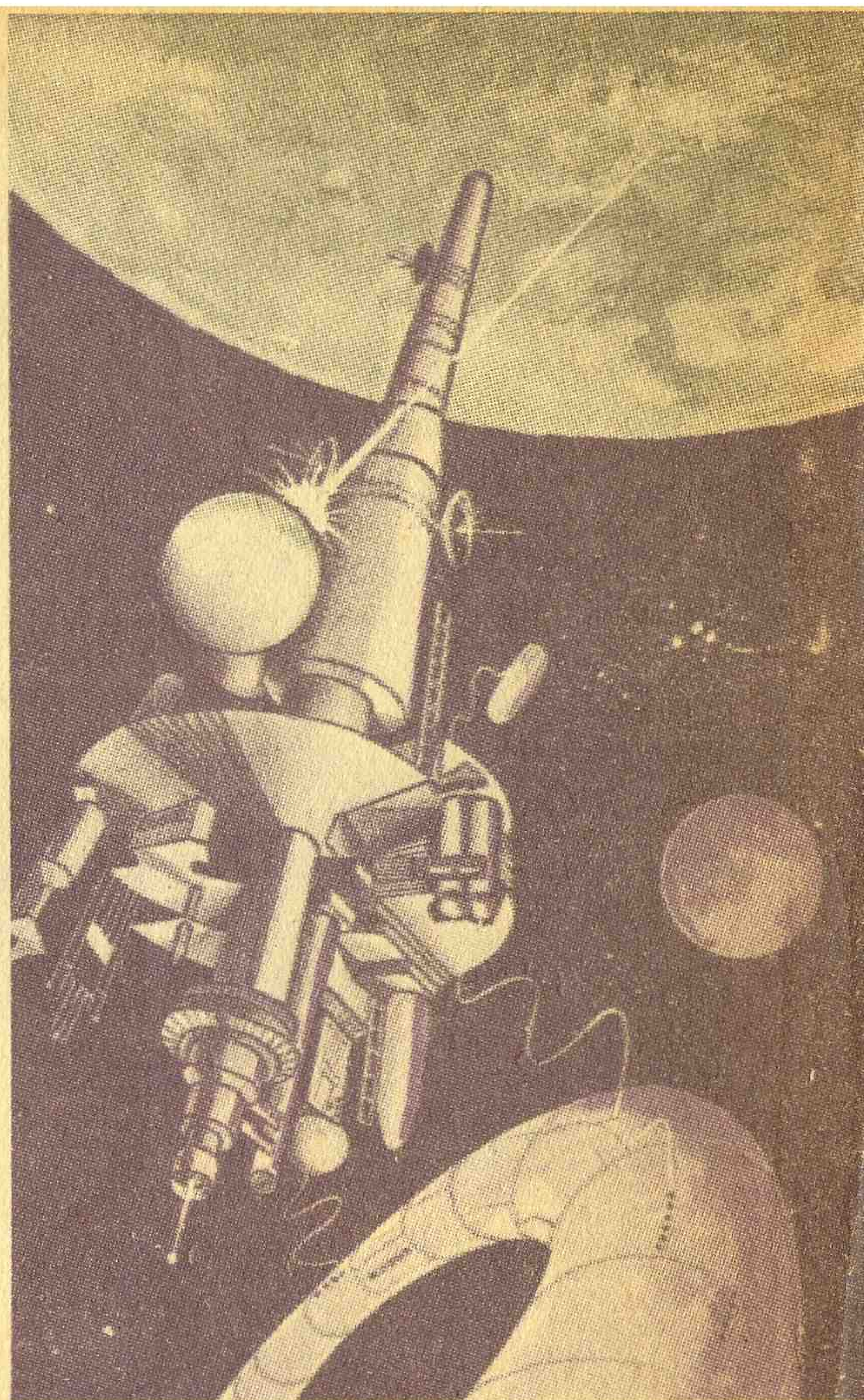
Totul părea a fi în ordine. Cu neplăcere văzu apunînd soarele, în el cu speranța că va mai trăi suficient pentru a-l mai vedea răsărind iar. Se instală pe urmă într-un fotoliu comod și încercă să se gîndească la ceva distractiv.

Acolo nu exista viață animală, nici măcar plante care umblă, pietre inteligente sau gigantice creiere care să domine planeta.

Fantasma V nici măcar nu avea vreun satelit unde un răuvoitor s-ar fi putut ascunde.

Gregor nu putea crede nici în fantasme și nici în demoni. Știa că toate fenomenele supranaturale examinate foarte atent se convertesc în simple curiozități eminamente naturale. Cei care nu cercetează mai profund... un moment : nici o fantomă nu stă liniștită pentru ca un necredincios să o poată studia. În castele, fantomele sînt totdeauna în concediu cînd se prezintă vreun om de știință înarmat cu aparatură de filmat și magnetofon.

Rămînea numai altă posibilitate : cineva ar dori acea planetă dar nu era dispus să plătească prețul cerut de Ferngraum. Nu s-ar putea ascunde acolo cineva care să-i sperie pe coloniști, la nevoie chiar omorîndu-i, cu scopul de a obține o reducere de preț ?

Asta i se părea logic. În felul ăsta se putea explica și conduita ciudată a hainelor. Electricitatea statică, folosită cu pricepere, putea...

Descoperi că cineva stătea drept în fața lui. Ca și înainte, sistemul de alarmă nu funcționase.

Gregor își ridică încet privirea. Figura care îi stătea dinainte, să fi măsurat vreo trei metri înălțime, avea o formă aproximativ umană, exceptînd capul care era de crocodil.

Culoarea sa era de asemeni ciudată, carmin strălucitor cu raze purpurii care îl străbăteau pe toată înălțimea corpului. Într-una din labe ținea o cutie mare, cafenie.

Asaltul oceanului

● Doi tineri francezi și-au propus să traverseze Atlanticul cu aceste surf-uri denumite TIMEX. Ei vor pleca în acest an, din orașul Dakar (Senegal), punctul terminus reprezentîndu-l orașul New York, și vor străbate următorul traseu : Insulele Antile din Marea Caraibilor, Florida. Pînă atunci ei fac antrenamente pe apele Senei, la picioarele Turnului Eiffel. În același loc, iarna însă, a putut fi văzut un alt francez care practica windsurfingul pe gheață, cu adaptările de rigoare. Sub suport, acest pasionat a fixat două perechi de patine speciale.

— Salut ! spuse.

— Salut, răspunse Gregor, înghiţindu-şi saliva. Pistolul desintegrator era pe masă, la o jumătate de metru distanţă. Se întrebă dacă acea arătare îl va ataca înainte de a putea să-l apuce.

— Cum te cheamă ? îl întreabă Gregor, cu calmul marilor hotărîri.

— Sînt Înghiţitorul cu Raze Purpurii, spuse monstrul, sfîşii orice...

— Foarte interesant ! şi Gregor avansă uşor cu mîna spre pistol.

— Sfîşii chestii care se numesc Richard Gregor, explică Înghiţitorul cu vocea sa ingenuă şi în general le mănînc cu sos de ciocolată. Ridică cutia cafenie. Gregor citi pe etichetă : „Chocolate Smitg — sosul ideal pentru Gregor, Arnold şi Flinn".

Degetele lui Gregor atinseră crosa pistolului.

— Aşa deci, vrei să mă mănînci ? întrebă acesta.

— Da, sigur ! răspunse Înghiţitorul.

Gregor ţinea pistolul în mînă. Ridică piedica şi trase. Descărcarea de radiaţii străbătu pieptul Înghiţitorului, ricoşă pîrlind podeaua, pereţii şi sprincenele lui Gregor.

— Asta nu-mi face nici un rău ! explică Înghiţitorul, sînt suficient de mare.

Gregor scăpă arma din mînă. Înghiţitorul se înclină.

— Dar nu te voi mînca acum, spuse el, te voi mînca mîine de dimineaţă fiindcă este 1 mai. Aşa e regula. Am venit doar să-mi exprim o dorinţă.

— Care ?

— Fii te rog aşa amabil şi mănîncă nişte mere. Ele dau cărnii o savoare atît de agreabilă... !

Şi după ce spuse acestea, monstrul tărcat dispăru.

Cu mîini tremurătoare Gregor puse în funcţiune staţia de radio şi-i povesti lui Arnold toată întîmplarea.

— Hm... murmură Arnold. Înghiţitorul cu Raze Purpurii, nu ? Cred că asta era ce ne trebuia. Aşa totul concordă.

— Ce anume concordă ? despre ce-i vorba ?

— În primul rînd, fă ce-ţi spun ! Vreau mai întîi să mă conving de teoria mea.

Ascultînd instrucţiunile date de Arnold, Gregor scoase echipamentul chimic şi-şi pregăti cîteva eprubete, o retortă şi nişte reactivi. Amestecă, agită, fierse şi filtră conform explicaţiilor, puse lichidul într-un balon şi...

— Acum, spuse Gregor, vorbind iar prin radio, spune-mi despre ce este vorba.

— Era de aşteptat. Am căutat în dicţionare cuvîntul „tgasklit". Este un termen opalin, care înseamnă monstrul cu dinţi mulţi. Adoratorii soarelui proveneau din Opalo. Ce-ţi sugerează asta ?

— Că au fost ucişi de o fantomă a propriei planete, răspunse prost dispus, Gregor. Probabil a fost ascunsă în nava cu care au venit. Poate, cine ştie ? vreun blestem, sau...

— Linişteşte-te, spuse Arnold, n-a fost acolo nici o fantomă. Spune-mi ce face soluţia aia acum, fierbe ?

— Nu.

— Anunţă-mă cînd fierbe. Acum haide să discutăm despre hainele animate. Chiar nu-ţi aminteşti nimic ?

Gregor rămase pe gînduri.

— Păi... da, cînd eram încă copil... nu, nu ! ar fi absurd.

— Vorbeşte ! Spune ! insistă Arnold.

— Cînd eram copil, niciodată nu-mi lăsam hainele pe un scaun, pentru că în întuneric mi se părea totdeauna un om, un dragon sau altceva în stilul ăsta. Cred că toţi am trecut prin experienţele astea, dar nu se explică...

— Sigur că da ! Ia aminteşte-ţi acum de Înghiţitorul cu Raze Purpurii !

— Nu. Ce rost are să-mi amintesc ?

— Pentru că tu l-ai inventat. Nu ţii minte ? trebuie să fi avut pe atunci opt sau nouă ani, tu, eu şi Jimmy Flinn. Inventasem monstrul cel mai oribil care se putea imagina. Era monstrul nostru personal şi nu vroia altceva decît să ne mănînce, pe tine, pe Jimmy sau pe mine, muiaţi în sos de ciocolată, dar numai la întîi ale lunii cînd se primeau acasă scrisorile cu clasificarea şcolară.

Aveam şi un cuvînt magic cu care scăpam de el.

Atunci Gregor îşi aminti şi se miră că a putut uita totul. Cîte nopţi rămăsese treaz aşteptînd, plin de frică, Înghiţitorul ! În comparaţie cu el, notele proaste primite la şcoală îşi pierdeau importanţa.

— Fierbe soluţia aia ? întrebă Arnold.

— Da, răspunse Gregor privind balonul de pe foc.

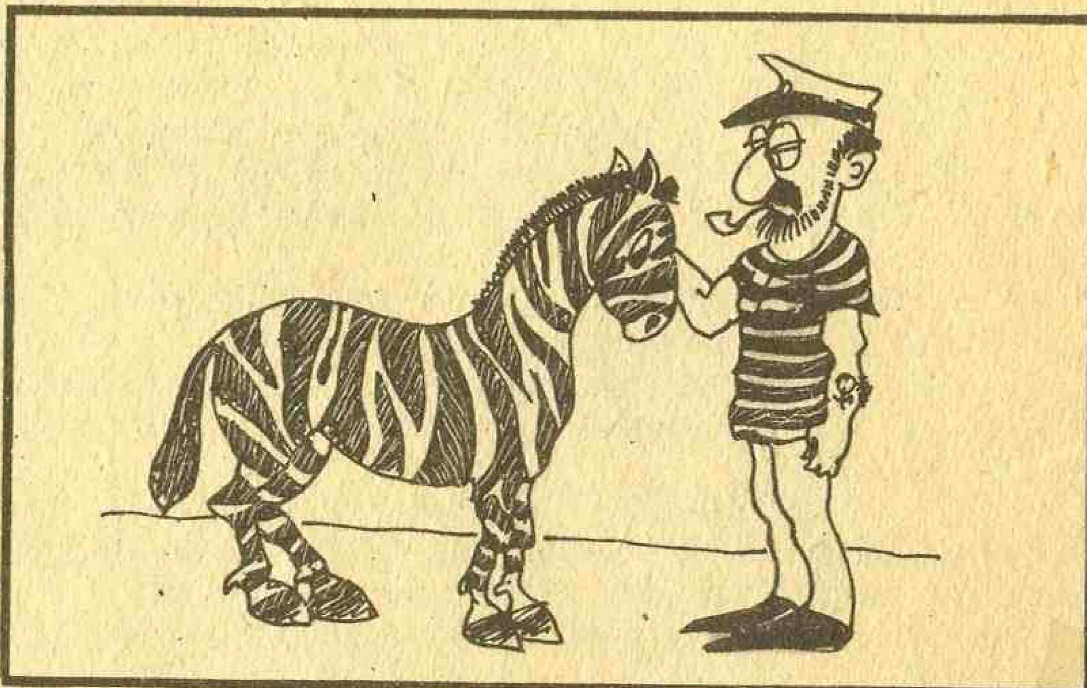
— Ce culoare are ?

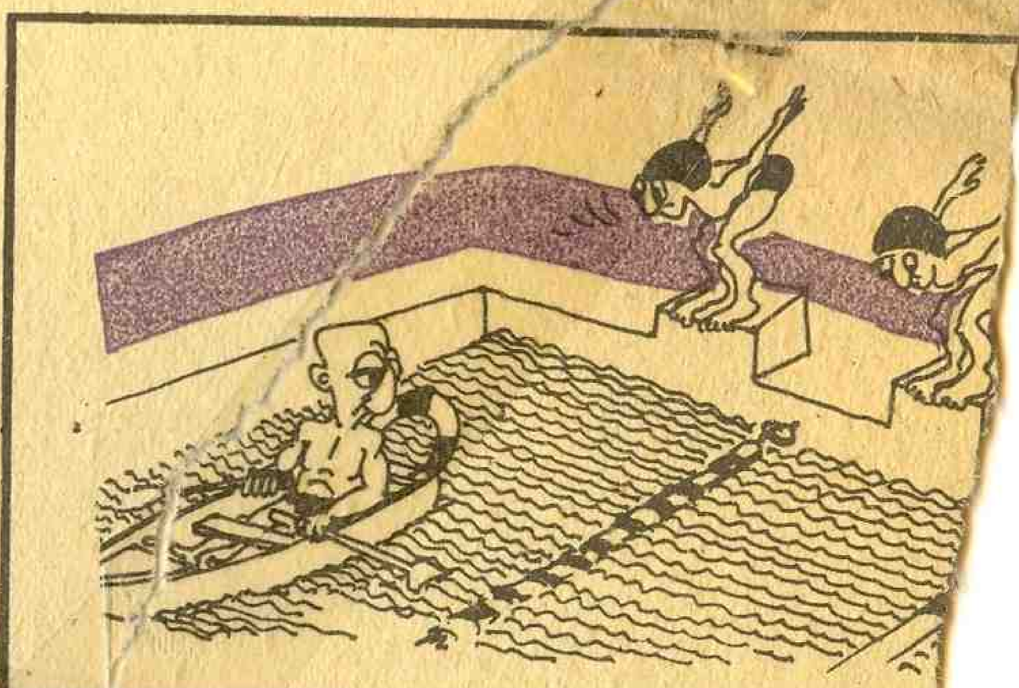
— Un fel de albastru verzui. Nu este mai verde decît...

— Foarte bine ! acum poţi s-o arunci. Mai vreau încă nişte probe dar cred că am descoperit secretul.

— Ce am descoperit ? fă-mi plăcerea şi explică-mi !

— Dar cum ? este o certitudine ! Planeta nu are viaţă-animală. Nu sînt fantome sau, cel puţin, nici una din ele nu e destul de puternică pentru a termina cu un grup de oameni înarmaţi. Cheia trebuie căutată într-o halucinaţie.

Am căutat vreo cauză posibilă şi am descoperit multe. În afara drogurilor de pe pămînt, în Catalogul de Elemente Planetare, figurează gaze care produc halucinaţii. Există depresive, stimulative, substanţe capabile să dea sentimentul de geniu, de şobolan sau de peşte.

Acest element particular corespunde în catalog emanaţiei 42 şi este un gaz greu, transparent, inodor şi inofensiv fizic. Este un puternic stimulent al imaginaţiei.

— Vrei să afirmi că am fost prada unor halucinaţii ? îţi spun că...

— Nu este chiar o simplă vedenie, îl întrerupse Arnold, emanaţia 42 operează direct asupra subconştientului. Dezvoltă temerile noastre cele mai puternice. Terorile din copilărie pe care le reţinem ascunse se deşteaptă. Asta este ce ai putut vedea.

— Atunci, în realitate, aici nu există nimic ? întreabă Gregor.

— Nimic fizic, dar viziunile apar absolut reale pentru cel care le încearcă.

Gregor scoase altă sticlă cu coniac. Această concluzie merita să fie sărbătorită.

— Nu ne va costa mult desinfectarea pe Fantasma V, continuă Arnold cu încredere. Putem suprima emanaţia 42 şi apoi vom fi bogaţi.

Gregor pronunţă o urare dar în acelaşi timp fu năpădit de un gînd cutremurător.

— Dacă nu sînt decît halucinaţii, atunci ce li s-a întîmplat coloniştilor ?

— Bine, dar emanaţia are tendinţa stimulării către omor ! Instinctul morţii. Coloniştii probabil au înnebunit şi s-au omorit între ei.

— Fără a rămîne supravieţuitori ?

— Sigur, de ce nu ? ultimii rămaşi în viaţă s-au sinucis sau au murit în urma rănilor primite. Nu te mai gîndi la asta. Voi lua imediat o navă şi vin acolo pentru a mă ocupa personal de probe. Linişteşte-te ! Într-o zi, două, voi fi la tine.

Gregor lăsă radioul. În timpul nopţii bău şi restul sticlei de coniac. Totu i se părea de aur, din moment ce misterul Fantasmei V era deslegat. Vor fi bogaţi. Peste puţin timp, el îşi va putea angaja un om care să aterizeze pe planetele nelocuite, în timp ce va rămîne la birou, dîndu-i acestuia instrucţiuni prin radio.

În ziua următoare se deşteptă tîrziu, simţind încă efectele beţiei din ajun. Nava cu Arnold nu ajunsese încă. Începu să aştepte.

La căderea serii nava încă nu apăruse. Se aşeză la uşa casei admirînd pitorescul cul apoi intră şi-şi prepară cina.

Problema coloniştilor continua să-l p dar reuşi să-şi elimine toate temerile.

Oricum toate aveau un răspuns logic.

După ce termină de mîncat se trînti pe pat. Abia apucă să închidă ochii că auzi pe cineva tuşind în semn de scuză.

— Salut ! spuse Înghiţitorul cu Raze Purpurii.

Halucinaţia creată de el însuşi venise să-l sfîşie.

— Salut băiete ! răspunse Gregor vesel, fără nici o urmă de teamă.

— Ai mîncat merele ?

— Îmi pare rău, am uitat !

— Bine, bine — Înghiţitorul încercă să-şi ascundă decepţia. Am adus sosul de ciocolată — şi arătă cutia.

Gregor surîse.

— Poţi să pleci — îi spuse — ştiu că nu eşti mai mult decît o creaţie a fanteziei mele. Nu poţi să-mi faci nici un rău.

— Nu-ţi voi face rău, confirmă Înghiţitorul, pur şi simplu am să te mănînc.

Se apropie de Gregor. Acesta se menţinu calm, surîzător, cu toate că i-ar fi plăcut ca Înghiţitorul să nu fi avut un aspect atît de puternic şi atît de puţin ireal.

Înghiţitorul se înclină spre el şi-i muşc ţin braţul ca şi cum l-ar fi încercat.

Gregor făcu o săritură înapoi şi privi n tura. Se vedeau urmele unor dinţi. Sîngele pe acolo. Sînge adevărat... propriul său

Coloniştii muriseră muşcaţi, zgîriaţi hălci smulse...

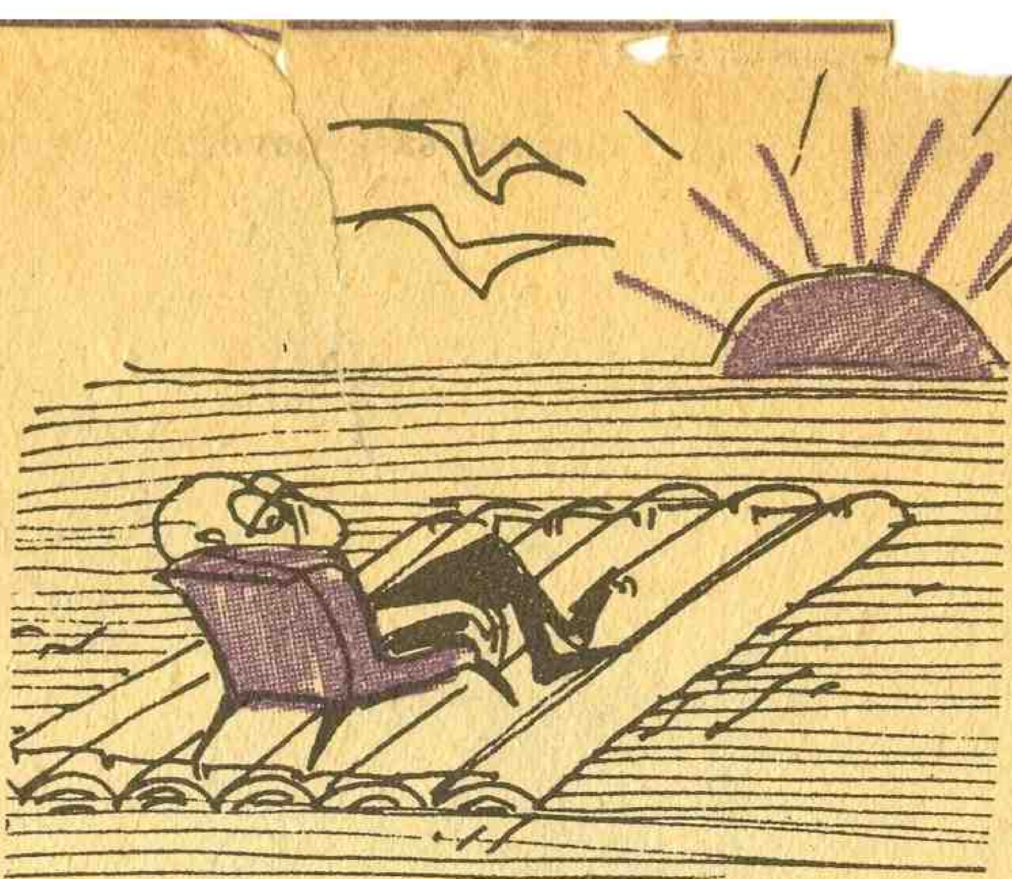
În acea clipă Gregor îşi aminti o exhi de hipnotism la care asistase odată. Hipnotizatorul îi spunea subiectului său : „am să-ţi pun pe braţ o ţigară aprinsă !". Apoi a atins cu un creion locul indicat.

La capătul cîtorva secunde, pe braţul subiectului apăruse o băşică roşie, pentru că el credea că într-adevăr a fost ars cu ţigara.

Dacă subconştientul gîndeşte că a murit, omul moare şi fizic, iar dacă ordonă să apară urmele unor dinţi, stigmatul apare ca şi cum ar fi vorba într-adevăr de o muşcătură.

El nu credea în Înghiţitor, în schimb subconştientul său, da.

Gregor încercă să fugă la uşă dar Înghiţitorul îi tăie calea. Îl prinse între ghiare şi se aplecă pentru a-l muşca de gît.

În glumă

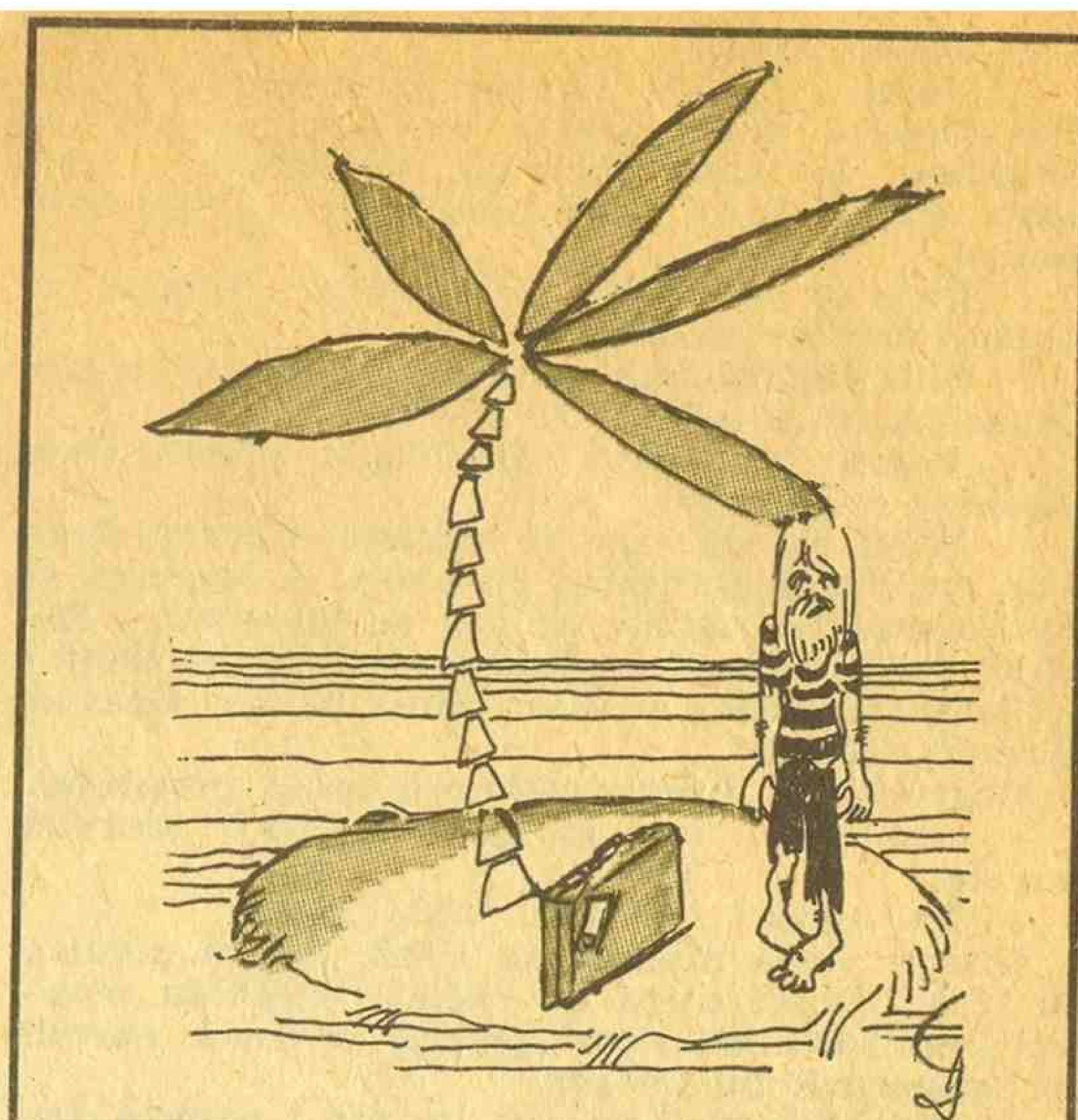
ORIZONTAL : 1) Operă dramatică cu substrat şi deznodămînt vesele (pl.) ● Timp îndelungat. **2)** Cu glume şi alte mijloace de înveselire (pl.). **3)** A rîde batjocoritor ● Organisation Internationale du Travail (siglă). **4)** Rîu în U.R.S.S. ● Personaj din glumele lui Nea Mărin. **5)** „Tratament" pentru bătătură. **6)** Pseudonim al lui Ion Luca Caragiale ● 3,14. **7)** Unul care stîrneşte rîsul vorbind vrute şi nevrute (pop.) ● Gafă, năzbîtie ● În şlep ! **8)** Începe umorul ! ● Înţeapă ca o satiră ! ● Nume masculin. **9)** Jucat de un comic pe scenă ● Babornıţă. **10)** Locul „de joacă" al clovnilor ● Ceaşcă de lut.

VERTICAL : 1) Desen care satirizează o persoană, o situaţie. **2)** Larva unor insecte ● Veselie, haz. **3)** Glumeţ, poznaş ● Lia Ene. **4)** Aşezată la mijloc ! ● Începe comedia ! **5)** Personaj din comedia „O scrisoare pierdută" de I.L. Caragiale. **6)** Mamă (arh.). **7)** Cămaşă înflorată ● Nu-i arde de glume. **8)** Nori... de demult ● Poem de Victor Hugo. **9)** Morală ● Scriitor român, autorul comediei „Mo rişca" (Ion). **10)** Personaj feminin din „O noapte furtunoasă" de I.L. Caragiale ● Zi în care nu se fac glume la „Comedia".

Dicţionar : IDA, ION, TUT, , TEA IMA, ANE.

Mircea Iordache

...ul magic ! care era cuvîntul magic ?
...r strigă disperat :
...ahualpa !
...e înşeli asupra cuvîntului — spuse În...torul — te rog nu te mai mişca atît !

— Regnastikio !

— Nu ! Renunţă la încercări, stai liniştit şi totul se va termina înainte de...

— Tihuantinsuyu !

Înghiţitorul cu Raze Purpurii scoase un geamăt, se depărtă un pas de Gregor privindu-l buimac, apoi sări în sus şi dispăru.

Gregor se lăsă să cadă în cel mai apropiat fotoliu. De data asta scăpase ca prin urechile acului. Ar fi fost un mod tare stupid de a muri ; masacrat de propriul său subconştient care dorea moartea ; sfărîmat de propria imaginaţie, ucis din proprie convingere. Din fericire îşi amintise la timp cuvîntul magic.

Acum, dacă Arnold s-ar grăbi puţin mai mult...

Auzi un rîs chicotit şi nesuferit în acelaşi timp.

Provenea din întunericul nopţii prin uşa uitată întredeschisă şi trezi în el o amintire ca şi uitată.

Gregor să tot fi avut nouă ani şi Bu (umbra spectrală a copilăriei sale) era o creatură ciudată, subţire şi înfricoşătoare, care se ascundea îndărătul uşilor, dormea pe sub paturi şi ataca numai pe întuneric.

— Stinge lumina ! îi cerea Bu.

— Nici gînd ! răspunse Gregor scoţînd pistolul desintegrator.

Atît timp cît luminile rămîneau aprinse, nu ... nici un pericol.

— Ar fi mai bine să le stingi.

— Nu !

— Foarte bine ! Egan, Megan, Degan !

Trei creaturi minuscule intrară în cameră. ...iră spre cel mai apropiat bec şi începură ... bea, temători, lumina.

...căperea începu să se întunece. Gregor le ...uşca de fiecare dată cînd se apropiau de ...ri. Reuşi să le spargă pe toate dar agilele ...turi se eschivau de fiecare dată.

...unci Gregor îşi dădu seama ce făcuse. Crea... nu puteau să bea, cu adevărat, lumina, ...imaginaţia nu are nici o putere asupra ma... neînsufleţite. El doar îşi imaginase că în...ea se întuneca şi reuşise să spargă toate ...ile cu impuşcături. Subconştientul său ...gător îl făcuse să cadă în cursă.

...ici Bu intră în scenă. Sărind din umbră ...bră, se apropie de Gregor.

...ul desintegrator nu producea nici un ...supra acestei arătări.

...r încercă disperat să găsească cuvîntul ...iar îşi aminti terifiat că nici o vorbă nu ...e fugă acest spectru. Mergea dandărătimp ce Bu avansa spre el, pînă ce se ... o ladă.

...veni ameninţător. Gregor se lăsă să cadă şi strînse pleoapele. Atinse cu degetele ceva rece. Se afla lipit de lada cu jucării aduse pentru copiii coloniştilor şi se pomeni ţinînd în mînă un pistol cu apă. Îl privi.

Spectrul dădu un pas înapoi privind cu stupoare arma.

Rapid, Gregor fugi la robinet şi umplu pistolul cu apă, apoi îndreptă un tir de jeturi ucigaşe împotriva creaturii.

Bu se zbătu în agonie, urlă şi dispăru.

Gregor zîmbind sec, îşi păstră la centură pistolul cu apă, căci pistolul cu apă era arma cea mai potrivită împotriva monştrilor imaginari.

Încurcături în doi cu emanaţia 42

Era spre dimineaţă cînd ateriză nava cu Arnold. Acesta coborî şi fără a mai pierde timpul începu cîteva probe. La amiază terminaseră. Elementul identificat era emanaţia 42.

Arnold şi Gregor îşi făcură imediat bagajele şi plecară de acolo.

Odată aflaţi în spaţiu, Gregor îi povesti asociatului său toate cîte le pătimise acolo.

— Este destul de neplăcut... comentă Arnold amabil dar fără multă convingere.

Gregor putu surîde cu un eroism modest acum cînd erau deja plecaţi din Fantasma V.

— Ar fi putut să fie mai rău !

— Cum ?

— Închipuieşte-ţi că Jimmy Flynn ar fi venit aici. Cînd era copil îşi imagina monştrii cei mai teribili. Îţi aduci aminte de „Grohăilă" ?

— Singurul lucru care mi-l amintesc sînt pedepsele pe care le-am suferit din vina lui, spuse Arnold.

Erau pe drumul de întoarcere. Arnold îşi notă cîte ceva pentru un articol intitulat : „Instinctul morţii în Fantasma V, examen de stimulare a subconştientului, isteriei şi halucinaţiilor în masă ca producătoare de stigmate fizice". Marcă apoi coordonatele de zbor la pilotul automat.

Gregor se întinse pe divan, hotărît să doarmă normal după nopţile de teroare petrecute pe Fantasma V.

Apucă doar să tragă un pui de somn, cînd Arnold intră precipitat, cu figura palidă de teroare.

— Cred că este cineva în sala de comandă ! spuse el.

Gregor se ridică în capul oaselor.

— Nu poate fi nimeni ! sîntem în afara...

Din sala de comandă se auzi atunci un grohăit surd şi ameninţător.

— Oh, Doamne ! exclamă Arnold, şi se concentră furios cîteva secunde. Ştiu ce este. Cînd am aterizat, am lăsat hublourile deschise, deci continuăm să respirăm încă atmosfera din Fantasma V.

Atunci, încadrat în tocul unei uşi, văzură apărînd o creatură enormă, gri cu buline roşii pe piele. Avea o cantitate înspăimîntătoare de labe, braţe, tentacule, ghiare şi dinţi şi deasemenea două mici aripioare înălţîndu-se din umeri.

Venea încet spre ei grohăind ameninţător.

Amîndoi îl recunoscură pe „Grohăilă"...

— Aici înăuntru nu ne paşte nici un pericol, spuse el. Uşa se închide ermetic. Dar cum vom pilota nava ?

— N-o s-o pilotăm ! spuse Arnold. O să ne bazăm pe pilotul robot, cel puţin pînă găsim cum să expulzăm de aici acest monstru.

Un fum uşor începea să se strecoare prin jurul uşii.

— Ce-i asta ? întrebă Arnold speriat.

Gregor îşi încreţi sprîncenele.

— Nu-ţi aminteşti ? Grohăilă poate intra în orice încăpere. Nu există nimic care să-l poată ţine afară.

— Eu nu-mi amintesc nimic despre el, spuse Arnold. Mănîncă oameni ?

— Nu. Dacă-mi amintesc bine, se mulţumeşte doar să-i schilodească de tot.

Fumul începea să ia forma cenuşie a lui Grohăilă. Se retraseră în compartimentul următor, închizînd uşa în urma lor. La capătul cîtorva minute, fumul începea să se infiltreze din nou.

— Absurd ! exclamă Arnold, muşcîndu-şi buza. Omul persecutat de o fiinţă imaginară ? stai ! mai ai încă pistolul cu apă ?

— Da, dar...

— Dă-l încoace !

Arnold se duse la rezervorul cu apă şi-l umplu iar. Grohăilă îşi reluase forma şi avansa greoi spre ei. Arnold lansă spre el un şuvoi de apă dar Grohăilă continuă să avanseze.

— Acum îmi amintesc tot, spuse Gregor. Pistolul cu apă nu-l poate opri pe Grohăilă.

Cedară iar terenul şi trecură în camera următoare, a cărei uşă se închidea perfect ermetic. Înaintea lor nu mai rămînea decît mica magazie de echipament, iar mai departe, înspăimîntătorul vid al cosmosului.

Gregor întrebă :

— Nu putem face nimic pentru schimbarea atmosferei malefice în care trăim ?

— Cu încetul se schimbă singură... dar mai trebuie încă vreo 24 de ore pînă cînd emanaţia 42 va înceta complet să-şi mai facă efectul.

— Nici un antidot nu există ?

— Nimic !

Odată în plus, Grohăilă începea să se materializeze într-un mod complet neliniştitor şi deloc agreabil.

— Cum l-am putea ucide ? întrebă Arnold. Trebuie să existe un remediu. Cu ce ? N-o fi şi pentru ăsta vreun cuvînt magic ?... sau poate trebuie o sabie de lemn... ?

— Mi-l amintesc pe Grohăilă... nu poate fi distrus cu pistoale de apă, puşti cu dopuri, bombiţe puturoase, praştie, artificii şi nici o altă armă a copiilor. Pentru Grohăilă nu există nimic care să-l ucidă.

— Uff ! acest Flynn şi blestemata lui de imaginaţie ! Ce ne-o fi venit să vorbim de el ? Cum vom scăpa atunci de acest monstru ?

— Ţi-am spus : în nici un fel... trebuie să plece singur, din proprie iniţiativă.

Grohăilă îşi recăpătase statura. Gregor şi Arnold fugiră în cămăruţa de echipament, închizînd ultima uşă.

— Gîndeşte-te Gregor ! îl imploră Arnold, nici un puşti nu inventează o drăcovenie fără a-şi face şi apărarea împotriva ei... ! Gîndeşte-te !

— Grohăilă nu poate fi răpus ! fu răspunsul lui Gregor.

Monstrul cu buline roşii începea să-şi reia forma iar. Gregor revăzu în minte toate terorile nocturne pe care le cunoscuse. Desigur, în copilărie, făcuse ceva pentru neutralizarea puterilor necunoscute... Şi cînd era gata să fie prea tîrziu, iată că-şi aminti.

Urmărind rombul marcat pe comenzile autopilotului, nava cobora în viteză către pămînt.

Îl ducea la bord pe Grohăilă, stăpînul absolut al situaţiei.

Monstrul urca şi cobora prin coridoarele deşarte, trecea prin panourile de oţel, intra în cabine şi în locurile destinate încărcăturii, gemînd, grohăind şi blestemînd, pentru că nu putea să-şi găsească victimele în nici o parte.

Nava sosi în sistemul solar şi intră automat pe orbită circumterestră.

Gregor îşi scoase capul cu grijă, dispus oricînd să se ascundă iar, dar nu mai auzi zgomotul sinistru al paşilor, nici gemete şi grohăituri şi nici nu mai dădu peste negura ce traversa sinistru prin panourile de oţel ale uşilor.

— A trecut pericolul ! anunţă Arnold. Grohăilă a dispărut.

Înlăturară protecţia împotriva acestei ultime orori nocturne, căci de fapt, pînă atunci stătuseră cu capetele ascunse în cearceafuri şi ghemuiţi în lăzi, apoi trecură la ultimele pregătiri de aterizare.

— Ţi-am spus eu că pistolul de apă n-ar fi servit la nimic ! zise Gregor.

Arnold surîse obosit, mai privi o dată pistolul cu apă şi şi-l puse în buzunar.

— Păi nu cred că mă voi despărţi de jucăria asta... cînd voi avea un fiu, va fi primul cadou care i-l voi face...

— Nu, nu, răspunse Gregor, mîngîind cu dragoste cearceaful mototolit, nu există protecţie mai bună decît să-ţi ascunzi capul în ăsta.

Traducere de Adrian Alessiu

IOANA NICOLAE, LIVIU PINTILIE (dactilografia), MARIA CROITORU, MARGA POPESCU (corectura), C. ŞTEFANESCU, NICOLAE GADONSCHI (prezentarea grafică), MIRCEA CROITORU (secretariat de redacţie)

Redactor responsabil : TOMA MICHINICI

Apare sub egida BTT | Tipărit C.P.C.S. | Comanda nr. 6 0154

vacanța '86

BTT

■ EU... COSTINEȘTI ! TU... COSTINEȘTI ■ SERBĂRILE MĂRII, SERBĂRILE TINEREȚII ■ AGENȚIILE BTT SE PREZINTĂ ■ INVITAȚIE LA EXCURSIE ■ CĂLĂTORIE ÎN PERENITATE ■ M.M. ȘI B.B. ■ LITERATURĂ S.F. ■ MARLENE DIETRICH : „BĂRBAȚII PE CARE I-AM IUBIT" ■ ■ MUZICA DE PRETUTINDENI ■ OVIDIU LA TOMIS ■

LEI 25

DE GAULLE : GÎNDURI DIN SINGURĂTATE ■ UN ORAȘ DE SUFLET – IAȘI ■ COLIN FORBES – „SFÎRȘIT DE DRUM ÎN BUCUREȘTI" ■ ULTIMELE SALVE ÎN PACIFIC, 1945 ■ ȘI TOTUȘI CINE L-A UCIS PE ROBERT KENNEDY ? ■ MUZEELE – FOCARE DE CONȘTIINȚĂ ROMÂNEASCĂ ■ ANONIMI ÎN ISTORIE ■ FRANCIS CARCO : „MEMORII DINTR-O ALTĂ VIAȚĂ" ■ ÎN CĂUTAREA CHIPULUI PIERDUT ■ ORAȘUL FÎNTÎNILOR ARTEZIENE ■ COLECȚIA „ENIGMA" ■ CUVINTE ÎNCRUCIȘATE ■ UMOR ■ FOTOGRAFII ■ DIVERTISMENT ■ ETC.